STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XV.

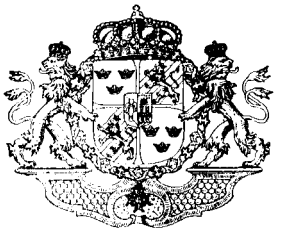

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1919

HÄFTEN 1—6

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1919: 1-6.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19191

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XV.

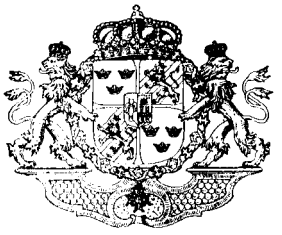

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1919

HÄFTEN 1—6

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM 1919
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

INNEHÅLL:

Häft. 1.

Sid.

Arbetsmarknaden under december månad 1918 1
Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden:
Statens arbetslöshetskommission 3
Folkhushållningskommissionen 9
Levnadskostnadernas allmänna stegring under kristiden 10
Lantarbetarnas löneförhållanden under åren 1913—1918 13
Skogsarbetarnas löneförhållanden under åren 1913—1918 16
Tidlöner för vissa yrkesgrupper inom hantverk, transportverksamhet, restaurangrörelse och husligt arbete åren 1914—1918 20
Förslag till lag om begränsning av arbetstiden 28
Förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete 35
Förslag till lag om begränsning av arbetstiden å svenska fartyg 37
Arbetstillgången inom sjömansyrket under år 1918 44
Arbetsförmedlingen av sjömän under år 1918 46
De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1917 49
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete 51
Författningar rörande sociala frågor 53
Kortare meddelanden:
Statens räntefria studielån 54
Arbetsmarknaden i England under november 1918 54
Arbetsmarknaden i Tyskland under november 1918 54
Kooperativa förbundets omsättning under år 1918 55
Lantarbetarnas löneförhållanden i Danmark år 1918 56
Levnadskostnadernas stegring i Danmark 56
Livsmedelspriscrnas stegring i England 57
Sveriges offentliga arbetsförmedling. December månad 1918 58
Översikt av livsmedelspriser under fjärde kvartalet 1918 66
Tillgången av livsförnödenheter å olika orter i riket under december månad 1918 . . . 75
Livsmedelskostnadernas förändring å vissa orter i riket 76
Livsmedelspriser i Sverige. Sammandrag för 1907—december 1918 78
Livsmedelspriser å olika orter i riket. Fjärde kvartalet 1918 80
Kreaturspriser i Sverige. Sammandrag för 1907—december 1918 . 90
Kreaturspriser i Sverige. Fjärde kvartalet 1918 92
Tillförseln till offentliga slakthus. Fjärde kvartalet 1918 97
Beräknad konsumtion å vissa orter med offentligt slakthus. Fjärde kvartalet 1918 97
Fiskpriser i Stockholm. December 1917—december 1918 98
Fiskpriser i Göteborg. December 1917—december 1918 99

Häft. 2.

Sid.

Arbetsmarknaden under januari månad 1919 101
Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden . . . . . .
Statens arbetslöshetskommission . . . 103
Folkhushållningskommissionen 105
Arbetstillgången under fjärde kvartalet 1918 enligt uppgifter från industriidkare m. fl. 109
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 oktober, 1 november och 1 december 1918 115
Fylleriförseelserna och deras orsaker under fjärde kvartalet 1918 jämte några sammanfattningssiffror för åren 1917 och 1918 120
Socialstyrelsens utlåtande angående av särskilda sakkunniga uppgjort preliminärt förslag till ändring av förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt 138
Socialstyrelsens utlåtande över arbetstidskommitténs betänkande med förslag till begränsning av arbetstiden 147
Socialstyrelsens utlåtande över arbetstidskommitténs betänkande med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete 160
Förslag till anställande av socialattachéer vid vissa svenska beskickningar 161
Socialstyrelsens utlåtande rörande åtgärder för enhetlig internationell lagstiftning på det sociala området 164
Den internationella fackföreningsrörelsens program för internationellt arbetarskydd 168
Emigrationen år 1918 172
Sjömansyrket i Sverige 174
Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående sättet och tiden för utbetalning av pension och understöd jämlikt lagen den 30 juni 1913 (n:r 120) om allmän pensionsförsäkring 177
Kungl. Maj:ts nådiga instruktion för pensionsnämnderna 178
Yrkesinspektionens verksamhet under oktober—december år 1918 182
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.) . . 184
Författningar rörande sociala frågor . . . 186
Kortare meddelanden:
Socialministerium i Österrike 187
Arbets- och socialministerium i Ungern 187

Arbetsdepartement i Tyskland 187
Sociala reformer i Tyskland efter revolutionen . 188
Statlig adoption av minderåriga i Frankrike . . 188
Kollektivavtal mellan principaler och anställda i Schweiz 189
Åtta timmars arbetsdag vid danska företag med kontinuerlig drift 189
Arbetstidskommission i Danmark 190
Arbetsmarknaden i England under december 1918 190
Arbetsmarknaden i Tyskland under december 1918 191
Arbetslönerna i Tyskland under kriget 191
Arbetslöner inom industrien i Danmark 192
Sveriges offentliga arbetsförmedling. Januari månad 1919 194
Livsmedelspriser och levnadskostnader. Januari månad 1919 202
Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket 206
Livsmedelspriser i Sverige. Sammandrag för 1908—januari 1919 . . 208
Kreaturspriser i Sverige. Sammandrag för 1908—januari 1919 . . 210
Tillgången av livsförnödenheter å olika orter i riket under januari månad 1919 . . . 212

Häft 3.

Sid.

Arbetsmarknaden under februari månad 1919 213
Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden. . . . . .
Statens arbetslöshetskommission 215
Folkhushållningskommissionen 216
Socialstyrelsens utlåtande över förslag rörande bestämmande av krigstidstillägg till befattningshavare i statens tjänst m. fl. under år 1919 med ledning av Socialstyrelsens beräkningar av levnadskostnadernas allmänna stegring 217
Sjukkassorna och spanska sjukan 225
Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen åren 1916 och 1917 229
Byggnadsverksamheten i Sveriges större städer år 1918 233
Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1917 242
Kollektivavtal i Sverige, träffade under år 1917 246
Abetstidens längd inom industri och hantverk 251
Abetstidsförhållandena inom bageriyrket . 259
Riksförsäkringsanstaltens årsberättelse för 1917 268
Norsk lag angående minimilön för affärsanställda 270

Sid.

Kollektivavtal mellan principaler och anställda i Schweiz 275
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete (Forts.) . . . 279
Författningar rörande sociala frågor . . . 281
Kortare meddelanden:
Industriråd och arbetarkommittéer i England . . 282
Arbetsinställelser i Nederländerna 1917 och 1918 283
Förbud mot arbetsnedläggelse vid elektricitetsverk i England 284
Arbetsmarknaden i England under januari 1919 284
Arbetsmarknaden i Tyskland under januari 1919 285
Den offentliga arbetsförmedlingen i Norge år 1917 286
Propositioner om arbetstidens begränsning . . . 287
Lagförslag om åtta timmars arbetsdag i Norge . 287
Arbetstiden inom industrien i Norge 287
Löneförhållanden bland affärsanställda i Norge . 288
Bostadstillgången i Stockholm 290
Stockholms stadsmission 291
Sveriges offentliga arbetsförmedling. Februari månad 1919 292
Livsmedelspriser och levnadskostnader. Februari månad 1919 300
Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket 304
Livsmedelspriser i Sverige. Sammandrag för 1908—februari 1919 . 306
Kreaturspriser i Sverige. Sammandrag för 1908—februari 1919 . 308
Tillgången av livsförnödenheter å olika orter i riket under februari månad 1919 . . . 310

Häft. 4.

Sid.

Arbetsmarknaden under mars månad 1919 311
Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden 313
Statens arbetslöshetskommission 313
Löne- och personalförhållanden inom krigstidskommissionerna 325
Sveriges offentliga arbetsförmedling under år 1918. 330
Socialstyrelsens utlåtande med förslag till reformprogram å bostadsfrågans område. 354
Den nordiska socialpolitiska konferensen i Köpenhamn den 25—28 april 1919 . . 358

Sid.

Levnadskostnader och livsmedelspriser under kristiden i vissa främmande länder . 361
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.) . . . 371
Författningar rörande sociala frågor . . . 374
Kortare meddelanden:
Förslag till reglering av mellan Frankrike och Italien flyttande arbetares rättsförhållanden . . 375
Kollektivavtal i Nederländerna år 1918 376
Avdrag för familjeförsörjare vid 1919 års taxering 376
Arbetsmarknaden i England under februari 1919 377
Arbetsmarknaden i Tyskland under februari 1919 377
Utvandringen från Sverige under första kvartalet år 1919 378

Arbetsförmedlingen av sjömän under första kvartalet 1919 380
Betänkande angående byresstegringsskatt för bostadsändamål 381
Prisstegringen å byggnadsmaterial under krigstiden 381
Medlemsantalet i de större svenska nykterhetssällskapen åren 1909—1918 382
Skandinavisk konferens angående arbetstiden inom pappers-, cellulosa- och trämasseindustrierna 383
Avtal rörande arbetstidens begränsning inom industri och hantverk i Danmark 384
Organisations- och avtalsförhållanden inom Danmarks jordbruk 386
Löneförhållanden bland tjänarinnor i Danmark . 386
Sveriges offentliga arbetsförmedling. Mars månad 1919 388
Livsmedelspriser och levnadskostnader under första kvartalet 1919 396
Livsmedelspriser m. m. 396
Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar under kristiden 401
Priser å vissa beklädnadsartiklar 404
Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar under kristiden 405
Tillgången av livsförnödenheter å olika orter i riket under mars månad 1919 409
Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket 410
Livsmedelspriser i Sverige.
Sammandrag för 1908—mars 1919 . . . 412
Livsmedelspriser å olika orter i riket.
Första kvartalet 1919 414
Kreaturspriser i Sverige.
Sammandrag för 1908—mars 1919 . . . 424
Kreaturspriser samt tillförsel och konsumtion å vissa orter i riket.
Första kvartalet 1919 426
Fiskpriser i Stockholm.
Mars 1918—mars 1919 428
Fiskpriser i Göteborg.
Mars 1918—mars 1919 429

Häft. 5.

Sid.
Arbetsmarknaden under april månad 1919 431
Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden
Statens arbetslöshetskommission 433
Arbetstillgången under första kvartalet 1919 enligt uppgifter från industriidkare m. fl. 434
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 januari, 1 februari och 1 mars 1919 439
Löneförhållandena vid statens järnvägsbyggnadsarbeten under år 1918 444
Löneförhållanden vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten åren 1914—1918 . . . 448
Levnadskostnader och levnadsstandard under kristiden 456
Levnadskostnaderna i Sverige 1913—1914; Eskilstuna 464
Pensionsstyrelsens årsberättelse för 1917 . 469
Yrkesinspektionens verksamhet under januari-mars år 1919 473
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.) . . 476
Författningar rörande sociala frågor . . 478

Sid.
Kortare meddelanden:
Kollektivavtal i Tyskland år 1917 479
Överenskommelse mellan Sverige, Danmark och Norge angående ömsesidighet med avseende å ersättning för olycksfall i arbete 480
Arbetsmarknaden i England under mars 1919 . 481
Arbetsmarknaden i Tyskland under mars 1919 . 481
Arbetslösheten i Danmark under år 1918 . . . 482
Lag om upphävande av vissa bestämmelser i legostadgan 483
Lagstadgad åttatimmars arbetsdag i Frankrike . 483
Lagstadgad åttatimmars arbetsdag i Spanien . . 484
Sveriges offentliga arbetsförmedling. April månad 1919 486
Livsmedelspriser och levnadskostnader. April månad 1919 494
Livsmedelskostnadernas förändring å vissa orter i riket 498
Livsmedelspriser i Sverige.
Sammandrag för 1908—april 1919. . . 500
Kreaturspriser i Sverige
Sammandrag för 1908—april 1919 . . . 502
Mjölkpriser å olika orter i riket under april månad 1919 504
Tillgången av livsförnödenheter å olika orter i riket under april månad 1919 . . 505

Häft. 6.

Sid.
Arbetsmarknaden under maj månad 1919 507
Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden
Statens arbetslöshetskommission 509
Folkhushållningskommissionen 511

Sid.
Avgången ur statstjänst åren 1913—1918 514
Fylleriförseelserna och deras orsaker under första och andra kvartalen 1919 . . 532
Lag om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse . . . 558

Hyresstegringslagen år 1919 562
Statstjänstemännens dyrtidstillägg under år 1919 575
Extra statsbidrag för år 1919 åt registrerade sjukkassor 578
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. 580
Författningar rörande sociala frågor . . . 582

Kortare meddelanden:

Det nordiska socialpolitiska samarbetet 583
Bestämmelser rörande besiktning och registrering av ångpannor 583
Arbetsmarknaden i England under april 1919 . 584
Arbetsmarknaden i Tyskland under april 1919 . 584
Statsbidrag till arbetsförmedlingsanstalterna under år 1918 585
Statsunderstöd till bostadsproduktionen 586
Folkomröstning om rusdrycksförbud i Norge. . 587
Kommunernas fattigvård under år 1917 587
Förlängd giltighet för förfoganderätts-, maximipris- och prisockerlagarna 589
Bränsleregleringens upphävande 589
Ny dyrortsgruppering. 589
Levnadskostnadernas stegring i Danmark under kristiden 590
Levnadskostnadernas stegring i Norge 59
Levnadskostnadernas stegring i Nederländerna. 592
Sveriges offentliga arbetsförmedling. Maj månad 1919 594
Livsmedelspriser och levnadskostnader. Maj månad 1919 602
Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket 606
Livsmedelspriser i Sverige. Sammandrag för 1908—maj 1919 . . . 608
Kreaturspriser i Sverige. Sammandrag för 1908—maj 1919 . . . 610
Tillgången av livsförnödenheter å olika orter i riket under maj månad 1919 . . 612

Arbetsmarknaden under december månad 1918.

Den under november månad inträdda försämringen på arbetsmarknaden fortsatte även under december, och jämväl i förhållande till samma månad föregående år var arbetstillgången avsevärt mindre. Situationen å arbetsmarknaden betecknades därför inom de flesta landsdelar såsom ogynnsam; endast i Norrbottens län bedömdes läget såsom med hänsyn till årstiden ovanligt gott med jämn och normal tillgång på arbete.

Inom jordbruket var efterfrågan på arbetskraft ringa, isynnerhet under månadens senare del. I vissa delar av Småland kunde dock anställning i allmänhet beredas de arbetssökande, och å Gottland var såväl tillgång som efterfrågan på arbete större än under motsvarande månad 1917. Inom skogsbruket, som under föregående vintersäsong erbjöd synnerligen rikliga arbetstillfällen, särskilt på grund av bränslekommissionens vedavverkningar, var arbetstillgången nu obetydlig.

Inom industrien syntes någon nämnvärd förbättring i råvarutillgången ännu ej hava inträtt, och i allmänhet rådde stort överflöd på fabriks- och grovarbetare. Vad textilindustrien beträffar, ökades arbetslösheten bland kvinnliga arbetare i Norrköping, medan i Älvsborgs län denna något minskades på grund av att driften delvis kunnat återupptagas. Inom konfektions- och hemindustrien i detta län tilltog däremot arbetslösheten. Med betkampanjens avslutning vid sockerfabrikerna i Skåne blev ett större antal arbetare utan sysselsättning. Även inom bagerinäringen var arbetstillgången mycket dålig.

Inom byggnadsverksamheten var läget tryckt med överflöd på arbetskraft; särskilt för murare, målare och andra yrkesarbetare synes den minskade arbetstillgången hava gjort sig kännbar. I Malmö betecknades ställningen såsom relativt god, men vid månadens slut inträdde även där försämring.

Beträffande transportarbetarna rapporterades från en del håll överflöd på sjöfolk, eldare och stuveriarbetare. I Göteborg var tillgången på arbete inom dessa yrken god, men gingo dock en del sjömän och eldare utan sysselsättning, varemot nödig arbetskraft inom stuveribranschen vid flera tillfällen ej kunde uppbringas.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 139. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning.

		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Jord- och skogsbruk	1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
	1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
	1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
	1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
	1917	57	59	61	58	50	46	35	49	47	69	73	79
	1918	*70*	*87*	*91*	*77*	*74*	*80*	*88*	*106*	*95*	*85*	*99*	*116*
Övriga näringsgrenar	1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
	1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
	1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
	1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
	1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
	1918	*160*	*196*	*184*	*168*	*153*	*175*	*168*	*145*	*124*	*119*	*133*	*143*
Samtliga näringsgrenar	1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
	1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
	1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
	1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
	1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
	1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
	1918	*137*	*167*	*158*	*143*	*136*	*156*	*147*	*131*	*115*	*109*	*125*	*139*

Inom såväl jord- och skogsbruk som näringslivet i övrigt har den relativa tillgången å arbetskraft, efter vad härav framgår, under december 1918 varit avsevärt större än under motsvarande månad under övriga i jämförelsen ingående år med undantag för 1914. I förhållande till föregående månad har en ökning av överskottet av arbetssökande gjort sig gällande i motsats till vad som vanligen är fallet under december.

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av nedanstående tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	*5·8*	*6·0*	*5·0*	*4·9*	*5·0*	*4·0*	*4·6*	*4·2*	*3·5*	[1] *3·5*	[1] *3·3*	[1] *3·4*

Den sista tidpunkt, för vilken statistik härom föreligger, är, efter vad av tablån framgår, den 1 december 1918.

[1] Preliminär uppgift.

Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden.

Statens arbetslöshetskommission.

Understödsverksamheten för arbetslösa. Under december månad 1918 har understöd till arbetslösa enligt kungl. kungörelserna den 19 maj 1916 och 16 augusti 1918 utbetalats å följande orter med nedan angivna belopp:

	Summa, kr.	Därav in natura, kr.		Summa, kr.	Därav in natura, kr.
Stockholm	14 407	—	Alingsås	813	—
Uppsala	1 749	—	Berghems s:n	178	—
Norrköping	66 503	—	Fotskäl s:n	297	—
Linköping	302	302	Fristad s:n	531	—
Mjölby	1 761	—	Fritsla s:n	5 700	—
Växjö	324	—	Hajom s:n	901	—
Växjö s:n	136	—	Kinna s:n	12 744	—
Vimmerby	61	—	Kinnarumma s:n	1 888	—
Kalmar	230	—	Ljushult s:n	194	—
Karlskrona	686	105	Seglora s:n	652	—
Kristianstad	238	—	Skallsjö s:n	1 716	—
Malmö	12 990	—	Toarp s:n	2 167	—
Hälsingborg	10 887	—	Torpa s:n	5 679	—
Lund	2 081	—	Tranemo s:n	1 010	—
Ystad	2 211	—	Älekulla s:n	491	—
Halmstad	4 659	—	Örby s:n	6 723	—
Harplinge s:n	608	—	Öxabäck s:n	1 045	—
Snöstorp s:n	202	—	Karlstad	3 546	—
Söndrums s:n	587	—	Gävle	741	—
Göteborg	15 800	—	Säbrå s:n	240	—
Uddevalla	950	—	Luleå	411	—
Råda s:n	9 883	—	Summa december 1918	**302 744**	**1 409**
Tanum s:n	3 086	—	» november 1918	256 816[1]	1 493
Örgryte s:n	11 015	1 002	» december 1917	23 277	8 514
Borås	93 721	—			

Utbildningskurser för arbetslösa under år 1918. Till följd av den genom kristiden vållade omfattande arbetslösheten inom textilindustrien fann sig statens arbetslöshetskommission föranlåten att, i överensstämmelse med grundsatserna för sin verksamhet, i främsta rummet söka bereda de arbetslösa annat, för dem lämpligt arbete. Då emellertid de arbetslösa textilarbetarna till övervägande del utgöras av yngre kvinnliga arbetare, har det

[1] Skillnaden mellan denna och den i förra häftet publicerade summan beror på senare inkomna uppgifter från Uddevalla stad och Tanums s:n å resp. 1 951 och 3 000 kronor.

under kristiden visat sig vara förenat med stora svårigheter att särskilt under vintermånaderna uppbringa sådant lämpligt arbete i behövlig utsträckning. Vid detta förhållande måste understödsförfarandet anlitas för att avvärja den värsta nöden från de arbetslösa. Med en arbetslöshet av ifrågavarande art och omfattning följa dock alltid vissa sociala och moraliska vådor. Den sysslolöshet, som i regel blir en följd av det ordnade arbetets upphörande, verkar ytterst deprimerande i olika avseenden, vilket är så mycket mer betänkligt, då de arbetslösa, såsom här var fallet, till övervägande del bestå av yngre kvinnor.

För att i möjligaste mån undanröja dessa risker inriktade arbetslöshetskommissionen sin strävan på att söka bereda dessa unga understödstagare någon form av nyttig sysselsättning. Med hänsyn till att de redan vid tidig ålder tagits i anspråk för förvärvsarbete och att deras undervisning sålunda blivit eftersatt, föll det kommissionen naturligast att söka utnyttja den av arbetslösheten framtvungna ledigheten till meddelande av undervisning i allmännyttiga ämnen. Kommissionen lät därför genom en speciell kurskommitté, bestående av fru Emilia Broomé, numera undervisningsrådet fil. d:r V. Berglund, yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren och assistenten i socialstyrelsen W. Karlsson, utarbeta förslag till undervisningskurser för dessa arbetslösa, vilket förslag den 4 december 1917 underställdes Kungl. Maj:t med anhållan, att för täckande av minst $^2/_3$ av lärarlönerna ett belopp av 100 000 kronor från arbetslöshetsanslaget måtte ställas till kommissionens förfogande. Denna framställning bifölls av Kungl. Maj:t den 31 i samma månad.

Kommissionen vidtog därefter omedelbart åtgärder för att snarast möjligt få utbildningskurserna till stånd, i vilket syfte detaljerade anvisningar i cirkulär utsändes till ifrågakommande kommuner. I överensstämmelse med däri angivna grundlinjer utsågo d kommunala hjälpkommittéerna särskilda kurskommitterade, vilka uppgjorde närmare förslag till undervisningsplan med erforderliga kostnadsberäkningar. Sedan dessa förslag vunnit kommissionens gillande och de på kommunen ankommande anslagsbeloppen utverkats, startades de första utbildningskurserna för arbetslösa i januari 1918; under året hava dylika kurser anordnats i städerna Borås, Göteborg, Norrköping, Hälsingborg, Karlstad och Kalmar samt i Fässbergs, Örgryte och Råda landskommuner i Göteborgs och Bohus län, ävensom i Skallsjö, Kinna, Örby, Fritsla, Seglora och Kinnarumma landskommuner i Älvsborgs län.

De undervisningsämnen, som vid kurserna förekommit, hava varit matlagning, sömnad, tvätt och bostadsvård, hemmets ekonomi, bostadshygien, hemslöjd (korg- och träullsarbeten), skolagning, träslöjd, grönsaksodling, medborgarkunskap, yrkeshygien, yrkesekonomi, yrkeslagstiftning, läsning, skrivning, bokföring, gymnastik och sång. Inom denna ämneskrets har praktisk undervisning meddelats i matlagning, sömnad, tvätt, bostadsvård, skrivning och bokföring, hemslöjd, korg- och träullsarbeten, skolagning, träslöjd, grönsaksodling samt gymnastik och sång, medan i de övriga ämnena undervisningen bedrivits i form av föreläsningar.

Kostnaderna för kursernas anordnande, frånsett lärarkostnaderna, hava bestritts av vederbörande kommuner, som även ställt lokaler, merendels lediga skolsalar, till förfogande. I en del fall hava för kursverksamheten intresserade textilfabrikanter ställt lediga arbetslokaler och nödiga anordningar till disposition.

Svårigheter hava dock yppat sig på grund av den rådande knappa tillgången å de materialier, som varit nödvändiga för den praktiska undervisningen i matlagning och sömnad. Genom medverkan av vederbörande statskommissioner och deras underordnade kommunala organ har det emellertid lyckats att utan allt för stora förändringar i de uppgjorda planerna fullfölja denna del av undervisningen.

Den största anslutningen har undervisningsverksamheten rönt inom den del av *Älvsborgs län*, Borås med angränsande kommuner, varest textilindustrien är förhär-

skande. Främst torde detta få tillskrivas den omsikt och energi, som härpå nedlagts av såväl länshjälpkommittén och de kommunala hjälpkommittéerna som arbetsgivare och arbetare. Älvsborgs länshjälpkommitté har beträffande kursverksamheten till 1918 års landsting avgivit en redogörelse, vilken är ägnad att visa de mångskiftande anordningar, som här blivit vidtagna för förhindrandet av arbetslöshetens skadliga verkningar. Ur denna redogörelse må återgivas följande av mera allmänt intresse.

I överensstämmelse med arbetslöshetskommissionens utarbetade förslag till kurser för arbetslösa textilarbeterskor hava sådana kurser anordnats i Borås, Skallsjö, Kinnarumma, Seglora och Örby, och hava dessa kurser omfattat husligt arbete, yrkeslära, yrkesekonomi, yrkes- och arbetarlagstiftning, modersmålet och medborgarkunskap. Kurserna hava pågått i Borås under årets fyra första månader med ett deltagarantal uppgående till 509. På övriga ställen hava kursernas omfattning varit lämpade efter de lokala förhållandena. Samtidigt hava undervisningskurser, omfattande ämnena träoch metallslöjd, hälsolära, yrkeshygien, yrkeskännedom, medborgarkunskap, modersmålet, räkning, gymnastik och idrott för yngre manliga textilarbetare i åldern 13—20 år varit anordnade i Borås med ett deltagarantal av omkring 100. I Borås hava dessutom anordnats särskilda kurser i matlagning och sömnad för mödrar bland textilarbeterskor.

Vid länshjälpkommitténs sammanträde den 17 december 1917 uppdrogs åt arbetsutskottet i Borås att taga under övervägande frågan angående beredande av sysselsättning åt arbetslösa män och kvinnor med hemslöjd, såsom tillverkning av korgar m. m. Med anledning härav igångsatte länshjälpkommittén i förening med kommunala hjälpkommittén i Borås en utredning av denna angelägenhet, vilken gav till resultat, att plan och kostnadsberäkning för utbildningskurser i hemslöjd, omfattande korg- och träullsarbeten, för arbetslösa i Borås utarbetades. Efter framställning från kommunala hjälpkommitténs i Borås utskott för hemslöjd beslutade länshjälpkommitténs verkställande utskott vid sammanträde den 30 januari 1918 att för igångsättande av dessa kurser bevilja ett anslag av 3 000 kronor. Borås stadsfullmäktige hava dessutom anvisat ett förlagskapital av 18 000 kronor för kursernas bedrivande.

Kurserna togo sin början den 12 februari 1918 och hava sedan dess oavbrutet fortgått, och sysselsättning har därigenom beretts ett avsevärt antal arbetslösa, tidvis uppgående till omkring 200 personer. Hittills hava vid kurserna utförts omkring 16 000 dagsverken. Deltagarna hava företrädesvis varit sådana manliga arbetslösa, vilka icke utan vidare kunnat förflyttas till anställningar å annan ort, äldre och familjeförsörjande arbetslösa.

De vid kurserna av envirke tillverkade artiklarna, kol- och potatiskorgar i olika storlekar samt mattor, skor m. m. av träull, hava försålts, och på detta sätt influtna medel hava använts till täckande av de med kurserna förenade kostnaderna. Sammanlagda värdet av det hittills tillverkade uppgår till 17 408 kronor, och har man hittills lyckats försälja för inalles 13 000 kronor. Vid försäljningen liksom också vid inköp av en del för kurserna nödiga materialier har länshjälpkommitténs affärskontor medverkat.

Till uppmuntran och hjälp mot dyrtiden har i mån av förvärvad skicklighet en extra ersättning i form av flitpengar tilldelats de arbetslösa. Det härför utbetalade beloppet uppgår till kr. 13 180.

Med stöd av vid utbildningskurserna i Borås vunnen erfarenhet hava liknande kurser sedermera kunnat igångsättas även å andra platser inom länet, såsom i Skallsjö, Seglora, Kinna och Örby.

Sedan de förut omnämnda utbildningskurserna för yngre manliga textilarbetare i åldern 13—20 år avslutats, anordnade kommunala hjälpkommittén i Borås på länshjälpkommitténs initiativ utbildningskurser i snickerislöjd för denna grupp arbetslösa. Stadsfullmäktige i Borås lämnade härtill ett anslag av 7 500 kronor. Vid dessa

kurser hava tillverkats praktiska artiklar av allehanda slag, vilka komma att efter hand försäljas. I denna utbildningskurs hava sysselsatts omkring 60 deltagare dagligen.

För vuxna manliga ävensom kvinnliga arbetslösa hava utbildningskurser i Borås dessutom anordnats i grönsaks- och rotfruktsodling. Sammanlagt hava därvid omkring 100 arbetslösa på en gång sysselsatts.

Genom en längre tids arbetslöshet inträder en så småningom skeende utarmning av de arbetslösa med försämring av deras levnadsförhållanden. De utdelade understöden äro av naturliga skäl satta så lågt som möjligt och torde i allmänhet endast täcka de dagliga och mest ofrånkomliga behoven men räcka däremot ej till för bestridande av utgifter för hyra, kläder, skodon o. d. Länshjälpkommittén har emellertid genom anordnande av utbildningskurser i skolagning och trätoffeltillverkning samt genom andra i samband därmed vidtagna åtgärder sökt anskaffa och underhålla skodon åt de arbetslösa och deras familjer. Plan och kostnadsberäkning för dessa utbildningskurser utarbetades genom länshjälpkommitténs försorg, sedan upplysning inhämtats om huru liknande på enskild persons initiativ i Göteborg igångsatta kurser anordnats, varpå kurserna togo sin början den 7 mars 1918.

För kursernas skyndsamma igångsättande hade länshjälpkommittén beviljat kommunala hjälpkommittén i Borås ett anslag av 1 000 kronor, för vilket belopp verktyg, läster m. m. inköptes. Som villkor för detta anslag satte dock länshjälpkommittén, att de inköpta inventarierna skulle förbliva länshjälpkommitténs egendom för att användas vid utbildningskurser i skolagning för arbetslösa. Ur den i juni 1918 avgivna redogörelsen för denna kurs hämtas följande:

Den kurs i skolagning, som sedan den 7 mars pågått, och vars bedrivande uppdragits åt det för detta ändamål tillsatta hjälpkommitténs utskott, har under den fastställda tiden av 12 veckor haft 105 deltagare, varav 94 manliga och 11 kvinnliga. Av dessa hade 90 utom sig själva 397 personer att försörja. Antalet under tiden reparerade skodon, till vilka utskottet tillhandahållit allt material, uppgår till 829 par, varav 666 par reparerats med läder, 75 par med läderersättning (gummiläder) och 88 par med träbottnar. Därjämte hava ytterligare 65 par reparerats, till vilka kursdeltagarna själva medfört bottenläder. Sammanlagt hava sålunda 894 par skor undergått reparation å verkstaden, eller i genomsnitt per kursdeltagare cirka 8·5 par. Det högsta antalet par skodon, som någon kursdeltagare hunnit reparera under utbildningstiden, uppgår till 11. Kursdeltagarnas kostnad för det hos utskottet inköpta materialet belöper sig till 1 427 kronor, varav 1 337 kronor, åtgått till inköp av läder och läderersättning och 90 kronor till inköp av träbottnar. Den vinst deltagarna erhållit, utom insikt i yrket, kan lågt räknat uppskattas till 4 000 kronor eller till cirka 37 kronor per deltagare.

Samtliga deltagare hava visat stort intresse för arbetet. I samband med utbildningen har en allmän skolagningsverkstad öppnats. På grund av svårigheterna att anskaffa läder, i synnerhet bottenläder, har dock utskottet måst starkt begränsa denna del av verksamheten. Till följd av läderbristen har utskottet ej heller kunnat mottaga alla de personer, som velat deltaga i kursen.

Genom länshjälpkommitténs i Älvsborgs län medverkan har utskottet av industrikommissionen för maj månad blivit tilldelad bestämd kvantitet bottenläder, varför kursen under denna månad kunnat något utvidgas. För juni månad har även framställning om lädertilldelning gjorts.

På grundval av de erfarenheter, som vunnits vid skolagningskurserna i Borås, hava liknande kurser sedermera igångsatts av Skallsjö och Örby kommunala hjälpkommittéer. För kursen inom sistnämnda kommun inköpte länshjälpkommittén och utlånade avgiftsfritt verktyg, läster m. m., vilka sedermera på enahanda villkor och efter framställning ställts till hjälpkommittéers förfogande.

Kurserna hava, såsom ovan antytts, varit anordnade så, att kursdeltagarna fått reparera medförda egna skodon. Dessa skodon hava i allmänhet varit av sådan beskaffenhet, att utom bottenläder åtgått en betydlig mängd annat läder för reparation av

skodonen i övrigt. Till en början erhölls från skofabriker avfall, som med fördel för detta ändamål kunde användas, men denna möjlighet blev snart stängd. För kursernas säkerställande ingick då länshjälpkommittén till armé- och marinförvaltningarna med begäran att få inköpa vid de olika truppförbanden kasserade skodon. Marinförvaltningen tillmötesgick omedelbart länshjälpkommitténs begäran och tillät kommittén att från flottans förråd i Stockholm och Karlskrona inköpa ett större antal kasserade skodon. Även från Karlskrona kustartilleriregemente och Älvsborgs kustartillerikår hava kasserade skodon erhållits. Från arméförvaltningen har erhållits det svar, att arméns kasserade skodon komma att vid särskilt för detta ändamål upprättade verkstäder tillvaratagas och användas för nödhjälpsarbeten och sedermera i den mån så kan ske utlämnas till länshjälpkommittéerna.

De kasserade skodonen äro avsedda att så långt möjligt är göras användbara dels genom att repareras eller förses med träbottnar och dels användas till trätofflor. Vad som för sådana ändamål befinnes oanvändbart är avsett att användas till lagningsmaterial vid utbildningskurserna och vid reparation av skodon i allmänhet.

För utbildningskurserna i skolagning har länshjälpkommittén genom industrikommissionens hudbyrå erhållit en del erforderligt bottenläder. Dessutom har använts ersättningsläder. Arbete med reparation av de sålunda inköpta skodonen har hittills beretts arbetslösa vid utbildningskurser i Borås och Örby, vilka sålunda samtidigt med utbildning på så sätt beretts sysselsättning.

De skodon, som på anfört sätt kunna erhållas, har länshjälpkommittén för avsikt att till billigt pris avyttra åt de kommunala hjälpkommittéerna för att av dem tillhandahållas de arbetslösa i form av arbetslöshetsunderstöd eller på annat sätt, som hjälpkommittéerna kunna finna lämpligt.

Lärarlönerna vid samtliga undervisnings- och utbildningskurser hava i sin helhet utgått av statsmedel. Kostnaderna i övrigt hava bestritts av respektive kommuner eller arbetsgivare. I allmänhet hava kurserna av de arbetslösa mottagits med stort intresse, och i regel hava kursdeltagarna beretts någon extra uppmuntran genom exempelvis tilldelning av flitpengar, såsom vid utbildningskurserna, eller som vid undervisningskurserna en måltid dagligen gratis eller till nedsatt pris.

Efter framställning av länshjälpkommittén hava ägarna till biograferna Fenix, Olympia och Röda kvarn samt Teaterbiografen under månaderna mars, april och maj anordnat avgiftsfria biografföreställningar för uti förenämnda undervisnings- och utbildningskurser deltagande arbetslösa i Borås uti sådan omfattning, att en var av de arbetslösa fått tillfälle bevista en biografföreställning i veckan.

Förutom dessa omfattande kursanordningar i Älvsborgs län har även på andra orter kursverksamhet bedrivits på ett mångsidigt och framgångsrikt sätt. Sålunda hava i *Göteborg* anordnats kurser för såväl yngre som äldre textilarbeterskor till ett antal av sammanlagt 450. Kurserna för de yngre omfattade undervisning i matlagning, sömnad, välskrivning, rättskrivning, räkning, bokhålleri, läsning, hälsolära och gymnastik. För de äldre och för de gifta ordnades dels demonstrationskurser i matlagning, dels kurser i sömnad och vävning. En särskild vävnadskurs för ett 50-tal äldre arbeterskor ordnades i konstindustriella museet för vävning av pappersgarnsmattor. Denna kurs har pågått hela året och avsikten har varit, att de arbeterskor, som blevo särskilt intresserade och skickliga, skulle få behålla sina vävstolar för att framdeles kunna, om de så behövde och önskade, taga upp denna verksamhet som hemslöjd. De långa avstånden i Göteborg försvårade deltagandet i kurserna. För att avhjälpa detta erhöllo eleverna fria spårvagnsresor till och från lektionerna.

Inom *Örgryte* kommun hava kurser anordnats med undervisning i matlagning, sömnad, hemmets ekonomi, bostadshygien och medborgarkunskap; elevantalet har här utgjorts av omkring 120 yngre kvinnliga textilarbeterskor.

Inom *Fässbergs* kommun invid Göteborg hava kurser anordnats med undervisning i

matlagning, sömnad, tvätt och bostadsvård, hemmets ekonomi, bostadshygien, träslöjd, skolagning, medborgarkunskap, yrkeshygien och yrkeslagstiftning. I kurserna hava deltagit 79 manliga och 368 kvinnliga yngre textilarbetare, vilken siffra visar, att denna lilla kommun utfört en synnerligen god prestation icke minst med hänsyn till kommunens skattetunga.

Inom *Råda* kommun invid Göteborg hava kurser anordnats vid Mölnlycke, varvid undervisning i matlagning, sömnad, bostadsvård, hemmets ekonomi, bostadshygien, medborgarkunskap, yrkeslagstiftning, läsning och skrivning lämnats åt 51 kvinnliga arbetare.

I *Norrköping* hava kurser med synnerligen intresserad tillslutning anordnats för omkring 225 textilarbeterskor, varvid undervisning lämnats i matlagning, sömnad, hemmets ekonomi, hälsolära och yrkeshygien, yrkeskännedom, medborgarkunskap, yrkes- och arbetarlagstiftning, läsning, skrivning, räkning, sång och gymnastik.

I *Karlstad* hava undervisningskurser anordnats för 32 kvinnliga arbetare med matlagning, sömnad, bostadshygien, medborgarkunskap, yrkeshygien, skrivning och gymnastik som undervisningsämnen. Dessa kurser hava pågått under 2 terminer.

I *Kalmar* hava anordnats undervisningskurser för 45 yngre arbetslösa tändsticksarbeterskor, varvid undervisning har lämnats i matlagning och bostadsvård.

Slutligen hava i *Hälsingborg* anordnats kurser för ett antal yngre arbeterskor med undervisning i matlagning, bostadsvård och hygien. För dessa kurser hava bidrag från staten till täckande av lärarlönerna icke begärts.

Sammanlagda antalet elever i kurserna har uppgått till omkring 2 000, varvid det övervägande antalet utgjorts av kvinnliga textilarbetare. Kurserna hava i regel pågått 12 à 15 veckor med en undervisningstid av omkring 35 timmar per vecka fördelade på 5 à 6 veckodagar.

Den på staten belöpande kostnaden till lärarlönerna har uppgått till i det närmaste 100 000 kronor. Övriga kostnader för kursernas anordnande, såsom lokalhyror, bränsle, lyse, materialkostnader m. m., hava på en del platser bestritts av kommunerna enbart, på andra åter av kommunen och vederbörande arbetsgivare i förening eller ensamt av arbetsgivaren.

På anmodan av hjälpkommittéerna hava eleverna i dessa kurser vanligen frivilligt anmält sig till deltagande, varför något tvång på vederbörande sällan behövt utövas.

Som slutomdöme över dessa kurser kan sägas, att intresset från elevernas sida har varit det bästa, i synnerhet beträffande det praktiska arbetet, och stegrats under den tid kurserna pågått. Från kursanordnarnas och lärarpersonalens sida har ådagalagts ett stort intresse och ett uppoffrande arbete, vilket icke minst medverkat till det goda resultatet.

Då det för år 1918 beviljade anslaget blivit i det närmaste förbrukat och då arbetslösheten inom textilindustrien befunnits alltjämt vara så omfattande, att utbildningskurser jämväl under vintern 1919 vore av behovet påkallade, och då det vidare också för arbetslösa inom andra yrken, närmast sömnadsbranschen, kunde befinnas önskvärt att anordna likartade kurser, hemställde arbetslöshetskommissionen i skrivelse den 19 december 1918 till Kungl. Maj:t, att av arbetslöshetsanslaget ett belopp å ytterligare 50 000 kronor måtte ställas till förfogande för att av kommissionen användas som bidrag till sådana kurser på enahanda villkor som under år 1918, vilken framställning blev av Kungl. Maj:t bifallen den 31 december 1918. I anledning härav har arbetslöshetskommissionen i cirkulär uppmanat hjälpkommittéerna i de kommuner, där arbetslösa textilarbetare mera talrikt förekomma, att även under denna vinter anordna lämpliga utbildningskurser.

Folkhushållningskommissionen.

Befrielse i visst fall från skyldighet att lämna uppgift om innehav av potatisförråd. Enligt förordningen den 23 augusti 1918 angående reglering av potatisförbrukningen[1] skulle det åligga envar, som under år 1918 odlat potatis å större areal än 300 kvadratmeter, att lämna uppgift *dels* senast den 20 oktober 1918 angående det förråd av potatis, skördad eller ännu icke skördad, som hos honom förefanns den 15 oktober 1918 kl. 5 f. m., därvid tillika skulle uppgivas dels det förråd, som av honom innehades vid tiden för beslagets ikraftträdande, dels ock den myckenhet potatis, som han försålt eller ytterligare vore villig att försälja till folkhushållningskommissionen eller av kommissionen anvisad köpare, och dels senast den 20 november 1918 och därefter den 20 i varje följande månad av den tid, som förordningen avser, ej mindre angående den myckenhet potatis, som hos honom förefunnits den 15 i samma månad kl. 5 f. m., än även, i den ordning folkhushållningskommissionen bestämmer, beträffande den myckenhet han efter avgivandet av närmast föregående uppgift förbrukat, försålt eller eljest frånhänt sig.

I anledning av sistberörda stadgande hava åtskilliga livsmedelsnämnder i de norra delarna av landet hos folkhushållningskommissionens potatisavdelning hemställt om befrielse från den månatliga deklarationsskyldigheten, enär densamma vore förenad med betydande olägenheter. I sådant avseende hava sökandena påvisat, att inom vissa livsmedelsnämnders områden skörden blivit så ringa, att odlarna måste genom nämndernas försorg tilldelas potatis, att på grund av allmänhetens okunnighet ett införskaffande av fullständiga deklarationsuppgifter endast med svårighet kunde ske samt att det vore så gott som omöjligt att varje gång, då potatis förbrukades, uppväga den använda kvantiteten.

Sedan folkhushållningskommissionen i skrivelse den 25 november 1918 med anledning av vad som sålunda anförts hos Kungl. Maj:t anhållit, att befrielse från ifrågavarande uppgiftsskyldighet skulle meddelas, förordnades genom kungörelse den 14 januari 1919 (Sv. F. 19, n:r 8), att ur paragraf 6 i ovannämnda förordning den 23 augusti 1918 det moment (mom. b.), som innehåller bestämmelserna om berörda uppgiftsskyldighet, från och med den 16 januari 1919 skall utgå.

Fläskregleringens upphävande. Den 9 januari 1919 ingick folkhushållningskommissionen till Kungl. Maj:t med en skrivelse, vari kommissionen hemställde, att gällande fläskreglering måtte upphävas. Som motiv härför anfördes bland annat, dels att efter krigstillståndets upphörande import av fläsk från Amerikas förenta stater blivit medgiven, dels att fläskproduktionens hämmande i syfte att spara tillgängliga förråd av viktiga vegetabiliska födoämnen för befolkningens direkta behov ej längre har samma betydelse som förut, dels ock att för denna produktion kunde tillhandahållas majs, varå tillgången ökats.

[1] Soc. Medd., årg. 1918, sid. 874.

Med bifall till denna hemställan förordnade Kungl. Maj:t den 10 januari 1919, att ej mindre förordningen den 16 oktober 1917 angående vissa åtgärder för reglering av handeln med fläsk och levande svin[1] än även i kungörelserna den 15 februari 1918[2] och vad angår Gottland den 9 november 1917[3] stadgade förbud mot transport eller utförsel av fläsk skola upphöra att gälla från och med den 19 januari 1919 (Sv. F. 19, n:r 2—4).

Folkhushållningskommissionen bemyndigades samtidigt att tills vidare ombesörja utförsäljning och fördelning av de partier fläsk, varöver kommissionen förfogar eller kan komma att förfoga. Vidare anbefalldes kommissionen att ofördröjligen föranstalta om utförsäljning av för fläskproduktion avsedd majs till ett pris, som icke överstiger det genomsnittliga självkostnadspriset.

Frigivande av handeln med gödselmedel. Genom kungörelse den 24 januari 1919 (Sv. F. 19, n:r 20) har förordnats, att förordningen den 25 januari 1918[4] angående vissa åtgärder för reglering av handeln med gödselmedel, vilken förordning förklarats skola gälla tills vidare till och med den 30 april 1919, skall upphöra att gälla från och med den 27 januari 1919.

Levnadskostnadernas allmänna stegring under kristiden.

De av socialstyrelsen under senaste året kvartalsvis verkställda beräkningarna rörande *levnadskostnadernas förändringar under kristiden* hava nu slutförts, vad beträffar tidpunkten omkring den 1 januari 1919.

Till utgångspunkt för beräkningarna har som bekant valts en normalfamiljs (man, hustru och två barn) budget före kriget, slutande på en total utgiftssumma av c:a 2 000 kr. per år. Denna budget har uppdelats på olika huvudposter i enlighet med resultaten av 1912—1914 års levnadskostnadsundersökning. Därefter har på samma sätt som förut (se Soc. Medd., årg. 1918, sid. 188—189) utgiftsstegringen beräknats för varje särskild huvudpost under förutsättning att förbrukningen varit i stort sett oförändrad, alltså med bortseende från de omläggningar av och inskränkningar i förbrukningen, vilka givetvis framkallats av dyrtiden och även kunnat konstateras genom socialstyrelsens särskilda dyrtidsundersökningar (jfr artiklarna »Dyrtidens inverkan på livsmedelsförbrukningen» i häfte 12, årg. 1916 samt »Livsmedelsförbrukningens omläggning under kristiden» i häfte 10, årg. 1917 och häfte 11, årg. 1918 av Soc. Medd.).

Det må påpekas, att de i det följande gjorda beräkningarna grunda sig på uppgifter, inhämtade från styrelsens ombudsorter, och följaktligen representera förhållandena i städer och stadsliknande samhällen.

[1] Soc. Medd. 1917, sid. 1167.
[2] Soc. Medd. 1918, sid. 140.
[3] Soc. Medd 1917, sid. 1298.
[4] Soc. Medd. 1918, sid. 13.

I efterföljande tablå lämnas en översikt över de hittills verkställda undersökningarna, varvid jämte de absoluta talen för de olika tidpunkterna även angivas indextal, beräknade med utgångspunkt från 1914 års siffra, som satts lika med 100. I tablån har även upptagits den procentuella stegring, som levnadskostnaderna varit underkastade sedan det tillfälle, då undersökning rörande här berörda spörsmål sist ägt rum.

	Årsbudget		Beräknad årsbudget						
	1914 (mitten)	1916 (dec.)	1917 (maj)	1917 (sept.)	1918 (jan.)	1918 (omkr. 1 april)	1918 (omkr. 1 juli)	1918 (omkr. 1 okt.)	1919 (omkr. 1 jan.)
Kronor	2 000	2 784	3 037	3 318	3 835	4 058	4 389	4 849	5 334
Indextal	100	139	152	166	192	203	219	242	267
Procentuell ökning sedan föregående undersökningstillfälle		39	9	9	16	6	8	10	10

Det förtjänar än en gång framhållas, att förestående siffror framräknats under förutsättning av en i huvudsak oförändrad levnadsstandard och att sålunda de besparingar och omläggningar i hushållningen, som överallt i större eller mindre utsträckning kunnat och givetvis även måst göras, här äro lämnade helt utom räkningen.

Såsom synes, skulle levnadskostnaderna för en normalfamilj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. hava stigit från mitten av år 1914 till december 1916 med 39 %, till maj 1917 med 52 %, till september 1917 med 66 %, till januari 1918 med 92 %, till april 1918 med 103 %, till juli 1918 med 119 %, till oktober 1918 med 142 % och till januari 1919 med 167 %, vilket alltså innebär, att vederbörande familj numera måste utgiva 5 334 kr. eller 3 334 kr. mer än före kriget för att kunna uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

Med utgångspunkt från decembersiffran 1916, kr. 2 784, har stegringen till 1 januari 1919 belöpt sig till 92 %, medan den från januari 1918 uppgått till 39 %, från 1 april s. å. till 31 %, från 1 juli till 22 % och från den 1 oktober till 10 %. Går man åter tillbaka till tiden före krigets utbrott (mitten av år 1914), erhålles, såsom nyss nämnts, en stegringsprocent för hela den tillryggalagda krisperioden av 167 %, varav 11 enheter komma på första kvartalet, 16 på andra, 23 på tredje och 25 enheter på fjärde kvartalet av år 1918.

De ovan angivna procenttalen för levnadskostnadernas stegring torde av flera orsaker, för vilka närmare redogjorts i föregående häften av Sociala Meddelanden (se t. ex. häfte 2 för 1918, sid. 188—189), få betecknas såsom *minimisiffror*. Särskilt med hänsyn till den alltjämt rådande varuknappheten, det betydande antalet maximipriser och de ännu bestående ransoneringsåtgärderna har det för övrigt visat sig vara förenat med stora svårigheter att numera på samma tillförlitliga sätt som under krisens första skede mäta levnadskostnadernas förändringar och anställa jämförelser härutinnan med förhållandena under föregående år.

Storleken av den procentiska ökningen av *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisförhållandena vid tiden före krigets utbrott (mitten av år 1914) och vid tidpunkterna för resp. levnadskostnadsberäkningar, belyses genom följande översikt:

	1914 (mitten)	1916 (dec.)	1917 (maj)	1917 (sept.)	1918 (jan.)	1918 (omkr. 1 april)	1918 (omkr. 1 juli)	1918 (omkr. 1 okt.)	1919 (omkr. 1 jan.)
Föde- och njutningsämnen . . .	100	152	174	180	214	229	258	281	323
Bostad	100	103	108	112	112	112	112	112	120
Bränsle och lyse	100	168	190	240	275	280	286	305	381
Beklädnad	100	160	170	210	250	270	295	350	350
Skatter	100	109	109	109	109	114	114	114	114
Övriga utgifter	100	125	130	150	175	185	195	220	225
Summa utgifter	**100**	**139**	**152**	**166**	**192**	**203**	**219**	**242**	**267**

Med avseende å sättet för beräkningen av de särskilda posterna hänvisas till föregående redogörelser i Sociala Meddelanden (t. ex. häfte 2, årg. 1918, sid. 188—189). Dock må särskilt framhållas följande.

Prisuppgifterna på föde- och njutningsämnen samt bränsle och lyse hava beträffande tidpunkten den 1 januari (liksom den 1 april, 1 juli och 1 oktober 1918) insamlats under närmast föregående månad. I fråga om den förstnämnda gruppen, vilken den 1 oktober hade att uppvisa en ökning av 181 % från krigsutbrottet, har denna under det gångna kvartalet ytterligare skjutit i höjden, och utgjorde ökningen vid årsskiftet ej mindre än 223 %. Under ifrågavarande kvartal har nämligen en betydande prisstegring varit att anteckna för flera i gruppen ingående varor, såsom mjölk, smör, ägg, gryn, bröd, mjöl och fläsk. Den tendens till sjunkande pris, som vid kvartalets slut kunnat iakttagas beträffande framför allt kött, har icke i avsevärd grad förmått inverka sänkande på gruppen i dess helhet. — Beträffande skatterna avse uppgifterna de belopp, som skolat erläggas under 1918. Observeras må, att de för hela undersökningsperioden beräknats på en inkomst av 2 000 kr. Om hänsyn däremot tages till den stegring av inkomsten, som i många fall föranletts av de ökade levnadskostnaderna, kan den i ovanstående tabell upptagna posten skatter beräknas hava stigit med c:a 50 %. Indextalet för samtliga utgiftsposter skulle, om detta procenttal användes i stället för det i tabellen upptagna, dock endast stiga med några få enheter. — Beklädnadspostens stegring har beräknats med ledning av prisuppgifter å vissa slag av tyger, garner, kläder och skodon, som inhämtats genom socialstyrelsens ombud. Dessa utgifter synas under 1918 års sista kvartal ej hava undergått någon nämnvärd förändring, och beräknas ökningstalet vid såväl kvartalets början som slut till samma belopp, 250 %. Dock torde böra framhållas, att den erhållna procentsiffran för beklädnadspostens stegring givetvis endast är ett uppskattat medeltal, som i varje fall ej torde kunna betecknas som för högt, utan snarare, särskilt med hänsyn till inträffade kvalitetsförsämringar, såsom något för lågt. — Vad beträffar stegringen av bostadshyrorna, så har denna, enligt vad framgår av uppgifter från ett flertal hyresnämnder i riket, numera ansetts böra sättas i genomsnitt till 20 %, räknat från 1914. — Vad slutligen angår posten övriga utgifter, så har stegringsprocenten beräknats med ledning av uppgifter från ledande firmor samt med hänsyn till den betydelse, som hithörande utgiftsposter beräknas hava i en normalfamiljs budget.

Lantarbetarnas löneförhållanden under åren 1913—1918.

På grundval av från kommunalstämmornas ordförande meddelade uppgifter utarbetas inom socialstyrelsen årliga redogörelser för arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk. Till följd av det vidlyftiga kompletterings- och korrigeringsarbete, dessa uppgifter måste underkastas, kan dock denna berättelse för år 1918 föreligga i slutgiltigt skick först vid en avsevärt senare tidpunkt än den uppgifterna avse. Enär det emellertid, särskilt under innevarande kristid, visat sig vara av behovet påkallat att snabbt hava tillgång till de viktigaste resultaten av denna statistik, har i likhet med föregående år[1] en preliminär bearbetning verkställts av uppgifterna rörande den kontanta avlöningen för vissa betydelsefulla lantarbetarkategorier. Då de uppgifter, som hittintills inkommit och på vilka redogörelsen grundar sig, endast härröra från c:a $^2/_3$ av samtliga uppgiftslämnare, bör framhållas, att en senare, på ett fullständigt primärmaterial grundad undersökning kan giva i åtskilligt avvikande resultat.

De sålunda erhållna preliminära genomsnittstalen, vilka i huvudsak avse förhållandena under november månad 1918, hava i nedanstående tablå sammanställts med motsvarande siffror för åren 1913—1917, varvid jämväl uträknats indextal, utvisande lönestegringen under perioden.

Lantarbetargrupper		Absoluta tal, kr.						Indextal					
		1913	1914	1915	1916	1917	1918[2]	1913	1914	1915	1916	1917	1918[2]
Tjänstefolk:													
Manliga tjänare	årslön	326	332	343	398	489	666	100	102	105	122	150	204
Kvinnliga »	»	197	202	212	241	286	377	100	103	108	122	145	191
Statare:													
Körkarlar	årslön	329	334	346	390	457	609	100	102	105	119	139	185
Kreatursskötare	»	375	378	391	437	511	678	100	101	104	117	136	181
Tillfälliga daglönare:													
Manliga: i egen kost	sommardaglön	2·97	3·02	3·13	3·77	5·00	6·67	100	102	105	127	168	225
	vinterdaglön	2·19	2·24	2·34	3·02	4·00	5·13	100	102	107	138	183	234
i arbetsgivarens kost	sommardaglön	2·05	2·10	2·18	2·63	3·43	3·85	100	102	106	128	167	188
	vinterdaglön	1·43	1·46	1·55	1·96	2·63	2·95	100	102	108	137	184	206
Kvinnliga: i egen kost	sommardaglön	1·77	1·81	1·87	2·23	2·95	4·39	100	102	106	126	167	248
	vinterdaglön	1·34	1·38	1·43	1·75	2·29	3·22	100	103	107	131	171	240
i arbetsgivarens kost	sommardaglön	1·21	1·24	1·29	1·52	1·93	2·57	100	102	107	126	160	212
	vinterdaglön	0·89	0·92	0·98	1·18	1·45	1·92	100	103	110	133	163	216

[1] Soc. Medd., årg. 1916, sid. 1382, årg. 1918 sid. 24.
[2] Preliminära tal.

Härav framgår, att lantarbetarlönerna ännu på hösten 1915 blott stodo några få procent högre än år 1913, det sista »normala» året före världskrisen. Men under år 1916 vidtog en hastig lönestegring, vilken i november s. å. bragte upp lönenivån 15—20 % högre än året förut. Denna uppåtgående rörelse fortgick i stort sett i samma takt även under år 1917, så att detta år kunde visa löneökningar mot föregående år av 20—30 % och däröver, och de här meddelade preliminära siffrorna för 1918 ådagalägga, att lönenivån under detta år merendels undergått en ännu starkare stegring.

Minsta stegringen framvisa härvid lönerna för manliga daglönare i arbetsgivarens kost, vilka äro c:a 12 % högre än föregående år, den största däremot lönerna för kvinnliga daglönare i egen kost med en höjning av föregående års sommar- och vinterdaglöner med resp. 49 och 41 %. Det gifta och ogifta tjänstefolkets löner hava undergått en stegring med 32—36 %, med minimum för kvinnliga och maximum för manliga ogifta tjänare. För de övriga lantarbetarkategorierna, manliga daglönare i egen och kvinnliga i arbetsgivarens kost, faller löneökningen mellan 28 och 35 %, d. v. s. i stort sett samma ökning som för tjänstefolk och statare, varvid densamma varit minst för manliga vinterdaglönare och störst för kvinnliga sommardaglönare. Bortses från den ovan påpekade, jämförelsevis ringa lönestegringen för manliga daglönare i arbetsgivarens kost och den relativt starka stegringen för kvinnliga daglönare i egen kost, ger sålunda denna preliminära undersökning vid handen en ökning av lantarbetarnas kontantlöner med 30—40 % från hösten 1917 till samma tidpunkt 1918.

Sammanfattar man lönestegringen under hela redovisningsperioden 1913—1918, befinnes ökningen hava varit störst för tillfälliga kvinnliga daglönare i egen kost med nära 150 %. Närmast i ordningen komma de manliga daglönarna i egen kost med en ökning av omkring 130 %. För de manliga och kvinnliga daglönarna i arbetsgivarens kost har daglönen stigit med i genomsnitt resp. 100 och 115 %. De ogifta manliga och kvinnliga tjänarnas löner hava ökats med resp. c:a 90 och 105 %. Minsta ökningen visa kontantlönerna för statare med c:a 85 %.

För sistnämnda kategorier ävensom för andra lantarbetargrupper, vilkas avlöning till större delen utgår in natura, kan emellertid totalavlöningen beräknas hava stegrats med åtminstone samma belopp som för de helt kontantavlönade arbetargrupperna. Visserligen måste den tidskrävande detaljundersökningen av naturaförmånernas penningvärde uppskjutas till den definitiva redogörelsen, men en antydan om den värdestegring, som härvidlag ägt rum, ger ökningen av den fria kostens ungefärliga värde, sådant detta kan beräknas genom skillnaden mellan daglön i egen och i arbetsgivarens kost. För manliga arbetare utgjorde, efter sommardaglön räknat, denna differens åren 1913 och 1914 i genomsnitt 0·92 kr. och år 1915 0·95 kr., men därefter inträdde en ökning till 1·14 kr. år 1916 och 1·57 kr. år 1917 samt 2·82 kr. år 1918, sålunda en tredubbling under de senaste åren. Utgår man från daglönen under vintern, då arbetstiden är väsentligt kortare och därför ofta något mål inknappas, utgöra motsvarande tal för åren 1913—1918 resp.

0·76, 0·78, 0·79, 1·06, 1·37 och 2·18 kr. För kvinnliga arbetare har utvecklingsgången varit densamma, såsom antydes av de resp. kostvärdesiffrorna 0·56, 0·57, 0·58, 0·71, 1·02 och 1·82 kr. för sommaren och 0·45, 0·46, 0·45, 0·57, 0·84 och 1·30 kr. för vintern. Visserligen kunna dessa siffror icke göra anspråk på att giva ett fullt exakt uttryck för den fria kostens verkliga värde, alldenstund den växande lönedifferensen till någon del torde vara att tillskriva det under nuvarande livsmedelsknapphet ökade utbudet av arbetare, som vilja vara »i maten», i förhållande till sådana, som själva hålla sig med kost. Men i huvudsak torde utvecklingen böra ställas i samband med och giva uttryck för livsmedelsprisens stegring på landsbygden, vilken sålunda här, i likhet med inom stadssamhällena, skulle hava inneburit i det närmaste tredubbling under tiden från världskrigets början till november 1918. Då nu mer än hälften av tjänarnas och statarnas totalavlöning utgår i färdigberedda livsförnödenheter eller råvaror till sådana, ligger det i sakens natur, vilken betydande inverkan lönenivån för dessa arbetargrupper skall röna av en dylik enorm värdestegring av naturalönen.

De i det föregående meddelade siffrorna utgöra på de särskilda socken-uppgifterna grundade riksmedeltal och giva sålunda ingen upplysning om ställningen inom olika landsdelar. I efterföljande sammanställning äro emellertid preliminära siffror för genomsnittslönerna (i kontant) år 1918 uträknade för de fem större landsdelar, vilka pläga komma till användning inom socialstyrelsens statistik:

Lantarbetargrupper	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tjänstefolk:						
Manliga tjänare . . . . . årslön	680	669	593	654	806	**666**
Kvinnliga » . . . . . »	425	374	352	374	347	**377**
Statare:						
Körkarlar . . . . . årslön	622	646	510	639	1166	**609**
Kreatursskötare . . . . . »	727	704	555	697	1092	**678**
Tillfälliga daglönare:						
Manliga: i egen kost . . . . sommardaglön	7·07	6·47	6·09	6·06	9·03	**6·67**
vinterdaglön	5·26	4·94	4·74	4·51	7·78	**5·13**
i arbetsgivarens kost sommardaglön	3·74	3·70	3·83	3·81	4·51	**3·85**
vinterdaglön	2·85	2·79	2·99	2·57	3·69	**2·95**
Kvinnliga: i egen kost . . . . sommardaglön	4·70	4·14	4·03	3·90	7·41	**4·39**
vinterdaglön	3·40	2·96	3·04	2·72	5·09	**3·22**
i arbetsgivarens kost sommardaglön	2·63	2·36	2·65	2·50	2·88	**2·57**
vinterdaglön	2·04	1·71	2·00	1·81	2·27	**1·92**

Denna sammanställning ger vid handen, att en bestämd och delvis avsevärd olikhet i lönehänseende för jordbruksarbetare förefinnes mellan dessa landsdelar, vilken åtskillnad delvis är av äldre datum, delvis betingad av kristidens särskilda förhållanden. Nordsverige uppvisar de högsta lönesiffrorna för alla arbetarkategorier utom för kvinnliga tjänare, vilka i Norrland pläga vara lägre avlönade än i någon annan landsända. De lägsta avlöningarna förekomma annars i södra Sverige, där, särskilt i fråga om tjänstefolk, lönestegringen under kristiden synes hava varit mindre än annorstädes. Anmärkas må dock, att manliga daglönare i arbetsgivarens kost under redogörelseåret i motsats till föregående år uppgivits åtnjuta något högre dagspenning i södra Sverige än i övriga landsdelar med undantag för norra Sverige. Den förhållandevis mindre skillnad, som i södra Sverige sålunda förefinnes mellan lönen i egen och arbetsgivarens kost, tyder måhända på gynnsammare livsmedelsförhållanden därstädes än särskilt i östra och norra Sverige, varest den fria kostens värde uppskattas väsentligt högre. De näst högsta lönesiffrorna föreligga i stort sett för östra Sverige, och särskilt äro för de kvinnliga tjänarna lönerna här högst i riket. De båda återstående landsdelarna synas i lönehänseende intaga en mellanställning mellan öst- och sydsverige.

Skogsarbetarnas löneförhållanden under åren 1913—1918.

Levnads- och arbetsförhållandena för de c:a 150 000 personer, vilka vintertid sysselsättas med skogsarbete i Sveriges nordligare delar, hava inom socialstyrelsen gjorts till föremål för en detaljerad undersökning, vilken i slutet av år 1916 offentliggjordes under titeln »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland.»[1] Ifrågavarande undersökning åskådliggör väsentligen de förhållanden, som normalt plägat råda inom förevarande arbetsområde, och lämnar i stort sett å sido de delvis ganska betydande, men till sin varaktighet och räckvidd ännu oöverskådliga förändringar, som krisåren medfört för den nordsvenska skogshanteringens ekonomi och därmed även för dess arbetsförhållanden. Beträffande en sida av dessa, nämligen lönevillkoren, belysas emellertid förändringarna under de senaste åren genom tre av styrelsen anordnade mindre specialundersökningar, avseende december månad åren 1916, 1917 och 1918.[2]

Enligt ifrågavarande undersökningar, vilka grunda sig på uppgifter, avgivna av jägmästarna i resp. revir, ställde sig i norra Sverige normala dagsförtjänsten (vid ackordsarbete) för huggare och körare på följande sätt:

[1] Soc. Medd., årg. 1917 sid. 56.
[2] Soc. Medd., årg. 1916 sid. 1383 och 1918 sid. 27.

Överjägmästardistrikt	Huggare						Körare (häst och karl)					
	Medelförtjänst per dag, kr.				Ökning (i %)		Medelförtjänst per dag, kr.				Ökning (i %)	
	1913	1916	1917	1918	1913–1918	1917–1918	1913	1916	1917	1918	1913–1918	1917–1918
Bergslags	3·10	5·52	7·63	9·17	195·8	20·2	8·40	10·46	15·79	23·17	175·8	46·7
Gävle—Dala	4·31	8·36	11·14	18·25	323·0	63·6	9·34	21·14	27·32	46·95	402·7	71·9
Mellersta Norrlands .	3·88	5·00	9·30	13·10	237·6	40·9	8·06	19·20	23·95	35·90	345·4	49·9
Härnösands	3·25	7·00	9·03	12·60	287·7	39·5	7·25	16·45	22·40	34·60	377·2	54·5
Umeå		6·78	8·28	12·94	298·2	56·3		17·56	22·33	34·56	376·7	54·8
Skellefteå	3·42	6·89	8·81	11·75	243·6	33·4	6·63	15·93	20·38	33·00	397·7	61·9
Nedre Norrbottens .	3·41	7·63	10·40	14·92	337·5	43·5	6·73	15·88	21·05	29·69	341·2	41·0
Övre Norrbottens . .		6·00	8·08	12·96	280·1	60·4		14·66	18·29	29·21	334·0	59·7
Samtliga	**3·57**	**7·01**	**9·06**	**13·26**	**271·4**	**46·4**	**7·56**	**16·30**	**21·34**	**32·52**	**330·2**	**52·4**

Härav framgår, att sedan år 1913 huggarförtjänsterna i genomsnitt ökats med över 270 % och körlönerna med över 330 %, så att de förstnämnda nu i ett flertal distrikt äro omkring fyra och de sistnämnda nära fem gånger så höga som före kristiden. Av angivna ökning faller en betydande del på kristidens tidigare skede, men det senaste årets absoluta lönestegring är dock större än något av de föregående årens.

Samtliga nämnda distrikt uppvisa sålunda sedan år 1917 en lönestegring för huggare av c:a 46 % och för körare av c:a 52 %. I jämförelse med närmast föregående år hava lönerna ökats relativt litet i Bergslagsdistriktet, där även den sammanlagda procentuella lönestegringen under perioden 1913—18 varit väsentligt mindre än i de nordligare överjägmästardistrikten, nämligen för huggare 196 och för körare 176 %. Den starkaste löneökningen för körare såväl under perioden 1913—18 som 1917—18 kan konstateras för Gävle—Dala distrikt, där densamma uppgått till resp. 403 och 72 %. Även huggarnas arbetsförtjänst synes här hava stegrats mer än annorstädes under sistförflutna år (64 %), medan beträffande hela femårsperioden Nedre Norrbottens distrikt torde hava något försteg (338 %).

Den utomordentligt kraftiga ökning av skogsarbetarlönerna, som procenttalen angiva, bör i första hand tillskrivas den oerhört ökade efterfrågan på arbetskraft, som de goda trävarukonjunkturerna och det starkt stegrade behovet av inländskt bränsle medfört. Till det senaste årets starka löneökning torde dock den häftiga stegringen av den allmänna prisnivån och den alltjämt ökade svårigheten att anskaffa livsmedel för folk och dragare väsentligt bidragit. Att ökningen av dagsförtjänsten varit relativt större för körare än för huggare sammanhänger sålunda med den stora fördyringen av hästar, hovbeslag, seldon och körredskap samt med de ofantligt ökade foderprisen.

Tablån belyser jämväl lönernas nuvarande genomsnittsnivå inom de nordsvenska överjägmästardistrikten, men en fylligare bild av löneförhållan-

Skogsarbetarnas avlöningsförhållanden i december 1918 enligt uppgifter från reviren.

Överjägmästar-distrikt	Antal uppgifts-lämnande revir	Antal revir, där normala dagsförtjänsten för *huggare* utgjorde i kronor:												Medel-förtjänst per dag, kr.
		5·00–5·99	6·00–6·99	7·00–7·99	8·00–8·99	9·00–9·99	10·00–10·99	11·00–11·99	12·00–12·99	13·00–13·99	14·00–14·99	15·00–15·99	16·00 o. däröver	
Södra	7	—	2	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	7·29
Smålands	9	1	1	—	2	3	2	—	—	—	—	—	—	8·28
Västra	9	—	3	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	6·97
Östra	9	—	—	3	4	1	—	—	1	—	—	—	—	8·22
Bergslags	12	—	1	1	3	3	2	—	1	—	1	—	—	9·17
Gävle—Dala . . .	11	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	4	4	18·23
Mellersta Norrlands	10	—	—	—	—	—	1	1	3	2	—	2	1	13·10
Härnösands . . .	10	—	—	—	1	—	1	1	2	2	1	1	1	12·60
Umeå	9	—	—	—	1	—	1	—	—	3	1	3	—	12·94
Skellefteå	8	—	—	—	—	1	1	2	2	—	1	1	—	11·75
Nedre Norrbottens	13	—	—	—	—	—	—	2	2	—	3	4	2	14·92
Övre Norrbottens .	12	—	—	—	—	3	—	—	3	—	3	2	1	12·96
Samtliga	**119**	**1**	**7**	**11**	**13**	**13**	**9**	**6**	**15**	**8**	**10**	**17**	**9**	**11·68**

Överjägmästar-distrikt	Antal uppgifts-lämnande revir	Antal revir, där normala dagsförtjänsten för *körare* (häst och karl) utgjorde i kronor:													Medel-förtjänst per dag, kr.
		under 15·00	15·00–16·99	17·00–18·99	19·00–20·99	21·00–22·99	23·00–24·99	25·00–26·99	27·00–28·99	29·00–30·99	31·00–32·99	33·00–34·99	35·00–35·99	36·00–36·99	37·00 o. däröver	
Södra . . .	7	1	—	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	19·86
Smålands .	9	—	1	4	1	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	21·56
Västra . . .	9	—	3	2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	21·00
Östra . . .	8	—	1	3	2	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	20·63
Bergslags .	12	—	2	1	2	—	1	3	2	—	—	—	1	—	—	23·17
Gävle—Dala	11	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	7	46·95
Mellersta Norrlands .	10	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	3	1	4	35·90
Härnösands .	10	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	6	—	2	34·60
Umeå . . .	9	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	1	—	5	34·56
Skellefteå .	8	—	—	—	—	—	—	2								
Nedre Norrbottens . .	13	—	—	—	—	—	—	4	1 3	1 2	— 1	1 1	— 1	— —	3 1	33·00 29·69
Övre Norrbottens . .	12	—	—	—	—	2	1	1	1	4	—	—	2	—	1	29·21
Samtliga	**118**	**1**	**7**	**12**	**7**	**4**	**4**	**18**	**8**	**13**	**1**	**3**	**15**	**1**	**24**	**29·00**

denas gestaltning inom hela riket under innevarande vintersäsong giva förestående tabeller, varest genomsnittstalen kompletterats medelst uppgifter om rådande normalförtjänster för huggare och körare inom varje särskilt revir.

Tabellerna giva en åskådlig bild av, huru växlande arbetsförtjänsterna i olika trakter äro inom detta arbetsområde. För huggare synes den vanligaste dagsinkomsten i södra och mellersta Sverige vara 6—10 kr., men i norra Sverige äro dagsförtjänster på 10—15 kr. och däröver nästan lika vanliga. Liksom huggarförtjänsterna uppvisa körarförtjänsterna tvenne tämligen skarpt avgränsade löneområden, nämligen ett sydligare, sträckande sig till och med Bergslagsdistriktet, med förtjänster på 15—25 kr., och ett nordligare, innefattande Gävle—Dala och norr därom belägna distrikt, med körlöner på 25—40 kr. och däröver. Förtjänsterna såväl för huggare som för körare uppnå ett skarpt markerat maximum i Gävle—Dala distrikt med en genomsnittlig dagsförtjänst på över 18 kr. för de förra och nära 47 kr. för de senare.

Nu meddelade löneuppgifter avse skogsarbetarnas huvudmassa, vilken utgöres av personer, som endast under vissa delar av året ägna sig åt skogshanteringen. Vid sidan av dessa lösa arbetare finnas emellertid, särskilt på skogsegendomar i södra och mellersta delarna av landet, skogstorpare och andra fasta skogsarbetare med för längre tid ingångna arbets- och arrendeavtal. Enär dylika torpinnehavare i regel äro förpliktigade att utgöra vissa arbetsprestationer enligt i kontrakten fixerade villkor och pris, äro de förhindrade att fordra lön för sitt arbete i enlighet med rådande konjunkturer. Under tider som de närvarande av starkt stegrade arbetslöner inom skogsbruket måste emellertid lätt spänning uppstå mellan arbetsgivare och arbetstagare, därest dylika för längre tid avtalade arbetspriser icke skyndsamt och effektivt regleras efter det allmänna prisläget å arbetsmarknaden. Med hänsyn härtill har Kungl. Maj:t, efter hemställan av domänstyrelsen, genom beslut den 21 juni 1916 medgivit, att för då löpande arrendeår skälig förhöjning finge på vissa villkor beviljas av det arbetspris, som enligt gällande kontrakt skulle betalas till hyresgäster och arrendatorer av inägor å kronoparker och andra under skogsstatens förvaltning ställda skogar. Detta medgivande har genom kungl. beslut den 2 mars 1917 och den 22 februari 1918 utsträckts att gälla även för arrendeåren 1917—18 och 1918—19. Dylika »krigstidstillägg» hava jämväl, om än i växlande utsträckning, i regel beviljats av de enskilda skogsägare, som sysselsatta personal av detta slag.

I syfte att utreda, huru de faktiska arbetsförtjänsterna ställa sig för skogstorpare och andra fasta skogsarbetare, infördes en fråga därom å det utsända frågeformuläret. De inkomna svaren giva emellertid vid handen, att angivande av exakta uppgifter härom möter stora svårigheter på grund av de mycket skiftande formerna för dylika avtal. Endast mera sällan synes sålunda följas den principen, att fullt arrende beräknas för jordupplåtelsen och därmed följande naturaförmåner samt att ersättning betalas för brukarens arbetsprestationer efter i orten gängse arbetspris, utan van-

ligen tillämpas principen nedsatt arrende och lägre arbetspris än de normala. Med hänsyn härtill måste reservationer göras beträffande de från vissa revirförvaltare lämnade arbetsförtjänstuppgifter rörande år 1918, vilka sammanställts i nedanstående tablå och i huvudsak synas avse arrendatorer på de allmänna skogarna:

Överjägmästardistrikt		Södra Smålands	Västra	Östra	Bergslags	Gävle—Dala	Mellersta Norrlands
Antal uppgiftslämnande revir		7	9	9	8	11	4	3
Arbetsförtjänst i kr. per dag för	huggare	6·21	4·17	4·81	5·44	6·41	7·50	9·33
	körare (häst o. karl)	19·43	9·89	11·33	11·44	13·80	18·25	26·00

Inom de nordligaste överjägmästardistrikten sysselsättas ännu knappast några fasta skogsarbetare i egentlig mening. De kronans skogstorpare och odlingslägenhetsinnehavare, som omnämnas från övre Norrland, hava sålunda icke någon kontraktsbestämd arbetsskyldighet, utan när de utföra skogsarbete, avlönas de efter samma grunder som de lösa arbetarna.

Tidlöner för vissa yrkesgrupper inom hantverk, transportverksamhet, restaurangrörelse och husligt arbete åren 1914—1918.

I Sociala Meddelanden årg. 1918, sid. 810 ff., har publicerats en på grundvalen av uppgifter från de offentliga arbetsförmedlingarna utarbetad summarisk undersökning av löneförhållandena för vissa yrkesgrupper inom hantverk, transportverksamhet, hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete under åren 1914—1917. Sedan sistnämnda år har emellertid, i samband med det ökade dyrtidstrycket, arbetslönerna i allmänhet undergått starka stegringar, och då det befunnits önskvärt att erhalla kännedom om, i vilken omfattning löneökning under år 1918 kommit ovannämnda yrkesgrupper till del, anhöll socialstyrelsen i slutet av oktober 1918 hos arbetsförmedlingsanstalternas föreståndare, att de ville lämna vissa uppgifter om rådande löneförhållanden inom nämnda yrken på samma sätt som föregående år. Under loppet av november och första hälften av december månader 1918 inkommo även dylika uppgifter från sammanlagt 110 arbetsförmedlingskontor, och på grundvalen av dessa uppgifter, som delvis kunnat kompletteras genom från vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer meddelade upplysningar, har ovannämnda undersökning här blivit utvidgad med lönesiffror för år 1918.

Vad angår karaktären och värdet av den belysning av löneförhållandena, som siffrorna kunna giva, gäller vad i detta hänseende framhållits i föregående undersökning. Det bör sålunda först och främst beaktas, att uppgifterna

avse den normala kontanta lönen, vilken i fråga om de i hotellrörelse och husligt arbete anställda med deras relativt enkla avlönings- och arbetsformer i huvudsak torde sammanfalla med den med tjänsten förenade genomsnittliga penninginkomsten, medan beträffande hantverkare och transportarbetare siffrorna beteckna ej faktiska arbetsförtjänster utan blott gällande lönesatser vid ordinarie arbetstid och även som sådana äro att anse som minimisiffror. Hänsyn har sålunda ej tagits till övertids- och ackordsarbete liksom ej heller till andra dyrtidstillägg än sådana, som äro att anse som ökning av den egentliga arbetslönen, alltså ej till familjeunderstöd och andra dylika med arbetarens personliga förhållanden sammanhängande former av dyrtidshjälp. Då vidare flera av dessa yrkesgrupper omfatta åtskilliga olika avlönade specialiteter och då uppgiftslämnarna vid sin uppskattning av lönerna kunna hava tillämpat olika beräkningsmetoder, böra siffrorna icke anses angiva annat än den ungefärliga lönenivån, men torde, sammanställda med motsvarande siffror för de föregående åren, giva en jämförelsevis tillförlitlig bild av den allmänna lönestegringen inom dessa fack.

Undersökningens resultat meddelas i omstående huvudtabell, i vilken lönesiffrorna för åren 1914 och 1918 sammanställts för Stockholms stad och de fem olika land-delar, som i socialstyrelsens statistik pläga komma till användning. För varje landsdel hava angivits genomsnittssiffrorna dels för hela området, dels för städer med mer än 10 000 invånare samt dels för övriga inom resp. områden befintliga orter, från vilka uppgifter föreligga. På grundval av samtliga uppgifter hava slutligen riksmedeltal uträknats.

För de till hantverk samt transportverksamhet hörande yrkesgrupperna är lönen, i enlighet med här gällande löneformer, beräknad per vecka, varemot för de inom restaurangrörelse och husligt arbete anställda, vilka utom kost och logi åtnjuta kontant månadslön, denna sistnämnda uppgivits, dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost).

Bland de till hantverk och transportverksamhet hörande yrkesgrupperna är endast en kvinnlig kategori representerad, nämligen tvätterskor och strykerskor, bland de till restaurangrörelse och husligt arbete hörande däremot endast en manlig, nämligen hotelldrängar. Hotellväsendets olika yrkesspecialiteter erhålla i stor utsträckning ringa eller ingen kontant avlöning av arbetsgivaren utan äro hänvisade till dricks pengar, varför bland hithörande yrken ytterligare upptagits endast köksbiträden (diskerskor, köksor m. fl.), vilka liksom hotelldrängarna icke äro beroende av dricks penningsystemet. Tvätterskor och stykerskor samt kuskar och åkeriarbetare åtnjuta å många orter, förutom kontant lön, fri kost eller fri kost och logi, varför de här meddelade lönesiffrorna för dessa yrkesgrupper äro baserade på relativt få uppgifter om sådana arbetare i egen kost.

Såsom av tabellen framgår, äro löneuppgifterna från olika orter och i olika yrken ganska växlande. Siffrorna för Stockholm äro högst, under det Norrland kommer i andra rummet samt Småland och öarna, östra eller västra Sverige inom de flesta yrken uppvisa de lägsta lönerna. Inom de olika

Arbetslöner åren 1914 och 1918 för vissa yrkesgrupper inom hantverk,

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
	Veckolön (i kr.)																	
Landsdelar	stenhuggeriarbetare		bleck- o. plåtslageriarbetare		möbel- o. finsnickeriarbetare		murare		byggnadstraarbetare		måleriarbetare		herrskrädderiarbetare		skomakeriarbetare		bageriarbetare	
	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918
Stockholm	*40*	*84*	*40*	*91*	*32*	*73*	*38*	*82*	*35*	*82*	*40*	*87*	*30*	*56*	*30*	*60*	*31*	*70*
Östra Sverige	*28*	*62*	*29*	*64*	*23*	*63*	*32*	*62*	*28*	*60*	*30*	*62*	*25*	*47*	*21*	*47*	*27*	*58*
städer med över 10 000 invånare	29	69	30	73	25	66	34	67	29	67	33	68	29	56	23	55	28	64
övriga orter	27	53	29	59	23	62	31	60	27	57	28	58	24	41	19	42	25	53
Smaland och öarna	*23*	*48*	*26*	*57*	*25*	*57*	*30*	*59*	*26*	*57*	*27*	*52*	*23*	*41*	*22*	*43*	*25*	*55*
städer med över 10 000 invånare	22	48	29	63	26	57	30	64	26	62	29	59	25	47	25	52	26	63
övriga orter	24	48	25	55	24	56	30	58	26	56	27	50	23	40	21	41	24	50
Södra Sverige	*27*	*47*	*29*	*57*	*26*	*56*	*30*	*63*	*29*	*61*	*30*	*59*	*26*	*41*	*20*	*43*	*27*	*61*
städer med över 10 000 invånare	29	47	31	63	26	60	31	64	30	64	31	62	28	43	21	44	29	64
övriga orter	24	47	28	51	25	52	29	62	27	58	28	56	24	39	19	43	26	57
Västra Sverige	*26*	*51*	*27*	*57*	*24*	*52*	*31*	*61*	*27*	*59*	*30*	*58*	*25*	*44*	*23*	*44*	*26*	*58*
städer med över 10 000 invånare	26	54	26	66	23	58	32	64	29	65	31	64	26	46	24	48	28	62
övriga orter	25	49	27	53	24	48	30	60	25	56	29	54	25	42	22	42	24	55
Norra Sverige	*31*	*65*	*29*	*67*	*25*	*63*	*36*	*72*	*29*	*69*	*32*	*67*	*27*	*49*	*22*	*46*	*27*	*63*
städer med över 10 000 invånare	29	62	28	70	26	67	36	71	29	74	34	67	26	51	23	49	27	65
övriga orter	32	67	29	66	24	60	36	73	29	67	31	67	27	48	22	45	27	62
Hela riket	**28**	**57**	**28**	**61**	**24**	**58**	**32**	**64**	**28**	**62**	**30**	**60**	**26**	**45**	**21**	**45**	**27**	**60**
Därav städer med över 10 000 invånare	28	58	29	68	25	62	33	66	29	67	32	65	27	49	23	49	28	64
övriga orter	28	56	28	57	24	56	30	62	26	59	28	57	25	4	21	42	25	56

[1] Avser köksbiträden; för kokerskor utgjorde normala månadslönen c:a 25 kr. år 1914 och 45 kr. år 1918.

transportverksamhet, hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete.

20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
f ö r								Månadslön (förutom kost och logi) i kr. för												Dagspenning (förutom kost) i kr. för	
hamn- o. stuveriarbetare		kuskar o. åkeriarbetare		tvättersk or o. strykerskor		springpojkar		hotelldrängar m. fl.		hotelldiskerskor, köksor m. fl.		hushållerskor		hus-jungfrur		ensam-jungfrur		köksor		tvätt- och rengöringsarbeterskor	
1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918	1914	1918
34	*76*	*24*	*62*	*12*	*27*	*10*	*25*	*35*	*70*	*22*	*35*	*23*	*50*	*18*	*35*	*19*	*35*	[1] *15*	[1] *30*	*2·15*	*3·50*
29	*64*	*21*	*43*	*12*	*24*	*6*	*14*	*26*	*48*	*18*	*29*	*21*	*40*	*16*	*28*	*16*	*29*	*17*	*29*	*1·64*	*2·93*
31	67	21	47	13	25	5	14	30	57	20	30	23	44	16	31	17	32	19	32	1·73	3·16
28	50	21	39	11	24	6	14	24	44	17	29	21	38	16	28	15	29	17	28	1·61	2·86
30	*57*	*19*	*37*	*11*	*21*	*5*	*12*	*28*	*49*	*17*	*28*	*21*	*36*	*15*	*25*	*14*	*26*	*16*	*27*	*1·44*	*2·50*
30	57	19	38	15	23	7	13	30	51	17	28	21	36	16	25	16	27	18	27	1·50	2·81
—	—	19	37	14	19	4	12	27	48	17	28	21	36	15	26	15	26	15	26	1·38	2·39
27	*62*	*20*	*41*	*13*	*21*	*5*	*11*	*26*	*43*	*18*	*26*	*25*	*37*	*17*	*26*	*16*	*27*	*19*	*27*	*1·67*	*2·90*
29	66	21	44	12	21	5	11	27	43	19	25	26	38	18	26	17	26	19	26	1·76	2·91
25	55	18	37	13	20	5	12	25	43	17	26	25	37	17	25	17	27	18	27	1·50	2·89
29	*63*	*20*	*42*	*17*	*25*	*5*	*12*	*29*	*46*	*18*	*28*	*25*	*39*	*16*	*27*	*15*	*27*	*18*	*29*	*1·65*	*2·96*
29	65	19	44	17	25	6	12	30	46	19	28	25	44	15	29	16	28	20	31	1·58	3·11
27	60	20	39	—	24	5	12	28	46	17	28	25	37	16	26	16	27	17	29	1·66	2·89
38	*74*	*21*	*48*	*12*	*21*	*6*	*15*	*33*	*61*	*17*	*30*	*24*	*42*	*16*	*27*	*17*	*30*	*20*	*31*	*1·64*	*3·44*
35	72	19	49	11	21	6	14	28	55	17	30	23	42	17	28	17	31	20	33	1·60	2·96
41	75	22	48	13	21	7	16	36	64	16	29	24	43	16	27	16	30	20	30	1·61	3·23
31	**67**	**20**	**43**	**13**	**23**	**6**	**13**	**28**	**49**	**18**	**28**	**23**	**39**	**16**	**27**	**16**	**28**	**18**	**29**	**1·62**	**2·91**
31	67	20	45	13	23	6	13	29	51	19	28	24	40	16	28	17	29	19	30	1·68	3·02
32	66	20	40	12	22	5	13	28	48	17	28	23	39	16	26	16	28	17	28	1·58	2·86

landsdelarna synes, vad hantverks- och transportyrkena beträffar, skillnaden i lönehänseende mellan större och mindre orter under sista tiden i stort sett hava ökats; i vissa landsbygdsamhällen i Norrland hava dock betalats högre löner än i städerna, vilket ock delvis kommer till synes i de meddelade genomsnittstalen från denna landsdel. Bland hantverkarna nåddes de högsta lönesatserna av bleck- och plåtslageriarbetare, murare, byggnadsträarbetare och måleriarbetare, alltså inom de till byggnadsfacket hörande säsongyrkena, för vilka veckolönen under 1918 för riket i dess helhet beräknats till 60—64 kr. Sistnämnda lönesats, 64 kr., uppnåddes av murare, vilka alltså framträda såsom de bäst avlönade, och bland de olika landsdelarna intages högsta platsen av Stockholm med 82 kr., under det att Norrland kommer i andra rummet med 72 kr. samt Småland och öarna i det sista med 59 kr. Beträffande de här meddelade veckolönesiffrorna för byggnadsfacken bör beaktas, att inom murar-, träarbetar- och måleriarbetaryrkena arbetstiden å flertalet orter under år 1918 förkortats till 51 à 52 timmar i veckan, på grund varav den relativa skillnaden mellan lönesatserna för 1918 och 1914 är mindre än vad fallet skulle hava blivit, om jämförelse ägt rum mellan timpenningarna. Inom bleckslageriyrket var arbetstiden alltjämt i allmänhet 57 timmar per vecka, och detta är anledningen till, att veckolönen inom detta fack i stort sett ställer sig högre än exempelvis för måleriarbetarna, ehuru timlönerna för dessa i allmänhet ligga något över plåtslageriarbetarnas. Jämväl inom möbelsnickaryrket har arbetstiden förkortats, fastän i mindre omfattning än inom nämnda byggnadsfack, eller till omkring 54 timmar.

Vad transportarbetarna beträffar, erbjuder det särskilt stora vanskligheter att angiva normala lönesatser för hamn- och stuveriarbetare på grund av de oregelbundna arbetsförhållanden, som under krigsåren varit rådande i hamnarna. Enligt de uppgifter, som erhållits för denna undersökning, kan den genomsnittliga veckolönen för riket i dess helhet beräknas hava utgjort 31 kr. år 1914 och 67 kr. år 1918, utvisande en stegring av 117 %. Dyrtidstilläggen medförde emellertid en stegring till 1918 års slut av 125 % i södra och mellersta Sveriges hamnar och 150 % i de norrländska, men på grund av den ojämna arbetstillgången torde dessa siffror endast böra tillmätas ett relativt värde vid bedömandet av de faktiska arbetsförtjänsterna inom detta yrke. För närmare belysning av dessa har södra Sveriges stuvareförbund ställt till socialstyrelsens förfogande vissa uppgifter rörande genomsnittlig årsinkomst av stuveriarbete under åren 1914—1918 för arbetare, tillhörande de ordinarie stuveriarbetarkårerna och anställda hos till nämnda förbund anslutna stuvarfirmor i vissa hamnar i mellersta och södra Sverige. Då inkomstsiffrorna för 1918 icke omfatta årets sista månader (under vilka arbetstillfällen för övrigt icke torde hava förekommit i någon större utsträckning utom i Göteborg), hava årssiffrorna här reducerats till veckoinkomster, och meddelas resultatet i efterföljande sammanställning, som återger dels genomsnittliga veckoinkomster under åren 1914—1918, dels indextal, utvisande inkomsternas relativa förändringar under nämnda period.

	Genomsnittlig inkomst per vecka i kr.					*Indextal* (1914 = 100)				
År	1914	1915	1916	1917	1918	1914	1915	1916	1917	1918
Stockholm (norra laget)	—	—	59	43	59	—	—	—	—	—
Oxelösund	27	34	39	43	—	100	126	144	159	—
Trälleborg	28	24	28	26	38	100	86	100	93	136
Malmö	29	37	36	31	44	100	128	124	107	152
Halmstad	27	32	34	31	—	100	119	126	115	—
Göteborg	29	35	38	35	44	100	121	131	121	152

Såsom härav framgår, ansluta sig inkomstsiffrorna för 1914 ganska nära till de i huvudtabellen meddelade genomsnittliga lönesatserna för samma år, men den under de följande åren genom dyrtidstillägg stegrade lönenivån åtföljes, på grund av det avtagande och ojämna arbetet, ingenstädes av en ens tillnärmelsevis i motsvarande grad stegrad inkomst. Framhållas bör dock, att då arbetstillgången i hamnarna minskats eller tidvis kanske alldeles upphört, stuveriarbetarna sökt och som regel väl även erhållit annan sysselsättning och att sålunda de här meddelade inkomstsiffrorna ej beteckna arbetarens hela inkomster utan blott den genomsnittliga förtjänsten inom stuveriyrket. De i olika hamnar och vid olika tillfällen växlande arbetsförhållandena belysas ock i viss grad av hithörande siffror.

Genomsnittslönen för kuskar och åkeriarbetare beräknades år 1914 till 20 kr. och år 1918 till 43 kr. Dessa lönesatser befinnas vara de lägsta inom alla här redovisade manliga arbetsgrupper, bortsett från springpojkar, för vilka veckolönen ökats från 6 till 13 kr.

Bland de månadsavlönade och naturaförmåner åtnjutande tjänstegrupperna inom hotell- och restaurangrörelse och husligt arbete har den enda upptagna manliga arbetarkategorien, nämligen hotelldrängar, beräknats åtnjuta den högsta kontanta avlöningen, som i genomsnitt för hela riket skulle hava stigit från 28 kr. år 1914 till 49 kr. år 1918.

Beträffande de i husligt arbete anställda uppvisa lönerna i Stockholm, där dessa ännu under år 1917 knappast skilde sig från de å andra orter gällande, under 1918 en påfallande stegring i förhållande till landet i dess helhet, men i övrigt är skillnaden i lönehänseende såväl mellan olika landsdelar som mellan större och smärre orter mindre än inom hantverksyrkena. Dock synes även ifråga om dessa tjänstegrupper lönenivån ligga lägst i det område, som omfattas av Småland och öarna samt södra Sverige. Den genomsnittliga lönen för hushållerskor har ökats från 23 till 39 kr., för husjungfrur från 16 till 27 kr., för ensamjungfrur från 16 till 28 kr. och för köksor från 18 tilll 29 kr. Då med köksor gemenligen torde menas tjänarinnor, som hava att utföra diskning och andra okvalificerade köksgöromål, synas löneförmånerna för dem böra vara mindre än för husjungfrur. Detta är emellertid, vad dessa uppgifter angår, fallet endast för Stockholms vidkommande, under det att eljest lönesiffrorna för köksor visat sig vara högre än för husjungfrur såväl inom övriga landsdelar som för riket i dess helhet. Förklaringen härtill torde vara, att då i mindre hushåll ofta i köket finnes anställd en-

Löneutvecklingen åren 1914—1918 för vissa yrkesgrupper inom hantverk, transportverksamhet, hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete.

Yrkesgrupper	Tid, för vilken avlöningen utgår	Genomsnittlig avlöning för vidstående tidsperiod i kr.					Indextal				
		1914	1915	1916	1917	1918	1914	1915	1916	1917	1918
Hantverk och transportverksamhet.											
Stenhuggeriarbetare	vecka	28	29	33	38	57	100	104	118	136	204
Bleck- och plåtslageriarbetare	»	28	30	34	39	61	100	107	121	139	218
Möbel- och finsnickeriarbetare	»	24	27	30	37	58	100	113	125	154	242
Murare	»	32	33	37	44	64	100	103	116	138	200
Byggnadsträarbetare	»	28	28	32	42	62	100	100	114	150	221
Måleriarbetare	»	30	31	34	39	60	100	103	113	130	200
Herrskrädderiarbetare . . .	»	26	27	30	34	45	100	104	115	131	173
Skomakeriarbetare	»	21	23	26	30	45	100	110	124	143	214
Bageriarbetare	»	27	28	30	35	60	100	104	111	130	222
Hamn- och stuveriarbetare .	»	31	35	41	49	67	100	113	132	158	216
Kuskar och åkeriarbetare . .	»	20	22	25	29	43	100	110	125	145	215
Tvätterskor och strykerskor	»	13	14	16	18	23	100	108	123	138	177
Springpojkar	»	6	6	7	9	13	100	100	117	150	217
Hela gruppen	—	.	.	.	.	.	**100**	**106**	**119**	**141**	**210**
Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete.											
Hotelldrängar m. fl.	månad	28	30	35	40	49	100	107	125	143	175
Hotelldiskerskor, -köksor m. fl.	»	18	18	21	23	28	100	100	117	128	156
Hushållerskor	»	23	25	29	32	39	100	109	126	139	170
Husjungfrur	»	16	18	20	23	27	100	113	125	144	169
Ensamjungfrur	»	16	18	20	23	28	100	113	125	144	175
Köksor	»	18	19	22	25	29	100	106	122	139	161
Tvätt- och rengöringsarbeterskor	dag	1·62	1·74	2·09	2·42	2·91	100	107	129	149	180
Hela gruppen	—	.	.	.	.	.	**100**	**107**	**129**	**141**	**168**
Samtliga yrkesgrupper	—	.	.	.	.	.	**100**	**106**	**121**	**141**	**198**

dast en person, som utför både köksans och kokerskans åliggganden och sålunda åtnjuter högre avlöning, löneuppgifterna för köksor i ett flertal fall hava avsett sådana tjänarinnor. — Dagspenningen för tvätt- och rengöringsarbeterskor har för år 1914 beräknats till 1·62 kr. och för år 1918 till 2·91 kr.

Löneutvecklingen under åren 1914—1918 belyses närmare genom ovanstående tabell, i vilken meddelas dels den för hela riket uträknade genomsnitts-

lönen för varje år och yrkesgrupp, dels indextal, utvisande lönestegringen under perioden, i det att lönesiffrorna för 1914 satts lika med 100 och lönerna för de följande åren omräknats i procent härav. Härav framgår, att löneökningen för hantverkare- och transportarbetargrupperna växlar mellan 73 och 142 % och att den genomsnittliga stegringen för samtliga dessa grupper kan anslås till 110 %, under det att lönestegringen för hotell- och restaurangpersonals samt tjänarinnegruppen är något mindre och i genomsnitt för samtliga hithörande kategorier kan uppskattas till 68 %. Vid 1917 års slut hade lönestegringen skett i ungefär samma proportion för de senare som för de förstnämnda kategorierna, och beror den lägre siffran för år 1918 beträffande tjänarna tydligen på den oerhörda prisstegringen och det därmed ökade värdet av fritt vivre (jfr nedan) under detta år. Den genomsnittliga ökningen för de till båda huvudgrupperna hörande yrkena kan för femårsperioden anslås till c:a 98 %, och utgjorde stegringen till 1915, 1916 och 1917 års slut resp. 6, 21 och 41 %. Jämföras 1917 och 1918 års siffror med varandra, befinnes löneökningen enbart under sistnämnda år belöpa sig till omkring 40 %.

För att utröna, i vilken omfattning värdet av de av kvinnliga tjänare åtnjutna naturaförmånerna, kost och logi, kan hava stegrats å olika orter, begärdes att arbetsförmedlingsanstalterna, som vid föregående års undersökning uppskattat detta värde för åren 1914 och 1917, nu på samma sätt skulle lämna liknande uppgifter för 1918. Dylika värderingar hava lämnats av 98 arbetsförmedlingskontor, och resultatet av de på grundval härav gjorda beräkningarna meddelas i nedanstaende tablå, i vilken angives dels genomsnittsvärdet i kr. per månad åren 1914 och 1918 för större och mindre orter i olika landsdelar, dels uträknats indextal, utvisande stegringen under femårsperioden:

		Värdet av kost och logi per månad i kr.							*Indextal*						
		Stockholm	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Stockholm	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket
Städer med över 10000 invånare	1914	33	33	32	33	37	30	**33**	100	100	100	100	100	100	**100**
	1918	117	87	83	73	93	68	**82**	355	264	259	221	251	227	**248**
Övriga orter	1914	—	31	30	32	20	33	**30**	—	100	100	100	100	100	**100**
	1918	—	80	60	65	60	85	**72**	—	258	230	203	300	258	**240**
Samtliga orter	1914	33	32	31	33	30	32	**31**	100	100	100	100	100	100	**100**
	1918	117	81	73	69	70	78	**75**	355	253	235	209	233	244	**242**

Enligt denna sammanställning skulle månatliga värdet av kost och logi för riket i dess helhet hava uppgått till 31 kr. 1914 och till 75 kr. år 1918. Detta utgör en stegring av 142 %, varav omkring hälften infaller under 1918. I en del större städer, där livsmedels- och bostadsbristen gjort sig särskilt gällande, har dock ifrågavarande värde uppskattats väsentligt högre än nämnda medeltal, och för Stockholm har detsamma ansetts böra upptagas till ej mindre än 117 kr. (1 400 kr. per år), vilken siffra betecknar en stegring av 255 % sedan 1914.

Förslag till lag om begränsning av arbetstiden.

Den 15 februari 1918 uppdrog Kungl. Maj:t åt en särskild kommitté, som sedermera antog benämningen »arbetstidskommittén», att verkställa utredning och avgiva förslag till lagstiftning rörande arbetstidens längd och förläggning jämte i samband därmed stående förhållanden. Sedan kommittén av chefen för civildepartementet blivit anmodad att såvitt möjligt så påskynda sitt arbete beträffande arbetstidens reglering i allmänhet, att förslag till lagstiftning i ämnet, åtminstone i vad angår arbetstidens längd, kunde föreläggas 1919 års riksdag, upptog kommittén ifrågavarande spörsmål till särskild behandling och framlade den 25 januari 1919 *betänkande med förslag till lag om begränsning av arbetstiden.*

I betänkandet meddelas inledningsvis uppgifter om lagstiftningsåtgärder i skilda länder till begränsning av arbetstiden. Härav framgår bl. a., att den första lagstadgade regleringen av arbetstiden för vuxna manliga arbetare genomfördes i Frankrike år 1848 genom en lag, som begränsade nämnda arbetstid till högst 12 timmar. Uti senare på olika håll utfärdade lagar har ifrågavarande begränsning småningom skärpts. Något allmännare införande av den lagstadgade 8-timmars arbetsdagen kan man dock ej tala om förrän på den allra sista tiden. Mer utförliga redogörelser lämnas för den finska lagen om 8-timmars arbetsdag av år 1917, med däri under år 1918 vidtagna ändringar, samt den norska lagstiftningen i ämnet ävensom för ett par mer provisoriska i Tyskland och Tysköstеrrike under senhösten 1918 utfärdade författningar.

I den allmänna motiveringen till lagförslaget gör kommittén först gällande, att den ifrågasatta förkortningen av arbetstiden måste anses möjlig att genomföra utan allvarligare risker för den materiella kulturen. Anspråken på produktionen hava visserligen undan för undan stegrats, men tack vare ökat tillgodogörande av naturkrafterna och tekniska förbättringar har produktionens effektivitet stegrats i ännu högre grad.

Kommittén förnekar ej, att arbetstidens förkortning kan förväntas komma att medföra en viss minskning av produktionen. Visserligen kunde man påräkna, att en förkortning av arbetstiden i avsevärd mån skulle kompenseras genom ökad arbetsintensitet, men det funnes verksamhetsområden, där produktionen väsentligen berodde av de tekniska hjälpmedlen, och arbetstakten sålunda bestämdes av dessa. Såsom en följd av produktionsminskningen kunde man befara fördyring av varuprisen.

Kommittén framhåller emellertid, att även maskinernas prestationsförmåga alltid i större eller mindre grad är beroende av den levande arbetskraft, som erfordras för dess skötsel — ju större arbetarens trötthet är, desto sämre skötes maskinen. Tillräcklig ledighet är en nödvändig förutsättning för

[1] Soc. Medd. 1918, sid. 158 ff.

att arbetarna skola bibehålla arbetsförmåga och utveckla största möjliga prestationskapacitet. De genom arbetstidens förkortning ökade tillfällena till inhämtande av kunskaper och allmän medborgerlig bildning borde också föra till en även på arbetsdugligheten förmånligt inverkande höjning av arbetarna.

En lagstadgad förkortning av arbetstiden skulle enligt kommitténs förmenande giva en kraftig impuls åt industrien att överallt, där så vore behövligt, söka införa förbättringar i fråga om arbetets organisation och den tekniska utrustningen, varigenom den befarade produktionsminskningen borde kunna rätt mycket reduceras. Vissa besparingar, såsom t. ex. i avseende på belysning och uppvärmning, borde även kunna vara att påräkna till följd av reformen.

Emellertid skulle industriidkarna antagligen i stor utsträckning ej finna sig i en produktionsminskning utan söka genom ökning av arbetarantalet och andra förändringar möjliggöra produktionens vidmakthållande oförminskad. En särställning härvid ag intaga företagen med kontinuerlig drift. Dessa företag h ide hittills i alldeles övervägande mån gått med två skiftlag — för att nedbringa arbetstiden enligt lagförslaget måste de öka skiftlagen till tre. En sådan omläggning skulle medföra en ökning av arbetarantalet med 50 %, för så vitt ej skiftlagen med hänsyn till arbetstidsförkortningen skulle kunna något reduceras.

Kommittén övergår därefter till att skärskåda de verkningar reformen skulle medföra för arbetarna. Arbetstiden har visserligen numera avsevärt förkortats, och den fysiska ansträngningen har även tack vare den allt mer använda och fulländade maskintekniken i väsentlig mån förminskats, men den psykiska ansträngningen har i betänklig grad ökats. Även tendensen till specialisering och arbetsfördelning samt den därmed följande ensidigheten i arbete äro omständigheter, som ofördelaktigt kännetecknа det moderna produktionssättet. Ehuru arbetstiden förkortats, har arbetaren under arbetsveckan just ej någon tid övrig för barnens uppfostran eller andra familjeangelägenheter, arbete för hushållet, bildande läsning eller förströelser eller tillgodoseende av andra särskilda intressen eller för deltagande i förenings- eller det kommunala eller politiska livet. Den nya och ansvarsfulla ställning, arbetarklassen intagit inom samhället och står i begrepp att ytterligare befästa, ställer pa denna klass stora krav, vilkas fyllande förutsätta förbättrade tillfällen för arbetarna att skaffa sig erforderliga kunskaper och taga del i samhällets angelägenheter. En särskild anledning att nu beakta detta förhållande ger den stora, nyligen beslutade skolreformen, som erbjuder folkets breda lager tillfälle att förvärva såväl allmän medborgerlig bildning som även teoretisk och praktisk yrkeskunskap. Skall denna reform leda till åsyftat resultat, far tydligtvis arbetarungdomen icke genom för lång arbetstid betagas hågen och möjligheten att begagna sig av de sålunda erbjudna bildningstillfällena.

Vid övervägande av skälen för och emot den ifrågavarande lagstiftningsåtgärden anser sig kommittén icke kunna tveka att förorda densamma.

Kroppsarbetarna måste med hänsyn till den ståndpunkt, vartill den ekonomiska och sociala utvecklingen nått här i landet, anses hava berättigade anspråk att ernå större likställighet med andra arbetstagare i fråga om fördelningen av tiderna för arbete och vila. Även om reformen till en början skulle leda till åtskilliga svårigheter för industrien och en viss minskning av produktionen, håller kommittén före, att dessa olägenheter säkerligen i stort sett komma att betyda mindre än de svårigheter och förluster, som skulle vållas genom de långvariga och förbittrade strider i denna sak, som eljest kunde förväntas.

Till sist framhåller kommittén i motiveringen, att kommittén utgått från den förutsättningen, att motsvarande inskränkning av arbetstiden genomföres i de ledande industriländerna. Bleve så ej förhållandet, utan skulle nyssnämnda länder finna sig nödsakade att bibehålla eller återinföra en längre arbetstid, måste vårt land följa exemplet.

Själva lagförslaget inledes med ett stadgande, som åt den föreslagna lagen ger ett tillämpningsområde, i huvudsak överensstämmande med arbetarskyddslagens, d. v. s. mycket vittomfattande. Under lagen skulle sålunda inbegripas varje rörelse, industriell eller icke, vari arbetare användes till arbete för arbetsgivares räkning, ävensom hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetare på sådant sätt användes. Undantagen från förevarande lag äro dock något flera än från arbetarskyddslagen. De undantagna slagen av yrkesverksamhet utgöras väsentligen av jordbruket jämte sådana binäringar, som ej bedrivas såsom självständiga företag, skogsarbete samt flottning, utom vid skiljeställe, arbete som är att hänföra till skeppstjänst och fiske, arbete som åligger trafikpersonal vid järnväg, arbete som åligger biträde i handelsbod, rakstuga, friersalong eller badinrättning ävensom sådant arbete i hotell-, restaurang- eller kaférörelse, som är att hänföra till allmänhetens direkta betjänande. Oavsett yrkesspecialiteten undantages vidare arbete, som utföres i arbetarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande, arbete som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, arbete som till sin natur är så oregelbundet att det icke kan förläggas till bestämda tider, arbete som bedrives av staten samt arbete som är att hänföra till hälso- eller sjukvård.

Ytterligare en inskränkning i lagens tillämplighet göres därigenom att — i olikhet med arbetarskyddslagen — från arbetarbegreppet avskiljes befattningshavare i överordnad ställning, såsom disponenter och verkmästare, ävensom ritare, kontorsbiträden och därmed jämställda personer.

Yppas tvekan, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen äger tillämpning, eller huruvida viss arbetstagare är att räkna såsom arbetare enligt lagen, äger arbetsrådet att träffa avgörande därom.

Efter nu berörda bestämmelser angående lagens tillämpning följer lagens huvudstadgande, om arbetstidens längd, vilket lyder: *Arbetare må icke användas till arbete under längre tid, raster oräknade, än 8½ timmar av dygnet eller 48 timmar i veckan. Bedrives arbetet med regelbunden skiftin-*

delning, må nyss angivna begränsningar gälla den genomsnittliga arbetstiden under en tidrymd av högst tre veckor.

Från lagens bestämmelser om arbetstidens begränsning äger arbetsrådet medgiva undantag beträffande arbete, som fortgår allenast under kortare tid eller medför synnerligen ringa ansträngning eller tillgodoser ändamål av större allmänt intresse. Även i fråga om arbete, som bedrives med tre skiftlag och oundgängligen måste fortgå jämväl under sön- och helgdagar, kan arbetsrådet, i den mån så prövas påkallat, medgiva erforderligt undantag. Slutligen är arbetsrådet beträffande arbete, för vilket arbetstiden i väsentlig mån är beroende av årstiden eller väderleken eller på grund av annat förhållande är av växlande längd, bemyndigad medgiva, att arbetstiden allenast i genomsnitt skall vara underkastad omförmälda begränsningar.

Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i driften eller medfört hot därom eller om skada å varor eller annan egendom, få vuxna arbetare användas till övertidsarbete utöver de eljest gällande begränsningarna för arbetstiden. Härom skall emellertid göras anmälan och, ifall övertidsarbetet fortgår över två dygn, ansökan hos yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Eljest äger arbetsgivare att, där han med hänsyn till särskilt förhållande så finner påkallat, använda arbetare till övertidsarbete utöver de stadgade begränsningarna under högst 25 timmar under loppet av en månad och högst 150 timmar under loppet av ett år. Ytterligare övertidsarbete kan medgivas av yrkesinspektionens chefsmyndighet för högst 10 timmar under en månad och 75 timmar under ett år. Om övertidsarbete skola föras anteckningar i särskild övertidsjournal.

För handläggning av viktigare frågor rörande undantag från arbetstidslagstiftningen och vissa andra ärenden rörande nämnda lagstiftnings tillämpning har kommittén föreslagit upprättande av ett arbetsråd. Detta skulle bestå av sju utav konungen för två år åt gången utsedda ledamöter. Tre av dessa skulle utses bland personer, som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetarintressen, och skulle en av dem förordnas till rådets ordförande och chef samt en till ställföreträdare för denne. Rådets övriga ledamöter skulle utses till halva antalet bland personer, föreslagna av rikssammanslutningar av arbetsgivare, och till halva antalet bland personer, föreslagna av rikssammanslutningar av arbetare. För sistnämnda fyra ledamöter skulle i enahanda ordning utses lika många suppleanter.

Tillsynen å lagens efterlevnad skulle anförtros åt yrkesinspektionen. Ansvaret i bestämmelserna motsvara arbetarskyddslagens, men äro maxima för bötesbeloppen fördubblade.

Till sist bemyndigar lagen konungen att efter arbetsrådets hörande medgiva undantag från lagens tillämpning i sådana fall, där tillämpningen skulle omöjliggöra det fortsatta bedrivandet av visst arbete eller företag.

Kommittén föreslår, att lagen skall träda i kraft i fråga om kontinuerligt bedrivet arbete den 1 januari 1920 och i fråga om annat arbete den 1 juli 1919. Med tillämpningen kan dock arbetsrådet medgiva nödigt anstånd, när

arbetsgivare förmår visa, att lagens tillämpning på hans företag skulle, därest ej vissa förändringar vidtagas, i väsentlig mån förminska företagets produktionsförmåga.

Mot kommitténs beslut hava i vissa delar anförts reservationer dels från arbetsgivarsidan och dels från arbetarrepresentanterna inom kommittén. Av arbetsgivarna påyrkas bl. a., att begränsningen av arbetstiden skall sättas till 54 timmar i veckan i medeltal för två veckor samt att större möjlighet till övertidsarbete skall beredas. Arbetarnas viktigaste ändringsyrkanden gå ut på, att bemyndigandena för arbetsrådet och konungen att i vissa fall medgiva undantag skola uteslutas.

Lagförslaget har följande lydelse:

1 §.

Denna lag äger tillämpning å varje rörelse, industriell eller icke, vari arbetare användes till arbete för arbetsgivares räkning, så ock å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetare på sådant sätt användes.

Från lagens tillämpning undantagas dock

a) arbete, som utföres i arbetarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande;

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj;

c) arbete, som till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider;

d) arbete, som bedrives av staten;

e) arbete, som är att hänföra till hälso- eller sjukvård;

f) arbete, som utföres av sjöfolk och är att hänföra till skeppstjänst, evad arbetet utföres ombord eller icke, ävensom fiske;

g) skogsarbete, kolning därunder inbegripen, samt flottning utom vid skiljeställe;

h) jordbruk jämte därtill hörande binäringar, vilka icke bedrivas såsom självständiga företag, ävensom djurskötsel, ändå att den bedrives utan samband med jordbruk;

i) arbete, som åligger trafikpersonal vid järnväg, som är upplåten för allmän trafik;

j) arbete, som åligger biträde i handelsbod, rakstuga, frisersalong eller badinrättning; samt

k) sådant arbete i hotell-, restaurang- eller kaférörelse, som är att hänföra till allmänhetens direkta betjänande.

2 §.

Såsom arbetare skall vid tillämpning av denna lag ej räknas disponent, verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning och ej heller ritare, kontorsbiträde eller därmed jämställd person.

3 §.

Yppas tvekan, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå denna lag skall äga tillämpning, eller huruvida viss arbetstagare är att räkna såsom arbetare enligt lagen, äger arbetsrådet därom träffa avgörande.

4 §.

Arbetare må icke användas till arbete under längre tid, raster oräknade, än $8^1/_2$ timmar av dygnet eller 48 timmar i veckan.

Bedrives arbetet med regelbunden skiftindelning, må nyss angivna begränsningar gälla den genomsnittliga arbetstiden under en tidrymd av högst tre veckor.

5 §.

Beträffande arbete, som fortgår allenast under kortare tid eller medför synnerligen ringa ansträngning eller tillgodoser ändamål av större allmänt intresse, må arbetsrådet medgiva undantag från de i 4 § angivna begränsningar.

Måste arbete, som bedrives med tre skiftlag, oundgängligen fortgå jämväl under sön- och helgdagar, må arbetsrådet, i den mån så prövas påkallat, medgiva därför erforderligt undantag.

Är för visst arbete arbetstiden i väsentlig mån beroende av årstiden eller väderleken eller är den på grund av annat förhållande av växlande längd, må arbetsrådet medgiva, att arbetstiden allenast i genomsnitt skall vara underkastad de i 4 § angivna begränsningar.

6 §.

Har natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, vållat avbrott i driften eller ock medfört hot om sådant avbrott eller om skada å varor eller annan egendom, må arbetare, som fyllt aderton år, i den mån så är nödigt med hänsyn till berörda förhållande, användas till övertidsarbete utöver de begränsningar, som finnas angivna i 4 § eller kunna hava meddelats med stöd av 5 §. Om sådant övertidsarbete samt dess anledning, omfattning och varaktighet åligger det arbetsgivaren att senast inom två dygn från dess början göra anmälan till yrkesinspektionens chefsmyndighet. Övertidsarbetet må icke fortsättas utöver nämnda tid, utan att tillstånd därtill sökts hos nämnda myndighet. Angående sådan ansökan har yrkesinspektionens chefsmyndighet att ofördröjligen meddela beslut. Anmälan eller ansökan, varom här är sagt, må anses gjord, när densamma i betalt brev avlämnats till allmänna posten.

7 §.

Finner arbetsgivare i annat fall, än som avses i 6 §, med hänsyn till särskilt förhållande påkallat att använda arbetare till övertidsarbete utöver de begränsningar, som äro angivna i 4 § eller kunna hava meddelats med stöd av 5 §, vare därtill berättigad i avseende å arbetare, som fyllt aderton år, för högst 25 timmar under loppet av en månad och 150 timmar under loppet av ett år. Erfordras ytterligare eftergift, må sådan, dock för högst 10 timmar under loppet av en månad och 75 timmar under loppet av ett år, meddelas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

8 §.

Rörande övertidsarbete åligger det arbetsgivare att senast näst därpå följande dag göra anteckning i särskild övertidsjournal, upprättad enligt formulär, som fastställes av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Beslut av yrkesinspektionens chefsmyndighet i ärende rörande övertidsarbete skall biläggas övertidsjournalen å det arbetsställe, beslutet rör, och skall övertidsjournalen jämte bilagda beslut förvaras å arbetsstället under minst tre år, räknat beträffande journalen från den tid, då sista anteckningen gjordes däri, och beträffande beslut från detsammas datum.

9 §.

Arbetsrådet består av sju ledamöter, utsedda av Konungen för en tid av två år åt gången. Tre av ledamöterna skola utses bland personer, som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetarintressen, och förordnar Konungen en av dessa ledamöter till rådets ordförande och chef samt en till ställföreträdare för denne. Rådets övriga fyra ledamöter skola utses till halva antalet bland personer, föreslagna av rikssammanslutningar utav arbetsgivare, och till halva antalet bland personer, föreslagna av riks-

sammanslutningar utav arbetare. För sistnämnda fyra ledamöter skola i enahanda ordning utses lika många suppleanter.

Vid handläggning av ärenden, som avses i denna lag, bör rådet i regel ej blott bereda vederbörande arbetsgivare och arbetare tillfälle att yttra sig utan även på lämpligt sätt söka samråd med representanter för arbetsgivare och arbetare inom ifrågakommande verksamhetsområden.

Rådet äger att, där skäl därtill föreligga, i avbidan på vidare utredning meddela beslut, som gäller endast tills vidare.

Närmare bestämmelser rörande rådet och dess verksamhet meddelas av Konungen.

10 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av yrkesinspektionens befattningshavare; och skall därvid i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

11 §.

Användes arbetare till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat, straffes arbetsgivaren med böter från och med tio till och med ettusen kronor. Är arbetaren under aderton år och har användandet skett med faders eller målsmans vetskap och vilja, vare fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna paragraf förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

12 §.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrives i 6 §, eller att iakttaga vad enligt 8 § åligger honom, straffes med böter från och med fem till och med fyrahundra kronor.

13 §.

Förseelser mot denna lag åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

14 §.

Beträffande verksamhet, som bedrives av kommun, skall vad i denna lag är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

15 §.

Över beslut av arbetsrådet må klagan föras genom besvär hos Konungen inom tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

16 §.

Skulle tillämpningen av denna lag omöjliggöra det fortsatta bedrivandet av visst arbete eller företag, må Konungen, efter arbetsrådets hörande, medgiva undantag därifrån.

Bestämmelserna i denna lag träda beträffande arbete, som vid tiden för lagens utfärdande bedrives oavbrutet såväl natt som dag, i kraft den 1 januari 1920 och beträffande annat arbete den 1 juli 1919 samt gälla tills vidare, intill dess Konungen annorlunda förordnar.

Förmår arbetsgivare visa, att tillämpningen av denna lag å företag, som bedrives av honom, skulle, därest vissa förändringar ej vidtoges, i väsentlig mån förminska företagets produktionsförmåga, må arbetsrådet medgiva nödigt anstånd med tillämpningen.

Förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete.

Sedan Kungl. Maj:t den 1 juli 1918 beslutat att till arbetstidskommittén överflytta ett tidigare åt socialstyrelsen lämnat uppdrag att verkställa utredning angående nattarbete inom bagerier, konditorier och s. k. hembagerier samt att avgiva det förslag i ämnet, vartill utredningen kunde föranleda, har kommittén den 22 november 1918 överlämnat *betänkande med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete.*

I betänkandet lämnas först en redogörelse för frågans förhistoria, varav bl. a. framgår, att Adolf Hedin redan år 1895 väckte motion i riksdagen om lagstiftning i ämnet. Under de senare åren har frågan upprepade gånger varit föremål för riksdagens uppmärksamhet, senast år 1915, då herrar L. Borggren och A. Petrén m. fl. påyrkade skrivelse om utredning och förslag rörande reglering av nattarbetet inom bagerier, konditorier och s. k. hembagerier.

Kommittén utgår i sin motivering från det kända förhållandet, att inom bageriyrket i ganska stor utsträckning under vanliga förhållanden förekommer nattarbete av särskilt olämplig beskaffenhet — det bedrives nämligen natt efter natt med samma arbetare och ej såsom inom andra verksamhetsområden, där nattarbete äger rum, med skiftindelning.

De huvudsakliga skäl, som från bageriidkarnas sida gjorts gällande mot arbetarnas krav på nattarbetets avskaffande, uppgivas av kommittén vara, att reformen i stor utsträckning för bagarna skulle omöjliggöra tillhandahållandet av färskt bröd i tid för den första frukosten samt att den inskränkning av arbetstiden, som av densamma skulle förorsakas, komme att förminska bageriernas produktionsförmåga. Kommittén förnekar ej befogenheten av dessa invändningar, om den ock något reducerar deras betydenhet, men framhåller, att berörda olägenheter måste anses föga vägande i jämförelse med de missförhållanden nattarbetet medför för arbetarna.

Den föreslagna lagen inledes med ett förbud mot arbete för tillverkning av bageri- eller konditorivaror å sön- eller helgdag eller å söckendag mellan kl. 8 e. m. och 6 f. m. Dylik tillverkning skall emellertid, när den ej bedrives i samband med bageri- eller konditorirörelse, vara underkastad nämnda

förbud endast i fråga om produktion av bröd, bakelser eller annat dylikt bakverk. Från förbudet medgivas även vissa mer speciella undantag, varibland måhända särskilt är att märka ett, som bereder bagarna möjlighet att börja de s. k. förarbetena, d. v. s. uppeldning och deggörning kl. 4 f. m. För spisbrödstillverkningen är i viss mån beredd en särställning. Slutligen kan nämnas, att på visst sätt begränsade eftergifter under särskilda förhållanden kunna meddelas.

Lagförslagets text är av följande lydelse:

1 §.

Arbete för tillverkning till avsalu av bageri- eller konditorivaror må icke bedrivas å sön- eller helgdag eller å tid mellan kl. 8 e. m. och 6 f. m. å söckendag.

Arbete, varom här är sagt, skall icke, där det bedrives i hotell-, restaurang- eller kaférörelse eller eljest utan samband med bageri- eller konditorirörelse, vara underkastat denna lag i vidare mån, än det avser tillverkning av bröd, bakelser eller annat dylikt bakverk.

2 §.

Utan hinder av vad i 1 § är stadgat må

a) arbete för tillverkning av konditorivaror utföras å sön- eller helgdag under högst tre timmar mellan kl. 6 f. m. och 6 e. m.;

b) i hotell-, restaurang- eller kaférörelse arbete för tillverkning av bröd, bakelser eller annat dylikt bakverk, vilket bedrives utan samband med bageri- eller konditorirörelse, utföras å sön- eller helgdag under högst tre timmar mellan kl. 6 f. m. och 6 e. m.;

c) s. k. anrörning utföras å sön- eller helgdag under högst två timmar mellan kl. 8 f. m. och 8 e. m.;

d) uppeldning eller deggörning utföras å söckendag från kl. 4 f. m.;

e) uppeldning utföras av annan än bageri- eller konditoriarbetare;

f) under natten till söckendag, som närmast föregår två eller flera på varandra följande sön- eller helgdagar, uppeldning eller deggörning utföras från kl. 2 f. m. och annat arbete från kl. 3 f. m.

3 §.

Arbete för tillverkning av spis- eller knäckebröd må, där arbetet är indelat i skift på sådant sätt, att arbetstiden, raster däri inbegripna, ej för något arbetslag överstiger 8 timmar av dygnet, å söckendag fortgå jämväl mellan kl. 8 och 10 e. m. ävensom, i den mån så kräves för det tillverkade brödets torkning, mellan kl. 10 e. m. och 12 midnatt. Erfordras för ett företags ändamålsenliga drift oundgängligen ytterligare nattarbete, äge arbetsrådet att lämna medgivande därtill.

4 §.

Påkallar särskilt förhållande avvikelse från det i 1 § stadgade förbud, utöver vad 2 § medgiver, äge vederbörande yrkesinspektör att meddela tillstånd därtill. Sådant tillstånd, vilket skall sökas för varje särskilt tillfälle, må ej avse mer än två dygn åt gången eller för samma arbetsställe meddelas mer än tio gånger under ett och samma kalenderår. På yrkesinspektionens chefsmyndighet ankommer att, där så prövas nödigt, meddela ytterligare eftergift.

Nödvändiggöres på grund av missöde eller annat oförutsett förhållande avvikelse, varom i nästföregående stycke är sagt, och är ej tid att inhämta tillstånd därtill, må avvikelsen vidtagas utan tillstånd, dock ej för mer än ett dygn åt gången. Om sådan

åtgärd och anledningen därtill åligger det företagets innehavare att ofördröjligen göra anmälan till vederbörande yrkesinspektör.

5 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av yrkesinspektionens befattningshavare; och skall därvid i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

6 §.

Bedrives arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat, straffes företagets innehavare med böter från och med tio till och med ettusen kronor. Har till arbete, vilket bedrivits på sådant sätt, med faders eller målsmans vetskap och vilja använts person under aderton år, vare fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna § förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

7 §.

Fullgöres icke anmälningsskyldighet, varom stadgas i 4 § andra stycket, straffes företagets innehavare med böter från och med fem till och med fyrahundra kronor.

8 §.

Förseelse, som omförmäles i 6 eller 7 §, åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den — — — — — och äger giltighet tills vidare, intill dess Konungen annorlunda förordnar.

Kan det visas, att tillämpningen av denna lag å ett företag, skulle, därest vissa förändringar ej vidtoges, i väsentlig mån förminska företagets produktionsförmåga, må arbetsrådet medgiva nödigt anstånd med tillämpningen.

Förslag till lag om begränsning av arbetstiden å svenska fartyg.

De i november 1917 inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag till bestämmelser rörande fartygsbesättnings arbets- och levnadsförhållanden (skeppstjänstkommitterade) hava den 31 januari 1919 framlagt *förslag till lag om begränsning av arbetstiden å svenska fartyg m. m.*

Beträffande arbetstiden å fartyg i hamn ansluta sig kommitterade i stort sett till det i en föregående uppsats refererade, av arbetstidskommittén

framlagda förslaget till åtta timmars normalarbetsdag inom industrien och liknande verksamhet. Den normala arbetstidens längd å fartyg i hamn föreslås till 8 $^1/_2$ timmar, vilken arbetstid visserligen med en halv timme överstiger den av nämnda kommitté förordade effektiva normalarbetsdagen, men motiveras därmed, att, medan industriarbetarens arbetsplats i regel är belägen på ett ofta avsevärt avstånd från hans bostad, sjömannens arbetsplats och bostad icke äro på sådant sätt åtskilda, varjämte den överskjutande halvtimmen erfordras för förberedande eller avslutande arbete vid fartygs lastning och lossning.

Arbetstiden till sjöss har av olika skäl icke kunnat givas samma begränsning som arbetstiden i hamn. I det förra fallet är densamma till stor del beroende av vakttjänstgöringen, d. v. s. arbetets och sjömännens fördelning på flera mer eller mindre regelbundet återkommande skift. Sålunda har som norm, och med hänsyn till att tvåvaktsindelningen är den vanligaste, föreslagits en normalarbetsdag till sjöss av 12 timmar, som dock å en del fartyg för vissa bemanningskategorier, vilka tjänstgöra i tre vakter, satts till 8 timmar. Denna kortare arbetstid skulle främst komma eldarpersonalen och en del av befälet till godo. Att densamma ej kunnat tillämpas å alla ombord anställda beror huvudsakligen därpå, att besättningens antal på grund av bristande bostadsutrymme lägger hinder i vägen härför. För den del av besättningen, vilkens arbete icke är indelat i vakter, eller för de s. k. dagmännen, har föreslagits en ordinarie arbetstid av 9 timmar per dygn, medan däremot kökspersonalens arbetstid såväl i hamn som till sjöss satts till 12 timmar, en utökning som betingats därav, att denna manskapsgrupps arbete ej kan inskränkas i samma mån som de andra sjömännens, då detsamma i allmänhet infaller såväl före som efter den övriga besättningens arbete.

Ovanstående huvudregler äro avsedda att gälla endast för fartyg, som nyttjas i vidsträcktare sjöfart, således för större och medelstora fartyg, medan för de fartyg, vilka användas i mera inskränkt fart, såsom skärgårdsbåtar m. fl., en dylik begränsning av arbetstiden på grund av de säregna arbetsförhållandena på detta område icke ansetts kunna föreslås. Arbetstidens längd har här satts att omfatta 63 timmar per vecka, varvid samtidigt beretts möjlighet att utsträcka densamma till 24 timmar under två på varandra följande dygn.

Vad angår sön- och helgdagar, bör under vanliga förhållanden arbete i regel då icke förekomma, när fartyg ligger i hamn. Till sjöss inskränkes å sådana dagar arbetet till det allra nödvändigaste, d. v. s. till det arbete, som erfordras för fartygets framdrivande, manövrering och navigering m. m.

Då arbete ombord å fartyg på grund av trafikens art eller oförutsedda händelser ofta måste utföras på annan än ordinarie arbetstid, hava de sakkunniga ansett sig böra medgiva övertidsarbete i viss utsträckning. För sådant övertidsarbete, som kan infalla dels före eller efter den dagliga arbetstidens början resp. slut, dels å sön- och helgdagar, och som begränsats till högst 18 timmar i veckan och 6 timmar vartannat dygn, skall betalas

särskild övertidsersättning, uträknad på basis av månadshyran evalverad i timpenning.

I övrigt föreslås bestämmelser rörande arbete, som erfordras för fartygets säkerhet, förbud mot träffande av avtal, som strider mot lagen, stadgande beträffande förande av övertidsjournal samt slutligen bestämmelser angående tillsyn av lagens efterlevnad, straff för olika förseelser, åtal och forum.

Den internationella karaktär, som i högre grad tillkommer sjöfartsnäringen än någon annan näring, har givit sakkunniga anledning att i sina motiv framhålla önskvärdheten av att bestämmelser om lagstadgad arbetstid kunnat upptagas till behandling samtidigt inom så stor del av världen som möjligt eller åtminstone inom de nordiska länderna. Ett sådant samarbete har ej kommit till stånd, men det konstateras dock, att ett lagförslag med huvudsakligen samma innebörd som det svenska nyligen förelagts det norska stortinget.

Det svenska förslaget återgives här nedan in extenso.

1 §.

1. Denna lag äger tillämpning i avseende å arbete, som det åligger person, mot betalning anställd å svenskt fartyg, att utföra på grund av hans anställning ombord, evad arbetet utföres därstädes eller icke (*skeppstjänst*).

Från lagens tillämpning undantagas dock *dels* skeppstjänst, som utföres av befälhavaren eller person, som är anställd uteslutande för tillredande eller servering av passagerares kost eller för deras uppassning i övrigt eller för den rengöring eller diskning, som med sådant arbete äger samband,

dels ock all skeppstjänst å följande fartyg, nämligen:

a) kronan tillhörigt fartyg, om vilket Konungen icke annorlunda förordnat,

b) fiske- och fångstfartyg, då de såsom sådana användas,

c) isbrytar- och bärgningsfartyg, då de såsom sådana användas,

d) lustfartyg samt

e) segelfartyg, som nyttjas allenast i fart på inom riket helt eller delvis belägna insjöar, floder eller kanaler eller utanför öppen kust eller utomskärs på oavbruten sträcka av högst 30 distansminuter eller mellan orter vid Öresund eller på Kristianiafjorden intill Laurvig.

2 §.

1. I denna lag förstås med

sjöman: envar, beträffande vilkens skeppstjänst lagen äger tillämpning;

helgdag: söndag eller här i riket bruklig helgdag;

oavbruten gång: att icke land angöres eller eljest beröring med land äger rum under längre tid för varje gång än två timmar.

2. Vid beräknandet enligt denna lag av arbetstid undantages måltidsrast eller annat uppehåll i skeppstjänsten, försåvitt detsamma uppgår till minst en timme.

3. De i denna lag brukade beteckningar för fart, vari fartyg nyttjas, avse nedan angivna farter:

Oceanfart: fart bortom 61 grader nordlig latitud (Bergen), 11 grader västlig longitud (Irlands västkust) och 48 grader nordlig latitud (Brest).

Nordsjöfart: annan fart bortom linjen Skagen—Lindesnäs och linjen Esbjerg—Texel än oceanfart.

Östersjöfart: fart utanför öppen kust eller utomskärs på oavbruten sträcka av mera än 30 distansminuter, dock ej bortom linjen Skagen—Lindesnäs och linjen Esbjerg—Texel.

3 §.

1. Beträffande fartyg, som oavbrutet ligger *i hamn* mera än tjugufyra timmar, gäller:

a) Annan sjöman, än här nedan i b) sägs, må icke å söckendag användas till skeppstjänst mera än åtta och en halv timmar, ej heller å helgdag till annan skeppstjänst än den rengöring av de för befälhavaren eller sjöman avsedda rum, som må vara stadgad och ankomma på sjömannen. Arbetstiden skall, där icke annat överenskommes, infalla mellan klockan sex förmiddagen och sex eftermiddagen.

b) Sjöman, som är anställd för tillsyn av provianten, för tillredning eller servering av kosten eller för uppassning i övrigt eller för den rengörning eller diskning, som med dylikt arbete äger samband, må icke å söckendag användas till skeppstjänst mera än tolv timmar, ej heller å helgdag till annan skeppstjänst än tillredning och servering av kosten jämte tillhörande diskning ävensom nödig uppassning i övrigt samt den rengöring, som må vara stadgad och ankomma på sjömannen. Arbetstiden skall, där icke sådan överenskommelse, varom här ovan i a) sägs, varder träffad, infalla klockan mellan fem förmiddagen och sju eftermiddagen.

2. Överstiger icke fartygs oavbrutna uppehåll *i hamn* tjugufyra timmar, äger befälhavaren, där han så finner lämpligt, anordna skeppstjänsten så, som i 4 § för varje fall stadgas beträffande fartyg, som är till sjöss.

3. Under fartygs uppehåll *i hamn* skall sjöman, för att få tillfälle att under affärs- eller expeditionstid gå i land, en gång i månaden åtnjuta ledighet från skeppstjänsten efter klockan tolv middagen å där i orten bruklig söckendag. Överstiger icke fartygs oavbrutna uppehåll i hamn fyrtioåtta timmar, må dock sådan ledighet påfordras allenast i det fall, att icke fartygets avgång härigenom fördröjes.

4. Om undantag från bestämmelserna här ovan i 1, 2 eller 3 mom. stadgas i 5, 6 eller 8 §.

4 §.

Beträffande fartyg, som är *till sjöss*, gäller:

1. Under resa, som under vanliga förhållanden kräver mera än tolv timmars oavbruten gång:

a) Skeppstjänsten indelas i brukliga vakter (skift), så att under två omedelbart på varandra följande dygn arbetstiden för sjöman icke överstiger tjugufyra timmar, ej heller, då antalet styrmän, maskinister, smörjare eller kollämpare uppgår till minst tre, för sådan sjöman sexton timmar, ej heller, då resan under vanliga förhållanden kräver mera än tjugufyra timmars oavbruten gång, för eldare å ångfartyg i oceanfart eller å sådant ångfartyg i nordsjöfart, vars maskinstyrka uppgår till minst tvåhundrafemtio indikerade hästkrafter, eller å sådant ångfartyg i östersjöfart eller inskränktare fart, vars maskinstyrka uppgår till minst sexhundra indikerade hästkrafter, sexton timmar. Sjöman, vilkens skeppstjänst är indelad i vakter, må å helgdag icke användas till annan skeppstjänst än den för fartygets framdrivande, manövrering eller navigering erforderliga eller den rengöring av de för befälhavaren eller sjöman avsedda rum, som må vara stadgad och ankomma på sjömannen.

b) Sjöman, vilkens skeppstjänst icke är indelad i vakter (*dagman*), må, med undantag för sådan sjöman, som i 3 § 1 mom. b) sägs, å söckendag icke användas till sådan tjänst mera än nio timmar, ej heller å helgdag till annan skeppstjänst än den rengöring av de för befälhavaren eller sjöman avsedda rum, som må vara stadgad och ankomma på sjömannen. Arbetstiden skall infalla klockan mellan sex förmiddagen och sex eftermiddagen.

Är dagmannen sådan sjöman, som i 3 § 1 mom. b) sägs, må han å söckendag icke användas till skeppstjänst mera än tolv timmar, ej heller å helgdag till annan skeppstjänst än tillredning och servering av kosten jämte tillhörande diskning ävensom nödig uppassning i övrigt samt den rengöring, som må vara stadgad och ankomma på sjö-

mannen. Arbetstiden skall infalla klockan mellan fem förmiddagen och åtta eftermiddagen.

2. Under resa, som under vanliga förhållanden kräver högst tolv timmars oavbruten gång:

a) Å fartyg, där skeppstjänst eljest är indelad i vakter, äro bestämmelserna här ovan i 1 mom. i tillämpliga delar gällande.

b) Å annat fartyg, än varom här ovan i a) stadgas, må sjöman icke användas till skeppstjänst, däri inbegripen skeppstjänsten i hamn, mera än tjugufyra timmar under två omedelbart på varandra följande dygn, ej heller annan sjöman, än i 3 § 1 mom. b) sägs, mera än sextiotre timmar i veckan.

3. Om undantag från bestämmelserna här ovan i 1 eller 2 mom. stadgas i 5, 6 eller 8 §.

5 §.

Då fartyg, därå bestämmelserna i 4 § 2 mom. b) icke äro tillämpliga, *avgår från eller ankommer till hamn*, må sjöman å vilken tid som helst användas till skeppstjänst, dock icke mera än att arbetstiden under två omedelbart på varandra följande dygn för sjöman, vilkens arbetstid jämlikt 4 § 1 mom. a) må utgöra högst sexton timmar, icke överstiger denna tid, ej heller för annan sjöman tjugufyra timmar.

6 §.

1. Å fartyg, som i 4 § 2 mom. b) sägs, må sjöman användas till skeppstjänst mera, än där stadgas, dock ej mera än att hela den tid, varunder sjöman användes till skeppstjänst *såväl i hamn som till sjöss*, under två omedelbart på varandra följande dygn uppgår till högst trettio timmar.

2. Å annat fartyg, än här ovan i 1 mom. sägs, må sjöman *i hamn* användas till skeppstjänst mera eller under annan tid än i 3 § 1 och 2 mom. för varje fall stadgas, dock å söckendag ej mera än sex timmar, ej heller å helgdag mera än att hela den tid, varunder sjöman användes till skeppstjänst, uppgår till högst åtta och en halv timmar. Ej heller må sjöman användas till övertidsarbete, som utgöres av lastning eller lossning, å helgdag eller oftare än varannan dag, där fartygets avgång icke härigenom onödigtvis fördröjes.

3. Å annat fartyg, än här ovan i 1 mom. sägs, må sjöman *till sjöss* användas till skeppstjänst mera eller under annan tid än i 4 § 1 mom. för varje fall stadgas dock ej mera än tillsammans sex timmar under två omedelbart på varandra följande dygn.

4. Till övertidsarbete må sjöman icke användas mera än tillsammans aderton timmar i veckan.

7 §.

För övertidsarbete skall till sjömannen utgå särskild ersättning beräknad för timme, när arbetet utföres å söckendag, till *en etthundrafemtiondedel* och, när arbetet utföres å helgdag, till *en sjuttiofemtedel* av sjömannens månadslön.

Utgöres övertidsarbetet av lastning eller lossning, som förekommer oftare än varannan dag, skall ersättningen för sådant övertidsarbete å andra dagen, beräknad för timme, utgå med *en sjuttiofemtedel* av sjömannens månadslön, ändock att arbetet utföres å söckendag.

För del av timme, längre än fem minuter, men kortare än halv timme, skall ersättningen utgå såsom för halv timme.

Ersättningen skall beräknas särskilt för varje tillfälle, övertidsarbete utföres.

8 §.

Utan avseende å vad i 3 § 1, 2 eller 3 mom., 4 § 1 eller 2 mom., 5, 6 eller 7 § stadgas må sjöman användas till:

a) skeppstjänst, som är nödvändig för fartygets säkerhet;

b) skeppstjänst, som erfordras för lämnande av hjälp, varom i 34 a, 223 eller 223 a § sjölagen stadgas;

c) skeppstjänst, avseende sådana övningar med bärgnings- och eldsläckningsredskap, som, i enlighet med vad därom särskilt stadgas, varda anställda; samt

d) askhissning.

9 §.

Avtal, som strider mot denna lag, må icke träffas. Har sådant avtal ändock kommit till stånd, vare det utan verkan.

10 §.

För varje dag, varunder övertidsarbete förekommer, åligger det befälhavaren att senast nästföljande dag härom göra anteckning i särskild övertidsjournal, upprättad enligt formulär, som fastställes av fartygsinspektionens chefsmyndighet.

Ej må någon, vars rätt är därav beroende, förvägras att om övertidsjournals innehåll undfå nödig kännedom och att därav taga skriftligt utdrag. Övertidsjournal skall av redaren förvaras minst två år efter dess avslutning.

11 §.

Befälhavaren skall tillse, att ett exemplar av denna lag finnes tillgängligt ombord å fartyget.

12 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av fartygsinspektionens befattningshavare; och skall i övrigt beträffande tillsynen i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av gällande föreskrifter om sjöfartssäkerheten.

13 §.

Användes sjöman till skeppstjänst i strid mot vad i denna lag stadgas, straffes befälhavaren med böter från och med tio till och med ettusen kronor.

Lika med befälhavaren straffes redare eller annan, där han uppsåtligen förlett befälhavaren till sådan förseelse eller med råd eller dåd densamma främjat.

Den som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna paragraf sägs, ånyo begår enahanda förseelse såsom fortsättning å den redan åtalade förseelsen, skall för varje gång stämning därför delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

14 §.

Försummar befälhavare eller redare att fullgöra vad enligt 10 § åligger honom, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor. Har befälhavare, sig eller annan till nytta eller att därmed skadegöra, fört falsk övertidsjournal eller övertidsjournalen ändrat eller förstört, undanstuckit eller oläslig gjort, straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

15 §.

Åsidosätter befälhavare den skyldighet, som enligt 11 § åligger honom, straffes med böter, högst etthundra kronor.

16 §.

Allmän åklagare åligger att tala å förseelse, varom i denna lag sägs.

17 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan och skola vid bristande tillgång till deras fulla gäldande förvandlas enligt allmänna strafflagen.

18 §.

Om domstol i mål rörande förseelse, varom i denna lag sägs, skall vad i 328 § sjölagen stadgas äga motsvarande tillämpning.

19 §.

Om domstol i tvistemål, som bör bedömas efter denna lag, skall vad i 323 § sjölagen stadgas äga motsvarande tillämpning.

Vill någon för anspråk, som grundar sig på befälhavarens görande eller låtande, på en gång söka denne och redaren, äge han instämma båda till den domstol, där endera är skyldig att svara.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Då de föreslagna lagbestämmelserna i viss mån avvika från vad nu är stadgat i gällande sjölag, måste en ändring av denna lags 44 och 96 paragrafer företagas, och hava kommitterade föreslagit, att nämnda paragrafer skola erhålla följande lydelse:

44 §.

Befälhavaren skall behandla sina underordnade så, som en god husfader anstår, och vid anordnande av det arbete, som erfordras, såvitt ske kan, taga hänsyn till envars ställning i tjänsten samt tillse, att besättningen beredes tillfälle till nödig sömn och vila. Kroppslig aga må han ej tilldela någon.

Å frivakter samt å söndagar eller andra här i riket brukliga helgdagar må befälhavaren icke ålägga besättningen arbete, som kan tåla uppskov. Han låte sig angeläget vara, att bön och gudstjänst ombord icke försummas.

Vad ovan är stadgat angående arbete å frivakter samt å sön- eller helgdagar gäller icke om fartyg, däråt lagen om begränsning av arbetstiden å svenska fartyg äger tillämpning.

96 §.

Därest, medan fartyg ligger i hamn, sjömans arbetstid, med undantag för arbete för fartygets säkerhet, överstiger tio timmar eller inom tropikerna nio timmar om dygnet, skall han åtnjuta särskild ersättning för det på övertid utförda arbetet, vilken ersättning icke må till någon av besättningen utgå med lägre belopp för timme än trettio öre med tillägg av en fyrahundradedel av hans hyra för månad.

Finner befälhavare i trängande fall nödigt att å söndagar eller andra här i riket brukliga helgdagar ålägga sjöman att i hamn utföra arbete, som icke berör fartygets säkerhet, erhålle han för den tid, varunder arbetet pågår, likaledes ersättning efter ovan angivna beräkning.

Gör sjöman i hamn nattvakt, utan motsvarande fritid om dagen, vare lag samma.

Vad ovan är stadgat gäller icke om ersättning till styrman och maskinist och skall ej äga tillämpning å fiskefartyg eller å fartyg, däråt lagen om begränsning av arbetstiden å svenska fartyg är tillämplig.

Arbetstillgången inom sjömansyrket under år 1918.[1]

Enligt till socialstyrelsen från rikets samtliga sjömanshus inkomna uppgifter uppgick hela antalet under år 1918 påmönstrade sjömän till 39 378, och antalet avmönstrade till 33 839, mot resp. 33 842 och 31 564 år 1917. Av påmönstringarna utgjorde de i inrikes fart 5 454 och av avmönstringarna 4 591 eller resp. 13·9 och 13·6 % (mot resp. 9·2 och 8·4 % år 1917).

Fördelningen på de olika månaderna åren 1917 och 1918 framgår av efterföljande översikt:

	Påmönstrade		Avmönstrade		Antal påmönstrade per 100 avmönstrade	
	1917	1918	1917	1918	1917	1918
Januari	6 154	4 709	7 401	5 728	83	82
Februari	819	2 463	3 024	1 880	27	131
Mars	1 366	3 950	925	2 079	148	190
April	3 474	5 554	1 134	1 647	306	337
Maj	4 127	3 871	1 006	1 524	410	254
Juni	3 150	3 060	1 627	1 737	194	176
Juli	3 282	2 925	2 508	2 176	131	134
Augusti	2 690	2 501	1 985	2 247	136	111
September	2 061	2 538	2 522	2 887	82	88
Oktober	2 393	2 739	2 107	2 936	114	93
November	2 280	2 713	2 739	3 470	83	78
December	2 046	2 355	4 586	5 528	45	43
Summa	**33 842**	**39 378**	**31 564**	**33 839**	**107**	**116**

År 1917 förekom det största antalet såväl på- som avmönstringar under januari månad (resp. 18·2 och 23·4 %), medan år 1918 det största antalet påmönstrade sjömän förekom under april månad (14·1 %) och avmönstringarna, liksom föregående år, voro störst under januari månad (16·9 %). De övriga månaderna år 1918 voro påmönstringarna talrikast under januari, mars och maj, medan december, november och oktober hade att uppvisa högsta antalet avmönstrade.

Antalet på- och avmönstrade sjömän vid rikets olika sjömanshus under år 1918 framgår av efterföljande översikt:

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1918, sid. 61.

Sjömanshus	På-mönst-rade	Av-mönst-rade	Sjömanshus	På-mönst-rade	Av-mönst-rade
Luleå	189	150	Karlshamn	231	214
Örnsköldsvik	175	154	Sölvesborg	354	350
Härnösand	586	475	Kristianstad	154	134
Sundsvall	610	457	Ystad	190	235
Hudiksvall	70	60	Trälleborg	107	109
Söderhamn	119	108	Malmö	1 842	1 634
Gävle	495	478	Landskrona	578	571
Stockholm	5 423	4 373	Hälsingborg	1 408	1 221
Nyköping	112	101	Halmstad	694	658
Norrköping	533	478	Göteborg	16 553	13 164
Västervik	402	330	Uddevalla	496	405
Oskarshamn	576	472	Lysekil	1 858	2 061
Kalmar	685	631	Strömstad	835	765
Visby	289	187	Karlstad	225	174
Karlskrona	153	123	Övriga	2 485	1 894
Ronneby	951	1 673	Summa	**39 378**	**33 839**

Av påmönstringarna under året kommo sålunda icke mindre än 16 553 eller 42·0 % av samtliga på sjömanshuset i Göteborg, varefter följde sjömanshuset i Stockholm med 5 423 eller 13·8 %, i Lysekil med 1 858 eller 4·7 %, i Malmö med 1 842 eller 4·7 % och i Hälsingborg med 1 408 eller 3·6 %. Dessa fem sjömanshus räknade sålunda tillsammans 27 084 påmönstringar eller 68·8 % av hela antalet under år 1918. Beträffande avmönstringarna blev ordningsföljden mellan sjömanshusen något olika eller i främsta rummet Göteborg med 13 164 (38·9 %) Stockholm med 4 373 (12·9 %), Lysekil med 2 061 (6·1 %), Ronneby med 1 673 (4·9 %) och Malmö med 1 634 (4·8 %) eller tillsammans för de fem sjömanshusen 22 905 avmönstringar, vilket utgör 67·7 % av samtliga under året.

Av de under året påmönstrade utgjordes 3 449 av fartygsbefälhavare, 5 868 av styrmän och maskinister, 17 033 av däcksmanskap, 7 917 av eldare och 5 111 av kökspersonal. Bland de avmönstrade voro 2 957 fartygsbefälhavare, 5 014 styrmän och maskinister, 14 748 däcksmanskap, 6 685 eldarmanskap och 4 435 kökspersonal.

Beträffande de på- och avmönstrade sjömännens nationalitet voro av de under året påmönstrade 39 378 sjömännen 38 868 eller 98·7 % svenskar, 134 norrmän, 121 danskar, 218 finnar, 27 övriga vita samt 10 av andra raser. Bland de under samma tid avmönstrade 33 839 sjömännen voro 33 295 eller 98·4 % svenskar, 164 norrmän, 181 danskar, 127 finnar, 59 övriga vita samt 13 av annan ras.

Arbetsförmedlingen av sjömän under år 1918.[1]

Enligt till socialstyrelsen från Sveriges redareförening under månaderna okt.—dec. 1918 insända rapporter har förhyrningsverksamheten vid föreningens kontor under årets fjärde kvartal omfattat sammanlagt 2 582 förmedlade platser, av vilka 18 besatts av utlänningar.

Fördelningen på olika bemanningsspecialiteter framgår av nedanstående uppställning, därvid för jämförelse även medtagits motsvarande siffror för fjärde kvartalen 1916 och 1917.

	Antal förhyrda sjömän			Därav utlänningar		
	okt.—dec. 1916	okt.—dec. 1917	okt.—dec. 1918	okt.—dec. 1916	okt.—dec. 1917	okt.—dec. 1918
Befälhavare	2	—	4	—	—	—
Styrmän	18	6	14	—	—	—
Maskinister	9	3	15	—	—	—
Däcksmanskap	1 683	1 272	1 329	59	16	12
Maskinmanskap	1 516	850	888	43	4	4
Kökspersonal	424	264	332	6	5	2
Summa	**3 652**	**2 395**	**2 582**	**108**	**25**	**18**

Av de utländska sjömännen voro 2 norrmän, 15 finnar och 1 av annan nationalitet.

Från samtliga 29 förhyrningskontor hava insänts rapporter, varav framgår att inga som helst platser förmedlats vid tre kontor, medan antalet förhyrningar vid de övriga varierat från 1 507 i Göteborg till 1 i Västervik och Örnsköldsvik. Näst Göteborg komma Stockholm med 265, Hälsingborg med 138, Malmö med 97 och Kalmar med 82 förmedlade platser.

Beträffande tillgången på arbetskraft hava uppgifter inkommit från 20 förhyrningskontor, av vilka de i Gävle, Göteborg, Halmstad, Hudiksvall, Kalmar, Karlshamn, Karlskrona, Landskrona, Oskarshamn, Stockholm, Söderhamn, Umeå, Västervik och Åhus anmält överflöd samt Härnösand, Malmö, Norrköping, Sundsvall, Trälleborg och Uddevalla normal tillgång.

Fullständiga sifferuppgifter utvisande relationen mellan antal platssökande och antal lediga platser hava lämnats av endast 7 kontor, nämligen Gävle med resp. 63 och 47, Göteborg med 2 022 och 1 429, Halmstad med 102 och 66, Kalmar med 100 och 70, Karlshamn med 94 och 48, Oskarshamn med 130 och 86 samt Stockholm med 685 och 290. Medeltalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser för ovannämnda hamnar utgjorde 156 och fördelade sig på de skilda orterna med 134 för Gävle, 141 för Göteborg, 154 för Halmstad, 142 för Kalmar, 195 för Karlshamn, 151 för Oskarshamn och 236 för Stockholm.

De under kvartalet förmedlade 2 582 anställningarna äro fördelade på följande bemanningskategorier: befälhavare 4, styrmän 14, maskinister 15,

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1918, sid. 63.

bästemän 45, konstaplar 7, båtsmän 50, timmermän 52, segelmakare 1, matroser 396, lättmatroser 465, jungmän 308, annan däckspersonal 5, donkeymän 38, smörjare 9, motormän 35, eldare 641, kollämpare 159, annan maskinpersonal 6, stuertar 63, kockar 138 samt annan köks- och uppassarpersonal 131.

En sammanfattning av förhyrningsverksamheten under årets samtliga månader ävensom jämförande siffror från åren 1916 och 1917 återfinnas här nedan.

Antal under år 1918 förhyrda sjömän, fördelade på olika månader

Januari	841	Maj	773	September	813
Februari	558	Juni	968	Oktober	961
Mars	737	Juli	899	November	893
April	957	Augusti	862	December	728
				Summa	**9 990**

Antal svenska och utländska under åren 1916—1918 förhyrda sjömän

	Antal förhyrda sjömän			Därav utlänningar		
	1916	1917	1918	1916	1917	1918
Befälhavare	2	12	6	—	—	—
Styrmän	74	36	38	—	—	—
Maskinister	34	22	33	—	—	—
Däcksmanskap	8 403	5 534	5 120	261	72	28
Maskinmanskap	6 768	3 626	3 404	134	30	10
Kökspersonal	2 122	1 332	1 389	34	20	14
	Summa 17 403 [1]	**10 562** [1]	**9 990**	**429**	**122**	**52**

Antal under åren 1916—1918 förhyrda sjömän fördelade på bemanningskategorier:

	1916	1917	1918
Befälhavare	2	12	6
Styrmän	74	36	38
Maskinister	34	22	33
Bästemän	99	88	134
Konstaplar	50	30	28
Båtsmän	302	193	199
Timmermän	293	178	209
Segelmakare	3	19	2
Matroser	2 717	1 845	1 566
Lättmatroser	2 633	1 862	1 807
Jungmän	2 257	1 287	1 137
Annan däckspersonal	49	32	38
Donkeymän	247	145	161
Smörjare	42	12	24
Motormän	55	48	85
Eldare	5 257	2 838	2 496
Kollämpare	1 137	549	622
Annan maskinpersonal	30	34	16
Stuertar	422	336	290
Kockar	814	627	585
Annan köks- och uppassarpersonal	586	369	514
	Summa 17 403	**10 562**	**9 990**

[1] Skillnaden mellan denna och den i Soc. Medd. 1918, sid. 63, publicerade siffran beror på att å sistnämnda ställe befälhavare ej blivit medräknade

Antal under åren 1916—1918 förhyrda sjömän fördelade på hamnar:

	1916	1917	1918
Gävle	554	290	175
Göteborg	7 991	5 328	5 954
Halmstad	316	292	227
Hudiksvall	34	16	11
Hälsingborg	2 026	714	474
Härnösand	171	61	66
Kalmar	452	240	294
Karlshamn	146	122	157
Karlskrona	113	68	31
Landskrona	257	217	219
Luleå	47	47	34
Malmö	686	252	450
Marstrand	54	—	4
Norrköping	434	289	68
Oskarshamn	340	317	265
Oxelösund	58	34	9
Simrishamn	—	—	—
Stockholm	2 360	1 550	1 002
Sundsvall	541	167	158
Söderhamn	68	42	57
Sölvesborg	133	169	48
Trälleborg	78	30	46
Uddevalla	232	149	117
Umeå	6	6	2
Visby	93	8	25
Västervik	78	94	23
Ystad	51	19	20
Åhus	71	40	52
Örnsköldsvik	13	1	2
Summa	17 403	10 562	9 990

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1917.

Inkomster och utgifter för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka under år 1917 uppgingo till ett antal av 123 med 184 510 tillsatta platser, framgå för sagda år av efterföljande tabeller:[1]

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster under år 1917.

Arbetsförmedlingen i	Anslag från staten		vederbörande landsting	vederbörande hushållningssällskap	vederbörande kommuner	nationalföreningen mot emigrationen m. fl.	Upplupen ränta m. m.	Summa inkomster
	inalles	därav för interlokal verksamhet m. m.						
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	8 452·86	2 575·00	—	—	71 233·68	—	—	79 686·54
Stockholms län .	5 867·84	3 800·00	19 700·00	—	500·00	—	27·54	26 095·38
Uppsala stad o. län	2 711·18	1 500·00	4 800·00	1 500·00	3 800·00	—	102·65	12 913·83
Södermanlands län	2 803·44	1 500·00	9 000·00	—	1 200·00	—	38·52	13 041·96
Östergötlands län .	7 516·26	3 300·00	16 781·78	—	2 868·00	—	—	27 166·04
Norrköping	2 390·84	1 500·00	1 000·00	—	13 825·00	—	17·29	17 233·13
Jönköpings län . .	2 090·09	400·00	4 050·00	2 835·00	1 850·00	—	51·79	10 876·88
Kronobergs län . .	1 127·70	300·00	900·00	900·00	600·00	—	91·08	3 618·78
Norra Kalmar län	701·92	300·00	600·00	600·00	600·00	600·00	6·46	3 108·38
Södra Kalmar län .	991·70	300·00	1 200·00	300·00	700·00	500·00	19·41	3 711·11
Gottlands län . .	455·58	—	1 000·00	500·00	500·00	—	56·19	2 511·77
Blekinge län . . .	2 644·71	1 200·00	3 550·00	—	4 500·00	—	161·09	10 855·80
Kristianstads län .	3 029·31	1 300·00	9 570·00	—	—	—	87·10	12 686·41
Malmö	7 597·94	3 000·00	3 000·00	—	36 006·52	—	1·84	46 605·80
Lund	1 584·18	700·00	1 000·00	—	3 750·78	—	—	6 334·96
Landskrona . . .	480·13	—	1 000·00	—	3 385·49	—	8·80	4 874·42
Hälsingborg . . .	1 564·95	700·00	1 000·00	—	8 985·00	—	—	11 549·95
Ystad	380·21	—	1 000·00	—	1 600·00	—	—	2 980·21
Trälleborg	215·09	—	1 000·00	—	1 489·13	—	—	2 704·22
Eslöv	914·49	500·00	1 000·00	—	1 800·00	—	50·86	3 765·35
Skurup	278·55	—	1 000·00	—	555·00	—	—	1 833·55
Hallands län . . .	1 909·18	800·00	8 000·00	—	1 450·00	—	118·40	11 477·58
Göteb. o. Bohus län	3 535·18	1 500·00	4 650·00	—	700·00	—	57·93	8 943·11
Göteborg	4 902·92	2 000·00	—	—	35 375·00	—	—	40 277·92
Älvsborgs län . . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län . .	3 012·71	1 500·00	3 000·00	4 000·00	1 100·00	350·00	46·10	11 508·81
Värmlands län . .	1 335·77	500·00	4 400·00	—	3 150·00	—	84·60	8 970·37
Örebro län	2 759·63	1 200·00	8 503·03	750·00	2 765·00	120·00	81·91	14 979·57
Västmanlands län .	2 509·82	1 200·00	6 000·00	—	3 000·00	—	136·98	11 646·80
Kopparbergs län .	1 821·87	500·00	6 100·00	1 000·00	1 000·00	—	72·76	9 994·63
Gävle stad och län	2 546·54	1 000·00	2 498·87	—	7 733·19	—	—	12 778·60
Västernorrlands län	895·37	—	3 587·53	1 246·66	2 030·99	62·50	11·08	7 834·13
Jämtlands län . .	2 609·89	800·00	1 900·00	1 900·00	1 400·00	—	6·10	7 815·99
Västerbottens län .	1 572·03	800·00	2 780·00	500·00	935·00	—	33·16	5 820·19
Norrbottens län . .	1 733·15	500.00	2 600·00	—	1 600·00	—	72·19	6 005·34
Tillsammans	**84 943·08**	**35 175·00**	**136 171·21**	**16 031·66**	**221 987·78**	**1 632·50**	**1 441·33**	**462 208·01**

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1917, sid. 1228.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas utgifter under år 1917.

Arbetsförmedlingen i	Kostnader för styrelsen och avlöning för personal	Postporto, telegr.-avgifter, abonnemang å rikstel., avgift för telefonsamtal	Tryckning av formulär och blanketter	Tryckning av årsberättelse, skrivmateriel o. dyl.	Lokalhyra, ved och lyse, städning och renhållning av lokal	Annonser, reklamskyltar o. dyl.	Övriga utgifter (däribland bidrag till arbetares resekostnader)	Summa utgifter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	54 984·80	2 347·62	3 549·47	2 334·79	17 192·86	3 434·22	4 159·47	88 003·23
Stockholms län	14 502·72	1 449·09	618·75	4·75	6 215·19	531·48	1 318·47	24 640·45
Uppsala stad o. län	6 880·00	588·68	622·50	286·50	3 480·00	416·12	1 381·72	13 655·52
Södermanlands län	9 664·20	1 215·69	123·75	257·81	1 664·30	393·71	667·80	13 987·26
Östergötlands län	16 552·40	3 029·54	1 140·65	944·85	2 452·20	539·56	1 819·11	26 478·31
Norrköping	10 119·20	490·04	400·80	159·13	4 909·11	43·87	447·02	16 569·17
Jönköpings län	7 455·00	1 533·09	157·00	537·20	1 368·54	370·90	76·66	11 498·39
Kronobergs län	1 900·00	739·20	88·50	246·69	425·00	—	—	3 399·39
Norra Kalmar län	1 950·00	329·12	75·18	144·20	450·00	310·72	188·20	3 447·42
Södra Kalmar län	1 996·00	515·95	191·75	126·42	688·80	150·40	164·52	3 833·84
Gottlands län	1 197·26	432·58	23·00	34·80	900·00	80·05	—	2 667·69
Blekinge län	6 232·80	1 001·21	443·50	306·30	1 288·00	531·19	494·11	10 297·11
Kristianstads län	7 272·50	1 365·91	363·40	207·67	1 658·40	449·96	56·35	11 374·19
Malmö	21 443·54	2 164·54	2 463·40	2 262·96	9 396·03	501·06	2 025·79	40 257·82
Lund	3 282·01	478·73	405·45	360·44	1 044·80	397·71	39·50	6 008·64
Landskrona	3 064·11	235·63	244·50	90·55	1 200·53	95·65	6·50	4 937·47
Hälsingborg	7 190·00	573·95	291·00	495·67	2 408·61	42·18	79·13	11 080·54
Ystad	1 900·00	272·71	107·50	72·60	567·30	90·00	45·45	3 055·56
Trälleborg	1 533·32	117·09	98·00	79·90	752·92	8·64	12·30	2 602·17
Eslöv	2 025·00	276·49	157·75	76·34	1 269·75	36·76	51·40	3 893·49
Skurup	1 000·00	208·05	—	[1]277·30	531·90	—	—	2 017·25
Hallands län	5 171·11	893·93	215·25	370·55	1 303·48	174·66	171·73	8 300·71
Göteb. o. Bohus län	4 464·54	1 819·38	227·69	200·77	1 133·95	338·49	325·64	8 510·46
Göteborg	27 101·41	1 317·83	1 931·99	525·07	5 788·88	1 253·19	1 482·27	39 400·64
Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaraborgs län	8 252·55	1 332·71	194·00	—	2 217·25	274·62	1 070·61	13 341·74
Värmlands län	5 913·60	460·77	385·00	153·60	1 512·00	327·69	188·55	8 941·21
Örebro län	7 773·86	1 283·13	528·20	155·00	2 906·19	807·14	692·07	14 145·09
Västmanlands län	7 510·60	914·02	395·80	127·90	2 202·85	255·96	196·00	11 603·18
Kopparbergs län	5 239·88	1 012·08	187·50	170·00	1 249·65	394·43	972·60	9 226·14
Gävle stad och län	7 906·00	1 018·54	528·00	260·30	1 503·98	581·13	289·60	12 087·55
Västernorrlands län	5 121·97	624·39	311·98	315·67	1 717·60	71·50	813·67	8 976·78
Jämtlands län	4 000·00	1 448·89	361·00	177·25	912·35	52·57	294·45	7 246·51
Västerbottens län	2 868·10	594·28	177·75	336·34	796·19	369·27	273·58	5 415·51
Norrbottens län	3 054·86	1 098·15	135·00	446·82	957·20	6·76	135·70	5 833·99
Tillsammans	**276 522·34**	**33 183·01**	**17 145·01**	**12 546·14**	**84 065·81**	**13 331·59**	**19 939·97**	**456 733·87**

Statsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen avser i främsta rummet att täcka anstalternas utgifter för postporto, abonnemang å rikstelefon, telegram och interurbana telefonsamtal samt tryckning av formulär och blanketter. Dessutom kan efter prövning i varje särskilt fall understöd erhållas till bestridande av kostnaderna för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan särskilda anstalter samt för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring. Av tabellen framgår huru stor del av det varje anstalt tilldelade statsanslaget, som avsetts för sistnämnda ändamål.

[1] Häri ingå även utgifter för tryckning av formulär och blanketter.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

1. För att göra en grytskjutning i ett 90 cm. djupt borrhål hade en gruvarbetare O. antänt en 30 cm. lång stubin med vidhängande patron. Skottet avbrann ögonblickligen och sargade O. i ansiktet och på händerna. O. förbands och fördes omedelbart till närmaste sjukstuga, där han dagen därpå avled. Orsaken till olyckan torde hava varit den, att otillförlitlig och för kort stubin använts, varförutom grytskjutning här verkställts i onödan.

2. Då mataren av ett tröskverk hörde smällar från dragremmen, kröp han, för att utröna orsaken, bort från den för honom avsedda fördjupningen framför inmatningsöppningen till slagtrumman, utan att dessförinnan medelst tryckning på ett bräde tillstänga inmatningsöppningen. När mataren sedan baklänges skulle krypa tillbaka till sin plats, fick han vänstra foten in i slagtrumman och skadades därvid så svårt, att han efter ett par dagar avled.

3. I ett grustag med största höjd av omkring 12 m. voro en dag några arbetare sysselsatta med gruslastning, direkt på järnvägsvagnar. Vid ett tillfälle inträffade ett ras, varvid arbetaren N. begrovs och en annan arbetare skadades så svårt, att han måste transporteras till sjukhus. Tillstädeskommande kamrater sökte omedelbart framgräva N., men då arbetet fortskridit så långt, att N:s ansikte var synligt, inträffade ett nytt ras, som fullständigt begrov N., som, då han ånyo blivit framgrävd, redan var död till följd av kvävning.

Olyckan torde få tillskrivas dels grusväggens branta lutning, dels förefintligheten på åsen av stubbar och växande skog, vilkas rötter till en tid kunna binda det med stora stenar inblandade gruset, men som sedan, när vid underminering rotfästet släpper, endast öka den nedrasande grusmängden.

4. I en rörverkstad inträffade en dag ett olycksfall med dödlig utgång vid den s. k. utkastaren till reelingsmaskinen. Denna maskin drives av en elektrisk 3 fas-motor om 500 volt och 50 per. Motorn regleras medelst totalt sluten oljekontroller för fram- och backslagning. Kontrollerns manövreringshandtag är av järn och står dels genom tvenne lager, dels genom spärranordningen i god elektrisk förbindelse med kontrollerns skyddande omhölje. Detta omhölje var förbundet med kompressorledningarna, vilka i sin tur stå i förbindelse med brukets vattenledning, och borde på så sätt alla åtkomliga delar vara jordförbundna. Förbindningen mellan kontrolleromhöljet och pressluftledningen utgjordes av koppartråd, fastskruvad på kontrollern och flera varv hårt lindad omkring pressluftröret. Genom pressluftrörets kran hade emellertid smörjolja utträngt och runnit ned på omnämnda förbindning, och torde på detta sätt ett utomordentligt tunt isolerande oljeskikt uppstått mellan röret och förbindningen.

Kontrollerns in- och utgående ledningar utgöras av vulkaniserad kabel, dragen i tvenne pappersklädda järnrör, s. k. pansarrör. Dessa gå från kontrollern rätt upp i taket och äro fästa dels i detta, dels vid kontrollern. Dagarna före olyckshändelsen utfördes en del reparationsarbeten å denna plats, och var ett stort block fästat uppe i takkonstruktionen för upplyftande av en tung maskin. På grund av i takkonstruktionen uppkomna fjädringar vid maskinens lyftning hava omnämnda pansarrör nedtryckts mot kontrollerlådan, varvid ingående kabeln blivit klämd mellan lådan och röret, så

att ett sår i isoleringen uppstått, samt ena fasen kommit i kontakt med lådan och således även med manövreringshandtaget. Hade nu jordförbindningen varit i funktion, hade resultatet blivit, att ledningens säkringar gått, utan att manövreringshandtaget erhållit spänning. Nu erhöll handtaget en spänning av 287 volt över jordpotentialen. Framför kontrollern på manövreringsplatsen är ett tjockt trägolv, placerat varigenom den person, som manövrerar står isolerad från jord. Inom räckhåll från kontrollerhandtaget finnes en manövreringsspak för utkastarens låsmekanism, som genom tvenne lagringar står i förbindelse med reelingsmaskinen, vilken i sin tur står i förbindelse med vattenledningen, varför relativt god jordförbindelse bör finnas för manövreringsspaken.

Vid olyckstillfället fattade den förolyckade N. på samma gång både manövreringsspaken och kontrollerhandtaget, vilket är vanligt, ehuru ej behövligt.

En arbetare S. skulle tillfälligtvis sköta manövreringen, och som han hört, att handtaget »stötte», ville han gå efter en mössa för att sätta om handtaget. N., som brukar sköta manövreringen, går då fram, i det han yttrar, att handtaget ej »stötte», varför han ansåg det onödigt att iakttaga någon försiktighetsåtgärd. N. fattar så båda handtagen, varvid han faller framstupa. S., som står bakom, fattar då tag i N. Han erhåller då en mindre stöt och tar tag i N:s kläder och drar bort honom. Upplivningsförsök vidtogos omedelbart och fortsattes till dess läkare anlände, vilken senare dock endast kunde konstatera, att livet flytt.

5. Efter påfyllning av en karbidbehållare skulle en arbetare K. fastsätta klockan, då en explosion inträffade. Klockan, som av den kraftiga explosionen slungades upp i taket och där fastnade, träffade K. i pannan, så att huvudskålen spräcktes. K. avled några timmar senare. Orsaken till olyckshändelsen torde hava varit, att K. vid tillfället antagligen rökte pipa.

6. En rem, drivande slipmaskiner, hade blivit pålagd drivaxeln, varefter man tillsade om axelns igångsättande utan att observera, att en arbetare J. fortfarande var kvar på en landgång vid axeln. För att komma ned från denna måste J. kliva över axeln, men fastnade därvid i en krysskil eller skruv och drogs med i axelns rotation. Då axeln strax därefter stoppats, fanns J. liggande på landgången med ena handen och ena foten avslitna. J. avled senare på dagen på sjukhuset, dit han omedelbart blivit förd.

7. En arbetare P. var sysselsatt vid ett värmebord, bestående av en gjutjärnslåda, då detta exploderade på grund av det höga ångtrycket. Bordets övre del slungades upp och tillfogade P. ett krossår i huvudet, varav han senare avled.

Den vid explosionen utslagna mittelbiten i tackjärnslådans överdel visade uteslutande rena brott, och var sålunda icke spricka eller fel i godset orsaken till explosionen, utan enbart den felaktiga utrustningen och tanklösheten att påsläppa ånga direkt från panna med 8 kg:s tryck.

8. Tvenne arbetare N. och S. voro sysselsatta med lastning av järn från en elektrisk kallsåg till en trallvagn å ett spår i sågens närhet. Mellan nämnda spår och kallsågen går ena löpskenan för en 10 tons travers om 25 m. spårvidd. Några minuter efter arbetets början igångsattes traversen för lastning av järn på en järnvägsvagn, som befann sig å ett spår i närheten av traversens andra löpskena. Traversens manöverkorg befann sig då över sistnämnda järnvägsspår och på omkring 18 m. avstånd från N. och S. arbetsplats, som, emedan kallsågen skymde utsikten, ej var synlig från manöverkorgen. Till följd av slamret vid sågningen hörde N. och S. icke, att traversen var i rörelse mot deras arbetsplats utan överkördes, varvid N. dödades och S. fick ena benet avskuret.

9. Under arbete i en vanlig vedkapsåg med bakom sittande huggmaskin råkade en karl tappa ett avsågat vedstycke just då han skulle överföra detsamma till huggaren. Härvid föll stycket på den roterande cirkelsågklingan, som endast delvis var skyddad, och slungades mot mannens ansikte, som illa skadades. Han fördes omedelbart till lasarettet men dog en vecka senare.

Författningar rörande sociala frågor

(inklusive folkhushållningsfrågor).

(Forts.)

I Svensk Författningssamling hava under tiden 1—31 januari 1919 publicerats följande författningar rörande sociala (folkhushållnings-)frågor.

N:r		Daterad
1049.	K. kung. om fortsatt tillämpning av förordn. den 28 juni 1918 ang. användande av militär personal till skördearbete	31 dec. 1918
1059.	K. kung. om ändrad lydelse av förordn. den 2 maj 1917 ang. förbud mot användning av mjölk av nötkreatur för tillverkning av ost, ostmassa eller kasein	31 » »
1065.	K. kung. ang. statens räntefria studielån	18 » »
1087.	K. kung. ang. sättet och tiden för utbetalning av pension och understöd jämlikt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring	31 » »
1088.	K. M:ts instruktion för pensionsnämnderna	31 » »
2.	K. kung. om upphävande av förordn. den 16 okt. 1917 ang. vissa åtgärder för reglering av handeln med fläsk och levande svin	10 jan. 1919
3.	K. kung. om upphävande i visst avseende av förordn. den 15 febr. 1918 ang. förbud mot befordran med järnväg, fartyg eller post av spannmål, fläsk och smör	10 » »
4.	K. kung. om upphävande av kung. den 9 nov. 1917 ang. förbud mot utförsel av fläsk och levande svin från Gottland	10 » »
8.	K. kung. ang. ändring av förordn. den 23 aug. 1918 ang. reglering av potatisförbrukningen	14 » »
18—19.	K. förordn:r ang. beslag å skördegarn av standardtyp, tillverkat av mexikansk sisalfiber samt ang. maximipris å sådant skördegarn	24 » »
20.	K. kung. om upphävande av förordn. den 25 jan. 1918 ang. reglering av handeln med gödselmedel	24 » »

Kortare meddelanden.

— Sociala förhållanden i allmänhet. —

Statens räntefria studielån. Sedan riksdagen på extra stat för år 1919 beviljat 100 000 kr. till räntefria lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade men fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter av skilda slag, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 18 december 1918 fastställt regler för utdelning av ifrågavarande medel att lända till efterrättelse tills vidare, intill dess reglemente varder fastställt.

Studielånen, som erhållas utan borgensförbindelse eller annan säkerhet och tilldelas såväl manliga som kvinnliga lärjungar, kungöras till ansökning under första hälften av januari 1919, varefter den som önskar komma i åtnjutande av studielån, skall före utgången av februari 1919 till ecklesiastikdepartementet ingiva till Konungen ställd ansökning härom. För upprättande av förslag till studielånens utdelning tillsätter Kungl. Maj:t en nämnd, representerande såväl allmänna sociala synpunkter som speciella utbildningssynpunkter, vilken före utgången av maj 1919 till Kungl. Maj:t ingiver förslag till medlens utdelning. Sedan låntagare avslutat sin utbildning, skall han genom årlig amortering återbetala studielånet på sätt som av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmes.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under november 1918. Arbetstillgången under november förblev i det hela god med stor efterfrågan på kvalificerad arbetskraft, varå tillgången var tillräcklig. Undertecknandet av vapenstilleståndet åstadkom någon minskning av tillverkningen inom maskinindustrierna, men arbetstillgången var fortfarande god. Inom andra metallindustrier samt inom skeppsvarvs- och byggnadsindustrierna minskades övertidsarbetet. Även inom textilindustrien visade sig en obetydlig minskning i arbetstillgången utom inom ylle-, bomulls-, och trikåvarubranscherna, som fortfarande voro strängt sysselsatta. Den brist på material, främst bränsle, som inom flera industrier gjort sig gällande, åstadkom i de flesta fall ingen avsevärd sänkning av arbetstillgången.

De viktigaste löneförbättringarna under november är den höjning av 3 shilling i veckan för män och kvinnor och av 1 shilling 6 pence för barn, som kommit järnvägspersonal i egentlig trafiktjänst tillgodo, ävensom ökningen av krigstidslönerna till 104·8 procent för timarbetare och till 83·8 % för manliga och 89 % för kvinnliga styckarbetare inom ylle- och bomullsindustrien i Yorkshire. Även i ett flertal andra industrier hava lönerna blivit ytterligare höjda.

Arbetsinställelsernas antal utgjorde under november 41 med sammanlagt 54 600 berörda arbetare och 251 500 förlorade arbetsdagar mot 67 900 resp. 282 400 föregående månad och 239 300 resp. 997 900 i nov. 1917.

Antalet på arbetsförmedlingsanstalterna anmälda lediga platser utgjorde under den fyraveckorsperiod, som slutade den 8 nov. 1918, 38 200 mot 40 266 under föregående fyraveckorsperiod och 43 284 under den period, som slutade den 9 nov. 1917. Antalet tillsatta platser i genomsnitt per vecka uppgick under samma period till resp. 28 418, 30 697 och 32 166.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under november 1918. De omvälvningar, som i Tyskland ägde rum under november 1918, återspeglas även i de inkomna uppgifterna rörande arbetsmarknaden, som vid jämförelse såväl med närmast föregående månad som med november 1917 företedde ett väsentligt försämrat läge. Verksamhetens minskning beror i första hand på den plötsliga

demobiliseringen. Den vid månadens början nästan överallt starkt kännbara bristen på arbetskraft blev visserligen till en början ytterligare skärpt genom krigsfångarnas lösgivande och utvandringen av utländska arbetare, men därefter blev utbudet av arbetskraft rikligare och då de flesta industrier på grund av råvarubrist samt oreda inom transportväsendet, varigenom särskilt kol illförseln blev otillräcklig, icke i nöjaktig omfattning kunde övergå till fredsproduktion, ökades arbetslösheten. I enstaka fall, såsom betraffande vissa grenar av maskinindustrien, där omläggningen kunnat lättare genomföras, kunde läget vid jämförelse med närmast föregående månad också karakteriseras såsom gott eller oförändrat. Ofta föranledde råvaru- och kolbristen inskränkning av arbetstiden. Stark inverkan hade ock genomförandet av åttatimmarsarbetsdagen, i samband varmed talrika löneökningar ägde rum.

Sjukkassornas i arbete varande manliga medlemmar ökades under månaden med 2·1 %, under det att de sysselsatta kvinnorna minskades med 1·8 %. Samtliga sysselsatta ökades med 2 419, utgörande en ytterst ringa procentisk förändring. Vid bedömandet av ökningen av de i arbete varande männens antal böra följande omständigheter tagas i betraktande. Samtidigt med upphörandet av de inom det civila näringslivet sysselsatta krigsfångarnas arbete, som ej inverkat på sjukkassestatistiken, nedlades ock krigsindustrien, varvid en del av de inom denna sysselsatta arbetarna utan vidare övertogo det av krigsfångarna utförda arbetet, varjämte nya arbetstillfällen skapades genom krigsindustriens omläggning till fredsproduktion. I vad mån hemvändande soldater vunnit nyanställning eller förkortning av arbetstiden skett för att bereda de gamla arbetarna fortsatt sysselsättning i syfte att minska den tilltagande arbetslösheten, kan ej med tillhjälp av tillgänglig statistik bedömas. Anmärkningsvärt är, att de sysselsatta kvinnornas antal ej minskats så starkt som under närmast föregående månad.

Av 1 414 712 redovisade medlemmar av 31 fackförbund voro vid slutet av november 26 144 eller 1·8 % arbetslösa mot 0·7 % under oktober samt resp. 0·7, 1·7, 2·5 och 8·2 % under november 1917, 1916, 1915 och 1914.

Enligt arbetsförmedlingsstatistiken kommo under november på 100 lediga platser för män 74 arbetssökande mot 46 under oktober och på 100 lediga platser för kvinnor 101 arbetssökande mot 70 under oktober. Ökningen av arbetssökande skulle hava varit ännu starkare, därest ej genomsnittssiffran nedpressats genom den utomordentligt ringa tillströmningen av gruvarbetare och yrkesarbetare inom vissa fack. I Sachsen, Hannover, Braunschweig, Schleswig—Holstein, provinsen Brandenburg och Berlin, Baden, Würtemberg och Bayern blev arbetsmarknaden, särskilt efter den politiska välvningen snart överfylld, under det att i Oldenburg, Mecklenburg—Schwerin och Westfalen de arbetssökande inom de flesta industrigrenar voro färre än antalet lediga platser och den ökade tillgången av arbetskraft i Schlesien, provinsen Sachsen, Rhenprovinsen och Thüringen motsvarades av stegrad efterfrågan.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Kooperation. —

Kooperativa förbundets omsättning under år 1918. Under år 1918 uppgick kooperativa förbundets omsättning, däri inbegripet provisionsförsäljningen till ej mindre än 27 989 732 kronor, vilket innebär en ökning från föregående år med mer än 6 000 000 kronor. För att belysa utvecklingen under krisåren meddelas här nedan uppgifter rörande omsättningens storlek samt ökningen åren 1913—1918:

	Omsättning kronor	Ökning (+) eller minskning (—) sedan föregående år kronor	%
1913	7 621 304	+ 876 957	+ 13·0
1914	9 889 252	+ 2 267 948	+ 29·8
1915	16 497 640	+ 6 608 388	+ 66·8
1916	22 013 041	+ 5 515 401	+ 33·4
1917	21 802 603	— 210 438	— 1·0
1918	27 989 732	+ 6 187 129	+ 28·4

Med hänsyn till de under året rådande förhållandena å varumarknaden, måste det ernådda resultatet betraktas såsom synnerligen gott. Givetvis har penningvärdets sjunkande medverkat

till att höja siffrorna, men detta torde endast till en del förklara ökningen. Den faktor, som enligt förbundets egen åsikt huvudsakligen bidragit till det gynnsamma resultatet, är den omorganisation av varuavdelningen, som under år 1918 ägde rum. Härigenom har nämligen den svåra uppgiften att på ett tillfredsställande sätt sörja för varuanskaffningen åt föreningarna kunnat lösas på ett betydligt mera ändamålsenligt sätt än föregående år.

— Arbets- och löneförhållanden m. m. —

Lantarbetarnas löneförhållanden i Danmark år 1918. I Danmark verkställes vart femte år en undersökning av lantarbetarnas löneförhållanden, och avser den sista av dessa ordinarie utredningar år 1915. Ur denna hava i Sociala Meddelanden årg. 1918, sid. 1219, vissa data sammanställts med liknande uppgifter från Sverige och Norge för belysning av jordbrukets löneförhållanden under kristiden i de tre nordiska länderna. Sedan denna framställning utkommit av trycket, hava emellertid i Statistiske Efterretninger årg. 1918, h. 22, publicerats huvudresultaten av en extra undersökning av lönerna för tjänare och tjänarinnor samt för fasta manliga daglönare i egen kost under år 1918. Härav framgår, att den kontanta årslönen nämnda år för tjänare och tjänarinnor enligt uppgifter från arbetsgivarorganisationerna (Landboforeninger) i genomsnitt för hela landet utgjorde resp. 671 och 355 kr. Kostens värde per år beräknas utgöra 675 kr. för tjänare och 573 kr. för tjänarinnor, och skulle alltså det sammanlagda värdet av lön och kost uppgå till resp. 1 346 och 928 kr. Värdet av logi ingår sålunda likväl ej i dessa siffror. — Enligt på annat ställe i detta häfte meddelade preliminära beräkningar av lönerna 1918 för vissa tjänstefolksgrupper i Sverige (sid. 13) belöpte sig motsvarande kontanta löner i vårt land till resp. 666 och 377 kr., och skulle sålunda lönerna för kvinnliga tjänare i Danmark vara lägre än i Sverige, under det att lönerna för de manliga skulle vara något, om ock obetydligt högre. Då emellertid de danska årslönerna utgöra summan av lönerna för sommar- och vinterhalvåret men de svenska avse genomsnittliga helårslöner, och då lönen för helårsanställda som regel torde bliva något lägre än nämnda summa, synes lönenivån för tjänare inom jordbruket för närvarande åtminstone icke vara högre i Danmark än i Sverige. År 1915 lågo emellertid de danska lönerna väsentligt högre än de svenska (i Danmark resp. 448 och 264 kr., i Sverige resp. 343 och 212 kr.), och har lönestegringen sålunda varit avsevärt starkare i Sverige än i Danmark; den belöper sig i det förra landet till 94 % för manliga och till 78 % för kvinnliga tjänare och i det senare till resp. 50 och 34 %.

Daglönen för fasta manliga daglönare i egen kost i Danmark utgjorde 1918 5·12 kr. under vår och sommar, 6·01 kr. under hösten och 3·71 kr. för vintern mot resp. 3·03, 3·46 och 2·30 kr. år 1915, utvisande en stegring av resp. 59, 74 och 61 %. I Sverige utgjorde sommardaglönen för fasta daglönare i egen kost år 1915 2·72 kr. och vinterdaglönen 2·07 kr.; för år 1918 föreligga ännu inga siffror för denna arbetarkategori, men hava i ovan anförda framställning i detta häfte preliminära sådana uträknats för tillfälliga arbetare i egen kost, vilka intaga en högre plats på löneskalan än de fasta. För denna yrkesgrupp utgjorde sommardaglönen 1918 6·67 kr. och vinterdaglönen 5·13 kr.

— Levnadskostnader. —

Levnadskostnadernas stegring i Danmark. I Danmark hava vid olika tidpunkter under kristiden, liksom i Sverige, verkställts beräkningar av levnadskostnadernas stegring,[1] och i Statistiske Efterretninger 1919, h. 2, publiceras en ny dylik undersökning, baserad på priserna i januari månad 1919. Vid dessa beräkningar har man — liksom vid motsvarande svenska undersökningar — utgått från konsumtionen före kriget inom ett normalhushåll, där den sammanlagda årsutgiften enligt prisnivån i juli 1914 uppgår till 2 000 kr., och sedan beräknat, vad denna förbrukning skulle kosta enligt de vid de undersökta tidpunkterna gällande priserna. Förutsättningen om en oförändrad konsumtion motsvarar givetvis ej förhållandena i verkligheten, ty prisstegringen under krisen har helt naturligt förorsakat omläggningar och inskränkningar i förbrukningen. Dylika omläggningar hava emellertid i ekonomiskt hänseende blivit av mindre betydelse, i den mån den starka prisstegringen nått alla hushållsvaror. Den stigande varuknappheten

[1] Se Soc. Medd., årg. 1918, sid. 507 och 927.

har dock medfört, att åtskilliga artiklar utgått ur förbrukningen, exempelvis margarin och fett, som ersatts med ransonerade smörkvantiteter. Till dessa omständigheter ävensom till ransoneringen av vissa varor, såsom bröd, har vid beräkningarna hänsyn tagits.

Uppgifterna hänföra sig egentligen blott till förhållandena i Köpenhamn. Emellertid visar den officiella prisstatistiken, att prisstegringen i landsortsstäderna och på landsbygden icke varit mindre än i huvudstaden, och man är därför berättigad att antaga, att den samlade prisstegringen å en budget av samma storlek som den köpenhamnska skall vara någorlunda ensartad i huvudstaden och landsortsstäderna och jämväl på landsbygden för de hushåll, som äro baserade på inköp av de vanliga förbrukningsartiklarna.

Under förutsättning av oförändrad konsumtion med ovan nämnda undantag skulle utgifterna för en köpenhamnsk normalbudget på c:a 2 000 kr. år 1914 vid vissa tidpunkter under den följande kristiden hava ställt sig på följande sätt.

Utgiftsposter	Årsutgift enligt priserna under						Indextal, om siffrorna för juli 1914 sättas = 100				
	juli 1914	juli 1915	juli 1916	juli 1917	juli 1918	januari 1919	juli 1915	juli 1916	juli 1917	juli 1918	januari 1919
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.					
Matvaror	950	1 219	1 386	1 580	1 777	1 767	128	146	166	187	186
Kläder, skodon, tvätt	270	297	432	513	702	810	110	160	190	260	300
Bostad och inventarier	330	330	342	375	426	431	100	104	114	129	131
Bränsle och lyse	100	180	175	220	275	268	180	175	220	275	268
Skatter och försäkringsavg. m. m.	210	210	210	210	210	270	100	100	100	100	129
Övriga utgifter	140	140	178	196	245	252	100	124	140	175	180
Summa	**2 000**	**2 326**	**2 718**	**3 094**	**3 635**	**3 798**	**116**	**136**	**155**	**182**	**190**

Såsom härav framgår, hava levnadskostnaderna till januari 1919 sedan krigsutbrottet stegrats med 90 %; vid den närmast föregående undersökningen, som avser juli 1918, uppgick motsvarande stegring till 82 %, och har indexsiffran alltså under det senare halvåret av 1918 ökats med 8 enheter. Tablån giver emellertid vid handen, att utgifterna för matvaror samt för lyse och bränsle under detta halvår något minskats, och beror sålunda den totala stegringen uteslutande på ökningen under övriga utgiftsposter.

Enligt å annat ställe i detta häfte meddelade beräkningar för Sverige (sid. 10 ff.) belöpte sig levnadskostnadernas stegring här i januari 1919 till 167 %, och i Norge uppgick motsvarande stegring i november 1918 till 160 %, varav framgår, att Danmark i dessa hänseenden intager en väsentligt gynnsammare ställning än de båda övriga nordiska länderna. Orsaken härtill måste enligt Statistiske Efterretninger bland annat sökas däri, att man i Danmark i högre grad än i Sverige och Norge begagnat sig av maximipriser och tillskott från statens sida för nedsättning av priserna å de viktigaste förbrukningsartiklarna i hushållet, såsom bröd, smör, socker, mjölk, kött, fläsk, mjöl och gryn.

Livsmedelsprisernas stegring i England. I Sociala Meddelanden årg. 1918, sid. 1220, har efter Labour Gazette meddelats en tabell, utvisande *livsmedelsprisernas förändringar* i England från juli 1914 till tiden omkring den 1 september 1918 på basis av priser, som »vägts» med hänsyn till de olika varuslagens relativa betydelse för en arbetarfamiljs av genomsnittstyp hushåll. Härav framgick, att livsmedelspriserna vid början av september 1918 stegrats med 116 % från juli 1914 och att procentsiffran från september 1917 ökats med endast 10 enheter. Enligt senare i Labour Gazette meddelade uppgifter utgjorde stegringssiffran för oktober, november och december månader 1918 resp. 129, 133 och 129 % samt för januari 1919 130 %, och hava sålunda livsmedelspriserna i England under de sista månaderna av år 1918 undergått en relativt kraftigare stegring än under den närmast föregående tiden.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

December månad år 1918.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under december månad.

Översikt av verksamheten under *december* månad år 1918.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	2 164	1 625	1 450	1 709	2 080	1 470	**3 873**	**3 705**	**2 920**
Stockholms län	690	439	385	158	228	117	**848**	**667**	**502**
Uppsala stad och län	246	143	116	85	130	96	**331**	**273**	**212**
Södermanlands län	205	131	106	76	110	50	**281**	**241**	**156**
Östergötlands län	546	314	271	309	276	168	**855**	**590**	**439**
Norrköping	582	226	181	939	294	184	**1 521**	**520**	**365**
Jönköpings län	139	114	86	96	87	60	**235**	**201**	**146**
Kronobergs län	49	28	22	32	34	18	**81**	**62**	**40**
Norra Kalmar län	78	23	18	25	28	21	**103**	**51**	**39**
Södra Kalmar län	55	58	51	29	29	23	**84**	**87**	**74**
Gottlands län	63	38	36	18	35	12	**81**	**73**	**48**
Blekinge län	324	200	163	208	197	144	**532**	**397**	**307**
Kristianstads län	173	179	120	129	204	97	**302**	**383**	**217**
Malmöhus län: Malmö	954	570	508	1 047	1 043	761	**2 001**	**1 613**	**1 269**
Malmöhus län: Lund	190	84	81	45	37	30	**235**	**121**	**111**
Malmöhus län: Landskrona	75	38	33	29	23	18	**104**	**61**	**51**
Malmöhus län: Hälsingborg	391	131	125	257	172	126	**648**	**303**	**251**
Malmöhus län: Ystad	148	38	31	84	40	26	**232**	**78**	**57**
Malmöhus län: Trelleborg	105	36	35	32	37	30	**137**	**73**	**65**
Malmöhus län: Eslöv	78	53	44	31	55	23	**109**	**108**	**67**
Malmöhus län: Skurup	37	34	26	19	25	16	**56**	**59**	**42**
Hallands län	129	36	33	54	49	27	**183**	**85**	**60**
Göteb. o. Bohus län	205	159	140	263	255	196	**468**	**414**	**336**
Göteborg	1 512	1 407	1 315	882	1 135	673	**2 394**	**2 542**	**1 988**
Älvsborgs län	898	178	163	2 518	165	141	**3 416**	**343**	**304**
Skaraborgs län	131	113	74	151	210	97	**282**	**323**	**171**
Värmlands län	38	37	25	69	83	43	**107**	**110**	**68**
Örebro län	350	375	180	234	353	203	**584**	**728**	**383**
Västmanlands län	274	156	113	155	197	112	**429**	**353**	**225**
Kopparbergs län	221	107	85	133	167	110	**354**	**274**	**195**
Gävle stad och län	243	198	190	105	122	81	**348**	**320**	**271**
Västernorrlands län	204	148	140	68	74	58	**272**	**222**	**198**
Jämtlands län	103	43	40	104	126	82	**207**	**169**	**122**
Västerbottens län	103	31	27	55	72	39	**158**	**103**	**66**
Norrbottens län	86	87	69	101	109	81	**187**	**196**	**150**
Tillsammans dec. 1918	**11 789**	**7 567**	**6 482**	**10 249**	**8 281**	**5 433**	**22 038**	**15 848**	**11 915**
» nov. 1918	*14 593*	*11 138*	*9 082*	*13 566*	*11 403*	*7 416*	*28 159*	*22 541*	*16 498*
» dec. 1917	11 880	11 280	9 080	6 174	5 925	4 222	18 054	17 205	13 302
» » 1916	8 585	8 866	6 629	5 749	5 860	4 024	14 334	14 726	10 653
» » 1915	11 129	9 601	7 764	6 469	5 973	4 196	17 598	15 574	11 960

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Manliga avdelningen			Kvinnliga avdelningen			Tillsammans			På 100 lediga platser kommo	
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	ansökningar om arbete	tillsatta platser
Jordbruk m. m.	1 869	1 408	1 083	440	626	268	**2 309**	**2 034**	**1 351**	114	66
därav arbetssökande personer	1 756			374			**2 130**				
Skogshushållning	377	288	266	—	—	—	**377**	**288**	**266**	131	92
därav arbetssökande personer	364			—			**364**				
Gruvdrift och malmförädling	32	31	25	—	—	—	**32**	**31**	**25**	103	81
därav arbetssökande personer	31			—			**31**				
Industri och hantverk m. m.	4 397	1 184	965	4 717	557	456	**9 114**	**1 741**	**1 421**	523	82
därav arbetssökande personer	3 895			4 390			**8 285**				
Handel och samfärdsel	1 186	1 038	784	858	958	548	**2 044**	**1 996**	**1 332**	102	67
därav arbetssökande personer	1 015			699			**1 714**				
Husligt arbete	2	5	2	4 045	5 925	4 002	**4 047**	**5 930**	**4 004**	68	68
därav arbetssökande personer	2			2 713			**2 715**				
Allmän o. litterär verksamhet	7	57	56	55	126	74	**62**	**183**	**130**	34	71
därav arbetssökande personer	7			48			**55**				
Arbete, ej hänförligt till annan grupp	3 919	3 556	3 301	134	89	85	**4 053**	**3 645**	**3 386**	111	93
därav arbetssökande personer	2 635			112			**2 747**				
Summa för dec. 1918	**11 789**	**7 567**	**6 482**	**10 249**	**8 281**	**5 433**	**22 038**	**15 848**	**11 915**	139	75
därav arbetssökande personer	**9 705**			**8 336**			**18 041**				

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete			*Tillsatta platser*		
	Dec.	Nov.	Dec.	Dec.	Nov.	Dec.
Jordbruk och skogshushållning m.m.	1917	1918	1918	1917	1918	1918
Män	77	108	*132*	67	81	*80*
Kvinnor	96	69	*70*	56	57	*43*
Tillsammans	**79**	**99**	***116***	**65**	**75**	***70***
Övriga näringsgrenar						
Män	116	143	*163*	86	82	*87*
Kvinnor	105	125	*128*	72	66	*67*
Tillsammans	**112**	**133**	***143***	**80**	**73**	***76***
Samtliga yrkesgrenar						
Män	105	131	*156*	80	82	*86*
Kvinnor	104	119	*124*	71	65	*66*
Tillsammans	**105**	**125**	***139***	**77**	**73**	***75***

Beträffande dessa relationstals innebörd för bedömandet av läget på den svenska arbetsmarknaden i dess helhet under december 1918 hänvisas till den första uppsatsen i häftet, vilken i detta hänseende lämnar utförligare besked.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 726 platser, varav 564 manliga och 162 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 773, 631 och 142 samt under nästlidna månad resp. 1 595, 1 215 och 380.

Yrkesgrupper	Stockholm			Stockholms län			Uppsala stad och län			Södermanlands län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	**37**	**1**	**—**	**363**	**324**	**259**	**63**	**38**	**22**	**62**	**58**	**38**
Därav kvinnor	6	1	—	29	52	18	17	17	10	18	16	7
B Skogshushållning	**3**	**4**	**3**	**62**	**33**	**33**	**26**	**5**	**5**	**9**	**5**	**5**
II. Gruvdrift och malmförädling	**1**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**6**	**4**
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	**10**	**10**	**2**	**6**	—	—	**1**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	6	2									
B Metall- och maskinindustri	**213**	**56**	**32**	**28**	**5**	**4**	**16**	**5**	**4**	**14**	**5**	**5**
Därav kvinnor	32	13	9									
C Trävaruindustri	**11**	**10**	**6**	**4**	**1**	**1**	**1**	—	—	**4**	—	—
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	**491**	**106**	**90**	**75**	**25**	**18**	**39**	—	—	**3**	**4**	**4**
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	**3**	**1**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Textilindustri	**4**	**1**	**1**	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	4	1	1									
G Beklädnadsindustri	**95**	**39**	**21**	**3**	**1**	**—**	**5**	—	—	**1**	—	—
Därav kvinnor	91	37	21	2	1	—						
H Närings- o. njutningsämnesindustri	**131**	**46**	**32**	**10**	**3**	**3**	**4**	**1**	**1**	**2**	—	—
Därav kvinnor	48	41	27	1	1	1						
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	**15**	**13**	**11**	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	9	11	9									
J Trämasse- o. pappersindustri	**17**	**12**	**2**	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	13	12	2									
K Grafisk industri	**10**	**2**	**1**	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	2	1									
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	**60**	**66**	**57**	**4**	**13**	**12**	**5**	**2**	—	**23**	**12**	**8**
Därav kvinnor	9	19	19							1	1	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	**44**	**32**	**17**	**4**	**2**	**2**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	28	17	9									
B Butiks- och magasinspersonal	**156**	**171**	**121**	**3**	**21**	**15**	—	**2**	**2**	**3**	**1**	**1**
Därav kvinnor	45	56	20	2	1	—						
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	**183**	**251**	**143**	**14**	**8**	**8**	**1**	**3**	**3**	**1**	**2**	—
Därav kvinnor	171	238	133	12	7	7	1	3	3	1	2	—
D Landtransport	**121**	**176**	**100**	**4**	**20**	**15**	**4**	**8**	**6**	**1**	**4**	**2**
Därav kvinnor	1	11	2							1	—	—
E Vattentransport	**63**	**35**	**34**	**14**	**5**	**5**	—	**1**	**1**	—	**7**	**5**
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	**18**	**13**	**10**	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	16	13	10									
V. Husligt arbete	**1 208**	**1 474**	**1 095**	**112**	**168**	**92**	**65**	**110**	**83**	**60**	**90**	**43**
Därav kvinnor	1 207	1 472	1 095	112	166	91	65	110	83	60	90	43
VI. Allmän och litterär verksamhet	**25**	**62**	**45**	—	—	—	**2**	—	—	—	**1**	—
Därav kvinnor	20	56	40				2	—	—	—	1	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**954**	**1 124**	**1 097**	**142**	**38**	**35**	**98**	**98**	**85**	**98**	**46**	**41**
Därav kvinnor	8	74	70									
Summa för dec. månad år 1918	**3 873**	**3 705**	**2 920**	**848**	**667**	**502**	**331**	**273**	**212**	**281**	**241**	**156**
Därav kvinnor	1 709	2 080	1 470	158	228	117	85	130	96	76	110	50
» » » månad år 1917	4 157	4 607	3 645	921	1 110	778	387	314	271	357	359	258
Därav kvinnor	1 583	1 908	1 350	142	159	80	101	99	90	117	122	74

Östergötlands län						Jönköpings län			Kronobergs län			Kalmar län			Gottlands län			
Norrköping			Övriga anstalter															
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
55	59	47	208	145	95	58	26	16	14	15	10	51	39	24	33	14	11	A
7	13	9	25	31	10	11	10	5	6	5	4	4	12	5	2	4	—	
1	—	—	39	49	41	9	17	14	—	—	—	6	17	15	—	—	—	B
—	—	—	3	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																		III.
1	—	—	8	—	—	8	7	7	—	11	9	5	—	—	—	—	—	A
38	4	2	40	13	11	12	22	14	—	—	—	—	2	2	—	—	—	B
7	1	—																
16	—	—	7	—	—	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	C
147	55	24	60	67	67	6	—	—	20	—	—	9	10	8	1	1	1	D
5	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
2	—	—	1	—	—													
823	5	3	32	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
655	5	3	30	—	—													
42	—	—	9	1	1	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	G
41	—	—	7	1	1													
42	7	6	14	2	2	2	1	1	—	—	—	3	2	1	—	—	—	H
14	4	3	3	—	—							1	2	1				
7	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	9	9	9	—	—	—	I
6	—	—	1	—	—							4	4	4				
4	3	2	1	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	J
3	3	2																
6	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
5	—	—																
10	1	1	20	1	1	3	—	—	—	—	—	7	—	—	1	—	—	L
2	—	—																
																		IV.
1	1	1	5	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	A
1	1	1	1	—	—	1	—	—										
18	4	4	9	7	7	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	B
8	3	3	2	2	2	1	—	—				3	—	—				
20	31	23	24	21	18	11	13	7	2	3	3	2	2	1	1	2	1	C
19	31	23	21	16	13	11	12	6	2	3	3	1	2	1	—	1	—	
23	19	13	23	16	14	5	2	2	—	—	—	—	2	2	—	—	—	D
4	7	6	4	3	2													
15	21	21	16	—	—	2	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	E
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
72	223	133	195	213	133	71	61	46	24	26	11	41	37	33	13	27	10	V.
72	223	133	195	213	133	71	61	46	24	26	11	41	37	33	13	27	10	
2	4	2	5	6	3	—	4	3	—	—	—	—	—	—	3	3	2	VI.
2	3	1	5	5	2	—	4	3							3	3	2	
178	83	83	125	40	37	41	40	34	20	7	7	45	17	17	28	22	23	VII.
93	—	—	12	5	5	1	—	—										
1521	520	365	855	590	439	235	201	146	81	62	40	187	138	113	81	73	48	
939	294	184	309	276	168	96	87	60	32	34	18	54	57	44	18	35	12	
712	547	415	661	511	394	232	212	135	81	76	37	182	149	130	74	54	33	
303	167	111	310	201	157	120	82	67	36	25	20	68	51	39	37	27	12	

Yrkesgrupper	Blekinge län			Kristianstads län			Malmöhus					
							Malmö			Hälsingborg		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	93	79	56	136	209	113	105	74	52	96	40	35
Därav kvinnor	22	34	25	18	59	10	64	32	17	3	4	2
B Skogshushållning	6	20	20	—	—	—	—	43	43	—	10	10
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	46	9	9	5	—	—	4	—	—	16	3	3
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	13	5	3	1	3	—	96	16	4	17	5	4
Därav kvinnor							31	—	—			
C Trävaruindustri	1	—	—	—	2	—	17	1	—	3	—	—
Därav kvinnor							3	—	—			
D Byggnadsverksamhet	17	4	3	3	3	—	254	67	62	75	3	3
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	—	—	22	—	—	4	—	—
Därav kvinnor							5	—	—			
F Textilindustri	—	—	—	1	—	—	249	1	1	140	2	2
Därav kvinnor							226	1	1	133	2	2
G Beklädnadsindustri	3	1	—	11	6	6	202	28	21	15	1	—
Därav kvinnor	3	1	—	6	6	6	152	26	20	9	1	—
H Närings- och njutningsämnesindustri	4	—	—	5	3	3	77	16	13	16	1	—
Därav kvinnor				1	—	—	28	15	12	4	1	—
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	1	—	—	—	—	—	12	8	8	10	13	13
Därav kvinnor							8	—	—	5	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	6	7	6	7	—	—
Därav kvinnor							6	7	6	4	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Därav kvinnor												
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	15	26	20	2	1	1	121	19	18	17	2	2
Därav kvinnor							37	13	12	6	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	1	—	—	36	14	10	—	—	—
Därav kvinnor							26	11	8			
B Butiks- och magasinspersonal	15	12	9	1	—	—	100	45	39	9	5	5
Därav kvinnor	11	4	3				44	34	31	3	4	4
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	17	11	6	23	16	12	33	42	23	14	9	4
Därav kvinnor	17	11	6	20	14	11	30	40	21	10	9	4
D Landtransport	24	23	15	1	3	2	74	164	58	14	7	4
Därav kvinnor	2	6	2				34	104	29	3	1	—
E Vattentransport	21	1	1	1	—	—	40	11	11	35	22	22
Därav kvinnor												
F Handel o. samf., ej särsk. spec.	—	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	—
V. Husligt arbete	153	141	108	83	124	69	351	754	603	76	140	104
Därav kvinnor	153	141	108	83	124	69	351	754	603	76	140	104
VI. Allmän och litterär verksamhet	1	—	—	1	1	1	1	6	1	—	—	—
Därav kvinnor				1	1	1	1	6	1			
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	102	65	57	26	12	10	200	292	292	81	40	40
Därav kvinnor							1	—	—	1	10	10
Summa för dec. månad år 1918	532	397	307	302	388	217	2 001	1 613	1 269	648	303	251
Därav kvinnor	208	197	144	129	204	97	1 047	1 043	761	257	172	126
» » » månad år 1917	445	311	247	331	307	231	2 063	1 621	1 419	498	310	280
Därav kvinnor	190	132	96	128	109	85	886	744	658	166	146	122

län — Övriga anstalter			Hallands län			Göteborgs och Bohus län — Göteborg			Övriga anstalter			Älvsborgs län			Skaraborgs län			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
188	195	137	54	33	20	92	53	40	81	68	47	39	66	56	112	122	64	
22	46	16	11	14	3	17	8	1	32	32	19	6	9	6	25	41	21	*A*
1	1	1	2	—	—	2	—	—	1	4	4	1	—	—	—	—	—	*B*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	**II.**
																		III.
5	—	—	4	—	—	16	9	9	3	1	1	18	6	6	7	7	7	*A*
30	15	14	2	2	2	127	40	37	1	—	—	25	5	2	5	5	5	*B*
						1	1	—										
1	—	—	10	—	—	37	13	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	*C*
						3	—	—										
113	18	16	27	1	1	139	62	61	13	24	17	73	6	5	—	—	—	*D*
4	—	—	—	—	—	5	1	—	2	—	—	11	31	31	—	—	—	
1	—	—				1	1	—				10	31	31				*E*
18	—	—	15	—	—	191	1	—	182	182	182	2 199	74	73	—	—	—	
13	—	—	13	—	—	179	1	—	121	121	121	1 730	74	72				*F*
22	1	1	2	—	—	55	6	3	29	1	1	815	4	3	—	—	—	
7	1	1				52	1	—	25	—	—	726	2	1				*G*
44	3	2	6	—	—	98	56	44	1	3	2	12	—	—	6	3	2	
16	1	1				74	45	34	—	2	1	3	—	—	3	—	—	*H*
1	—	—	—	—	—	10	—	—	1	—	—	—	6	6	—	—	—	
1	—	—				10	—	—										*I*
—	1	1	—	—	—	9	6	2	11	11	11	—	—	—	—	—	—	
—	1	1				6	6	2										*J*
1	1	1	—	—	—	8	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*K*
9	1	1	—	—	—	6	6	4	—	—	—	11	6	3	2	—	—	*L*
3	—	—																
																		IV.
—	—	—	1	—	—	23	18	11	2	2	1	1	1	1	—	—	—	
			1	—	—	1	1	—										*A*
1	2	1	1	2	2	82	53	38	—	1	—	3	—	—	2	1	1	
1	2	1				10	18	6				1	—	—				*B*
19	7	5	2	2	1	81	44	18	13	14	10	4	5	5	12	16	11	
19	7	5	2	2	1	77	41	16	13	14	10	4	5	5	10	15	10	*C*
20	14	13	3	3	2	97	155	98	1	3	1	11	2	2	—	—	—	
6	1	1	1	1	1	8	13	6	—	2	1							*D*
7	2	2	13	4	4	77	82	80	2	—	—	—	—	—	—	—	—	*E*
—	—	—	—	—	—	—	11	9	—	—	—	1	—	—	—	—	—	*F*
148	158	117	25	32	22	428	991	607	70	83	44	36	40	22	109	153	66	
148	158	117	25	32	22	427	990	606	70	83	44	36	40	22	109	153	66	**V.**
1	—	—	—	—	—	7	58	51	—	1	—	2	4	4	1	1	—	
1	—	—				6	9	2	—	1	—	2	4	4	1	1	—	**VI.**
240	81	81	16	6	6	804	875	866	54	15	15	153	87	85	26	15	15	
2	—	—	1	—	—	10	—	—	2	—	—				3	—	—	**VII.**
873	500	393	183	85	60	2 394	2 542	1 988	468	414	336	3 416	343	304	282	323	171	
240	217	143	54	49	27	882	1 135	673	263	255	196	2 518	165	141	151	210	97	
920	502	414	193	182	145	2 471	2 574	2 183	391	237	197	97	96	76	234	257	137	
281	169	116	54	46	38	576	682	427	96	74	50	11	10	6	107	90	56	

Yrkesgrupper	Värmlands län			Örebro län			Västmanlands län			Kopparbergs län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	22	28	18	146	150	96	184	114	47	12	26	15
Därav kvinnor	2	11	3	47	74	36	31	55	18	5	9	5
B Skogshushållning	—	—	—	21	10	8	24	5	2	76	23	23
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	11	9	9	3	—	—	6	7	4
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	—	—	—	7	1	1	—	—	—	10	—	—
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	—	—	—	20	7	1	15	5	4	10	5	5
Därav kvinnor												
C Trävaruindustri	—	—	—	6	2	1	4	—	—	10	—	—
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	—	—	—	34	22	14	21	10	8	8	4	4
E Läder-, hår-, gummi- o.d. industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Textilindustri	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				4	—	—						
G Beklädnadsindustri	11	—	—	48	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	11	—	—	17	—	—						
H Närings- och njutningsämnesindustri	1	—	—	7	12	9	4	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				3	7	4						
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
Därav kvinnor							1	1	1			
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				1	—	—						
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	9	2	2	—	—	—	1	1	1
Därav kvinnor												
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—
Därav kvinnor										1	—	—
B Butiks- o. magasinspersonal	—	—	—	5	3	1	3	1	1	4	2	2
Därav kvinnor							1	1	1	1	—	—
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	6	9	7	8	10	7	2	10	4	33	35	25
Därav kvinnor	6	9	7	5	10	7	2	10	4	30	30	22
D Landtransport	—	—	—	12	17	10	9	9	7	9	14	10
Därav kvinnor				7	6	4	1	1	1			
E Vattentransport	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	50	63	33	148	254	151	112	116	75	96	124	83
Därav kvinnor	50	63	33	148	254	151	112	116	75	96	124	83
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	2	2	1	7	13	12	—	4	—
Därav kvinnor				2	2	1	7	13	12	—	4	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	17	10	10	92	227	72	88	69	64	78	29	23
Därav kvinnor												
Summa för dec. månad år 1918	107	110	68	584	728	388	429	358	225	354	274	195
Därav kvinnor	69	83	43	234	358	203	155	197	112	133	167	110
» » » månad år 1917	157	123	85	498	794	328	378	376	204	379	378	302
Därav kvinnor	90	56	31	161	179	102	115	151	75	133	138	102

Gävle stad och län			Västernorrlands län			Jämtlands län			Västerbottens län			Norrbottens län			Hela riket			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
12	10	4	8	3	2	15	17	13	16	20	10	4	8	4	2 309	2 034	1 351	I.
4	5	1	—	1	—	3	11	9	5	15	5	3	5	3	440	626	268	*A*
1	—	—	—	—	—	45	32	32	38	6	4	4	4	3	377	288	266	*B*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	32	31	25	II.
																		III.
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183	64	54	*A*
															1	6	2	
20	4	3	5	4	2	2	—	—	1	—	—	—	—	—	751	233	160	*B*
															71	15	9	
3	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	146	33	21	*C*
															6	—	—	
55	42	41	14	17	17	8	—	—	10	11	9	4	5	2	1 719	567	475	*D*
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	1	—													61	34	31	*E*
															20	33	31	
17	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 877	271	267	*F*
17	4	4													3 125	209	204	
—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	1	—	—	1 373	91	59	*G*
						2	1	1							1 151	78	51	
7	4	4	7	15	15	2	3	2	—	—	—	3	—	—	508	181	142	*H*
—	1	1	—	14	14	1	2	1				2	—	—	202	136	100	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	50	48	*I*
															45	16	14	
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59	46	24	*J*
															33	29	13	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	6	3	*K*
															5	2	1	
2	3	3	—	2	2	2	—	—	4	1	1	2	—	—	336	165	137	*L*
															58	33	31	
																		IV
—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—	3	1	1	130	77	47	*A*
			1	—	—				1	—	—	2	1	1	64	31	19	
1	—	—	2	—	—	3	—	—	5	3	3	4	2	2	436	339	254	*B*
						1	—	—	2	2	2	2	1	1	138	128	74	
7	8	4	12	14	11	30	38	31	6	6	5	22	30	20	603	662	416	*C*
7	7	3	12	14	11	30	38	31	6	6	5	22	30	20	561	627	388	
18	21	20	8	4	1	—	2	1	4	2	2	7	7	5	493	698	405	*D*
1	2	1	5	—	—										78	158	56	
24	1	1	13	—	—	3	—	—	—	—	—	9	—	—	362	192	187	*E*
—	1	1	1	—	—										1	1	1	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	28	23	*F*
															16	13	10	
76	97	70	49	41	30	67	74	40	39	45	25	70	71	56	4 047	5 930	4 004	V.
76	97	70	49	41	30	67	74	40	39	45	25	70	71	56	4 045	5 925	4 002	
—	4	—	—	4	3	—	—	—	2	4	2	—	1	—	62	183	130	VI.
—	4	—	—	4	3				2	4	2	—	1	—	55	126	74	
102	120	116	144	118	115	27	2	2	31	5	5	48	62	53	4 053	3 645	3 386	VII.
															134	89	85	
348	320	271	272	222	198	207	169	122	158	103	66	187	196	150	22 098	15 848	11 915	
105	122	81	68	74	58	104	126	82	55	72	39	101	109	81	10 249	8 281	5 433	
313	362	265	353	339	321	218	184	150	129	111	80	222	202	147	18 054	17 205	13 302	
79	68	57	39	42	28	93	87	70	58	57	33	94	104	75	6 174	5 925	4 222	

Livsmedelspriser under fjärde kvartalet 1918.

I efterföljande tabeller meddelas en översikt för fjärde kvartalet 1918 av livsmedelspriser å de orter (till antalet 44), varifrån dylika uppgifter regelbundet insändas till socialstyrelsen, vidare av kreaturspriserna i Stockholm, Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Malmö, Hälsingborg och Göteborg samt slutligen av tillförseln till de offentliga slakthusen och konsumtionen av kött- och fläskvaror å vissa orter med offentligt slakthus. För livsmedelspriserna under oktober och november hava förut i Sociala Meddelanden (årg. 1918, sid. 1232 ff. och sid. 1308 ff.) preliminära redogörelser lämnats. Från och med detta häfte av Sociala Meddelanden hava dessutom bland tabellerna medtagits de tidigare i samband med fristående artiklar på annan plats publicerade uppgifterna rörande tillgången av vissa viktigare livsförnödenheter i riket samt beträffande livsmedelskostnadernas förändringar å olika orter.

Betraktar man först sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 78—79), visar det sig, att medelpriserna för orterna tillsammantagna även under 1918 års fjärde kvartal beträffande flera viktigare varuslag undergått högst betydande förändringar. Ej mindre än 33 av de i varulistan upptagna varuslagen företе *högre priser* vid kvartalets slut än vid dess början. Bland dessa märkas några av våra viktigare maximiprisbelagda livsmedel såsom mjölk, ost och fläsk, vilka varuslag som till följd av maximiprisernas höjning under kvartalet varit föremål för en högst betydande prisstegring. Även för ägg är en avsevärd prisuppgång att anteckna. I genomsnitt *oförändrade* under kvartalet äro endast priserna å 3 varuslag, nämligen vete- och rågmjöl samt socker. Beträffande smör och rågbröd hava priserna under kvartalet i stort sett bibehållits vid oförändrat läge. I jämförelse med föregående kvartal har dock en avsevärd prisstegring ägt rum. *Prisnedgång* har däremot under kvartalet kunnat konstateras beträffande ej mindre än 13 varuslag, bland vilka särskilt torde böra framhållas kött ävensom vissa slag av färsk fisk, i synnerhet sill. En närmare redogörelse för prisnivåns utveckling under kvartalet för de olika varuslagen lämnas i ett sammanhang längre fram. Flertalet viktigare varuslag återfinnas i tabellen å sid. 67 där decemberpriserna 1918 återgivas jämförda med novemberpriserna 1918 och decemberpriserna 1917 och 1913 samt där vidare den procentiska stegringen eller sänkningen av priserna under december 1918 sedan motsvarande månad 1917 och 1913 angives.

För att underlätta jämförelsen mellan de olika kvartalen lämnas å sid. 68 en översikt rörande de procentiska förändringarna hos de olika varugrupperna, varvid såsom utgångspunkt för jämförelsen valts juli månad 1914, alltså tiden närmast före krigsutbrottet. De beräknade medelpriserna för denna månad hava vart för sig satts = 100, och medelpriserna för följande kvartal eller månader hava reducerats i förhållande därtill. De olika varorna hava sedan sammanförts till sex grupper, varefter de på nyss angivet sätt erhållna indextalen inom varje grupp hopsummerats och summorna dividerats

Medelpris å 44 orter.

Varuslag	Kvantitet	Dec. 1918	Nov. 1918	Dec. 1917	Dec. 1913	Höjning (+) eller sänkning (—) från dec. 1913 till dec. 1918	Höjning (+) eller sänkning (—) från dec. 1917 till dec. 1918
		öre	öre	öre	öre	%	%
Mjölk: oskummad	l.	**46**	46	32	14	+ *228·6*	+ *43·8*
handskummad	»	**29**	29	20	8	+ *262·5*	+ *45·0*
separerad	»	**23**	23	16	6	+ *283·3*	+ *43·8*
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	**726**	725	533	241	+ *201·2*	+ *36·2*
mat- (lands-)	»	**723**	724	475	220	+ *228·6*	+ *52·2*
Margarin, växt-	»	—	—	—	138	—	—
Ägg, färska	tjog	**1121**	1006	548	217	+ *416·6*	+ *104·6*
Potatis: gammal	5 l.	**90**	85	48	26	+ *246·2*	+ *87·5*
»	hl.	**1816**	1581	—	—	—	—
Ärter, gula	kg.	**81**	80	62	31	+ *161·3*	+ *30·6*
Bruna bönor	»	**250**	250	—	46	+ *443·5*	—
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	**[1] 73**	[1] 73	[1] 42	31	+ *135·5*	+ *73·8*
råg-, svenskt, bästa sort	»	**56**	56	36	21	+ *166·7*	+ *55·6*
rågsikt-, svenskt, bästa sort	»	—	—	—	26	—	—
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	**100**	100	72	36	+ *177·8*	+ *38·9*
ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	**90**	72	71	41	+ *119·5*	+ *26·8*
Rågbröd:							
hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	»	**90**	88	64	41	+ *119·5*	+ *40·6*
mjukt: limpa, söt	»	**92**	90	61	38	+ *142·1*	+ *50·8*
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	»	**61**	59	44	30	+ *103·3*	+ *38·6*
Vetebröd:							
skorpor, runda, ordinära	»	**224**	208	119	75	+ *198·7*	+ *88·2*
mjukt, billigaste sort, bakat med vatten	»	**113**	104	67	44	+ *156·8*	+ *68·7*
mjukt, billigaste sort, » » mjölk	»	**174**	168	87	60	+ *190·0*	+ *100·0*
Nötkött, färskt: stek	»	**633**	646	258	121	+ *423·1*	+ *145·3*
soppkött	»	**563**	578	229	100	+ *463·0*	+ *145·9*
Kalvkött, stek: gödkalv	»	**350**	516	301	131	+ *167·2*	+ *16·3*
spädkalv	»	**250**	350	193	74	+ *237·8*	+ *29·5*
Fårkött: färskt, stek	»	**701**	707	316	128	+ *447·7*	+ *121·8*
salt, svenskt	»	**654**	657	281	116	+ *463·8*	+ *132·7*
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	**538**	527	278	133	+ *304·5*	+ *93·5*
salt, svenskt »	»	**549**	544	294	142	+ *286·6*	+ *86·7*
Sill, salt, prima	»	**160**	158	127	45	+ *255·6*	+ *26·0*
Kaffe (obränt), prima Santos	»	**300**	312	305	161	+ *86·3*	— *1·7*
Socker, bit-	»	**97**	97	77	67	+ *44·8*	+ *26·0*
Fotogen, Water White	l.	**101**	—	—	21	+ *381·0*	—
Ved: björk-, osågad, hemkörd	famn	**8360**	8300	7200	2610	+ *220·3*	+ *16·1*
barr-, » »	»	**7030**	7070	5960	2090	+ *236·4*	+ *18·0*
Bränntorv	100 kg.	**1017**	1028	1045	197	+ *416·2*	— *2·7*
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	—	—	396	—	—
engelska hushålls-(fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	228	—	—
Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	158	—	—
engelsk kamin- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	186	—	—

[1]) 75 %-utmalning.

Varugrupper	Juli 1914	3:e kvartalet 1914	4:e kvartalet 1914	1:a kvartalet 1915	2:a kvartalet 1915	3:e kvartalet 1915	4:e kvartalet 1915	1:a kvartalet 1916	2:a kvartalet 1916	3:e kvartalet 1916	4:e kvartalet 1916
Mejeriprodukter, ägg och margarin (10 varuslag) .	100	101	110	112	114	124	141	143	146	152	170
Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	100	109	118	124	135	133	124	124	125	126	131
Kött (8 varuslag)	100	98	95	106	122	137	140	144	157	182	193
Fisk (9 varuslag)	100	102	102	103	102	118	142	150	152	176	196
Övriga födoämnen (6 varuslag)	100	103	112	128	135	129	130	137	138	150	168
Bränsle och lyse (7 varuslag)	100	107	108	112	119	135	151	159	167	187	192

Varugrupper	1:a kvartalet 1917	2:a kvartalet 1917	3:e kvartalet 1917	4:e kvartalet 1917	1:a kvartalet 1918	2:a kvartalet 1918	3:e kvartalet 1918	4:e kvartalet 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918
Mejeriprodukter, ägg och margarin (10 varuslag)	179	190	203	237	275	283	304	407	381	426	413
Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	159	161	158	161	173	188	189	244	236	243	253
Kött (8 varuslag)	192	193	190	212	285	445	506	490	526	490	453
Fisk (9 varuslag)	203	188	202	251	286	323	377	430	436	429	424
Övriga födoämnen (6 varuslag)	202	225	228	221	241	237	234	266	230	283	284
Bränsle och lyse (7 varuslag)	207	228	264	330	347	352	372	395	382	381	421

med antalet i gruppen ingående varuslag. För varje grupp blir sålunda indextalet för juli 1914 = 100.[1]

Som synes av denna tabell, företer sistnämnda kvartal inom så gott som samtliga av ovanstående varugrupper i förhållande till det närmast föregående högst väsentligt ökade genomsnittspriser. Särskilt påfallande hög är ökningen inom första gruppen »mejeriprodukter», som belöper sig till ej mindre än 103 enheter. Även för gruppen »bröd, mjöl och gryn», gruppen »fisk» samt gruppen »övriga födoämnen» har ökningen varit betydande. Indextalet för gruppen »bränsle och lyse», vilket under kvartalets båda första månader bibehållits i det närmaste oförändrat, har under december månad skjutit avsevärt i höjden. Denna ökning motsvaras dock ej av en dylik höjning av den allmänna prisnivån å de i gruppen ingående varuslagen utan beror så gott som uteslutande på den omständigheten, att priset på den fotogen, som under december tillfördes marknaden, högst betydligt översteg det fotogenpris, som använts

[1] För de varuslag, som till följd av varuknapphet eller annan orsak försvunnit ur marknaden, hava prisförändringarna beräknats vara underkastade samma procentuella förskjutningar, som närmast därmed jämförbara ersättningsvaror.

vid beräkningarna alltsedan varuslaget i fråga under hösten 1917 försvunnit ur handeln.

Det ligger givetvis nära till hands att på grundval av dessa sex varugruppers prisökning uträkna ett medeltal för att härigenom finna ett uttryck för den allmänna prisstegring, som drabbat de viktigaste slagen av livsmedel, lyse och bränsle under kristiden. Ett enkelt aritmetiskt medeltal kan dock, särskilt under nuvarande abnorma förhållanden, icke göra anspråk på att lämna en korrekt bild av livsmedelsfördyringen, sådan den gestaltar sig för det enskilda hushållet, enär vid ifrågavarande beräkning ingen hänsyn är tagen till storleken av de kvantiteter, varmed de olika varuslagen ingå i en normal årsbudget, men har dock av flera orsaker ansetts böra här bibehållas, bland annat för jämförelse med utländska indexserier av motsvarande slag. Inom socialstyrelsen har emellertid, med ledning av de under de senare åren gjorda levnadskostnadsundersökningarna, även verkställts indexberäkningar rörande livsmedelskostnadernas stegring för ett normalhushåll, »vägda» med hänsyn till de olika varuslagens kvantitativa vikt i hushållets budget (se sid. 76—77); och har i nedanstående tablå även denna indexserie publicerats tillika med den »ovägda» serien för de olika kvartalen under kristiden.[1]

	Juli 1914	3:e kvartalet 1914	4:e kvartalet 1914	1:a kvartalet 1915	2:a kvartalet 1915	3:e kvartalet 1915	4:e kvartalet 1915	1:a kvartalet 1916	2:a kvartalet 1916	3:e kvartalet 1916
Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	103	108	114	121	129	138	143	148	162
»Vägda» medeltal	100	103	107	113	121	124	128	130	134	142

	4:e kvartalet 1916	1:a kvartalet 1917	2:a kvartalet 1917	3:e kvartalet 1917	4:e kvartalet 1917	1:a kvartalet 1918	2:a kvartalet 1918	3:e kvartalet 1918	4:e kvartalet 1918	Dec. 1918
Aritmetiska (»ovägda») medeltal .	175	190	197	208	235	268	305	330	372	375
»Vägda» medeltal	152	166	175	181	201	227	255	277	320	330

Man märker, hurusom dessa serier nästan täcka varandra ända till tredje kvartalet 1915, men sedan på ett alltmer påfallande sätt skilja sig åt, uppenbarligen under inflytande av den abnorma prisrörelsen i fråga om vissa för hushållsbudgeten mera bestämmande varuslag. Medelökningen, som intill tredje kvartalet 1915 utgjorde alldeles samma procenttal, nämligen 21 % vare sig hänsyn tages till den vägda eller ovägda indexserien, belöpte sig däremot

[1] För ytterligare belysning av frågan rörande sambandet mellan kristiden och prisnivån har här nedan insatts av professor Gustaf Cassel beräknade och genom välvilligt tillmötesgående styrelsen tillhandahållna indextal rörande den relativa sedelcirkulationen. En granskning av indexserierna ger vid handen, att åtminstone från mitten av år 1915 till våren 1918 en synnerligen påtaglig överensstämmelse synes råda mellan cirkulationssiffrorna och den ovägda indexserien. (Rörande principerna för cirkulationssiffrornas beräkning hänvisas till professor Cassels bok: Dyrtid och sedelöverflöd.)

	Juli 1914	3:e kvartalet 1914	4:e kvartalet 1914	1:a kvartalet 1915	2:a kvartalet 1915	3:e kvartalet 1915	4:e kvartalet 1915	1:a kvartalet 1916	2:a kvartalet 1916	3:e kvartalet 1916
Relativ sedelcirkulation	105	121	128	133	130	131	136	144	151	156

	4:e kvartalet 1916	1:a kvartalet 1917	2:a kvartalet 1917	3:e kvartalet 1917	4:e kvartalet 1917	1:a kvartalet 1918	2:a kvartalet 1918	3:e kvartalet 1918	4:e kvartalet 1918	Dec. 1918
Relativ sedelcirkulation	168	185	201	210	233	260	285	307	339	350

för fjärde kvartalet 1918 till 272 % enligt den ovägda men endast 220 % enligt den vägda indexserien, utvisande alltså en skillnad av 52 enheter mellan de båda indexserierna. För december utgjorde det ovägda indextalet 375 och det vägda 330 enheter, vilket innebär en ökning från krigsutbrottet av resp. 275 och 230 %.

Det må emellertid noga observeras, att angivna procentuella stegring endast avser den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle under kristiden. För att däremot få en fullständig bild av prisfördyringens inverkan på en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, skatter, kläder m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i detta häfte av Sociala Meddelanden, sid. 10 ff., och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från mitten av år 1914 till 1 januari 1919 till c:a 167 %.

Rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen må anföras följande.

Vad beträffar *mjölk*, må först erinras därom, att enligt tidigare bestämmelse (k. kungörelse den 19 mars 1918) priset å detta varuslag varit fritt på landsbygden, medan i städer, köpingar och municipalsamhällen av folkhushållningskommissionen godkända maximipris fastställts. Detta prissystem, varmed man velat hejda och reglera konsumentsamhällenas inbördes konkurrens om mjölken, hade emellertid visat sig medföra avsevärda olägenheter, i det producenterna bland annat hotat att avstänga mjölktillförseln till konsumentsamhällena, om framställda krav på prisförhöjning ej bifölles. För avhjälpande av dessa missförhållanden har genom k. förordning den 6 november 1918 fastställts, att inom Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gottlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och vissa delar av Hallands län priset å söt mjölk icke skulle få överstiga 30 öre per liter; inom Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs och Värmlands län fastställdes ett grundpris av 28 öre och inom återstående delar av riket 40 öre per liter. För skummad mjölk sattes ett maximipris av 17 öre per liter. För konsumtionscentra erhöll dock folkhushållningskommissionen rätt att på samma sätt, som var medgivet enligt kungörelsen den 19 mars 1918, fastställa högre priser. Till följd av dessa bestämmelser har medelpriset å mjölk undergått en synnerligen kraftig förhöjning. I medeltal betingade sålunda oskummad mjölk ett pris av 39 öre per liter under oktober månad men under november och december ej mindre än 46 öre per liter. Ifrågavarande prispolitik synes emellertid hava bidragit till den förbättring i tillgången å mjölk, som under kvartalets sista veckor synbarligen inträffat. Handskummad mjölk har dock under kvartalet endast saluförts i synnerligen ringa omfattning, varför ock noteringar saknas från flertalet ombudsorter. För separerad mjölk var medelpriset under oktober 20 öre samt under november och december 23 öre per liter.

Å såväl *smör* som *ost* har tillgången å samtliga ombudsorter under kvartalet varit ytterst obetydlig. Vad priserna å dessa båda varuslag beträffar,

så har medelpriset å smör efter den av maximiprisförhöjningen i slutet av föregående kvartal (se Soc. Medd., årg. 1918, sid. 1124 f.) förorsakade betydanda stegringen bibehållits i stort sett oförändrat, och utgjorde priset å mejerismör under december månad i genomsnitt 7·26 kr. per kg. mot 7·25 under november och 7·24 kr. under oktober. Däremot hava de i samband med den nyss nämnda prisregleringen å smör fastställda ostpriserna genom förordningen den 12 nov. 1918 åter undergått en ganska avsevärd ökning. De nya maximipriserna vid försäljning direkt till allmänheten framgå av nedanstående sammanställning:

Klass I, helfet ost (med en fetthalt i ostens torrsubstans ej understigande 45 %).

a) Ost, som genom respektive hushållningssällskaps försorg stämplas och vid försäljning garanteras en ålder av minst 8 månader . . . . . 6·05 kr.

b) annan helfet ost . . . . . 5·15 »

Klass II, halvfet ost (med en fetthalt i ostens torrsubstans ej understigande 30 % och ej överstigande 45 %) . . . . . 4·85 »

Klass III, skumost (med en fetthalt i ostens torrsubstans understigande 12 %) . . . 3·35 »

Som *potatis* under hela det gångna kvartalet varit lagd under statlig reglering, har priset å detta varuslag, i motsats till vad fallet var under föregående kvartal, ej varit underkastat några större växlingar. Dock har sedan ransoneringens början kunnat iakttagas en stadigt stigande tendens, i många fall synbarligen beroende på, att livsmedelsnämnderna i en del orter haft att kämpa med så stora och dyrbara distributionskostnader, att från början fastställda maximipriser måst överskridas. Medelpriset, som under oktober var 82 öre, utgjorde nämligen under november månad 85 öre och hade under december stigit till 90 öre per 5 liter. Å vissa platser hava dock avsevärt högre priser kunnat noteras. Sålunda utgjorde femliterspriset under december i Malmberget 133, i Söderhamn och Luleå 117 samt i Gävle och Falun 116 öre.

Med avseende å *färska ägg* har under redovisningskvartalet kunnat konstateras en oerhört stark prisuppgång. Genomsnittspriset, som under oktober månad utgjorde 9·04 kr., hade sålunda i november stigit till 10·06 kr. och i december till ej mindre än 11·21 kr. per tjog. Till jämförelse kan nämnas, att motsvarande siffror under 1917 voro resp. 3·75, 4·52 och 5·48 samt under 1913 1·80, 2·05 och 2·17 kr.

Å *ärter* och *bruna bönor* har tillgången under kvartalet varit synnerligen knapp och även *gryn*, framför allt risgryn, varav importen förut under lång tid varit så gott som fullständigt avstannad, hava först under december tillförts marknaden i nämnvärda kvantiteter. I överensstämmelse med av folkhushållningskommissionen den 18 november 1918 fastställda prislistor hava emellertid samtliga dessa varuslag varit föremål för avsevärda prishöjningar.

Genom förordning den 8 oktober 1918 fastställde Kungl. Maj:t, efter hemställan från folkhushållningskommissionen, i avsikt att vinna bättre överensstämmelse med de under det gångna konsumtionsåret förhöjda spannmålspriserna, nya maximipriser å *mjöl* att gälla från och med den 14 oktober

(jfr. Soc. Medd., årg. 1918, sid. 1059) och till följd härav steg medelpriset från september till oktober för vetemjöl från 43 till 73 öre och för rågmjöl från 37 öre till 56 öre per kg., motsvarande en procentuell förhöjning av ej mindre än resp. 70 och 51 %. De under oktober konstaterade genomsnittspriserna hava under följande månader ej varit underkastade några som helst förändringar. I samband med höjningen av priset å mjöl blevo även *bröd*priserna föremål för en betydande ökning. Detta gäller särskilt beträffande rågbröd men också för de olika slagen av vetebröd, som, visserligen delvis i samband med en genom rikligare tilldelning av vetemjöl möjliggjord förbättring av brödets kvalitet, å ett flertal ombudsorter även sedermera under kvartalets senare del undergått avsevärda prisförhöjningar. Från och med den 14 december har utom de förut i handeln förekommande brödtyperna av blandat vete- och rågmjöl även saluförts bröd, bakat av enbart vetemjöl, »1918 års vetebröd». Denna brödsort har under december månad redovisats under rubriken »mjukt vetebröd, bakat med vatten», varunder förut uppgivits noteringar å »1918 års franska bröd», vilket som bekant innehåller rågmjöl till minst 25 % av det använda mjölets vikt. Vad rågbrödet beträffar, så utgjorde för t. ex. hårt, grovt rågbröd det under oktober konstaterade medelpriset 88 öre per kg. mot 69 öre under september månad, alltså en stegring av c:a 28 %.

Till följd av de nya detaljpriserna å *fläsk*, som av folkhushållningskommissionen fastställdes att gälla från och med den 21 oktober, har även fläskpriset under kvartalet varit föremål för en avsevärd stegring. Medelpriset å färskt fläsk, som under oktober utgjorde 4·58 kr. per kg., steg sålunda under november till 5·27 kr. och hade under december, då medelpriset var 5·38 kr., överallt uppnått de för de olika orterna gällande maximipriserna. För salt fläsk utgjorde medelpriset under december 5·49 kr. per kg. Det torde emellertid böra framhållas, att de genom kommissionen utransonerade kvantiteterna varit synnerligen obetydliga. Detta gäller särskilt de båda första månaderna av kvartalet, medan under december månad tilldelningen varit något rikligare.

Vad däremot *kött*priserna beträffar, så har den alltseden slutet av 1917 så gott som oavbrutet fortgående stegringen i och med ingången av detta kvartal avstannat och efterträtts av en ganska tydlig prisnedgång. Utom i den sedvanliga höstgallringen av kreatursbesättningarna torde orsaken härtill delvis vara att söka i den betydligt ökade tillförsel, som blev en följd av det särskilt under oktober och november månader aktuella förslaget angående införande av köttransonering. Även torde de till följd av vapenstilleståndet betydligt ökade importmöjligheterna i viss mån hava bidragit att pressa ned priserna. Beträffande kalvkött må anmärkas, att detta varuslag sedan den 22 nov. 1918 varit åsatt maximipris, utgörande för gödkalvkött 3·50 kg. och för spädkalvkött 2·50 kr. per kg.

För samtliga noterade slag av *färsk fisk* kunde under oktober konstateras en bestämt uppåtgående tendens. Under de följande månaderna har emellertid beträffande flera fisksorter i stället en tendens till sjunkande priser kunnat förmärkas. Detta gäller särskilt sill, som från oktober till november

var föremål för ett synnerligen starkt prisfall, nämligen i genomsnitt från 2·09 till 1·68 kr. per kg. Däremot har *salt sill* fortsatt att stiga månad för månad, och utgjorde medelpriset under december 1·60 kr. per kg. mot 1·58 kr. under november och 1·51 kr. under oktober.

Kaffe har under detta kvartal funnits tillgängligt i något större kvantiteter än tidigare. Sålunda har en gång under vardera av kvartalets månader en kaffetilldelning ägt rum, då det, ransonerat med 1—3 hg. per person, försålts till fastställt pris, som i genomsnitt utgjort under oktober 3·13, under november 3·12 samt under december 3·00 kr. per kg. De i marknaden tillgängliga kaffepartierna hava emellertid i regel bestått av rostat kaffe, varemot obränd vara endast i undantagsfall blivit saluförd.

Med avseende å *salt* och *svagdricka* hava genomsnittspriserna under kvartalet endast företett obetydliga förändringar. *Socker*priset är sedan augusti oförändrat 97 öre per kg.

Vad slutligen beträffar *lyse* och *bränsle*, så hava både kol och koks under kvartalet knappast varit tillgängliga i den allmänna marknaden, varför det ej ansetts möjligt att verkställa några medeltalsberäkningar för dessa varuslag. Genom tillmötesgående från bränslekommissionen har för de större städerna meddelats uppgifter rörande de kokspriser, som under kvartalets olika månader tillämpats vid försäljning genom kommissionen, vilka uppgifter finnas publicerade som anmärkningar å sid. 80—85. I fråga om vedpriserna har ej någon bestämd tendens kunnat iakttagas, utan synes läget beträffande såväl björk- som barrved vara i stort sätt oförändrat. Alltsedan hösten 1917 hava prisuppgifter saknats för fotogen. Under december hava emellertid noteringar å detta varuslag ånyo börjat inkomma, och utgjorde medelpriset 1·01 kr. pr. liter.

Vad beträffar *kreaturspriserna* under fjärde kvartalet, innehåller sammandragstabellen å sid. 90—91 uppgifter å medelpriset för olika slag av kreatur i Stockholm, Malmö och Göteborg, under det att i tabellen å sid. 92—96 sammanställts månadspriser under fjärde kvartalet samt under december jämväl veckomedelpriser för dessa tre städer ävensom Eskilstuna, Norrköping, Hälsingborg och Linköping.

En granskning av prisrörelsen under kvartalets olika månader i rikets tre största städer giver vid handen, att samtliga kreatursslag med undantag av får, varå tendensen varit mera svävande, i stort sett visat nedåtgående priser. Särskilt markerat har prisfallet varit för kalvar, vilket givetvis sammanhänger med det under november fastställda maximipriset å kalvkött. Till följd av den under oktober månad företagna höjningen av maximipriserna å fläsk hava däremot *svin*priserna sedan föregående kvartal varit föremål för ganska betydande stegring.

I tabellerna å sid. 97 meddelas uppgifter rörande *tillförsel* och *konsumtion* under kvartalet av kött och fläskvaror i Stockholm, Eskilstuna, Linköping (endast tillförsel), Norrköping, Karlskrona, Malmö, Hälsingborg och Göteborg (endast tillförsel). Under den tid, för vilken ifrågavarande konsumtionssiffror inhämtats, eller tiden från och med början av år 1916, hava

i många fall genomgripande förändringar skett beträffande konsumtionen av de viktigare födoämnena. En ganska god bild av köttkonsumtionens storlek samt förekommande förändringar i densamma torde, åtminstone i sina huvuddrag, kunna erhållas av ifrågavarande uppgifter, även om de i viss mån äro att betrakta såsom approximativa.

Rörande *fisk*priserna lämnas i tabellerna å sid. 98—99 en sammanställning av noteringarna från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission samt från Göteborgs stads fiskhamnsauktioner. Vad beträffar tillförseln till den senare orten, torde på grund av vissa omläggningar av rapporteringssystemet, som ägt rum såväl under 1917 års andra kvartal som även senare, de här meddelade siffrorna ej vara fullt jämförbara med förut lämnade. För båda orterna hava genomgående stigande priser noterats under oktober, medan däremot under november och i viss mån även under december månad för åtskilliga fisksorter kunnat iakttagas en tendens till stillastående eller sjunkande priser. I synnerhet har detta varit fallet i Göteborg, varest noteringarna avse förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

I föregående häften av Sociala Meddelanden hava uppgifter lämnats beträffande *tillgången av olika slag av livsförnödenheter* å styrelsens ombudsorter från och med maj 1917 till och med november 1918. I tabellen å sid. 75 meddelas liknande uppgifter för december månad. Vad beträffar det i tabellen använda beteckningssättet må erinras, att tillgången betecknats såsom god [○], om de mängder av ett varuslag, som funnits å en ombudsort, mer än motsvarat efterfrågan, och såsom tillräcklig [◑], om tillgång och efterfrågan någorlunda motsvarat varandra. Om slutligen de å orten tillgängliga kvantiteterna å ett varuslag ej varit tillräckliga att täcka behovet, har tillgången betecknats såsom otillräcklig [●].

En granskning av tabellen giver vid handen, att vad beträffar *salt sill* och *ved* tillgången icke betecknats såsom otillräcklig å någon rapportort. Även å *färsk fisk* synes tillgången inom flertalet rapportorter hava motsvarat efterfrågan; från de flesta norrländska ombudsorterna har dock rapporterats mycket ringa tillgång. Tillgången å *kött* synes ävenledes i allmänhet vara ganska riklig. Flertalet ombud anmärka emellertid, att kalvkött efter maximiprisets införande ej längre förekommer i marknaden. Med avseende å *mjölk*tillförseln har å flera ombudsorter kunnat förmärkas en tendens till förbättring, även om tillgången varit så knapp, att den fortfarande måst betecknas såsom otillräcklig. Å tvenne sydsvenska ombudsorter har, åtminstone under en del av månaden, tillgången dock varit så riklig, att den av ombuden ansetts fullt täcka behovet. Rörande tillgången av *potatis* å olika ombudsorter lämnas tills vidare icke några uppgifter, då detta varuslag numera är lagt under statlig ransonering. Vad slutligen beträffar *smör*, *ost* och *fläsk* samt *fotogen*, *kol* och *koks*, så synes tillförseln till så gott som samtliga ombudsorter hava varit i det närmaste avstannad.

Uppgifter rörande tillgången av vissa viktigare livsförnödenheter å olika orter i riket under *december* månad 1918.

(○ = god ◑ = tillräcklig. ● = otillräcklig.)

	Mjölk	Smör	Ost	Ägg	* Potatis	Kött	Fläsk	Sill, salt	Fisk, färsk	Fotogen	Ved	Kol	Koks
Stockholm	●	●	●	[1]◑	—	[2]◑	●	◑	◑	●	◑	●	●
Södertälje	●	●	●	●	—	[2]◑	●	◑	◑	●	◑	●	●
Uppsala	●	●	●	●	—	◑	●	○	◑	●	◑	●	●
Nyköping	●	●	●	●	—	◑	●	◑	[2]◑	●	○	●	●
Eskilstuna	●	●	●	◑	—	○	●	○	○	●	◑	●	●
Linköping	●	●	●	●	—	○	●	○	◑	●	○	●	●
Norrköping	●	●	●	●	—	●	●	○	◑	●	○	●	●
Motala	●	●	●	●	—	○	●	○	◑	●	○	●	●
Jönköping	●	●	●	◑	—	◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Växjö	●	●	●	●	—	◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Kalmar	●	●	●	●	—	◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Västervik	●	●	●	●	—	●	●	◑	●	●	◑	●	●
Visby	●	●	●	●	—	◑	●	◑	●	●	◑	●	●
Karlskrona	●	●	●	●	—	◑	●	◑	◑	●	◑	●	●
Kristianstad	●	●	●	●	—	◑	●	◑	[1]◑	●	◑	●	●
Malmö	●	●	●	●	—	◑	●	◑	[1]◑	●	◑	●	●
Lund	●	●	●	●	—	[1]◑	●	○	●	●	○	●	●
Landskrona	●	●	●	●	—	◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Hälsingborg	●	●	●	●	—	◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Ystad	[1]◑	●	●	●	—	◑	●	◑	[1]◑	●	○	●	●
Halmstad	[1]◑	●	●	●	—	[2]◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Göteborg	●	●	●	●	—	◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Lysekil	●	●	●	●	—	●	●	◑	◑	●	◑	●	●
Vänersborg	●	●	●	●	—	◑	●	◑	[2]◑	●	◑	●	●
Borås	●	●	●	●	—	◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Tidaholm	●	●	●	●	—	●	●	◑	◑	●	○	●	●
Karlstad	●	●	●	●	—	◑	●	◑	[1]◑	●	○	●	●
Örebro	●	●	●	[1]◑	—	◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Kopparberg	●	●	●	●	—	◑	●	◑	●	●	◑	●	●
Västerås	●	●	●	●	—	◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Falun och Domnarvet	●	●	●	[1]◑	—	◑	●	○	◑	●	○	●	●
Ludvika	●	●	●	●	—	●	●	◑	◑	●	○	●	●
Gävle	●	●	●	●	—	○	●	○	●	●	○	●	●
Söderhamn	●	●	●	●	—	○	●	○	●	●	○	●	●
Sundsvall	●	●	●	●	—	◑	●	◑	●	●	◑	●	●
Nyland	●	●	●	[1]◑	—	○	●	○	●	●	◑	●	●
Östersund	●	●	●	●	—	◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Umeå	●	●	●	●	—	◑	●	◑	●	●	○	●	●
Luleå och Boden	●	●	●	●	—	◑	●	◑	●	●	◑	◑	◑
Malmberget och Gällivare	●	●	●	◑	—	◑	●	◑	[1]◑	●	◑	◑	◑
Kiruna	●	●	●	●	—	●	●	◑	◑	●	◑	●	●

* Då detta varuslag numera är lagt under statlig ransonering, lämnas av ombuden tillsvidare ej några uppgifter angående tillgången.

[1] Under månaden var tillgången omväxlande tillräcklig och otillräcklig.

[2] » » » » » god och tillräcklig.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1914—1918 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av ca 2 000 kronor.

Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915		1916		1917		1918			
	Juli	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	3:dje kvar-talet	4:de kvar-talet	Dec.
Stockholm	100	106	119	128	133	147	169	188	253	302	336	347
Södertälje	100	108	119	130	134	147	168	189	246	283	329	338
Uppsala	100	109	120	131	136	150	177	197	250	287	336	346
Nyköping	100	105	117	124	131	146	173	190	243	271	321	335
Eskilstuna	100	106	118	124	128	144	171	195	243	270	317	329
Linköping	100	106	121	129	134	150	177	196	242	273	324	336
Norrköping	100	106	118	126	130	144	167	189	239	268	316	327
Motala	100	106	122	131	138	155	180	203	251	285	336	347
Jönköping	100	104	117	126	133	146	172	195	245	274	320	326
Växjö	100	104	118	124	132	147	167	185	231	265	309	316
Kalmar	100	104	117	127	131	145	169	194	237	267	311	321
Västervik	100	103	113	121	131	145	169	186	236	268	308	314
Visby	100	104	113	121	127	140	162	179	223	251	295	308
Karlskrona	100	106	121	129	134	146	169	189	236	262	302	308
Kristianstad	100	108	121	135	138	149	173	198	254	286	327	336
Malmö	100	106	119	131	144	148	174	203	259	288	328	336
Lund	100	105	121	130	133	148	173	205	259	284	325	327
Landskrona	100	108	122	133	138	152	177	208	259	288	328	337
Hälsingborg	100	105	118	129	134	146	172	201	260	285	327	336
Ystad	100	105	119	130	135	146	171	197	255	282	323	328
Halmstad	100	106	120	129	134	146	169	192	244	281	321	325
Göteborg	100	104	121	129	135	151	176	203	264	291	333	343
Lysekil	100	103	113	122	129	142	166	188	235	263	305	318
Vänersborg	100	104	117	126	135	149	172	194	246	282	324	336
Borås	100	107	121	130	136	150	173	196	247	274	321	328
Tidaholm	100	104	118	127	136	149	167	187	234	268	311	318
Karlstad	100	108	119	126	123	148	171	192	245	278	326	335
Örebro	100	107	119	128	133	148	173	192	239	271	320	326
Kopparberg	100	105	116	123	131	147	169	189	240	269	321	331
Västerås	100	105	117	127	134	150	173	194	244	279	326	338
Falun	100	105	114	125	131	146	171	190	239	278	322	334
Domnarvet o. Borlänge	100	105	117	128	134	150	177	199	247	290	337	350
Ludvika	100	104	115	123	130	148	170	194	247	279	327	336
Gävle	100	107	116	125	132	148	173	191	244	280	324	334
Söderhamn	100	107	119	126	133	149	177	193	252	288	331	346
Sundsvall: staden	100	105	114	125	135	153	172	197	251	287	338	345
sågverksdistriktet	100	104	111	123	132	153	176	199	246	291	335	343
Nyland	100	104	110	117	128	148	170	190	229	277	314	318
Östersund	100	105	113	123	128	149	168	190	243	281	316	324
Umeå	100	104	112	122	130	147	173	195	235	269	318	335
Luleå	100	105	114	122	128	148	173	199	246	290	328	340
Boden	100	107	118	124	132	150	174	203	252	297	336	345
Malmberget o. Gällivare	100	105	111	114	122	135	157	184	230	277	319	328
Kiruna	100	104	109	116	121	135	155	183	230	276	314	327
Samtliga orter	**100**	**105**	**117**	**126**	**132**	**147**	**170**	**191**	**241**	**277**	**320**	**330**

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1913—1918 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av ca 2 000 kronor.

Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter (»riksmedeltalet») = 100

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918			
						1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet	4:de kvartalet
Stockholm	111	111	113	111	109	113	120	121	117
Södertälje	103	105	105	104	101	105	104	105	106
Uppsala	100	101	102	101	102	101	102	102	103
Nyköping	97	97	97	97	98	98	98	95	98
Eskilstuna	99	101	101	99	102	102	102	98	100
Linköping	97	97	100	99	100	98	97	96	99
Norrköping	100	102	104	101	102	102	102	99	102
Motala	92	93	96	97	98	96	96	95	97
Jönköping	99	97	97	97	98	98	99	96	97
Växjö	95	94	95	96	93	90	92	91	92
Kalmar	97	95	97	95	97	95	93	93	93
Västervik	97	96	95	97	97	96	96	95	95
Visby	100	99	97	97	95	93	93	91	93
Karlskrona	99	99	101	99	97	97	96	93	93
Kristianstad	94	94	98	95	95	97	97	95	94
Malmö	100	100	103	105	105	108	107	104	103
Lund	97	97	99	97	101	104	102	99	98
Landskrona	97	95	99	99	101	102	101	99	97
Hälsingborg	96	95	97	96	99	104	103	99	98
Ystad	97	95	98	96	97	102	100	97	96
Halmstad	99	97	99	97	96	96	99	97	97
Göteborg	102	100	105	105	107	112	112	107	106
Lysekil	102	101	100	101	101	102	100	98	99
Vänersborg	99	97	98	100	99	100	99	99	99
Borås	97	97	100	100	99	99	100	96	98
Tidaholm	94	94	96	97	93	91	93	92	92
Karlstad	101	101	100	101	100	101	101	100	101
Örebro	100	100	101	100	100	98	98	97	99
Kopparberg	96	95	95	96	96	97	96	94	97
Västerås	98	98	99	100	100	99	100	99	100
Falun	101	100	100	100	101	100	100	101	102
Domnarvet och Borlänge	94	94	96	97	98	98	96	99	100
Ludvika	98	97	96	98	99	101	100	99	101
Gävle	102	102	101	102	102	102	103	102	102
Söderhamn	100	101	101	101	102	104	104	103	103
Sundsvall: staden	110	108	106	101	110	113	111	111	113
sågverksdistriktet	104	102	99	105	107	104	106	108	108
Nyland	106	105	98	104	104	100	99	105	103
Östersund	109	108	106	109	108	111	108	110	108
Umeå	105	103	99	102	104	100	99	99	102
Luleå	104	104	102	104	108	107	106	110	107
Boden	102	103	102	103	107	106	107	109	107
Malmberget och Gällivare	110	111	103	103	105	105	107	111	111
Kiruna	113	110	104	104	105	106	108	112	110
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Medelpris per år (1907—1917) och per månad

Obs.! Siffrorna för åren 1907—1909 angiva medelpris för 28 orter, för

	Varuslag	Kvantitet	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	14	14	14	14	14	14	15
2	handskummad	»	7	7	7	7	7	8	8	8
3	separerad	»	—	—	—	5	5	6	6	6
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	219	226	220	222	228	237	236	239
5	mat- (lands-)	»	199	204	198	200	205	214	213	218
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	—	150	151	156	164	162
7	halvfet, »	»	116	119	116	114	111	115	121	119
8	skummjölks-, »	»	—	—	—	49	48	51	58	60
9	Margarin: högsta kvalitet	»	157	164	159	169	152	157	—	—
10	lägsta »	»	108	119	116	125	116	122	—	—
11	växtmargarin	»	—	—	—	—	126	132	135	144
12	Ägg: svenska, färska	tjog	150	148	151	149	149	161	159	171
13	» konserverade	»				134	128	139	137	151
14	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—
15	»	5 l.	29	32	28	27	29	32	28	30
16	färsk	»				76	48	49	46	80
17	Ärter, gula	kg.	27	30	28	29	29	30	31	35
18	Bruna bönor	»	40	42	41	46	47	53	48	49
19	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [9]	»	28	31	33	32	30	31	31	33
20	råg-, » » »	»	20	23	22	20	20	22	22	23
21	rågsikt-, » » »	»	26	29	28	26	25	27	27	29
22	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1] 31	[1] 33	[1] 33	34	32	36	36	42
23	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	[2] 51	[2] 59	[2] 60	39	39	40	41	41
24	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	37	41	40	40	39	41	41	43
25	mjukt, limpa, söt	»	35	39	39	39	37	38	38	40
26	» » sur	»	26	28	28	28	27	29	30	31
27	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära [10]	»	67	73	74	76	74	76	76	78
28	mjukt, billigaste sort (bakat med vatten [10])	»	46	51	53	45	44	45	43	46
29	» » » mjölk [10]	»				61	60	61	60	61
30	Nötkött, färskt: stek	»	106	109	104	98	96	111	122	116
31	soppkött	»	89	91	85	78	78	91	100	95
32	Kalvkött, stek: gödkalv	»	118	122	120	117	116	123	131	130
33	spädkalv	»	64	66	63	60	58	65	72	70
34	Fårkött: färskt, stek	»	125	125	121	118	115	124	133	130
35	salt, svenskt	»	—	—	—	103	102	105	114	118
36	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	119	121
37	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	123	114	121	129	120	123	133	129
38	salt, svenskt »	»	131	121	127	138	129	129	140	137
39	» amerikanskt	»	125	121	128	149	139	136	—	—
40	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	—	75	76
41	gädda	»	—	—	—	—	—	—	108	110
42	*sill*	»	34	28	28	31	31	32	34	35
43	strömming	»	43	37	37	36	36	36	38	39
44	torsk	»	—	—	—	—	—	—	55	57
45	rödspotta (»spätta»)	»	80	81	79	80	79	77	79	81
46	salt: sill, prima	»	41	38	37	[3] 39	[3] 39	[3] 41	[3] 45	45
47	strömming	»	25	25	23	23	25	25	30	31
48	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	59	60	61	54	51	52	56	58
49	» » » rundskuren	»				—	—	—	76	77
50	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4] 116	[4] 116	[4] 115	125	155	176	170	159
51	Socker, bit-	»	62	66	67	71	69	72	67	65
52	Salt (matsalt)	»	—	—	—	—	—	—	—	10
53	Svagdricka	l.	—	—	—	6	6	6	6	6
54	Fotogen, Water White	»	[5] 16	[5] 18	[5] 18	17	15	17	20	21
55	Ved: björk- (osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn	2360	2680	2520	2280	2280	2360	2560	2630
56	barr- (2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.))	»	1850	2140	2020	1810	1810	1880	2040	2110
57	Bränntorv	100 kg.	[6] 73	[6] 80	[6] 74	187	185	187	196	220
58	Kol: antracit- (»valnöt») (hemkörd)	hl.	355	388	376	373	373	397	401	411
59	eng. hushålls- (fyrkol) (hemkörd)	»	—	—	—	—	—	—	234	242
60	Koks: gasverks- (okrossad) (hemkörd)	»	126	139	134	130	132	155	165	157
61	eng. kamin- » (hemkörd)	»	—	—	—	159	156	177	189	190

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — [3]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — [6]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. — [9]) Uppgifterna rena vetebrödstyper utan inblandning av rågmjöl ej saluföras, avse de meddelade priserna från och med februari ställda pris. — (Maximipris har varit rådande å *smör*, *mjöl*, *bröd* och *socker* under hela år 1917, å *ost* fr. o. m. av april, å *kaffe* fr. o. m. februari och å *kalvkött* under tiden 19 maj—17 sept. 1917 samt fr. o. m. den 22

(dec. 1917—dec. 1918) för samtliga orter.

åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1913—1918 för 44 orter.

1915	1916	1917	Dec. 1917	Jan. 1918	Febr. 1918	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
16	19	25	32	33	35	35	× 36	× 36	× 37	× 38	× 38	× 39	× 39	× 46	× 46	1
9	10	15	20	21	22	22	× 23	× 22	× 23	× 23	× 24	× 25	× 24	× 29	× 29	2
7	8	12	16	17	17	17	× 18	× 18	× 18	× 18	× 19	× 19	× 20	× 23	× 23	3
292	×× 310	× 401	× 533	× 535	× 535	× 535	× 535	× 535	× 535	× 536	× 540	× 588	× 724	× 725	× 726	4
260	295	× 358	× 475	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 540	× 722	× 724	× 723	5
197	257	× 305	× 328	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 460	× 515	× 515	6
149	191	× 234	× 268	× 279	× 289	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 410	× 485	× 485	7
82	127	× 167	× 186	× 188	× 188	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 260	× 335	× 335	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
170	216	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
198	237	343	548	596	554	471	463	632	681	741	736	795	904	1006	1 121	12
169	204	307	456	467	466	447	413 [7]	478 [7]	546 [7]	490 [7]	600	—	[7] 856	949	1 049	13
—	526	× 955	× 848	× 825	× 883	× 1049	× 1100	× 1166	× 932	× 988	—	—	× 1655	× 1581	× 1 816	14
36	33	× 58	× 48	× 51	× 54	× 59	× 58	× 59	× 57	× 60	—	× 92	× 82	× 85	× 90	15
87	76	146	—	—	—	—	—	—	—	342	132	—	—	—	—	16
57	55	× 63	× 62	—	—	—	—	× 58	× 61	× 61	× 62	× 62	× 63	× 80	× 81	17
75	111	199	—	—	—	—	—	—	× 144	× 14	× 142	× 142	× 141	× 250	× 250	18
40	×× 38	× 42	× 42	× 42	× 42	× 42	× 42	× 42	× 42	× 42	× 43	× 43	× 73	× 73	× 73	19
32	×× 29	× 36	× 36	× 36	× 36	× 36	36	× 37	× 37	× 37	× 37	× 37	× 56	× 56	× 56	20
39	×× 34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
52	50	× 68	× 72	× 72	× 73	× 78	× 79	× 79	× 79	× 79	× 79	× 80	× 80	× 100	× 100	22
46	52	× 75	× 71	× 72	× 73	× 74	× 68	× 67	× 67	× 72	× 71	—	—	× 72	× 90	23
54	53	× 62	× 64	× 63	× 64	× 68	× 69	× 69	× 70	× 68	× 68	× 69	× 88	× 88	× 90	24
48	49	× 60	× 61	× 61	× 64	× 70	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	× 74	× 89	× 90	× 92	25
38	38	× 45	× 44	× 45	× 45	× 44	× 47	× 47	× 48	× 46	× 46	× 46	× 59	× 59	× 61	26
88	90	× 117	× 119	× 123	× 141	× 171	× 180	× 180	× 180	× 181	× 182	× 182	× 205	× 208	× 224	27
53	54	× 68	× 67	× 72	× 77	× 83	× 84	× 85	× 85	× 84	× 85	× 84	× 102	× 104	× 113	28
67	66	× 83	× 87	× 98	× 111	× 137	× 145	× 146	× 145	× 145	× 145	× 145	× 166	× 168	× 174	29
140	193	219	258	297	319	382	523	634	662	674	680	682	676	646	633	30
119	169	193	229	265	287	344	465	567	594	603	604	610	608	578	563	31
154	203	× 215	301	339	358	425	535	633	658	659	676	702	704	× 516	× 350	32
87	122	× 148	193	225	241	278	353	403	413	420	433	453	463	× 350	× 250	33
158	215	258	316	363	400	473	589	684	712	710	717	727	726	707	701	34
139	194	241	281	315	349	383	486	542	676	618	606	644	669	657	654	35
140	184	261	300	368	385	402	392	—	—	— [8]	592 [8]	592 [8]	579 [8]	597	675	36
191	238	× 270	× 278	× 277	× 279	× 316	× 329	× 331	× 331	× 406	× 430	× 434	× 458	× 527	× 538	37
198	246	× 287	× 294	× 285	× 296	× 337	× 341	× 341	× 343	× 432	× 446	× 449	× 482	× 544	× 549	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39
80	99	122	162	172	173	180	179	183	195	212	222	246	250	260	260	40
117	149	188	237	260	261	271	268	279	307	323	335	354	373	381	391	41
45	68	91	117	95	85	82	108	166	161	169	170	205	209	168	166	42
43	56	65	88	97	91	92	97	109	122	114	120	138	157	172	165	43
62	82	111	147	160	157	157	168	186	196	192	202	224	248	232	229	44
89	123	167	233	245	233	235	259	265	275	280	317	357	365	354	356	45
57	97	105	127	142	151	154	143	136	132	133	136	144	151	158	160	46
36	61	73	85	86	87	88	88	83	83	92	97	115	126	126	125	47
72	111	152	201	225	237	241	255	265	279	304	327	332	355	355	345	48
91	139	191	255	268	264	253	283	308	311	357	358	417	450	423	425	49
161	209	× 315	× 305	× 304	× 305	× 304	× 304	× 304	× 304	× 312	× 312	× 313	× 313	× 312	× 300	50
66	68	× 70	× 77	× 78	× 79	× 79	× 95	× 96	× 96	× 96	× 97	× 97	× 97	× 97	× 97	51
10	13	19	27	27	28	28	29	29	30	31	32	32	33	33	34	52
7	8	10	12	12	13	13	14	13	14	14	15	15	15	16	16	53
23	27	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	54
2890	3810	5520	7200	7340	7490	7500	7460	7550	7690	7950	8090	8210	8270	8300	8360	55
2310	3060	4500	5960	6120	6230	6280	6280	6370	6420	6720	6880	6960	7020	7070	7030	56
290	385	670	1045	1098	1126	1111	1104	1010	976	1056	986	923	980	1028	1017	57
531	717	803	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58
367	543	707	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59
211	292	418	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
248	339	521	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61

gifterna för åren 1910—1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [6]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — [7]) Uppgifterna avse för maj 1918 fyra, för juni tre, för juli och aug. två samt för okt. fyra orter. — [8]) Uppavse 1917—okt. 1918 75 % utmalning. — [10]) Å de orter, där i samband med den statliga regleringen av brödsäd 1917 sådana brödslag, som närmast motsvara de i varuliston angivna kvaliteterna. × Maximipris. — ×× Eljest fastden 21 aug. 1917. å *potatis* fr. o. m den 16 april, å *gula ärter* fr. o. m. den 27 mars, å *gryn* från förra delen nov. 1918. Allt *fläsk* kan anses hava kommit under statsreglering fr. o. m. december 1917.)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
			Medelpris (öre)								
1	Mjölk: oskummad ×	l.	*43	*58	*58	*39	*50	*50	42	*51	*51
2	» handskummad ×	»	—	—	—	—	—	—	25	—	—
3	» separerad ×	»	—	—	—	*22	*25	*25	20	*25	*25
4	Smör: bords- (mejeri-) ×	kg.	*730	*740	*740	*720	*720	*720	*730	*730	*730
5	» mat- (lands-) ×	»	—	—	—	*720	*720	*720	—	—	—
6	Ost: helfet, okryddad ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	515
7	» halvfet, » ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	485
8	» skummjölks-, » ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	335
9	Margarin, växt-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Ägg: svenska, färska	tjog	995	1161	1374	915	1081	1188	950	1100	1100
11	» konserverade	»	—	1039	1088	—	—	—	—	—	—
12	Potatis: gammal ×	5 l.	*109	*102	*109	—	*105	*105	*113	*85	*85
13	» ×	hl.	—	—	—	—	*2143	*2143	—	—	—
14	» färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Ärter, gula ×	kg.	—	*80	—	*60	*80	*80	*57	*80	*80
16	Bruna bönor ×	»	—	—	—	—	*250	*250	*138	—	*250
17	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort[2]) ×	»	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*72	*72	*72
18	» råg-, » » » ×	»	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*55	*55	*55
19	» rågsikt-, » » »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Gryn: havre- (ångpreparerade) ×	»	—	—	*100	*82	—	*100	—	—	—
21	» ris-, bästa sort svenska (»R. T.») ×	»	—	—	*90	—	—	*84	—	—	*90
22	Rågbröd: hårt (spis-), grovt ×	»	*98	*101	*101	*95	*95	*95	*84	*84	*84
23	» mjukt, limpa, söt ×	»	*95	*104	*110	—	*110	*110	*95	*94	*96
24	» » » sur ×	»	—	—	—	—	—	—	*73	*74	*74
25	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära ×	»	*276	*276	*276	*200	*200	*200	*218	*215	*210
26	» mjukt, bil- (bakat med vatten ×	»	*123	*125	*154	—	—	—	*123	*123	*123
27	» ligaste sort (» » mjölk ×	»	—	—	—	*150	*150	*154	*190	*190	*190
28	Nötkött, färskt: stek	»	782	754	739	785	688	688	701	675	669
29	» soppkött	»	716	699	686	660	619	596	610	600	563
30	Kalvkött, stek: gödkalv ×	»	828	588	—	811	563	350	749	550	350
31	» spädkalv ×	»	524	385	—	517	363	250	485	394	250
32	Fårkött: färskt, stek	»	830	808	819	855	750	744	780	725	638
33	» salt, svenskt	»	703	697	734	—	—	—	817	700	700
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt (sidfläsk) ×	»	—	—	*580	*495	—	*580	*451	*540	*550
36	» salt, svenskt » ×	»	—	—	*580	*513	*580	*580	*472	*550	*550
37	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	349	355	346	243	225	265	302	381	338
38	» gädda	»	473	470	461	385	385	419	400	400	400
39	» sill	»	251	178	219	264	154	184	233	206	172
40	» strömming	»	166	192	241	242	178	183	191	200	166
41	» torsk	»	264	260	264	345	325	350	335	350	325
42	» rödspotta (»spätta»)	»	388	399	423	400	363	392	400	400	394
43	» salt: sill, prima	»	138	140	142	130	135	135	140	137	135
44	» strömming	»	101	102	97	75	—	—	150	169	135
45	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	335	343	400	306	375	350	392	388	325
46	» » » rundskuren	»	475	467	—	—	—	—	425	425	400
47	Kaffe (obränt), prima Santos ×	»	*310	*310	*300	*310	*310	*300	*325	*325	*300
48	Socker, bit- ×	»	*93	*93	*93	*94	*96	*96	*96	*96	*96
49	Salt (matsalt)	»	40	40	41	35	30	30	40	40	40
50	Svagdricka	l.	18	20	20	20	17	14	19	20	21
51	Fotogen, Water White	»	—	—	84	—	—	105	—	—	—
52	Ved: björk- (osågad, hemkörd (per »storfamn»: 2·5 × 1·6 ×	famn	11210	10860	10860	11500	11250	10500	9960	10040	9900
53	barr- × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	10460	10060	10060	8500	8750	8750	8720	8720	8710
54	Bränntorv	100 kg.	1472	1417	1460	1000	1417	1417	1167	950	—
55	Kol: antracit- (»valnöt») (hemkörd)	hl.	*2500	*2500	*2500	—	—	—	*1500	*1525	*1500
56	» eng. hushålls- (fyrkol) (hemkörd)	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57	[3])Koks: gasverks- (okrossad) (hemkörd)	»	*950	*1025	*1025	*1275	*1275	*1175	*1145	*1110	*1150
58	» eng. kamin- » (hemkörd)	»	—	*1250	*1250	—	—	—	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Uppsala under okt. dec. braxen 350 och kolja 200 à 300 öre; för Nyköping under okt. havslax 300 och kolja 215 öre, under öre; för Linköping under okt. havslax 300 à 400, kolja 200 à 350, sjötunga 375, vitling 180 à 300 och och under dec. havslax 250 à 300, kolja 200 à 250, lake 400, sjötunga 450, vitling 165 och ål 600 à 700 kolja 150 à 300, sjötunga 400 och vitling 100 à 250 öre samt under dec. kolja 250 och vitling 100 à 200 oktober och november 10·75 samt under december 11·00 kr. per hl. och i Norrköping under kvartalet är införd å de varor, framför vilkas noteringar tecknet * är utsatt.

12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
Nyköping			**Eskilstuna**			**Linköping**			**Norrköping**			**Motala**			**Jönköping**			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
M e d e l p r i s (ö r e)																		
*34	*48	*48	36	*46	*46	*33	*48	*48	*35	*50	*50	34	45	45	34	*41	*41	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	*23	—	2
*17	*24	*24	18	*23	*23	*16	*24	*24	*18	*25	*25	18	23	23	18	--	*18	3
*720	*720	*720	*720	*720	*720	*725	*730	*730	*728	*728	*728	*720	*720	*720	*720	*720	*720	4
*720	*720	*720	*720	*720	*720	—	—	*730	*728	*728	*728	—	—	—	*720	*720	*720	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	460	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	485	—	—	—	410	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
721	731	908	856	1055	1113	888	1000	1014	923	1123	1106	869	1000	1056	875	1005	1052	10
—	—	—	—	1100	—	—	—	—	—	1000	1000	—	—	—	—	—	—	11
*77	*77	*77	*77	*77	*92	*70	*84	*84	*85	*85	*105	*70	*70	*70	—	*63	*63	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*1800	—	—	—	—	*1050	—	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
*58	*80	*80	—	*80	*80	*58	—	*80	—	*80	*80	*60	*80	*80	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	*138	*250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
*72	*72	*72	*74	*73	*73	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	17
*55	*55	*55	*57	*56	*56	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
*80	*100	*100	*79	—	*100	*79	*100	*100	*79	*100	*100	*79	*100	*100	—	—	*100	20
—	—	*90	—	—	*90	—	—	*90	—	*72	*90	—	—	*90	—	—	*90	21
*90	*90	*93	*88	*88	*93	*85	*86	*90	*84	*84	*90	*91	*91	*91	*90	*90	*90	22
*92	*92	*105	*104	*104	*104	*81	*85	*92	*90	*90	*98	*95	*95	*96	*77	*77	*77	23
—	—	—	*72	*72	*72	*77	*77	*77	*73	*73	*77	—	—	*80	—	—	—	24
*249	*250	*250	*250	*250	*250	*200	*200	*200	*250	*250	*200	—	*202	*205	*200	*200	*200	25
*116	*122	*119	*122	*122	*122	*91	*90	*108	*110	*110	*124	*84	*93	*108	*92	*92	*92	26
*180	*169	*176	*184	*184	*184	*160	*160	*160	*158	*158	*158	—	*186	*186	*185	*185	*185	27
735	734	729	673	624	620	713	690	663	713	697	699	769	755	714	726	729	727	28
637	627	627	631	562	578	662	644	614	688	665	654	682	654	622	674	675	675	29
768	563	350	693	525	—	719	533	350	802	567	350	714	525	350	654	501	350	30
422	334	250	500	375	—	495	363	250	—	—	250	490	381	250	400	325	250	31
781	752	765	810	800	800	721	722	760	828	797	785	716	731	736	703	700	700	32
—	—	—	—	—	—	658	642	678	650	650	650	650	650	625	—	—	—	33
—	—	—	—	—	831	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
—	—	—	—	—	*550	*445	*520	*520	*462	*520	*520	*445	*520	*520	*450	—	—	35
—	—	—	—	—	*550	*463	*535	*530	*482	*530	*550	*463	*530	*530	--	—	—	36
219	225	238	280	300	300	280	270	244	280	288	313	250	300	300	309	350	—	37
323	341	360	398	375	413	403	403	398	390	400	388	390	396	372	321	406	403	38
227	167	163	206	176	178	232	175	180	243	173	170	206	195	154	179	157	125	39
124	137	139	230	179	188	164	186	176	130	138	146	160	187	173	175	156	129	40
308	296	275	350	300	325	360	284	278	270	238	217	—	—	—	200	250	250	41
375	350	379	—	—	—	362	349	367	376	400	400	335	333	300	319	350	313	42
137	125	126	120	120	129	150	160	148	138	140	130	132	132	140	144	146	143	43
80	70	77	160	—	—	150	—	-	125	140	—	—	—	—	—	—	—	44
307	360	357	450	450	450	421	408	418	400	475	475	381	390	370	350	350	353	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
*315	*315	*300	*325	—	*300	*310	—	*300	*310	*310	*300	*325	*321	*300	*310	—	*300	47
*100	*100	*100	*97	*97	*97	*95	*95	*95	*93	*95	*95	*97	*97	*97	*96	*96	*96	48
30	—	—	40	40	40	35	35	34	30	33	33	26	26	25	35	35	35	49
16	18	18	18	18	18	—	--	—	14	14	14	15	15	15	15	15	15	50
—	—	95	—	—	—	—	—	92	—	—	95	—	—	—	—	—	—	51
8010	8010	9000	9830	9710	9830	7810	8220	8190	9600	9600	9600	7180	7180	8020	8600	8600	8600	52
7200	6410	7200	7560	7380	7560	7270	7510	7690	7600	7600	7700	5990	5990	6520	6800	6800	6800	53
—	—	—	—	—	—	1250	1333	1300	1050	1050	1050	—	—	—	—	—	—	54
—	—	—	—	*2800	*2800	*3500	*3250	—	—	—	*1700	—	—	—	—	—	—	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*1300	—	—	—	—	—	—	56
*600	—	—	—	—	—	*1225	*1240	*1160	*1064	*1019	*975	*1125	*1125	*1125	—	—	—	57
—	—	—	—	—	—	*1275	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58

braxen 325, ruda 350 och sik 300 öre, under nov. braxen 300 à 350 och kolja 250 à 350 öre samt under nov. havslax 250, kolja 190 à 380 och vitling 240 öre samt under dec. kolja 220 och vitling 180 à 200 åt 500 à 700 öre, under nov. havslax 225 à 400, kolja 150 à 350, vitling 125 à 300 och åt 600 à 700 öre öre; för Norrköping under okt. kolja 275, makrill 350, sjötunga 475 och vitling 215 öre, under nov. öre. — [2]) 75 % utmalning. — [3]) Genom *Bränslekommissionen* försåld *koks* kostade i Stockholm under 1 0·00 kr. per hl. — × Maximipris. Maximipris å kalvkött infört den 22 nov. 1918. — Kortransonering

1	2	30	31	32	33	34	35	36	37	38
Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik		
		Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
		Medelpris (öre)								
1 Mjölk: oskummad ×	l.	32	*41	*41	*32	*41	*41	*35	*41	*41
2 handskummad ×	»	20	—	—	—	—	—	—	—	—
3 separerad ×	»	17	*17	*20	*17	*20	*20	*15	*20	*20
4 Smör: bords- (mejeri-) ×	kg.	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720
5 mat- (lands-) ×	»	*720	*720	*720	—	—	—	*720	*720	*720
6 Ost: helfet, okryddad ×	»	460	—	—	—	—	—	—	—	—
7 halvfet, » ×	»	410	—	—	—	—	—	—	—	—
8 skummjölks-, » ×	»	260	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Margarin, växt-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10 Ägg: svenska, färska	tjog	825	903	944	850	994	1068	763	845	871
11 » konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12 Potatis: gammal ×	5 l.	*56	*56	*56	*60	*63	*63	*56	*61	*70
13 » ×	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14 färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15 Ärter, gula ×	kg.	*70	—	*80	—	—	*80	—	—	*80
16 Bruna bönor ×	»	—	—	—	—	—	*250	—	—	*250
17 Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort[2] ×	»	*72	*72	*72	*70	*70	*70	*70	*70	*70
18 råg-, » » » ×	»	*55	*55	*55	*53	*53	*53	*53	*53	*53
19 rågsikt-, » » »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20 Gryn: havre- (ångpreparerade) ×	»	—	—	*100	*79	*100	*100	—	—	*100
21 ris-, bästa sort svenska (»R. T.») ×	»	—	—	*75	—	—	*90	—	—	*90
22 Rågbröd: hårt (spis-), grovt ×	»	*85	*85	*85	*84	*84	*84	*84	*86	*84
23 mjukt, limpa, söt ×	»	*71	*70	*73	*83	*83	*83	*83	*83	*83
24 » » sur ×	»	*56	*56	*56	*55	*55	*56	*55	*55	*55
25 Vetebröd: skorpor, runda, ordinära ×	»	*150	*150	*200	*150	*150	*200	*150	*150	*150
26 mjukt, bil- bakat med vatten ×	»	*92	*92	*115	*83	*83	*86	—	—	*86
27 ligaste sort » » mjölk ×	»	*154	*154	*154	*131	*131	—	*154	*154	*154
28 Nötkött, färskt: stek	»	638	622	606	637	603	573	775	750	725
29 soppkött	»	601	581	549	561	532	485	675	650	625
30 Kalvkött, stek: gödkalv ×	»	649	500	350	648	473	350	765	525	350
31 spädkalv ×	»	504	355	250	—	—	—	465	350	250
32 Fårkött: färskt, stek	»	665	663	661	649	638	650	680	638	625
33 salt, svenskt	»	—	—	—	650	650	625	625	600	625
34 Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35 Fläsk: färskt (sidfläsk) ×	»	*445	*520	*520	—	—	—	*451	*530	*530
36 salt, svenskt » ×	»	—	—	*530	—	—	*550	*467	*540	*540
37 [1]) Fisk, färsk: abborre	»	310	257	274	288	—	250	182	182	171
38 gädda	»	386	380	383	360	354	342	358	350	313
39 sill	»	238	163	167	202	171	188	—	—	—
40 strömming	»	180	191	142	126	183	139	122	122	102
41 torsk	»	185	179	194	216	208	178	208	191	200
42 rödspotta (»spätta»)	»	380	333	296	342	275	267	—	—	—
43 salt: sill, prima	»	155	165	225	163	252	225	129	130	130
44 strömming	»	—	—	—	—	135	140	—	—	—
45 *Kabeljo av långa med fenor o. stjärt*	»	—	—	—	325	350	280	300	300	300
46 » » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47 Kaffe (obränt), prima Santos ×	»	*310	*310	*300	*325	—	—	*310	—	*300
48 Socker, bit- ×	»	*90	*90	*90	*95	*95	*95	*97	*97	*97
49 Salt (matsalt)	»	35	35	35	33	33	35	35	35	33
50 Svagdricka	l.	—	16	16	12	14	17	15	15	15
51 Fotogen, Water White	»	—	—	90	—	—	—	—	—	90
52 Ved: björk- osågad, hemkörd (per »storfamn»: 2·5 × 1·6 ×	famn	7010	6930	6460	7130	7130	7330	7570	7570	7570
53 barr- × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	6430	6340	5770	5890	5890	5580	6850	6850	6850
54 Bränntorv	100 kg.	825	825	825	810	1050	1050	—	—	—
55 Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56 eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	*1650	*1650	*1550
57 [4])Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	*1150	*1150	*1050
58 eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Prisuppgifter ha meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Kalmar under okt. under dec. kolja 163 och vitling 150 öre; för Visby under okt. flundra 250, kolja 250, lake 350, lax 500 under dec. flundra 200, kolja 200 och lax 400 öre. — [2]) 75 % utmalning. — [3]) Genom *Bränslekommissionen* samt under november och december 10·50 kr. per hl. — × Maximipris. Maximipris å kalvkött införd den

39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	
Visby			**Karlskrona**			**Kristianstad**			**Malmö**			**Lund**			**Landskrona**			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
M e d e l p r i s (ö r e)																		
30	41	*43	30	40	40	*34	*42	*42	37	44	44	35	42	42	*35	*42	*42	1
—	—	—	25	—	—	*20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
14	20	*20	—	20	20	*18	*21	*21	17	22	23	16	21	21	*16	*21	*21	3
*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	4
*720	*720	*720	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
864	1014	1192	815	859	888	860	963	1088	960	1119	1238	880	1000	1075	881	950	1042	10
—	—	—	800	—	—	—	650	650	—	—	1050	—	—	—	—	—	—	11
*60	*60	*60	*68	*74	*74	*70	*75	*75	*74	*74	*74	*63	*70	*70	*63	*70	*70	12
—	—	—	—	—	—	*1120	*1300	*1300	—	—	—	—	—	—	—	*1286	—	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
—	*80	*80	—	—	*80	*58	—	*80	—	*80	*80	—	—	*82	—	—	*80	15
—	—	*250	—	—	—	*138	*250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
*72	*72	*72	*70	*70	*70	*70	*70	*70	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*70	*70	*70	17
*55	*55	*55	*53	*53	*53	*53	*54	*53	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*53	*53	*53	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
*79	—	*100	—	—	*100	*79	*100	*100	—	—	*100	—	—	*102	—	*100	*100	20
—	—	*90	—	—	*90	—	—	—	—	—	*90	—	—	*92	—	—	*90	21
*80	*80	*82	*79	*79	*82	*84	*84	*90	*85	*85	*85	*85	*85	*85	*85	*85	*90	22
*69	*69	*69	*61	*61	*61	*67	*67	*69	*65	*65	*65	*65	*62	*62	*65	*65	*69	23
*57	*57	*58	*48	*48	*48	*50	*50	*52	*47	*47	*47	*49	*46	*46	*50	*50	*52	24
*150	*150	*200	*200	*200	*250	*188	*188	*250	*188	*188	*188	—	—	—	—	—	—	25
*92	*92	*108	*92	*92	*92	—	—	*113	*98	*98	*98	*97	*97	*97	*100	*100	*106	26
*154	*154	*154	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
541	539	500	624	611	598	684	616	600	725	719	669	740	669	600	690	674	621	28
494	488	452	569	553	540	636	561	550	675	669	625	672	596	500	668	647	588	29
545	447	350	660	673	350	696	513	350	725	538	—	890	625	350	823	583	350	30
—	—	—	511	554	250	466	375	250	575	413	—	597	425	250	577	399	2 0	31
639	648	599	646	654	655	750	728	688	850	863	781	990	881	773	839	850	791	32
650	650	650	613	600	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	850	800	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
—	—	—	—	—	—	—	*520	—	—	—	—	—	*520	—	—	—	—	35
—	—	*530	—	—	*530	—	—	*520	—	—	*550	—	—	*550	—	—	—	36
—	—	—	192	194	200	220	200	250	180	213	194	242	250	—	—	—	—	37
363	350	350	342	342	334	360	398	378	400	406	431	440	400	433	350	350	—	38
200	—	200	—	—	—	210	213	200	144	172	170	173	165	176	100	95	133	39
109	97	160	128	128	122	172	158	150	—	—	140	—	—	—	—	—	—	40
233	225	204	170	173	200	218	231	250	215	182	186	223	172	172	135	152	140	41
350	350	—	—	—	—	363	365	350	380	388	425	410	388	411	273	287	292	42
145	135	133	168	167	187	123	123	125	213	213	238	250	250	200	120	125	140	43
—	—	—	110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-	44
375	350	375	375	375	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
*310	—	*300	*310	—	—	*310	*310	*300	*310	—	*300	*310	—	*300	*310	*310	*300	47
*95	*97	*97	*96	*96	*96	*93	*93	*93	*97	*97	*97	*93	*93	*93	*96	*96	*96	48
45	47	50	44	44	44	30	30	35	30	30	30	35	33	35	25	31	30	49
10	10	—	14	14	14	15	15	15	14	14	14	14	14	14	15	15	15	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51
8100	8100	8860	7300	7300	7300	8950	9070	8820	11900	11900	11530	10270	9980	9480	9430	9430	9430	52
6410	6410	6200	—	—	—	6430	6430	6300	11120	11120	11170	8580	8380	8280	8900	8900	8900	53
550	750	750	883	850	850	1000	1000	1000	1167	1167	1210	938	960	937	1067	—	—	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*1600	—	*2200	*1250	—	56
—	*1350	*1250	—	—	—	*1000	*1000	*1000	*930	*930	*930	—	—	—	—	—	—	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*1095	*1095	*1095	58

kolja 175 à 230, sjötunga 250 och vitling 200 öre, under nov. kolja 150 à 250 och vitling 150 öre samt sik 350 och ål 500 öre, under nov. flundra 200 à 250, kolja 180 à 250, lax 500, sik 350 och ål 500 öre, samt försåld *koks* kostade i Karlskrona under kvartalet 10·00 kr. per hl. och i Malmö under oktober 10·40 22 nov. 1918. — Kortransonering är införd å de varor, framför vilkas noteringar tecknet * är utsatt.

	1	2	57	58	59	60	61	62	63	64	65
	Varuslag	Kvantitet	Hälsingborg			Ystad			Halmstad		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
			Medelpris (öre)								
1	Mjölk: oskummad ×	l.	*35	*42	*42	34	40	40	40	40	*40
2	» handskummad ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	» separerad ×	»	*16	*21	*21	15	20	20	21	21	*21
4	Smör: bords- (mejeri-) ×	kg.	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*700	*700	*720
5	» mat- (lands-) ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Ost: helfet, okryddad ×	»	460	515	—	—	—	—	—	—	—
7	» halvfet, » ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	» skummjölks-, » ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Margarin, växt-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Ägg: svenska, färska	tjog	929	998	1117	840	875	1013	915	995	1070
11	» » konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Potatis: gammal ×	5 l.	*70	*70	*70	*56	*56	*63	*70	*77	*77
13	» » ×	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	» färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Ärter, gula ×	kg.	*63	—	*80	—	—	—	*61	*80	*80
16	Bruna bönor ×	»	*143	—	*250	—	—	—	*141	*250	*250
17	Mjöl: vete- svenskt, bästa sort[2]) ×	»	*73	*73	*73	*71	*71	*71	*70	*70	*70
18	» råg-, » » » ×	»	*56	*56	*56	*54	*54	*54	*53	*53	*53
19	» rågsikt-, » » »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Gryn: havre- (ångpreparerade) ×	»	*80	*100	*103	*79	*100	*100	*79	*100	*100
21	» ris-, bästa sort svenska (»R. T.») ×	»	—	—	*92	—	—	*90	—	*72	*90
22	Rågbröd: hårt (spis-) grovt ×	»	*85	*85	*90	*85	*85	*98	*84	*84	*84
23	» mjukt, limpa, söt ×	»	*63	*63	*69	*67	*67	*70	—	—	—
24	» » » sur ×	»	*51	*52	*53	*51	*51	*53	*54	*54	*54
25	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära ×	»	*188	*188	*250	*189	*189	*189	*200	*200	*200
26	» mjukt bakat med vatten ×	»	95	*95	*111	*100	*100	*105	*77	*77	*92
27	» » » mjölk ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Nötkött, färskt: stek	»	668	630	627	705	681	550	637	601	612
29	» soppkött	»	609	576	574	630	619	456	582	527	543
30	Kalvkött, stek: gödkalv ×	»	712	529	350	765	538	350	624	469	350
31	» spädkalv ×	»	475	350	250	510	350	250	493	349	250
32	Fårkött: färskt, stek	»	799	775	753	805	744	706	699	716	700
33	» salt, svenskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt (sidfläsk) ×	»	*445	*520	*520	—	—	—	—	—	—
36	» salt, svenskt » ×	»	*477	*530	*550	—	—	—	—	—	*535
37	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	275	275	—	—	—	—
38	» gädda	»	413	404	400	445	425	425	—	—	600
39	» sill	»	173	166	163	—	125	125	225	195	183
40	» strömming	»	159	165	161	81	85	115	—	—	—
41	» torsk	»	144	150	150	164	209	202	172	150	158
42	» rödspotta (»spätta»)	»	376	371	379	450	444	450	313	311	318
43	» salt: sill, (prima)	»	175	180	188	243	240	240	194	203	188
44	» strömming	»	—	—	—	120	140	150	—	—	—
45	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	260	265	252	—	—	—	—	—	—
46	» » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kaffe (obränt), prima Santos ×	»	*310	*310	*300	*310	*310	*300	*310	—	*300
48	Socker, bit- ×	»	*97	*97	*97	*95	*92	*92	*96	*96	*96
49	Salt (matsalt)	l.	38	38	39	40	40	40	35	35	35
50	Svagdricka	»	15	15	15	12	12	12	15	15	15
51	Fotogen, Water White	»	—	—	88	—	—	—	—	—	—
52	Ved: björk- osågad, hemkörd (per »storfamn»: 2·5 × 1·6 ×	famn	9750	9480	9280	9730	9730	9730	8840	8950	8630
53	barr- × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	9000	8640	8360	8340	8340	8340	[3])7610	[3])7520	[3])7530
54	Bränntorv	100 kg.	1025	965	913	700	700	700	770	820	900
55	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—	*2500
56	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	*2300	*1725	*1500	*2800	*1450	—	*2250	*1500	*1200
57	[4])Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	*900	*900	*925	—	—	—	—	—	—
58	eng. kamin- » hemkörd	»	*1025	*1025	*1025	*925	*950	—	*953	*941	*930

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Halmstad under flundra 97 à 125, kolja 125 à 225 skrubba 250, vitling 75 à 175 och långa 200 öre samt under dec. flundra för Lysekil under okt. kolja 125 öre, under nov. kolja 90 à 150 öre samt under dec. kolja 113 öre; för 200 à 300 och sik 375 öre samt under dec. kolja 150 och sik 300 à 350 öre. — [2]) 75 % utmalning. — [3]) I under okt. 54·30 samt under nov. och dec. 57·30 kr. per famn. — [4]) Genom *Bränslekommissionen* försåld under okt. 10·50 samt under nov. och dec. 10·75 kr. per hl. — × Maximipris. Maximipris å kalvkött in-

66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	
Göteborg			Lysekil			Vänersborg			Borås			Tidaholm			Karlstad			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
Medelpris (öre)																		
42	50	*50	40	48	48	*40	*44	*44	38	45	45	35	42	42	*38	*46	*46	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	—	—	—	—	—	2
27	25	*25	—	—	—	*25	—	*22	20	22	22	18	18	21	*20	*23	*23	3
*726	*726	*726	*720	*720	*720	*720	*730	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	4
—	—	—	—	—	—	*720	*730	—	*720	*720	*720	*720	—	*720	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	515	—	—	—	—	—	—	—	—	—	515	6
—	—	—	—	—	—	—	485	—	—	—	—	410	485	485	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	335	—	—	—	—	—	335	335	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
993	1169	1294	859	997	1056	865	1050	1200	942	1033	1135	702	735	820	944	1108	1186	10
925	975	1250	—	850	850	—	—	—	—	950	1000	—	—	—	—	1000	—	11
*91	*91	*102	*77	*77	*95	—	*105	*90	*67	*72	*76	*60	*60	*60	*84	*84	*84	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1325	*1500	*1500	—	—	—	—	—	—	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
*63	*80	*80	*70	*80	*70	*60	*80	*80	—	*80	*80	—	—	*80	—	*80	*80	15
—	—	—	—	—	—	*138	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
*72	*72	*72	*73	*73	*73	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*74	*74	*73	*73	*73	17
*55	*55	*55	*56	*56	*56	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*57	*57	*56	*56	*56	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
*79	—	*100	*82	*100	*101	*79	*100	*100	—	—	*100	*80	—	—	*79	*100	*100	20
—	—	*90	—	—	*94	—	—	—	—	—	*90	—	—	*92	—	—	*90	21
*86	*86	*90	*80	*80	*83	*86	*86	*86	*86	*86	*86	*86	*86	*87	*85	*85	*90	22
*106	*106	*110	*73	*73	*75	*100	*100	*100	*96	*96	*96	*93	*93	*95	*105	*105	*105	23
*71	*71	*71	*62	*62	*64	—	—	—	*66	*66	*66	—	*54	—	*70	*70	*70	24
*191	*191	*191	*150	*150	*200	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*200	*200	*250	—	—	*200	25
*128	*128	*138	*83	*83	—	*107	*107	*107	*108	*108	*123	*100	*100	*113	*105	*104	*114	26
*195	*195	*198	*170	*170	*184	*173	*173	*173	*170	*185	*185	—	—	*175	—	—	—	27
680	694	681	570	588	600	625	625	575	628	625	634	692	680	655	628	625	625	28
615	663	638	520	538	550	550	550	500	543	541	544	608	596	575	590	589	590	29
710	531	350	—	—	—	655	438	350	626	485	350	698	525	350	647	500	350	30
505	381	250	353	300	250	360	313	250	405	328	250	393	319	250	433	538	250	31
715	713	713	610	650	638	675	675	675	690	685	653	696	685	674	697	708	731	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	650	—	650	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	675	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
—	—	*540	*445	*520	*520	—	—	—	*451	*530	*530	—	—	*532	—	—	—	35
—	—	*550	*463	*530	*530	—	*550	*550	—	*540	*540	*463	*550	*550	—	—	*580	36
300	375	388	—	—	—	200	—	—	250	338	270	—	—	—	338	325	333	37
358	500	450	—	—	—	325	338	300	381	355	348	—	—	—	434	427	409	38
223	179	171	—	125	130	231	175	140	207	194	169	216	161	153	236	175	178	39
—	288	225	—	—	—	—	200	—	—	—	150	—	—	140	—	237	219	40
220	191	188	135	122	116	250	188	185	181	214	155	200	—	—	300	309	231	41
345	331	317	260	263	275	325	—	350	402	389	305	—	—	—	380	377	393	42
156	163	169	140	140	135	160	180	200	115	115	125	140	140	140	155	163	163	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44
346	340	300	350	350	350	—	325	300	325	318	280	—	—	—	400	475	475	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	450	450	—	—	—	46
*310	*310	*300	*310	*310	*300	*310	—	*300	*310	*310	*300	*310	*310	*300	*310	*310	*300	47
*93	*93	*93	*95	*95	*95	*97	*97	*97	*95	*95	*95	*92	*92	*92	*96	*96	*96	48
38	38	38	35	45	45	38	34	34	35	35	35	30	30	35	40	40	40	49
18	18	18	—	—	—	12	12	12	15	15	15	10	10	10	15	15	18	50
—	—	110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	51
11580	11430	11450	9000	9000	10100	9550	9800	10000	8890	8250	7750	5480	5230	5170	8820	8820	8820	52
10300	9850	10100	8200	8200	8200	7050	7250	7200	6920	6250	5780	4170	3810	3780	7940	8060	8060	53
1333	1333	1250	675	675	675	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54
*3000	*2000	*2200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*2450	*2800	*2000	55
*2175	*1400	*1700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56
*970	*970	*970	—	—	—	—	—	—	*1100	*1080	*1050	*1100	*1100	*1100	*1650	—	—	57
*1700	*1300	*1300	*1300	*1315	*1380	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58

okt, flundra 100 à 175, id 200, kolja 200 à 260, makrill 200, skrubba 190 och vitling 158 öre, under nov. 100 à 150, karp 500, kolja 175 à 200, lax 1000, långa 250, rocka 100, vitling 100 à 200 och ål 600 öre; Vänersborg under okt. kolja 225 öre; för Tidaholm under okt. kolja 300 öre, under nov. kolja Halmstad har betalats för bokved under okt. 91·60, under nov. 92·40 samt under dec. 91·20, för ribbved *koks* kostade i Hälsingborg under okt. och nov. 10·40 samt under dec. 10·50 kr. per hl. och i Göteborg fört den 22 nov. 1918. — Kortransonering är införd å de varor, framför vilkas noteringar tecknet * är utsatt.

	1	2	84	85	86	87	88	89	90	91	92
	Varuslag	Kvantitet	Örebro			Kopparberg			Västerås		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
			Medelpris (öre)								
1	Mjölk: oskummad ×	l.	*37	*47	*47	40	46	46	38	*47	*47
2	handskummad ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad ×	»	*18	*24	*24	21	23	23	19	*22	*22
4	Smör: bords- (mejeri-) ×	kg.	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720
5	mat- (lands-) ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Ost: helfet, okryddad ×	»	—	—	515	—	—	515	—	—	—
7	halvfet, » ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	skummjölks-, » ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Margarin, växt-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Ägg: svenska, färska	tjog	895	981	969	—	—	—	815	1000	1033
11	» konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Potatis: gammal ×	5 l.	*77	*77	*77	*98	—	*100	*67	*85	*108
13	» ×	hl.	—	—	—	*1900	*1400	—	—	—	—
14	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Ärter, gula ×	kg.	—	—	*80	—	*80	*80	—	*80	*80
16	Bruna bönor ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort[2] ×	»	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72
18	råg-, » » » ×	»	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55
19	rågsikt-, » » »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Gryn: havre- (ångpreparerade) ×	»	—	—	*100	*80	*100	—	*79	*100	*100
21	ris-, bästa sort svenska (»R. T.») ×	»	—	—	—	—	—	*90	—	—	*90
22	Rågbröd: hårt (spis-), grovt ×	»	*84	*84	*84	*84	*84	*84	*87	*88	*87
23	mjukt, limpa, söt ×	»	*98	*98	*98	*99	*99	*98	*103	*103	*108
24	» » sur ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära ×	»	*200	*200	*200	*165	*165	*165	*200	*200	*250
26	mjukt, bil- (bakat med vatten ×	»	*104	*104	*111	*99	*95	*111	*107	—	*114
27	ligaste sort) » » mjölk ×	»	*165	*165	*165	—	—	—	*180	—	*180
28	Nötkött, färskt: stek	»	680	647	641	655	631	600	721	719	671
29	soppkött	»	575	525	519	563	557	535	670	629	612
30	Kalvkött, stek: gödkalv ×	»	688	494	350	670	513	350	752	519	—
31	spädkalv ×	»	500	338	250	500	350	—	477	346	—
32	Fårkött: färskt, stek	»	735	706	725	673	671	742	808	773	791
33	salt, svenskt	»	—	—	—	—	650	700	—	750	—
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt (sidfläsk) ×	»	—	*530	*530	*451	*530	*530	—	—	—
36	salt, svenskt » ×	»	—	*540	*540	*482	—	*540	—	—	—
37	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	203	219	231	224	250	—	250	300	292
38	gädda	»	385	400	419	380	408	394	423	383	403
39	sill	»	231	174	187	285	173	162	224	160	179
40	strömming	»	188	191	171	—	225	175	225	209	176
41	torsk	»	267	260	—	225	200	—	344	250	258
42	röd»spotta (»spätta»)	»	355	369	392	388	300	—	—	—	325
43	salt: sill, prima	»	132	130	123	118	110	116	130	125	127
44	strömming	»	—	—	—	—	63	75	92	100	100
45	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	—	—	—	342	355	350	391	400	—
46	» » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kaffe (obränt), prima Santos ×	»	*310	*310	*300	*310	—	*300	*310	*310	*300
48	Socker, bit- ×	»	*97	*97	*98	*100	*100	*99	*98	*97	*97
49	Salt (matsalt)	»	30	30	33	25	25	25	35	30	30
50	Svagdricka	l.	10	10	10	25	25	25	15	—	17
51	Fotogen, Water White	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Ved: björk- { osågad, hemkörd (per	famn	9070	9200	8570	5790	5790	5790	8190	8190	8900
53	barr- { »storfamn»: 2·5 × 1·6 × × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	7250	7880	6800	5070	5070	5070	7300	7300	7830
54	Bränntorv	100 kg.	1250	1250	1360	—	—	—	—	—	—
55	Kol: antracit- (»valnöt») {	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—	*2500
56	eng. hushålls- (fyrkol) { hem-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57	Koks: gasverks- (okrossad) { körd	»	*765	*765	*565	*1300	*1300	*1300	—	—	*1115
58	eng. kamin- »	»	—	*1215	*1215	—	—	—	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Örebro under okt. dec. kolja 160 à 250 och vitling 100 à 200 öre; för Västerås under okt. braxen 250, gös 445, 450 à 500, havslax 400, id 338, kolja 150 à 300, sik 350 à 425 och vitling 213 öre samt under dec. braxen och vitling 250 à 275 öre, under nov. kolja 238 och vitling 200 à 225 öre samt under dec. kolja 200 à 225 kolja 213 och vitling 190 à 225 öre samt under dec. kolja 180 à 250 och vitling 160 à 250 öre; för Ludsamt under dec. kolja 200 öre; för Söderhamn under okt. sik 400 öre. — [2]) 75 % utmalning. — × Maxivilkas noteringar tecknet * är utsatt.

93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	
Falun			Domnarvet o. Borlänge			Ludvika			Gävle			Söderhamn			Sundsvall: staden			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
Medelpris (öre)																		
*40	*48	*48	40	45	45	42	49	50	*43	*51	*51	40	47	47	60	60	59	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	*24	*25	—	—	—	—	38	40	37	2
*22	*24	*24	22	22	22	26	28	26	—	—	—	20	23	23	—	—	—	3
*735	*735	*735	*729	*735	*735	*735	*735	*735	*735	*735	*735	*721	*720	*720	*730	*730	*730	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	730	730	*730	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	515	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
951	946	1133	—	1033	—	917	1031	1140	934	1142	1188	951	1129	1300	993	1058	1262	10
—	—	—	—	—	1100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	950	1105	11
—	*116	*116	—	105	105	*105	*78	*81	*88	*116	*116	—	*116	*117	*93	*100	*100	12
—	—	—	—	—	—	*2100	—	*1620	—	—	*1890	—	—	—	*2148	*2286	*1950	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
—	*80	*88	*64	*80	*80	*62	*80	*80	*60	*80	*80	*60	—	*80	*70	*80	*80	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*150	—	—	—	—	—	16
*78	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*75	*75	*75	*74	*74	*75	17
*56	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*58	*58	*57	*57	*58	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	*100	*80	—	*100	*80	*100	*100	*79	*93	*100	*80	—	*100	*80	*100	*100	20
—	—	*90	—	—	*90	—	—	*90	—	—	*90	—	—	*90	—	—	*90	21
*78	*84	*87	*90	*90	*90	*95	*95	*95	*85	*85	*90	*85	*85	*86	*92	*93	*95	22
*100	*102	—	*100	*100	—	*100	*100	*100	*99	*98	*108	*100	*100	*109	*101	*101	*108	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
*200	*217	*215	*200	*215	*215	*250	*250	*250	*200	*200	*200	*151	—	—	*188	*188	*250	25
*92	*109	*123	*92	*108	*123	—	—	*110	*108	*108	*123	*110	—	*124	*98	*98	*117	26
*184	*193	*211	*184	*190	*211	*152	*154	*154	—	—	—	*158	*158	*172	*154	*154	*154	27
750	722	683	700	663	642	637	637	642	684	651	633	630	600	600	722	627	646	28
666	644	621	593	565	594	608	609	614	626	585	552	566	533	533	653	555	588	29
757	450	—	707	456	—	—	—	—	754	563	350	700	538	—	713	506	350	30
463	288	250	400	288	250	—	—	—	437	346	250	384	321	—	478	338	250	31
797	742	728	750	738	700	698	700	—	710	680	675	687	700	700	704	691	709	32
—	—	—	675	750	700	600	700	690	625	600	592	—	—	—	650	600	650	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	*465	—	*540	—	—	*540	*468	—	*560	35
—	*550	*560	—	—	*560	—	—	*560	*493	—	—	—	—	—	*493	—	*570	36
291	300	292	300	309	283	275	300	300	260	263	267	—	225	250	288	250	238	37
410	450	438	400	400	404	400	450	450	427	422	444	350	350	350	419	444	428	38
243	173	183	206	161	155	206	171	164	227	185	172	150	163	163	—	149	158	39
194	161	193	200	195	177	200	200	183	149	137	182	96	125	160	163	184	198	40
267	247	213	300	238	259	313	300	300	300	263	269	317	250	256	300	265	272	41
378	350	350	—	—	—	350	300	300	420	400	400	—	292	294	400	425	400	42
128	136	143	123	145	143	125	130	173	124	140	130	150	148	150	187	235	220	43
110	131	138	140	120	130	—	—	—	103	113	113	—	—	—	175	159	150	44
367	365	360	380	342	350	313	363	300	323	304	300	—	350	350	350	325	350	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
*310	*310	*300	*310	*310	*300	*318	*310	*300	*310	*310	*300	*310	*310	*300	*308	*312	*300	47
*98	*98	*98	*98	*98	*98	*100	*100	*100	*98	*98	*98	*97	*96	*97	*100	*99	*100	48
30	30	30	30	30	30	38	38	38	27	26	26	25	25	28	30	28	28	49
—	—	—	—	—	—	12	12	12	16	16	16	16	—	—	15	20	18	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95	—	—	—	—	—	110	51
8010	7500	7650	5700	6910	6910	7430	7430	7430	8810	9000	9100	6620	6200	7650	8670	8920	8740	52
6940	6250	6250	4980	6190	6190	4660	4660	4660	6940	7400	7380	5360	—	6300	7700	7550	7450	53
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	667	—	667	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*1500	*1500	*1500	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*2200	*2200	—	—	—	—	—	—	56
*1150	*1200	*1350	*1200	*1200	*1150	—	—	—	—	—	—	*1200	—	—	—	—	—	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*1500	*1570	—	—	—	*1195	*1195	*1195	58

kolja 235 och vitling 150 à 290 öre, under nov. kolja 120 à 280 öre och vitling 100 à 280 öre samt under havslax 350, kolja 175 à 325, lake 250, sik 390 och vitling 190 öre, under nov. braxen 150 à 250, gös 150 à 200, havslax 400, id 338, kolja 150 à 300 och vitling 130 à 200 öre; för Falun under okt. kolja och vitling 200 öre; för Domnarvet och Borlänge under okt. kolja 238 och vitling 225 öre, under nov. vika under okt. kolja 200 à 300 och vitling 175 öre, under nov. kolja 130 à 175 och vitling 100 öre mipris. Maximipris å kalvkött infört den 22 nov. 1918. — Kortransonering är införd å de varor, framför

1	Varuslag	2 Kvantitet	111 Sundsvall: sågverksdistriktet Okt.	112 Sundsvall: sågverksdistriktet Nov.	113 Sundsvall: sågverksdistriktet Dec.	114 Nyland Okt.	115 Nyland Nov.	116 Nyland Dec.	117 Östersund Okt.	118 Östersund Nov.	119 Östersund Dec.
			Medelpris (öre)								
1	Mjölk: oskummad ×	l.	50	54	52	43	43	46	*55	*48	*48
2	handskummad ×	»	32	32	32	—	—	—	*35	—	—
3	separerad ×	»	—	25	—	26	26	—	*33	*24	*24
4	Smör: bords- (mejeri-) ×	kg.	*732	*732	*732	*720	*740	*740	*720	*720	*720
5	mat- (lands-) ×	»	—	—	—	—	—	—	*720	*720	*720
6	Ost: helfet, ×	»	460	—	515	—	—	—	460	515	515
7	halvfet, ×	»	410	—	—	—	—	—	—	—	485
8	skummjölks-, ×	»	260	—	—	—	—	—	—	—	335
9	Margarin, växt-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Ägg: färska	tjog	883	963	1115	943	1008	1175	970	1020	1415
11	» konserverade	»	—	—	—	—	1050	—	—	—	1320
12	Potatis: gammal ×	5 l.	*108	*96	*105	*105	*105	*112	*65	*65	*87
13	» ×	hl.	*1960	*2230	*2260	—	—	—	*1030	*1030	*1306
14	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Ärter, gula ×	kg.	*65	*80	*81	—	—	*85	*64	*80	*80
16	Bruna bönor ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	250
17	Mjöl: vete, svenskt, bästa sort [2]) ×	»	*75	*75	*75	*76	*76	*76	*74	*74	*74
18	råg-, » » » ×	»	*58	*58	*58	*59	*59	*59	*57	*57	*57
19	rågsikt-, » » »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Gryn: havre- (ångpreparerade) ×	»	*81	*100	*102	—	—	—	*79	*100	*100
21	ris-, bästa sort svenska (»R. T.») ×	»	—	—	*92	—	—	*95	—	*72	*90
22	Rågbröd: hårt (spis-), grovt ×	»	*92	*93	*94	*92	*92	*92	*97	*97	*100
23	mjukt, limpa, söt ×	»	*99	*100	*104	*86	*85	*85	*92	*92	*95
24	» » sur ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära ×	»	*189	*188	*250	*174	*172	*176	*180	*180	*200
26	mjukt, billi- } bakat med vatten ×	»	*100	*98	*117	—	—	*123	*123	*123	*123
27	gaste sort } » » mjölk ×	»	*153	*154	*154	*150	*150	*150	*135	*135	*142
28	Nötkött, färskt: stek	»	711	611	590	625	569	619	670	525	538
29	soppkött	»	605	514	487	543	503	525	620	431	456
30	Kalvkött, stek: gödkalv ×	»	685	433	350	—	—	—	800	483	350
31	spädkalv ×	»	439	303	250	410	318	250	400	338	250
32	Fårkött: färskt, stek	»	671	626	611	635	581	600	670	650	650
33	salt, svenskt	»	725	650	600	—	—	—	650	600	650
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	738
35	Fläsk: färskt (sidfläsk) ×	»	*472	—	—	—	—	—	*481	*550	*550
36	salt, svenskt » ×	»	*493	—	*570	*493	*550	*550	*503	*560	*560
37	[1])Fisk, färsk: abborre	»	—	—	213	—	—	—	300	253	275
38	gädda	»	358	395	388	—	—	—	475	450	431
39	sill	»	—	143	155	—	150	150	200	192	181
40	strömming	»	153	162	170	143	160	—	200	225	191
41	torsk	»	—	—	—	—	—	—	292	300	301
42	rödspotta (»spätta»)	»	—	—	—	—	—	—	—	—	450
43	salt: sill, prima	»	192	243	240	147	150	150	238	238	253
44	strömming	»	149	153	156	125	132	133	160	145	160
45	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	—	—	300	—	—	—	—	—	—
46	» » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kaffe (obränt), prima Santos ×	»	*315	*310	*300	*330	—	*300	*325	*325	*300
48	Socker, bit- ×	»	*101	*100	*99	*101	*101	*101	*100	*100	*100
49	Salt (matsalt)	»	27	28	28	25	25	25	28	28	28
50	Svagdricka	l.	12	16	16	—	—	10	15	15	15
51	Fotogen, Water White	»	—	—	113	—	—	110	—	—	—
52	Ved: björk- } osågad, hemkörd (per »storfamn»: 2·5 × 1·6 × × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	famn	8000	8100	8100	—	—	—	6430	6430	6780
53	barr- }	»	7200	[3])6540	[3])6470	—	—	—	5800	5800	5880
54	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	Kol: antracit- (»valnöt») } hemkörd	hl.	—	—	*1600	—	—	—	—	—	—
56	eng. hushålls- (fyrkol) } hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57	Koks: gasverks- (okrossad) } hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	*1200	*1200	*1200
58	eng. kamin- » } hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Umeå under okt. 250 öre; för Luleå och Boden under nov. sik 250 à 300 öre samt under dec. sik. 300 öre; för Malmmalning. — [3]) I Sundsvall: sågverksdistriktet har betalats för brädved under okt. 50·40 samt under hållit sin personal bränsle till följande priser: i Kiruna björkved under okt. till 23·90 och barrved till under nov. björkved till 24·90 och barrved till 21·00 kr. per famn, gasverkskoks till 10·00 kr. per hl. [5]) Å de orter där i samband med den statliga regleringen av brödsäd rena vetebrödstyper utan inblandning istan angivna kvalitetsena. — × Maximipris. Mximipris å kalvkött infört den 22 nov. 1918. — Kort

120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	
Umeå			Luleå			Boden			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
Medelpris (öre)																		
*38	*46	*46	45	46	46	45	47	47	52	54	54	53	55	55	39	46	46	1
*22	*25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	29	29	2
*18	*23	*23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	23	23	3
*733	*742	*742	*740	*740	*740	*720	*720	*720	*728	*740	*740	*750	*745	*745	*724	*725	*726	4
*733	*742	*742	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*722	*724	*723	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	460	—	—	—	—	—	460	515	515	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	410	485	485	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	260	335	335	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
945	1031	1216	992	1044	1232	990	1025	1206	982	1000	1167	938	998	1325	904	1006	1121	10
—	—	1125	1000	975	1050	—	—	—	—	—	—	700	—	—	856	949	1049	11
*73	*77	*78	*95	*117	*117	*138	*123	*123	*126	*123	*133	*140	*130	*128	*82	*85	*90	12
—	—	—	—	—	*2393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*1655	*1581	*1816	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
*58	*80	*80	*64	*80	*80	*70	*80	*80	*70	*80	*95	*68	—	*80	*63	*80	*81	15
—	*250	*250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*141	*250	*250	16
*74	*74	*74	*74	*74	*74	*75	*75	*74	*74	*74	*74	*75	*74	*74	*73	*73	*73	17
*57	*57	*57	*57	*57	*57	*58	*58	*57	*59	*57	*59	*57	*57	*57	*56	*56	*56	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
*79	*100	*100	*83	*100	*100	—	*100	*100	—	*105	*105	*79	*79	*103	*80	*100	*100	20
—	*72	*90	—	—	*90	—	—	*90	—	—	—	—	—	*90	—	*72	*90	21
*90	*90	*90	*97	*97	*97	*97	*97	*97	*97	*102	*102	*95	*99	*101	*88	*88	*90	22
*91	*91	*91	*108	*108	*108	*108	*108	*108	*108	*108	*108	—	—	—	*89	*90	*92	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*59	*59	*61	24
*200	*200	*300	*250	*250	*250	*250	*250	*250	*250	*300	*300	*200	*200	*200	[5])*205	[5])*208	[5])*224	25
*98	*98	*114	*113	*113	—	*113	*110	—	—	*129	—	—	*125	—	[5])*102	[5])*104	[5])*113	26
*180	*183	*183	—	—	—	—	—	—	*192	*215	*215	—	—	—	[5])*166	[5])*168	[5])*174	27
545	565	588	587	586	620	610	600	613	690	554	613	651	621	621	676	646	633	28
443	449	439	530	509	525	525	550	575	637	504	550	581	547	559	608	578	563	29
580	475	350	—	—	350	—	—	350	650	367	—	438	—	350	704	516	350	30
367	331	250	424	329	—	400	338	—	600	306	250	392	322	250	463	350	250	31
545	567	646	609	600	625	700	650	675	758	650	679	675	663	694	726	707	701	32
—	—	—	600	600	650	—	—	—	—	600	—	—	—	—	669	657	654	33
—	—	—	—	569	600	—	—	—	590	592	617	567	550	587	579	597	675	34
*465	*540	—	—	—	*540	—	—	*540	—	—	—	—	—	—	*458	*527	*538	35
*480	—	*565	—	—	—	—	—	—	*493	—	—	—	—	—	*482	*544	*549	36
100	125	125	200	200	200	200	200	200	—	200	247	138	138	203	250	260	260	37
200	250	208	275	272	300	275	275	305	298	300	383	228	225	366	373	381	391	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	150	160	158	209	168	166	39
65	—	—	—	150	150	—	150	150	125	—	180	116	125	142	157	172	165	40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	248	248	232	229	41
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—	—	—	365	354	356	42
135	130	133	145	150	140	140	147	150	140	140	140	125	130	137	151	158	160	43
83	83	85	150	150	144	168	162	162	100	100	150	150	150	100	126	126	125	44
—	275	250	—	—	—	—	—	—	—	300	288	—	275	—	355	355	345	45
—	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	450	423	425	46
*310	*310	*300	*310	*310	*300	*310	*310	*300	*325	*320	*300	*322	*322	*300	*313	*312	*300	47
*97	*98	*100	*97	*97	*97	*105	*105	*105	*108	*100	*100	*104	*103	*102	*97	*97	*97	48
30	30	30	30	35	30	30	30	30	30	30	35	28	30	35	33	33	34	49
15	15	17	15	15	—	15	15	—	20	20	20	20	20	20	15	16	16	50
—	—	—	—	—	140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	51
5800	6550	6900	6170	6430	6230	6050	6170	6300	6050	6050	6050	[4]) 5800	[4]) 6300	[4]) 6300	8270	8300	8360	52
4800	5650	5900	5540	5999	5520	5290	5670	5420	5320	5320	5320	[4]) 4540	[4]) 5290	[4]) 5290	7020	7070	7030	53
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	980	1028	1017	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	[4]) —	—	[4]) —	—	—	—	55
—	*1200	—	—	—	—	—	—	—	—	*2000	—	—	—	—	—	—	—	56
*930	*1100	*1100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	[4]) —	[4]) —	[4]) —	—	—	—	57
—	—	—	*1025	*1025	*1125	—	—	—	—	—	—	[4])*1300	[4])*1300	[4])*1300	—	—	—	58

sik 200 à 250 öre, under nov. lake 200 och sik 250 à 275 öre samt under dec. lake 175 à 200 och sik berget och Gällivare under nov. sik 350 à 400 öre samt under dec. sik 375 à 400 öre. — [2]) 75 % utnov. 52·40 kr. per famn. — [4]) Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag har under kvartalet tillhanda- 21·00 kr. per famn, antracitkol till 7·40, gasverkskoks till 5·50 och engelsk kaminkoks till 6·75 kr. per hl. samt under dec. björkved till 19·00 och barrved till 16·70 kr. per famn, gasverkskoks 10·00 per hl. —, av rågmjöl ej saluföras, avse de meddelade priserna sådana brödslag, som närmast motsvara de i varuransonering är införd å de varor, framför vilkas noteringar tecknet * är utsatt.

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1907—1917) och per månad

Kreaturslag	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916
	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
Kor:										
Extra prima[1])	54	54	46	47	50	57	61	61	94	—
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	48	46	40	41	42	49	55	53	77	100
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	45	43	36	37	36	43	50	48	71	91
» 3. Mindre feta[2])	38	35	27	28	25	34	41	36	53	76
Kvigor (och stutar):										
Extra prima[3])	60	59	52	55	58	63	66	66	93	115
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	54	52	45	44	46	54	60	58	80	105
» 2. Mindre feta	48	44	36	36	36	44	50	47	65	87
Tjurar:										
Extra prima[4])	57	56	46	49	55	62	65	63	90	—
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	54	48	42	43	46	56	62	58	82	105
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	49	44	38	40	43	52	58	54	76	100
» 3. Mindre köttiga[5])	38	39	32	33	33	43	50	44	60	89
Oxar:										
Extra prima	—	58	—	47	50	58	63	61	92	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	53	49	43	43	44	52	57	54	78	104
» 2. Mindre feta[6])	46	43	34	36	38	44	48	45	66	89
Kalvar:										
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[7])	68	63	60	61	60	68	78	67	87	105
» (70—90 »)[7])	61	56	55	55	52	60	67	62	79	99
Skummjölkskalvar	46	41	39	40	41	48	57	49	69	85
Får:										
Yngre, feta[8])	54	52	50	51	51	53	58	55	70	92
Äldre, » [8])	49	46	45	45	42	48	53	47	62	88
Svin:										
Slakteriavin (75—100 kg.)	66	56	69	77	64	73	82	74	129	168
Rena, större svin (100—170 kg.)	65	55	68	73	62	71	81	71	131	164
Suggor	57	46	58	67	53	60	68	58	122	151

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för okt. 1917—april 1918 endast Malmö Malmö. — [2]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för okt. 1917—april 1918 endast Malmö avse endast Malmö samt för maj—dec. 1918 Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna för åren 1912—1917 juni 1918 Stockholm och Göteborg. — [7]) Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna Malmö. — [8]) Uppgifterna

priser

vande vikt)

Göteborg 1907—dec. 1918.

(dec. 1917—dec. 1918) för alla tre orterna.

1917	Dec. 1917	Jan. 1918	Febr. 1918	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
119	143	154	180	227	296	360	347	362	358	368	365	343	350
106	129	144	157	193	247	304	290	296	299	311	310	299	294
95	120	132	143	178	226	275	261	264	259	274	272	257	251
76	102	107	113	151	190	231	213	206	201	214	207	194	186
129	150	174	193	254	330	389	381	392	398	399	400	376	376
117	136	152	173	214	273	335	329	303	342	345	346	330	322
91	111	122	135	176	227	284	267	262	259	273	272	254	244
122	150	164	190	244	308	375	362	354	355	373	372	344	340
112	134	147	166	210	267	330	317	320	319	324	327	312	302
103	122	135	153	196	247	310	297	300	293	302	307	292	281
86	107	115	126	166	219	282	252	246	245	254	252	236	222
126	145	168	187	258	325	394	385	400	395	406	400	394	393
115	134	151	172	203	270	334	337	341	342	347	342	337	334
92	112	123	145	170	219	267	251	264	273	279	258	271	240
104	123	—	200	225	274	354	295	282	288	348	363	363	—
96	114	—	—	—	313	312	269	244	250	315	325	287	213
83	117	141	152	185	226	297	274	273	278	305	311	281	198
113	141	169	179	234	282	345	329	340	337	339	349	342	342
101	124	152	171	214	258	323	303	313	318	321	324	318	325
167	159	159	159	180	187	188	192	227	241	241	262	304	301
157	138	138	137	150	153	153	155	179	186	186	202	227	193
160	161	161	161	180	187	188	192	226	241	241	263	306	306

samt för maj—dec. 1918 Stockholm och Malmö. — [3]) Uppgifterna för åren 1912—1917 avse Stockholm och samt för maj—dec. 1918 Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för år 1911 och för okt. 1917—april 1918 samt för april—aug. 1918 avse Stockholm och Malmö. — [6]) Uppgifterna avse för jan., maj och för åren 1907—1909 avse endast Göteborg.

Kreaturs-

(per kg. le-

för vissa

Medelpris under

	Kreatursslag	Stockholm							
		Okt. 1918	Nov. 1918	28/11—4/12	5/12—11/12	12/12—18/12	19/12—25/12	26/12—1/1	Dec. 1918
	Kor:	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Extra prima	379	363	360	360	360	360	365	361
2	Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	322	306	303	303	303	303	308	304
3	» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	302	286	283	283	283	283	288	284
4	» 3. Mindre feta (*se även nedan*)	201	183	180	180	180	180	185	181
5	» 4. Magra, simpla (*se även nedan*)	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kvigor (och stutar):								
6	Extra prima	399	383	380	380	380	380	385	381
7	Kl. 1. Fullt feta, köttiga	352	336	333	333	333	333	338	334
8	» 2. Mindre feta	239	223	220	220	220	220	225	221
9	» 3. Magra, simpla (*se även nedan*)	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tjurar:								
10	Extra prima	366	348	345	345	345	345	350	346
11	Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	324	306	303	303	303	303	308	304
12	» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	309	291	288	288	288	288	293	289
13	» 3. Mindre köttiga (*se även nedan*)	231	213	210	210	210	210	215	211
14	» 4. Magra, simpla (*se även nedan*)	—	—	—	—	—	—	—	—
	Oxar:								
15	Extra prima	400	388	385	385	385	385	390	386
16	Kl. 1. Fullt feta, köttiga	353	341	338	338	338	338	343	339
17	» 2. Mindre feta	240	228	225	225	225	225	230	226
18	» 3. Magra, simpla (*se även nedan*)	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kalvar:								
19	Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	430	379	225	225	225	225	225	225
20	» (70—90 »)								
21	Skummjölkskalvar	410	361	215	215	215	215	215	215
	Får:								
22	Yngre, feta	345	345	345	345	395	395	395	375
23	Äldre, »	335	335	335	335	385	385	385	365
24	Lamm	—	—	—	—	—	—	—	—
	Svin:								
25	Slakterisvin (75—100 kg.)	289	320	320	320	320	320	320	320
26	Rena, större svin (100—170 kg.)	289	320	320	320	320	320	320	320
27	Suggor	289	320	320	320	320	320	320	320
	Medelpris per styck (kr.):	Kr. per styck							
28	Kor: kl. 3. Mindre feta	—	—	—	—	—	—	—	—
29	» 4. Magra, simpla	394	325	325	325	325	325	350	330
30	Kvigor (och stutar): kl. 3. Magra, simpla	419	350	350	350	350	350	375	355
31	Tjurar: kl. 3. Mindre köttiga	—	—	—	—	—	—	—	—
32	» 4. Magra, simpla	469	400	400	400	400	400	450	410
33	Oxar: kl. 3. » »	625	575	575	575	575	575	625	585

priser

vande vikt)

orter i riket.

okt.—dec. 1918.

Eskilstuna							Linköping							
Okt. 1918	Nov. 1918	1/12—7/12	8/12—14/12	15/12—21/12	22/12—28/12	Dec. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	4/12—10/12	11/12—17/12	18/12—24/12	25/12—31/12	Dec. 1918	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
356	341	340	335	335	348	340	—	—	—	—	—	—	—	1
323	300	295	285	285	295	290	295	264	255	285	290	290	280	2
271	258	255	245	245	248	248	256	219	215	245	255	255	243	3
193	178	175	168	165	162	168	208	185	175	200	200	200	194	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
365	356	352	350	350	360	353	370	331	320	350	355	355	345	6
342	318	315	312	312	318	314	337	303	300	315	318	318	313	7
234	213	205	200	200	195	200	275	245	240	255	260	260	254	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	348	307	300	320	325	325	318	10
325	—	—	—	—	—	—	309	275	270	280	290	290	283	11
321	293	287	275	275	275	278	256	229	220	238	245	245	234	12
238	211	208	198	198	188	198	208	267	180	200	205	205	198	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	369	331	320	350	355	355	345	15
341	318	315	300	300	308	306	325	300	295	315	325	325	315	16
230	214	212	198	198	195	201	283	253	245	270	275	275	266	17
—	—	—	—	—	—	—	237	208	190	225	230	230	219	18
375	330	300	230	230	250	253	390	377	—	—	—	—	—	19
353	323	300	230	230	250	253	331	310	—	—	—	—	—	20
327	315	300	230	230	250	253	266	252	—	—	—	—	—	21
347	353	360	400	400	400	390	295	312	330	350	360	360	350	22
331	342	348	395	395	395	383	265	279	295	315	320	320	313	23
350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
Kr. per styck							Kr. per styck							
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
525	513	500	500	500	500	500	425	406	375	375	375	375	375	29
475	563	450	400	400	400	413	450	446	425	425	425	425	425	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
—	—	—	—	—	—	—	450	451	450	450	450	450	450	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33

Kreaturs-

(per kg. le-

för vissa orter

Medelpris under

	Kreatursslag	Norrköping							
		Okt. 1918	Nov. 1918	28/11—4/12	5/12—11/12	12/12—18/12	19/12—25/12	26/12—1/1	Dec. 1918
	Kor:	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Extra prima	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	295	288	270	270	270	270	270	270
3	» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	270	250	220	220	220	220	220	220
4	» 3. Mindre feta (*se även nedan*)	188	182	175	175	175	175	175	175
5	» 4. Magra, simpla (*se även nedan*)	163	155	155	155	155	155	155	155
	Kvigor (och stutar):								
6	Extra prima	356	339	350	350	350	350	350	350
7	Kl. 1. Fullt feta, köttiga	320	317	290	290	290	290	290	290
8	» 2. Mindre feta	275	258	240	240	240	240	240	240
9	» 3. Magra, simpla (*se även nedan*)	197	190	190	190	190	190	190	190
	Tjurar:								
10	Extra prima	355	333	305	305	305	305	305	305
11	Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	342	327	290	290	290	290	290	290
12	» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	322	347	270	270	270	270	270	270
13	» 3. Mindre köttiga	270	255	230	230	230	230	230	230
14	» 4. Magra, simpla	—	210	190	190	190	190	190	190
	Oxar:								
15	Extra prima	355	338	320	320	320	320	320	320
16	Kl. 1. Fullt feta, köttiga	340	323	290	290	290	290	290	290
17	» 2. Mindre feta	270	263	250	250	250	250	250	250
18	» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kalvar:								
19	Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	370	370	—	—	—	—	—	—
20	» (70—90 »)	345	345	—	—	—	—	—	—
21	Skummjölkskalvar	295	295	—	—	—	—	—	—
	Får:								
22	Yngre, feta	320	320	—	—	—	—	—	—
23	Äldre, »	270	270	320	320	320	320	320	320
24	Lamm	—	—	270	270	270	270	270	270
	Svin:								
25	Slakterisvin (75—100 kg.)	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Rena, större svin (100—170 kg.)	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Suggor	—	—	—	—	—	—	—	—
	Medelpris per styck (kr.):	Kr. per styck							
28	Kor: kl. 3. Mindre feta	—	—	—	—	—	—	—	—
29	» 4. Magra, simpla	350	350	—	—	—	—	—	—
30	(Kvigor och stutar): kl. 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—

priser

vande vikt)

i riket. (Forts.)

okt.—dec. 1918.

Malmö								Hälsingborg								
Okt. 1918	Nov. 1918	28/11—4/12	5/12—11/12	12/12—18/12	19/12—25/12	26/12—1/1	Dec. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	28/11—4/12	5/12—11/12	12/12—18/12	19/12—25/12	26/12—1/1	Dec. 1918	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
350	**323**	300	340	350	350	350	**338**	—	**330**	310	300	325	360	360	**331**	1
313	**295**	270	290	298	298	298	**291**	**297**	**279**	263	275	288	300	300	**285**	2
270	**241**	225	240	245	245	245	**240**	**245**	**227**	230	250	250	258	258	**249**	3
215	**198**	190	200	200	200	200	**198**	**211**	**186**	190	213	213	213	213	**208**	4
183	**168**	160	180	180	178	175	**175**	**170**	**155**	158	183	183	183	183	**178**	5
400	**368**	340	360	375	388	400	**373**	**388**	**360**	340	340	360	—	—	**347**	6
355	**226**	295	315	330	330	330	**320**	**356**	**234**	325	318	323	333	333	**326**	7
293	**259**	245	255	265	265	265	**259**	**293**	**293**	288	288	288	295	295	**291**	8
263	**218**	190	210	225	223	220	**214**	**252**	**245**	250	258	258	263	263	**258**	9
378	**340**	310	325	340	345	350	**334**	—	—	—	—	—	—	—	—	10
348	**323**	290	305	318	318	318	**310**	**329**	**320**	293	300	300	308	308	**302**	11
328	**305**	270	290	300	300	300	**292**	**293**	**293**	263	273	273	275	275	**272**	12
285	**259**	235	245	245	245	245	**243**	**249**	**250**	233	245	245	245	245	**243**	13
260	**223**	200	210	210	210	210	**208**	**213**	—	—	—	—	—	—	—	14
—	**400**	—	—	400	400	400	**400**	—	—	—	330	330	—	—	**330**	15
343	**343**	320	350	360	362	363	**351**	**288**	**283**	263	268	268	278	278	**271**	16
—	**313**	—	—	—	235	235	**235**	**251**	**249**	233	243	243	243	243	**241**	17
—	**208**	—	—	—	—	—	—	**216**	**213**	208	218	218	220	220	**217**	18
363	**363**	—	—	—	—	—	—	**321**	**272**	175	175	175	175	175	**175**	19
325	**287**	213	213	213	213	213	**213**	**271**	**216**	130	130	130	130	130	**130**	20
263	**233**	188	188	188	188	188	**188**	**226**	**188**	105	105	105	105	105	**105**	21
388	**360**	320	320	320	320	320	**320**	—	—	—	—	—	—	—	—	22
338	**313**	288	288	288	288	288	**288**	—	—	—	—	—	—	—	—	23
407	**382**	330	330	330	340	340	**334**	—	—	—	—	—	—	—	—	24
250	**300**	290	290	290	290	290	**290**	—	—	—	—	—	—	—	—	25
163	**200**	200	200	200	200	200	**200**	—	—	—	—	—	—	—	—	26
251	**305**	305	305	305	305	305	**305**	—	—	—	—	—	—	—	—	27
Kr. per styck								Kr. per styck								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30

Kreatursprisер

(per kg. levande vikt)

för vissa orter i riket. (Forts.)

Medelpris under okt.—dec. 1918.

	Kreatursslag	Göteborg							
		Okt. 1918	Nov. 1918	28/11—4/12	5/12—11/12	12/12—18/12	19/12—25/12	26/12—1/1	Dec. 1918
	Kor:	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Extra prima	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	295	295	285	285	290	290	290	288
3	» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	245	243	225	225	230	230	230	228
4	» 3. Mindre feta	205	201	180	180	180	180	180	180
5	» 4. Magra, simpla (*se även nedan*)	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kvigor (och stutar):								
6	Extra prima	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Kl. 1. Fullt feta, köttiga	330	328	310	310	315	315	315	313
8	» 2. Mindre feta	285	279	250	250	255	255	255	253
9	» 3. Magra, simpla (*se även nedan*)	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tjurar:								
10	Extra prima	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	310	308	290	290	295	295	295	293
12	» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	283	280	260	260	265	265	265	263
13	» 3. Mindre köttiga	240	285	210	210	215	215	215	213
14	» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—
	Oxar:								
15	Extra prima	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Kl. 1. Fullt feta, köttiga	330	328	310	310	315	315	315	313
17	» 2. Mindre feta	275	273	255	255	260	260	260	258
18	» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kalvar:								
19	Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	—	—	—	—	—	—	—	—
20	» (70—90 »)	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Skummjölkskalvar	260	248	190	190	190	190	190	190
	Får:								
22	Yngre, feta	313	320	310	320	330	330	330	324
23	Äldre, »	298	305	295	305	315	315	315	309
24	Lamm	—	—	—	—	—	—	—	—
	Svin:								
25	Slakterisvin (75—100 kg.)	248	293	293	293	293	293	293	293
26	Rena, större svin (100—170 kg.)	153	160	160	160	160	160	160	160
27	Suggor	248	293	293	293	293	293	293	293
	Medelpris per styck (kr.):	Kr. per styck							
28	Kor: kl. 3. Mindre feta	—	—	—	—	—	—	—	—
29	» 4. Magra, simpla	425	419	375	375	375	375	375	375
30	Kvigor (och stutar): kl. 3. Magra, simpla	—	419	375	375	375	375	375	375

Tillförseln till offentliga slakthus.

Oktober—december 1918.

Kreatursslag		Stockholm	Eskilstuna	Linköping	Norrköping	Karlskrona	Malmö	Hälsingborg	Göteborg [1]
		St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.
Tjurar	December. . .	197	26			13	92	5	329
	Okt.—dec. . .	*813*	*85*			*74*	*324*	*21*	*1 178*
Kor	December . .	82	369	1 222	820	204	909	—	2 345
	Okt.—dec. . .	*312*	*1 451*	*3 921*	*3 365*	*826*	*2 201*	—	*8 365*
Övriga nötkreatur	December . .	3 525	91			97	803	456	993
	Okt.—dec. . .	*12 028*	*263*			*355*	*2 400*	*1 371*	*3 595*
Gödkalvar	December . .	287	[2] 94	96	[2] 115	58	353	80	286
	Okt.—dec. . .	*1 571*	[2] *452*	*366*	[2] *839*	*252*	*1 241*	*265*	*2 003*
Spädkalvar	December . .	241	[3] 304	272	[3] 479	157	169	33	292
	Okt.—dec. . .	*902*	[3] *1 025*	*963*	[3] *1 402*	*552*	*483*	*100*	*1 881*
Får och lamm	December . .	151	82	51	112	42	629	73	1 036
	Okt.—dec. . .	*1 277*	*405*	*258*	*505*	*224*	*2 075*	*151*	*4 708*
Svin	December . .	119	35	50	61	50	18	70	76
	Okt.—dec. . .	*559*	*50*	*179*	*75*	*113*	*81*	*116*	*179*
Spädgrisar	December . .	391	7	—	7	—	45	7	545
	Okt.—dec. . .	*471*	*36*	—	*206*	—	*55*	*20*	*2 477*
Hästar och föl	December . .	319	51	88	87	38	147	65	403
	Okt.—dec. . .	*982*	*162*	*267*	*248*	*89*	*360*	*192*	*1 422*

Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror

å vissa orter med offentligt slakthus.

Oktober—december 1918.

Kroppar av		Stockholm	Eskilstuna	Norrköping	Karlskrona	Malmö	Hälsingborg
		St.	St.	St.	St.	St.	St.
Nötkreatur	December	7 184	490	854	408	1 221	465
	Okt.—dec.	*19 543*	*1 870*	*3 568*	*1 512*	*3 685*	*1 410*
Gödkalvar	December	1 502	116	143	77	299	118
	Okt.—dec.	*8 288*	*512*	*990*	*344*	*1 215*	*528*
Spädkalvar	December	4 038	427	629	351	418	267
	Okt.—dec.	*16 534*	*1 379*	*1 903*	*1 204*	*1 306*	*1 044*
Får och lamm	December	5 113	112	328	441	929	486
	Okt.—dec.	*25 586*	*488*	*1 492*	*2 317*	*3 302*	*1 369*
Svin	December	141	50	61	50	449	69
	Okt.—dec.	*609*	*73*	*89*	*113*	*553*	*124*
Spädgrisar	December	239	12	7	—	45	12
	Okt.—dec.	*337*	*44*	*241*	—	*55*	*959*
Hästar och föl	December	377	52	98	43	85	40
	Okt.—dec.	*1 315*	*173*	*288*	*97*	*236*	*692*

[1]) Tillförsel till kreatursmarknaden och slakthuset — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre kalvar.

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm *dec.* 1917—*dec.* 1918.

(Enligt veckonoteringar från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission.)

Slag	Kvantitet	Dec. 1917	Jan. 1918	Febr. 1918	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918
		Medelpris (öre)												
Fisk och *fiskvaror*.[1]														
Abborre, stor . .	kg.	162	171	163	198	175	215	188	219	219	248	255	269	250
liten .	»	125	128	106	136	125	130	131	139	150	175	190	200	160
Braxen	»	145	—	—	243	169	223	215	223	236	263	250	244	205
Gråsej	»	—	—	—	148	195	185	168	172	188	268	230	—	180
Gädda, levande .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—	—
slaktad .	»	254	263	238	302	233	274	313	323	336	379	398	408	418
Gös	»	319	339	288	370	288	341	360	360	419	450	454	450	500
Hälleflundra, stor	»	—	—	—	—	—	—	321	316	—	—	—	—	—
liten	»	—	—	—	—	—	—	263	263	—	—	—	—	—
Id	»	—	—	—	213	169	198	175	250	—	—	260	267	254
Kolja, svensk .	»	133	141	140	155	176	183	133	161	136	195	181	181	172
norsk . .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kummel . . .	»	—	—	—	—	—	270	—	—	—	—	—	—	—
Kungsflundra .	»	—	—	—	180	—	—	—	140	—	—	—	—	—
Lake, sjö- och insjö-	stor . .	»	171	168	163	205	197	200	200	—	—	—	263	263	270
	liten . .	»	—	150	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lax, färsk . .	»	—	—	—	975	1000	1188	1050	—	—	—	—	—	—
Långa	»	—	—	—	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	»	—	—	—	488	200	325	283	200	—	—	—	350	300
Röding	»	292	356	279	—	—	400	426	440	445	—	463	454	462
Rödspotta, stor .	»	263	250	213	280	206	221	200	225	228	276	320	296	303
liten	»	—	—	163	225	—	—	—	175	—	—	—	—	—
Sik, stor . . .	»	214	215	210	—	250	275	244	244	288	335	350	351	360
liten . .	»	—	—	—	—	—	250	—	—	—	—	—	250	250
Siklöja	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk . . .	låda[2]	—	—	—	4600	8000	—	—	—	10250	14000	—	7500	10133
» » . . .	kg.	99	74	64	53	—	115	144	150	—	228	166	—	—
Sjötunga, stor .	»	—	—	—	355	270	215	189	229	249	298	350	—	—
liten .	»	—	—	—	—	191	165	125	176	195	—	300	—	—
Slätvar	»	—	—	—	—	250	267	263	—	—	—	350	400	—
Strömming . .	låda[3]	—	3938	3750	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» . .	kg.	79	87	58	59	67	82	119	120	121	120	142	153	179
Torsk, m. huvud	»	109	—	95	104	132	151	133	136	116	150	184	133	105
svensk huvudlös	»	176	176	161	170	200	200	229	216	201	264	256	216	189
Torsk, norsk . .	»	—	—	—	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ur, färsk . . .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vitling, stor . .	»	96	76	75	80	99	133	96	116	80	150	146	133	97
liten .	»	—	—	58	50	78	110	60	—	—	138	—	—	84
Ål, levande, stor	»	—	—	—	—	—	—	550	—	—	—	—	—	—
liten	»	—	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—	—	—
Skaldjur:														
Hummer . . .	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Krabbor . . .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	260
Kräftor, stora .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	233	201	—	—	—
små . .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Räkor, stora . .	kg.	225	260	238	225	204	225	—	—	—	—	—	250	—
kokta små . .	»	150	165	112	144	100	125	—	—	—	—	—	200	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

28/11—4/12:	tillgång god,	efterfrågan livlig,	tendens stigande.
5/12—11/12:	»	»	»
12/12—18/12:	»	dålig,	fallande.
19/12—25/12:	»	»	»
26/12—31/12:	otillräcklig,	mycket livlig,	»

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.
[2]) Vikt omkring 85 kg.
[3]) Vikt omkring 50 kg.

Fiskpriser.

Medelpriser i Göteborg *dec.* 1917—*dec.* 1918.

(Enligt noteringar från Göteborgs fiskhamnsauktioner.)

Slag	Dec. 1917	Jan. 1918	Febr. 1918	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918
	Kr. per låda (c:a 85 kg.)												
Sill, stor	77·35	56·10	48·45	45·90	90·10	105·40	—	117·30	99·49	124·10	141·95	126·65	119·85
» blandad	52·70	40·80	36·55	35·00	57·80	—	—	—	76·50	91·80	115·60	102·00	94·35
» liten	34·85	27·20	22·10	20·00	—	—	—	80·75	—	—	—	—	46·75
	Öre per kg.												
Kolja, stor	144	173	125	159	156	154	127	140	137	192	195	159	160
» halvstor	123	134	126	149	138	137	106	119	120	175	181	148	138
» liten	87	79	70	71	86	107	78	95	79	142	148	116	105
Vitling	89	73	68	63	87	106	67	83	58	121	145	112	92
Torsk, stor	121	113	123	134	134	158	170	159	127	198	192	149	145
» liten	93	82	67	83	93	94	77	75	59	128	129	103	95
Långa	109	99	—	145	145	175	161	171	137	207	193	173	163
Gråsik	106	96	104	102	123	145	116	129	151	198	192	150	145
Tunga, röd	296	341	350	324	210	191	174	187	207	323	353	364	452
» äkta	562	837	730	680	739	436	425	—	400	910	784	628	736
Rocka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	452	566	724	450	381	377	458	675	732	852	610	403	566
Slätvar	381	482	540	498	386	310	330	605	675	671	444	411	440
Rödspotta	266	307	253	257	203	217	260	251	233	296	306	287	309
Hällefundra	393	443	441	327	298	356	372	426	397	589	512	568	484
Havskatt	—	71	87	49	106	119	88	122	121	—	—	—	—
Marulk	109	—	—	138	124	147	141	—	—	243	228	207	—
Kummel	—	—	—	—	—	213	165	213	247	253	245	234	122
Tonfisk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—
Haj	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stör	113	190	228	178	253	229	—	—	—	—	—	240	—
Tillförsel:													
Antal båtar	326	663	501	392	385	157	202	304	537	385	259	206	129
» lådor	22 154	22 448	65 835	112 438	25 856	22 486	34 635	49 321	64 844	36 370	40 242	40 316	48 249

Anm. Ovanstående noteringar avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

De från Stockholm erhållna noteringarna åter avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder.

Arbetsmarknaden under januari månad 1919.

Läget å arbetsmarknaden, som under de sista månaderna av år 1918 varit tryckt, undergick efter årsskiftet ytterligare försämring inom alla landsdelar och inom de flesta näringsgrenar, och under januari 1919 var arbetstillgången jämväl avsevärt mindre än under motsvarande månad föregående år. Situationen måste därför genomgående karakteriseras såsom ogynnsam. För att lindra den tilltagande arbetslösheten igångsattes å vissa orter nödhjälpsarbeten.

Jordbruket företedde som vanligt vid denna årstid ringa tillgång å lediga platser, men synes efterfrågan å arbetskraft hava varit ännu mindre än vid samma tid föregående år. Skogsbruket, som under föregående vintersäsong absorberat all tillgänglig arbetskraft, kunde nu icke bereda tillräcklig sysselsättning ens åt sin ordinarie arbetarstam.

Läget inom industrien präglades av de i allmänhet vikande konjunkturerna med tilltagande arbetslöshet, särskilt bland grovarbetarna. Vad textilindustrien beträffar, försämrades ställningen ytterligare inom yllebranschen, medan bomullsindustrien på grund av utvidgad verksamhet, såväl i Norrköping som inom Älvsborgs län, nu kunde bereda sysselsättning åt flertalet av de förut arbetslösa. Inom konfektions- och hemindustrien i nämnda län ökades däremot arbetslösheten. Bland andra industriella yrken, inom vilka arbetsbristen synes hava gjort sig särskilt kännbar, må nämnas tegelindustrien, skrädderibranschen och bagerinäringen.

Byggnadsverksamheten företedde ytterst ringa livaktighet, och över hela landet var arbetslösheten starkt utbredd bland de till densamma hörande yrkesarbetarna.

Vad transportverksamheten beträffar, förefanns å flera orter överflöd på åkeriarbetare och sjömän. Inom sjöfartsnäringen rådde under en del av månaden strejk, som gjorde sig särskilt kännbar i Göteborg, där annars arbetstillgången för sjöfolk var god. Då strejken avvecklades, erhöllo dock ej alla sjömän därstädes sysselsättning. För hamn- och stuveriarbetare var i Göteborg arbetstillgången mycket god, men mot slutet av månaden inträdde försämring, beroende på att en del båtar lagt upp och att andra efter konfliktens biläggande ej kommit tillbaka.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 179. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning.

		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Jord- och skogs-bruk	1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
	1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
	1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
	1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
	1917	57	59	64	58	50	46	35	49	47	69	73	79
	1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
	1919	*122*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga närings-grenar	1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
	1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
	1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
	1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
	1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
	1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
	1919	*192*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga närings-grenar	1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
	1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
	1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
	1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
	1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
	1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
	1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
	1919	*179*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Den relativa tillgången å arbetskraft inom gruppen jord- och skogsbruk var, efter vad härav framgår, större än under motsvarande månad under alla övriga i jämförelsen ingående år. Inom övriga näringsgrenar uppvisar endast 1915 större överskott, och jämväl beträffande näringslivet över huvud överstiges 1919 års januarisiffra utom av medeltalet för åren 1902—1912 blott utav motsvarande tal för 1915.

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av nedanstående tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·8	4·3	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	5·8	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4
1919	[1]*7·6*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Den sista tidpunkt, för vilken statistik härom föreligger, är, efter vad av tablån framgår, den 1 januari 1919.

[1] Preliminär uppgift.

Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden.

Statens arbetslöshetskommission.

Understödsverksamheten för arbetslösa. Under januari månad 1919 har understöd till arbetslösa enligt kungl. kungörelserna den 19 maj 1916 och 16 augusti 1918 utbetalats å följande orter med nedan angivna belopp:

	Summa, kr.	Därav in natura, kr.
Stockholm	7 420	—
Uppsala	2 129	—
Oxelösund	532	532
Norrköping	82 515	—
Linköping	1 348	1 339
Mjölby	1 858	—
Växjö	556	—
Växjö s:n	230	—
Västervik	1 348	—
Vimmerby	99	—
Kalmar	320	—
Karlskrona	1 538	173
Kristianstad	[1] —	—
Malmö	36 857	—
Hälsingborg	19 071	—
Landskrona	607	—
Lund	6 311	—
Ystad	7 262	—
Trälleborg	3 018	—
Halmstad	8 470	—
Harplinge s:n	82	—
Snöstorp s:n	1 406	—
Göteborg	12 625	—
Uddevalla	534	—
Råda s:n	9 793	—
Örgryte s:n	7 592	765
Borås	121 691	—
Berghems s:n	776	—
Fotskäls s:n	196	—
Fritsla s:n	9 090	—
Hajoms s:n	981	—
Kinna s:n	12 910	—
Kinnarumma s:n	2 866	—
Ljushults s:n	340	—
Seglora s:n	275	—
Sätila s:n	487	—
Toarps s:n	3 588	—
Torpas s:n	10 345	—
Tranemo s:n	907	—
Vänga s:n	17	17
Örby s:n	7 583	—
Karlstad	1 801	—
Gävle	988	—
Arbrå s:n	220	—
Valbo s:n	414	—
Sundsvall	6 354	6 001
Härnösand	1 823	1 723
Säbrå s:n	402	—
Ströms s:n	7 634	—
Luleå	1 296	—
Summa januari 1919	**406 505**	**10 550**
» december 1918	313 812	1 409
» januari 1918	54 732	22 186

[1] Uppgift ännu ej inkommen.

[2] Skillnaden mellan denna och den i föregående häfte publicerade summan beror på senare inkomna uppgifter från Örebro stad och Valbo s:n å resp. 10 949 och 119 kronor.

Uppgifter beträffande vissa arbetsförhållanden inom textilindustrien vid tiden omkring den 1 december 1918.

Industrigrenar	Antal redovisade företag	Manliga arbetare				Kvinnliga arbetare				Samtliga arbetare				Genomsnittlig arbetstid (timmar per vecka)					
			Därav				Därav				Därav			vid ordinarie arbete			vid tillfälligt arbete		
		Hela antalet	sysselsatta med ordinarie arbete	sysselsatta med tillfälligt arbete	arbetslösa	Hela antalet	sysselsatta med ordinarie arbete	sysselsatta med tillfälligt arbete	arbetslösa	Hela antalet	sysselsatta med ordinarie arbete	sysselsatta med tillfälligt arbete	arbetslösa	Manliga arb.	Kvinnliga arb.	Tillsammans	Manliga arb.	Kvinnliga arb.	Tillsammans
			%	%	%		%	%	%		%	%	%						
Ullspinnerier	1	20	75·0	—	25·0	13	38·5	—	61·5	33	60·6	—	39·4	57·0	52·0	55·8	—	—	—
Kamgarnsspinnerier	2	26	57·7	34·6	7·7	69	65·2	—	34·8	95	63·1	9·5	27·4	57·0	57·0	57·0	57·0	—	57·0
Ylleväverier	14	285	50·6	18·2	31·2	576	42·4	—	57·6	861	45·1	6·0	48·9	53·5	55·1	54·5	49·3	—	49·3
Kombin. yllefabriker	28	1 844	93·4	3·7	2·9	2 305	81·1	0·5	18·4	4 149	86·5	2·0	11·5	52·9	49·8	51·3	56·2	52·2	55·6
Vigognespinnerier	4	142	70·5	7·0	22·5	184	83·2	0·5	16·3	326	77·6	3·4	19·0	50·6	37·6	42·7	50·0	50·0	50·0
Bomullsspinnerier	6	439	85·4	6·4	8·2	499	85·6	4·4	10·0	938	85·5	5·3	9·2	57·5	57·6	57·5	57·5	57·5	57·5
Bomullsväverier	11	789	67·8	18·4	13·8	1 534	40·5	—	59·5	2 323	49·8	6·2	44·0	58·9	56·6	57·6	58·8	—	58·8
Kombin. bomullsfabriker	14	1 735	84·8	10·6	4·6	3 815	88·0	0·9	11·1	5 550	87·1	3·9	9·0	58·3	58·0	58·1	56·6	60·0	57·2
Linneväverier	1	60	100·0	—	—	82	100·0	—	—	142	100·0	—	—	52·5	52·5	52·5	—	—	—
Kombin. linnefabriker	3	315	100·0	—	—	635	100·0	—	—	950	100·0	—	—	56·8	57·3	57·2	—	—	—
Jutefabriker	3	340	99·7	—	0·3	596	89·8	—	10·2	936	93·4	—	6·6	57·8	57·9	57·9	—	—	—
Trikåfabriker	8	346	59·3	6·9	33·8	1 339	47·6	1·1	51·3	1 685	50·0	2·3	47·7	44·7	42·7	43·2	46·5	44·0	45·6
Gardin- och bandfabriker	8	77	51·9	11·7	36·4	332	33·4	—	66·6	409	36·9	2·2	60·9	55·6	51·4	52·5	52·1	—	52·1
Repslagerier och bindgarnsfabriker	4	93	91·4	8·6	—	154	73·4	26·6	—	247	80·2	19·8	—	59·2	56·3	57·5	58·0	58·5	58·4
Färgerier, blekerier m. m.	11	332	31·0	47·0	22·0	39	46·2	—	53·8	371	32·6	42·1	25·3	50·0	55·7	50·8	52·1	—	52·1
Vaddfabriker	1	7	100·0	—	—	31	100·0	—	—	38	100·0	—	—	54·0	54·0	54·0	—	—	—
Tillsammans 1 dec. 1918	**119**	**6 850**	**80·8**	**10·1**	**9·1**	**12 203**	**72·8**	**1·0**	**26·2**	**19 053**	**75·7**	**4·3**	**20·0**	**55·0**	**54·0**	**54·8**	**55·0**	**56·3**	**55·2**
» 1 aug. 1918	119	6 607	59·7	23·6	16·7	11 878	50·5	4·9	44·6	18 485	53·8	11·6	34·6	56·6	52·7	54·3	57·4	54·8	56·7
1 febr. 1918	122	8 058	68·4	15·1	16·5	13 621	61·1	1·6	37·3	21 679	63·8	6·6	29·6	54·3	51·6	52·7	55·2	52·7	55·9

Arbetslösheten inom textilindustrien. I Sociala Meddelanden har förut på grundval av uppgifter, som insamlats genom Sveriges textilindustriförbund och av detta ställts till arbetslöshetskommissionens förfogande, lämnats översikter över arbetslöshetens omfattning inom textilindustrien vid tiden omkring den 1 februari och 1 augusti 1918.[1] Liknande uppgifter angående vissa arbetsförhållanden inom textilindustrien vid tiden omkring den 1 december 1918 hava sedermera av samma organisation insamlats från 119 företag med tillsammans 19 053 arbetare, fördelade på olika industrigrenar, såsom tabellen å sid. 104 utvisar. Arbetslösheten inom textilindustrien framgår av följande sammanställning:

Arbetare, sysselsatta med:	Manliga arbetare		Kvinnliga arbetare		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
ordinarie arbete	5 532	80·8	8 886	72·8	14 418	75·7
tillfälligt »	694	10·1	124	1·0	818	4·3
Utan sysselsättning	624	9·1	3 193	26·2	3 817	20·0
Summa	**6 850**	**100·0**	**12 203**	**100·0**	**19 053**	**100·0**

Folkhushållningskommissionen.

Jordbrukets ställning vid återgången till normala förhållanden. Sedan statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i skrivelse den 17 januari 1919 anmodat folkhushållningskommissionen att snarast möjligt och senast den 1 februari 1919 verkställa utredning och avgiva yttrande angående behovet ur olika synpunkter av en fortsatt utfästelse från statens sida av minimipris å spannmål och potatis, inkom kommissionen den 30 januari 1919 med yttrande i frågan.

Kommissionen erinrar härvid inledningsvis därom, att under det att övriga kristidsåtgärder i allmänhet haft till syfte att tillgodose förbrukarnas behov av nödvändighetsvaror genom att begränsa prisstegringen eller genom att reglera förbrukningen och handeln, avsikten med de minimipris, som fastställts för vissa slag av spannmål och för potatis, varit att stödja, säkerställa och uppmuntra den inhemska produktionen. De garanterade minimipriserna hava sålunda åsyftat att motverka det ogynnsamma inflytande på produktionsverksamheten, som förorsakats dels av den ringa tillgången på vissa produktionsmedel och de höga pris, som åtskilliga av dessa betingat, dels även av de inskränkningar, som måst vidtagas i lantbrukets frihet att förfoga över sina produkter och att vid deras realisation draga nytta av de rådande konjunkturerna. Men minimipriserna å de för folknäringen viktigaste produkterna — spannmål och potatis — hava icke enbart avsett att lämna jordbruksnäringen det berörda stödet, utan hava även haft till mål att genom sin höga nivå utgöra en kraftig sporre till ökad intensitet särskilt i produktionen av de nämnda förnödenheterna. I de uttalanden och förslag, som

[1] Årg. 1918 sid. 279 och 961.

under krisåren avlåtits i frågan om garanterade minimipris, har också framförallt och så gott som enbart den synpunkten framhållits, att det gällt att — närmast under rådande avspärrning från import — med extra ordinära åtgärder frammana en ökning i den inhemska livsmedelsproduktionen, enkannerligen i brödsädsodlingen, i syfte att om möjligt nå fram till självförsörjning

De nu gällande av 1918 års riksdag fastställda minimipriserna avse vete, råg, korn, torkade potatisprodukter, potatisstärkelse och glykos, ärter och matpotatis. Beträffande de tvenne sistnämnda varuslagen har staten endast iklätt sig skyldighet att betala minimipriserna för de partier, den själv önskar inköpa, medan minimipriserna för de övriga varorna äro förbundna med inlösningsplikt för staten. I fråga om vete och råg gäller inlösningsskyldigheten för all den spannmål, som skördats såväl år 1918 som år 1919 och som hembjudes staten före den 1 juni 1920. Vad de övriga varorna beträffar, garanteras minimipriserna endast för vad som skördats år 1918 eller tillverkats av detta års skörd samt hembjudes före den 1 juni 1919. Vad betydelsen av minimipriserna angår, torde denna enligt kommissionen knappast kunna rent siffermässigt närmare belysas, men syntes det kommissionen uppenbart, att desamma dels berett lantmännen en mycket stor säkerhet för att få sina produktionskostnader täckta, dels även varit ägnade att under kristiden skapa ökad trygghetskänsla i fråga om landets livsmedelsförsörjning.

Sedan landets försörjningsförhållanden efter krigets upphörande och den i samband därmed återupptagna importen börjat te sig allt gynnsammare, har emellertid också frågan om minimipriser kommit i ett annat läge än då de beslutades. De hava, enligt kommissionen, numera ingalunda intresse och betydelse enbart eller ens huvudsakligen ur folkförsörjningssynpunkt, utan det är snarare andra synpunkter, främst lantmannaekonomiska och statsfinansiella, som nu ställa sig i förgrunden.

Kommissionen framhåller, att det är anledning antaga, att man småningom går mot en tid, då jordbrukets produktionskostnader komma att väsentligt sjunka, men finner det å andra sidan uppenbart, att detta kommer att ske avsevärt långsammare än den sänkning, som världsmarknadspriset å livsmedel och särskilt å den viktigaste och lättast transportabla varan, nämligen spannmål, kommer att undergå. Av sådana skäl finner kommissionen det önskvärt och nödvändigt, att fortsatt prisreglering vidtages för att skydda jordbrukets berättigade intressen — och därmed landets i dess helhet — men anser, att denna reglering ej bör bestå i en utfästelse för en längre tid framåt av garanterade pris, utan att densamma bör verkställas på annat sätt och i den mån de vid varje tidpunkt rådande förhållandena därtill föranleda. Kommissionen ifrågasatte, huruvida icke detta syfte kan nås genom fortsatt förstatligande i en eller annan form av handeln, särskilt utrikeshandeln med spannmål, samt föreslog, att spörsmålet härom måtte underkastas omsorgsfull och allsidig saklig utredning. Den redan givna minimiprisutfästelsen för brödsäd intill den 1 juni 1920 samt de ändringar i läget å världsmarknaden, som med största sannolikhet vore att emotse, kanske inom en snar framtid men i varje fall till nästa konsumtionsår, syntes kommissionen med nödvän-

dighet kräva, icke minst ur rent statsfinansiella samt närings- och socialpolitiska synpunkter, att hela frågan om statens regleringsåtgärder beträffande spannmåls- och mjölhandeln från och med utgången av innevarande konsumtionsår oförtövat bleve föremål för ingående utredning och beslut.

Även ur synpunkten av, att kristidskommissionernas verksamhet allmänt anses böra snarast möjligt avvecklas, torde det, framhåller kommissionen, vara av behovet påkallat, att denna viktiga del av frågan om övergångshushållningen med det snaraste bleve föremål för behandling av en särskild beredning.

I konselj den 19 februari 1919 upptogs frågan om fortsatt utfästelse från statens sida av minimipris å spannmål och potatis till omprövning, varvid ock folkhushållningskommissionens ovannämnda skrivelse ävensom vissa andra framställningar angående avveckling av kommissionsväsendet behandlades.

Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet anförde därvid följande:

Genom krigets upphörande och de därigenom uppkomna lättnaderna i tillförseln av livsmedel från främmande länder har vår folkförsörjningsfråga kommit i ett helt annat läge än förut. Av allt att döma är den tid nära, då den fria handeln kan träda i stället för det tvång, som den statliga regleringen på olika områden fört med sig. I vissa avseenden hava emellertid de statliga åtgärderna så djupt ingripit i det ekonomiska livet och staten iklätt sig sådana ekonomiska förpliktelser, att en återgång till normala förhållanden endast kan ske successivt och efter en på förhand noga genomtänkt plan. Detta gäller i främsta rummet spannmålshandeln och de extra ordinära åtgärder staten funnit sig böra vidtaga för att främja en ökad spannmålsodling inom landet.

Staten har sålunda icke blott för egen räkning monopoliserat hela handeln och importen av spannmålen, utan också utfäst sig att till vissa minimipris inlösa inom landet odlad spannmål. Dessa utfästelser gälla delvis även för 1919 års skörd. Ett omedelbart frigivande av handeln och importen skulle sålunda, då med stor sannolikhet kan förutses, att import inom en nära framtid kan ske till betydligt lägre pris än de för inhemsk spannmål garanterade, åsamka staten mycket avsevärda förluster. Det måste redan från denna synpunkt noga övervägas, huru det bör förfaras vid det nuvarande systemets avveckling.

Men denna fråga måste prövas även ur andra synpunkter. Landets självförsörjning i största möjliga utsträckning framstår alltjämt som ett viktigt önskemål, och hänsyn måste tagas till jordbrukets ställning och följderna för dettas vidkommande av en oförmedlad och hastig övergång till ett tillstånd, där den fria konkurrensen och världsmarknadens priser bliva ensamt bestämmande. Spörsmålet huruvida särskilda övergångsåtgärder äro av nöden för att förebygga eller mildra sådana alltför skadliga verkningar måste ingående undersökas.

Jag anser detta avvecklingsproblem vara så betydelsefullt och så svårlöst, att det kräver en ingående utredning av särskilt tillkallade och för uppgiften lämpliga sakkunniga personer.

Ehuru den av mig nu ifrågasatta utredningen i främsta rummet avser frågor, som röra själva övergången från den av kriget framkallade kristidshushållningen beträffande spannmålen till normal hushållning, anser jag dock lämpligt, att även andra närbesläktade frågor i det sammanhanget upptagas till behandling. Sålunda synes mig böra undersökas, huruvida, icke minst med ledning av kristidens erfarenheter, ett bättre ordnande — eventuellt genom åtgärder från det allmännas sida — kan åstadkommas av å ena sidan tillförsel av livsmedel till konsumtionsorterna och å andra sidan avsättningsförhållandena för produktionen av livsmedel. Ett närmande emellan konsumenter och producenter och ett undanträngande av en osund spekulation i livsförnödenheter blir allt fortfarande en vital angelägenhet.

Vad angår de andra delar av kristidshushållningen, som bero av handläggning inom jordbruksdepartementet, bör avvecklingen kunna genomföras vida snabbare, än vad som för spannmålsregleringen synes vara möjligt. Vissa statliga regleringar inom dessa andra områden äro redan upphävda, och jag har anledning förvänta, att dessa avvecklingar skola kunna med snaraste fortsättas. Huruvida härvid ett samarbete kan bliva påkallat mellan folkhushållningskommissionen och de sakkunniga, om vilkas tillkallande jag nu ämnar hemställa, torde få bero på en senare omprövning.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställde jordbruksministern om bemyndigande att tillkalla högst 9 sakkunniga personer för att skyndsamt verkställa utredning och avgiva förslag dels angående avvecklingen av den statliga spannmålsregleringen och därmed sammanhängande förhållanden, dels ock angående åtgärder för en sund utveckling av livsmedelshandeln efter kristiden, avseende ett närmande mellan producenter och konsumenter av livsmedel i syfte att åstadkomma bättre avsättningsförhållanden och tillförsel. Vad departementschefen sålunda hemställt, blev av Kungl. Maj:t bifallet.

Att verkställa den ifrågavarande utredningen har chefen för jordbruksdepartementet anmodat förutvarande statsrådet friherre Johan Beck-Friis, ledamoten av folkhushållningskommissionen, föreståndaren för husdjursavdelningen vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, professorn Nils Hansson, professorn vid handelshögskolan Gunnar Andersson, ledamoten av riksdagens första kammare Johan Nilsson i Skottlandshus, ledamöterna av riksdagens andra kammare A. W. T. von Sneidern, G. V. Källman och E. A. Hage, docenten vid universitetet i Lund, filosofie doktorn E. F. K. Sommarin samt ledamoten av folkhushållningskommissionen, ingenjören Bertil Almgren. Till de sakkunnigas ordförande har förordnats friherre Beck-Friis.

Upphävande av maximipriserna å bröd samt av förbudet att tillhandahålla färskt bröd m. m. I en den 17 februari 1919 till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse meddelade folkhushållningskommissionen, att kommissionen funnit sig böra biträda sin brödprisnämnds förslag om ett allmänt slopande av maximipriserna å olika slag av bröd. Icke blott på grund av vanskligheterna att vid fallande tendens beträffande priser och omkostnader ange priser, som ur konsumenternas synpunkt äro skäliga, utan även med hänsyn till det allmänna önskemålet om en snabb avveckling av kristidsrestriktionerna, tillrådde kommissionen bestämt maximipriserna snara upphävande, på det att den fria prisbildningen måtte göra sig gällande.

Kommissionen ansåg likaledes, att förhållandena på livsmedelsmarknaden icke längre krävde bibehållande av förbudet mot att sälja färskt bröd. Då det givetvis vore ett önskemål, att allmänheten kunde — liksom under normala tider — få tillgång till ett gott, färskt bröd, förklarade sig kommissionen därför beredd att medverka till ett upphävande av färskbrödsförbudet. Kommissionen ville dock erinra om att denna fråga — på grund av sitt intima samband med det nu aktuella spörsmålet om nattarbete i bagerierna — möj-

ligen även kunde äga intresse ur andra synpunkter, än dem kommissionen har att tillgodose.

Med anledning av denna framställning har Kungl. Maj:t genom kungörelser den 21 februari 1919 (Sv. F. 19, n:r 53—54) förordnat, dels att § 8 i förordningen den 1 februari 1918 med vissa föreskrifter angående tillverkning och försäljning av bröd och annat bakverk,[1] sådan denna paragraf lyder enligt kungörelse den 29 november 1918,[2] dels ock att meddelade, gällande bestämmelser angående maximipris å bröd skola från och med den 24 februari 1919 upphöra att gälla.

Beträffande övriga under februari månad upphävda, folkhushållningen berörande författningar hänvisas till förteckningen över utfärdade författningar rörande sociala frågor m. m. å sid. 186.

Arbetstillgången under fjärde kvartalet 1918

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under fjärde kvartalet av år 1918 är liksom föregående redogörelser av samma slag till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären hava fortfarande till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 40, varav 20 äro föreståndare för resp. arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen hava emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal hava besvarade formulär återkommit från 2 186 arbetsgivare med 259 001 arbetare, varav *2 155* arbetsgivare med *247 624* arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete. Då — med ett fåtal undantag — samtliga arbetsgivare, som sysselsätta minst 200 arbetare, insänt besvarade formulär, torde uppgifterna få anses såsom representativa för åtminstone den svenska storindustrien.

En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under fjärde kvartalet 1918, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs såsom *bättre* av 243 arbetsgivare med 28 483 arbetare (12 %), som *oförändrad* av 1 143 arbetsgivare med 114 434 arbetare (46 %) samt såsom *sämre* av 769 arbetsgivare med 104 707 arbetare (42 %).

[1] Soc. Medd. 1918. sid. 6.
[2] Soc. Medd. 1918, sid. 1261.

Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete: Mycket god		God		Medelgod		Mindre god	
	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
Malmbrytning och metallindustri:										
Malmgruvor	50	11 186	6	1 422	23	3 951	13	4 181	8	1 632
Malmförädlingsverk	76	24 024	4	1 478	29	10 462	23	6 853	13	3 766
Järn- och stålmanufaktur	98	8 258	8	832	34	3 239	22	2 040	26	1 292
Mekaniska verkstäder	221	34 306	13	964	84	12 571	57	9 055	48	4 335
Skeppsvarv	29	8 829	5	2 216	15	4 244	5	1 255	4	1 114
Elektromekanisk industri	30	8 033	11	1 605	11	2 663	1	436	5	3 288
Annan metallindustri	44	4 579	6	915	12	1 481	8	819	14	1 235
Jord- och stenindustri:										
Kolgruvor	10	2 746	5	1 418	4	1 288	1	40	—	—
Torvindustri	17	358	—	—	9	176	4	129	4	53
Stenhuggerier	43	3 369	3	118	9	556	9	545	8	909
Kakel-, porslins- och lerkärlsindustri	19	2 672	2	99	9	2 300	5	194	2	72
Tegelbruk	69	3 664	3	107	19	2 057	14	402	22	952
Glasbruk	25	2 873	—	—	5	388	8	931	8	1 069
Annan jord- och stenindustri	30	3 137	3	358	12	1 117	5	843	8	623
Trävaruindustri:										
Sågverk	187	19 289	9	374	89	9 713	48	5 608	27	3 186
Snickerifabriker och annan träförädling	171	9 316	28	1 929	68	3 599	36	2 047	33	1 487
Pappers- och grafisk industri:										
Trämassefabriker	67	10 958	4	1 125	41	6 124	16	2 162	5	1 267
Pappersbruk	43	9 050	—	—	13	2 837	7	1 406	14	3 098
Bokbinderier	32	2 449	8	668	10	1 308	7	302	6	156
Boktryckerier och litografiska anstalter	106	7 261	28	2 053	57	3 318	18	1 629	3	261
Livsmedelsindustri:										
Kvarnindustri	22	1 037	3	72	6	442	9	428	3	37
Bagerier	41	1 391	3	116	13	622	13	306	9	254
Sockerindustri	21	2 518	2	119	7	782	7	714	5	903
Choklad- och konfektfabriker	17	1 545	—	—	5	839	2	68	7	517
Bryggerier och brännerier	63	2 654	—	—	7	335	26	902	20	974
Tobaksfabriker	4	1 130	—	—	4	1 130	—	—	—	—
Annan livsmedelsindustri	34	941	—	—	15	521	10	238	8	163
Textil- och beklädnadsindustri:										
Bomullsindustri	28	7 016	—	—	4	1 638	6	1 303	15	3 550
Jute- och linneindustri	8	2 007	—	—	4	1 035	—	—	2	476
Ylleindustri	50	5 533	1	72	8	357	5	740	12	677
Trikåfabriker	18	1 033	—	—	1	38	1	29	3	77
Annan textilindustri	27	1 358	1	29	6	299	3	173	10	416
Skrädderi- och sömnadsyrket	56	5 046	4	230	7	799	8	1 772	24	1 140
Annan beklädnadsindustri	26	1 596	1	41	8	482	7	781	9	263
Läder-, hår- o. gummivaruindustri:										
Garverier och läderfabriker	23	1 538	1	36	11	998	7	304	4	200
Skofabriker	53	4 419	—	—	22	649	13	1 226	15	1 968
Gummivarufabriker	5	1 093	—	—	4	613	—	—	—	—
Annan läder-, hår- och gummivaruind.	30	1 145	2	50	6	231	10	340	4	288
Kemisk-teknisk industri:										
Ljus-, tvål-, olje- och färgfabriker	27	866	—	—	2	61	6	211	13	515
Tändsticksfabriker	15	7 311	—	—	1	325	1	309	13	6 677
Annan kemisk-teknisk industri	32	3 115	3	491	9	912	7	283	9	1 314
Byggnadsverksamhet	73	5 368	5	729	16	1 289	19	1 788	20	1 305
Handel och varulager	50	2 165	—	—	20	848	16	493	10	580
Land- och sjötransport	29	5 672	—	—	14	3 900	7	1 090	5	451
Kraft-, belysnings- och vattenverk	36	3 770	4	1 554	14	1 297	12	609	6	310
Summa 4:dje kv. 1918	**2 155**	**247 624**	**176**	**21 220**	**767**	**93 894**	**502**	**54 984**	**484**	**52 850**
» 3:dje » »	2 273	262 071	301	37 307	872	109 368	529	56 866	372	41 916
» 2:dra » »	2 233	254 075	274	30 560	902	110 197	492	55 643	355	41 773
» 1:sta » »	2 265	269 148	207	27 900	868	104 050	506	60 941	440	53 355
» 4:de » 1917	2 265	268 587	344	47 046	924	116 473	485	48 911	313	36 653

Dålig		Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft					
		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd	
A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
—	—	5	3 113	30	3 985	15	4 088	13	1 615	33	8 268	4	1 303
7	1 465	7	1 601	31	8 580	38	13 843	11	11 053	57	12 356	8	615
8	855	13	385	40	3 315	45	4 558	19	993	73	6 619	6	646
19	7 381	19	2 235	94	12 171	108	19 900	42	8 586	174	25 105	5	615
—	—	2	810	22	6 592	5	1 427	14	4 578	14	4 161	1	90
2	41	7	852	15	3 437	8	3 744	11	2 005	17	5 556	2	472
4	129	5	882	17	1 938	22	1 759	5	274	37	4 040	2	265
—	—	—	—	10	2 746	—	—	2	381	8	2 365	—	—
—	—	—	—	14	332	3	26	2	15	13	303	2	40
14	1 241	7	327	29	2 238	7	804	7	85	26	1 896	10	1 388
1	7	4	111	13	1 719	2	842	5	1 787	12	625	2	260
11	146	6	159	53	2 382	10	1 123	4	94	60	3 357	5	213
4	485	3	166	9	904	13	1 803	1	49	22	2 720	2	104
2	196	5	257	14	1 702	11	1 178	1	246	27	2 529	2	362
14	408	21	1 775	137	14 559	29	2 955	23	3 501	152	14 640	12	1 148
6	254	12	630	102	5 545	57	3 141	26	1 701	133	6 961	12	654
1	280	6	1 662	54	7 623	7	1 673	14	2 389	51	8 377	2	192
9	1 709	4	491	14	3 216	25	5 343	3	647	33	6 077	7	2 326
1	15	3	193	19	1 989	10	267	5	313	23	1 680	4	456
—	—	26	1 660	67	3 374	13	2 227	48	3 136	58	4 125	—	—
1	58	5	322	14	630	3	85	1	95	19	829	2	113
3	93	11	369	19	740	11	282	2	17	21	923	18	451
—	—	1	50	18	2 155	2	313	—	—	20	2 469	1	49
3	121	1	45	9	970	7	530	—	—	12	1 129	5	416
10	383	2	37	33	1 231	28	1 386	2	254	53	2 209	8	191
—	—	1	35	3	1 095	—	—	—	—	4	1 130	—	—
1	19	2	33	24	749	8	159	2	32	28	637	4	272
3	525	14	3 551	6	1 221	8	2 244	3	953	21	5 258	4	805
2	496	—	—	3	657	5	1 350	—	—	5	1 164	3	843
24	3 687	3	373	12	562	35	4 598	2	603	35	2 426	13	2 504
13	889	—	—	2	67	16	966	—	—	8	431	10	602
7	441	3	408	8	341	16	609	—	—	24	980	3	378
13	1 105	3	54	9	754	44	4 238	6	215	40	3 127	10	1 704
1	29	1	29	11	569	14	998	2	127	22	1 359	2	110
—	—	1	27	18	1 311	4	200	—	—	19	1 008	4	530
3	576	—	—	29	1 128	24	3 291	1	100	46	3 344	6	975
1	480	2	341	2	272	1	480	—	—	4	613	1	480
8	236	2	116	8	244	20	785	2	83	19	649	9	413
6	79	2	111	11	250	14	505	—	—	23	780	4	86
—	—	2	634	2	531	11	6 146	2	960	13	6 351	—	—
4	115	2	167	21	1 858	9	1 090	3	599	27	2 261	2	255
13	257	13	1 578	30	1 863	30	1 927	7	1 192	54	3 789	12	387
4	244	5	152	32	1 255	13	758	2	165	43	1 836	5	164
3	231	6	1 915	13	3 018	10	739	1	72	22	4 792	6	808
—	—	6	827	22	2 616	8	327	1	1 156	32	2 206	3	408
226	**24 676**	**243**	**28 483**	**1 143**	**114 434**	**769**	**104 707**	**295**	**50 071**	**1 637**	**173 460**	**223**	**24 093**
199	16 614	301	32 219	1 292	142 186	680	87 666	469	73 815	1 597	165 125	207	23 131
210	15 902	280	28 900	1 241	126 188	712	98 987	340	55 237	1 639	172 188	254	26 650
244	22 902	243	26 569	1 199	124 572	823	118 007	229	32 558	1 711	190 224	325	46 366
199	19 504	309	27 846	1 290	141 343	666	99 398	341	51 095	1 745	200 843	179	16 649

Följande sammanställning möjliggör ett bedömande av *arbetstillgången inom industri och hantverk under fjärde kvartalet 1918:*

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
1911	178 648	9	78	13	10	77	13	11	74	15	10	79	11
1912	197 904	13	75	12	18	77	5	21	74	5	19	75	6
1913	252 047	20	74	6	21	76	3	20	75	5	17	78	5
1914	253 115	16	76	8	18	76	6	7	61	32	13	64	23
1915	264 540	20	65	15	20	68	12	29	63	8	29	64	7
1916	281 793	33	61	6	38	57	5	39	55	6	39	56	5
1917	273 888	33	53	14	29	53	18	26	54	20	17	62	21
1918	258 230	10	62	28	12	65	23	14	64	22	9	60	31

Med ledning av tabellen å sid. 110—111, som utgör en sammanfattning av uppgifter från arbetsgivare inom industri och hantverk, har utarbetats efterföljande *allmänna översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:*

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod								
	4:e kvart. 1918			3:e kvart. 1918			4:e kvart. 1917		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri	10	64	26	16	69	15	22	66	12
Jord- och stenindustri	11	58	31	15	67	18	15	64	21
Trävaruindustri	8	73	19	20	71	9	19	69	12
Pappers- och grafisk industri	13	64	23	20	62	18	20	63	17
Livsmedelsindustri	3	66	31	2	72	26	4	67	29
Textil- och beklädnadsindustri	2	40	58	4	40	56	12	39	49
Läder-, hår- och gummivaruindustri	1	53	46	11	63	26	7	50	43
Kemisk-teknisk industri	4	19	77	9	30	61	4	47	49

Vad *malmbrytningen och metallindustrien* beträffar, synes inom gruvindustrien arbetstillgången i allmänhet hava varit medelgod, men i stort sett var läget mindre tillfredsställande än under föregående kvartal. Vid några mellansvenska gruvor uppgavs orsaken härtill vara den minskade exporten till Tyskland. Även vid malmförädlingsverken avtog arbetstillgången, och från ett tiotal bruk hava uppgifter om driftinskränkningar och konjunkturförsämring ingått. Inom gruppen järn- och stålmanufaktur samt mekaniska verkstäder måste driften i en mängd fall fortfarande begränsas, delvis och särskilt inom bleck- och plåtslagerierna samt emaljkärlsfabrikerna på grund av råvarubrist. På ett par håll ansågs den efter vapenstilleståndet konstaterade minskningen av köplusten bero på att avnämarna väntade på lägre priser, och vid några verkstäder utövade exportsvårigheterna ett hämmande inflytande. Brist på yrkesutbildade arbetare rådde vid ett flertal mekaniska verkstäder. Skeppsbyggnadsverksamheten och den elektromekaniska industrien erbjödo i allmänhet bättre arbetstillfällen än de övriga metallindustrierna, och nära hälften av de redovisade varven led brist på arbetskraft.

Inom *jord- och stenindustrien* var läget vid stenhuggerierna alltjämt tryckt. Nödhjälpsarbeten hade anordnats för 1 830 arbetare genom statens försorg. Tegelbruken lågo till stor del nere, sedan säsongarbetet upphört. I övrigt visade kol- och torvindustrien oförändrad, glasindustrien däremot avgjort sämre arbetstillgång vid jämförelse såväl med föregående kvartal som med motsvarande kvartal föregående år; vid ett tiotal glasbruk inställdes eller begränsades driften.

Inom *trävaruindustrien* hade konjunkturerna avsevärt försämrats under detta kvartal, vilket vad sågverken beträffar förklaras därav, att sågningen vid denna tid på året inställes. Då arbetarna i regel beretts annan sysselsättning, uppkom emellertid härigenom ingen större arbetslöshet. Vid snickerifabrikerna minskades beställningarna avsevärt, vartill anledningen delvis är att söka i stagnationen inom byggnadsverksamheten, men i synnerhet vid möbelfabrikerna har efter krigets slut iakttagits en viss tröghet i köplusten.

Inom gruppen *pappers- och grafisk industri*, där ställningen under föregående kvartal var mindre gynnsam, var situationen vid trämassefabrikerna i stort sett oförändrad med driftinskränkningar i ungefär samma utsträckning och av samma orsaker som förut. Däremot inträdde ytterligare försämring beträffande pappersbruken, av vilka tredjedelen hade inskränkt eller nedlagt verksamheten, huvudsakligen till följd av exportsvårigheter och orderbrist, vilket på ett par håll sättes i samband med de inträdda fredsförhållandena. Bokbinderierna och tryckerierna hade full sysselsättning, och i en mängd fall förekom övertidsarbete, isynnerhet vid de senare, där brist på arbetskraft rådde.

Livsmedelsindustrien hämmades alltjämt i sin verksamhet av den ännu rådande varuknappheten. Vid flera kvarnar var dock situationen något gynnsammare, och vid bagerierna synes arbetstillgången i någon mån hava förbättrats på grund av brödransonernas ökning. Inom sockerindustrien fortsatte den med kampanjen inträdda förbättringen, medan vid bryggerierna ställningen ytterligare försämrades.

Textilindustrien företedde under 1918 en fortgående konjunkturförsämring, vilket även avspeglar sig i den föreliggande statistiken, som beträffande antalet redovisade arbetare visade stadigt sjunkande siffror. Antalet redovisade företag har därjämte ytterligare reducerats under fjärde kvartalet. Inom ylle-, trikå- samt jute- och linneindustrierna ävensom inom skrädderiyrket måste driftinskränkningar i ökad omfattning vidtagas. Ungefär hälften av de under dessa industrigrenar redovisade företagen hava angivit arbetstillgången såsom sämre än föregående kvartal. För bomullsindustrien inträdde däremot en avgjord förbättring, i det att driften på grund av råvarutillförsel kunde delvis återupptagas. Dock måste situationen inom denna bransch alltjämt karakteriseras såsom mycket otillfredsställande.

Inom *läder-, hår- och gummivaruindustrien* torde ställningen i stort sett icke hava förändrats sedan föregående kvartal utom vid skofabrikerna, som till ett stort antal inrapporterat försämring.

Vid de *kemisk-tekniska* fabrikerna minskades arbetstillgången något sedan föregående kvartal, men kunde dock betecknas såsom medelgod.

Inom *byggnadsverksamheten* förmärktes ingen förbättring i de alltjämt tryckta förhållandena, snarare motsatsen. Överflöd på arbetskraft märktes främst inom måleriyrket. Inom elektriska installationsfacket rådde likväl högkonjunktur och brist på arbetare.

Beträffande *transportarbete* angavs arbetstillgången inom stuveribranschen i de större hamnarna såsom god eller medelgod.

Inom *jordbruket* var arbetstillgången i Skåne alltjämt god och även på övriga håll i allmänhet lika med föregående kvartal. Från flera ombud i orterna samt en del fabriksföretag upplyses, att industriarbetare i stor utsträckning antagit jordbruksarbete på grund av landsbygdens bättre livsmedelstillgång.

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur nyss nämnda månadsredogörelser till ytterligare jämförelse följande sammanställning, utvisande tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	4:e kvartalet 1918			3:e kvartalet 1918			4:e kvartalet 1917		
	dec.	nov.	okt.	sept.	aug.	juli	dec.	nov.	okt.
Jordbruk	114	99	86	96	108	92	124	108	90
Skogsbruk	131	91	64	66	62	59	41	33	24
Övriga näringsgrenar	143	133	119	124	145	168	112	133	117
Samtliga »	139	125	109	115	131	147	105	115	100

En totalbild av läget på arbetsmarknaden inom industrien lämnas i sammanställningen å sid. 112. Enligt densamma voro av samtliga redovisade 247 624 arbetare 9 % anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mycket god, medan 31 % tillhörde företag med mindre än medelgod arbetstillgång. Tabellen giver vidare vid handen, att siffrorna för fjärde kvartalet 1918 ställa sig högst väsentligt ogynnsammare än alla övriga i jämförelsen ingående med undantag endast för tredje kvartalet 1914, varav framgår, att krigets upphörande haft samma förlamande inverkan på arbetsmarknaden som dess utbrott. Det är den s. k. fredskrisen, som här visar sina verkningar.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 1 oktober, 1 november och 1 december 1918.

I arbetslöshetsrapporteringen för fjärde kvartalet av år 1918 hava liksom föregående kvartal deltagit 31 fackförbund. Antalet medlemmar i de rapporterande fackföreningarna den 1 oktober, 1 november och 1 december 1918 utgjorde resp. 107 451, 105 580 och 102 508. Av dessa voro vid samma tidpunkter *arbetslösa* resp. 3·7, 3·2 och 3·4 %. Motsvarande siffror för samtliga månader alltifrån början av år 1912 framgå av nedanstående tablå:

	1912		1913		1914		1915		1916		1917		1918	
	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %
Januari .	43 067	8·5	54 340	8·4	60 535	7·5	59 195	15·0	65 614	7·7	75 000	5·4	99 434	5·8
Februari .	50 972	11·1	52 774	8·9	61 468	10·4	56 788	14·8	64 855	8·0	77 101	5·9	101978	6·0
Mars . . .	53 122	8·4	50 392	7·1	58 354	7·5	57 476	12·0	64 218	6·7	79 174	5·5	100530	5·0
April . .	53 727	6·5	51 031	5·7	64 410	6·5	63 895	11·2	70 502	5·2	84 486	6·1	109763	4·9
Maj . . .	55 163	5·2	52 735	4·0	63 146	5·1	60 074	8·5	69 542	4·7	85 320	4·4	106940	5·0
Juni . . .	55 034	3·7	53 186	2·6	60 494	3·2	58 980	6·7	59 775	3·3	83 424	2·8	108423	4·0
Juli . . .	52 917	3·3	52 380	2·7	62 823	3·1	66 184	6·3	67 026	2·7	92 678	3·1	110928	4·6
Augusti .	54 267	2·8	53 906	2·5	58 912	3·0	59 870	4·0	66 801	2·7	90 919	3·3	109593	4·2
September	50 927	2·7	53 954	2·3	58 257	8·1	61 072	3·6	65 430	2·2	90 834	2·8	102094	3·5
Oktober .	56 451	2·9	57 872	2·2	61 883	7·7	68 050	3·5	72 335	2·2	97 714	2·4	107451	3·7
November	53 856	3·6	62 073	2·6	61 023	8·1	64 996	3·8	72 843	2·3	93 841	2·8	105580	3·2
December .	51 521	5·7	59 922	4·4	59 084	10·3	66 947	4·5	71 169	2·2	91 844	2·4	102508	3·4

Av de mera betydande fackförbunden uppvisade textilarbetarförbundet fortfarande den största arbetslösheten; dock kunde en tydlig förbättring från föregående kvartal märkas. Procentsiffrorna voro vid de här redovisade tre månadsskiftena resp. 22·9, 20·4 och 21·0. Inom murareförbundet var arbetslösheten däremot uppenbarligen i stark ökning: från 2·6 % den 1 oktober steg siffran till 12·1 % den 1 december.

Resultaten av rapporteringen om antalet arbetslösa inom de särskilda organisationerna föreligga i efterföljande tabeller, som utgöra en sammanfattning av de bearbetade frågeformulärens uppgifter. Tabellen å sid. 116 är ett sammandrag av huvudtabellerna.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 oktober, 1 november och 1 december 1918.

Fackförbund	Oktober			November			December		
	Antal redovisade medlemmar [1]	Därav arbetslösa		Antal redovisade medlemmar [1]	Därav arbetslösa		Antal redovisade medlemmar [1]	Därav arbetslösa	
		Antal	%		Antal	%		Antal	%
Sv. bageri- och konditoriindustriarbetareförb.	1 832	147	8·0	1 602	128	8·0	1 671	137	8·2
» bleck- och plåtslagareförbundet	1 387	24	1·7	1 446	22	1·5	1 443	49	3·4
» bokbindare »	2 986	2	0·1	3 065	2	0·1	1 763	1	0·1
» bryggeriarbetare »	1 162	68	5·9	1 478	109	7·4	—	—	—
De förenade förbunden	2 478	87	3·5	1 856	71	3·8	2 039	61	3·0
Sv. gjutare förbundet	3 555	63	1·8	3 221	75	2·3	3 157	60	1·9
» grov- och fabriksarbetare »	10 007	1 215	12·1	9 449	883	9·3	9 922	910	9·2
» gruvarbetare »	1 416	10	0·7	1 492	18	1·2	1 099	7	0·6
» handelsarbetare »	1 177	50	4·2	5 036	35	0·7	5 239	35	0·7
» handskarbetare »	188	59	31·4	—	—	—	—	—	—
» hattarbetare »	282	26	9·2	288	27	9·4	332	18	5·4
» kommunalarbetare »	4 027	31	0·8	3 640	14	0·4	4 324	23	0·5
Intern. litografiska »	676	—	—	718	—	—	706	—	—
Sv. metallindustriarbetare »	40 103	772	1·9	37 944	700	1·8	38 517	715	1·9
Därav:									
Järnbruksarbetare	7 616	35	0·5	5 881	34	0·6	5 447	44	0·8
Mek. verkstadsarbetare	32 487	737	2·3	32 063	666	2·1	33 070	671	2·0
Sv. murare förbundet	1 799	46	2·6	1 489	85	5·7	1 613	195	12·1
» måleriarbetare »	1 164	122	10·5	738	111	15·0	993	176	17·7
Skand. sadelmakare- och tapetserare »	1 296	25	1·9	1 299	18	1·4	1 263	35	2·8
Sv. sko- och läderindustriarbetare »	3 893	—	—	3 981	3	0·1	3 831	18	0·5
» skrädderiarbetare »	2 619	138	5·3	2 982	177	5·9	2 210	246	11·1
» stenindustriarbetare »	858	51	5·9	827	29	3·5	702	24	3·4
» sågverksindustriarbetare »	5 122	39	0·8	4 914	59	1·2	4 980	116	2·3
Intern. tobaksarbetare »	3 416	3	0·1	3 433	2	0·1	3 807	6	0·2
Sv. transportarbetare »	797	157	19·7	774	65	8·4	—	—	—
» träarbetare »	8 890	97	1·1	8 791	157	1·8	8 852	261	2·9
» tunnbinderiarbetare »	133	2	1·5	131	1	0·8	128	6	4·7
» väg- och vattenbyggnadsarbetare »	7	—	—	531	39	7·3	7	—	—
» elektriska arbetare »	1 478	4	0·3	1 515	5	0·3	1 292	6	0·5
» slakteri- och charkuteriarbetare »	388	43	11·1	109	4	3·7	159	9	5·7
» stuckatör »	57	10	17·5	16	2	12·5	—	—	—
» textilarbetare »	2 772	634	22·9	2 530	517	20·4	1 923	404	21·0
» typograf »	1 486	19	1·3	285	8	2·8	536	6	1·1
Summa	107451	3 944	3·7	105 580	3 366	3·2	102 508	3 524	3·4

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan här icke meddelas, i vad mån dessa siffror avse hela antalet medlemmar inom ett fackförbund. På grundval av ovanstående siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 oktober 1918.

Fackförbund	Redovisade avdelningar[1]	Antal redovisade medlemmar				Arbetslösa					Arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under september 1918			
		Män			Tillsammans	Män		Kvinnor	Tillsammans		arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	Antal redovisade			Antal arbetslöshetsdagar
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor		Helt betalande	Halvt betalande		Antal	%								avdeln.	medlemmar	arbetslösa	
Sv. bageri- o. konditoriind.-arb.-förb.	21	1 213	19	600	**1 832**	111	1	35	**147**	8·0	147	—	35	—	48	—	**83**	15	1 411	122	**3 338**
» bleck- och plåtslagareförbundet	43	1 292	95	—	**1 387**	24	—	—	**24**	1·7	24	—	83	182	79	6	**350**	7	791	20	**345**
» bokbindare »	19	828	142	2 016	**2 986**	2	—	—	**2**	0·1	1	1	146	17	35	84	**282**	2	132	2	**41**
» bryggeriarbetare »	16	881	22	259	**1 162**	16	1	51	**68**	5·9	54	14	37	—	6	28	**71**	6	523	68	**1 638**
De förenade förbunden	36	1 994	138	346	**2 478**	34	—	53	**87**	3·5	86	1	110	646	55	—	**811**	4	463	72	**837**
Sv. gjutare förbundet	99	3 075	468	12	**3 555**	54	6	3	**63**	1·8	63	—	407	97	192	7	**703**	25	1 453	54	**1 023**
» grov- och fabriksarbetare »	95	8 768	391	848	**10 007**	848	73	294	**1 215**	12·1	606	609	798	136	306	97	**1 337**	33	4 013	1 024	**21 552**
» gruvarbetare »	21	1 357	48	11	**1 416**	9	1	—	**10**	0·7	10	—	97	—	49	—	**146**	3	286	10	**255**
» handelsarbetare »	56	581	65	531	**1 177**	46	4	—	**50**	4·2	50	—	60	—	42	—	**102**	17	114	2	**36**
» handskarbetare »	1	100	2	86	**188**	39	—	20	**59**	31·4	—	59	8	—	1	—	**9**	1	188	59	**1 437**
» hattarbetare »	3	106	10	166	**282**	—	1	25	**26**	9·2	26	—	2	179	6	1	**188**	1	217	26	**676**
» kommunalarbetare »	51	3 780	81	166	**4 027**	30	—	1	**31**	0·8	27	4	142	—	21	2	**165**	7	814	29	**605**
Intern. litografiska »	8	617	59	—	**676**	—	—	—	—	—	—	—	18	—	24	—	**42**	—	—	—	—
Sv. metallindustriarbetare »	51	—	—	—	**40 103**	—	—	—	**772**	1·9	—	—	—	—	—	—	—	13	4 822	59	**1 430**
Därav: Järnbruksarbetare . .	22	—	—	—	**7 616**	—	—	—	**35**	0·5	—	—	—	—	—	—	—	5	2 707	15	**403**
Mek. verkstadsarbetare	29	—	—	—	**32 487**	—	—	—	**737**	2·3	—	—	—	—	—	—	—	8	2 115	44	**1 027**
Sv. murare förbundet	30	1 679	120	—	**1 799**	43	3	—	**46**	2·6	44	2	42	4	14	3	**63**	13	975	44	**1 017**
» måleriarbetare »	29	1 092	72	—	**1 164**	115	7	—	**122**	10·5	122	—	22	—	37	1	**60**	13	679	116	**2 793**
Skand. sadelm. o. tapetserare »	36	1 091	144	61	**1 296**	25	—	—	**25**	1·9	25	—	46	7	58	1	**112**	9	545	25	**549**
Sv. sko- och läderindustriarb. »	20	2 285	561	1 047	**3 893**	—	—	—	—	—	—	—	202	—	55	1	**258**	—	—	—	—
» skrädderiarbetare »	37	1 039	59	1 521	**2 619**	25	2	111	**138**	5·3	137	1	80	—	28	2	**110**	4	864	163	**1 298**
» stenindustriarbetare »	29	804	53	1	**858**	41	10	—	**51**	5·9	39	12	54	—	22	4	**80**	4	113	8	**138**
» sågverksindustriarbetare »	62	4 625	489	8	**5 122**	32	5	2	**39**	0·8	33	6	631	112	205	12	**960**	7	736	24	**558**
Intern. tobaksarbetare »	10	579	44	2 793	**3 416**	—	—	3	**3**	0·1	3	—	517	—	6	—	**523**	1	102	2	**24**
Sv. transportarbetare »	14	759	12	26	**797**	154	3	—	**157**	19·7	157	—	63	—	10	—	**73**	4	428	157	**3 775**
» träarbetare »	109	7 814	1 044	32	**8 890**	88	3	6	**97**	1·1	89	8	133	4	83	2	**222**	27	3 145	90	**1 160**
» tunnbinderiarbetare »	6	131	2	—	**133**	2	—	—	**2**	1·5	2	—	7	—	5	—	**12**	1	31	1	**30**
» väg- o. vattenbyggnadsarb. »	1	7	—	—	**7**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» elektriska arbetare »	41	1 392	86	—	**1 478**	3	1	—	**4**	0·3	4	—	43	7	77	7	**134**	4	125	4	**99**
» slakteri- o. charkuteriarb. »	13	336	16	36	**388**	26	—	17	**43**	11·1	43	—	6	—	15	1	**22**	7	273	41	**1 196**
» stuckatör »	3	57	—	—	**57**	10	—	—	**10**	17·5	10	—	—	—	—	—	—	2	33	10	**247**
» textilarbetare »	25	1 239	80	1 453	**2 772**	183	3	448	**634**	22·9	514	120	90	—	30	94	**214**	8	657	359	**7 626**
» typograf »	23	1 109	324	53	**1 486**	12	7	—	**19**	1·3	19	—	60	—	63	5	**128**	6	732	19	**290**
Summa	**1008**	[2] —	[2] —	[2] —	**107 451**	[2] —	[2] —	[2] —	**3 944**	**3·7**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**244**	**24 665**	**2 610**	**54 013**

[1] Jfr noten å sid. 116. — [2] På den grund, att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 november 1918.

Fackförbund	Redovisande avdelningar[1]	Antal redovisade medlemmar				Arbetslösa					Arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under oktober 1918			
		Män				Män												Antal redovisade			Antal arbetslöshetsdagar
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	arbetslösa	
Sv. bageri- o. konditoriind.-arb.-förb.	18	1 199	32	371	**1 602**	111	1	16	**128**	**8·0**	128	—	69	—	38	1	**108**	14	1 377	125	**2 811**
» bleck- och plåtslagareförbundet	42	1 353	93	—	**1 446**	22	—	—	**22**	**1·5**	22	—	128	—	36	4	**168**	5	776	19	**405**
» bokbindare »	16	836	134	2 095	**3 065**	2	—	—	**2**	**0·1**	1	1	134	—	32	27	**193**	2	141	2	**35**
» bryggeriarbetare »	18	919	22	537	**1 478**	12	1	96	**109**	**7·4**	101	8	99	—	6	6	**111**	4	582	101	**2 660**
De förenade förbunden	28	1 555	156	145	**1 856**	39	13	19	**71**	**3·8**	65	6	151	557	10	—	**718**	6	591	52	**705**
Sv. gjutare förbundet	94	2 778	432	11	**3 221**	68	4	3	**75**	**2·3**	71	4	445	118	103	7	**673**	17	858	45	**645**
» grov- och fabriksarbetare »	92	8 383	367	699	**9 449**	580	56	247	**883**	**9·3**	671	212	1006	41	133	33	**1 213**	35	4 321	570	**9 123**
» gruvarbetare »	19	1 438	43	11	**1 492**	8	—	10	**18**	**1·2**	16	2	130	—	23	—	**153**	2	401	12	**294**
» handelsarbetare »	55	3 349	224	1 463	**5 036**	33	1	1	**35**	**0·7**	35	—	96	—	37	—	**133**	13	2 283	35	**875**
» handskarbetare »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» hattarbetare »	3	108	11	169	**288**	—	1	26	**27**	**9·4**	27	—	7	—	2	—	**9**	1	223	27	**648**
» kommunalarbetare »	47	3 407	65	168	**3 640**	13	—	1	**14**	**0·4**	14	—	152	—	35	1	**188**	5	612	13	**264**
Intern. litografiska »	14	648	70	—	**718**	—	—	—	—	—	—	—	36	—	12	—	**48**	—	—	—	—
Sv. metallindustriarbetare »	51	—	—	—	**37 944**	—	—	—	**700**	**1·8**	—	—	—	—	—	—	—	15	7 489	73	**1 675**
Därav: Järnbruksarbetare . .	22	—	—	—	**5 881**	—	—	—	**34**	**0·6**	—	—	—	—	—	—	—	5	4 210	11	**175**
Mek. verkstadsarbetare	29	—	—	—	**32 063**	—	—	—	**666**	**2·1**	—	—	—	—	—	—	—	10	3 279	62	**1 500**
Sv. murare förbundet	26	1 372	117	—	**1 489**	77	8	—	**85**	**5·7**	85	—	39	—	4	2	**45**	9	456	37	**1 297**
» måleriarbetare »	22	679	59	—	**738**	105	6	—	**111**	**15·0**	108	3	30	—	14	—	**44**	13	440	86	**1 772**
Skand. sadelm. o. tapetserare »	35	1 092	148	59	**1 299**	17	1	—	**18**	**1·4**	18	—	84	—	38	5	**127**	8	559	17	**283**
Sv. sko- och läderindustriarb. »	23	2 402	553	1 026	**3 981**	3	—	—	**3**	**0·1**	3	—	240	—	32	60	**332**	2	339	3	**53**
» skrädderiarbetare »	39	1 132	71	1 779	**2 982**	47	3	127	**177**	**5·9**	176	1	234	119	21	1	**375**	8	1 804	169	**2 726**
» stenindustriarbetare »	29	774	52	1	**827**	29	—	—	**29**	**3·5**	16	13	65	—	12	24	**101**	4	196	27	**370**
» sågverksindustriarbetare »	62	4 353	555	6	**4 914**	56	2	1	**59**	**1·2**	53	6	819	—	147	7	**973**	5	448	25	**512**
Intern. tobaksarbetare »	10	556	45	2 832	**3 433**	—	—	2	**2**	**0·1**	2	—	663	—	5	—	**668**	1	103	2	**52**
Sv. transportarbetare »	13	744	30	—	**774**	62	3	—	**65**	**8·4**	65	—	35	—	3	1	**39**	2	234	65	**1 714**
» träarbetare »	103	7 743	1 019	29	**8 791**	134	17	6	**157**	**1·8**	126	31	903	61	166	6	**1 136**	32	3 676	128	**2 138**
» tunnbinderiarbetare »	6	130	1	—	**131**	1	—	—	**1**	**0·8**	1	—	12	—	5	—	**17**	—	—	—	—
» väg- o. vattenbyggnadsarb. »	11	518	13	—	**531**	39	—	—	**39**	**7·3**	39	—	39	1	6	—	**46**	7	336	39	**953**
» elektriska arbetare »	38	1 392	123	—	**1 515**	5	—	—	**5**	**0·3**	5	—	47	2	52	2	**103**	4	124	4	**102**
» slakteri- o. charkuteriarb. »	6	106	1	2	**109**	4	—	—	**4**	**3·7**	4	—	3	20	—	—	**23**	2	54	4	**108**
» stuckatör »	1	16	—	—	**16**	2	—	—	**2**	**12·5**	2	—	—	—	—	—	—	1	16	2	**56**
» textilarbetare »	21	1 185	81	1 264	**2 530**	164	3	350	**517**	**20·4**	445	72	131	—	23	167	**321**	8	663	360	**6 561**
» typograf »	8	227	53	5	**285**	6	2	—	**8**	**2·8**	8	—	8	—	6	2	**16**	2	126	8	**74**
Summa	**950**	[2] —	[2] —	[2] —	**105 580**	[2] —	[2] —	[2] —	**3 366**	**3·2**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**227**	**29 228**	**2 050**	**38 911**

[1] Jfr noten å sid. 116. — [2] På den grund, att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 december 1918.

Fackförbund	Redovisande avdelningar[1]	Antal redovisade medlemmar				Arbetslösa					Arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under november 1918			
		Män				Män												Antal redovisade			Antal arbetslöshetsdagar
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	arbetslösa	
Sv. bageri- o. konditoriind.-arb.-förb.	19	1 184	14	473	**1 671**	108	3	26	**137**	8·2	120	17	48	—	31	3	**82**	16	1 382	133	**2 397**
» bleck- och plåtslagareförbundet	42	1 345	98	—	**1 443**	49	—	—	**49**	3·4	49	—	106	1	14	9	**130**	11	844	36	**659**
» bokbindare »	14	410	65	1 288	**1 763**	—	1	—	**1**	0·1	1	—	127	—	5	6	**138**	1	72	1	**21**
» bryggeriarbetare »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
De förenade förbunden	29	1 735	126	178	**2 039**	28	8	25	**61**	3·0	58	3	149	42	14	2	**207**	7	647	49	**1 018**
Sv. gjutare förbundet	88	2 734	415	8	**3 157**	49	8	3	**60**	1·9	60	—	435	—	60	2	**497**	17	649	43	**701**
» grov- och fabriksarbetare »	96	8 831	376	715	**9 922**	591	65	254	**910**	9·2	710	200	930	12	104	44	**1 090**	30	4 092	788	**10 194**
» gruvarbetare »	14	1 043	45	11	**1 099**	7	—	—	**7**	0·6	6	1	103	58	11	—	**172**	2	209	4	**105**
» handelsarbetare »	54	3 422	234	1 583	**5 239**	25	8	2	**35**	0·7	35	—	104	37	14	—	**155**	13	2 595	35	**828**
» handskarbetare »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» hattarbetare »	3	114	9	209	**332**	2	—	16	**18**	5·4	18	—	4	—	3	—	**7**	1	265	17	**443**
» kommunalarbetare »	54	4 125	63	136	**4 324**	17	—	6	**23**	0·5	23	—	275	—	25	5	**305**	7	928	20	**353**
Intern. litografiska »	14	603	91	12	**706**	—	—	—	—	—	—	—	42	—	13	—	**55**	—	—	—	—
Sv. metallindustriarbetare »	50	—	—	—	**38 517**	—	—	—	**715**	1·9	—	—	—	—	—	—	—	17	8 772	95	**2 144**
Därav: Järnbruksarbetare . .	22	—	—	—	*5 447*	—	—	—	**44**	0·8	—	—	—	—	—	—	—	*5*	*1 123*	*11*	**194**
Mek. verkstadsarbetare	28	—	—	—	**33 070**	—	—	—	**671**	2·0	—	—	—	—	—	—	—	*12*	*7 649*	*84*	**1 950**
Sv. murare förbundet	28	1 494	119	—	**1 613**	180	15	—	**195**	12·1	195	—	33	—	2	2	**37**	13	594	81	**1 962**
» måleriarbetare »	21	937	56	—	**993**	167	9	—	**176**	17·7	167	9	20	1	6	—	**27**	13	719	136	**3 323**
Skand. sadelm. o. tapetserare »	34	1 052	152	59	**1 263**	34	1	—	**35**	2·8	35	—	37	—	24	2	**63**	11	616	33	**425**
Sv. sko- och läderindustriarb. »	18	2 206	587	1 038	**3 831**	12	4	2	**18**	0·5	18	—	130	22	20	—	**172**	3	452	8	**132**
» skrädderiarbetare »	31	953	63	1 194	**2 210**	67	5	174	**246**	11·1	217	29	118	55	9	1	**183**	8	1 320	213	**4 838**
» stenindustriarbetare »	25	646	55	1	**702**	16	8	—	**24**	3·4	18	6	66	—	8	4	**78**	3	196	14	**251**
» sågverksindustriarbetare »	61	4 365	611	4	**4 980**	110	6	—	**116**	2·3	73	43	684	1	67	4	**756**	9	916	56	**1 283**
Intern. tobaksarbetare »	11	636	47	3 124	**3 807**	—	1	5	**6**	0·2	6	—	112	—	6	2	**120**	—	—	—	—
Sv. transportarbetare »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» träarbetare »	109	7 873	942	37	**8 852**	238	17	6	**261**	2·9	248	13	848	43	93	10	**994**	35	3 710	246	**4 282**
» tunnbinderiarbetare »	5	125	3	—	**128**	6	—	—	**6**	4·7	6	—	12	—	4	—	**16**	1	29	6	**180**
» väg- o. vattenbyggnadsarb. »	1	7	—	—	**7**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» elektriska arbetare »	33	1 166	126	—	**1 292**	5	1	—	**6**	0·5	6	—	32	11	24	3	**70**	5	204	6	**150**
» slakteri- o. charkuteriarb. »	4	150	1	8	**159**	8	—	1	**9**	5·7	9	—	6	—	4	—	**10**	3	153	9	**152**
» stuckatör »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» textilarbetare »	19	967	40	916	**1 923**	155	1	248	**404**	21·0	322	82	67	—	4	9	**80**	7	559	246	**3 909**
» typograf »	7	410	116	10	**536**	3	2	1	**6**	1·1	6	—	25	—	7	—	**32**	3	419	6	**126**
Summa	**884**	[2]—	[2]—	[2]—	**102 508**	[2]—	[2]—	[2]—	**3 524**	**3·4**	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	**236**	**30 342**	**2 281**	**39 876**

[1] Jfr noten å sid. 116. — [2] På den grund, att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Fylleriförseelserna och deras orsaker under fjärde kvartalet 1918

jämte några sammanfattningssiffror för åren 1917 och 1918.[1]

Antalet under fjärde kvartalet 1918 inträffade fylleriförseelser utgjorde, som av efterföljande huvudtabell (sid. 132—137) framgår, 5 636. I förhållande till föregående kvartal betecknar detta antal en stegring med 364 förseelser eller 6·9 %. En översikt av fyllerifrekvensens storlek under de kvartal, beträffande vilka dylik redovisning hittills föreligger, lämnas i efterföljande tablå:

	År 1917				År 1918			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Antal fylleriförseelser	6 310	4 711	4 285	3 071	2 962	4 588	5 272	5 636
Ökning (+) eller minskning (—) från föreg. kvartal	—	— 1 599	— 426	— 1 214	— 109	+ 1 626	+ 684	+ 364
Indextal (1 kv. 1917 = 100)	100	75	68	49	47	73	84	89
Kedjeindextal (föregående kv. = 100)	—	75	91	72	96	155	115	107

Den oavbrutna nedgången av fyllerifrekvensen fortsatte sålunda t. o. m. första kvartalet 1918, varunder den lägsta punkten nåddes, för att avlösas av en markerad stegring under andra kvartalet 1918. Denna nya utvecklingstendens har, som synes, även gjort sig gällande under de båda sista kvartalen, ehuru med avtagande styrka.

Fördelningen av redovisningskvartalets fylleriförseelser på olika delar av landet åskådliggöres av nedanstående tablå:

		Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket
Antal fylleriförseelser	i städer med mer än 10 000 inv.	2 129	310	76	341	1 670	295	**4 821**
	i övriga städer	—	91	58	46	281	74	**550**
	å landsbygden	—	40	30	24	70	101	**265**
	tillhopa	2 129	441	164	411	2 021	470	**5 636**

Av en jämförelse med motsvarande översikt för föregående kvartal framgår, att stegring ägt rum i Stockholm (från 1 822 till 2 129 förseelser eller med 16·8 %) och västra Sverige (från 1 877 till 2 021 förseelser eller med 7·7 %), medan däremot östra och norra Sverige visat stillastående samt Småland och öarna och i synnerhet södra Sverige företett avtagande. Frånsett en absolut taget mindre betydande, men relativt ganska stark ökning av antalet fyllerifall på landsbygden (från 216 till 265 förseelser eller med 22·7 %), har stegringen av fylleriförseelserna varit koncentrerad till storstäderna Stockholm och Göteborg, medan övriga större städer tillsammantagna visat stillastående och de mindre städerna avtagande (från 619 till 550 förseelser).

[1] Föregående kvartalsrapporter återfinnas i Soc. Medd., årg. 1917, sid. 731 ff., 1069 ff. och 1430 ff. samt årg. 1918, sid. 475 ff., 799 ff., 888 ff. och 1174 ff.

Nämnda båda storstäders andel av hela fyllerifrekvensen, som under år 1917 var i avtagande, har under år 1918 åter hastigt tilltagit, såsom framgår av nedanstående tablå:

		År 1917				År 1918			
		1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Fylleriförseelser i Stockholm och Göteborg	antal	2 558	1 764	1 547	1 120	1 393	2 247	3 034	3 430
	i % av samtliga	40·5	37·4	36·1	36·5	47·0	49·0	57·5	60·9

Karakteristiskt för utvecklingen under år 1918 har således varit en anmärkningsvärd koncentration av fylleriförseelserna till dessa båda storstäder, vida mera framträdande än före kristiden (t. ex. år 1912 c:a 40 % av rikssumman).

I kol. 4 av huvudtabellen angives antalet fylleriförseelser, vid vilka det *huvudsakliga berusningsmedlet* uppgivits, och uppgick detta antal för hela riket till 5 569 eller 98·8 % av samtliga. Förekomsten av fall, där det icke kunnat utrönas, vilka rusdrycker som förtärts, är sålunda alltjämt ringa. De erhållna uppgifterna rörande berusningsmedlen redovisas i huvudtabellens kol. 5—37, varav nedan lämnas ett sammandrag:

Berusningsmedlets art	Stockholms stad	Östra Sverige		Småland och öarna		Södra Sverige		Västra Sverige		Norra Sverige		Hela riket			
		städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	tillhopa antal	tillhopa procent
Hela antalet fylleriförseelser med känt berusningsmedel . .	2 082	400	36	134	28	383	24	1946	68	367	101	5312	257	**5 569**	**100·0**
Därav fall, där detta utgjordes av:	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%		
spritdrycker	18·1	20·5	8·3	20·1	25·0	27·9	29·2	19·3	38·2	17·7	38·6	19·4	31·9	**1 115**	**20·0**
vin	12·4	17·5	5·5	17·2	10·7	12·0	12·5	21·4	7·4	17·2	9·9	16·5	8·9	**898**	**16·1**
öl	0·6	—	—	—	—	0·5	—	0·6	—	—	—	0·5	—	**26**	**0·5**
spritdrycker och vin	7·8	16·2	16·7	6·0	—	10·7	8·3	13·1	7·4	11·7	9·9	10·8	8·9	**598**	**10·7**
spritdrycker och öl .	1·3	5·3	—	8·9	—	9·7	—	2·6	—	3·3	3·0	3·0	1·2	**163**	**2·9**
spritdrycker, vin o. öl	1·1	3·5	19·5	7·5	3·6	6·3	8·3	3·5	2·9	1·9	—	2·7	4·7	**158**	**2·9**
vin och öl	0·9	2·8	2·8	10·4	7·1	5·0	20·9	7·6	1·5	2·4	5·0	4·2	5·5	**235**	**4·2**
samtliga rusdrycker	**42·2**	**65·8**	**52·8**	**70·1**	**46·4**	**72·1**	**79·2**	**68·1**	**57·4**	**54·2**	**66·4**	**57·1**	**61·1**	**3 193**	**57·3**
denaturerad sprit .	56·0	21·2	25·0	22·4	50·0	22·4	20·8	26·1	13·2	19·9	6·9	36·7	17·1	**1 992**	**35·8**
tekniska preparat .	1·8	13·0	22·2	7·5	3·6	5·5	—	5·8	29·4	25·9	26·7	6·2	21·8	**384**	**6·9**
samtliga surrogat .	**57·8**	**34·2**	**47·2**	**29·9**	**53·6**	**27·9**	**20·8**	**31·9**	**42·6**	**45·8**	**33·6**	**42·9**	**38·9**	**2 376**	**42·7**

Beträffande de egentliga *rusdryckerna* framgår av tablån, att de av spritdrycker föranledda fylleriförseelserna uppgingo till 1 115, motsvarande en femtedel av samtliga. I jämförelse med föregående kvartal betecknar detta antal en minskning av 161 fall eller 12·6 %.

Den utveckling mot ökat antal fylleriförseelser genom spritdrycker, som från slutet av år 1917 med alltjämt stegrad styrka fortgått till och med andra kvartalet år 1918 och även fortfor att gälla under tredje kvartalet,

om ock därunder ett visst avtagande tempo gjorde sig förmärkt, har sålunda avlösts av en rörelse i motsatt riktning, vilket även åskådliggöres genom följande sammanställning:

	År 1917				År 1918			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Antal fylleriförseelser genom spritdrycker	1 103	492	394	509	737	1 123	1 276	1 115
Ökning (+) eller minskning (—) från föreg. kv.	—	— 611	— 98	+ 115	+ 228	+ 386	+ 153	— 161
Indextal (1 kv. 1917 = 100)	100	45	36	46	67	102	116	101
Kedjeindextal (föreg. kv. = 100)	—	45	80	129	145	152	114	87

Fortfarande äro emellertid dylika fyllerifall lika talrika som under första kvartalet 1917, då tillgången till spritdrycker och därmed betingelserna för spritdrycksmissbruk voro väsentligt större. Enär den tillgång på dylika drycker, som öppnas genom rådande restriktions- och ransoneringsbestämmelser, icke ökats sedan tredje kvartalet 1917, då antalet spritdrycksfall var lägst, måste man, om man ej vill taga sin tillflykt till svårbevisliga antaganden rörande förändrade former för alkoholmissbruket eller försvagad motståndskraft mot alkoholens inverkan, söka förklaringsgrunden till det ökade antalet av berusningsfall genom spritdrycker i, att den olagliga brännvinshanteringen ernått en alltmer betydande omfattning. Belysande är, att under 1917 års båda sista och 1918 års fyra kvartal konstaterats, att orsaken till berusningen varit förtäring av hemmalagat brännvin i resp. 3, 13, 53, 110, 186 och 221 fall. Det ligger i sakens natur, att dessa tal mindre ge ett mått på den verkliga utbredningen av denna dolda hantering än på dess starka stegring under kristiden, åtminstone i vissa delar av landet. Under angivna rubrik hava hänförts de fylleriförseelser, vilka av polismyndigheterna tillskrivits förtäring av »hemmagjort brännvin», varför sålunda i denna grupp, vid sidan av fyllerifall, där berusningsmedlet erhållits genom verklig hembränning (destillering), sannolikt även ingå fall, där tillvägagångssättet varit rening av denaturerad sprit eller motorsprit. På grund av svårigheten att avgränsa sistnämnda fyllerifall från de, som nedan omnämnes, starkt ökade fallen av missbruk av denaturerad sprit, är det vanskligt att med säkerhet avgöra, om den ovan omnämnda minskningen av antalet fylleriförseelser genom spritdrycker är verklig eller blott beroende på skiljaktigt redovisningssätt.

Vin, vartill även räknats vinglögg o. d., uppgives under kvartalet hava enbart för sig föranlett icke mindre än 898 eller 16·1 % av samtliga fylleriförseelser, motsvarande en stegring från föregående kvartals antal, 743, med 155 eller 20·9 %. De av vin förorsakade fyllerifallen under redovisningsperiodens olika kvartal angivas i följande uppställning:

	År 1917				År 1918			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Antal fylleriförseelser genom vin	156	211	313	278	196	475	743	898
Ökning (+) eller minskning (—) från föreg. kv.	—	+ 55	+ 102	— 35	— 82	+ 279	+ 268	+ 155
Indextal (1 kv. 1917 = 100)	100	135	201	178	126	304	476	576
Kedjeindextal (föreg. kv. = 100)	—	135	148	89	71	242	156	121

Härav framgår, att de under år 1917 skärpta restriktionerna å spritdrycker visserligen föranledde ett ökat bruk av vin i berusningssyfte, som kulminerade under tredje kvartalet nämnda år, men att den då inträdande knappheten särskilt å heta viner sedermera verkade återhållande på konsumtionen. Under år 1918 har emellertid härutinnan inträtt en avgjord förändring, i det att antalet fyllerifall genom vin under loppet av mindre än ett år steg från 196 till 898 i kvartalet och deras andel av fyllerifrekvensen från 6·7 till 16·1 %.

Under det att kristidens särskilda förhållanden sålunda fört vinet till en framskjuten plats bland berusningsmedlen, har det numera i regel blott svagdrickats alkoholhalt hållande ölet nedsjunkit till fullkomlig betydelselöshet såsom rusdryck, i det sammanlagt i hela riket blott 26 fylleriförseelser tillskrivits öl.

I 1 154 eller 20·7 % av samtliga redovisade fyllerifall har berusningen åstadkommits genom förtärande i betydande utsträckning av flera olika slag av rusdrycker, vilken siffra betecknar i stort sett stillastående i jämförelse med föregående kvartal (med 1 246 fall). Den ringa minskningen har träffat sammansättningarna spritdrycker och öl samt vin och öl med vardera omkring 50 fall.

Sammanlagda antalet av egentliga *rusdrycker* föranledda fylleriförseelser utgjorde under kvartalet 3 193 eller 57·3 % av samtliga orsaksredovisade fall. Motsvarande antal under de 8 hittills redovisade kvartalen framgår av följande tablå:

	År 1917				År 1918			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Antal fylleriförseelser genom rusdrycker	5 853	4 040	3 688	2 339	2 015	3 063	3 285	3 193
Ökning (+) eller minskning (—) från föreg. kv.	—	— 1 813	— 352	— 1 349	— 324	+ 1 048	+ 222	— 92
Indextal (1 kv. 1917 = 100)	100	69	63	40	34	52	56	55
Kedjeindextal (föreg. kv. = 100)	—	69	91	63	86	152	107	97
Procent av samtliga fylleriförseelser	93·6	86·8	86·9	77·4	68·6	67·5	63·0	57·3

Den sista talraden utvisar, att rusdrycksfallens andel i fyllerifrekvensen avtagit, oaktat bland dem, som nämnts, ingår ett antagligen icke obetydligt antal fall, härrörande från rusdryckshantering vid sidan av gällande restriktions- och ransoneringsbestämmelser.

I samband med den allt knappare tillgången på egentliga rusdrycker har i allt större utsträckning kommit till användning vissa *surrogat* för sådana. De härav orsakade fyllerifallens omfattning och relativa frekvens åskådliggöres av efterföljande tablå:

	År 1917				År 1918			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Antal fylleriförseelser genom rusdryckssurrogat	404	613	555	683	922	1 475	1 928	2 376
Ökning (+) eller minskning (—) från föreg. kv.	—	+ 209	— 58	+ 128	+ 239	+ 553	+ 453	+ 448
Indextal (1 kv. 1917 = 100)	100	152	137	169	228	365	477	588
Kedjeindextal (föreg. kv. = 100)	—	152	91	123	135	160	131	123
Procent av samtliga fylleriförseelser	6·4	13·2	13·1	22·6	31·4	32·5	37·0	42·7

Sedan förevarande statistiks tillkomst har antalet fyllerifall genom rusdryckssurrogat nära sexdubblats, och, frånsett en tämligen obetydlig nedgång omedelbart efter den förhållandevis starka höjningen under 1917 års andra kvartal, har utvecklingen oavbrutet gått mot ett både absolut och relativt tillväxande av den genom surrogatförtäring orsakade onykterheten. Denna ökning har under de tre sista kvartalen, särskilt andra kvartalet, varit utomordentligt stark och visar ännu i stort sett föga tecken till avsaktande. Resultatet har blivit, att under år 1918 relativa antalet dylika fyllerifall höjts från 22·6 % till 42·7 % av samtliga.

Än starkare har detta tilltagande varit i Stockholm och Göteborg, såsom belyses av följande tablå:

Fylleriförseelser genom rusdryckssurrogat i Stockholm och Göteborg	År 1917				År 1918			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Antal	151	208	138	256	389	737	1 254	1 629
Ökning (+) eller minskning (—) från föreg. kv.	—	+ 57	— 90	+ 118	+ 133	+ 348	+ 517	+ 375
Indextal (1 kv. 1917 = 100)	100	138	91	170	248	488	830	1 079
Kedjeindextal (föreg. kv. = 100)	—	138	61	186	152	189	170	130
Procent av samtliga fylleriförseelser i nämnda städer	6·0	12·1	9·1	23·2	28·3	33·4	42·1	48·2
Procent av samtliga surrogatfall i hela riket	37·4	33·9	24·9	37·5	42·2	50·0	65·0	68·6

Medan sålunda fylleriförseelserna genom rusdryckssurrogat i dessa båda storstäder vid slutet av år 1917 utgjorde något över en femtedel (23·2 %) av samtliga där inträffade fylleriförseelser, hade motsvarande andel ett år senare stigit till nära hälften (48·2 %). Den ovan påvisade koncentrationen av fylleriförseelserna till storstäderna är särskilt framträdande beträffande dem, som orsakats av rusdryckssurrogat. Medan under 1917 och 1918 års sista kvartal av 100 fylleriförseelser överhuvud resp. 36·5 och 60·9 kommo på Stockholm och Göteborg, voro motsvarande jämförelsetal för surrogatfallen resp. 37·5 och 68·6.

Bland rusdryckssurrogaten intager den denaturerade spriten en särskild ställning med icke mindre än 1 992 berusningsfall eller 35·8 % av samtliga fylleriförseelser. Utvecklingen i detta avseende sedan 1917 års början åskådliggöres genom följande översikt:

	År 1917				År 1918			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Antal fylleriförs. genom denaturerad sprit	317	361	264	281	554	973	1 590	1 992
Ökning (+) eller minskning (—) från föreg. kv.	—	+ 44	— 97	+ 17	+ 273	+ 419	+ 617	+ 402
Indextal (1 kv. 1917 = 100)	100	114	83	89	175	307	502	628
Kedjeindextal (föreg. kv. = 100)	—	114	73	106	197	176	163	125
Procent av samtliga fyllerifall	5·1	7·8	6·2	9·3	18·9	21·4	30·5	35·8

Under redovisningskvartalet har sålunda ägt rum en stegring av antalet dylika fall med 402 eller 25·3 %, vilken ökning liksom under föregående kvartal uteslutande är lokaliserad till Stockholm och Göteborg. Utvecklingen under år 1918 karakteriseras sålunda, i motsats till förhållandena under år 1917, av ett mycket starkt tilltagande av användningen av denaturerad sprit som berusningsmedel. Under loppet av fjolåret har fyllerifrekvensen genom denaturerad sprit mer än sjudubblats (från 281 fall under sista kvartalet år 1917 till 1 992 fall ett år senare) och dess relativa andel samtidigt ökats från 9·3 % till 35·8 %. Under redovisningskvartalet har denaturerad sprit (innefattade även motorsprit), delvis i mer eller mindre renad form, utgjort det allra vanligaste berusningsmedlet.

Särskilt har användningen av detta rusdrycksurrogat under år 1918 tilltagit i huvudstaden, såsom framgår av följande tablå:

Fylleriförseelser genom denaturerad sprit i Stockholm.	1 kv.	År 1917 2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	År 1918 2 kv.	3 kv.	4 kv.
Antal	65	82	61	57	149	393	901	1166
Ökning (+) eller minskning (—) från föreg. kv.	—	+ 17	— 21	— 4	+ 92	+ 244	+ 508	+ 265
Indextal (1 kv. 1917 = 100)	100	126	94	88	229	605	1 386	1794
Kedjeindextal (föreg. kv. = 100)	—	126	74	93	261	264	229	129
Procent av samtliga fylleriförseelser i Stockholm	5·1	8·5	8·0	9·7	18·3	28·2	50·9	56·0

Medan under 1917 års sista kvartal icke fullt en tiondel av fylleriförseelserna i Stockholm tillskrevos missbruk av denaturerad sprit, var under motsvarande kvartal 1918 detta förhållandet med 56·0 %. Även i Göteborg har en liknande, om än ej så utpräglad utveckling försiggått, medan å övriga orter under sista halvåret knappast någon stegrad användning i detta syfte av denaturerad sprit kunnat konstateras.

Beträffande tekniska preparat är sedan sista kvartalet år 1917, då en mycket stark stegring i användningen av sådana som berusningsmedel gjorde sig förmärkt, ingen bestämd utvecklingstendens påvisbar. Redovisningskvartalet uppvisar dock i motsats till föregående kvartal någon ökning av antalet dylika fall, nämligen från 338 till 384 eller med 13·6 %. Bland de i berusningssyfte använda preparaten har huvudmassan även detta kvartal utgjorts av hårvatten (275 fall) samt eau de cologne och parfym (omkring 70 fall).

Med avseende å *åtkomstsättet* för berusningsmedlen lämnas i efterföljande tablå vissa sammanfattande upplysningar, som tillåta en ungefärlig uppskattning av utminuterings- och utskänkningsställenas samt surrogatförsäljningens och — i viss mån — den olagliga rusdryckshanteringens relativa betydelse för fylleriförekvensen under kvartalet.

Av dessa, enligt sakens natur delvis icke så alldeles tillförlitliga, uppgifter att döma skulle sålunda från den mera legitima rusdryckshanterin-

Berusningsmedlets art och åtkomstsätt		Stockholms stad	Östra Sverige		Småland och öarna		Södra Sverige		Västra Sverige		Norra Sverige		Hela riket			
			städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	tillhopa antal	tillhopa procent
Hela antalet fylleriförseelser med känt åtkomstsätt för berusningsmedlet		1 992	394	32	120	19	379	23	1929	62	355	93	5 169	229	**5 398**	**100·0**
Därav fall, där berusningsmedlet utgjorts av		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%		
rusdrycker	från avhämtningsställe	5·6	15·5	12·5	30·8	36·9	16·9	13·0	12·2	16·1	10·7	16·1	10·6	17·0	**586**	**10·9**
rusdrycker	från utskänkningsställe	13·5	17·2	28·1	18·3	15·8	33·3	30·5	27·9	8·1	13·5	12·9	20·7	15·7	**1 107**	**20·5**
rusdrycker	från både avhämtnings- och utskänkningsställe	1·2	8·4	—	15·0	—	5·3	8·7	5·7	1·6	7·0	2·2	4·5	2·2	**236**	**4·4**
rusdrycker	genom förmedling av andra (privata samkväm)	13·1	17·5	9·4	10·8	10·5	14·0	17·4	16·3	32·3	19·2	21·5	15·0	21·4	**827**	**15·3**
rusdrycker	genom förmedling av andra och å utskänkningsställe	1·5	7·4	3·1	1·7	—	3·4	8·7	5·3	1·6	5·3	2·2	3·8	2·6	**201**	**3·7**
rusdrycker	genom olaglig rusdrycks-hantering	9·0	0·5	6·3	1·7	—	—	—	1·3	—	0·3	10·7	4·0	5·3	**221**	**4·1**
rusdrycksurrogat	från försäljningsställe	1·7	9·6	9·4	8·3	10·5	12·1	8·7	6·3	24·2	17·5	22·6	6·0	18·8	**353**	**6·5**
rusdrycksurrogat	genom förmedling av andra	54·4	23·9	31·2	13·4	26·3	15·0	13·0	25·0	16·1	26·5	11·8	35·4	17·0	**1 867**	**34·6**

gen hava härrört sammanlagt 1 929 fyllerifall eller 35·8 % av samtliga fall med känt åtkomstsätt för berusningsmedlet mot resp. 2 019 och 39·8 % föregående kvartal. Därvid uppgivas rusdryckerna i nära dubbelt så många fall hava bekommits på utskänkningsställe som genom utminuterings- eller annat avhämtningsställe.

En mera misstänkt grupp utgöra de 1 028 fyllerifall eller 19·0 % av samtliga, mot resp. 1 072 och 21·2 % föregående kvartal, varvid rusdryckerna uppgivas i huvudsak hava erhållits genom »förmedling av andra». Visserligen kan det härvidlag icke alltid sägas röra sig om förhållanden, som stå i strid mot gällande rusdryckslagstiftning, men ofta hava dessa »andra» personer tydligen tjänstgjort såsom hantlangare åt den olagliga rusdryckshanteringen, vars inverkan på nykterhetstillståndet ingalunda uttömmes genom de 221 fylleriförseelser (180 i Stockholm, 2 å Stockholms läns landsbygd, 2 i Uppsala, 2 i Nässjö, 21 i Göteborg, 3 i Trollhättan, 1 å Kopparbergs läns landsbygd, 8 å Gävleborgs läns landsbygd, 1 i Luleå och 1 å Norrbottens läns landsbygd), motsvarande 4·1 % av samtliga, vilka av polismyndigheterna konstaterats böra tillskrivas hembränning i en eller annan form. Ett led i samma trafik voro tydligen de »andra», ofta okända, personer, från vilka närmare fem sjättedelar av de här redovisade 2 220 surrogatberusade uppgivit sig hava erhållit denaturerad sprit e. d.

Till fullständigande av vissa i det föregående meddelade uppgifter om fyllerifrekvensen för olika berusningsmedel och kvartal under åren 1917 och 1918 lämnas i omstående tabell vissa *sammanfattande data för de båda åren.*

Det framgår härav, att totala fyllerifrekvensen under år 1918, som uppgick till 18 677 förseelser, var i det allra närmaste av samma storlek som 1917 års eller 18 521 förseelser, i det stegringen blott uppgick till 156 förseelser eller 0·8 %. Då det är ett känt faktum, att förhållandena inom rusdrycksområdet varit mycket olikartade under dessa båda år, är denna överensstämmelse snarast att tillskriva tillfälliga omständigheter. I själva verket framgår av en jämförelse mellan kol. 1 och 2 i omstående översiktstabell, att intet som helst berusningsmedel och ej heller någon ortsgrupp visat ens tillnärmelsevis så stor överensstämmelse under de båda åren som samtliga orter och berusningsmedel tillsammantagna. Fastmer visar tabellens kvartalssiffror, att konsumtionen kastat sig än på det ena, än på det andra slaget av berusningsmedel, varför dessas betydelse såsom fylleriorsak är i hög grad växlande.

Beträffande de särskilda rusdryckernas berusningseffekt har den ur nykterhetssynpunkt mest i ögonen fallande omkastningen ägt rum med avseende å ölet, som under år 1917 uppgavs hava föranlett 3 066 fylleriförseelser men året därpå endast 213 eller 6·9 % därav. Kvartalsredovisningarna visa en nedgång från 1 189 förseelser under första kvartalet 1917 till blott ett tjugutal förseelser i slutet av år 1918, motsvarande en sänkning av indextalet från 100 till 2. Avtagande visa även de sammansättningar av rusdrycker, i vilka öl ingår. Sålunda har fyllerifrekvensen genom spritdrycker och öl, som under år 1917 var det viktigaste berusningsmedlet, under fjolåret avtagit från 5 259 till 1 318 fall, och de spritdrycker, vin och öl samt vin och öl tillskrivna berusningsfallen resp. från 1 248 till 707 och från 2 464 till 932. En jämförelse mellan tvåårsperiodens början och slut skärper ytterligare motsättningen, i det den ställer ett sammanlagt antal genom öl eller öl jämte andra drycker orsakade fyllerifall av 4 520 under första kvartalet 1917 mot endast 582 under sista redovisningskvartalet.

Tilltagande användning i berusningssyfte har däremot konstaterats beträffande övriga i tabellen redovisade rusdrycker. Spritdrycker uppgåvos såsom ensamt berusningsmedel år 1917 vid 2 519 förseelser och år 1918 vid 4 326, sålunda en stegring av 71·7 %. Under större delen av år 1918 har spritdrycksfrekvensen hållit sig tämligen konstant och på ungefär samma höjd som under första redovisningskvartalet. I högre grad än spritdryckerna har vinet funnit ökad användning som berusningsmedel, i det att antalet detta tillskrivna fyllerifall stigit från 960 år 1917 till 2 330 år 1918. Särskilt visa fjolårets båda sista kvartal en synnerligen stark höjning av vinets andel i fyllerifrekvensen. Även sammansättningen spritdrycker och vin har vuxit i betydelse, vilket ådagalägges av de båda redogörelseårens siffror, resp. 490 och 1 858, motsvarande en stegring av ej mindre än 279·2 %. De olika kvartalssiffrorna ge vid handen, att denna sammansättning erfarit den största relativa tillväxten från det första redovisningskvartalet till det sista, under

Fylleriförseelserna under åren 1917 och 1918 med fördelning efter orsaker.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Berusningsmedel resp. ortsgrupper	Antal fylleri-förseelser[1]		Fylleriförseelser, redovisade under							
			år 1917				år 1918			
	år 1917	år 1918	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Absoluta tal.										
Spritdrycker	2 519	4 326	1 103	492	394	509	737	1 123	1 276	1 115
Vin	960	2 330	156	211	313	278	196	475	743	898
Öl	3 066	213	1 189	994	681	170	91	74	20	26
Spritdrycker och vin	490	1 858	74	71	152	193	225	420	602	598
Spritdrycker och öl	5 259	1 318	2 397	1 246	895	705	451	480	212	163
Spritdrycker, vin och öl	1 248	707	327	265	438	216	167	225	153	158
Vin och öl	2 464	932	607	761	815	268	148	266	279	235
Samtliga rusdrycker	**16 006**	**11 684**	**5 853**	**4 040**	**3 688**	**2 339**	**2 015**	**3 063**	**3 285**	**3 193**
Denaturerad sprit	1 238	5 146	317	361	264	281	505	973	1 590	1 992
Tekniska preparat	1 066	1 635	87	252	291	402	368	502	338	384
Samtliga surrogat	**2 304**	**6 781**	**404**	**613**	**555**	**683**	**922**	**1 475**	**1 928**	**2 376**
Samtliga berusningsmedel	18 310	18 465	6 257	4 653	4 243	3 022	2 937	4 538	5 213	5 569
Icke uppgivet berusningsmedel	211	212	53	58	42	49	25	50	59	67
Samtliga fylleriförseelser	**18 521**	**18 677**	**6 310**	**4 711**	**4 285**	**3 071**	**2 962**	**4 588**	**5 272**	**5 636**
Därav i Stockholm	3 705	6 245	1 320	1 006	791	602	828	1 435	1 822	2 129
Göteborg	3 270	3 891	1 238	758	756	518	565	812	1 212	1 301
Malmö	946	664	380	252	150	164	101	188	191	181
Övriga större städer[2]	5 645	4 612	1 909	1 526	1 295	915	853	1 332	1 212	1 210
Mindre städer	3 105	2 207	1 061	780	791	472	414	602	619	550
Samtliga städer	**16 671**	**17 619**	**5 908**	**4 322**	**3 783**	**2 671**	**2 761**	**4 369**	**5 056**	**5 371**
Landsbygden	**1 850**	**1 058**	**402**	**389**	**502**	**400**	**201**	**219**	**216**	**265**
Indextal.										
Spritdrycker	100	172	100	45	36	46	67	102	116	101
Vin	100	243	100	135	201	178	126	304	476	576
Öl	100	7	100	84	57	14	8	6	2	2
Spritdrycker och vin	100	379	100	96	205	261	304	568	814	808
Spritdrycker och öl	100	25	100	52	37	29	19	20	9	7
Spritdrycker, vin och öl	100	57	100	81	134	66	51	69	47	48
Vin och öl	100	38	100	125	134	44	24	44	46	39
Samtliga rusdrycker	**100**	**73**	**100**	**69**	**63**	**40**	**34**	**52**	**56**	**55**
Denaturerad sprit	100	416	100	114	83	89	175	307	502	628
Tekniska preparat	100	153	100	290	334	462	423	577	389	447
Samtliga surrogat	**100**	**294**	**100**	**152**	**137**	**169**	**228**	**365**	**477**	**588**
Samtliga berusningsmedel	100	101	100	74	68	48	47	73	83	89
Icke uppgivet berusningsmedel	100	100	100	109	79	92	47	94	111	126
Samtliga fylleriförseelser	**100**	**101**	**100**	**75**	**68**	**49**	**47**	**73**	**84**	**89**
Därav i Stockholm	100	169	100	76	60	46	63	109	138	161
Göteborg	100	119	100	61	61	42	46	66	98	105
Malmö	100	70	100	66	39	43	27	49	50	48
Övriga större städer[2]	100	82	100	80	68	48	45	70	63	63
Mindre städer	100	71	100	74	75	44	39	57	58	52
Samtliga städer	**100**	**106**	**100**	**73**	**64**	**45**	**47**	**74**	**86**	**91**
Landsbygden	**100**	**57**	**100**	**97**	**125**	**100**	**50**	**54**	**54**	**66**

[1] Avse samtliga fylleriförseelser under resp. år, beträffande vilka uppgifter ingivits till socialstyrelsen intill den 1 mars 1919. På grund av att vissa av dessa uppgifter inkommit först sedan uppgifterna för vederbörande kvartal redovisats i Sociala Meddelanden, är antalet förseelser i kol. 2, resp. kol. 3, något större än sammanlagda antalet i kol. 4—7, resp. kol. 8—11. Skillnaden för hela riket uppgår år 1917 till 144 och år 1918 till 219 förseelser.

[2] Avser städer med mer än 10 000 invånare vid resp. års början. År 1918 ha till de förutvarande i denna grupp tillkommit Kristinehamn och Luleå, vilka tillsammans år 1917 hade 120 och år 1918 162 fylleriförseelser.

det att den denaturerade spriten visat det starkaste relativa tilltagandet, om de båda åren jämföras i sin helhet.

En sammanfattning av dessa varandra delvis motverkande utvecklingsförlopp lämnas i följande tablå, som endast avser av egentliga rusdrycker föranledda fylleriförseelser (sålunda icke surrogatfall).

	År 1917	År 1918	År 1917 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	År 1918 1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Antal fylleriförseelser, orsakade genom förtäring av rusdrycker	**16 006**	**11 684**	*5 853*	*4 040*	*3 688*	*2 339*	*2 015*	*3 063*	*3 285*	*3 193*
Därav fall, då öl förtärts	**12 037**	**3 170**	4 520	3 266	2 829	1 359	857	1 045	664	582
då öl icke förtärts . .	**3 969**	**8 514**	1 333	774	859	980	1 158	2 018	2 621	2 611
Samtliga fylleriförseelser genom rusdrycker (Indextal)	**100**	**73**	*100*	*69*	*63*	*40*	*34*	*52*	*56*	*55*
Därav fall, då öl förtärts	**100**	**26**	100	72	63	30	19	23	15	13
då öl icke förtärts . .	**100**	**215**	100	58	64	74	87	151	197	196

Hela antalet rusdrycksfall utgjorde sålunda under år 1918 11 684 mot 16 006 under det föregående året. De olika kvartalssiffrorna åskådliggöra det starka avtagandet under år 1917 och början av år 1918 av de egentliga rusdryckernas betydelse såsom fylleriorsak, vilket resulterade i, att under första kvartalet år 1918 antalet sådana fall belöpte sig till endast en tredjedel av motsvarande antal ett år tidigare. Därefter inträdde en stegring av antalet, som under de tre följande kvartalen av år 1918 höjde frekvensen till något över hälften av utgångskvartalets.

Som redan framhållits i det föregående och ävenledes framgår av tablån, har utvecklingen varit väsentligt olikartad för de olika slagen av rusdrycker. Öl och sammansättningar därmed hava starkt avtagit såsom berusningsorsak, i det att sammanlagda antalet fyllerifall, vilka helt eller delvis skrivits på ölets konto, under sista hälften av år 1918 uppgick till endast 13—15 % av motsvarande antal i början av år 1917. Däremot hava övriga rusdryckers berusningseffekt efter den starka nedgången under 1917 års förbudskvartal varit i ständigt stigande, särskilt under sommarkvartalen år 1918, så att under fjolårets sista hälft antalet dylika fall varit omkring dubbelt så stort som under utgångskvartalet.

Tabellen å sid. 128 åskådliggör även den starka tillväxten i missbruket av rusdryckssurrogat. Mot 2 304 därav orsakade fylleriförseelser under år 1917 svarade 6 781 år 1918, d. v. s. nära nog tredubbling (indextal 294). Därvid har stegringen väsentligen kommit på den denaturerade spriten, vars konto visar en ökning från 1 238 till 5 146 fall eller mer än fyradubbling (indextal 416), medan däremot de sprithaltiga tekniska preparaten stannat vid en ökning av omkring 50 % (indextal 153) eller från 1 066 fall till 1 635.

Redovisningen kan sammanfattas sålunda, att fyllerifallen genom rusdrycker avtagit från 16 006 till 11 684 eller med 4 322 fall, under det att surrogatfallen tilltagit från 2 304 till 6 781 eller med 4 477 fall. Balansen härvid, omkring 150 fall, motsvarar 1918 års högre totalfrekvens i jämförelse med år 1917.

Denna ökade fyllerifrekvens är emellertid, såsom förut antytts, begränsad enbart till Stockholm och Göteborg. I huvudstaden kommo mot 3 705 förseelser under år 1917 icke mindre än 6 245 under år 1918 eller mer än två tredjedelar större antal (indextal 169). Från och med andra kvartalet 1918 överstego fylleriförseelserna i Stockholm utgångskvartalets antal, och slutkvartalet visar en ökning med två tredjedelar mot detta kvartal. Göteborg kom först under senare hälften av år 1918 upp i nivå med förhållandena under utgångskvartalet och uppvisar 3 891 förseelser under år 1918 mot 3 270 under år 1917, sålunda en stegring med omkring 20 % (indextal 119). Övriga städer visa minskning med 20—30 % under år 1918 och landsbygden nedgång till något över hälften av 1917 års tal (indextal 57). Följden härav har blivit, att Stockholms andel av hela rikets fyllerifrekvens stigit från en femtedel under år 1917 till en tredjedel under år 1918 och Göteborgs från en sjättedel till en femtedel, medan övriga städers relationstal däremot sjunkit från över hälften till två femtedelar och landsbygdens från en tiondel till föga mer än en tjugondel.

Beträffande växlingarna i de olika berusningsmedlens andel av fyllerifrekvensen ger följande tablå en översikt:

Berusningsmedel	Antal fylleriförseelser, i % av samtliga, föranledda av i kol. 1 angivna berusningsmedel									
	År 1917	År 1918	År 1917				År 1918			
			1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Spritdrycker	13·8	23·4	17·6	10·6	9·3	16·8	25·1	24·7	24·5	20·0
Vin	5·2	12·6	2·5	4·5	7·4	9·2	6·7	10·5	14·2	16·1
Öl	16·7	1·2	19·0	21·3	16·0	5·6	3·1	1·6	0·4	0·5
Spritdrycker och vin	2·7	10·1	1·2	1·5	3·6	6·4	7·7	9·2	11·5	10·7
Spritdrycker och öl	28·7	7·1	38·3	26·8	21·1	23·3	15·3	10·6	4·1	2·9
Spritdrycker, vin och öl	6·8	3·8	5·2	5·7	10·3	7·2	5·7	5·0	2·9	2·9
Vin och öl	13·5	5·0	9·7	16·4	19·2	8·9	5·0	5·9	5·4	4·2
Samtliga rusdrycker	**87·4**	**63·2**	**93·5**	**86·8**	**86·9**	**77·4**	**68·6**	**67·5**	**63·0**	**57·3**
Denaturerad sprit	6·8	27·9	5·1	7·8	6·2	9·3	18·9	21·4	30·5	35·8
Tekniska preparat	5·8	8·9	1·4	5·4	6·9	13·3	12·5	11·1	6·5	6·9
Samtliga surrogat	**12·6**	**36·8**	**6·5**	**13·2**	**13·1**	**22·6**	**31·4**	**32·5**	**37·0**	**42·7**
Samtliga berusningsmedel	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**

Spritdryckernas andel har från år 1917 till år 1918 stigit från 13·8 till 23·4 %. Utvecklingsgången har under de olika redovisningskvartalen först varit avtagande, sedermera, i slutet av år 1917 och början av år 1918, tilltagande, därefter stillastående och mot slutet av år 1918 åter avtagande. Vinet, vars andel från det ena året till det andra stigit från 5·2 % till 12·6 %, visar en nästan oavbruten stegring från 2·5 % i början av år 1917 till 16·1 %

i slutet av år 1918. Liknande utvecklingsförlopp har sammansättningen spritdrycker och vin varit underkastad, medan ölet och kombinationen spritdrycker och öl beskrivit en motsatt utvecklingskurva. Sammansättningarna spritdrycker, vin och öl samt vin och öl tilltogo i relativ betydelse till en början, men från slutet av år 1917 har härvidlag inträtt ett markerat avtagande.

Samtliga rusdryckers andel av fyllerifrekvensen har varit i oavbrutet avtagande under hela redovisningsperioden från 93·5 % under 1917 års första kvartal till 57·3 % under slutkvartalet 1918. Detta innebär, att rusdryckssurrogatens andel varit i jämnt stigande. Bestämmande för utvecklingsgången härvidlag har varit den denaturerade spriten. Beträffande denna visar tablån, att redan under år 1917 en avsevärd ökning ägde rum, vilken stegring dock var ringa i jämförelse med den ofantliga tillväxten år 1918, som ledde till, att under dess senare hälft detta berusningsmedel blev det viktigaste av samtliga. I motsats härtill tilltog missbruket av tekniska preparat starkt i relativ betydelse under år 1917 för att under år 1918 åter visa avtagande. Procentuellt var betydelsen av hårvatten, eau de cologne o. d. såsom berusningsorsak i slutet av sistnämnda år endast omkring hälften så stor mot ett år tidigare.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Område	Invånarantal den 1 jan. 1918	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, för vilka huvudsakliga berusningsmedlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, därav: *spritdrycker* (brännvin, konjak, whisky, punsch o. d.)	från utminuteringsställe eller spritutsaluhandel	å utskänkningsställe (bolagsvärdshus)	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	på annat (eller obekant) sätt	*vin*	därav: från avhämtningsställe, vid privata samkväm o. d.	därav: utskänkt vin
1 *Stockholms stad* . . .	**413 163**	**2 129**	**2 082**	**377**	39	—	23	147	[1] 168	**257**	133	124
2 *Stockholms län* . . .	**230 212**	**48**	**47**	**15**	4	—	—	9	2	**1**	—	1
därav												
3 Södertälje	14 479	19	18	9	2	—	—	7	—	1	—	1
4 övriga städer	15 293	8	8	4	2	—	—	2	—	—	—	—
5 landsbygden	200 440	21	21	2	—	—	—	—	[2] 2	—	—	—
6 *Uppsala län*	**133 506**	**89**	**85**	**16**	4	2	—	8	2	**6**	2	4
därav												
7 Uppsala	27 859	51	51	10	3	—	—	5	[2] 2	3	2	1
8 Enköping	5 841	33	33	5	1	2	—	2	—	3	—	3
9 landsbygden	99 806	5	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—
10 *Södermanlands län* . .	**187 891**	**70**	**70**	**12**	3	1	1	7	—	**18**	8	10
därav												
11 Nyköping	11 311	15	15	—	—	—	—	—	—	5	1	4
12 Eskilstuna	30 500	34	34	7	3	1	1	2	—	11	5	6
13 övriga städer	15 635	18	18	5	—	—	—	5	—	—	—	—
14 landsbygden	130 445	3	3	—	—	—	—	—	—	2	2	—
15 *Östergötlands län* . . .	**302 175**	**134**	**134**	**24**	7	5	3	9	—	**17**	12	5
därav												
16 Linköping	25 930	32	32	11	5	1	3	2	—	7	7	—
17 Norrköping	58 154	78	78	10	1	4	—	5	—	5	3	2
18 övriga städer	12 355	13	13	3	1	—	—	2	—	5	2	3
19 landsbygden	205 736	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20 *Jönköpings län* . . .	**222 607**	**80**	**78**	**19**	7	—	—	10	2	**4**	2	2
därav												
21 Jönköping	28 798	31	31	11	3	—	—	8	—	1	1	—
22 övriga städer	22 547	24	24	4	1	—	—	1	[3] 2	1	—	1
23 landsbygden	171 262	25	23	4	3	—	—	1	—	2	1	1
24 *Kronobergs län* . . .	**157 270**	**29**	**29**	**2**	2	—	—	—	—	**19**	18	1
därav												
25 Växjö	8 905	29	29	2	2	—	—	—	—	19	18	1
26 landsbygden	148 365	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27 *Kalmar län*	**228 998**	**40**	**40**	**13**	5	1	2	4	1	**3**	3	—
därav												
28 Kalmar	16 678	20	20	10	4	1	2	3	—	2	2	—
29 Västervik	11 685	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30 övriga städer	12 462	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31 landsbygden	188 173	5	5	3	1	—	—	1	1	1	1	—
32 *Gottlands län*	**55 873**	**15**	**15**	—	—	—	—	—	—	—	—	—
därav												
33 Visby	9 976	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34 landsbygden	45 897	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35 *Blekinge län*	**148 866**	**40**	**40**	**22**	9	11	1	1	—	—	—	—
därav												
36 Karlskrona	28 097	31	31	22	9	11	1	1	—	—	—	—
37 övriga städer	14 512	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38 landsbygden	106 257	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39 *Kristianstads län* . . .	**237 576**	**85**	**85**	**12**	6	—	1	5	—	**18**	17	1
därav												
40 Kristianstad	12 542	39	39	5	3	—	—	2	—	13	12	1
41 övriga städer	10 495	31	31	2	1	—	—	1	—	2	2	—
42 landsbygden	214 539	15	15	5	2	—	1	2	—	3	3	—

[1] Därav 165, som förtärt hemmalagat brännvin. — [2] Därav 11, som förtärt hemmalagat brännvin. — [3] Hem-

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	

där huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av

öl (andra maltdrycker)	därav: från avhämtningsställe	därav: å ölstugа eller restaurang	därav: på annat (eller obekant) sätt	spritdrycker och vin	därav utskänkta spritdrycker	spritdrycker och öl	därav: spritdr. från utminuteringsställe (spir.-handel) och: öl å ölstugа	därav: spritdr. från utminuteringsställe (spir.-handel) och: öl på annat sätt	därav: å bolagsvärdshus (och öl-tugа)	därav: å restaurang (och ölstugа)	därav: spritdr. genom förmedling av andra och: öl å ölstugа	därav: spritdr. genom förmedling av andra och: öl på annat sätt	på annat (eller obekant) sätt	spritdrycker, vin och öl	därav utskänkta spritdrycker	vin och öl	därav: från avhämtningsställe	därav: från avhämtningsställe och å rest., ölstugа (el. bolagsv.)	därav: å rest., ölstugа (el. bolagsv.)	denaturerad sprit	därav tillsammans med öl (ev. andra rusdrycker)	tekniska preparat	därav tillsammans med öl (ev. andra rusdrycker)	
13	2	10	1	[4] 162	95	27	3	3	1	6	5	6	[3] 3	[4] 23	15	19	4	9	6	1 166	125	38	7	1
—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	1	—	—	7	6	1	—	—	1	8	2	12	4	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	3	1	3	2	3
—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	1	—	—	1	5	1	7	—	5
—	—	—	—	11	5	15	3	—	1	3	5	3	—	2	1	5	—	1	4	17	6	13	7	6
—	—	—	—	11	5	10	1	—	1	3	5	—	—	2	1	4	—	—	4	5	2	6	4	7
—	—	—	—	—	—	5	2	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	1	—	12	4	7	3	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	17	5	1	—	—	—	—	1	—	—	5	3	5	1	2	2	6	4	6	2	10
—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	1	—	—	2	1	—	—	—	—	1	—	2	1	11
—	—	—	—	10	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	3	2	2	—	12
—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	5	1	2	2	2	2	1	—	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	14
—	—	—	—	20	9	4	1	—	1	—	2	—	—	5	2	1	1	—	—	47	18	16	8	15
—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	8	3	16
—	—	—	—	12	5	4	1	—	1	—	2	—	—	3	2	1	1	—	—	35	11	8	5	17
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	—	—	18
—	—	—	—	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4	1	—	—	19
—	—	—	—	3	3	6	3	1	1	1	—	—	—	2	1	10	3	6	1	26	14	8	3	20
—	—	—	—	1	1	3	2	1	—	—	—	—	—	1	—	4	—	3	1	9	8	1	1	21
—	—	—	—	2	2	3	1	—	1	1	—	—	—	—	—	4	2	2	—	3	1	7	2	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1	1	—	14	5	—	—	23
—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	5	—	—	—	24
—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	5	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	2	1	3	1	—	1	—	—	1	—	3	3	2	—	1	1	11	6	3	2	27
—	—	—	—	2	1	2	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	7	6	2	2	29
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	1	1	—	—	—	—	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	31
—	—	—	—	1	—	3	1	1	—	—	1	—	—	6	5	3	—	2	1	2	2	—	—	32
—	—	—	—	1	—	3	1	1	—	—	1	—	—	6	5	3	—	2	1	2	2	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
—	—	—	—	2	2	5	—	—	5	—	—	—	—	1	—	2	—	—	2	7	3	1	1	35
—	—	—	—	—	—	5	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	1	36
—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	2	2	1	—	—	37
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	38
1	—	1	—	14	3	6	2	1	—	1	1	1	—	5	3	6	1	2	3	20	11	3	1	39
1	—	1	—	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	9	4	3	1	40
—	—	—	—	6	1	6	2	1	—	1	1	1	—	3	1	2	1	—	1	10	7	—	—	41
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	—	2	2	1	—	—	—	42

malagat brännvin. — [4] Därav 1, som förtärt hemmalagat brännvin.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Område	Invånarantal den 1 jan. 1918	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, för vilka huvudsakliga berusningsmedlet uppgivits	Antal fylleriförseelser								
				spritdrycker (brännvin, konjak, whisky, punsch o. d.)	därav					*vin*	därav	
					från utminuteringsställe eller spritnosshandel	å utskänkningsställe (bolagsvärdshus)	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	på annat (eller obekant) sätt		från avhämtningsställe, vid privata samkväm o. d.	utskänkt vin
1	***Malmöhus län***	**481 657**	**286**	**282**	**80**	27	3	17	32	1	**31**	16	15
	därav												
2	Malmö	112 521	[1]181	178	51	23	1	8	19	—	24	12	12
3	Lund	23 085	24	23	5	—	—	3	2	—	—	—	—
4	Landskrona	18 062	13	13	4	1	—	—	3	—	—	—	—
5	Hälsingborg	44 763	[2]43	43	18	3	1	6	8	—	4	2	2
6	Ystad	11 628	3	3	—	—	—	—	—	—	1	1	—
7	Trälleborg	10 965	7	7	—	—	—	—	—	—	1	—	1
8	övriga städer	7 259	8	8	—	—	—	—	—	—	1	1	—
9	landsbygden	253 374	7	7	2	—	1	—	—	1	—	—	—
10	***Hallands län***	**147 762**	**79**	**79**	**15**	7	4	1	3	—	**20**	13	7
	därav												
11	Halmstad	18 956	30	30	7	5	1	—	1	—	6	1	5
12	övriga städer	15 857	47	47	8	2	3	1	2	—	13	11	2
13	landsbygden	112 949	2	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—
14	***Göteborgs o. Bohus län***	**416 843**	**1 355**	**1 350**	**266**	57	3	32	157	17	**306**	123	183
	därav												
15	Göteborg	196 994	1 301	1 298	259	56	2	32	152	[3]17	296	118	178
16	Uddevalla	13 638	27	27	1	1	—	—	—	—	6	5	1
17	övriga städer	10 971	13	13	3	—	—	—	3	—	3	—	3
18	landsbygden	195 240	14	12	3	—	1	—	2	—	1	—	1
19	***Älvsborgs län***	**297 629**	**166**	**166**	**35**	11	6	—	17	1	**40**	11	29
	därav												
20	Trollhättan	14 888	34	34	7	2	2	—	3	—	1	—	1
21	Borås	24 030	80	80	14	4	2	—	8	—	33	6	27
22	övriga städer	22 802	43	43	10	4	2	—	4	—	6	5	1
23	landsbygden	235 909	9	9	4	1	—	—	2	1	—	—	—
24	***Skaraborgs län***	**242 081**	**103**	**103**	**14**	5	6	—	3	—	**12**	9	3
	därav												
25	städerna	42 402	103	103	14	5	6	—	3	—	12	9	3
26	landsbygden	199 679	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	***Värmlands län***	**262 525**	**191**	**189**	**36**	14	1	1	20	—	**24**	18	6
	därav												
28	Karlstad	18 892	95	93	17	5	1	1	10	—	11	7	4
29	Kristinehamn	10 192	29	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	övriga städer	10 095	43	43	11	7	—	—	4	—	10	9	1
31	landsbygden	223 346	24	24	8	2	—	—	6	—	3	2	1
32	***Örebro län***	**214 437**	**127**	**127**	**35**	10	2	4	18	1	**19**	15	4
	därav												
33	Örebro	34 667	74	74	15	3	—	3	9	—	15	11	4
34	övriga städer	7 345	32	32	9	3	2	1	2	1	4	4	—
35	landsbygden	172 425	21	21	11	4	—	—	7	—	—	—	—
36	***Västmanlands län***	**165 238**	**100**	**100**	**18**	5	1	1	10	1	**30**	24	6
	därav												
37	Västerås	28 571	81	81	15	3	1	1	9	1	29	24	5
38	övriga städer	17 632	19	19	3	2	—	—	1	—	1	—	1
39	landsbygden	119 035	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40	***Kopparbergs län***	**248 019**	**82**	**82**	**20**	5	—	1	12	2	**6**	4	2
	därav												
41	Falun	12 213	37	37	10	2	—	1	7	—	2	—	2
42	övriga städer	4 550	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	landsbygden	231 256	39	39	10	3	—	—	5	[5]2	4	4	—

[1] Därav 6, som erhållit berusningsmedlet i Danmark. — [2] Därav 13, som erhållit berusningsmedlet i Danmark. [3] lagat bränvin. — [5] Därav 2, som förtärt hemmalagat bränvin.

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	
där huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av																								
öl (andra maltdrycker)	därav			*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker	*spritdrycker och öl*	därav							*spritdrycker, vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	därav			*denaturerad sprit*	därav tillsammans med öl (ev. andra rusdrycker)	*tekniska preparat*	därav tillsammans med öl (ev. andra rusdrycker)	
	från avhämtningsställe	å tilstuga eller restaurang	på annat (eller obekant) sätt				spritdr. från utminuteringsställe (spir.-handel) och		å bolagsvärdshus (och tilstuga)	å restaurang (och tilstuga)	spritdr. genom förmedling av andra och		på annat (eller obekant) sätt				från avhämtningsställe	från avhämtningsställe och å rest., tilstuga (el. bolagsv.)	å rest., tilstuga (el. bolagsv.)					
							öl å tilstuga	öl på annat sätt			öl å tilstuga	öl på annat sätt												
1	—	1	—	27	23	26	5	—	6	10	1	4	—	20	16	16	2	2	12	64	12	17	3	1
1	—	1	—	17	13	13	4	—	3	3	1	2	—	7	5	11	2	2	7	42	6	12	3	2
—	—	—	—	5	5	1	—	—	—	1	—	—	—	2	2	2	—	—	2	4	—	4	—	3
—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	2	1	—	1	—	4
—	—	—	—	—	—	11	—	—	3	6	—	2	—	2	2	—	—	—	—	8	1	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	5	3	—	—	7
—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	1	—	—	—	8
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	2	1	—	—	9
—	—	—	—	15	9	6	—	—	2	4	—	—	—	2	2	3	—	—	3	18	4	—	—	10
—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	12	3	—	—	11
—	—	—	—	11	5	6	—	—	2	4	—	—	—	2	2	1	—	—	1	6	1	—	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	13
9	4	5	—	152	66	20	1	—	1	3	3	12	—	34	19	114	9	22	83	420	80	29	13	14
9	4	5	—	[4]150	65	20	1	—	1	3	3	12	—	31	16	108	8	20	80	399	73	26	11	15
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	1	—	2	12	3	3	2	16
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	2	1	3	3	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	6	1	—	—	18
1	—	1	—	35	14	4	—	2	1	—	—	1	—	6	3	7	2	2	3	28	16	10	10	19
—	—	—	—	[5]3	1	4	—	2	1	—	—	1	—	[6]4	2	4	1	1	2	8	6	3	3	20
—	—	—	—	24	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	3	3	5	5	21
1	—	1	—	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1	1	—	15	7	2	2	22
—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	23
—	—	—	—	11	9	15	6	3	2	2	—	2	—	15	9	6	1	5	—	21	11	9	7	24
—	—	—	—	11	9	15	6	3	2	2	—	2	—	15	9	6	1	5	—	21	11	9	7	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	25	7	4	—	—	—	1	—	2	1	6	2	12	1	5	6	22	10	60	26	27
—	—	—	—	19	6	3	—	—	—	1	—	1	1	5	1	1	1	—	—	9	7	28	19	28
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	8	—	4	4	9	2	10	1	29
—	—	—	—	5	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	1	2	3	1	10	5	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	12	1	31
1	—	1	—	23	11	2	—	—	2	—	—	—	—	7	7	8	1	3	4	8	4	24	8	32
1	—	1	—	11	3	2	—	—	2	—	—	—	—	6	6	7	1	2	4	6	2	11	4	33
—	—	—	—	10	8	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	—	2	2	5	4	34
—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	35
—	—	—	—	21	6	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	16	5	13	9	36
—	—	—	—	13	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	11	4	11	8	37
—	—	—	—	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	2	1	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39
—	—	—	—	5	3	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	7	2	1	4	9	1	33	7	40
—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	2	4	1	16	2	41
—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	42
—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	2	—	2	5	—	14	3	43

— [3] Hemmalagat brännvin. — [4] Därav 4, som förtärt hemmalagat brännvin. — [5] Därav 1, som förtärt hemma-

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Område	Invånarantal den 1 jan. 1918	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, för vilka huvudsakliga berusningsmedlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, därav *spritdrycker* brännvin, konjak, whisky, punsch o. d.)	därav: från utminuteringsställe eller spritnosshandel	därav: å bolagsvärdshus	därav: å restaurang	därav: genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	därav: på annat (eller obekant) sätt	*vin*	därav: från avhämtningsställe, vid privata samkväm o. d.	därav: utskänkt vin
1	*Gävleborgs län*	**263 989**	**112**	**112**	**22**	2	—	1	9	10	**9**	8	1
	därav												
2	Gävle	36 682	74	74	3	2	—	—	1	—	7	7	—
3	Söderhamn	11 412	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Hudiksvall	7 260	10	10	4	—	—	1	3	—	2	1	1
5	landsbygden	208 635	19	19	15	—	—	—	5	[1]10	—	—	—
6	*Västernorrlands län*	**262 005**	**107**	**105**	**36**	17	1	1	17	—	**13**	9	4
	därav												
7	Härnösand	10 097	20	18	5	2	—	—	3	—	3	1	2
8	Sundsvall	16 575	53	53	20	11	—	—	9	—	3	3	—
9	övriga städer	6 614	20	20	4	2	—	1	1	—	6	4	2
10	landsbygden	228 719	14	14	7	2	1	—	4	—	1	1	—
11	*Jämtlands län*	**128 209**	**88**	**88**	**12**	1	4	—	7	—	**20**	10	10
	därav												
12	Östersund	12 616	80	80	10	—	4	—	6	—	20	10	10
13	landsbygden	115 593	8	8	2	1	—	—	1	—	—	—	—
14	*Västerbottens län*	**175 031**	**19**	**19**	**3**	3	—	—	—	—	**4**	3	1
	därav												
15	städerna	9 523	17	17	2	2	—	—	—	—	4	3	1
16	landsbygden	165 508	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—
17	*Norrbottens län*	**177 285**	**62**	**62**	**11**	1	—	—	8	2	**21**	13	8
	därav												
18	Luleå	10 086	22	22	4	—	—	—	3	[2]1	1	1	—
19	övriga städer	4 368	21	21	3	—	—	—	3	—	15	9	6
20	landsbygden	162 831	19	19	4	1	—	—	2	[2]1	5	3	2
	Summa för *fjärde* kvartalet:												
21	städerna	antal 1 665 428	5 371	5 312	1 033	230	48	89	474	192	875	453	422
22		procent —	—	100·0	19·4	4·3	0·9	1·7	8·9	3·6	16·5	8·5	8·0
23	landsbygden	antal 4 135 419	265	257	82	21	3	1	39	18	23	18	5
24		procent —	—	100·0	31·9	8·1	1·2	0·4	15·2	7·0	8·9	7·0	1·9
	Hela riket.												
25	*Fjärde* kvartalet 1918	antal **5 800 847**	**5 636**	**5 569**	**1 115**	**251**	**51**	**90**	**513**	**210**	**898**	**471**	**427**
26	*Tredje* » »	» 5 800 847	5 272	5 213	1 276	321	52	187	543	173	743	439	304
27	*Andra* » »	» 5 800 847	4 588	4 538	1 123	365	50	152	447	109	475	287	188
28	*Första* » »	» 5 801 847	2 962	2 937	737	241	30	133	291	42	196	96	100
29	*Fjärde* » 1917	» 5 757 566	3 071	3 022	509	217	26	111	149	6	278	145	133
30	*Tredje* » »	» 5 757 566	4 285	4 243	391	146	14	110	114	10	313	182	131
31	*Andra* » »	» 5 757 566	4 711	4 653	492	191	26	142	124	9	211	148	63
32	*Första* » »	» 5 757 566	6 310	6 257	1 103	296	83	355	351	18	156	127	29
33	*Fjärde* kvartalet 1918	procent —	—	**100·0**	**20·0**	**4·5**	**0·9**	**1·6**	**9·2**	**3·8**	**16·1**	**8·4**	**7·7**
34	*Tredje* » »	» —	—	100·0	24·5	6·2	1·0	3·6	10·4	3·3	14·2	8·4	5·8
35	*Andra* » »	» —	—	100·0	24·7	8·0	1·1	3·4	9·8	2·4	10·5	6·3	4·2
36	*Första* » »	» —	—	100·0	25·1	8·2	1·0	4·5	9·9	1·5	6·7	3·3	3·4
37	*Fjärde* » 1917	» —	—	100·0	16·8	7·2	0·8	3·7	4·9	0·2	9·2	4·8	4·4
38	*Tredje* » »	» —	—	100·0	9·3	3·5	0·3	2·8	2·7	0·2	7·4	4·3	3·1
39	*Andra* » »	» —	—	100·0	10·6	4·1	0·5	3·1	2·7	0·2	4·5	3·2	1·3
40	*Första* » »	» —	—	100·0	17·6	4·7	1·3	5·7	5·6	0·3	2·5	2·0	0·5
41	Hela år 1918[3]	antal **5 800 847**	**18 677**	**18 465**	**4 326**	1 214	187	564	1 816	545	**2 330**	1 300	1 030
42	» » 1917[3]	» **5 757 566**	**18 521**	**18 310**	**2 519**	862	148	718	749	42	**960**	608	357
43	» » 1918[3]	procent —	—	**100·0**	**23·4**	6·6	1·0	3·1	9·8	2·9	**12·6**	7·0	5·6
44	» » 1917[3]	» —	—	**100·0**	**13·8**	4·7	0·8	3·9	4·1	0·3	**5·2**	3·3	1·9

[1] Därav 8, som förtärt hemmalagat brännvin. — [2] Hemmalagat brännvin. — [3] Se not 1, sid. 128.

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	
där huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av																								
öl (andra maltdrycker)	därav			*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker	*spritdrycker och öl*	därav							*spritdrycker, vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	därav			*denaturerad sprit*	därav tillsammans med öl (ev. andra rusdrycker)	*tekniska preparat*	därav tillsammans med öl (ev. andra rusdrycker)	
	från avhämtningsställe	å ölstugа eller restaurang	på annat (eller obekant) sätt				spritdr. från utminueringsställe (spir.handel) och		å bolagsvärdshus (och ölstugа)	å restaurang (och ölstugа)	spritdr. genom förmedling av andra och		på annat (eller obekant) sätt				från avhämtnings-ställe och å rest., ölstugа (el. bolagsv.)	å rest., ölstugа (el. bolagsv.)					
							öl å ölstugа	öl på annat sätt			öl å ölstugа	öl på annat sätt													
—	—	—	—	**6**	2	**5**	2	—	1	—	2	—	1	**5**	2	**5**	—	5	—	**25**	12	**85**	23	1
—	—	—	—	6	2	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	5	—	5	—	23	12	28	19	2
—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	3	1	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1	1	4
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	5
—	—	—	—	**26**	11	**7**	2	1	1	—	2	1	—	**1**	1	**1**	—	1	—	**9**	2	**12**	6	6
—	—	—	—	5	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	1	7
—	—	—	—	11	4	6	2	1	—	—	2	1	—	1	1	—	—	—	—	7	2	5	3	8
—	—	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	2	9
—	—	—	—	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	**9**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	**30**	14	**16**	5	11
—	—	—	—	**7**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	30	14	12	4	12
—	—	—	—	**2**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	13
—	—	—	—	**2**	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**10**	4	14
—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	4	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	16
—	—	—	—	**5**	—	**1**	—	—	—	1	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—	**7**	1	**16**	6	17
—	—	—	—	**2**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—	5	—	9	2	18
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	19
—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	5	2	20
26	6	19	1	575	278	160	30	12	25	31	25	33	4	146	93	221	26	65	130	1 948	353	328	152	21
0·5	0·1	0·4	0·0	10·8	5·2	3·0	0·5	0·2	0·5	0·6	0·5	0·6	0·1	2·7	1·8	4·2	0·5	1·2	2·5	36·7	6·6	6·2	2·9	22
—	—	—	—	23	10	3	—	—	—	2	—	—	1	12	9	14	3	4	7	44	10	56	10	23
--	—	—	—	8·9	3·9	1·2	—	—	—	0·8	—	—	0·4	4·7	3·5	5·5	1·2	1·6	2·7	17·1	3·9	21·8	3·9	24
26	**6**	**19**	**1**	**598**	**288**	**163**	**30**	**12**	**25**	**33**	**25**	**33**	**5**	**158**	**102**	**235**	**29**	**69**	**137**	**1 992**	**363**	**384**	**162**	25
20	4	14	2	602	324	212	28	14	33	52	36	37	12	153	89	279	59	77	143	1 590	452	338	161	26
74	11	63	—	420	260	480	80	42	68	140	99	45	6	225	152	266	28	79	164	973	330	502	224	27
91	17	74	—	225	119	451	63	35	81	121	87	50	14	167	102	148	20	49	79	554	239	368	197	28
170	33	130	7	193	116	705	128	65	119	225	94	56	18	216	163	268	46	106	116	281	168	402	288	29
681	96	556	29	152	86	895	146	47	156	348	120	40	38	438	323	815	142	356	317	264	179	291	202	30
994	164	792	38	71	39	1 246	195	122	255	405	143	91	35	265	168	761	160	347	254	361	206	252	181	31
1 189	134	1 037	18	74	37	2 397	350	94	615	728	371	180	59	327	219	607	104	301	202	317	195	87	71	32
0·5	**0·1**	**0·4**	**0·0**	**10·7**	**5·2**	**2·9**	**0·5**	**0·2**	**0·5**	**0·6**	**0·4**	**0·6**	**0·1**	**2·9**	**1·8**	**4·2**	**0·5**	**1·2**	**2·5**	**35·8**	**6·5**	**6·9**	**2·9**	33
0·4	0·1	0·3	0·0	11·5	6·2	4·1	0·5	0·3	0·7	0·1	0·7	0·7	0·2	2·9	1·7	5·4	1·1	1·5	2·8	30·5	8·7	6·5	3·1	34
1·6	0·2	1·4	—	9·2	5·7	10·6	1·8	0·9	1·5	3·1	2·2	1·0	0·1	5·0	3·3	5·9	0·5	1·8	3·6	21·4	7·3	11·1	4·9	35
3·1	0·6	2·5	—	7·7	4·1	15·3	2·1	1·2	2·7	4·1	3·0	1·7	0·5	5·7	3·5	5·0	0·7	1·6	2·7	18·9	8·1	12·5	6·7	36
5·6	1·1	4·3	0·2	6·4	3·8	23·3	4·2	2·2	3·9	7·4	3·1	1·9	0·6	7·2	5·4	8·9	1·5	3·5	3·9	9·3	5·6	13·3	9·5	37
16·0	2·2	13·1	0·7	3·6	2·0	21·1	3·5	1·1	3·7	8·2	2·9	0·9	0·8	10·3	7·6	19·2	3·3	8·4	7·5	6·2	4·2	6·9	4·8	38
21·3	3·5	17·0	0·8	1·5	0·8	26·8	4·2	2·6	5·5	8·7	3·1	1·9	0·8	5·7	3·6	16·4	3·4	7·5	5·5	7·8	4·4	5·4	3·9	39
19·0	2·1	16·6	0·3	1·2	0·6	38·3	5·6	1·5	9·8	11·6	5·9	2·9	1·0	5·2	3·5	9·7	1·7	4·8	3·2	5·1	3·1	1·4	1·1	40
213	38	171	4	**1 358**	993	**1 318**	204	104	208	350	247	168	37	**707**	447	**932**	132	276	524	**5 146**	1 396	**1 635**	763	41
3 066	432	2 530	104	**490**	271	**5 259**	818	331	1 156	1 708	730	371	145	**1 248**	873	**2 464**	455	1 111	898	**1 238**	743	**1 066**	772	42
1·2	0·2	1·0	0·0	**10·1**	5·4	**7·1**	1·1	0·6	1·1	1·9	1·3	0·9	0·2	**3·8**	2·4	**5·0**	0·7	1·5	2·8	**27·9**	7·6	**8·9**	4·1	43
16·7	2·3	13·8	0·6	**2·7**	1·5	**28·7**	4·5	1·8	6·3	9·3	4·0	2·0	0·8	**6·8**	4·8	**13·5**	2·5	6·1	4·9	**6·8**	4·1	**5·8**	4·2	44

Socialstyrelsens utlåtande angående av särskilda sakkunniga uppgjort preliminärt förslag till ändring av förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt.

Genom remiss den 16 oktober 1918 anbefalldes socialstyrelsen att skyndsamt avgiva utlåtande angående vissa delar av ett preliminärt förslag till revision av förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, vilket uppgjorts av särskilda av chefen för finansdepartementet tillkallade sakkunniga.

De sakkunniga hade vid utarbetandet av sitt förslag utgått från att i fråga om här i riket mantalsskriven svensk medborgare borde från beskattning fritagas den del av den skattskyldiges taxerade belopp (inkomst med tillägg av förmögenhetsdel), som motsvarade existensminimum, d. v. s. vad som oundgängligen erfordrades till föda, kläder, bostad, bränsle och lyse för den skattskyldige med familj. Den som vore bosatt å en ort med dyrare levnadskostnader, borde sålunda vara berättigad till högre skattefritt avdrag än den, som vore bosatt å ort med billigare levnadskostnader; den som vore gift och hade barn, borde hava högre avdrag än ensamförsörjaren o. s. v. Ur skatteteknisk synpunkt mötte emellertid vissa svårigheter vid en allt för långt driven differentiering, och syntes för den skull de skattefria avdragen böra bestämmas till jämna hundratal kronor. De skattskyldiga borde indelas i olika klasser, varvid skattskyldig inom den första klassen skulle åtnjuta det lägsta avdraget; för varje högre klass skulle avdraget ökas med 100 kronor.

För att bestämma de avdrag, som borde tillkomma ensamförsörjare med hänsyn till *levnadskostnadernas höjd å boningsorten*, skulle enligt sakkunnigas förslag samtliga orter inom riket indelas i förslagsvis fem grupper, därvid grupp 1 skulle omfatta orter med de billigaste och grupp 5 orter med de dyraste levnadskostnaderna och grupp 3 sålunda omfatta orter med ungefär normala levnadskostnader. Om man satte jämförelsetalet för existensminimum för en ensamförsörjare å ort med normala levnadskostnader till 100, borde grupperna förslagsvis omfatta:

grupp 1 orter med jämförelsetal ej överstigande 80,
» 2 » » » överstigande 80 men ej 95
» 3 » » » » 95 » » 105
» 4 » » » » 105 » » 120 och
» 5 » » » » 120.

Vid denna indelning syntes ej föreligga hinder att hänföra orter inom ett och samma taxeringsdistrikt till olika grupper, om sådant skulle visa sig behövligt, t. ex. fabriks- och stationssamhällen jämförda med den landskom-

mun, inom vilken de voro belägna. Skillnaden i avdrag för en skattskyldig, som bodde inom viss ortsgrupp, och en annan skattskyldig, som bodde inom närmast högre ortsgrupp, ansåges kunna fastställas till 100 kronor. Då ensamförsörjare inom ortsgrupp 1 naturligen skulle åtnjuta det lägsta avdraget, skulle han hänföras till lägsta klassen eller klass I, ensamförsörjare inom ortsgrupp 2 till klass II o. s. v. Sålunda skulle skillnaden i det skattefria avdragets belopp på grund av de olika orternas dyrhet utgöra högst 400 kronor.

I sitt den 25 oktober 1918 dagtecknade utlåtande över ovannämnda förslag framhöll socialstyrelsen inledningsvis, att det, med hänsyn dels till den föreskrivna, mycket begränsade tiden för yttrandets avgivande dels därtill, att det tillgängliga materialet för hithörande frågors bedömande vore i vissa avseenden ofullständigt, icke varit styrelsen möjligt att kunna bilda sig någon fullt säker och mera ingående uppfattning i ämnet. Då de sakkunniga närmare angivit de punkter, beträffande vilka socialstyrelsen borde yttra sig, ansåg sig styrelsen kunna i huvudsak inskränka sitt utlåtande till ifrågavarande punkter. Ur styrelsens utlåtande angående den av de sakkunniga föreslagna *ortsindelningen* må anföras följande:

Till förebild för denna indelning torde hava legat den av socialstyrelsen år 1916 verkställda grupperingen av samtliga orter (kommuner) i riket efter de viktigaste levnadskostnadernas storlek. Då emellertid de sakkunniga icke haft mera ingående kännedom om sistnämnda grupperings resultat, synes den av dem antagna ortsindelningen icke kommit att få sin fulla motsvarighet i de verkliga förhållandena, åtminstone i den mån dessa närmare framgå av ifrågavarande gruppering. De sakkunnigas gruppindelning, som är fullt symmetrisk och enhetlig, vilar på den förutsättningen, att orterna i riket och den befolkning, de representera, fördela sig på ungefär likartat sätt över och under den s. k. riksmedelkostnaden (d. v. s. den genomsnittliga kostnaden för riket i dess helhet). Denna förutsättning motsäges emellertid i viss grad av tablån å nästföljande sida, vilken utvisar, huru orterna enligt 1916 års undersökning faktiskt skulle fördela sig å de av de sakkunniga föreslagna grupperna.

Enligt denna tablå koncentrerar sig huvudmassan av rikets landskommuner (särskilt de i södra och mellersta Sverige) omkring och närmast under riksmedelkostnaden. I den av de sakkunniga föreslagna billigaste gruppen (minst 20 % under riksmedeltalet) komma inga orter. Helt annorlunda ställa sig förhållandena med avseende å de dyrare orterna, vilka huvudsakligen bestå av städer och stadsliknande samhällen samt vissa landskommuner i Norrland och till en mindre del även i mellersta Sverige. Vid en mera genomförd gruppindelning framgår än tydligare, att olikheterna i levnadskostnader äro väsentligt mindre framträdande i fråga om orterna nedanför riksmedeltalet än orterna därovanför.

Med hänsyn till ovannämnda förhållanden torde, därest 1916 års visserligen mera summariska undersökning får tillmätas avgörande vitsord, den av de sakkunniga upptagna billigaste gruppen (avseende orter med minst 20 % under riksmedeltalet) få anses överflödig. Fråga kan då uppstå, huruvida den bör ersättas av en annan grupp på så sätt, att närmast stående grupp uppdelas i två, varvid den lägsta gruppen skulle utgöras av orter med minst 10 % billigare levnadskostnader (än riksmedeltalet). En sådan uppdelning synes emellertid mindre lämplig, *dels* därför att även i detta fall den lägsta gruppen komme att omfatta ett relativt obetydligt antal orter, *dels* därför att det över huvud taget ställer sig väsentligt svårare i fråga om de billigare orterna (landskommuner) än i fråga om de dyrare (stadsliknande samhällen) att be-

Gruppering av orter (kommuner) i riket efter storleken av vissa *levnadskostnader* (livsmedel, bränsle, bostad och skatter). År 1916.

Indextal (riksmedelkostnaden = 1000)	Dyrortsgrupp		Absoluta tal					Relativa tal				
			Städer, köpingar och municipalsamhällen		Härader och tingslag			Städer, köpingar och municipalsamhällen		Härader, tingslag		Hela riket
	enligt de sakkunniga	enligt socialstyrelsens beräkningar	antal	folkmängd 31/12 1917	antal härader	med nedanstående antal landskommuner	folkmängd 31/12 1917	antal	folkmängd	antal	folkmängd	folkmängd
Under 800	1		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
800— 849			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
850— 899	2	1	—	—	2	13	27 752	—	—	0·7	0·7	0·5
900— 949			8	8 314	117	1 171	1 698 157	2·5	0·4	38·6	44·3	29·4
950— 999	3	2	42	46 314	117	919	1 426 535	13·3	2·4	38·6	37·2	25·4
1000—1049			88	181 852	47	257	521 779	27·8	9·2	15·5	13·6	12·1
1050—1099		3	74	321 294	16	53	124 842	23·4	16·3	5·3	3·3	7·7
1100—1149	4		38	194 711	4	7	35 705	12·0	9·9	1·3	0·9	4·0
1150—1199		4	40	425 698	—	—	—	12·7	21·8	—	—	7·3
1200—1249	5		16	314 888	—	—	—	5·1	16·0	—	—	5·4
1250 och däröver		5	10	473 006	—	—	—	3·2	24·0	—	—	8·2
Summa			316	1 966 077	303	2 420	3 834 770	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

räkna och rättvist avväga deras relativa dyrhet (särskilt med hänsyn till kostnaderna för bostad). I betraktande av den jämförelsevis homogena sammansättningen av orterna nedanför riksmedeltalet torde det alltså kunna ifrågasättas att sammanslå grupperna 1 och 2 till *en* grupp, omfattande orter med jämförelsetal ej överstigande 95.

Däremot äro, såsom ovan framhållits, de ovanför riksmedeltalet stående, mera folkrika orterna visserligen till antalet väsentligt färre men omspänna en mycket större dyrhetslatitud och förete jämväl innanför denna en större differentiering i fråga om levnadskostnadernas storlek än de billigare orterna. Då härtill kommer dels möjligheten att lättare och mera exakt kunna beräkna dessa orters (huvudsakligen städers och stadsliknande samhällens) dyrhet, dels den omständigheten, att det ur social synpunkt må anses särskilt viktigt att ägna en mera ingående uppmärksamhet åt de dyrare orterna, synas grupperna ovanför riksmedeltalet lämpligen kunna ökas med *en* grupp, vilken i så fall torde kunna inskjutas mellan de i sakkunnigas förslag upptagna grupperna 4 och 5 och sammansättas av orter från båda dessa grupper. På detta sätt skulle grupperna bibehållas vid det av de sakkunniga föreslagna antalet, nämligen 5, men fördela sig på nedanstående sätt:

grupp	1	orter	med	jämförelsetal	ej	överstigande	95		
»	2	»	»	»	överstigande	95	men	ej	105
»	3	»	»	»	»	105	»	»	115
»	4	»	»	»	»	115	»	»	125
»	5	»	»	»	»	125.			

Enligt denna indelning, som här endast förslagsvis blivit framförd, och som på grund av ärendets brådskande natur givetvis ej kunnat tillräckligt prövas, skulle i grupp 2 komma orter med ungefärligen normala levnadskostnader, representerande c:a 37 % av rikets folkmängd, i grupp 1 orter med billigare levnadskostnader, omfattande 30 % av folkmängden, samt i grupperna 3—5, med resp 12 %, 13 % och 8 % eller sammanlagt 33 % av folkmängden, orter med dyra levnadskostnader. Denna gruppering av folkmängden belyses av omstående diagram.

Det må emellertid påpekas, att till följd av den bestämda tendens till utjämning av levnadskostnaderna inom rikets olika delar, som redan före kristiden och sålunda även oberoende av kristidsanordningarna (maximipriser, ransoneringar o. s. v.) allt mer gjort sig gällande (bland annat till följd av förbättrade kommunikationer) — ändring i gruppindelningen snart kan visa sig lämplig.

Skillnaden i skatteavdrag mellan de olika ortsgrupperna synes i enlighet med de sakkunnigas förslag kunna fastställas till 100 kronor.

I detta sammanhang må jämväl beaktas frågan, vad som här skall förstås med »ort». Det torde vara klart, att alla städer, köpingar och municipalsamhällen äro att hiträkna ävensom landskommunerna, om ock dessa sistnämnda lämpligen kunna sammanföras häradsvis, så att ej till samma härad hörande kommuner komma att tillhöra olika grupper. Därjämte må även, vilket också föreslagits av de sakkunniga, såsom särskilda orter kunna betecknas vissa fabriks- och stationssamhällen, men fråga är, i vilken utsträckning detta skall ske. Man synes emellertid böra förutsätta, att endast sådana samhällen av någon större betydenhet (t. ex. med en folkmängd av minst 500 invånare) härvid böra ifrågakomma.

Enligt de sakkunnigas preliminära förslag skulle storleken av de skattefria avdragen motsvara existensminimum och alltså bero ej blott på lokala skiljaktigheter i levnadskostnadernas höjd utan även på *det antal personer, som den skattskyldige hade att försörja.* (Till sålunda underhållna personer hava regelbundet räknats blott hustru och omyndiga barn.) Gift skattskyldig skulle hänföras till närmast högre klass än den, vartill ogift skattskyldig inom samma ortsgrupp fördes; för varje påbörjat tvåtal barn, som av den skattskyldige underhölles, skulle denne uppflyttas med en klass, dock högst fyra klasser. Sålunda skulle det skattefria avdraget ökas för hustru med 100 kronor, för ett eller två barn med 100 kronor o. s. v., dock att skattskyldig icke skulle för barn åtnjuta högre höjning av det skattefria avdraget än 400 kronor. Denna höjning skulle vara lika för alla orter, oberoende av den ortsgrupp, vartill orten vore att hänföra. Detta medförde enligt de sakkunnigas åsikt en olägenhet, men nödvändiggjordes av de svårigheter, som mötte, därest avdragen icke bestämdes till jämna hundratal kronor. Dessutom skulle enligt förslaget det skattefria avdraget kunna på grund av särskilt ömmande omständigheter höjas med visst belopp.

Vid uppgörande av sitt förslag hade de sakkunniga icke haft tillgång till material för tillförlitligt bestämmande av det belopp, vartill existensminimum för ensamförsörjare skäligen kunde skattas, eller av de belopp, varmed detta

Befolkningens fördelning på olika dyrortsgrupper

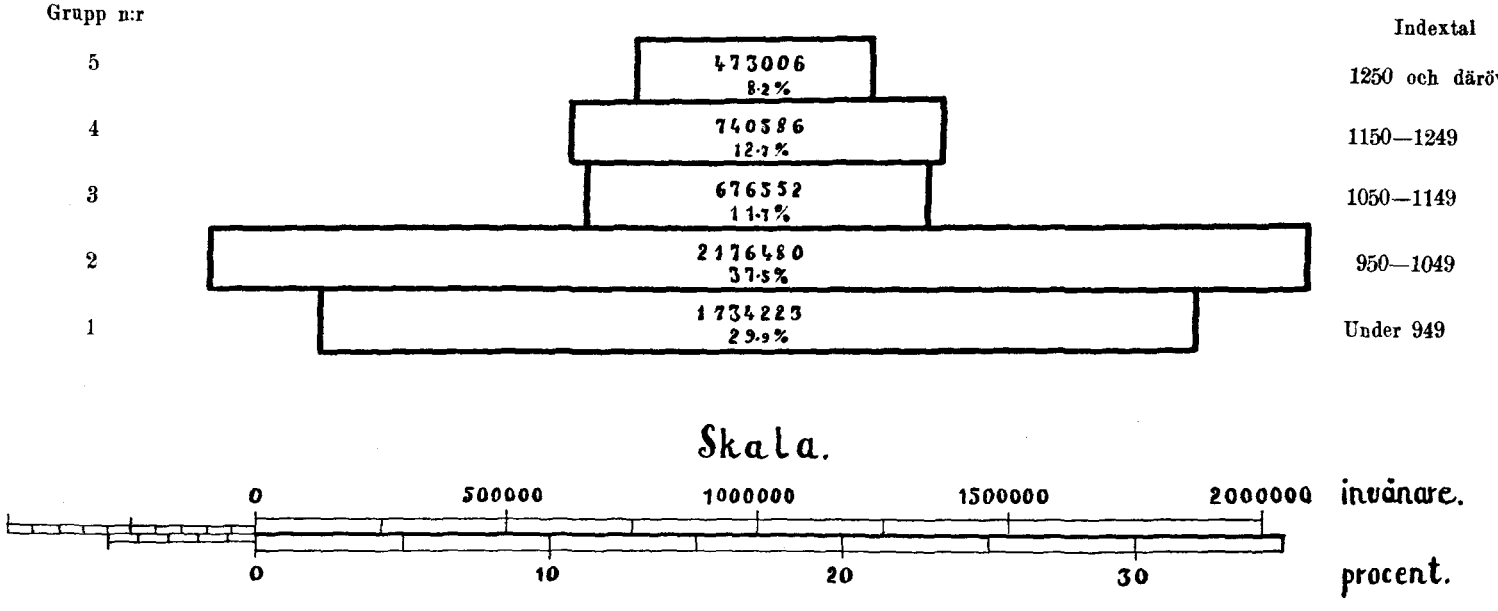

existensminimum stegrades vid ökat antal familjemedlemmar. Förslagsvis hade de sakkunniga tänkt, att existensminimum för ogift skattskyldig, som ej hade annan att försörja, inom ort med normala levnadskostnader eller ortsgrupp 3 kunde sättas till det belopp, varvid skattskyldighet för närvarande inträdde, eller 800 kronor. Inom nämnda grupp 3 skulle då det skattefria avdraget utgöra: för ogift skattskyldig (änkling, änka, frånskild), som ej har annan att försörja, 800 kronor; för ogift skattskyldig med ett eller två barn samt för gift skattskyldig utan barn 900 kronor; för ogift skattskyldig med tre eller fyra barn samt för gift skattskyldig med ett eller två barn 1 000 kronor o. s. v. Avdragen skulle vidare ställa sig olika inom de skilda ortsgrupperna.

Som de föreslagna ändringarna i inkomstskatteförordningen icke kunde tillämpas förr än från och med 1920 samt man torde kunna beräkna, att till dess det nuvarande låga penningvärdet skulle hava stigit, borde enligt de sakkunnigas mening socialstyrelsen vid sitt utlåtande över storleken av existensminimum verkställa tvenne beräkningar, dels en med ledning av år 1914 gällande priser och dels en med ledning av priserna år 1917.

Socialstyrelsens utlåtande, i vad detsamma avser frågan om *existensminimum och därmed sammanhängande spörsmål*, är av följande lydelse:

Till en början torde man böra klargöra för sig, vad själva begreppet existensminimum i detta fall lämpligen må omfatta. Även om man i likhet med de sakkunniga utgår från att den fysiologiska synpunkten här bör vara den bestämmande och att till existensminimum sålunda blott må räknas, vad som nödvändigt erfordras för livets uppehållande, lärer det dock kunna ifrågasättas, huruvida icke de sakkunniga fattat ifrågavarande begrepp väl snävt, då de dit hänfört endast de oundgängliga kostnaderna för föda, kläder, bostad, bränsle och lyse. Förutom ovannämnda poster samt skatter ingå i en vanlig arbetarbudget (avseende en familj om man, hustru och c:a 2 barn med en årlig utgiftsstat före kriget av c:a 1 500 kronor) övriga utgifter med omkring 18·5 %, fördelande sig på nedanstående poster:

förenings- och försäkringsavgifter	4·5 %
inventarier (såsom möbler, sängkläder, kökssaker, servis o. d.)	4·3 »
tvätt och renhållning (särskilt tvål, såpa o. d.)	1·7 »
hygien (bl. a. läkare och medicin)	1·6 »
utgifter för intellektuella ändamål (såsom barnens skolgång, tidningar o. d.)	1·6 »
gåvor, understöd till anhöriga	1·3 »
resor (särskilt arbets- och torgresor)	1·3 »
nöjen och förströelser	0·8 »
lottsedlar	0·5 »
post- och skrivutensilier m. m.	0·3 »
utgifter för hjälp o. s. v.	0·2 »
ränta å lån	0·1 »
övriga, ej specificerade utgifter	0·3 »

Av ovannämnda poster lägger man i detta sammanhang särskilt märke till inventarier, tvätt och renhållning samt hygien. Det vill synas billigt och rättvist, att

under existensminimum även hänföres det oundgängligaste åtminstone i fråga om bohag, tvätt och sjukvård (läkare och medicin).

Utgår man sålunda från begreppet existensminimum i nu angivna något fylligare omfattning, gäller det sedan närmast att få ett siffermässigt uttryck härför med avseende å dels ensamförsörjare, dels olika kategorier av familjeförsörjare å orter med olika stora levnadskostnader. Såsom material för hithörande synnerligen vanskliga beräkningar har styrelsen att tillgå dels resultaten av sina levnadskostnads- och dyrtidsundersökningar, dels sin fortlöpande prisstatistik samt sin statistik över inackorderingspriser för arbetare. På grundvalen av detta material har styrelsen sökt att enligt de sakkunnigas önskan verkställa ifrågavarande beräkningar dels för år 1914 och dels för år 1917.

Man kan på olika sätt söka komma fram till existensminimum i ovan fattad bemärkelse för ensamförsörjare å ort med ungefär normala levnadskostnader. Å ena sidan kan man utgå från det genomsnittliga inackorderingspriset, avseende måltider och husrum, för en arbetare, i vilket pris då även inneslutas utgifter för bränsle och lyse samt inventarier, och därtill lägga jämlikt levnadskostnadsundersökningarna beräknade utgifter för kläder, tvätt och hygien (sjukvård och medicin). I detta fall erhålles följande minimibudget:

måltider och husrum	570 kr.
kläder	70 »
övriga utgifter	20 »
Summa	660 kr.

Detta belopp torde emellertid få anses något för högt i betraktande av att man i fråga om mat och rum bör kunna anordna sig billigare än genom helinackordering, varförutom de uppgivna inackorderingspriserna å vederbörande orter icke representera de låga utan de normala priserna.

Å andra sidan har man från levnadskostnadsundersökningarna tillgång till normalbudgeten för familjer inom en relativt låg inkomstklass (1 000—1 250 kr.). Omräknas här familjemedlemmarna i konsumtionsenheter, får man följande existensminimibudget för en konsumtionsenhet (= vuxen man):

mat	280 kr.
bostad	80 »
bränsle och lyse	35 »
kläder	60 »
inventarier	20 »
övriga utgifter	15 »
Summa	490 kr.

Ovanstående belopp är däremot helt naturligt för lågt för att kunna tillämpas på en ensamförsörjare, som icke lever under den gifte mannens förbilligande levnadsvillkor. Båda de nu anförda beräkningarna (jämte andra indicier, såsom enstaka hushållsböcker, förda av ensamförsörjare) synas emellertid peka i riktning mot en siffra, som ligger mitt emellan, alltså omkring 575 kronor eller för jämnhetens skull 600 kronor, vilken siffra då skulle gälla år 1914. Enär hithörande priser till år 1917 ökats med c:a 66 % (avseende mitten av år 1917), kommer motsvarande belopp för år 1917 att utgöra omkring 1 000 kronor.

Såsom förut anförts, skulle existensminimum per konsumtionsenhet (= vuxen man) inom en familj år 1914 utgöra 490 kronor. Då hustrun räknas för 0·8 konsumtionsenhet, blir motsvarande belopp för barnlös familj omkring 880 kronor, och torde följ-

aktligen förhöjningen för hustrun böra uppskattas till *minst* 200 kronor och alltså existensminimum för dylik familj kunna sättas till 800 kronor. År 1917 ställer sig detta belopp på grund av prisökningen omkring 1 400 kronor.

För varje barn synes i 1914 års existensminimum förhöjning böra inträda med 100 kronor, dock att i fråga om ogift skattskyldig (änkling, änka eller frånskild) med barn detta belopp må sättas till 200 kronor för ett barn men sedan till 100 kronor för varje ytterligare sådant. För år 1917 ökas dessa belopp i förhållande till prisförhöjningen.

Med tillämpning av nu anförda principer skulle, därest jämna hundratal kronor av skattetekniska skäl anses böra användas, existensminimum efter familjens storlek kunna beräknas till följande belopp resp. åren 1914 och 1917:

	År 1914	År 1917
ensamförsörjare	600 kr.	1 000 kr.
ogift skattskyldig med 1 barn / gift » utan »	800 »	1 400 »
ogift » med 2 » / gift » » 1 »	900 »	1 600 »
ogift » » 3 » / gift » » 2 »	1 000 »	1 800 »
ogift » » 4 » / gift » » 3 »	1 100 »	2 000 »
ogift » » 5 » / gift » » 4 »	1 200 »	2 200 »
ogift » » 6 » / gift » » 5 »	1 400 »	2 400 »
ogift » » över 6 barn / gift » » 6 barn	1 600 »	2 600 »

Såsom förut flera gånger påpekats, har man i fråga om begreppet existensminimum här utgått från den mera fysiologiska synpunkten. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida man icke borde taga större hänsyn till det i förevarande avseende socialt önskvärda. Härvid komme givetvis åtskilliga nya poster att få tagas med i räkningen och en härav betingad ökning i ovan angivna siffror för existensminimum att inträda.

Med hänsyn till de intressen, socialstyrelsen har att bevaka, vill styrelsen jämväl något beröra frågan, i vilken omfattning försörjningsbegreppet bör tagas i betraktande vid medgivande av skattefritt avdrag. De sakkunniga hava föreslagit, att de skattskyldiga skola indelas i klasser med hänsyn till bland annat antalet personer, de hava att försörja. I tillämpningen föreslås emellertid obligatoriskt avdrag endast för den skattskyldiges omyndiga hemmavarande och av honom underhållna barn. I enskilda fall medgives dock taxeringsmyndigheten rätt att på grund av särskilda förhållanden, bland vilka angivits underhåll av andra närstående än maka och omyndiga barn, hänföra den skattskyldige till närmast högre klass än den, vartill han eljest skolat räknas. Det synes emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke samma rätt till avdrag som för barn bör tillerkännas den skattskyldige för det fall, att han underhåller anhöriga, för vilka laglig försörjningsplikt påvilar honom. Styrelsen erinrar med avseende härå, att det enligt nya fattigvårdslagen åligger barn att i mån av förmåga försörja föräldrar. Det vill synas rättvist, att staten, när den genom sådan förpliktelse för den enskilde söker lätta sin egen underhållsbörda, även tager hänsyn härtill vid bestämmandet av den enskildes förpliktelse i skatteavseende gentemot det allmänna. Det är otvivelaktigt, att i ett stort antal fall barn under försakelser och med uppoffrande av egna

framtidsutsikter underhålla föräldrar m. fl. och därigenom bereda samhället väsentligt större ekonomisk lättnad än rätten att härför beräkna skattefritt avdrag skulle innebära för dem.

Det bör också påpekas, att enligt de sakkunnigas förslag på grund av särskilda ömmande omständigheter uppflyttning skulle få medgivas endast till närmast högre avdragsklass, oavsett om flera eller färre dylika omständigheter föreligga, exempelvis att den skattskyldige försörjer både far och mor och samtidigt på grund av sjukdom fått sin försörjningsförmåga nedsatt. Denna begränsning i hänsynstagandet till särskilda förhållanden skulle tydligen bliva mera rättvist verkande, därest det medgåves den skattskyldige rätt att i varje fall av fylld försörjningsplikt mot föräldrar uppflyttas till högre avdragsklass.

Med avseende å såväl de sakkunnigas förslag, i vad angår avdrag för barn, som ock det här ifrågasatta hänsynstagandet till försörjning av föräldrar, bör emellertid uppmärksammas, att de enskildas försörjningsplikt blivit i avsevärd grad lättad genom den allmänna pensionsförsäkringen. Det vore otvivelaktigt av vikt för den rätta förståelsen av de blivande bestämmelserna i inkomst- och förmögenhetsskatteförordningen, om redan nu klargjordes, huruvida och i vad mån till föräldrar och barn utgående pensionsbelopp skola anses innebära försörjning i förordningens mening och sålunda till äventyrs helt eller delvis upphäva eljest förefintlig rätt till avdrag.

I samband härmed vill styrelsen erinra att, då förevarande remiss endast avser frågan om förändrad lydelse av förordningens 17, 18 och 25 §§, styrelsen icke ansett sig böra närmare beröra spörsmålet om hänsynstagandet i skatteavseende till obligatoriska och andra avgifter till den sociala försäkringen.

Styrelsen har med stöd av sina undersökningar rörande kostnaden för underhåll av barn i det föregående uttalat sig för att uppflyttning till högre avdragsklass inträder för varje barn, därvid styrelsen dock ansett sig böra utgå från de sakkunnigas förutsättning, att flera barn än sju icke skulle tagas i betraktande. Rättvisan och lämpligheten av sådan begränsning kunna dock med fog sättas i fråga. Mycket barnrika familjer torde bland mindre bemedlade förekomma i proportionsvis större antal än bland de ekonomiskt bättre ställda. Det är vidare känt, att särskilda svårigheter yppa sig för barnrika hushåll särskilt i fråga om bostäder. Styrelsens levnadskostnadsundersökningar giva också vid handen, att i familjer med många minderåriga barn försörjarens inkomster ofta icke äro tillräckliga för att tillförsäkra dem ens det ur fysiologisk synpunkt nödiga underhållet. Det allmännas naturliga intresse av att främja folkökningen samt att söka i rashygieniskt syfte underlätta de nya generationernas rationella vård synes sålunda böra föranleda utsträckandet av de skattelindrande åtgärderna för barnförsörjare längre än vad de sakkunniga hava föreslagit.

Styrelsen vill till sist betona, att vid dess ovan åberopade utredningar och gjorda uttalanden hänsyn givetvis icke tagits till de finansiella synpunkter, som i förevarande fråga främst torde kräva beaktande.

Socialstyrelsens utlåtande över arbetstidskommitténs betänkande med förslag till begränsning av arbetstiden.[1]

Genom remiss den 17 februari 1919 hade socialstyrelsen anbefallts att senast den 25 i samma månad inkomma med utlåtande över arbetstidskommitténs betänkande med förslag till lag om begränsning av arbetstiden. I anledning härav har styrelsen anfört bland annat följande:

Sociala synpunkter. Frågan om förkortandet och reglerandet av arbetstiden för de kroppsarbetande och med dem jämnställda samhällsgrupperna har länge intagit en central plats inom den moderna socialpolitiken. Statsmakternas åtgöranden i detta avseende hava hittills företrädesvis begränsats till åtgärder i syfte att förebygga arbetarnas utnyttjande under så lång del eller vid sådan tid av dygnet, att de därav påtagligt skadades. I första hand inriktades sålunda strävandena på kvinnors och minderårigas skyddande mot de fysiska och moraliska farorna av för långvarig eller olämpligt förlagd arbetstid. Dessa åtgärder förestavades dels av allmänt humanitära motiv, dels och måhända framför allt av angelägenheten av att icke ödsla med människomaterialet, nationernas dyrbaraste tillgång.

Under de senaste decennierna har frågan om lagstadgad reglering av arbetstidens längd kommit i ett i viss mån förändrat läge genom arbetarnas egen medvetna och på sammanslutningens makt stödda strävan efter en bättre och med andra samhällsgrupper mera jämförlig ställning inom samhället. Såsom en huvudfordran har nämligen därvid uppställts kravet på sådan förkortning av den åt förvärvsarbete ägnade tiden, att icke blott erforderlig vilotid för återhämtande av fysiska krafter bereddes dem utan ock möjlighet skapades för njutande av verkligt familjeliv, för utbildning och deltagande i det allmänna samhällsarbetet samt för tillgodogörande av de tillfällen till rekreation och nöjen, som den fortskridande kulturutvecklingen i allt högre grad skänker andra samhällsmedlemmar.

Det principiellt berättigade i denna fordran lärer icke med fog kunna bestridas. Även om man bland arbetarnas djupa led helt förklarligt är böjd att underskatta tyngden av högre ställda samhällsgruppers uppgifter och ansvar samt överskatta de allmänna kulturella förmåner, som komma dithörande individer till del, kan det å andra sidan icke förnekas, att tillvaron för dessa i allmänhet måste te sig ljusare än för de kroppsarbetandes stora flertal. Industrialiseringens återverkningar på individernas ställning — deras nedsjunkande till ringa kuggar i de stora maskinerierna, deras små utsikter till självständig verksamhet, arbetsförhållandets osäkerhet och arbetslöshetsrisken o. s. v. — äro ägnade att hos de kroppsarbetande dämpa levnads- och arbetslusten, detta så mycket mer som många av dem äro medvetna om att, därest de fått tillfälle att under gynnsammare förhållanden utbilda sina anlag och arbeta under lika förutsättningar med bättre situerade, de kunnat tillkämpa sig en annan och högre levnadsstandard och samhällsställning, Det är förklarligt, om dessa för arbetarnas djupa led särskilt framträdande förhållanden bland dem alstra en känsla av att de inom samhället åtnjuta mindre

[1] Beträffande lagförslaget se Soc. Medd. 1919, h. 1, sid. 28 ff. Kommerskollegiets utlåtande över samma lagförslag är tryckt i Kommersiella Meddelanden 1919, h. 5, sid. 200 ff. Beträffande arbetstidskommitténs förslag till lag om begränsning av bageri- och konditoriarbete se sid. 160 i det följande. Över skeppstjänstkommitterades förslag till begränsning av arbetstiden å svenska fartyg (Soc. Medd. 1919, h. 1, sid. 37 ff.) hava socialstyrelsen och kommerskollegium avgivit gemensamt utlåtande, som återgivits i Kommersiella Meddelanden 1919, h. 5, sid. 209 ff.

förmåner än andra samt att dessa förmåner med orätt undanhållas dem. Då den långa arbetstiden icke utan fog betraktas såsom det måhända mest avgörande hindret för deras utbildningsstravanden, deras vilo- och förströelsebehov, deras ansträngningar för att uppstiga till en ljusare och mera människovärdig tillvaro, så är det naturligt, att undanröjandet av detta hinder kommit att för dem bliva ett av de främsta mål, för vars nående de samlats och vilket de icke vilja släppa. Härigenom har kravet på 8-timmarsdagen blivit en lösen framför andra inom arbetarrörelsen i alla länder, och dettas genomförande skulle därför te sig som inseglet på kroppsarbetarnas slitande av det mest tyngande band, med vilket andra samhällsgrupper velat kvarhålla dem på ett lägre plan och i ett förtryckt läge.

Även om sådan uppfattning om avsiktlig orättvisa från de ledande samhällsklassernas sida är oriktig och vittnar om bristande insikt i det ekonomiska orsakssammanhang, som är bestämmande för de sociala problemens faktiska gestaltning, innebär emellertid en sådan allmän misstämning inom stora folklager alltid en realitet av allvarlig betydelse för en lugn och lycklig samhällsutveckling. Och denna betydelse blir än större, när föreställningen dock så tillvida innehåller en kärna av sanning, att den långa arbetstiden särskilt för de kroppsarbetande är ett väsentligt hinder för deras personliga utveckling, deras utsikter att höja sig och göra sig gällande, deras möjligheter att leva ett lyckligare och sundare liv.

Då allmängiltiga undersökningar rörande arbetstidens längd och utnyttjande icke föreligga i fråga om samhällets olika större grupper, låter det sig icke göra att med full bestämdhet bedöma befogenheten av kroppsarbetarnas uppfattning om sin missgynnade ställning i detta avseende. Enbart sifferuppgifter skulle här icke heller vara tillfyllest, då på spörsmålet inverka andra faktorer, sammanhängande med den ställning vederbörande intaga och de förhållanden, under vilka de utföra sina uppgifter. En rättvis jämförelse kräver sålunda hänsynstagande till arbetslokaler och vilotillfällen, till den större eller mindre bundenheten eller självständigheten under arbetet, vidare till den omständigheten, huruvida arbetets resultat i större eller mindre mån komma dem tillgodo, som utföra detsamma o. s. v. Den i annans tjänst anställde kan sålunda ej direkt jämnställas men den självständige företagaren, som själv bestämmer tid och takt för sitt arbete, som utför det i en självvald miljö, som hämtar vederkvickelse i ett välordnat hem och i regel utan bekymmer för den dagliga utkomsten, som sporras av det egna intresset för företagets framgång och som genom intensiv energiinsats under sin krafts dagar kan trygga egen och familjens framtidsuppehälle. Även inom denna samhällsgrupp lärer emellertid en mycket stor del icke åt sin förvärvsverksamhet ägna större del av sin tid än vad enligt föreliggande lagförslag skulle nu kunna krävas av kroppsarbetarna. Likartat torde förhållandet vara beträffande flertalet högre affärsanställda samt mera intellektuellt arbetande i övrigt. Av de med dem jämförliga befattningshavarna i allmän tjänst uttages i allmänhet icke högre, men väl ofta lägre daglig tjänstetid än 8 timmar. Beträffande de stora grupper av befolkningen, som utföra husligt arbete i hemmen eller tillhöra jordbruket med binäringar gäller i stort sett, att deras verksamhet är mera omväxlande eller eljest bedrives under förhållanden, väsentligen skilda från dem, som prägla de industriella och därmed jämförliga yrkena. I fråga om arbetstidens längd och bundenheten därunder torde sålunda en skillnad föreligga mellan å ena sidan de kroppsarbetande och med dem jämnställda (butikspersonal m. fl.) samt å andra sidan övriga samhällsgrupper, och lär alltså arbetarnas missnöje i detta avseende hava ett visst faktiskt underlag.

Faran för samhället av att inom sig hysa en samhällsgrupp, som på delvis berättigade grunder känner sig icke tillbörligt tillgodosedd och skyddad i sina primära intressen, är givetvis större, i samma mån denna grupp är talrik och dess uppgifter äro av väsentligare betydelse för det hela. Ur denna synpunkt måste

det vara av synnerlig vikt för samhället att tillse vad som bör och rimligen kan göras för att undanröja anledningarna till berättigat missnöje och att därigenom ådagalägga sin allvarliga strävan att lätta bördorna, där de tynga hårdast.

Såsom striden om arbetstidens längd utvecklats och för närvarande gestaltar sig, är det utan vidare klart, att den otillfredsställdhetens och missnöjets anda, som väsentligen härur uppkommit, kan mera verksamt bekämpas endast genom att det tillmötesgående steget nu tages så långt förhållandena medgiva. Det bör sålunda enligt socialstyrelsens uppfattning icke föreligga någon tvekan om det humanitärt och socialt önskvärda i att nu acceptera 8-timmars arbetsdagen eller 48-timmars arbetsveckan såsom utgångspunkt för ett offentligt rättsligt ordnande av arbetstidsfrågan.

Ekonomiska synpunkter. Ehuru socialstyrelsen sålunda måste livligt förorda förevarande frågas lösning, kan styrelsen icke underlåta att framhålla vissa omständigheter, som måste beaktas, om icke denna reform och med densamma åsyftade resultat skola äventyras. Arbetarna i vårt numera tämligen industrialiserade land äro för sin utkomst direkt beroende av företagens upprätthållande under drägliga villkor. Vidare äro arbetarna såsom konsumenter känsliga för att icke prisnivån drives upp. Då fattigdomens avskaffande är det huvudsakliga målet för socialpolitiken och förutsättningen härför är allmän höjning av välståndet genom ökad tillgång å produkter, kräver omsorgen om gemensamt väl, att praktiska hänsyn till produktionens skyddande noga uppmärksammas vid det sociala reformarbetet. Att därvid beakta allenast de närliggande önskningsmålen men förbise det ekonomiska sammanhanget, kan föranleda allvarliga missräkningar och medföra tungt ansvar

Såväl kommittémajoriteten som särskilt trenne arbetsgivarrepresentanter inom kommittén hava sålunda erinrat, att den föreslagna förkortningen av arbetstiden från i genomsnitt omkring 55 till 48 timmar i veckan skulle avsevärt sänka produktionen och, därest arbetarnas löneinkomst skall bibehållas, fördyra produkterna. Sistnämnda verkan skulle jämväl inträda för den händelse företagen genom utvidgning av anläggningar och anställande av ökat antal arbetare skulle söka hålla sig uppe vid sin nuvarande kapacitet. Nämnda reservanter hava vidare — med stöd av preliminära kalkyler på ekonomiskt-statistiska uppgifter, som insamlats av kommittén men ännu ej hunnit ingående bearbetas — kommit till det resultat, att den ekonomiska belastningen på vår industri skulle bliva mycket betydande samt att för upprätthållande av en oförändrad produktionskapacitet skulle erfordras ett mycket stort tillskott av arbetskraft. Vid sina ifrågavarande beräkningar hava reservanterna utgått från den förutsättningen, att industrien icke skulle kunna genom omläggningar eller förbättringar i organisation, teknik eller arbetsmetoder i någon mån neutralisera en lagstadgad arbetstidsbegränsnings menliga verkningar samt att ej heller någon stegring av arbetsintensiteten hos arbetarna kan påräknas till följd av en sådan reform.

Gent emot dessa antaganden synas dock befogade invändningar kunna göras.

Det har av kommitténs utredningar framgått, att arbetstidens längd i alla kulturländer och jämväl i vårt land under de senaste decennierna befunnit sig i stadigt sjunkande. Detta förhållande visar i sin mån ej blott att bakom arbetarnas krav legat något sakligt befogat, som gett dem stöd i deras strävan, utan även att arbetsgivarna icke funnit tekniskt och ekonomiskt omöjligt att tillmötesgå dessa krav. Detta har i regel skett genom överenskommelser mellan vederbörande fackorganisationer, därvid mången gång mycket betydande förkortning av arbetstiden genomförts för hela industrier efter endast några veckors respit. Dylika överenskommelser, som ofta gällt ett mycket stort antal företag, hava säkerligen synts åtminstone vissa av dem betungande, men endast i få fall torde av sådan genom arbetarnas tryck framtvungen reglering hava försports de ödesdigra följder, som nu befaras av ett på enahanda sätt verkande ingripande från statens sida. Nu berörda förändringar framtvingas vidare i många fall alldeles oberoende av huru motsvaran-

de förhållanden ställa sig vid konkurrerande företag i utlandet eller inom andra industrier i det egna landet. Kommitténs utredningar ådagalägga jämväl, att 48 timmars arbetsvecka redan i Sverige tillämpas vid åtskilliga företag inom olika yrkesgrenar oberoende av att vid flertalet andra med dem direkt konkurrerande företag arbetstiden är exempelvis 54 eller 57 timmar eller ännu längre. Det lärer ej förhålla sig så, att de ifrågavarande företagen med kortare arbetstid endast till följd av arbetarnas tryck genomfört densamma eller att de därigenom kommit i ogynnsamt läge. I fråga om vissa företag kan till och med påvisas, att de tillskyndats fördelar, i det de genom skiftarbete eller annan anordning kunnat med den kortare individuella arbetstiden för arbetarna förena längre arbetstid för sin anläggning och sålunda åstadkomma bättre förräntning av det i densamma bundna kapitalet. Sant är visserligen, att förhållandena ställa sig väsentligen olika för olika företag. Så mycket framgår i alla fall av det nu anförda, att man icke är berättigad utan vidare utgå ifrån, att en generell arbetstidsförkortning skulle med oundviklig naturnödvändighet medföra motsvarande generella belastning å den därav berörda företagarverksamheten.

Skulle nu anförda, av arbetsgivarreservanterna hävdade sats äga giltighet, vore det oförklarligt, att samtidigt med den även av dem framhållna fortgående avkortningen av arbetstiden inträtt en högst betydande stegring av landets produktion. Dennas verkliga utveckling kan tyvärr ej statistiskt konstateras, men har ostridigt under de senaste decennierna varit mycket betydlig. Den kan endast till ringa del bero på arbetarantalets ökning, då denna endast utgjort 1 à 3 % per år (undantagsvis dock 6 % från 1915 till 1916). Återstår sålunda allenast den förklaringsgrunden, att den maskinella och mänskliga arbetskraften kunnat allt bättre utnyttjas. Det inre reformarbetet inom industrien har härutinnan onekligen åstadkommit storverk, som icke blott medgivit väsentliga förbättringar för personalen — både i avseende å arbetstid, löner och andra arbetsförhållanden — utan därjämte höjt dess produktion och avkastning. Intet tyder på att detta utvecklingsarbete på något sätt avmattats. Tvärtom synas många skäl tala för, att vi endast befinna oss i början av en period med ännu starkare industriell uppryckning — tack vare växande *kapitalresurser, nyvunna råvarutillgångar, uppfinnarverksamhetens och teknikens* framsteg, ökad företagardrift, förbättrad arbetsorganisation, stegrad vetenskaplig, teknisk och praktisk kapacitet hos ledningen samt höjd nivå bland underbefäl och arbetare. Även om dessa olika faktorers betydelse här ej kan närmare utvecklas och i allmänhet icke heller direkt mätas, lärer ingen bestrida, att de tillsammantagna representera en sådan fond av utvecklingsmöjligheter och medgiva sådan anpassning av den industriella verksamheten, att i jämförelse därmed en även väsentlig sänkning av arbetstiden för de inom denna verksamhet anställda ter sig som ett visserligen viktigt men långt ifrån avgörande moment med avseende å produktionens framtid.

Såsom i viss mån belysande *ett* produktionsmoments betydelse kunna anföras några uppgifter ur den officiella industristatistiken rörande arbetarantal och antal hästkrafter vid motorer för omedelbar fabriksdrift. Från år 1913 till år 1916 (den senaste period för vilken fullt jämförliga siffror härom finnas tillgängliga) ökades sålunda arbetarantalet från 361 000 till 398 000 eller med 10·3 %, men antalet hästkrafter från 895 000 till 1 125 000 eller med 25·7 %. Oaktat året 1916 av kända orsaker uppvisade enastående stegring av arbetarstammen, under det att särskilda svårigheter yppades för den maskinella kraftens ökande, blev resultatet för de fyra åren likväl en långt större tillväxt av denna senare. Helt visst kommer också vår materiella utveckling i allmänhet och särskilt för flertalet industriers del att i fortsättningen framför allt kännetecknas av den maskinella kraftens vidgade användning. Sedan numera på lagstiftningens väg fastare rättslig grund lagts för våra stora vattenkraftsresursers utnyttjande och staten direkt och indirekt medverkar därtill, stå nästan obegränsade krafttillskott till förfogande för produktionens höjande.

Såväl härigenom som genom starkare utnyttjande av andra produktionsfaktorer lärer näringslivet kunna ganska snart kompensera det försvagande av arbetarnas insats, som genom arbetstidens begränsande kan komma att inträda. Efter de erfarenheter man har i detta avseende från de många fall, då genom arbetarorganisationers tryck starka arbetstidsreduktioner tvångsvis genomförts, ävensom från industriens under kristiden ådagalagda förmåga att bemästra mötande svårigheter av skilda slag, måste de framtida menliga verkningarna i produktionsavseende av den nu föreslagna reformen te sig mindre betydelsefulla än man på sina håll gjort gällande.

Förbises bör ej heller, att den ökade fritiden helt visst kommer att av många arbetare nyttjas till arbete för vård av hem och bohag samt för livsmedelsproduktion till eget bruk. I sistnämnda avseende bör sålunda märkas, att det icke är endast kristidens tryck, som framdrivit intresset för smabruksverksamhet och koloniodling m. m. Tack vare sådant intresse samt framsynt medverkan av arbetsgivare och andra hava sedan lång tid tillbaka arbetare särskilt vid företag på landsbygden ägnat sina fristunder åt odling av egna eller upplåtna trädgårdsland, husdjursskötsel o. s. v. Därest ökad tid beredes dem för dylika sysslor, lära därav kunna förväntas även beaktansvärda produktiva resultat.

Delade meningar hava nu liksom tidigare yppats rörande frågan, huruvida man kan förvänta, att arbetarnas energiinsats per tidsenhet skall stegras i samband med att antalet arbetade tidsenheter minskas. Onekligen synas teoretiska skäl tala härför, i allt fall beträffande vissa slag av arbete. Säkert är emellertid, att ökad arbetsintensitet i viss mån kan framdrivas genom förbättringar i arbetsorganisation, lönesystem och andra anordningar. Obestridligen sammanhänger vidare arbetsintensiteten väsentligen med den psykologiska och intellektuella standarden inom arbetarkårerna. Så länge dessa med visst fog anse sig sämre ställda än andra samhällsgrupper, saknas en mycket väsentlig förutsättning för den känsla av solidaritet med företagen och den arbetslust, som erfordras för ernående av goda resultat. Då 48 timmarsveckans genomförande skulle av arbetarna betraktas såsom ett viktigt och stort tillmötesgående samt undanröja en väsentlig orsak till misstämning mellan dem och företagarverksamhetens representanter, kan även härutinnan förväntas ett kraftigt tillskott av betydelse för produktionen.

Erinras må i detta sammanhang, att tvister om arbetstiden länge spelat en viktig roll i striderna emellan arbetsgivare och arbetare. Enligt den av socialstyrelsen utarbetade statistiken rörande arbetskonflikter hade under åren 1903—1917 tillhopa 92 strejker eller lockouter, omfattande 314 arbetsgivare, 7 625 arbetare och 166 450 förlorade arbetsdagar, huvudsakligen föranletts av tvister rörande arbetstiden. Dylika tvister utgjorde vidare under samma tid bidragande orsak till 165 konflikter, omfattande 799 arbetsgivare, 25 135 arbetare och 711 105 förlorade arbetsdagar. Dessa siffror giva dock endast ett ofullständigt begrepp om den friktion, som på denna punkt framträtt och som tillfogat produktionen förluster, direkt genom avbrott i verksamheten men än mer indirekt såsom en ständig källa till slitningar under arbetet och svårigheter vid avtalsuppgörelser. Under den senaste tiden hava just på denna punkt uppkommit allvarliga komplikationer, vilka helt visst skulle bliva verkligt svårartade, därest icke genom lagstiftningens mellankomst vinnes en mera definitiv lösning, som utan att oskäligt betunga produktionen tillerkänner arbetarna en ställning i fråga om arbetstiden, som kommer dem att känna sig i huvudsak likställda med jämförliga samhällsgrupper. Har sådan huvudsaklig likställighet en gång genomförts, så ligger det i sakens natur, att därmed en avspänning i det nu synnerligen skärpta förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare måste inträda i vad angår denna fråga. Detta synes vara av särskild betydelse just nu, då andra allvarliga svårigheter hota arbetsfreden.

Tillgången å arbetskraft. Det har vidare under diskussionen om arbetstiden hävdats, att en förkortning av densamma utgör en viktig förutsättning för arbetarnas utbildning

samt att deras höjande i olika avseenden kommer att bliva av stort värde för produktionen. Enligt styrelsens uppfattning är även denna synpunkt värd beaktande. Den yrkeskonservatism och obenägenhet mot förbättrade organisations-, löne- och arbetsmetoder, som ofta förspörjes bland arbetarna och lägger hinder i vägen för produktionsprocessernas fortskridande förenkling och förbilligande, har otvivelaktigt sin rot förnämligast i bristande upplysning och insikt om sådana förbättringars betydelse för landets produktion samt följaktligen även för höjandet av arbetarnas standard. Då arbetstidens förkortande ökar arbetarnas möjligheter till vinnande av sådan insikt och då bland dem framträder ett livligt bildningsintresse, för vars tillgodoseende omfattande anordningar numera vidtagits från såväl det allmännas som frivilliga sammanslutningars sida, lärer härav kunna förväntas värdefulla resultat även för produktionen. Det torde för övrigt få anses obestridligt att, lika väl som näringslivets snabba utveckling under senaste tid icke varit möjlig utan den samtidiga höjningen av arbetarnas nivå, den fortsatta utvecklingen delvis måste baseras på ytterligare höjning av densamma. Även den skickligaste ledning måste nämligen vid sitt reform- och utvecklingsarbete bygga bland annat på stegrad anpassningsförmåga och kapacitet bland arbetarna och det ur deras led rekryterade underbefälet.

Ehuru sålunda många skäl tala för att konsekvenserna för produktionen av 48-timmarsveckans realiserande ingalunda skola bliva så kännbara, som mången antagit, lider det intet tvivel, att åtminstone till en början en icke oväsentlig ökning av arbetarstyrkan skall bliva erforderlig för produktionens vidmakthållande och normala utvecklande. Då det givetvis är högst angeläget att för denna ökning icke behöva anlita arbetskraft av främmande nationalitet, möter här frågan, om inhemsk sådan i erforderlig utsträckning kan stå till förfogande. Att här närmare ingå på detta spörsmål låter sig icke göra, då dess besvarande sammanhänger med vittutseende demografiska och emigrationspolitiska förhållanden samt med den allmänna ekonomiska utvecklingen. Det må emellertid här framhållas, *att* kristidskonjunkturerna tillfälligtvis bundit långt mera arbetskraft inom industri, handel m. fl. yrken än i fortsättningen kan behållas,[1] *att* jordbruket icke desto mindre för närvarande har sitt behov av arbetskraft fyllt i högre mån än under decennier tidigare *samt att* dessa båda skenbart oförenliga fakta väsentligen förklaras genom emigrationens avstannande under krigsåren, varigenom omkring 50,000 personer kunna beräknas hava besparats för vårt näringsliv. När nu återgången till mera normala förhållanden — den s. k. fredskrisen — börjat inträda, lösgöres efter hand den mera tillfälligt uppsugna arbetskraften, varav blivit följden, att arbetslöshet redan framträtt. Såvitt dömas kan, är sålunda arbetsmarknadens läge gynnsamt för genomförande av en reform, som förutsätter disponibla arbetarreserver. Uteslutet synes icke, att den föreslagna förkortningen av arbetstiden kan bliva påkallad för motverkande av arbetslösheten.

Liksom detta läge framkallats av nu rådande konjunkturer, kan detsamma emellertid vid en omkastning i dessa bliva förändrat. Skulle en högkonjunktur inträda samtidigt med eventuellt genomförande av 48-timmars arbetsveckan, måste givetvis stora svårigheter möta för arbetsstyrkans omedelbara utökande i den mån som erfordras för att förhindra produktionens sjunkande. I sådant fall föreligger onekligen risk för att jordbruket får vidkännas skärpt konkurrens från övriga näringsområdens sida, därvid en ytterligare markerad skillnad i arbetstidens längd mellan å ena sidan industrien m. fl. yrken och å andra sidan jordbruket skulle verka till den sistnämnda näringsgrenens nackdel.

Det torde i detta sammanhang böra erinras, att jordbruket för sin fortgående utveckling icke behöver räkna med ökad arbetartillgång. Av den officiella statistiken

[1] Såsom exempel må allenast anföras, att landets självförsörjning med bränsle, krävt flera 10 000-tal arbetare mera än under normala förhållanden, samt att den mekaniska verkstadsindustrien under krisåren kan beräknas hava utökat sin arbetarstam med minst 20 000 man.

framgår nämligen att, under det medelskörden reducerad till skördeenheter från perioden 1896/1900 till perioden 1906/1910 ökats med 23 %, jordbrukets manliga arbetskraft [1] från år 1900 till år 1910 minskats med 4 %. Här föreligger sålunda samma förhållande, som konstaterats i fråga om industrien, nämligen att produktionens landvinningar icke göras genom ökad insats av människokraft utan genom förbättringar i produktionsprocessen. Särskilt med tanke på jordbruksteknikens utveckling i förening med den snabba elektrifieringen kan man sålunda förutsätta, att produktionsstegringarna inom jordbruket skola även framgent kunna fortgå utan ökad användning av mänsklig arbetskraft. Hela landets befolkningsöverskott torde sålunda i fortsättningen kunna tagas i anspråk för övriga arbetsområden.

Övergångstidens svårigheter. Vad nu anförts synes emellertid giva vid handen, att stor vikt ligger vid den planerade lagstiftningens genomförande under därför gynnsamt marknadsläge, sålunda vid sjunkande eller låg konjunktur samt helst vintertiden, då i regel överskott finnes å arbetskraft.

Även under nu angivna förutsättning måste den föreslagna arbetstidsbegränsningen under den närmaste övergångstiden alltid medföra betydande svårigheter. Utgår man från att landets konsumtionsbehov skall i fortsättningen i lika grad som förut täckas genom egen produktion samt att denna likaledes skall räcka till för normal export, så måste arbetstidsbegränsningen för individerna kompenseras genom bland annat ökad arbetskraft, vidgade arbetslokaler, bättre maskinutrustning m. m.

Vad beträffar arbetarantalets ökning får icke förbises att, även vid förutsatt gynnsamt marknadsläge med god tillgång å arbetskraft, avsevärd tid alltid åtgår för att uppdriva de nyanställdas yrkesskicklighet och samarbeta dem med den gamla arbetarstammen. Ej heller förefinnas allestädes erforderliga bostadsutrymmen för den nya personalens mottagande. Denna svårighet inställer sig särskilt i fråga om de näringsområden, där arbetsstyrkornas utökande är oavvisligt för produktionens vidmakthållande, nämligen vid företagen med oavbruten drift. Dessa äro i allmänhet belägna å landsbygden, där i arbetsställenas närhet lediga bostadslägenheter endast i ringa mån stå till förfogande. Enligt tillgängliga uppgifter torde vid genomförande av 48-timmarsveckan ifrågavarande företag behöva utöka arbetarstammen med inemot 16 000 man och för de flesta av dem bygga nya bostäder. Med antagande av normal proportion bland dem av minderåriga, gifta och ogifta vuxna samt under förutsättning av sedvanligt bostadsutrymme, skulle för de nytillkomna arbetarna erfordras c:a 28 000 rum och kök (eldstäder). Även om på sina håll förberedelser redan vidtagits för denna frågas ordnande, kan uppenbarligen ej tillräckligt bostadsbyggande allestädes medhinnas inom den korta tid av c:a 7 månader, som kan beräknas förflyta mellan lagens tidigaste utfärdande (omkring 1 juni) och den föreslagna tidpunkten för dess ikraftträdande. Även i stadssamhällen torde med hänsyn till bostadsbristen svårigheter möta för inflyttning av behövlig ökad arbetskraft.

Även för andra företag å landsbygden än de nyss berörda torde erforderlig ökning i arbetsstyrkan förutsätta byggande av bostäder till betydande kostnad. Därtill kommer, att för sådana företag, där skiftarbete i regel ej låter sig anordna, även skulle ifrågakomma utvidgning av arbetslokalerna och ökning av den maskinella utrustningen. Det mest önskvärda sättet för arbetstidsbegränsningens kompenserande består givetvis i de tekniska produktionsförhållandenas förbättring. Men förutom ökat utrymme kräva maskinerna ökad krafttillförsel, vilken icke alltid kan ske utan ny kraftanläggning till avsevärda kostnader. Skulle det här endast gälla ett eller annat företag, vore vår mekaniska verkstadsindustri i regel vuxen uppgiften att omedelbart tillhandahålla den ökade maskinutrustningen. Den modernisering i detta avseende, som ovan förutsatts för produktionens vidmakthållande, lärer emellertid få utsträckas till ett så stort antal företag, att de på en gång uppkommande behoven helt visst icke kunna

[1] Motsvarande beräkningar rörande den kvinnliga arbetskraften inom jordbruket bliva mindre vägledande, då den till mycket väsentlig del tages i anspråk för hushålls- o. dyl. göromål.

tillgodoses inom en snävt begränsad tidrymd. Då därjämte inmonteringen likaledes kräver sin tid, måste stora svårigheter möta för industriens anpassning under en alltför kort övergångstid. Slutligen bör märkas, att under nuvarande förhållanden särskilda svårigheter möta för att under resor i utlandet studera och anskaffa vissa specialmaskiner.

Samtliga de åtgärder, som kunna erfordras för produktionens anpassning efter lagstiftningen — ökning av arbetarantal och bostäder, utvidgning av arbetslokaler, byggande av kraftanläggningar, anskaffande av nya maskiner, arbetsledningens förstärkande o. s. v. — kräva ökat fast kapital eller stegrade löneutgifter. Den oundvikliga följden härav blir fördyrad tillverkning och stegrade priser på produkterna, åtminstone i jämförelse med vad förhållandet skulle blivit, därest arbetstiden lämnades oförändrad. En sådan verkan av den föreslagna lagstiftningen är givetvis under alla förhållanden mindre önskvärd; för närvarande skulle den väsentligt motverka prisnivåns återgång.

Näringslivets aktuella läge är emellertid — oberäknat nu berörda menliga verkningar av ett brådstörtat ingripande av lagstiftningen — ägnat att ingiva allvarliga bekymmer. Fredskrisens förutsedda svårigheter framträda sålunda hos oss med nästan lika stor styrka som i flertalet av de nyss krigförande länderna. Vår på hemlandets marknad inriktade industri har oförtydbara känningar av de stora industriländernas behov av att snarast realisera upplagrade varor; exportindustrien likaledes av deras strävan att fortfarande för sig monopolisera de under kriget för oss avstängda avsättningsområdena. Även om denna restriktiva handelspolitik icke längre skulle kunna vidhållas, vidtager likväl för vår export det mödosamma, tidskrävande och dyrbara arbetet att återknyta gamla eller förvärva nya förbindelser. Att vårt näringsliv härutinnan försatts i en ogynnsam ställning, som särskilt under den närmaste tiden kommer att medföra beklagliga ekonomiska och sociala påföljder, torde icke vara tvivel underkastat.

Ytterligare svårigheter framträda för de industrier, som för kraftalstring, metallurgiska eller andra ändamål äro hänvisade till att i större utsträckning använda stenkol. Till följd av statliga åtgärder betinga för närvarande engelska kol för hemmarknaden 37 sh. per ton men vid försäljning till neutrala länder 80—85 sh. samt skottska kol resp. 35 och 70 sh. Liknande prisskillnader gälla i fråga om tyska kol; någon ändring i berörda förhållanden lärer ej heller vara att snart förvänta. För innevarande år torde man få räkna med ett genomsnittspris å kol i Sverige av 110 kronor per ton eller c:a 80 kronor mer än inlandspriset i England. Med en beräknad förbrukning under år 1919 av 1·8 millioner ton innebära dessa priser en merkostnad för den svenska industrien av 144 millioner kronor, och vid normal drift, då kolförbrukningen inom vår industri uppgår till mer än 2·5 millioner ton, skulle merkostnaden uppgå till omkring 200 millioner kronor.

Det nu anförda torde tillfyllest ådagalägga, att vårt näringsliv för närvarande har att kämpa med handelspolitiska och konjunktursvårigheter, som äro ägnade ingiva allvarliga farhågor. Även om dessa icke få anses utgöra avgörande hinder för en lagstiftning, som påkallas av starka humanitära och sociala skäl, så innebära desamma dock en särskild uppfordran att med all omsorg överväga, huru densamma må kunna genomföras utan alltför störande inverkan på näringslivet och landets ekonomiska ställning.

Internationella förhållanden. Verkligt olycksbringande i nu berörda avseenden kunde den planerade arbetstidsbegränsningen bliva, därest den komme att i huvudsak drabba endast vårt lands produktion, under det att de främmande länder, med vilka vårt näringsliv förnämligast har att konkurrera — på vår egen marknad eller på världsmarknaden — komme att tillämpa längre arbetstid och sålunda kunde till grund för sina *varupriser lägga lägre arbetskostnad. Denna kostnad kommer i allt fall att* — på grund av levnadskostnadernas under någon tid framåt säkerligen bestående relativa höjd i vårt land — ställa dess näringsliv i oförmånlig ställning gent emot utlandets. Såsom den internationella konkurrensen utvecklas och fortfarande lärer ställa sig, kan sådan ytterligare belastning på vår konkurrens-

kraft medföra mycket allvarliga verkningar. Det är också bekant, att vid alla tidigare internationella förhandlingar om restriktiva åtgärder i fråga om arbetstiden, även när det gällt endast vissa näringsgrenar eller särskilda arbetarkategorier, man varit ytterst angelägen om att icke i något avseende ställa sitt eget näringsliv i oförmånlig ställning i jämförelse med andra länder. Samma synpunkter hava jämväl inom riksdagen hävdats vid dess behandling av förslag om arbetstidens begränsande. Det lärer också få anses otvivelaktigt, att en belastning på den nationella hushållningen, som avsevärt minskar vår konkurrensförmåga gent emot utlandet, skulle även för arbetarna kunna medföra allvarliga nackdelar. Enligt socialstyrelsens uppfattning måste sålunda vid bedömandet av förevarande lagförslag hänsyn tagas till den ståndpunkt man i fråga om arbetstidens längd intagit i näringspolitiskt ledande eller eljest med oss i livligare handelsutbyte stående främmande länder.

Beträffande detta spörsmål har arbetstidskommittén meddelat vissa upplysningar, enligt vilka 48-timmarsarbetsveckan genom lagstiftning redan mera generellt genomförts i Finland, Tyskland och Österrike samt i vissa delar av Australien och Amerika — dock ej i Canada eller i flertalet av Förenta Staterna. För arbeten i gruvor samt under statens egen regi har jämväl samma arbetstid genom författningsbestämmelser införts i många större industriländer. Enligt upplysningar, som inhämtats av socialstyrelsen, är lagstadgad 48-timmarsarbetsvecka införd i Ungern, Böhmen och Polen.

I Norge, där genom provisorisk lag nästlidna år arbetstiden principiellt begränsats till 48 timmar i veckan, har arbetarskyddskommittén den 31 nästlidna januari till regeringen avgivit ett lagförslag, enligt vilket 8½ timmars arbetsdag (48 tim. i veckan) skulle genomföras i fråga om all verksamhet, som faller inom arbetarskyddslagens tillämpningsområde. Principiellt äro samtliga kommittéledamöter eniga i fråga om arbetstidens längd, men skilja sig meningarna i avseende å lagens omfattning samt om lämpligheten av att omedelbart genomföra reformen. Bland arbetsgivarrepresentanterna har sålunda norska arbetsgivarföreningens direktör uttalat sig för reformens omedelbara lagfästande men föreslagit längre respittid för dess trädande i kraft samt vidsträckt befogenhet för administrationen att meddela dispenser och i övrigt underlätta övergångstidens svårigheter för företagen.

Vad Danmark angår hava avtalsförhandlingar mellan arbetsgivarnas och arbetarnas huvudorganisationer under nästlidna januari månad resulterat i överenskommelse om att förutvarande daglig arbetstid om

10 timmar eller mer förkortas till 9 timmar och å lördag 8 timmar
9½ » » » » » 8½ » » » » 8 »
9 » » » » » 8½ » » » » 8 »
8½ » » » » » 8 » » » » 8 »

Tillika har bestämts, att förhandligar den 1 juli 1919 skola upptagas för att undersöka då rådande arbetstidsförhållanden i in- och utlandet samt därav följande möjligheter för ytterligare nedsättning av arbetstiden. Enligt uppgifter i tidningspressen har i dagarna danska regeringen tillsatt en kommission med uppgift att till nyssnämnda datum förbereda lagstiftning om 48 timmars arbetsvecka.[1]

I England uppgår den faktiska arbetstiden, enligt uppgift från Labour Department, inom flertalet större industrier, lantkommunikationer m. fl. arbetsområden till 47 à 49 timmar i veckan, och pågå för närvarande därstädes förhandlingar om införande av motsvarande eller än kortare arbetstid för åtskilliga andra yrken.

Den normala arbetstiden synes i Frankrike vara omkring 57 timmar i veckan. I enlighet med beslut vid fackföreningskongress i november 1918 pågå emellertid strävanden att genomföra 8 timmars arbetsdag för alla kroppsarbetare. Franska regerin-

[1] Se härom sid. 189 i det följande.

gen lärer göra sin medverkan härtill beroende av blivande internationell överenskommelse i samband med fredskongressen.

Enligt meddelande i pressen skulle i Förenta Staterna 8-timmarsdagen principiellt vara godtagen i stor utsträckning, om ock övertidsarbete mot 100 % förhöjd ersättning fortgår. Arbetstidsförkortningarna hava genomförts med stöd av presidenten, som i frågan gjort följande programuttalande: »åtta timmars arbetsdag är en i landet fastslagen princip; erfarenheten har visat dess rättmätighet också i krigstid».

Denna summariska översikt visar, att 48 timmars arbetsvecka genom lagstiftning eller på annat sätt genomförts i nästan alla länder av större betydelse på världsmarknaden samt att den sålunda för närvarande kan betecknas såsom ett nästan allmänt internationellt faktum. Vid sådant förhållande skulle vårt näringsliv icke genom den föreslagna lagstiftningens genomförande försättas i något sämre läge än de konkurrerande ländernas. Emellertid har det gjorts gällande, att de under senaste åren genomförda arbetstidsförkortningarna föranletts av kristidens säregna förhållanden samt att, när dessa upphöra att verka med samma styrka, den ekonomiska nödvändigheten av stark produktion till billigast möjliga kostnad skall framtvinga en utökning av arbetstiden, evad denna bestämts genom lagstiftning eller på annat sätt. Såvitt dömas kan, hava arbetstidsförkortningarna i utlandet under kristiden väsentligen underlättats genom vederbörande arbetsgivares och statsmakters erkänsla för arbetarnas insatser under krigets prövande förhållanden. En medverkande anledning har varit, att kvinnor i stor utsträckning fått uppbära produktionen samt att arbetet till stor del måst omläggas på skift för att hållas uppe på erforderlig produktionsnivå. När nu emellertid vid krigshärarnas avmobilisering den manliga arbetskraften talrikt strömmat till, har man genom bibehållande eller genomförande av den kortare arbetstiden velat bereda utkomst för ett större antal och därigenom motverka den uppkomna arbetslösheten. Detta syfte angavs uttryckligen såsom ett motiv för det tyska avmobiliseringsministeriets författning i ämnet, genom vilket den ordinarie arbetstiden begränsades till 8 timmar om dagen. Otvivelaktigt synas sålunda de senaste årens arbetstidsreformer vara väsentligen framkallade av rådande utomordentliga förhållanden. Vid dessas avveckling kan därför fråga uppkomma — särskilt för de av krigskostnader och krigsförluster direkt drabbade länderna — att genom stegrat fredligt arbete söka snarast möjligt utplåna krigsårens ekonomiska skadeverkningar.

Å andra sidan lärer i utlandet liksom hos oss det principiellt berättigade i kroppsarbetarnas krav på denna punkt ganska allmänt erkännas. Även där hava arbetarna genom sina fackliga och politiska organ tillvunnit sig mycket stort inflytande, som helt visst kommer att sättas in på bibehållande av vunna förmåner. Resolutioner i denna riktning hava slutligen under krigstiden upprepade gånger fattats vid internationella arbetarkonferenser och senast bekräftats vid de nyss avslutade konferenserna i Bern för flertalet kulturländers fackliga och politiska arbetarrörelser. Vid dessa konferenser enades man sålunda om att såväl inom resp. länder som gemensamt vid fredskongressen hävda 8-timmarsdagen såsom ett av arbetarnas huvudkrav i fråga om den internationella sociallagstiftningen.[1]

Under sådana förhållanden lärer med stor sannolikhet kunna antagas, att ett principiellt godtagande över hela den civiliserade världen av 48-timmarsarbetsveckan kommer att ingå såsom ett moment i den internationella rättsordning, som man ämnar uppbygga vid fredskongressen. Emellertid kan uppenbarligen det ekonomiska trycket bliva så tvingande, att inför detsamma även de mest behjärtansvärda sociala och humanitära önskemål måste vika. I allt fall kan lätteligen inträffa, att, med fasthållande av den principiella ståndpunkten i arbetstidsfrågan, man likväl vid fredskongressen kan finna allmänt väl kräva, att icke alla i förevarande lagförslag innefattade arbetsområden komma i åtnjutande av 48 timmars arbetsvecka

[1] Se härom närmare sid. 168 ff. i det följande.

eller att andra betydelsefulla jämkningar i principens tillämpning åtminstone för den närmaste tiden vidtagas.

Därest utvecklingen skulle taga denna riktning, vore det uppenbarligen förenat med risk för vårt land att försätta sig i en ekonomiskt ogynnsam undantagsställning. Skyldig företänksamhet synes sålunda kräva, att, på samma gång som vårt land med genomförande av den planerade lagstiftningen ställer sig i raden av de därutinnan mest framskridna staterna, lämpliga former skapas för lagstiftningens anpassning efter den internationella utvecklingen. I samband därmed böra givetvis åtgärder vidtagas för att främja tillkomsten av en med den föreslagna lagen samstämmande internationell reglering av arbetstiden. Styrelsen vill med avseende härå erinra, att styrelsen i utlåtande den 11 innevarande månad över framställning från svenska sektionen av internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd förordat åtgärder, så vitt möjligt i samförstånd med övriga nordiska länder, för ordnat internationellt samarbete på det socialpolitiska området samt erinrat om vikten av att vårt land sättes i tillfälle att vid fredskongressen verka härför och hävda sina intressen i detta avseende.[1]

Med hänsyn sålunda *dels* till nu berörda internationella förhållanden, *dels* till fredskrisens ekonomiska svårigheter, *dels* till angelägenheten av hänsynstagande till blivande arbetsmarknadsläge, *dels* slutligen till oundviklig tidsutdräkt för nödig produktionsomläggning, maskinanskaffning och bostadsökning anser sig styrelsen böra påyrka, att den nya lagen må träda i tillämpning först å tid, som Kungl. Maj:t med beaktande av nyss angivna omständigheter kan finna skäligt bestämma, samt att i lagen må inrymmas bestämmelser ägnade att medgiva dispenser såväl i form av anstånd med lagens tillämpning under viss övergångstid som ock därefter i trängande eller eljest särskilt motiverade fall.

Lagstiftningens omfattning. Innan styrelsen ingår på en behandling av det föreliggande förslagets särskilda bestämmelser, anser sig styrelsens böra något yttra sig över den grundläggande frågan om lagstiftningens omfattning. Att denna principiellt lagts mycket vidsträckt, synes icke böra föranleda erinringar. Å andra sidan har kommittén enligt styrelsens mening framlagt vägande skäl för att från tillämpningsområdet undantaga mycket betydande grupper av kroppsarbetare och med dem i huvudsak jämnställda.

Vad angår statens företag ligger det i sakens natur, att dessas arbetare komma i åtnjutande av enahanda ställning i fråga om arbetstiden, som avses för jämförliga anställda i enskild tjänst. Då emellertid under vissa förhållanden, exempelvis vid krigsfara, så hastig utsträckning av arbetstiden vid vissa statens företag kan bliva nödvändig, att ändring av civillag icke skulle medhinnas, lärer de statsanställdas arbetstid, i enlighet med vad kommittén förutsatt, lämpligen böra regleras i annan ordning.

Även beträffande andra från lagens tillämpning undantagna verksamhetsområden finner styrelsen de av kommittén förebragta skälen härför i allmänhet böra åtminstone för närvarande tillerkännas giltighet. Emellertid anser styrelsen sig böra fästa uppmärksamheten på det med styrka framträdande behovet av snara förbättringar i avseende å arbetstiden för dels personal i handelsbod, rakstuga, frisérsalong och badinrättning, dels personal som i hotell-, restaurang- och kaférörelse direkt betjänar allmänheten. För dessa personalgrupper ställa sig nämligen arbetstidsförhållandena i flertalet fall säkerligen sämre än för de egentliga kroppsarbetarna, huvudsakligen beroende på de särskilda svårigheterna för ifrågavarande arbetstagare att genom sammanslutning däråt öva inflytande. Emellertid äro de nu berörda arbetsområdena av väsentligen annan natur än näringslivet i övrigt samt erbjuda sådana skiljaktigheter vid olika företag, att stora svårigheter uppenbarligen möta för reglerandet av deras arbetstidsförhållanden genom mera allmängiltig lagstiftning. Beträffande samtliga nyssnämnda personalgrupper gäller sålunda bland

[1] Ifrågavarande utlåtande återgives å sid. 164 ff. i det följande.

annat, att deras egna önskemål mindre torde vara inriktade på en absolut begränsning av arbetstidens längd än på dess lämpliga förläggning samt på tillförsäkrandet av ordentliga måltidsraster. Jämväl göres från åtminstone vissa hithörande personalgruppers sida gällande, att deras anställningsförhållanden i allmänhet böra regleras genom lagstiftning. Särskilt hava krav i denna riktning framställts från organisationer för butikspersonal och för kontorspersonal. Vad angår biträdena i butiker, rakstugor, frisérsalonger och badinrättningar lärer en väsentlig förbättring i deras arbetsförhållanden komma att inträda med genomförandet av det förslag till revision av butiksstängningslagen, som socialstyrelsen tidigare framlagt och vilket torde föranleda proposition i ämnet till innevarande års riksdag. För bedömande av frågan om vidare reglerande av butikspersonalens arbetsförhållanden saknas emellertid tillräckligt ingående utredning. Styrelsen har därför i anledning av dels särskild remiss i ämnet, dels direkt till styrelsen ingivna framställningar till förberedande behandling upptagit spörsmålet om närmare undersökningar rörande kontors- och butikspersonalens arbetsförhållanden, och torde styrelsen inom den närmaste tiden bliva i tillfälle att härom hos Kungl. Maj:t göra framställning. Sådan närmare undersökning har i anledning av skrivelse från riksdagen på Kungl. Maj:ts uppdrag redan anordnats beträffande hotell-, restaurang- och kafépersonal. När denna utredning under instundande vår föreligger avslutad, lära fastare hållpunkter givas för bedömandet av behovet av och lämpligaste sättet för ordnandet av denna personals arbetstid och övriga arbetsvillkor. I avvaktan på resultaten av nu berörda utredningar lärer det vara befogat att från den nu planerade lagstiftningen om arbetstidens längd i enlighet med kommittéförslaget undantaga de här ifrågavarande personalgrupperna.

Efter dessa mera allmänna uttalanden övergår styrelsen till att behandla vissa av lagens särskilda bestämmelser, varvid styrelsen finner anledning till erinringar i bland annat följande punkter. Beträffande de i lagförslagets första paragraf uppräknade arbeten, å vilka lagen ej skulle äga tillämpning ifrågasättes, huruvida det icke vore med lagens syfte mest förenligt om på administrativ väg avgörande kunde träffas om upptagande under dess tillämpning av nu undantagna personalgrupper. I fråga om sextonde paragrafen, enligt vilken Konungen, därest tillämpningen av lagen skulle omöjliggöra det fortsatta bedrivandet av visst arbete eller företag, efter arbetsrådets hörande skulle äga medgiva undantag därifrån, yttrar styrelsen följande:

Styrelsen har i det föregående framhållit de svårigheter, som för närvarande trycka näringslivet och vilka äro ägnade att ingiva allvarliga farhågor för vår nationalhushållning även under den närmaste framtiden. Dessa svårigheter komma givetvis att ökas med ett genomförande av denna lag, som otvivelaktigt i allmänhet måste leda till visst fördyrande av produktionen åtminstone under en övergångstid, intill dess företagen hunnit genom förbättringar och förenklingar av olika slag kompensera verkningarna av arbetstidens förkortande. Det är sålunda mycket sannolikt att, därest den rådande lågkonjunkturen fortsätter, många företag skola råka i sådant läge, att den genom lagens genomförande ökade belastningen ställer dem inför risken, att verksamheten icke lämnar skälig eller ens någon förräntning å nedlagt kapital eller rent av blir förlustbringande. Där sådant läge kan anses väsentligen självförvållat till följd av dålig utrustning eller skötsel o. s. v., föreligga uppenbarligen icke tillräckliga skäl för särskilda lindringar i avseende å lagens tillämpning. Annorlunda måste saken te sig i fråga om företag, mot vilkas anordnande och bedrivande sådana erinringar icke kunna göras, men vilka icke desto mindre hotas till sitt framtida bestånd. Förutom den nationalförlust, som uppstår genom nedläggande av före-

tag, bör härvid beaktas jämväl angelägenheten för landet att så långt möjligt är med egen produktion tillgodose egna behov samt att genom oförminskad och helst stegrad export förbättra landets ekonomiska läge. Därest avsevärt avbräck härutinnan tillfogades näringslivet, kunde med fog ifrågasättas, huruvida lagstiftningen lände till avsett gagn.

Det är uppenbarligen dylika synpunkter, som föranlett intagandet i lagen av de bestämmelser, som innefattas i förevarande paragraf. För sin del måste socialstyrelsen, på skäl som närmare angivits i den principiella delen av detta utlåtande, tillmäta berörda synpunkter sådan vikt, att man icke utan allvarlig risk kan undgå att beakta desamma. Särskilt bör därvid uppmärksammas, att den internationella konkurrensen, vars betydelse man under de senaste åren måhända på sina håll vant sig att underskatta, åter gjort sig påmind på ett för vissa näringsområden mycket kännbart sätt samt att densamma utan allt tvivel snart kommer att antaga minst samma styrka som före världskriget. Även om flertalet på världsmarknaden ledande länder komma att principiellt tillämpa 48-timmars arbetsvecka, kan av föregående erfarenheter att döma med fog befaras, att de skola framgent liksom tidigare förbehålla sig rätten att smidigt anpassa eventuell lagstiftning på detta område efter sina ekonomiska intressen och i syfte att vinna ytterligare terräng för sin avsättning. Då främmande länders lagstiftning i allmänhet plägar lämna administrationen vidsträckt befogenhet i fråga om lagtillämpning, vore det uppenbarligen mindre välbetänkt att beröva oss erforderlig motsvarande handlingsfrihet. Så länge därför icke garantier, helst genom internationell överenskommelse, vunnits för att våra mest framträdande konkurrenter tillämpa i huvudsak lika långt gående restriktioner i avseende å arbetstiden, synes det icke försvarligt att betaga oss möjligheten att genom dispenser stärka vårt näringslivs konkurrenskraft. Det synes ock med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke kommitténs förslaget alltför snävt begränsat rätten härtill, då medgivande enligt förevarande paragraf skulle kunna lämnas endast i det fall, att det fortsatta bedrivandet av visst företag eller arbete skulle »omöjliggöras» utan dispens. Då sådan i enlighet med kommitténs förslaget må meddelas endast av Kungl. Maj:t, som kan förutsättas bäst överskåda särskilt det internationella läget, synas några större betänkligheter icke böra möta mot en något vidsträcktare formulering på denna punkt.

Det bör med avseende härå erinras, att dispens i förevarande fall givetvis icke innebär, att arbetstiden lämnas oreglerad, utan att den förknippas med villkor, som så långt möjligt är motsvara lagstiftningens syfte.

Styrelsen vill slutligen erinra, att vid bedömandet av såväl förevarande som andra på administrationen ankommande tillämpningsspörsmål hänsyn icke bör tagas allenast till företagens eller näringslivets och nationalhushållningens intressen. Icke mindre betydelse bör enligt styrelsens mening tillmätas åt de vid företagen anställda arbetarnas behov av att å ena sidan komma i åtnjutande av lagstiftningens för dem avsedda fördelar, men å andra sidan att icke genom dennas verkningar berövas anställning och utkomst. Arbetsmarknadens läge icke mindre än produktionens intressen böra sålunda tagas i betraktande vid tillämpningsfrågornas avgörande, varav följer, att förändringar i båda dessa hänseenden kunna föranleda olika avgöranden vid olika marknadslägen i eljest jämförliga fall.

Beträffande lagens ikraftträdande ansluter styrelsen sig till den uppfattning, som inom sociala rådet hävdats av dess opartiska ledamöter m. fl., nämligen att stadgandet härom gives följande lydelse: *Bestämmelserna i denna lag träda i kraft å dag som Konungen förordnar.* Styrelsen förutsätter härvid, att hinder icke möta för bestämmandet av olika tidpunkter för lagens ikraftträdande i fråga om de olika i kommitténs förslaget angivna arbetsområdena. Skälen för nu berörda förändring liksom ock de synpunkter, som

böra vara vägledande vid Kungl. Maj:ts beslut i detta ämne, hava i den principiella delen av detta utlåtande närmare utvecklats.

Kommitténs förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om lagens upphörande torde innebära en nyhet i svensk lagstiftning och är enligt styrelsens mening icke lämpligt.

Sedan styrelsen vidare närmare berört det föreslagna arbetsrådets uppgifter och organisation, yrkesinspektionens och socialstyrelsens egen medverkan vid lagstiftningens genomförande ävensom av densamma föranledda administrationskostnader, sammanfattar styrelsen sin mening beträffande det föreliggande lagförslaget på följande sätt:

På grund av det anförda finner sig socialstyrelsen böra i likhet med kommerskollegium förorda frågans principiella avgörande vid innevarande års riksdag under förutsättning att den nya lagen må träda i tillämpning först å tid, som Kungl. Maj:t med beaktande av dels de internationella förhållandena, dels utvecklingen av landets ekonomiska förhållanden med hänsyn till konjunkturer, arbetsmarknad, möjlighet för produktionsomläggningar, byggnadsverksamheten m. m. kan finna skäligt bestämma, samt under förutsättning vidare att i lagen införas betryggande bestämmelser med avseende på övergångstiden och därefter till medgivande av nödiga dispenser för de verksamhetsområden, vilka med nödvändighet kräva hänsyn till sina speciella driftförhållanden.

Socialstyrelsens utlåtande över arbetstidskommitténs betänkande med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete.[1]

Sedan socialstyrelsen genom remiss den 8 februari 1919 blivit anbefalld att senast den 20 i samma månad avgiva utlåtande över arbetstidskommitténs betänkande med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete, har styrelsen sistnämnda dag yttrat sig i ärendet och därvid för sin del förordat den av kommittén föreslagna lagstiftningen.

I det att styrelsen förklarar sig med tillfredsställelse hälsa det i det remitterade betänkandet föreslagna förbudet mot nattarbete inom bageriyrket, framhåller styrelsen, att nattarbete från arbetarskyddssynpunkt alltid och, även när det ingår i kontinuerligt skiftarbete och återkommer allenast varannan eller var tredje vecka, måste anses såsom i viss mån ett missförhållande. När arbetarna därtill, såsom i ganska stor utsträckning är förhållandet med bageriarbetarna, hava att deltaga i nattarbete natt efter natt utan annat uppehåll än möjligen vid sön- och helgdagar, måste det framstå som ett beaktansvärt önskemål att få en sådan form av arbete undanröjd. Styrelsen erinrar vidare därom, att berörda arbetsform sedan länge givit an-

[1] Beträffande lagförslaget se Soc. Medd. 1919, h. 1, sid. 35 ff. Av kommerskollegium avgivet utlåtande över samma lagförslag återgivas i Kommersiella Meddelanden 1919, h. 5, sid. 207.

ledning till stridigheter mellan bageriidkarna och deras arbetare, samt förmenar, att ett förbud av här ifrågavarande innebörd för övrigt kommer att verka gynnsamt jämväl i det avseendet, att detsamma skulle göra slut på de inom bageriyrket synnerligen ofta förekommande förseelserna mot lagen den 20 november 1909 angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag. Beträffande kommitténs förslag till förbud mot söndagsarbete inom bagerihanteringen, vilket styrelsen anser sig utan tvekan jämväl kunna tillstyrka, anmärker styrelsen, att detsamma, åtminstone om man bortser från den s. k. butikstängningslagstiftningen, utgör den första på arbetarskyddslagstiftningens område ifrågasatta mer effektiva åtgärd till beredande av lagstadgad söndagsvila. Styrelsen betonar även, att man i förevarande hänseende tydligtvis icke, såsom eljest så ofta är händelsen vid reformarbete på det sociala området, behöver taga någon hänsyn till den utländska konkurrensen.

Förslag till anställande av socialattachéer vid vissa svenska beskickningar.

Efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 december 1918 anmodade chefen för civildepartementet de jämlikt bemyndigande den 20 juni samma år av ministern för utrikes ärendena tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning angående behovet av förändringar och utvidgningar av Sveriges utrikesrepresentation m. m. att jämväl verkställa utredning angående anställande av sociala attachéer vid vissa av Sveriges beskickningar i utlandet. De kommitterade, som för fullgörandet av denna del av uppdraget förstärktes med en å det sociala området speciellt sakkunnig ledamot, funno det väckta spörsmålet om utrikesrepresentationens utrustande med särskilda arbetskrafter för behandlingen av socialpolitiska uppgifter så betydelsefullt, att detsamma syntes dem omedelbart böra upptagas till provisorisk lösning, och i första delen av sitt »betänkande rörande omorganisation av utrikesdepartementet samt Sveriges representation i utlandet», vilken avgavs den 1 februari 1919, hava kommitterade förebragt den begärda utredningen.

De kommitterade framhålla härvid, att vår utrikesrepresentations verksamhet under de senaste decennierna kommit att i allt större omfattning inriktas på uppgifter av social natur, en naturlig följd av de sociala problemens stegrade betydelse samt deras utpräglade internationella karaktär. Hithörande frågor, som tidigare endast föga uppmärksammats av de statliga myndigheterna, hava hastigt blivit så aktuella, att de numera överallt måst göras till föremål för forcerat reformarbete. Då därför det statliga arbetet icke i allmänhet kunnat helt grundas på vederbörande länders egna efter hand

vunna erfarenheter, har det här varit av särskild vikt att hämta impulser och rön från annat håll. Efter att hava närmare redogjort för nuvarande former för internationellt socialt samarbete samt för omfånget av utrikesrepresentationens sociala uppgifter anföra kommitterade:

Den nu lämnade summariska översikten över vår utrikesrepresentations uppgifter av social beskaffenhet lärer hava ådagalagt, att dessa redan nu äro av stor omfattning och betydelse. Det torde ock vara en allmän uppfattning bland ledande diplomatiska och konsulära tjänstemän, att tillväxten av deras arbeten på det sociala området samt de med sociallagstiftningens utveckling ökade anspråken på speciell sakkunskap kräva vår utrikesrepresentations förstärkande med arbetskrafter med särskild utbildning för hithörande göromål. För kommitterade står det också klart, att anspråken i olika avseenden på särskilt beskickningarna i de politiskt och ekonomiskt ledande staterna stegrats i den grad, att under alla förhållanden väsentliga utvidgningar av dessa måste vidtagas samt att man härvid lämpligen bör fortgå på den redan beträdda vägen att för större speciella arbetsområden tillföra beskickningarna tjänstemän med därför lämpad utbildning.

Vad särskilt angår det sociala området, har det under världskriget inträffat, att legationschef för att kunna lämna från Sverige begärda utredningar nödgats anlita lämplig tillfällig expert bland landsmännen på platsen, då sådan funnits att tillgå. Önskvärdheten av att taga närmare kännedom om de mångahanda viktiga socialpolitiska spörsmål, som uppkommit i samband med världskrigets avslutande, har vidare, enligt vad de sakkunniga erfarit, föranlett övervägande om tillfälligt attacherande hos vissa legationer av sociala sakkunniga. Sådan person har jämväl genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 november 1918 anställts vid beskickningen i Paris för att i Frankrike och Belgien bedriva studier av vissa spörsmål rörande förhållandena å arbetsmarknaden.

Med fullföljande av det redan tillämpade och av vissa främmande länder i större utsträckning använda systemet med specialattachéer vid beskickningarna samt i anslutning till nyssberörda tillfälliga åtgärd för observation av vissa arbetsmarknadsspörsmål i utlandet böra, enligt kommitterades mening, åtgärder omedelbart vidtagas för åvägabringandet av mera bestående anordningar i berörda syfte. Kommitterade anse sig därför böra föreslå anställandet av särskilda socialattachéer med i tillämpliga delar motsvarande ställning och uppgifter som tillhöra militär- och marin- samt handelsattachéer. De skulle sålunda hava att, såsom anställda vid den beskickning de tillhöra, biträda närmast med de olika densamma åliggande göromålen av socialpolitisk karaktär samt därvid särskilt

1) aktgiva på och följa social lagstiftning och förvaltning samt arbetsmarknadens läge och andra sociala företeelser och förhållanden i det främmande landet,

2) genom regelbundna rapporter och utredningar i särskilda frågor sätta beskickningarna i stånd att förse hemlandets intresserade ämbetsmyndigheter, korporationer och enskilda med upplysningar,

3) biträda vid det på beskickningen ankommande bevakandet av svenska medborgares intressen och förmåner i det främmande landet,

4) deltaga i och främja det svenska föreningslivet i det främmande landet, särskilt i den mån detta avser sociala bildnings- och understödsströvanden samt åsyftar stärkandet av sambandet mellan landsmännen därstädes och med hemlandet, samt

5) biträda vid beskickningens upplysningsverksamhet i det främmande landet, i den mån denna avser svenska sociala förhållanden.

Kommitterade, som ansett, att den nya institutionens användning för närvarande bör begränsas, anföra beträffande socialattachéernas antal, placering och anställningsvillkor m. m. följande:

Vid bedömandet av frågan om, i vilka länder socialattachéer för närvarande böra försöksvis anställas, synas följande synpunkter vara att företrädesvis taga i betraktande, nämligen antalet i vederbörande land bosatta svenska undersåtar, antalet besökande sjömän, omfattningen av landets socialpolitiska relationer till Sverige samt dess mer eller mindre ledande ställning i socialpolitiskt avseende. Ur dessa synpunkter synas närmast Nordamerikas förenta stater, Tyska riket, Brittiska riket samt Frankrike böra komma i betraktande. I likhet med vad som plägat tillämpas i avseende å andra specialattachéer, böra emellertid de nu ifrågavarande lämpligen kunna för vissa tider eller av särskild anledning disponeras för tjänstgöring vid andra beskickningar eller eventuellt vid konsulat. Den till beskickningen i Washington anknutna socialattachén bör sålunda kunna stå till förfogande för uppdrag och undersökningar vid generalkonsulatet i brittiska Nordamerika. Attachén i Berlin torde kunna anlitas för uppgifter beträffande Centraleuropa och Holland samt attachén i Paris för Belgien, Italien, Portugal och Spanien. Med avseende å den förstnämnde kan för övrigt ifrågasättas, huruvida han i regel bör tjänstgöra direkt vid beskickningen, eller om icke lämpligare vore att placera honom vid konsulatet i Chicago eller möjligen New York.

Kommitterade anse emellertid icke lämpligt, att den nya institutionen nu bestämt bindes vid vissa särskilda beskickningar, utan att Kungl. Maj:t tillerkännes rätt att därutinnan förfara efter sig företeende omständigheter. Då det nu gäller ett försöksstadium, under vilket närmare erfarenhet skall vinnas, synes särskilt motiverat att använda en organisationsform, som medger smidig anpassning efter förhållandena. Även om behovet av social sakkunskap i regel kan förutsättas vara störst inom de nyssberörda fyra beskickningarnas verksamhetsområden, ligger det i sakens natur, att på annat håll kan uppstå ett trängande behov därav, som bäst kan tillgodoses genom placering därstädes av en socialattaché. Så blir t. ex. fallet, därest en viktig social fråga inom visst främmande land upptages till lösning eller eljest blir aktuell på sådant sätt, att den direkt berör vårt land eller landsmännen i det främmande landet eller att dess bedömande och behandling anses erbjuda särskilda lärdomar för vårt eget reformarbete. I dylika fall kan det befinnas ändamålsenligt att såsom förstärkning åt beskickningen eller för direkta studier tillfälligtvis anlita tjänstemän ur den sociala förvaltningen eller annan person, som är speciellt sakkunnig.

Av det redan anförda framgår, att kommitterade tänkt sig formen för socialattachéernas anställning på sådant sätt att de, ehuru biträdande huvudsakligen vid utrikesrepresentationens ordinarie funktioner, likväl skulle stå utanför den egentliga diplomatiska karriären. Endast härigenom lärer ock vid personvalet avgörande hänsyn kunna tagas till deras lämplighet för sina särskilda uppgifter. Med avseende å dem gäller vidare liksom beträffande andra specialattachéer, att gagnet av deras verksamhet beror icke blott på deras allmänna duglighet och goda orientering i det främmande landet utan ock på den förtrogenhet de äga med hemlandets förhållanden och behov å det speciella området. Sådan förtrogenhet kommer i regel att grundas på därtill tjänliga studier samt praktisk tjänstgöring inom den sociala förvaltningen. Emellertid böra icke förbises de tillfällen, som yppa sig att till anställning i denna verksamhet förvärva i övrigt kompetenta och lämpliga personer, vilka på annat sätt än i statstjänst vunnit social insikt och erfarenhet.

Under förutsättning att nu angivna synpunkter vinna beaktande, anse kommitterade icke lämpligt, att några särskilda formella kompetensvillkor nu fastställas för valet av socialattachéer, utan att detta i varje fall sker efter allsidigt bedömande av personlig duglighet, lämplighet och allmänna förutsättningar för uppdraget. Prövningen härav tillhör givetvis närmast vederbörande sociala myndigheter. Ministern för utrikes ärendena bör därför vid föredragning av fråga om förordnande av socialattaché hava inhämtat förslag av chefen för det departement, till vilket sociala ärenden i allmänhet höra. Sistnämnda departementschef bör även i övrigt beredas tillfälle att närmare följa dessa attachéers arbete och öva inflytande på frågor om deras placering och tjänstgöring. För detta ändamål böra, såsom hittills varit brukligt, beskickningarnas

rapporter och handlingar av större socialt intresse i original eller avskrift till honom överlämnas. I varje fall böra dylika aktstycken på lämpligt sätt tillhandahållas de myndigheter, vilkas ämbetsområden de närmast beröra. I flertalet fall lärer detta gälla socialstyrelsen. I den mån sålunda inlöpande trycksaker, rapporter och handlingar lämpa sig för offentliggörande, synes detta böra ske i socialstyrelsens månadsskrift (Sociala Meddelanden), vilken som en av sina huvuduppgifter har att tjäna till belysandet av utlandets sociala lagstiftning och förvaltning samt sociala förhållanden i övrigt.

Kommitterade vilja i detta sammanhang erinra, att socialattachéerna i regel icke torde böra under någon längre följd av år bibehållas vid uppdraget. Vid sin avgång från detta böra de oftast tagas i anspråk för den inre statstjänsten eller för andra uppgifter i hemlandet, där deras vidgade insikter och speciella förtrogenhet med främmande länders sociala förhållanden böra bliva värdefulla. Härutinnan se kommitterade en betydelsefull fördel av den nya institutionen.

Socialstyrelsens utlåtande rörande åtgärder för enhetlig internationell lagstiftning på det sociala området.

I skrivelse den 9 december 1918 har svenska sektionen av internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd hemställt, att Kungl. Maj:t ville upptaga till prövning, huruvida och på vilket sätt från Sveriges sida, eventuellt i samförstånd med övriga nordiska länder, åtgärder kunde vidtagas för att i omedelbar anslutning till eller som fortsättning av fredsförhandlingarna och i samband med övriga internationella frågor även måtte upptagas den om enhetliga bestämmelser på sociallagstiftningens område. Socialstyrelsen har häröver den 11 februari 1919 avgivit följande utlåtande.

Bedömandet av den nu föreliggande frågan är uppenbarligen beroende av vilken betydelse bör tillmätas åt strävandena efter enhetlig internationell reglering på det socialpolitiska området. Detta spörsmål har nyligen berörts av de särskilda kommitterade, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 juni 1918 tillkallats för utredning rörande behovet av förändringar och utvidgningar inom utrikesdepartementet och Sveriges representation i utlandet med mera och vilka genom särskilt Kungl. Maj:ts beslut den 13 december samma år fått i uppdrag att särskilt utreda frågan om anställande av sociala attachéer vid vissa av Sveriges beskickningar i utlandet. Dessa kommitterade — herrar landshövdingen E. Trolle, envoyén friherre F. Ramel, generalkonsuln F. Undén, riksdagsmännen Hj. Branting, friherre Th. Adelsvärd och E. Nylander ävensom, vad angår sistberörda fråga, byråchefen G. Huss — hava i sitt den innevarande månad dagtecknade betänkande betonat de sociala problemens stegrade betydelse och utpräglade internationella karaktär. Kommitterade erinrade sålunda, hurusom hithörande frågor, som tidigare endast föga uppmärksammats av de statliga myndigheterna, hastigt blivit så aktuella, att de numera överallt måste göras till föremål för ett forcerat reformarbete. Då därför det sociala statliga arbetet icke i allmänhet kunnat helt grundas på vederbörande länders egna efter hand vunna erfarenheter, hade det här varit av särskild vikt att hämta impulser och rön från annat håll. Den i väsentliga delar likformiga utvecklingen på det ekonomiska området hade också överallt framkallat i huvudsak likartade verkningar. Industrialiseringens fortgång — icke blott inom industrien utan ock inom jordbruket — hade sålunda aktua-

liserat de speciella arbetarspörsmålen, den snabba uppkomsten och utvecklingen av stora befolkningscentra hade för dessas del framkallat en mängd sociala frågor, bland vilka särskilt bostadsfrågan vore brännande och så vidare. När därjämte samhällenas politiska demokratisering stegrat kraven på undanröjande av såväl tidigare förefintliga som nya sociala missförhållanden, vore det naturligt, att här uppkommit uppgifter, för vilkas lösande internationella synpunkter och erfarenheter vore av största betydelse.

Kommitterade erinrade vidare, att det internationella samarbetet i socialpolitiska frågor särskilt på arbetarskyddets område resulterat i flera överenskommelser, till vilka även Sverige anslutit sig, samt framhöllo, att huru än de internationella förhållandena komme att utveckla sig, i fortsättningen ett stegrat behov torde göra sig gällande av internationell reglering på det sociala området. En av de vanligaste och mest befogade invändningarna mot ett nationellt socialpolitiskt arbete vore den, att detsamma i allmänhet medförde begränsningar i och belastning av vederbörande lands företagarverksamhet, vilka vore ägnade att försvåra dennas konkurrens med andra länders. Detta hinder kunde uppenbarligen endast undanröjas genom skapandet av en internationell rättsordning, som utan ensidig förskjutning av de inbördes ekonomiska konkurrensvillkoren genomförde vissa enhetliga normer för de särskilda staternas lagstiftning å ifrågakommande socialpolitiska områden.

Till kommitterades nu anförda uttalanden vill socialstyrelsen helt ansluta sig. Det är sålunda otvivelaktigt, att den tveksamhet eller det direkta motstånd, som yppas mot sociala utvecklingstendenser och reformförslag i många fall väsentligen förestavats av farhågor för de menliga återverkningar på landets ekonomiska liv, som av dem skulle framkallas, därest de genomfördes utan samband med likartade åtgärder av enahanda ekonomisk innebörd inom länder, med vilka vårt näringsliv står i konkurrensförhållande. Styrelsen vill i sådant avseende särskilt erinra om den planerade lagstiftningen om genomförande av 48 timmars arbetsvecka. Då den genomsnittliga arbetstiden inom industrien för närvarande torde vara omkring 55 timmar i veckan, skulle denna lagstiftning komma att medföra en inskränkning av arbetstiden med omkring 13 %. Då härvid torde förutsättas, att arbetsinkomsten för arbetarna icke skall minskas, skulle lagstiftningens genomförande, även om man väl får räkna med stegrad arbetsintensitet och vissa andra för produktionen gynnsamma verkningar av reformen, otvivelaktigt medföra ökning av produktionskostnaderna och stegring av produkternas pris. I den mån icke genom likartad lagstiftning enahanda belastning påvilar produktionen inom de länder, med vilka vårt land står i handelsutbyte, kan vårt näringsliv härigenom komma i försämrad ställning gent emot utlandets till skada för landet och dess inbyggare.

Motsvarande förhållanden framträda jämväl ifråga om en skärpt social lagstiftning inom sjöfartens område. Även här framträda starka krav på kortare arbetstid, ökad bemanning, förbättrade bostäder och utspisning o. s. v. Eventuella lagstiftningsåtgärder i sådant syfte kunna emellertid icke undgå att oproportionerligt belasta de svenska företagen på området, för den händelse icke beträffande de inom sjöfartens område ledande ländernas handelsflottor likartade skärpta krav göras gällande. Följden kunde då bliva, att vår egen rederinärings konkurrenskraft minskades och att det svenska tonnaget liksom det svenska sjöfolket hänvisades till att övergå i utländsk drift.

Nu anförda synpunkter äga giltighet också beträffande socialförsäkringen. Vare sig kostnaderna för denna i större eller mindre mån läggas på de försäkrade, företagarna eller staten, innebära desamma dock en belastning av den nationella hushållningen, som återverkar på dennas konkurrensförmåga gent emot utlandet. På detta område framträder därjämte med särskild styrka kravet på ömsesidighet i de förmåner, som de olika länderna kunna vara villiga att tillförsäkra andra länders medborgare.

Till dessa mera indirekta skäl för internationell samverkan — undanröjandet eller åtminstone förminskandet av mötande svårigheter — kommer därjämte, att av densamma kunna förväntas direkta fördelar. Vid angivandet av mål och väljandet av vägar

för den socialpolitiska utvecklingen inom vårt land är det sålunda ofta av avgörande betydelse att på förhand och under auktoritativa former erhålla kännedom om andra länders avsikter. Hos dem funna erfarenheter kunna vidare under sådant samarbete lättare inhämtas och till sitt värde bättre bedömas. Redan känslan av att verka efter samma linjer och för samma syften som andra länder innebär ej minst för ett mindre land en sporre och ett stöd för reformarbetet och dess målsmän.

Då i här berörda framställning endast lagstiftningen framhållits såsom lämpligt föremål för enhetlig reglering på det sociala området, anser styrelsen sig böra erinra, att frågan torde böra givas vidsträcktare omfattning. Med avseende härå bör sålunda märkas, att det ur flera synpunkter vore önskvärt att kunna uppställa enhetliga normer för den allmänna sociala standard, vars uppnående och uppehållande bör vara det huvudsakliga syftemålet för de olika ländernas socialpolitik. Det förtjänar ock i detta sammanhang framhållas, att enligt vunnen erfarenhet blotta tillvaron av exempelvis en långt framskriden skyddslagstiftning icke i och för sig varit tillräcklig för arbetarskyddets förverkligande, utan att lagstiftningens tillämpning och effektivitet varit i hög grad beroende av tillsynens organisation och det intresse, som av vederbörande myndigheter visats för densamma. Även i dylika avseenden kunde sålunda internationella utfästelser vara väl behövliga.

Av det anförda framgår, att socialstyrelsen finner det i föreliggande framställning framförda spörsmålet värt allt beaktande. Icke minst för vårt land, som på vissa socialpolitiska områden redan intager en framskjuten ställning och där reformarbetet numera bedrives med all iver, vore det otvivelaktigt ett önskemål att vinna garantier för att vad härutinnan åtgöres står i samklang med den internationella utvecklingen och icke leder till ett ensidigt belastande av nationalhushållningen, som måhända kan framkalla icke blott ekonomiska utan även sociala svårigheter.

Starka skäl synas ock tala för att åtgärder i den föreliggande framställningens syfte icke skulle bliva resultatlösa. Inom olika länder hava nämligen strävanden i samma riktning särskilt under de senaste åren framträtt med ökad styrka. Inom den internationellt organiserade arbetarrörelsen har man sålunda insett de ekonomiska riskerna för särskilda länder av ett socialt reformarbete, som bedrives utan hänsyn till konkurrensförhållandena. Man har därför vid upprepade internationella arbetarkongresser uppställt omfattande program för mellanfolklig reglering å flertalet viktigare sociala områden samt, i likhet med såväl den internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd, som — i föreliggande framställning — denna förenings svenska sektion, framställt yrkanden om dessa spörsmåls upptagande i samband med den nu pågående fredskongressen. Uttalanden i samma riktning föreligga i form av beslut inom olika länders parlament samt uttalanden av ledande statsmän. De ovanberörda kommitterade hava jämväl i sitt betänkande uttalat den uppfattningen, att internationell reglering av våra viktigare socialpolitiska frågor syntes innebära en väsentlig förutsättning för åvägabringandet av det folkens förbund, som angivits vara en av fredskongressens huvuduppgifter.

Av vad hittills kunnat inhämtas rörande kongressens planläggning och arbete synes ock framgå, att vid densamma komma att uppdragas åtminstone vissa grundlinjer för internationell reglering på det sociala området. Huru styrelsen icke har sig bekant, i vad mån därvid förutsatts medverkan av Sverige och andra neutrala stater, torde det dock få anses ligga i sakens natur, att sådan medverkan under en eller annan form måste påkallas redan av den anledning, att åtskilliga av dessa länder i social-politiskt avseende intaga en ledande ställning, som gör deras deltagande ur sakliga synpukter värdefullt. I allt fall måste för dessa länders del förr eller senare uppkomma spörsmålet om deras ställningstagande till resultaten av fredskongressens arbeten på förevarande område, och synes det därför vara angeläget för dem att vidtaga erforderliga förberedelser. Även om detta ståndpunktstagande för varje land måste i väsentlig mån förestavas av dess egna socialpolitiska intressen, synas dock många skäl tala för att de neutrala länderna härutinnan samverka. I främsta rummet torde detta äga giltig-

het i fråga om de nordiska länderna, där särskilda förutsättningar föreligga för mera enhetlig reglering och där även behovet av ömsesidighet framträder med synnerlig styrka.

Styrelsen vill med avseende härå erinra, att under de senare åren under olika former pågått ett livligt socialpolitiskt samarbete mellan särskilt Sverige, Danmark och Norge samt att åtgärder nyligen vidtagits för att utveckla och fastare organisera detsamma. I anslutning till initiativ från nordiska interparlamentariska rådet samt efter förhandlingar vid skandinaviska ministermötet i Köpenhamn i juni 1918 har nämligen danska regeringen inbjudit Sveriges och Norges regeringar att utse representanter för att jämte representanter för den danska regeringen verkställa utredning rörande möjligheten för ett kontinuerligt samarbete mellan de tre nordiska länderna på det socialpolitiska området. I anledning härav har Kungl. Maj:t den 30 november 1918 utsett trenne delegerade att å Sveriges vägnar deltaga i berörda utredning, och även för Norges del lärer medverkan vid densamma vara att påräkna.

Såsom framgår av delegerades uppdrag sammanfaller detta med avseende å sitt syfte nära med de härovan avhandlade förberedelserna för deltagandet i ett internationellt samarbete på det socialpolitiska området. Det synes därför ändamålsenligt att åt samma delegerade anförtro även sistberörda uppgift, åtminstone i vad angår frågan om samverkan för ändamålet med Danmark och Norge.

Berörda delegerades uppdrag har emellertid förutsatts skola begränsas närmast till arbetarfrågan i egentlig bemärkelse, vilket förhållande torde hava tagits i betraktande vid delegationens sammansättning. Med den nu föreslagna utvidgningen av det internationella socialpolitiska samarbetet kunde det därför ifrågasättas, huruvida icke delegationen borde utökas för att bliva ett fylligare uttryck för det statliga sociala arbetet i allmänhet. Då emellertid delegationen torde komma att inom den närmaste tiden sammanträffa med Danmarks och Norges representanter och därvid den nu föreliggande frågan lärer omedelbart tagas under behandling, synes i avvaktan härpå någon särskild åtgärd i nämnda syfte icke vara påkallad.

Alldeles oavsett huruvida åsyftad samverkan kan åvägabringas med Danmark och Norge och eventuellt även med andra neutrala länder, torde på diplomatisk väg böra vidtagas erforderliga mått och steg för att dels erhålla närmare kännedom om de i fredskongressen deltagande makternas ståndpunkt till frågan om internationell reglering på det socialpolitiska området, dels ock, därest sådan reglering avses skola ifrågakomma vid eller i samband med kongressen, bereda Sverige tillfälle till deltagande i arbetet därmed. Sådant deltagande torde bliva av mycket maktpåliggande art och kräva omfattande kännedom om sociala förhållanden, intressen och strävanden inom icke blott Sverige och grannländerna utan ock andra länder, ävensom rörande hittillsvarande strävanden för åstadkommande av likformig sociallagstiftning länderna emellan. Även under förutsättning att på sätt ovan antytts skyndsamma förberedande arbeten för ändamålet verkställas, eventuellt i samförstånd med övriga nordiska länder, lärer det vara angeläget att vid övervägandet av frågan om bevakandet av Sveriges intressen vid fredskongressen och i samband därmed uppkommande förhandlingar beakta behovet av särskild sakkunskap på det sociala området samt om den internationella sociallagstiftningen.

Den internationella fackföreningsrörelsens program för internationellt arbetarskydd.

Under det nu avslutade världskriget hava de internationella fackliga sammanslutningarna vid olika tillfällen framställt krav på att i samband med det förestående fredsslutet beslut skall fattas om en internationell reglering av arbetarskyddet, varigenom arbetarna i alla länder skulle tillförsäkras vissa garantier av moralisk och materiell natur beträffande föreningsrätt, rätt till ut- och invandring, socialförsäkring, arbetstid, hygien och arbetarskydd i inskränkt bemärkelse m. m. Engelska, franska och belgiska fackföreningar uppställde ett program härför på en konferens i Leeds i juli 1916, och på en internationell facklig konferens i Bern i oktober 1917, vid vilken ombud från landsorganisationerna i de allierade staterna samt Danmark, Holland, Norge och Schweiz infunnit sig, formulerades liknande fordringar. Fackföreningarna i de associerade länderna voro sålunda ej företrädda på detta möte, men efter vapenstilleståndets avslutande har under tiden 5—9 februari 1919 en internationell fackföreningskonferens ägt rum i Bern, i vilken deltogo representanter från såväl de till de fientliga maktgrupperingarna hörande staterna som de neutrala länderna, och denna konferens har under hänvisning till de tidigare besluten i Leeds och Bern och i anslutning till dessa utarbetat ett enhetligt program, innefattande den fackliga internationalens minimifordringar, vilkas upphöjande till internationell rätt vid fredsslutet genom nationernas förbund kräves.

Bland avvikelser i det nya programmet från de tidigare uppställda fordringarna må nämnas vad som rör arbetstiden. I Leeds uttalades, att den dagliga arbetstiden ej för någon arbetare finge överstiga 10 timmar, och Bernkonferensen 1917 upptog detta krav med tillägg, att de fördragsslutande staterna skulle vara skyldiga att utfärda lagbestämmelser, enligt vilka efter bestämda mellantider en inskränkning i den dagliga arbetstiden skulle inträda, så att efter förloppet av viss tid åtta-timmars arbetsdag bleve lagstadgad. Bernkonferensen 1919 fordrar däremot ett omedelbart genomförande av atta-timmars normalarbetsdag eller 48 timmars arbetsvecka. Beslutet härom motiverades därmed, att sedan åtta-timmarsdagen genom revolutionen blivit ett faktum i flera länder och sedan den även i England blivit i det väsentliga genomförd på facklig väg, någon längre övergångstid ej vore nödig.

Konferensens beslut har följande lydelse:

Kapitalistklassen söker under lönarbetssystemet höja sin profit genom att till det yttersta exploatera lönarbetarna medelst metoder, som, om de icke motverkas, undergräva arbetarens och hans efterkommandes fysiska, moraliska och intellektuella kraft och därigenom förhindra samhällets höjande ja, hota dess bestånd. Helt övervinnas

kan kapitalismens strävan att hålla arbetarklassen nere blott genom avskaffande av den kapitalistiska produktionen, men innan detta skett, kan den avsevärt inskränkas såväl genom arbetarorganisationens motstånd som genom statsmaktens ingripande. Härigenom skall arbetarnas hälsa skyddas, deras familjeliv hållas vid makt och de själva beredas möjlighet att förvärva den bildning, de behöva för att i den moderna demokratin fylla sina plikter som statsborgare.

De hinder, som resta mot kapitalismen, äro mycket olika i de olika staterna. På grund av denna olikformighet hotas de mera framskridna ländernas industri och arbetarklass av konkurrensen från de mera efterblivna. Utjämnande av de nationella skiljaktigheterna å arbetarskyddets område genom ett system av internationella arbetarskyddslagar har sedan länge framträtt såsom en tvingande nödvändighet, och efter de oerhörda omvälvningar och de ohyggliga ödeläggelser av folkkraften, som kriget och dess verkningar åstadkommit, gör sig denna nödvändighet gällande med fördubblad styrka. En möjlighet till förverkligande av dessa krav erbjudes emellertid genom en annan av krigets följder, nämligen det förestående grundandet av nationernas förbund.

Den fackliga konferens, som under tiden 5—9 februari 1919 ägt rum i Bern, kräver, att nationernas förbund gör organiserandet och genomförandet av ett internationellt arbetarskydd till en av sina oeftergivligaste uppgifter. Konferensen fordrar under hänvisning till besluten å de internationella fackliga konferenserna i Leeds och Bern, utan förbehåll beträffande längre gående fackliga beslut, att följande i vissa länder redan delvis genomförda minimifordringar genom nationernas förbund vid fredsslutet upphöjas till internationell rätt.

1. För barn under 15 år förbjudes allt förvärvsarbete. Allmän skolplikt genomföres i alla länder i syfte att förbereda till allmän yrkesutbildning. Den högre vetenskapliga bildningen bör vara fri och för en var tillgänglig. De ungas håg och anlag få icke hämmas genom deras materiella existensvillkor.

2. Ungdom i ålder 15 till 18 år må sysselsättas högst 6 timmar om dagen med en och en halv timmes vila efter högst fyra timmars oavbruten arbetstid. För såväl manlig som kvinnlig ungdom skall fack- och fortsättningsskolundervisning anordnas minst två timmar dagligen och förläggas till tiden från kl. 8 f. m. till 6 e. m. Ungdomen skall erhålla ledighet för att kunna bevista undervisningen. Sysselsättande av ungdom förbjudes: a) under tiden kl. 8 e. m.—6 f. m., b) på sön- och helgdagar, c) inom särskilt hälsofarliga yrken, d) i gruvor vid arbete under jord.

3. Kvinnliga arbetares arbetstid må på lördagarna ej överstiga 4 timmar. På lördagens eftermiddag skola de erhålla ledighet efter kl. 12 middagen. Därest undantag på grund av arbetets natur erfordras, skall en lika lång vilotid beredas varje vecka. Nattarbete för kvinnor förbjudes. Det är arbetsgivarna förbjudet att låta arbeterskorna efter slutad arbetstid medtaga ytterligare arbete till hemmet. Allmänt förbud utfärdas mot sysselsättandet av kvinnor inom särskilt hälsofarliga företag samt i gruvor under jord. Före och efter nedkomst må kvinnor som regel under 10 veckor icke sysselsättas i yrkesmässigt arbete, — efter nedkomst i vart fall icke tidigare än efter 6 veckor. Alla stater åläggas införa moderskapsförsäkring med ett minimiunderstöd av det lagstadgade sjukunderstödets storlek. För samma arbete skola kvinnor erhålla samma lön som män.

4. Arbetstiden må ej för någon arbetare överstiga 8 timmar dagligen eller 48 timmar i veckan. Nattarbete mellan kl. 8 på aftonen och kl. 6 på morgonen skall genom lag förbjudas i alla företag, vilka ej till följd av sin beskaffenhet eller av tekniska skäl äro hänvisade till nattarbete. Fri lördagseftermiddag bör eftersträvas i alla länder. För nattarbete skall högre lön betalas än för dagarbete.

5. Arbetarna skola genom lag generellt tillförsäkras en sammanhängande vilotid av minst 36 timmar per vecka, och skall denna förläggas till tiden från lördag till måndagens morgon. Måste till följd av företagets beskaffenhet undan-

tag beträffande denna söndagsvila medgivas, skall en oavbruten vilotid av 36 timmar beredas under andra veckodagar. Vid företag med kontinuerlig drift skall skiftregleringen så anordnas, att arbetarna minst varannan vecka få söndagen fri. För söndagsarbete skall betalas högre lön än för arbete, som utföres på vardagar.

6. För hälsans skydd samt till förhindrande av olycksfall bör arbetstiden i hälsofarliga industrier allt efter graden av hälsofaran fastställas till mindre än 8 timmar. Användandet av giftiga ämnen i industrien förbjudes i den mån de kunna ersättas av andra ämnen. En internationell förteckning över sådana ämnen skall föras och överenskommelser om dess beaktande skola träffas. Förbud mot användande av giftig vit (gul) fosfor inom tändsticksindustrien och av blyvitt vid målning såväl inom- som utomhus böra med det snaraste utfärdas. Järnvägsvagnarna böra i alla länder inom fem år förses med ett enhetligt för alla vagnar användbart system för automatisk koppling.

7. Alla lagar och förordningar på arbetarskyddets område skola i tillämpliga delar finna användning inom hemindustrien. Socialförsäkringen skall omfatta även hemindustrien. Hemarbete förbjudes: a) för alla arbeten, vid vilka allvarliga hälsofarliga verkningar och förgiftningar kunna förekomma; b) för livs- och njutningsmedelsindustrien, däri inbegripet tillverkningen av för varornas förpackning avsedda strutar, påsar och kartonger. — Obligatorisk anmälan om alla smittosamma sjukdomar skall för hemindustrien påbjudas. Arbetet förbjudes i bostäder, där sådana sjukdomar konstaterats, och de därav drabbade arbetarna skola tillerkännas ersättning. Läkaruppsikt över de i hemindustrien sysselsatta minderåriga ävensom bostadsinspektion skall införas i alla länder. Förteckningar över samtliga arbetare och mellanhänder inom hemindustrien skola föras och kontrolleras, och likaledes skola avlöningsböcker föras för alla arbetare. Inom alla hemindustriella områden skola upprättas paritetiskt sammansatta lönenämnder med uppgift att fastställa lagligt gällande lönesatser. Lönelistor skola anslås i arbetslokalerna.

8. Arbetarna tillerkännas i alla länder fri föreningsrätt. Lagar och förordningar (tjänstehjonsstadgor, föreningsförbud o. s. v.), vilka ställa vissa arbetargrupper i en undantagsställning i förhållande till andra arbetargrupper eller genom vilka rätten till sammanslutning och tillvaratagande av deras ekonomiska intressen, såsom medbestämmanderätten vid fastställandet av löne- och arbetsvillkoren, åsidosättes, äro icke tillåtna, och förefintliga sådana skola upphävas. Inflyttade arbetare åtnjuta samma rättigheter som de inhemska beträffande medlemskap och verksamhet, strejkrätt inbegripen, inom den fackliga organisationen. Förhindrande av föreningsrättens utövande skall beläggas med straff. Utländsk arbetare har rätt att bliva delaktig av de löne- och arbetsvillkor, som fastställas genom avtal mellan fackorganisationer och arbetsgivarna inom hans yrke. Där sådana avtal ej finnas, gälla även för den utländske arbetaren de på platsen inom hans yrke gängse lönerna och arbetsvillkoren.

9. Förbud mot utvandring ävensom allmänna invandringsförbud må ej utfärdas. Av sistnämnda bestämmelse beröres icke: a) varje stats rätt att under tider av ekonomisk depression föranstalta om tillfälliga inskränkningar av invandringen till skydd för såväl de inhemska som de flyttande främmande arbetarna; b) varje stats rätt att till skydd för det egna landets folkhälsa kontrollera invandringen och eventuellt tillfälligt förbjuda densamma; c) varje stats rätt att till skydd för sitt lands nationella kultur samt i och för arbetarskyddets effektiva genomförande inom de näringsgrenar, inom vilka de invandrande arbetarna huvudsakligen sysselsättas, ställa vissa minimifordringar på immigranternas kunskaper i läsning och skrivning av sitt eget modersmål. De fördragsslutande staterna förplikta sig att i sin lagstiftning skyndsammast införa bestämmelser, som förbjuda värvandet av kontraktsarbetare för utlandet samt fackliga arbetsförmedlares verksamhet för samma ändamål, ävensom inflyttning av kontraktsarbetare. De fördragsslutande staterna förplikta sig att lägga den offentligt organiserade arbetsförmedlingen till grund för arbetsmarknadsstatistiken samt att genom en internationell centralbyrå bekantgöra resultaten av densamma med kortast möjliga mellantider för att sålunda varna arbetarna för att resa till länder med ringa arbets-

tillgång. Dessa rapporter böra i första hand göras tillgängliga för de fackliga arbetarorganisationerna. Ingen arbetare får utvisas på grund av sina handlingar i egenskap av fackföreningsmedlem eller yrkesman. Alla utvisningsorder må hos domstol överklagas.

10. På arbetsområden, inom vilka en arbetares eller arbeterskas genomsnittsförtjänst icke är tillräcklig för beredande av anständig bärgning, och inom vilka löneavtal ej genom arbetarförbund kunna avslutas, skola regeringarna inrätta paritetiskt sammansatta lönenämnder med uppgift att fastställa lagligt giltiga lönesatser.

11. Till minskande av arbetslösheten böra arbetsförmedlingarna i varje land sätta sig i förbindelse med varandra i och för ett snabbt åvägabringande av möjligast fullständiga översikt av tillgången och efterfrågan på arbete. Arbetslöshetsförsäkring skall införas i varje land.

12. Alla arbetare skola av staten försäkras mot olycksfall i arbete. Den skadade arbetarens eller hans efterlevandes ersättningsanspråk avgöras enligt den lag, som är gällande, där företaget, i vilket den skadade varit sysselsatt, är beläget. Änke- och pupill-, sjuk-, ålders- och invalidförsäkring skall genomföras och omfatta såväl utländska som inhemska arbetare. Utländsk arbetare kan, om han efter olycksfall i arbete lämnar det land, där han haft sysselsättning, i stället för understöd tillerkännas en engångssumma, för så vitt folkrättsligt bindande fördrag härom avslutats mellan vederbörande stater.

13. För det internationella sjömansyrket skall en särskild, internationell sjömansrätt skapas under medverkan av sjöfolkets organisationer.

14. Genomförande av dessa bestämmelser åligger i varje stat i första hand socialförvaltningen samt yrkesinspektionens tjänstemän. Dessa skola rekryteras bland såväl tekniskt, hygieniskt och ekonomiskt sakkunniga som bland manliga och kvinnliga arbetare och anställda. De fackliga organisationernas medverkan skall tagas i anspråk för arbetarskyddets effektiva genomförande. Arbetsgivare, sysselsättande minst 5 arbetare, som tala främmande språk, äro lagligen skyldiga att på dessa arbetares modersmål anslå arbetsordningar och övriga meddelanden av vikt ävensom på egen bekostnad sörja för att dessa arbetare erhålla undervisning i landets språk.

15. För att genomföra bestämmelserna i detta fördrag samt för ytterligare utveckling av det internationella arbetarskyddet skola de fördragsslutande staterna upprätta en ständig kommission bestående av lika många representanter för de till folkens förbund anslutna staterna och den internationella fackliga centralen. Kommissionen skall förbereda och sammankalla de konferenser för befordrande av det internationella arbetarskyddet, som årligen skola hållas och till vilka de fördragsslutande makterna sända officiella representanter. Hälften av de röstberättigade konferensdeltagarna skall utgöras av representanter för de fackligt organiserade arbetarna i varje land. Av konferenserna fattade beslut äro bindande. Den ständiga kommissionen skall intimt samarbeta med det internationella arbetsamtet i Basel och den internationella fackliga centralen.

De i konferensbeslutets sista avdelning formulerade kraven på inrättande av internationella organ för arbetarskyddets befrämjande kompletteras genom ett vidsträcktare program, som skisseras i en av konferensen jämväl utfärdad »proklamation till arbetarna i alla länder». Där uttalas, att den internationella arbetslagstiftningen kan tryggas blott genom ett internationellt »arbetsamt», som skall vara ett folkförbundets organ. Detta amt skall stöda sig på ett internationellt arbetsparlament, i vilket delegationer från alla länder och för alla yrken skola hava säte och som skall kunna icke blott avsluta internationella konventioner utan även antaga internationella lagar med samma rättsverkan som de nationella. Den ställning, som parlamentet sålunda skall intaga, förutsätter enligt proklamationen en internationell lagstiftande myndighet, d. v. s. en »övernationell suveränitet».

Emigrationen år 1918.

Uppgifter rörande utvandringen från Sverige till främmande världsdelar hava nu inkommit jämväl för fjärde kvartalet år 1918, varigenom en överblick kan erhållas av emigrationen i dess helhet under nämnda år.

Vad då först beträffar emigrationen under 1918 års *fjärde kvartal*, uppgick densamma till 266 personer mot 371 samma tid år 1917. Av ifrågavarande utvandrare hava 256 emigrerat till främmande världsdelar över Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg samt 10 över Kristiania, Trondhjem och Bergen. Under samma kvartal hava dessutom 52 personer från annat land utvandrat över svenska hamnar.

I vilket antal de i Sverige hemmahörande emigranterna utvandrat över svenska, norska och danska hamnar under såväl *fjärde kvartalet 1918 som under hela år 1918* framgår av efterföljande tablå:

	Jan.—sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Hela året
Stockholm	323	55	28	23	429
Malmö	135	3	36	11	185
Hälsingborg	5	—	12	2	19
Göteborg	340	40	44	2	426
Kristiania	35	—	6	1	42
Trondhjem	4	1	2	—	7
Bergen	1	—	—	—	1
Köpenhamn	2	—	—	—	2
Summa	845	99	128	39	1 111

Utvandringen under fjärde kvartalet år 1918 över svenska hamnar företer vid jämförelse med samma tid år 1917 en minskning av 68 personer (från 324 till 256) eller 21·0 % och över norska hamnar en minskning av 37 personer (från 47 till 10) eller 78·7 %. Över danska hamnar har under fjärde kvartalet 1918 i likhet med motsvarande tid 1917 ingen utvandring skett. Av de 266 svenska emigranter, som under fjärde kvartalet 1918 utvandrat över ovannämnda svenska och norska hamnar, voro 94 män och 172 kvinnor.

Under *hela år 1918* utvandrade över förutnämnda svenska, norska och danska hamnar sammanlagt 1 111 svenska emigranter (392 män och 719 kvinnor) mot 2 537 under år 1917. Emigrationen under år 1918 fördelade sig på rikets olika delar på följande sätt:

	Över svenska hamnar	Över norska hamnar	Över danska hamnar	Summa
Stockholms stad	132	7	—	139
Stockholms län	46	—	—	46
Uppsala »	7	1	—	8
Södermanlands »	20	—	—	20
Östergötlands »	41	1	—	42
Jönköpings »	35	—	—	35
Kronobergs »	33	—	—	33
Kalmar »	95	1	—	96
Gottlands »	—	—	—	—
Blekinge »	56	1	1	58
Kristianstads »	41	—	—	41
Malmöhus »	82	2	—	84
Hallands »	46	5	1	52
Göteb. o. Bohus »	105	5	—	110
Älvsborgs »	53	—	—	53
Skaraborgs »	22	—	—	22
Värmlands »	30	7	—	37
Örebro »	25	—	—	25
Västmanlands »	26	—	—	26
Kopparbergs »	30	3	—	33
Gävleborgs »	21	2	—	23
Västernorrlands »	51	3	—	54
Jämtlands »	32	3	—	35
Västerbottens »	13	3	—	16
Norrbottens »	17	6	—	23
Hela riket	**1 059**	**50**	**2**	**1 111**

Härtill komma 191 emigranter, vilka från annat land utvandrat över svenska hamnar. Inalles hava sålunda på denna väg befordrats 1 302 utvandrare.

Utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper under år 1918 framgår av nedanstående översikt:

	Män		Kvinnor		Summa	
	Absoluta tal	%	Absoluta tal	%	Absoluta tal	%
Under 15 år	122	31·1	140	19·5	262	23·6
15—20 »	124	31·6	88	12·2	212	19·1
20—30 »	30	7·7	204	28·4	234	21·0
30—40 »	31	7·9	131	18·2	162	14·6
40—50 »	30	7·7	68	9·5	98	8·8
50 år och däröver	55	14·0	88	12·2	143	12·9
Summa	**392**	**100·0**	**719**	**100·0**	**1 111**	**100·0**

Av samtliga 1 111 utvandrare under år 1918 tillhörde sålunda 234 eller 21·0 % åldersgruppen 20—30 år, 212 eller 19·1 % gruppen 15—20 år och 162

eller 14·6 % gruppen 30—40 år. Barn under 15 år utgjorde 23·6 % av hela antalet, och 21·7 % hade uppnått 40 års ålder.

I fråga om utvandrarnas fördelning efter kön inom olika åldersgrupper förefunnos betydande skiljaktigheter. Nära en tredjedel (31·6 %) av männen, men knappt en åttondel (12·2 %) av kvinnorna tillhörde åldersgruppen 15—20 år. Åldersgruppen 20—30 år var talrikt representerad bland kvinnorna med 28·4 % mot 7·7 % av männen, liksom också åldersgruppen 30—40 år med resp. 18·2 mot 7·9 %.

Sjömansyrket i Sverige.

I ett föregående häfte av denna tidskrift (årg. 1918, sid. 1283 ff.) har en redogörelse lämnats för sjömanshyrornas förändringar under åren 1860—1917, utgörande en resumé av ett i den nyligen offentliggjorda del II av publikationen »Sjömansyrket i Sverige» ingående kapitel. I det följande skall lämnas en kortfattad översikt av utredningens resultat i övrigt.

Undersökningen, som utom beträffande löneförhållandena hänför sig huvudsakligen till åren 1911 och 1912, omfattar sammanlagt 17 970 personer, av vilka 13 779 voro anställda å ångfartyg, 3 601 å segelfartyg och 590 å »övriga fartyg», under vilken benämning inbegripits motorfartyg, bogserfartyg under 20 nettoton, segelfartyg med hjälpmaskin samt pråmfartyg.

I fråga om bemanningens nationalitet märkes, att samtliga befälhavare jämlikt sjölagens föreskrift voro svenska undersåtar; bland styrmän och maskinister funnos sammanlagt endast 4 utlänningar. Av ångfartygens övriga personal voro 7·6 % utlänningar och av segelfartygens 9·2 %. Bland de olika nationaliteterna voro danskar och finnländare talrikast företrädda med resp. 245 och 234 personer samt därnäst norrmän med 188, tyskar med 110, ryssar med 75, holländare med 12 samt övriga nationer med sammanlagt 25.

Beträffande sjöfolkets civilstånd märkes, att av samtliga redovisade män i en ålder över 18 år 65·4 % voro ogifta, 32·9 % gifta samt 1·7 % änklingar eller frånskilda. För den kvinnliga personalen utgjorde motsvarande tal resp. 85·6 %, 7·3 % och 7·1 %. Av den vuxna manliga personalen hade 30·5 % uppgivit sig hava barn i livet till ett antal av i genomsnitt c:a 3; 21·6 % av den kvinnliga personalen hade uppgivit sig vara mödrar med i genomsnitt något mindre än 2 barn. Bland de män, som hade barn, voro 2·5 % ogifta, bland kvinnorna mer än hälften.

Endast 110 personer eller 0·6 % befunnos hava varit i avsaknad av varjeslags teoretisk undervisning; 95·5 % hade åtnjutit undervisning i folkskola. Av det examinerade däcksbefälet hade 31·4 % och av det examinerade maskinbefälet 13·1 % gått i allmänt läroverk, bland övriga specialiteter endast ett åtal. Beträffande fackundervisningen märkes, att 99·9 % av det examinerade

däcksbefälet och 99·0 % av det examinerade maskinbefälet genomgått navigationsskola, men att sådan undervisning eljest förekommit i ringa utsträckning.

Fullständig sjökaptensexamen hade avlagts av 72·4 % av de examinerade ångfartygsbefälhavarna men endast av 39·2 % av examinerade befälhavare å segelfartyg. Motsvarande procenttal för de examinerade styrmännen utgjorde 66·8 och 22·5. Återstående examinerade befälhavare och styrmän hade endast avlagt styrmansexamen, dock ofta i förening med examen i ångmaskinlära. Av 1:ste maskinisterna hade 61·5 % avlagt övermaskinistexamen, 38·5 % endast maskinistexamen; för övriga examinerade maskinister voro motsvarande procentsiffror 54·5 och 45·5.

Den årliga seglationstidens längd för manskapets vidkommande utgjorde i genomsnitt å ångfartygen 11 månader inom oceanfarten, 10½ månad inom nordsjöfarten, 10 månader inom östersjöfarten och 9 månader inom kust- och inre farten samt å segelfartygen resp. 9, 8½, 8 och 7½ månader.

Vaktindelning under tjänstgöring till sjöss förekom å samtliga såväl ång- som segelfartyg i ocean- och nordsjöfart. Inom östersjöfarten förekom vaktindelning å 67·4 % av ångfartygen och 77·2 % av segelfartygen men inom kust- och inrefarten endast å resp. 4·7 och 17·4 %. Av nedanstående översikt framgår, i vilken relativ omfattning de olika vaktsystemen tillämpades för däckspersonalen å ena sidan och maskinpersonalen å den andra.

	Oceanfart		*Nordsjöfart*		*Östersjöfart*		*Kust- o. inrefart*	
	Däcks-personal	Maskin-personal	Däcks-personal	Maskin-personal	Däcks-personal	Maskin-personal	Däcks-personal	Maskin-personal
	%	%	%	%	%	%	%	%
Ångfartyg								
Svenska vaktsystemet	78·0	52·4	70·8	60·6	31·4	—	—	—
Engelska »	22·0	14·9	29·2	27·5	68·6	100·0	100·0	100·0
Trevaktsystemet	—	32·7	—	11·9	—	—	—	—
Segelfartyg								
Svenska vaktsystemet	77·8	—	46·7	—	23·0	—	8·2	—
Engelska »	22·2	—	53·3	—	77·0	—	91·8	—

I nedanstående tablå har bemanningen fördelats efter den normala arbetstidens längd till sjöss inom olika specialitetsgrupper.

	Ångfartyg					*Segelfartyg*		
	Däcks-befäl	Däcks-manskap	Maskin-befäl	Maskin-manskap	Köks-personal	Däcks-befäl	Däcks-manskap	Köks-personal
	%	%	%	%	%	%	%	%
9 timmar och därunder	0·1	0·2	1·7	20·5	—	—	—	—
10 » » »	2·6	13·1	10·2	15·0	0·9	—	0·6	2·1
11 » » »	0·3	—	1·7	7·0	—	—	—	0·5
12 » » »	90·9	82·9	82·9	56·0	6·0	97·0	93·4	59·2
Över 12 timmar	6·1	3·8	3·5	1·5	93·1	3·0	6·0	38·4

Rörande tjänstgöringen vid avgång från och ankomst till hamn hade uppgifter meddelats av besättningen. I nedanstående tabell har besättningen fördelats efter den oavbrutna tjänstgöringstidens längd närmast före första frivakt efter avgång från hamn.

	Ångfartyg				*Segelfartyg*	
	Däcks-befäl	Däcks-manskap	Maskin-befäl	Maskin-manskap	Däcks-befäl	Däcks-manskap
	%	%	%	%	%	%
Mindre än 8 timmar	20·2	28·5	25·5	33·5	37·9	39·8
8—12 »	18·5	20·7	20·2	32·9	33·3	27·0
12—16 »	25·2	23·2	23·8	24·2	21·6	20·7
Mer än 16 timmar	36·1	27·6	30·5	9·4	7·2	12·5

Motsvarande uppgifter beträffande den oavbrutna tjänstgöringstiden närmast före första fritid efter inlöpande i hamn framgår av nedanstående översikt:

	Ångfartyg				*Segelfartyg*	
	Däcks-befäl	Däcks-manskap	Maskin-befäl	Maskin-manskap	Däcks-befäl	Däcks-manskap
	%	%	%	%	%	%
Mindre än 8 timmar	40·5	37·1	41·7	58·6	57·6	46·6
8—12 »	19·8	20·7	21·0	18·4	20·3	26·7
12—16 »	22·6	26·8	24·2	19·5	16·2	17·3
Mer än 16 timmar	17·1	15·4	13·1	3·5	5·9	9·4

Nedanstående tabell angiver besättningens procentuella fördelning efter nettoarbetstidens normala längd i hamn.

	Ångfartyg		*Segelfartyg*	
	Däcks- och maskin-personal	Köks-personal	Däcks-personal	Maskin-personal
	%	%	%	%
Mindre än 10 timmar	2·1	—	2·2	3·1
10 »	97·1	—	95·0	38·4
10—12 »	0·6	0·8	2·6	4·5
12—15 »	0·2	42·5	0·2	53·7
15 timmar och däröver	—	56·7	—	0·3

Undersökningen avslutas med redogörelser för sjöfolkets bostadsförhållanden i land, liv- och olycksfallsförsäkring, föreningsväsendet, värnpliktsförhållanden, disciplinära förhållanden ombord, samt för sjömanshusen och handelsflottans pensionsanstalt. Slutligen meddelas ett urval av de erinringar och önskemål i olika avseenden, som vid frågeformulärens besvarande framställts av sjöfolket.

Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse

angående sättet och tiden för utbetalning av pension och understöd jämlikt lagen den 30 juni 1913 (n:r 120) om allmän pensionsförsäkring;

given Stockholms slott den 31 december 1918.[1]

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med stöd av 32 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, sådant nämnda lagrum lyder enligt lag den 28 juni 1918 (n:r 449), funnit gott att, efter framställning av pensionsstyrelsen, förordna som följer:

§ 1.

Utbetalning av pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring verkställes vid postanstalten i den ort, där pensionstagaren vistades, då ansökning om pension gjordes, därest icke i ansökningen uppgivits annan postanstalt. Anvisning å den postanstalt, genom vilken utbetalningen sker, skall lämnas i pensionsbrevet. Avflyttar pensionstagare till annan ort eller önskar pensionstagare eljest pensionens utbetalande genom annan än förut angiven postanstalt, må pensionsstyrelsen förordna om utbetalningens verkställande genom den postanstalt pensionstagaren uppgivit. På enahanda sätt förfares i fråga om utbetalning av understöd.

§ 2.

Beträffande pension enligt de fyra första styckena i 6 § samt understöd enligt första stycket i 33 § av omförmälda lag verkställes utbetalningen genom postsparbankens förmedling och sker månadsvis, dock att utbetalningen äger rum kvartalsvis, om pensionen eller understödet uppgår till 30, men ej till 60 kronor, och halvårsvis, om pensionen eller understödet uppgår till 15, men ej till 30 kronor, samt en gång om året, om pensionen eller understödet understiger 15 kronor eller tillkommer någon, som flyttat ur riket. Utbetalningen verkställes tidigast den 15 i varje månad eller, om den dagen inträffar å sön- eller helgdag, nästpåföljande söckendag, samt, där utbetalningen fördelas å längre terminer än en månad, tidigast den 15 i sista månaden av varje termin eller, om den dagen inträffar å sön- eller helgdag, nästpåföljande söckendag.

§ 3.

Pensionstillägg eller understöd för barn, varom förmäles i 6 § femte stycket och 33 § andra stycket av omförmälda lag, utbetalas medelst från pensionsstyrelsen avsänd postanvisning med mottagningsbevis. Utbetalningen sker kvartalsvis, dock, att utbetalningen äger rum halvårsvis, om pensionen eller understödet överstiger 75, men ej 150 kronor, och en gång om året, om pensionen eller understödet icke överstiger 75 kronor eller tillkommer någon, som flyttat ur riket. Utbetalningen verkställes tidigast under sista månaden av varje termin.

[1] Sv. F. 1918, n:r 1087.

§ 4.

På framställning av pensions- eller understödstagare må pensionsstyrelsen, då sådant med hänsyn till föreliggande omständigheter finnes lämpligt, för särskilda fall medgiva ändring av de i §§ 2 och 3 stadgade utbetalningsterminerna.

§ 5.

Pensionsstyrelsen, eller i fall, som beröra även postsparbanken, styrelsen för nämnda bank och pensionsstyrelsen gemensamt, äga beträffande sättet för utbetalning av pension eller understöd och vad därmed har samband meddela de närmare bestämmelser, som befinnas erforderliga utöver vad ovan stadgats.

Denna kungörelse länder till efterrättelse från och med den 1 januari 1919.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 31 december 1918.

GUSTAF.
(L. S.)

AXEL SCHOTTE

Kungl. Maj:ts nådiga instruktion

för pensionsnämnderna;

given Stockholms slott den 31 december 1918.[1]

§ 1.

Pensionsnämnd har, förutom att i allmänhet inom pensionsdistriktet övervaka efterlevnaden av lagen den 30 juni 1913 (n:r 120) om allmän pensionsförsäkring, att vid behandling av ärenden rörande pension förfara på sätt i 30 § av nämnda lag angives samt att i övrigt ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i sagda lag och de föreskrifter, som här nedan eller eljest varda av Kungl. Maj:t meddelade.

§ 2.

I avseende å övervakandet i allmänhet av pensionsförsäkringslagens efterlevnad åligger inom varje pensionsdistrikt pensionsnämnd, dess ordförande och ledamöter:

a) att bidraga till spridande av kännedom om pensionsförsäkringslagens bestämmelser, särskilt i vad de avse villkoren för erhållande av pension samt påföljden av att icke erlägga stadgade pensionsavgifter;

b) att hava sin uppmärksamhet riktad på, att personer, som äro berättigade till pension, må erhålla dylik till vederbörligt belopp, och att pensionstagare förhjälpas till ökning av pensionen, där omständigheterna därtill föranleda, ävensom att, för den händelse minskning eller indragning av pension bör ifrågakomma, tillse, att i anledning därav erforderliga åtgärder vidtagas;

c) att beredvilligt tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar i frågor rörande pension och pensionsavgifter samt att kostnadsfritt och utan dröjsmål efter därom

[1] Sv. F. 1918, n:r 1088.

framställd begäran förhjälpa pensionssökanden till erhållande av formulär för ansökning och biträda vid sådant formulärs ifyllande; samt

d) att, innan beslut av nämnden fattas i anledning av ansökning om pension, söka så noggrant som möjligt utreda de förhållanden, som äro av vikt för bedömande av sökandens rätt till pension; och böra för befrämjande av detta arbete, som ordföranden, där så påkallas, har att fördela inom nämnden, åtgärder vidtagas i syfte att ansökningar om pension må inkomma till ordföranden i god tid före nämndens sammanträde.

§ 3.

Pensionsnämnden, dess ordförande och ledamöter böra verka för åtgärders vidtagande i syfte att förebygga och häva invaliditet hos befolkningen inom pensionsdistriktet; och böra de för sådant ändamål, i fall där behov av sjukvård eller yrkesutbildning för en person föreligger och bidrag från pensionsstyrelsen till sökandens vård eller yrkesutbildning kan ifrågakomma, föranstalta om att framställning göres till styrelsen om sådant bidrag.

Pensionsnämnden, dess ordförande och ledamöter böra tillika verka för, att, i händelse av behov, tillfällen till lämpligt arbete beredas personer, vilkas arbetsförmåga på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte blivit nedsatt.

§ 4.

Det åligger pensionsnämnd, dess ordförande och ledamöter att utan dröjsmål införskaffa och översända av pensionsstyrelsen infordrad utredning i ärenden angående pension, sjukvård eller andra frågor, som röra pensionsförsäkringen.

Pensionsnämnd åligger jämväl att efter anmodan av pensionsstyrelsen upptaga ärende till prövning och avgörande.

§ 5

Ärende, som för prövning eller yttrande av pensionsnämnd inkommit till nämndens ordförande, skall av nämnden handläggas snarast möjligt och senast inom tre månader, såvida icke pensionsstyrelsen för visst fall annorledes förordnar.

Ansökan om sjukvårdande åtgärder jämte tillhörande handlingar skall av pensionsnämnds ordförande utan dröjsmål insändas till pensionsstyrelsen.

§ 6.

Förutom de av pensionsstyrelsen och landstingen jämlikt 27 § pensionsförsäkringslagen förordnade ombud äga styrelsens ledamöter samt de av Kungl. Maj:t förordnade sakkunniga hos styrelsen ävensom andra personer, som av styrelsen därtill bemyndigas, närvara vid pensionsnämnds sammanträden och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Därjämte är pensionssökande eller den, som för hans talan, berättigad att företräda inför nämnden för att meddela upplysningar rörande ansökningen, och må nämnden icke utan åberopande av giltigt skäl förvägra dylik person företräde.

§ 7.

Pensionsnämnds beslut i ärende angående pension skall avfattas i enlighet med fastställt formulär. Detsamma gäller beträffande utlåtande, som av pensionsnämnds ordförande avgives i ärende angående sjukvårdande åtgärder.

§ 8.

Pensionsnämnds ordförande åligger att enligt fastställt formulär hålla register över gjorda framställningar och inkomna ansökningar samt föra förteckning över de pensions-

tagare, till vilkas pensionering kommunen enligt 10 § pensionsförsäkringslagen lämnar bidrag. Han för vid nämndens sammanträden protokoll eller är för dess ordentliga förande ansvarig, ombesörjer skriftväxlingen, emottager ansökningar om pension och sjukvård ävensom till nämnden ställda skrivelser och framställningar samt vårdar nämndens handlingar.

Protokollet skall innehålla uppgift om de vid sammanträdet närvarande ledamöter av pensionsnämnden och i 27 § pensionsförsäkringslagen omförmälda ombud samt redogörelse för de ärenden, som vid sammanträdet förekommit, ävensom för de beslut, som av nämnden fattats.

Protokollet för varje sammanträde skall genast justeras; dock må pensionsnämnden särskilt för varje gång uppdraga åt två ledamöter att jämte ordföranden verkställa justeringen sist inom åtta dagar efter sammanträdets slut.

§ 9.

Det åligger pensionsnämndens ordförande att årligen före februari månads utgång lämna vederbörande taxeringsnämnd uppgift enligt 14 § andra stycket pensionsförsäkringslagen angående de personer inom distriktet, vilka vid årets början fyllt 15 men icke 66 år och vilka sedan ingången av februari månad närmast föregående kalenderår blivit av pensionsstyrelsen förklarade berättigade till pension eller understöd.

Ytterligare upplysningar jämlikt 14 § andra stycket pensionsförsäkringslagen, som äro för taxeringsnämnden erforderliga, skola efter därom av taxeringsnämndens ordförande framställd begäran genom ordförandens i pensionsnämnden försorg i så god tid tillställas taxeringsnämnden, att dennas arbete icke fördröjes.

§ 10.

Kungörelse angående det eller de ställen, å vilka i 26 § sista stycket pensionsförsäkringslagen omförmäld förteckning anslås, skall uppläsas i kommunens kyrkor och därjämte anslås å de platser inom pensionsdistriktet, varest allmänna kungörelser pläga offentliggöras.

Förteckning, varom i föregående stycke förmäles, skall, då den anslås, vara försedd med anteckning om dagen, då anslaget gjordes.

§ 11.

Enskild sakägare, som jämlikt 28 § pensionsförsäkringslagen äger överklaga pensionsnämnds beslut, är berättigad att själv eller genom ställföreträdare få del och taga avskrifter av pensionsnämndens protokoll och övriga handlingar, som angå beslutet, samt att kostnadsfritt få avskrifternas riktighet av ordföranden bestyrkt.

Enahanda rätt tillkommer vederbörande kommun ävensom pensionsstyrelsens och landstingets ombud beträffande samtliga pensionsnämndens handlingar.

§ 12.

Då besvär över pensionsnämnds beslut inkommit till nämndens ordförande, är denne skyldig att däröver på klagandens begäran kostnadsfritt meddela bevis ävensom att å besvärshandlingen anteckna år, månad och dag, då besvären inkommit.

§ 13.

Vad ovan i denna instruktion stadgas rörande pension gäller i tillämpliga delar jämväl om understöd enligt pensionsförsäkringslagen samt om ökning, minskning eller indragning av pension eller understöd.

§ 14.

Det åligger pensionsnämnd att, i enlighet med de angående försäkring för beredande av pension på grund av frivilliga avgifter meddelade bestämmelser, handlägga jämväl ärenden angående ansökning om dylik pension; och bör pensionsnämnd låta sig angeläget vara att sprida kännedom om villkoren för erhållande av sådan pension samt de fördelar, som äro med densamma förbundna.

Denna instruktion länder till efterrättelse från och med den 1 januari 1919. Genom densamma upphäves instruktionen för pensionsnämnderna av den 21 november 1913 (n:r 305).

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 31 december 1918.

GUSTAF.
(L. S.)

AXEL SCHOTTE.

Yrkesinspektionens verksamhet

under *oktober—december* år 1918.

Sammandrag av yrkesinspektörernas rapporter för oktober—december 1918.

Antal	Yrkesinspektören i distriktet									Sprängämnesinspektören	Yrkesinspektrisen	Summa
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX			
Inspekterade arbetsställen	89	130	78	107	124	110	54	127	59	8	54	940
Sammanlagt arbetarantal	9 258	11 807	4 153	4 008	4 768	4 720	4 001	6 259	5 453	803	5 920	61 150
Sammanlagt kraftbelopp (eff. hkr.)	5 849	23 484	3 743	5 830	8 590	32 818	31 574	25 250	23 790	1 366	—	162 294
Inspektions- och resedagar: för yrkesinspektören .	56	32	33	42	49	37	32	43	50	24	50	448
» assistenten	11	30	6	17	41	40	4	19	10	—	20	198
Arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion)	21	88	52	56	59	111	16	78	53	10	21	565
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor: större besiktning . . .	32	44	26	40	95	52	18	34	25	—	—	366
mindre » . . .	89	82	56	69	130	121	36	60	47	—	—	690
Inkomna protokoll över besiktning av kokare eller andra kärl under tryck: större besiktning . . .	—	—	—	—	—	13	1	—	—	—	—	14
mindre » . . .	—	—	—	—	—	29	4	—	1	—	—	34
Inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar eller kranar .	28	2	36	—	48	198	165	14	1	—	—	492
Inkomna anmälningar om olycksfall i arbete . .	865	1 347	706	666	1 287	1 382	1 152	1 292	1 080	2	—	9 779
därav med dödlig utgång	7	6	7	1	10	11	9	12	11	—	—	74
Framställning till Konungens befallningshavande om tillämpning av 38 eller 39 § lagen om arbetarskydd	—	—	—	11	7	9	—	1	—	—	—	28
Anmälningar till åtal . .	3	—	—	3	6	31	4	1	5	—	—	53
Lämnade eftergifter . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1

Sammandrag av underinspektörernas rapporter för oktober—december 1918.

	Yrkesinspektionsdistrikt									Summa
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
Jordbruk:										
Inspekterade arbetsställen . .	2	188	67	24	229	79	105	88	19	**801**
Använda eff. hästkrafter . .	16	3 762	1 867	385	2 680	640	1 171	620	201	**11 342**
Hantverk:										
Inspekterade arbetsställen . .	40	44	60	56	113	83	47	39	29	**511**
Sysselsatta arbetare	163	138	176	181	249	178	106	113	78	**1 382**
Använda eff. hästkrafter . .	129	181	148	123	190	110	111	91	64	**1 147**
Övrig verksamhet:										
Inspekterade arbetsställen . .	141	96	114	65	119	184	40	92	14	**865**
Sysselsatta arbetare	1 182	419	538	261	960	3 137	240	478	66	**7 281**
Använda eff. hästkrafter . .	886	571	1 129	554	1 430	657	763	1 863	86	**7 939**
Hela antalet:										
Inspekterade arbetsställen . .	**183**	**328**	**241**	**145**	**461**	**346**	**192**	**219**	**62**	**2 177**
Sysselsatta arbetare [1]	**1 345**	**557**	**714**	**442**	**1 209**	**3 315**	**346**	**591**	**144**	**8 663**
Använda eff. hästkrafter . .	**1 031**	**4 514**	**3 144**	**1 062**	**4 300**	**1 407**	**2 045**	**2 574**	**351**	**20 428**
Förrättnings- och resedagar . .	71	104	76	65	142	130	60	79	37	**764**
Lämnade skriftliga meddelanden	31	16	25	2	35	34	11	17	—	**171**
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor:										
större besiktning	25	88	85	43	74	22	21	34	5	**397**
mindre »	9	24	70	91	168	49	38	46	10	**505**

Sammandrag av bergmästarnas rapporter för oktober—december 1918.

	Bergmästardistrikt						Summa
	norra	Gävle—Dala	östra	mellersta	västra	södra	
Inspekterade arbetsställen	1	7	17	4	8	1	**38**
Sammanlagt arbetarantal	1 724	358	523	339	134	—	**3 078**
» kraftbelopp (eff. hästkrafter) . . .	4 000	2 259	2 745	768	235	—	**10 007**
Förrättnings- och resedagar:							
för bergmästaren	3	9	6	7	6	1	**32**
» gruvingenjören	—	—	4	—	—	—	**4**
Arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion) . . .	—	—	—	—	—	—	—
Inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar eller kranar	—	—	—	—	—	—	—
Inkomna anmälningar om olycksfall i arbete .	115	226	58	84	11	136	**630**
därav med dödlig utgång	1	1	2	1	1	1	**7**

[1] Arbetarna inom jordbruket ej medräknade.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)

10. Vid uppforslandet av kalksten användes en balanshiss, som manövrerades på så sätt, att då ena hisskorgens motviktscistern blivit tillräckligt fylld med vatten för att kunna lyfta den andra korgen med full last, lossades en i övre våningen befintlig skruvbroms. Signaleringen mellan folket vid inlastningen i nedre våningen och manöverkarlen i den övre skedde medelst elektriska lampor, och var det överenskommet, att då lamporna voro släckta ingen manöver fick ske med hissen. Emellertid hade det ständiga släckandet och tändandet av lamporna fallit sig besvärligt, varför arbetarna uraktlåtit att använda sig av denna signalanordning. Istället hade de låtit lamporna brinna oavbrutet, och mannen vid bromsen iakttog inlastningsrörelserna genom att se ned i hisschaktet.

Vid ett tillfälle urspårade den nyss inlastade kalkvagnen. En arbetare A. steg då genom en bakdörr in i hisschaktet och sökte med ett spett lyfta vagnen på spåret. Härvid föll vagnen tillbaka och ut ur hisskorgen. Manöverkarlen vid bromsen hade under tiden icke kunnat iakttaga ovannämnda rörelse utan släppte på tillräckligt med vatten i den övre korgens cistern och lossade bromsen. Den tomma hisskorgen drogs med stor hastighet uppåt. A. föll härvid under den nedrusande hisskorgen och krossades.

Vid den följande undersökningen föreskrevs, att automatisk signalanordning med elektriska lampor skulle insättas samt att alla till schaktet ledande bakdörrar skulle låsas.

11. Tvenne arbetare i en mekanisk verkstad voro sysselsatta med att uppsätta ett skyddsräck utmed kranbanan. Arbetaren A. skulle med en nyckel hålla igen en skruvskalle, medan den andre drog åt muttern. För sagda ändamål sträckte sig A. ut över kranbanan. Enär arbetet pågick invid en pelare, kom A:s kropp att ligga utmed denna. Som A. hade ryggen vänd mot traverskranen, observerade han ej, att denna sattes igång mot arbetsplatsen. Kranföraren, som ständigt måste hava sin uppmärksamhet riktad på krankrokens rörelse, observerade ej heller, att A. var i kranens väg. A. blev därför klämd mellan traverskranens sida och pelaren. Efter $1^1/_4$ timmas arbete, varvid traverskranen medelst en ovanför liggande kran måste lyftas ur sitt läge, kom A. loss och fördes till sjukhus, där han några dagar senare avled.

12. I en fabriksskorsten hade än del stenar vittrat sönder och skulle ersättas med nya. Därför hade en ställning fastgjorts i skorstenskramporna på omkring 10 m. höjd. Den med reparationsarbetet sysselsatte arbetaren hade om livet en säkerhetslina, vilken var fastgjord i en krampa högre upp. Under arbetet lossade en av de krampor i vilka ställningen var fastgjord, varför denna störtade ner. Arbetaren skulle nu blivit hängande kvar, men linan var för svag och brast, varvid mannen föll till marken med ställningen. I fallet ådrog han sig så svåra skador, att han samma dag avled.

13. Från en betongblandningsmaskin skulle betongen på två bredvid varandra liggande banor transporteras upp till ett fabriksbygge. Den ena banan var 50 m. lång och den andra 70 m. Båda banorna betjänades av samma spel vilket var placerat i den längre banans övre del. Lutningen, c:a 1 : 5, var densamma för båda banorna. En med betong lastad vagn skulle spelas upp på den kortare banan. Då spelskötaren, som från sin plats ej kunde se vagnen eller banan, trodde, att vagnen kommit upp på det vågräta planet, där den skulle vändas och köras in i byggnaden, slog

han hastigt ifrån klokopplingen, som överförde drivkraften till spelet. Vagnen, som emellertid befann sig på den lutande delen av banan, började åka utför. Spelskötaren sökte då hejda vagnen med bandbromsen men då denna var bristfällig, kunde vagnen ej stoppas med densamma. Under det vagnen spelades upp, hade en arbetare gått ned i banan vid betongblandningsmaskinen för att rengöra denna. Med ryggen vänd mot banan märkte han ej, att vagnen kom rusande ner mot honom. Han hörde ej heller de varningsrop, som hans kamrater uppgåvo, utan överkördes, varvid han av vagnen så svårt skadades, att han måste föras till lasarettet, där han senare på dagen avled.

14. En minderårig arbetare E. var sysselsatt vid en tvättmaskin och för tillfället ensam i den del av arbetslokalens nedre våning, där tvättning och beredning av ylletyger äger rum.

Remmen, som drager en av tvättmaskinerna, hade glidit av skivan i taket. För att få hjälp med påläggandet av remmen vände sig E. till en färgare, som emellertid hänvisade honom till maskinisten. Några minuter därefter hörde färgaren rop från beredningssalen och skyndade dit. Där fann han E. indragen i axelledningen under taket och svängande med runt. Färgaren sökte då stanna transmissionen genom att draga i stopplinan till Elge-kopplingen, men linan var avsliten. Han skyndade därför upp i andra våningen, där pådraget till turbinen var anordnat och stoppade maskineriet. Flera arbetare tillkommo nu och avskuro remmen, vilken snott sig omkring E., som genom slag mot järnbalkar i taket blivit så svårt lemlästad, att döden ögonblickligen följt.

Förloppet av olycksfallet har troligen varit följande. Då remmen glidit av skivan i taket och lagt sig på axeln, hade E. lagt av remmen från skivan på tvättmaskinen för att hava allt i ordning, då maskinisten skulle komma. Remmen hade emellertid börjat linda upp sig på axeln, varför E. gripit tag i densamma. Härvid hade han fastnat, och då remmen nu lindade upp sig hade han dragits upp till axeln och följt med i rotationen. Därvid hade han fastnat i Elge-kopplingens säkerhetslina, som avslitits utan att kopplingen verkat. Att den ej fungerade berodde troligen på att säkerhetslinan, som utgjordes av ett 8 mm. tjockt hampsnöre, på grund av fuktigheten i lokalen snott sig i öglor och fastnat i någon av de märlor, genom vilka den var dragen. Då Elge-kopplingen senare på dagen avprovades, fungerade den åter.

Kopplingen kommer att borttagas, och skall i stället anordnas en elektrisk motor, försedd med frånslagningsanordning och säkerhetslinor i de olika avdelningarna.

15. Under rivning av en mur i en byggnad hade B. satt sig på en bjälke i ett bjälklag. Från denna sin ställning nådde han icke överkanten av muren, som han därför började underminera. På grund därav föll muren över och dödade honom.

16. Vid en slipmaskin för sågblad sprang den övre av stenarna sönder, varvid skyddskåpan lösrycktes och träffade en av arbetarna i huvudet, så att han dödades. Orsaken till olyckan torde hava varit den, att stenen före användningen stått ute under bar himmel. Nytt sliphus kommer att anordnas, varvid för stenarna beredes upplagsplats under tak.

Författningar rörande sociala frågor

(inklusive folkhushållningsfrågor).
(Forts.)

I Svensk Författningssamling hava under tiden 1—28 februari 1919 publicerats följande författningar rörande sociala (folkhushållnings-)frågor.

N:r		Daterad.
1102.	K. brev till pensionsstyrelsen ang. användningen av de för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet anvisade medel	31 dec. 1918
1109.	Kontrollstyrelsens cirkulär med föreskrifter rörande handhavandet av den individuella utminuteringskontrollen m. m.	28 nov. »
34.	Medicinalstyrelsens kung. ang. formulär till läkarintyg, avsett att bifogas anmälan om olycksfall i arbete	31 jan. 1919
41.	K. kung. ang. upphävande av vissa författningar, som meddelats i fråga om regleringsåtgärder rörande surrogat för vissa näringsmedel m. m.	14 febr. »
42.	K. kung. om upphävande av förordn. den 28 aug. 1917 ang. reglering av handeln med stearinljus	14 » »
45.	K. kung. ang. upphävande i vissa avseenden av förordn. den 31 juli 1917 ang. reglering av handeln med fodermedel	18 » »
46.	K. kung. om upphävande av förordn. den 13 sept. 1918 ang. maximipris å foderbetor och rovor	18 » »
47.	K. kung. ang. upphävande av vissa författningar, som meddelats i fråga om regleringsåtgärder rörande däggdjursben, vissa fettämnen och tvättmedel . .	18 » »
48.	K. kung. ang. upphävande av vissa författningar, som meddelats i fråga om regleringsåtgärder rörande vissa oljor och växtfett samt vissa andra fettämnen	18 » »
51.	K. kung. ang. viss eftergift från bestämmelse i förordn. den 13 okt. 1905 ang. kontroll å tillverkningen av margarin m. m.	14 » »
53.	K. kung. om upphävande av § 8 i förordn. den 1 febr. 1918 ang. tillverkning och försäljning av bröd och annat bakverk	21 » »
54.	K. kung. ang. upphävande av vissa bestämmelser om maximipris å bröd . .	21 » »
60.	K. kung. ang. ändrad lydelse av § 6 i förordn. den 22 juli 1918 ang. reglering av spannmålsförbrukningen	25 » »
62.	K. kung. om upphävande av § 7 i förordn. den 1 febr. 1918 ang. tillverkning och försäljning av bröd och annat bakverk, ävensom av länsstyrelse med stöd av nämnda paragraf meddelade föreskrifter om förbud mot saluhållande av färskt bröd	28 » »

Kortare meddelanden.

— Sociala förhållanden i allmänhet. —

Socialministerium i Österrike. Den 1 januari 1918 trädde ett österrikiskt socialministerium (Ministerium für soziale Fürsorge) i verksamhet. Det var uppdelat på följande fem sektioner: 1) Sektionen för barnskydd och ungdomsomvårdnad (ärenden rörande spädbarns- och moderskydd, vanföra barn, välfärdsinrättningar och välfärdsåtgärder för skolbarn, arbetsförmedling och råd vid yrkesval för ungdom efter utträdet ur skolåldern samt åtgärder för ungdomens skydd i hygieniskt och sedligt avseende i allmänhet, m. m.); 2) sektionen för omvårdnad om krigsinvalider; 3) sektionen för socialförsäkring; 4) sektionen för socialpolitik (ärenden rörande arbetarskydd, yrkesinspektion, hemarbete, arbetsförmedling, arbetslöshet, utvandring m. m.) samt 5) sektionen för bostadsfrågor.

Enligt det år 1917 framlagda regeringsförslaget angående inrättandet av detta ministerium skulle medicinalväsendet jämväl sortera under detsamma, men vid frågans behandling trängde den åsikten igenom, att det vore lämpligast att för handläggningen av hithörande ärenden inrätta ett särskilt ministerium, och så tillkom jämväl ett ministerium för folkhälsans befrämjande (Ministerium für Volksgesundheit), vilket trädde i funktion den 10 augusti 1918. Även detta ministeriums verksamhet inriktades delvis från sociala synpunkter. Det skulle bland annat ägna särskild uppmärksamhet åt bekämpandet av tuberkulos, könssjukdomar, alkoholism, epidemier och andra folksjukdomar. Det uppdelades på en juridisk och tre medicinska sektioner.

Sedan den österrikiska monarkien efter krigets utgång råkat i upplösning och en tyskösterrikisk stat framträtt, har denna övertagit monarkiens förvaltningsorgan, och även ifrågavarande två ministerier fortbestå såsom organ för denna statsbildning under benämningarna »Staatsamt für soziale Fürsorge» och »Staatsamt für Volksgesundheit».

Till socialministeriets uppgifter skulle även höra utgivandet av tidskriften »Soziale Rundschau», som förut redigerats inom handelsministeriet. Tidskriften har emellertid upphört att utkomma, men ersättes från början av år 1919 av »Amtliche Nachrichten des Deutschösterreichischen Staatsamtes für soziale Fürsorge».

Arbets- och socialministerium i Ungern. Genom en lag, som trädde i kraft den 8 december 1918, har i Ungern upprättats ett arbets- och socialministerium, vilket har att handlägga ärenden rörande arbetsförhållandena inom samtliga näringsgrenar, arbetarförsäkring och försäkringsväsendet för de mindre bemedlade folkklasserna överhuvud, det offentliga sundhetsväsendet, barnskydd, bostadsväsen, pantlånekontor, den offentliga fattigvården, krigsomvårdnaden, ävensom att utarbeta arbets- och socialstatistik. Genom förordning kan departementets kompetensområde utvidgas.

(Amtliche Nachrichten des Deutschösterreichischen Staatsamtes für soziale Fürsorge.)

Arbetsdepartement i Tyskland. Inom den tyska centralförvaltningen behandlades de sociala spörsmålen jämte ekonomiska, handelspolitiska och vissa andra frågor intill år 1917 inom Reichsamt des Innern. Under oktober nämnda år avskildes ett flertal ärenden, däribland de sociala, från detta amt och överfördes till ett nyupprättat Reichswirtschaftsamt. På grund av de sociala frågornas växande betydelse blevo dessa i oktober 1918 ånyo utbrutna och förlagda till ett särskilt arbetsdepartement (Reichsarbeitsamt), som skulle handlägga ärenden rörande arbetarskydd, söndagsvila, sysselsättande av kvinnor, ungdom och barn, kollektivavtal, arbetskamrar, förlikningsväsendet, föreningsrätten, arbetsförmedlingen, socialförsäkringen, arbetarnas rättsliga förhållanden, välfärdsinrättningar i allmänhet, bostadsfrågan, den civila tjänsteplikten, omvårdnaden om krigsinvalider och stupades efterlevande m. m.

Sociala reformer i Tyskland efter revolutionen. En av den tyska revolutionsregeringens första åtgärder var att åter försätta de vid krigsutbrottet suspenderade arbetarskyddslagarna i kraft samt att upphäva lagen om civil tjänsteplikt, varjämte genomförandet av ett vidlyftigt socialpolitiskt program utlovades. Häri nämndes bland annat begränsning av arbetstiden, vilken ock reglerats genom två den 23 november 1918 utfärdade förordningar, varav den ena avser bageri- och konditoriarbete och den andra det industriella arbetet över huvud, däri inbegripet arbete i statliga och kommunala företag. Härigenom begränsas arbetsdagens längd till 8 timmar med vissa undantag, speciellt berörande post-, telegraf- och kommunikationsväsendet samt företag med kontinuerlig drift. Sedan en reform av lagstiftningen angående föreningsrätten kommit till stånd, vilket var en nödvändig förutsättning för en tillfredsställande lösning av frågan om kollektivavtalet, har genom en förordning rörande kollektivavtal, arbetsutskott och skiljedom i arbetstvister den 23 december 1918 förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare erhållit legislativ reglering. Beträffande kollektivavtalet, som göres rättsligen gällande, stadgas, att varje arbetsavtal mellan arbetsgivare och arbetare är ogiltigt, för så vitt det avviker från kollektivavtalets bestämmelser. Avvikande överenskommelser äga dock giltighet, om de i kollektivavtalet principiellt medgivits eller innefatta för arbetstagaren gynnsamma arbetsvillkor, som i kollektivavtalet ej uttryckligen uteslutits. Riksarbetsdepartementet kan på endera av de fördragsslutande parternas begäran giva allmän giltighet åt ett kollektivavtal, som inom ett visst område vunnit avgörande betydelse. Departementet skall föra register över gällande kollektivavtal. För tillvaratagande av arbetstagarnas ekonomiska intressen upprättas inom företag med mer än 20 arbetare utskott, valda av och bland företagets arbetare och anställda. Arbetstvister avgöras av särskilda av arbetsgivare och arbetare utsedda skiljedomsutskott. I viktiga fall kan riksarbetsdepartementet övertaga förlikningen eller hänvisa saken till särskild skiljedomstol.

Statlig adoption av minderåriga i Frankrike. Ett av de många problem kriget skapat består i att sörja för de minderåriga, som berövats sitt personliga och ekonomiska stöd. Det är självfallet för de krigförande — och icke minst för Frankrike — en livsfråga att på det omsorgsfullaste taga vård om det uppväxande släktet, som ju representerar den arbetskraft, som efter krigets slut närmast kommer att tagas i anspråk. Det spörsmål, som härvid uppställt sig för lagstiftaren, har erbjudit betydande svårigheter icke minst därför, att det befunnits nödvändigt tillskapa helt och hållet nya förvaltningsorgan anknutna till den bestående administrationen. Arbetet har utmynnat i anordnandet av ett nytt institut av en egendomlig karaktär, en adoption från statens sida i förhållande till den minderårige.

Bestämmelserna, som innehållas i en lag av den 29 juli 1917 («Loi instituant des pupilles de la nation») — vilken emellertid först efter hand trätt i tillämpning — avse minderårig, vars far, mor eller annan försörjare fallit offer för fienden eller försatts i omöjlighet att genom arbete förskaffa sig livsuppehälle. Minderåriga i denna belägenhet adopteras av staten och erhålla därmed rätt till personligt eller materiellt stöd intill uppnådd myndighetsålder.

Som ovan antytts har en vidlyftig förvaltningsorganisation för fyllande av dessa uppgifter måst anordnas. Ett centralt ämbetsverk sorterande under ministeriet för den allmänna undervisningen har överinseendet över departementsorgan, som i sin ordning övervaka de inom varje kanton utsedda personer, vilka stå i omedelbar kontakt med de minderåriga.

Ansökan riktas till den departementala myndigheten, som efter inhämtande av upplysningar fattar beslut, huruvida vederbörande skall adopteras eller ej. Enligt code civil har ett familjeråd att fatta beslut i avseende å förmynderskap, men då numera som en följd av kriget svårigheter kunna uppstå vid sammansättningen av familjerådet, medger den nya lagen, att detsamma kompletteras genom tillkallande av ovannämnda inom varje kanton utsedda personer. För den händelse det saknas person kapabel att tillträda förmynderskapet, har familjerådet möjlighet att göra ansökan hos den departementala myndigheten, att den måtte utse lämplig person. I dylikt fall anförtros förmynderskapet åt någon därtill kvalificerad, som därefter i utövningen av sitt uppdrag står under kontroll av nämnda myndighet. — Adoptionen framträder alltså under två väsentligt olika former: med förmyndare utsedd enligt vanliga regler eller ock förordnad av departementsorganet. Detta utser efter familjerådets hörande en rådgivare att vid sidan av förmyndaren främja den minderåriges intressen och särskilt tillse, att de av staten utanordnade medel användas på det sätt,

som avsetts. En dylik rådgivare förordnas alltid, när förmyndaren tillsatts av departementalmyndigheten men är eljest icke oundgängligen nödvändig.

Slutligen innehåller lagen vissa bestämmelser avseende att bereda möjlighet för den minderårige att under betryggande omständigheter erhålla uppfostran i publika anstalter eller hos enskilda personer.

(Svensk juristtidning.)

— Kollektivavtal, arbetsavtal m. m. —

Kollektivavtal mellan principaler och anställda i Schweiz. På grund av en hemställan till schweiziska regeringen från de anställdas föreningar om en statlig reglering i vissa avseenden av arbetsvillkoren för de i privat tjänst anställda tillsatte jordbruks-, handels- och industridepartementet en blandad kommission för att utreda frågan. Inom denna kommission yrkade de anställdas representanter, att anställningsvillkoren skulle i lag fastställas, medan arbetsgivarrepresentanterna ansågo, att ett kollektivavtal på ett fullt tillfredsställande sätt kunde tillgodose de anställdas önskningar. Sedan de anställdas representanter gått in på att tills vidare göra ett försök med ett kollektivavtal, avslöts i december 1918 ett sådant mellan arbetsgivarnas och de anställdas föreningar, gällande med retroaktiv verkan från den 1 oktober 1918 tills vidare intill den 31 december 1920. I avtalet, vars personliga tillämpningsområde begränsas till de anställda, vilka i privata företag utföra arbete av kommersiell, teknisk eller administrativ karaktär, således till kontorister, banktjänstemän, tekniker och verkmästare, fastställas de för de olika kategorierna gällande begynnelselönerna, i vissa fall graderade efter trenne dyrortsgrupper, varjämte dyrtidstilläggen å före kriget betalade löner bestämmas till 80 % av lönen, dock högst 2 400 francs. Därjämte stadgas, att ersättning skall lämnas för löneavdrag, som utan motsvarande reducering av arbetstiden gjorts efter krigsutbrottet och på grund av med kriget sammanhängande förhållanden. Tvister rörande tillämpningen av avtalets bestämmelser avgöras slutgiltigt av på förhand inrättade skiljenämnder, bestående av tre representanter för arbetsgivarna och tre för personalen jämte en opartisk ordförande. Vägrar endera parten att underkasta sig en skiljenämnds utslag, offentliggöres såsom påtryckningsmedel medlingsförhandlingarnas resultat. Befinnes avtalet ej i tillräcklig mån tillgodose de anställdas intressen, hänskjutes frågan, huruvida avtalet skall upphävas, till en skiljedomstol, som även har att föreslå sådana ändringar i avtalet, som kunna läggas till grund för nya underhandlingar. Denna skiljedomstol är sammansatt av tre skiljenämndsordförande och tolv andra medlemmar av skiljenämnd, varav sex arbetsgivarrepresentanter och sex av de anställdas föreningar utsedda.

— Arbetarskyddslagstiftning m. m. —

Åtta timmars arbetsdag vid danska företag med kontinuerlig drift. Genom en i Danmark den 12 februari 1919 utfärdad lag, innefattande tillägg till § 24 i fabrikslagen den 29 april 1913, föreskrives, att i företag med kontinuerlig drift bruttoarbetstiden för arbetare, som sysselsättas i den kontinuerliga driften, ej må överstiga åtta timmar per dygn. Vid långskift må bruttoarbetstiden utsträckas till högst 16 timmar per dygn, men skall därvid iakttagas, att bruttoarbetstiden under tre på varandra följande veckor ej för någon arbetare må överstiga 160 timmar. Inrikesministeriet må efter arbetsrådets hörande meddela undantag från dessa bestämmelser beträffande säsongföretag eller grupper av sådana, inom vilka kontinuerlig drift förekommer under högst fyra månader av kalenderår. — För företag, inom vilka kontinuerlig drift endast tillfälligtvis förekommer, gälla bestämmelserna ej.

Företag, som särskilt beröras av dessa föreskrifter, äro oljekvarnar, jästfabriker, sockerfabriker, bryggerier, saltraffinaderier, samt kalk-, glas- och tegelbruk.

Arbetstidskommission i Danmark. Det danska inrikesministeriet har i februari 1919 tillsatt en kommission bestående av 25 ledamöter för utredning av frågan om införande av lagstadgad arbetstid. Av ledamöterna äro tre opartiska personer, under det att de övriga företräda arbetsgivare och arbetstagare, vilkas organisationer ägt att föreslå representanter. Till kommissionens ordförande har utsetts chefen för Det statistiske departement Adolph Jensen.

Kommissionen skall hava till uppgift: 1) att inhämta upplysningar från utlandet rörande arbetstidens längd ävensom andra i samband därmed stående förhållanden; 2) att utarbeta förslag till lag om arbetstiden inom hantverk, industri, handel, jordbruk och sjöfart ävensom regler för sådana avvikelser från den lagstadgade arbetstiden, som av samhällsskäl kunna finnas nödiga. Den lagstadgade arbetstiden bör som regel omfatta åtta timmar per dygn.

Kommissionen äger föreslå kortare arbetstid inom yrken, beträffande vilka sådant påkräves av hänsyn till arbetarnas hälsa. För yrken, beträffande vilka arbetstiden lämpligen kan fastställas såsom genomsnitt för längre perioder, exempelvis för jordbruket, böra särskilda bestämmelser för arbetstidens reglering utarbetas.

Kommissionens arbete skall så bedrivas, att förslag angående lagstadgad arbetstid kan framläggas för hantverk och industri före den 1 juli 1919 och för övriga näringsgrenar före den 1 oktober samma år.

(Arbejdsgiveren.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under december 1918. Arbetstillgången företedde under december månad i stort sett en tydlig minskning, särskilt för kvinnor. I synnerhet gällde detta de för krigets behov arbetande industrierna; särskilda »avvecklingsunderstöd» hava måst inrättas för övergångsperioden mellan krigs- och fredsproduktionen.

Under december månad erhöllo nära 2 millioner arbetare löneförbättringar (krigstidstillägg inräknade) uppgående till nära 600 000 pund sterling i veckan.

Antalet påbörjade arbetsinställelser utgjorde under månaden 51 med sammanlagt 150 000 berörda arbetare (därav 100 000 arbetare inom bomullsindustrien i Lancashire och Cheshire, vilka nedlade arbetet under 9 dagar) och 1 174 000 förlorade arbetsdagar mot 55 000 resp. 251 500 under närmast föregående månad och 77 000 resp. 258 000 under december 1917.

Arbetslösheten inom fackorganisationerna under krigsåren framgår av efterföljande sammanställning, som redovisar antalet arbetslösa i procent av hela det redovisade medlemsantalet.

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1914	2·5	2·3	2·1	2·1	2·3	2·4	2·8	7·1	5·9	4·4	2·9	2·5
1915	1·9	1·6	1·3	1·2	1·2	1·0	0·9	1·0	0·9	0·8	0·6	0·6
1916	0·6	0·5	0·5	0·5	0·5	0·5	0·4	0·4	0·4	0·3	0·3	0·3
1917	0·3	0·3	0·3	0·3	0·4	0·4	0·4	0·5	1·3	1·1	1·1	1·4
1918	1·0	0·9	1·2	0·9	0·9	0·7	0·6	0·5	0·5	0·4	0·5	1·2

Efterföljande tablå utvisar det relativa antalet arbetslösa bland de arbetslöshetsförsäkrade vid varje månads slut under krigsåren. Till 1916 års slut omfatta siffrorna de enligt 1911 års lag försäkrade, från 1917 års början inbegripas även de yrken, som avses i lagen av år 1916.[1]

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1914	5·5	4·4	3·6	3·3	3·2	3·5	3·6	6·2	5·4	4·2	3·7	3·3
1915	2·6	2·0	1·4	1·1	0·9	0·9	1·0	0·9	0·9	0·8	0·9	1·1
1916	1·0	0·8	0·7	0·7	0·6	0·5	0·6	0·5	0·5	0·5	0·5	0·6
1917	0·6	0·7	0·7	0·6	0·7	0·7	0·7	0·7	0·7	0·8	0·8	0·8
1918	0·9	0·9	1·0	1·0	0·9	0·8	0·7	0·7	0·7	0·7	0·9	0·8

(Labour Gazette.)

[1] Jfr Soc. Medd. 1917, sid. 104.

Arbetsmarknaden i Tyskland under december 1918. Läget å den tyska arbetsmarknaden, vilket under november 1918 började te sig ogynnsamt, försämrades ytterligare under december. Arbetslösheten tilltog, men orsaken härtill var icke endast arbetsbrist (som i många fall framkallats av svårigheten att anskaffa råvaror) utan till stor del även den omständigheten, att arbetarna vägrade att begiva sig dit, där behov av arbetskraft förefanns; i allmänhet förmärktes ock en viss arbetsovillighet. Vid slutet av året uppgick de arbetslösas antal i Berlin till över 100 000, i Köln till 23 000, i Frankfurt am Main till 12 000 och i Aachen till 10 000. Såsom en väsentlig orsak till ovilligheten att antaga arbete angives i många fall det höga arbetslöshetsunderstödet, som ansågs medföra direkt produktionshämmande verkningar. Därtill kom, att de arbetslösa å många orter, exempelvis i Hamburg, under våldsamma demonstrationer krävde ytterligare förhöjning av understödsbeloppen, vilket i sin tur måste framkalla nya krav på lönestegring. Från vissa håll förmäles, att många företag skulle kunna bereda arbetslösa sysselsättning, om ej löneanspråken varit orimliga. Vidare inverkade de många strejkerna ävensom den allmänna politiska upphetsningen ytterst ogynnsamt på arbetsmarknaden. Den industriella företagsamheten var av dessa anledningar så gott som lamslagen, fastän inom vissa näringsgrenar stora beställningar ej voro effektuerade.

Sjukkassornas redovisning för sina i arbete varande medlemmar den 1 januari 1919 utvisar en ökning av 172 645 eller 2·9 % sedan den 1 december 1918. Vad de manliga sjukkassemedlemmarna beträffar, hade dessa ökats med 371 655 eller 12·3 %, medan de kvinnliga minskats med 199 010 eller 6·6 %. Den icke oväsentliga stegringen av antalet sysselsatta män beror på att försäkringsskyldigheten blivit utsträckt men även därpå att ett flertal från kriget hemvändande soldater i enlighet med arbetsgivarnas utfästelser fingo återinträda å sina tidigare innehavda platser, ehuru arbetstillgången till följd av råvarubristen var otillräcklig. Denna nyanställning motsvarades av uppsägning av den kvinnliga arbetskraften.

Av 1 600 629 redovisade medlemmar av 31 fackförbund voro vid slutet av december 86 061 eller 5·4 % arbetslösa mot 1·8 % under närmast föregående månad och resp. 0·9, 1·6, 2·6 samt 7·2 % under december 1917, 1916, 1915 och 1914.

Enligt arbetsförmedlingsstatistiken kommo under månaden på 100 lediga platser för män 131 arbetssökande mot 74 under november och på 100 lediga platser för kvinnor 157 arbetssökande mot 101 under november.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Arbets- och löneförhållanden m. m. —

Arbetslönerna i Tyskland under kriget. I syfte att erhålla en översikt över lönenivåns förskjutningar inom olika näringsgrenar under krigsåren har Tyska rikets statistiska centralverk till samtliga i den ordinarie arbetsmarknadsrapporteringen deltagande arbetsgivare periodvis utsänt frågeformulär för inhämtande av upplysningar bl. a. angående antalet dagsverken och härför utbetalade avlöningar under de bägge sista kalenderveckorna av månaderna mars och september åren 1914, 1915, 1916 och 1917. En sammanställning av resultaten från undersökningarna rörande åren 1914—16 har förut publicerats i Soc. Medd. (1918, s. 80). Sedan dess hava några data från den under år 1917 företagna undersökningen offentliggjorts i Reichsarbeitsblatt. Av de för denna undersökning utsända frågeformulären inkommo endast 374 nöjaktigt besvarade, ett föga bättre resultat än vid närmast föregående undersökning, som var baserad på uppgifter från 369 företag.

Efter en sänkning av lönerna under september 1914 har därefter en oavbruten höjning ägt rum, vilket framgår av nedanstående sammanställning av genomsnittslönerna pr dag under de åtta undersökta tvåveckorsperioderna:

	Mars 1914	Sept. 1914	Mars 1915	Sept. 1915	Mars 1916	Sept. 1916	Mars 1917	Sept. 1917
	Mark	Mark	Mark	Mark	Mark	Mark	Mark	Mark
Män	5·16	5·12	5·88	6·55	7·00	7·55	9·08	10·79
Kvinnor	2·29	1·94	2·25	2·55	3·02	3·52	4·06	4·87

För manliga arbetare försiggick den starkaste stegringen från september 1916 till mars 1917, då den utgjorde 20·8 %, för kvinnliga däremot från mars till september 1916, då den uppgick till 16·6 %. Vid jämförelse med mars 1914 hade lönenivån i september 1917 mer än fördubblats, i det att den stegrats för män med 109·1 % och för kvinnor med 112·7 %.

Utvecklingen inom olika näringsgrupper, i den mån mera representativa siffror föreligga, framgår av nedanstående sammanställning:

	Arbetslön per dag					
	Män			Kvinnor		
	mars 1914	sept. 1917	stegring	mars 1914	sept. 1917	stegring
	Mark	Mark	%	Mark	Mark	%
Maskinindustri	5·32	10·79	102·8	2·28	4·88	114·0
Elektrisk industri	4·52	10·93	141·8	2·75	6·18	124·7
Järn- o. metallindustri	5·55	11·81	112·8	2·06	5·67	175·2
Kemisk-teknisk industri	5·14	9·89	92·4	2·36	5·18	119·5
Pappersindustri	3·93	7·37	87·5	2·15	4·09	90·2
Trävaruindustri	4·22	7·80	84·8	1·99	3·81	91·5
Livsmedelsindustri	5·70	7·51	31·8	2·10	3·72	71·1
Läder- och gummivaruindustri	5·04	7·79	54·6	2·80	4·15	48·2
Jord- o. stenindustri	4·45	7·07	58·9	1·67	2·87	71·9

Även inom den grafiska industrien samt textil- och beklädnadsindustrien kunde en stegring av arbetslönerna konstateras, ehuru ej så stark som inom ovan upptagna yrkesgrupper. Antalet undersökta företag inom dessa näringsgrenar var emellertid för litet för att medgiva mer generella slutsatser. Särskilt inom textilindustrien var utvecklingen för övrigt mycket olika inom olika branscher, delvis beroende på industriens omläggning till följd av råvarubristen.

Arbetslöner inom industrien i Danmark. I Statistiske Efterretninger, årg. 1919, h. 1, meddelas såsom fortsättning av en i ett tidigare häfte publicerad, på grundvalen av uppgifter från arbetsgivare verkställd undersökning av arbetslöner inom den danska industrien under kristiden (se Soc. Medd. 1918, sid. 1108) en statistik rörande arbetslöner under tredje kvartalet 1918. Efter denna framställning anföras i efterföljande tabell lönesiffror beträffande Köpenhamn och den danska landsorten för nämnda kvartal samt för år 1914. Dessa lönesiffror avse den genomsnittliga timeller veckoförtjänsten, sålunda den samlade förtjänsten under resp. perioder, fördelade på det antal timmar, resp. veckor, varunder arbetet pågått, oavsett om det arbetats mot timlön eller på ackord.

Den genomsnittliga timförtjänsten under tredje kvartalet 1918 har sedan närmast föregående kvartal ökats med 15 à 20 öre för yrkeslärda, med omkring 15 öre för icke yrkeslärda arbetare och med omkring 10 öre för kvinnor, utvisande en stegring av 16 à 17 %. Den genomsnittliga timförtjänstens stegring från år 1914 utgjorde under andra kvartalet 1917 31 % samt under andra och tredje kvartalen 1918 resp. 59 och 85 %, och är stegringsprocenten ungefär densamma för huvudstaden och för landsorten. Enligt ett redan under hösten 1917 träffat avtal mellan arbetsgivarnas och arbetarnas huvudorganisationer togs vid löneregleringarna under tredje kvartalet 1918 hänsyn till Det statistiske Departements beräkningar av levnadskostnadernas stegring vid ifrågavarande tidpunkt från tiden närmast före krigsutbrottet, vilken stegring i juli 1918 beräknades utgöra 82 %.

Yrkesgrupper	Genomsnittlig förtjänst				Yrkesgrupper	Genomsnittlig förtjänst			
	I Köpenhamn		I landsorten			I Köpenhamn		I landsorten	
	3:dje kvartalet 1918	År 1914	3:dje kvartalet 1918	År 1914		3:dje kvartalet 1918	År 1914	3:dje kvartalet 1918	År 1914
Textilindustri.	pr timme öre	pr timme öre	pr timme öre	pr timme öre	*Järnindustri.*	pr timme öre	pr timme öre	pr timme öre	pr timme öre
Vävare	83·2	43·7	90·1	41·2	Smides- och maskinarbetare	117·1	61·7	102·4	55·2
Hantlangare . . .	85·8	40·3	78 3	36·1	Bleckslagare	111·6	67·3	91·8	54·3
Kvinnliga arbetare .	58·1	30·7	56·4	26·8	Elektriker	117·0	66·3	102·1	61·1
Skoindustri.					Formare	125·8	69·3	118·2	64·5
Manliga arbetare. .	112·6	56·5	—	—	Gjutare	106·2	56·8	98·8	54·6
Kvinnliga arbetare .	65·5	32·7	—	—	Måleriarbetare . . .	115·8	89·8	106·4	65·1
Byggnadsverksamhet.					Skeppstimmermän .	126·2	78·2	115·0	57·2
					Träarbetare	117·0	70 9	95·3	58·7
Byggnadssnickare .	139·7	75·5	—	—	Hantlangare	83·1	48·5	80·3	45·7
Möbelsnickare . . .	118·2	60·0	—	—	Kvinnliga arbetare .	56·6	30·6	52·0	26·8
Måleriarbetare . . .	114·3	72·0	—	—		pr vecka kr.	pr vecka kr.	pr vecka kr.	pr vecka kr.
Murare	150·1	86·0	101·7	—					
Stenhuggare	137·2	68·2	—	—	*Grafisk industri.*				
Timmermän	157 5	83·5	92 2	—					
Murerihantlangare .	116·8	61·5	85·3	—	Bok- och tidningstryckerier:				
Jord- och stenindustri.					Yrkeslärda arbetare .	60·74	36·16	—	—
Jord- och betongarbetare	**122·7**	**58·7**	**91·6**	—	Icke yrkeslärda arbetare	50·00	26·53	—	—
Hantlangare vid gatuarbeten	**127·7**	**68·0**	—	—	**Kvinnliga arbetare .**	**37·09**	**16·35**	—	—
Hantlangare i cementfabriker . .	—	—	77·4	46·0	*Litografiska anstalter.*				
Träindustri.					Yrkeslärda arbetare .	63·67	33·25	54·10	29·81
Yrkeslärda arbetare .	117·8	60·1	90·7	45·8	Icke yrkeslärda arbetare	49·02	20·54	33·35	18·32
Hantlangare	77·2	—	74·0	—	Kvinnliga arbetare .	37·57	15·28	21·87	13·02

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Januari månad år 1919.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under januari månad.

Översikt av verksamheten under *januari* månad år 1919.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	2 793	1 029	861	2 223	2 942	1 503	**5 016**	**3 971**	**2 364**
Stockholms län	1 518	685	545	256	426	139	**1 774**	**1 111**	**684**
Uppsala stad och län	582	215	136	145	193	125	**727**	**408**	**261**
Södermanlands län	280	161	103	185	224	83	**465**	**385**	**186**
Östergötlands län	983	382	264	547	416	243	**1 530**	**798**	**507**
Norrköping	1 023	330	298	1 222	323	190	**2 245**	**653**	**488**
Jönköpings län	247	170	120	196	130	87	**443**	**300**	**207**
Kronobergs län	89	37	25	60	66	26	**149**	**103**	**51**
Norra Kalmar län	145	72	60	71	93	49	**216**	**165**	**109**
Södra Kalmar län	118	65	60	103	38	28	**221**	**103**	**88**
Gottlands län	128	29	13	51	57	23	**179**	**86**	**36**
Blekinge län	641	211	182	211	208	128	**852**	**419**	**310**
Kristianstads län	300	194	125	204	296	128	**504**	**490**	**253**
Malmöhus län: Malmö	1 246	291	271	1 511	1 015	647	**2 757**	**1 306**	**918**
Malmöhus län: Lund	288	68	57	95	69	45	**383**	**137**	**102**
Malmöhus län: Landskrona	119	51	38	41	43	25	**160**	**94**	**63**
Malmöhus län: Hälsingborg	590	138	120	416	296	137	**1 006**	**434**	**257**
Malmöhus län: Ystad	235	48	36	117	42	27	**352**	**90**	**63**
Malmöhus län: Trälleborg	211	71	66	25	23	17	**236**	**94**	**83**
Malmöhus län: Eslöv	125	66	56	22	29	14	**147**	**95**	**70**
Malmöhus län: Skurup	42	31	24	28	38	19	**70**	**69**	**43**
Hallands län	214	98	83	100	100	72	**314**	**198**	**155**
Göteb. o. Bohus län	250	200	173	130	144	56	**380**	**344**	**229**
Göteborg	1 521	1 097	1 027	1 170	951	703	**2 691**	**2 048**	**1 730**
Älvsborgs län	1 267	158	132	2 588	286	274	**3 855**	**444**	**406**
Skaraborgs län	211	168	83	207	296	126	**418**	**464**	**209**
Värmlands län	110	105	82	165	158	81	**275**	**263**	**163**
Örebro län	557	368	204	326	336	211	**883**	**604**	**415**
Västmanlands län	607	278	219	278	341	159	**885**	**619**	**378**
Kopparbergs län	241	117	107	137	157	96	**378**	**274**	**203**
Gävle stad och län	437	234	176	152	139	88	**589**	**373**	**264**
Västernorrlands län	938	278	257	77	74	42	**1 015**	**352**	**299**
Jämtlands län	195	69	62	176	207	120	**371**	**276**	**182**
Västerbottens län	166	32	32	67	71	64	**233**	**103**	**96**
Norrbottens län	99	92	76	104	96	78	**203**	**188**	**154**
Tillsammans jan. 1919	**18 516**	**7 538**	**6 173**	**13 406**	**10 323**	**5 853**	**31 922**	**17 861**	**12 026**
» dec. 1918	*11 789*	*7 567*	*6 482*	*10 249*	*8 281*	*5 433*	*22 038*	*15 848*	*11 915*
» jan. 1918	19 010	13 932	10 308	10 762	7 868	4 870	29 772	21 800	15 178
» » 1917	12 399	11 394	7 574	8 653	7 797	4 741	21 052	19 191	12 315
» » 1916	14 484	9 982	7 083	8 812	6 843	4 172	23 296	16 825	11 255

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Manliga avdelningen			Kvinnliga avdelningen			Tillsammans			På 100 lediga platser kommo	
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	ansökningar om arbete	tillsatta platser
Jordbruk m. m.	2 880	1 764	1 059	563	946	337	**3 443**	**2 710**	**1 396**	127	52
därav arbetssökande personer	2 753			544			**3 297**				
Skogshushållning	626	610	537	—	10	10	**626**	**620**	**547**	101	88
därav arbetssökande personer	598			—			**598**				
Gruvdrift och malmförädling	52	16	14	—	—	—	**52**	**16**	**14**	325	88
därav arbetssökande personer	44			—			**44**				
Industri och hantverk m. m.	7 263	1 568	1 362	5 217	743	579	**12 480**	**2 311**	**1 941**	540	84
därav arbetssökande personer	6 844			5 085			**11 929**				
Handel och samfärdsel	2 209	833	623	1 266	1 286	734	**3 475**	**2 119**	**1 357**	164	64
därav arbetssökande personer	2 078			1 213			**3 291**				
Husligt arbete	6	13	7	6 103	7 185	4 112	**6 109**	**7 198**	**4 119**	85	57
därav arbetssökande personer	5			4 595			**4 600**				
Allmän o. litterär verksamhet	16	14	10	114	128	61	**130**	**142**	**71**	92	50
därav arbetssökande personer	16			110			**126**				
Arbete, ej hänförligt till annan grupp	5 464	2 720	2 561	143	25	20	**5 607**	**2 745**	**2 581**	204	94
därav arbetssökande personer	4 413			138			**4 551**				
Summa för jan. 1919	**18 516**	**7 538**	**6 173**	**13 406**	**10 323**	**5 853**	**31 922**	**17 861**	**12 026**	179	67
därav arbetssökande personer	**16 751**			**11 685**			**28 436**				

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete			*Tillsatta platser*		
	Jan.	Dec.	Jan.	Jan.	Dec.	Jan.
Jordbruk och skogshushållning m.m.	1918	1918	1919	1918	1918	1919
Män	68	132	*148*	55	80	*67*
Kvinnor	86	70	*59*	43	43	*36*
Tillsammans	**70**	**116**	*122*	**53**	**70**	*58*
Övriga näringsgrenar						
Män	174	163	*291*	85	87	*89*
Kvinnor	142	128	*137*	64	67	*59*
Tillsammans	**160**	**143**	*192*	**75**	**76**	*69*
Samtliga yrkesgrenar						
Män	136	156	*246*	74	86	*82*
Kvinnor	137	124	*130*	62	66	*57*
Tillsammans	**137**	**139**	*179*	**70**	**75**	*67*

Beträffande dessa relationstals innebörd för bedömandet av läget på den svenska arbetsmarknaden i dess helhet under januari 1919 hänvisas till den första uppsatsen i häftet, vilken i detta hänseende lämnar utförligare besked.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 746 platser, varav 540 manliga och 206 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 894, 718 och 176 samt under nästlidna månad resp. 726, 564 och 162.

Yrkesgrupper	Stockholm			Stockholms län			Uppsala stad och län			Södermanlands län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	31	—	—	738	471	291	136	101	42	132	136	58
Därav kvinnor	15	—	—	37	104	23	13	24	10	19	39	10
B Skogshushållning	1	2	2	137	144	131	18	15	15	12	4	4
II. Gruvdrift och malmförädling	2	—	—	1	—	—	1	—	—	6	1	1
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	15	8	4	18	7	5	21	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	3	8	4									
B Metall- och maskinindustri	331	66	41	43	19	15	27	2	1	22	7	6
Därav kvinnor	25	17	10									
C Trävaruindustri	27	22	12	16	6	4	6	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	4	3	2									
D Byggnadsverksamhet	700	52	44	144	35	31	96	1	1	12	1	1
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	11	4	1	—	—	—	2	1	1	—	1	—
Därav kvinnor	2	1	1									
F Textilindustri	7	5	3	—	—	—	1	—	—	—	4	—
Därav kvinnor	5	5	3							—	4	—
G Beklädnadsindustri	91	92	44	7	3	1	5	2	2	2	—	—
Därav kvinnor	82	92	44	2	1	—	—	2	2	2	—	—
H Närings- o. njutningsämnesindustri	243	154	128	9	6	4	15	3	2	1	—	—
Därav kvinnor	61	74	49	—	1	—						
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	39	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	27	3	2									
J Trämasse- o. pappersindustri	25	29	16	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	19	26	14									
K Grafisk industri	5	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	6	6									
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	66	44	35	22	21	13	13	5	2	20	7	5
Därav kvinnor	9	8	7							7	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	126	38	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	81	22	20									
B Butiks- och magasinspersonal	305	152	117	22	7	6	7	4	3	5	4	2
Därav kvinnor	86	41	16	9	3	2	1	—	—	2	1	—
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	207	315	165	12	15	11	13	14	9	4	4	1
Därav kvinnor	193	305	157	8	12	9	12	13	8	3	4	1
D Landtransport	151	167	66	32	20	20	18	15	9	4	2	2
Därav kvinnor	10	28	2							2	1	1
E Vattentransport	78	2	1	48	1	1	—	—	—	1	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	7	40	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	7	40	38									
V. Husligt arbete	1 519	2 186	1 087	203	306	107	118	152	105	149	173	70
Därav kvinnor	1 519	2 184	1 087	200	303	105	118	152	105	149	173	70
VI. Allmän och litterär verksamhet	63	64	27	—	2	—	2	2	—	1	1	—
Därav kvinnor	57	59	25	—	2	—	1	2	—	1	1	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	966	517	493	322	48	44	225	91	69	94	40	36
Därav kvinnor	16	20	16							—	1	1
Summa för jan. månad år 1919	5 016	3 971	2 364	1 774	1 111	684	727	408	261	465	385	186
Därav kvinnor	2 223	2 942	1 503	256	426	189	145	193	125	185	224	88
» » » månad år 1918	5 893	5 181	3 595	1 540	1 529	1 011	823	704	357	703	637	405
Därav kvinnor	2 228	2 554	1 384	269	263	130	217	186	126	240	187	101

Östergötlands län						Jönköpings län			Kronobergs län			Kalmar län			Gottlands län			
Norrköping			Övriga anstalter															
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
104	53	39	424	248	145	82	43	22	29	46	10	95	58	28	20	28	6	A
14	14	10	42	57	40	11	9	3	12	28	4	20	25	9	3	14	—	
—	8	3	51	48	39	8	46	28	—	2	2	17	34	34	—	—	—	B
—	—	—	9	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																		III.
—	—	—	11	—	—	4	2	2	—	1	1	2	—	—	—	—	—	A
59	10	7	43	14	7	18	7	6	—	—	—	5	2	1	—	—	—	B
6	2	2																
38	1	1	20	16	12	7	8	5	—	—	—	5	—	—	—	—	—	C
287	215	202	145	29	27	18	3	3	38	1	1	31	41	41	—	—	—	D
9	—	—	8	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
1	—	—	3	—	—													
1 040	7	7	32	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
839	7	7	30	—	—	2	—	—										
67	14	12	16	4	2	1	—	—	2	2	2	1	1	—	—	—	—	G
57	14	12	15	3	1	1	—	—	2	2	2							
56	2	2	12	2	1	1	—	—	—	—	—	3	21	11	—	—	—	H
20	2	2	1	—	—	1	—	—				3	20	10				
12	—	—	3	—	—	8	3	3	—	—	—	13	14	14	—	—	—	I
11	—	—				1	—	—				5	6	6				
13	1	1	4	—	—	13	13	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	J
10	1	1																
29	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
27	—	—																
14	1	1	26	3	3	5	1	1	1	—	—	7	—	—	—	—	—	L
						1	—	—										
																		IV.
2	—	—	4	2	2	5	1	1	—	—	—	—	—	—	2	1	1	A
1	—	—	1	—	—	1	1	1										
27	12	11	20	1	—	6	3	2	—	—	—	8	—	—	1	—	—	B
14	5	4	14	1	—	3	1	—				6	—	—	1	—	—	
21	18	13	55	49	32	21	24	14	6	4	2	4	3	3	1	4	1	C
19	17	12	51	48	31	19	23	13	6	4	2	4	3	3	1	4	1	
41	10	8	42	23	15	10	—	—	1	—	—	3	6	5	3	3	1	D
7	5	3	5	3	1	1	—	—				1	—	—				
110	—	—	39	—	—	5	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	E
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
			1	—	—													
111	249	134	366	300	166	149	93	68	40	32	18	133	74	47	46	39	22	V.
111	249	134	366	299	166	149	93	68	40	32	18	133	74	47	46	39	22	
6	8	5	2	8	7	4	3	2	—	—	—	2	3	2	—	—	—	VI.
6	6	3	2	4	3	4	3	2				2	3	2				
199	44	42	196	41	39	75	50	37	31	15	15	103	11	11	106	11	5	VII.
79	1	—	16	1	1	2	—	—										
2 245	653	488	1 530	798	507	443	300	207	149	103	51	437	268	197	179	86	36	
1 222	323	190	547	416	243	196	130	87	60	66	26	174	131	77	51	57	23	
1 483	591	456	1 292	779	482	475	385	215	143	168	97	334	238	161	104	89	42	
685	194	121	554	278	180	238	115	78	47	38	28	160	110	68	50	47	22	

Yrkesgrupper	Blekinge län			Kristianstads län			Malmöhus					
							Malmö			Hälsingborg		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	104	82	47	200	249	108	67	54	33	98	38	17
Därav kvinnor	18	35	14	36	107	24	31	32	18	8	13	1
B Skogshushållning	2	18	18	4	4	4	—	49	49	—	12	12
Därav kvinnor							—	10	10			
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	1	1	1	—	—	—	3	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	84	6	6	13	—	—	3	—	—	23	4	4
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	26	2	1	15	5	5	111	8	8	35	2	2
Därav kvinnor							41	2	2			
C Trävaruindustri	1	5	2	1	4	1	31	2	1	6	9	9
Därav kvinnor							2	—	—			
D Byggnadsverksamhet	50	18	17	14	—	—	394	14	14	150	12	9
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	3	—	—	—	2	2	46	—	—	10	9	9
Därav kvinnor							12	—	—			
F Textilindustri	—	—	—	7	—	—	363	—	—	154	—	—
Därav kvinnor				5	—	—	327	—	—	143	—	—
G Beklädnadsindustri	3	10	7	9	1	1	279	30	23	35	35	31
Därav kvinnor				1	1	1	209	30	23	12	5	1
H Närings- och njutningsämnesindustri	9	1	1	26	3	3	78	9	3	29	1	—
Därav kvinnor	2	1	1	2	1	1	19	8	3	4	1	—
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	4	—	—	—	—	—	12	1	1	10	—	—
Därav kvinnor							12	1	1	2	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	26	9	8	3	—	—
Därav kvinnor							24	9	8	3	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	3	4	3	—	—	—
Därav kvinnor							3	4	3			
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	14	24	24	2	—	—	163	22	22	27	3	3
Därav kvinnor	1	—	—				75	18	18	9	1	1
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	—	—	—	67	8	7	1	—	—
Därav kvinnor							49	6	5			
B Butiks- och magasinspersonal	11	2	2	4	1	1	139	20	15	14	9	3
Därav kvinnor	5	1	1	4	1	1	69	12	8	8	8	2
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	20	22	17	21	15	12	57	63	31	22	27	6
Därav kvinnor	18	22	17	18	15	12	51	62	30	18	27	6
D Landtransport	14	10	6	3	5	—	136	220	107	14	10	5
Därav kvinnor	1	—	—	—	1	—	75	172	69	2	—	—
E Vattentransport	46	3	3	3	—	—	34	—	—	36	2	2
Därav kvinnor												
F Handel o. samf., ej särsk. spec.	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
V. Husligt arbete	165	149	95	137	170	89	508	643	447	205	238	126
Därav kvinnor	165	149	95	137	170	89	508	643	447	205	238	126
VI. Allmän och litterär verksamhet	2	—	—	2	—	—	3	6	2	—	3	—
Därav kvinnor	1	—	—	1	—	—	3	6	2	—	3	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	294	67	64	42	30	26	237	143	143	131	20	19
Därav kvinnor							1	—	—	2	—	—
Summa för jan. månad år 1919	852	419	310	504	490	253	2 757	1 306	918	1 006	434	257
Därav kvinnor	211	208	128	204	296	128	1 511	1 015	647	416	296	187
» » » månad år 1918	733	508	377	504	384	247	2 972	1 225	1 047	902	321	260
Därav kvinnor	814	212	149	284	155	100	1 216	670	500	262	148	102

län	Övriga anstalter			Hallands län			Göteborgs och Bohus län						Älvsborgs län			Skaraborgs län			
							Göteborg			Övriga anstalter									
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																			I.
	194	197	114	72	49	29	74	41	35	62	56	13	38	21	17	189	204	78	
	40	57	22	20	17	8	7	10	6	21	30	6	5	6	5	29	66	22	*A*
	—	1	1	2	12	12	—	2	2	1	20	20	6	10	—	11	9	9	*B*
	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	II.
																			III.
	—	2	2	9	26	25	14	16	16	18	1	1	22	—	—	5	5	5	
							—	4	4										*A*
	87	13	9	13	2	1	194	67	57	4	4	—	58	14	10	4	1	1	
							4	—	—										*B*
	7	—	—	14	2	1	38	33	32	—	—	—	3	—	—	1	—	—	
							5	—	—										*C*
	231	25	24	51	2	2	191	86	82	20	2	2	127	4	3	1	1	—	*D*
	14	5	4				6	2	2				2	9	9				
	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	9	9	—	—	—	*E*
	25	7	7	8	—	—	156	4	3	1	—	—	2 164	205	201				
	20	4	4	7	—	—	146	3	2	1	—	—	1 540	186	186	—	—	—	*F*
	34	3	3	2	—	—	114	8	6	10	—	—	1 093	38	37				
	9	1	1				107	6	5	8	—	—	957	34	33	—	—	—	*G*
	102	15	15	5	1	—	88	63	55	1	3	2	16	—	—	9	5	2	
	23	—	—	—	1	—	51	51	45	1	1	—	3	—	—	6	4	2	*H*
	1	—	—	1	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	1	—	—				11	—	—										*I*
	—	—	—	—	—	—	24	11	7	40	40	40	—	—	—	—	—	—	
							19	8	5										*J*
	—	—	—	—	1	—	8	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	
				—	1	—													*K*
	16	4	3	—	—	—	17	29	26	—	—	—	26	2	2	1	—	—	
	5	—	—				1	—	—				1	—	—				*L*
																			IV.
	1	1	1	—	—	—	22	20	17	—	1	1	4	1	1	2	2	2	
	1	—	—				1	—	—				1	1	1	1	1	1	*A*
	8	4	4	2	2	1	129	75	59	2	2	1	2	5	5	2	1	1	
	3	—	—	1	—	—	52	25	17	2	—	—	—	3	3	1	1	1	*B*
	14	14	12	7	5	5	50	43	20	7	8	8	4	1	—	16	22	13	
	14	12	10	7	5	5	43	40	18	7	8	8	3	1	—	13	20	11	*C*
	40	24	19	7	3	3	115	157	131	2	2	—	13	2	2	1	1	—	
	7	6	4	3	1	1	21	16	13										*D*
	12	1	1	30	—	—	92	20	18	5	—	—	2	—	—	—	—	—	*E*
	—	—	—	—	—	—	—	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
	199	163	105	58	71	54	677	787	589	90	100	37	73	40	33	154	203	89	
	199	163	105	58	71	54	674	780	584	90	100	37	73	40	33	154	203	89	V.
	5	2	2	—	2	2	12	9	4	—	5	5	4	6	4	1	1	—	
	4	1	1	—	2	2	8	8	4	—	5	5	4	6	4	1	1	—	VI.
	358	98	98	33	20	20	652	568	563	117	100	99	196	86	82	21	9	9	
				4	2	2	19	—	—							2	—	—	VII.
	1 348	579	424	314	198	155	2 691	2 048	1 730	380	344	229	3 855	444	406	418	464	209	
	828	244	147	100	100	72	1 170	951	708	180	144	56	2 588	286	274	207	296	126	
	1 616	613	505	301	239	93	3 512	2 887	2 559	432	306	171	1 089	172	121	396	447	259	
	417	194	136	122	86	71	872	749	551	167	124	65	544	28	13	191	188	103	

Yrkesgrupper	Värmlands län			Örebro län			Västmanlands län			Kopparbergs län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	39	49	25	201	196	102	228	202	86	28	31	19
Därav kvinnor	8	17	6	47	87	34	62	102	33	9	15	8
B Skogshushållning	14	33	29	52	47	38	57	14	11	46	30	29
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	13	—	—	1	—	—	8	2	1
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	—	—	—	13	—	—	2	—	—	7	—	—
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	2	2	2	34	2	1	61	9	4	16	7	7
Därav kvinnor												
C Trävaruindustri	6	—	—	7	1	1	2	—	—	1	1	1
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	7	4	3	53	4	4	111	3	—	9	9	9
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Textilindustri	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				4	—	—						
G Beklädnadsindustri	57	17	17	59	—	—	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	57	17	17	8	—	—	1	—	—			
H Närings- och njutningsämnesindustri	2	—	—	11	4	4	4	1	1	1	—	—
Därav kvinnor				1	1	1						
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
K Grafisk industri	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	27	2	2	10	2	2	1	1	1
Därav kvinnor				7	—	—	1	1	1			
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	1	1	1	6	2	2	1	—	—
Därav kvinnor										1	—	—
B Butiks- o. magasinspersonal	1	—	—	10	2	1	3	1	1	4	3	3
Därav kvinnor				4	—	—				2	1	1
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	6	12	8	21	12	10	20	26	16	20	22	19
Därav kvinnor	4	10	6	14	12	10	19	26	16	20	20	17
D Landtransport	2	2	—	21	21	9	18	6	5	22	12	11
Därav kvinnor				12	8	8	1	1	1			
E Vattentransport	3	1	—	7	—	—	6	—	—	1	1	1
Därav kvinnor												
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	94	114	52	226	228	158	189	204	105	103	119	68
Därav kvinnor	94	114	52	226	228	158	189	204	105	103	119	68
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	3	—	—	6	8	4	3	2	2
Därav kvinnor				3	—	—	5	7	3	2	2	2
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	41	29	27	113	84	84	160	141	141	107	34	32
Därav kvinnor	2	—	—									
Summa för jan. månad år 1919	275	263	163	883	604	415	885	619	378	378	274	203
Därav kvinnor	165	158	81	326	336	211	278	341	159	187	157	96
» » » månad år 1918	393	332	216	829	888	489	724	637	352	499	422	300
Därav kvinnor	221	126	63	308	259	151	262	255	141	224	183	113

Gävle stad och län			Västernorrlands län			Jämtlands län			Västerbottens län			Norrbottens län			Hela riket			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
24	11	7	2	3	—	18	28	13	10	9	8	4	6	4	3 443	2 710	1 396	I.
16	7	5	—	2	—	11	18	7	7	8	7	2	3	2	563	946	337	*A*
7	—	—	—	8	8	109	41	41	68	3	3	3	4	3	626	620	547	*B*
															—	10	10	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	2	52	16	14	II.
																		III.
8	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	293	78	71	*A*
															3	12	8	
18	13	7	18	6	1	5	2	2	—	—	—	—	—	—	1 249	286	202	*B*
															76	21	14	
18	1	1	83	—	—	1	2	2	—	—	—	3	2	2	342	115	87	*C*
															11	8	2	
47	36	35	70	55	55	9	2	2	12	2	2	17	12	10	3 035	669	624	*D*
															—	—	—	
1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	34	29	*E*
															22	10	10	
11	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 977	242	231	*F*
11	10	10													3 080	219	212	
—	—	—	4	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1 893	262	188	*G*
			—	1	—	—	1	—							1 530	210	142	
9	2	1	6	1	1	2	3	—	1	1	1	2	2	1	741	303	238	*H*
1	2	1				—	3	—	1	1	1	1	2	1	201	174	117	
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	22	21	*I*
			—	1	1										70	11	10	
4	1	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	162	104	86	*J*
															75	44	28	
—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	19	13	*K*
															32	11	9	
7	2	2	15	1	1	—	1	1	—	—	—	3	2	2	503	177	151	*L*
															117	28	27	
																		IV
2	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3	1	1	249	81	69	*A*
2	1	1										2	1	1	142	33	30	
—	3	3	3	—	—	4	2	2	3	3	3	4	3	3	746	321	249	*B*
—	2	2	1	—	—	4	2	2	3	3	3	3	2	2	298	113	65	
9	13	8	12	29	17	49	69	41	15	15	13	28	27	21	742	895	528	*C*
9	12	8	9	25	15	44	65	39	12	13	11	28	27	21	667	855	497	
13	4	2	19	3	2	9	5	2	8	6	6	6	6	5	768	745	441	*D*
2	1	1				1	2	—							151	245	104	
197	—	—	200	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	962	31	27	*E*
															—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	46	43	*F*
															8	40	38	
105	103	60	67	44	26	114	112	70	43	45	41	68	61	51	6 109	7 198	4 119	V.
105	103	60	67	44	26	114	112	70	43	45	41	68	61	51	6 103	7 185	4 112	
6	1	—	—	1	—	2	4	2	1	1	1	—	—	—	180	142	71	VI.
6	1	—	—	1	—	2	4	2	1	1	1				114	128	61	
103	169	126	509	199	187	47	3	3	72	18	18	57	59	49	5 607	2 745	2 581	VII.
															143	25	20	
589	373	264	1 015	352	299	371	276	182	233	103	96	203	188	154	31 922	17 861	12 026	
152	139	88	77	74	42	176	207	120	67	71	64	104	96	78	13 406	10 328	5 858	
530	343	305	732	423	387	397	888	293	209	226	126	212	238	150	29 772	21 800	15 178	
242	117	105	75	58	42	189	134	106	105	100	52	109	110	74	10 762	7 868	4 870	

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under januari månad 1919. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande tabell sid. 208—209, hava inhämtats och bearbetats på samma sätt som för närmast föregående månader, varöver redogörelse förut lämnats.[1] Då emellertid numera förhoppningar torde kunna hysas, att kristidens varuknapphet snart skall upphöra och sålunda anledning finnes förmoda, att en jämn tendens till prissänkning skall inträda utan större språngartade förskjutningar, har det för inbesparande av tryckningskostnader och för undvikande av dubbelpublicering ansetts lämpligt, att från och med detta häfte i de månatligen återkommande redogörelserna endast medtaga vissa viktigare sammandragstabeller. I kvartalsrapporterna komma dock i stort sett de tidigare där meddelade tabellerna att inflyta oförändrade.

En granskning av tabellen giver vid handen, att, i jämförelse med decemberpriserna, *prisstegring* inträffat å 18 av de i varulistan upptagna artiklar, varå medelpriser kunnat fastställas. Bland dessa torde särskilt böra nämnas fläsk och socker. I motsats till vad fallet varit beträffande kött, varå prisnivån ej synes hava undergått några avsevärda förändringar, hava nämligen de förut maximerade fläskpriserna efter den statliga fläskregleringens upphävande den 17 januari varit föremål för en betydande stegring. Genomsnittspriset under den första veckan efter frigivningen av fläskhandeln var för färskt fläsk 7·70 kr. per kg. mot 5·38 kr. under närmast föregående vecka. För hela månaden var medelpriset 6·21 kr. per kg. mot 5·38 kr. under december. Vad sockerpriset beträffar, så har detta, till följd av förordningen den 31 dec. 1918 angående nya maximipriser å socker och sirap, sedan föregående månad stigit från i genomsnitt 0·97 kr. till 1·31 kr. pr kg., alltså en förhöjning på ej mindre än 35 %. Den under hela det föregående kvartalet iakttagna oerhört starka prisstegringen å färska ägg synes hava nått sin kulminationspunkt under andra veckan av januari, då genomsnittspriset för samtliga 44 ombudsorter uppgick till ej mindre än 11·50 kr. per tjog. För januari månad utgjorde medelpriset 11·26 kr. per tjog mot 11·21 kr. under december och 10·06 kr. under november. Till jämförelse kan nämnas, att priset under januari 1918 var 5·96 kr. per tjog och under samma månad 1914 2·10 kr. — Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 16 varuslag, däribland vete- och rågmjöl samt vissa brödsorter. *Prissänkning* har däremot under januari månad kunnat konstateras beträffande ej mindre än 14 varuslag, bland vilka märkas ved och så gott som samtliga noterade slag av

[1] Se Soc. Medd., årg. 1915, sid. 178.

Medelpris å 44 orter.

Varuslag	Kvantitet	Jan. 1919	Dec. 1918	Jan. 1918	Jan. 1914	Höjning (+) eller sänkning (—) från jan. 1914 till jan. 1919	Höjning (+) eller sänkning (—) från jan. 1918 till jan. 1919
		öre	öre	öre	öre	%	%
Mjölk: oskummad	l.	**47**	46	33	14	+ *235·7*	+ *42·4*
handskummad	»	—	29	21	8	—	—
separerad	»	**23**	23	17	6	+ *283·3*	+ *35·3*
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	**725**	726	535	239	+ *203·3*	+ *35·5*
mat- (lands-)	»	**724**	723	480	215	+ *236·7*	+ *50·8*
Margarin, växt-	»	—	—	—	138	—	—
Ägg, färska	tjog	**1126**	1121	596	210	+ *436·2*	+ *88·9*
Potatis: gammal	5 l.	**91**	90	51	27	+ *237·0*	+ *78·4*
»	hl.	**1736**	1816	825	—	—	+ *110·4*
Ärter, gula	kg.	**81**	81	—	30	+ *170·0*	—
Bruna bönor	»	**250**	250	—	46	+ *443·5*	—
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	**[1] 73**	[1] 73	[1] 42	31	+ *135·5*	+ *73·8*
råg-, svenskt, bästa sort	»	**56**	56	36	21	+ *166·7*	+ *55·6*
rågsikt-, svenskt, bästa sort	»	—	—	—	26	—	—
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	**101**	100	72	36	+ *180·6*	+ *40·3*
ris-, bästa sort svenska	»	**90**	90	72	40	+ *125·0*	+ *25·0*
Rågbröd:							
hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	»	**90**	90	63	41	+ *119·5*	+ *42·9*
mjukt: limpa, söt	»	**91**	92	61	38	+ *139·5*	+ *49·2*
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	»	**63**	61	45	31	+ *103·2*	+ *40·0*
Vetebröd:							
skorpor, runda, ordinära	»	**226**	224	123	75	+ *201·3*	+ *83·7*
mjukt, billigaste sort: bakat med vatten	»	**113**	113	72	44	+ *156·8*	+ *56·9*
mjukt, billigaste sort: » » mjölk	»	**172**	174	98	60	+ *186·7*	+ *75·5*
Nötkött, färskt: stek	»	**634**	633	297	121	+ *424·0*	+ *113·5*
soppkött	»	**562**	563	265	100	+ *462·0*	+ *112·1*
Kalvkött, stek: gödkalv	»	**350**	350	339	132	+ *165·2*	+ *3·2*
spädkalv	»	**250**	250	225	73	+ *242·5*	+ *11·1*
Fårkött: färskt, stek	»	**705**	701	363	131	+ *438·2*	+ *94·2*
salt, svenskt	»	**653**	654	315	117	+ *458·1*	+ *107·3*
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	**621**	538	277	132	+ *370·5*	+ *124·2*
salt, svenskt »	»	**629**	549	285	139	+ *352·5*	+ *120·7*
Sill, salt, prima	»	**155**	160	142	45	+ *244·4*	+ *9·2*
Kaffe (obränt), prima Santos	»	**300**	300	304	161	+ *86·3*	— *1·3*
Socker, bit-	»	**131**	97	78	64	+ *104·7*	+ *67·9*
Fotogen, Water White	l.	**111**	101	—	20	+ *455·0*	—
Ved: björk-, osågad, hemkörd	famn	**8200**	8360	7340	2600	+ *215·4*	+ *11·7*
barr-, » »	»	**6850**	7030	6120	2070	+ *230·9*	+ *11·9*
Bränntorv	100 kg.	**1046**	1017	1098	203	+ *415·3*	— *4·7*
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	—	—	394	—	—
engelska hushålls-(fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	228	—	—
Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	156	—	—
engelsk kamin- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	183	—	—

[1]) 75 %-utmalning.

färsk fisk. Särskilt markerat har prisfallet varit beträffande färsk sill, varå medelpriset sedan föregående månad sjunkit från 1·66 kr. till 0·99 kr. per kg.

Kreaturspriserna i Stockholm, Malmö och Göteborg finnas i medeltal publicerade i tabellen sid. 210—211. Som huvudresultat av denna tabell framgår, att för så gott som samtliga kvaliteter en bestämd och ganska omfattande prissänkning ägt rum sedan föregående månad. I samband med den under redovisningsmånaden företagna frigivningen av fläskhandeln hava däremot svinpriserna varit föremål för en betydande stegring.

Förskjutningar i den allmänna prisnivån. Till belysande av de förändringar i den *allmänna prisnivån*, som ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med januari 1919, meddelas nedanstående indexserier, vilka utarbetats på sätt förut finnes angivet i dessa meddelanden (årg. 1918, sid. 1120—23).

	Juli 1914	1:a kvartalet 1916	2:a kvartalet 1916	3:e kvartalet 1916	4:e kvartalet 1916	1:a kvartalet 1917	2:a kvartalet 1917	3:e kvartalet 1917	4:e kvartalet 1917	1:a kvartalet 1918	2:a kvartalet 1918	3:e kvartalet 1918	4:e kvartalet 1918	Jan. 1919
Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	143	148	162	175	190	197	208	235	268	305	330	373	373
»Vägda» medeltal	100	130	134	142	152	166	175	181	201	227	255	277	320	339

Enligt vad den »vägda» indexserien utvisar har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle under januari stigit med ytterligare 9 enheter, och utgjorde prisstegringen från juli 1914 till januari 1919 239 %. I fråga om livsmedelskostnaderna å *olika orter* i riket hänvisas till tabellerna å sid. 206—207. I den första av dessa tabeller lämnas för de olika orterna en redogörelse för stegringen av ovannämnda utgiftsposter från juli 1914 till olika tidpunkter under kristiden, medan i tabellen å sid. 207 en jämförelse anställts mellan storleken av dessa utgifter å de olika ombudsorterna och det för riket i dess helhet beräknade medeltalet, som härvid satts = 100.

Det må emellertid noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte n:r 1 av Sociala Meddelanden (sid. 10 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna under tiden juli 1914 till tiden omkring den 1 januari 1919 till c:a 167 %.

Tillgången av livsförnödenheter å olika orter i riket under januari månad åskådliggöres genom den å sid. 212 meddelade tabellen. En granskning härav giver vid handen, att vad beträffar *salt sill* och *ved* tillgången icke beteck-

nats såsom otillräcklig å någon rapportort. Även å *färsk fisk* synes tillgången inom flertalet rapportorter hava motsvarat efterfrågan; från flera norrländska ombudsorter har dock rapporterats mycket ringa tillgång. Tillgången å *kött* synes ävenledes i allmänhet vara ganska riklig. Flertalet ombud anmärka emellertid, att kalvkött efter maximiprisets införande ej längre förekommer i marknaden. Med avseende å *mjölk*tillförseln har å flera ombudsorter kunnat förmärkas en tendens till förbättring, även om tillgången varit så knapp, att den fortfarande måst betecknas såsom otillräcklig. Å ej mindre än 9 ombudsorter har, åtminstone under en del av månaden, tillgången dock varit så riklig, att den av ombuden ansetts fullt täcka behovet. Rörande tillgången av *potatis* å olika ombudsorter lämnas tills vidare icke några uppgifter, då detta varuslag numera är lagt under statlig ransonering. Vad slutligen beträffar *smör* och *ost* samt *kol* och *koks*, så synes tillförseln till så gott som samtliga ombudsorter hava varit i det närmaste avstannad. Tillgången å *fläsk* ävensom å *fotogen* har under månaden flerstädes avsevärt förbättrats.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1914—1919 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av ca 2 000 kronor.

Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915		1916		1917		1918		1919
	Juli	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	Jan.[1]
Stockholm	100	106	119	128	133	147	169	188	253	319	358
Södertälje	100	108	119	130	134	147	168	189	246	306	342
Uppsala	100	109	120	131	136	150	177	197	250	312	349
Nyköping	100	105	117	124	131	146	173	190	243	296	346
Eskilstuna	100	106	118	124	128	144	171	195	243	294	339
Linköping	100	106	121	129	134	150	177	196	242	299	346
Norrköping	100	106	118	126	130	144	167	189	239	292	336
Motala	100	106	122	131	138	155	180	203	251	311	359
Jönköping	100	104	117	126	133	146	172	195	245	297	333
Växjö	100	104	118	124	132	147	167	185	231	287	325
Kalmar	100	104	117	127	131	145	169	194	237	289	331
Västervik	100	103	113	121	131	145	169	186	236	288	325
Visby	100	104	113	121	127	140	162	179	223	273	317
Karlskrona	100	106	121	129	134	146	169	189	236	282	324
Kristianstad	100	108	121	135	138	149	173	198	254	306	341
Malmö	100	106	119	131	144	148	174	203	259	308	348
Lund	100	105	121	130	133	148	173	205	259	305	343
Landskrona	100	108	122	133	138	152	177	208	259	308	347
Hälsingborg	100	105	118	129	134	146	172	201	260	306	345
Ystad	100	105	119	130	135	146	171	197	255	303	342
Halmstad	100	106	120	129	134	146	169	192	244	301	334
Göteborg	100	104	121	129	135	151	176	203	264	312	357
Lysekil	100	103	113	122	129	142	166	188	235	284	320
Vänersborg	100	104	117	126	135	149	172	194	246	303	356
Borås	100	107	121	130	136	150	173	196	247	298	339
Tidaholm	100	104	118	127	136	149	167	187	234	290	332
Karlstad	100	108	119	126	123	148	171	192	245	302	339
Örebro	100	107	119	128	133	148	173	192	239	295	334
Kopparberg	100	105	116	123	131	147	169	189	240	295	337
Västerås	100	105	117	127	134	150	173	194	244	302	347
Falun	100	105	114	125	131	146	171	190	239	300	347
Domnarvet o. Borlänge	100	105	117	128	134	150	177	199	247	314	358
Ludvika	100	104	115	123	130	148	170	194	247	303	347
Gävle	100	107	116	125	132	148	173	191	244	302	344
Söderhamn	100	107	119	126	133	149	177	193	252	310	352
Sundsvall: staden	100	105	114	125	135	153	172	197	251	313	353
sågverksdistriktet	100	104	111	123	132	153	176	199	246	313	348
Nyland	100	104	110	117	128	148	170	190	229	296	325
Östersund	100	105	113	123	128	149	168	190	243	299	339
Umeå	100	104	112	122	130	147	173	195	235	294	341
Luleå	100	105	114	122	128	148	173	199	246	309	346
Boden	100	107	118	124	132	150	174	203	252	316	353
Malmberget o. Gällivare	100	105	111	114	122	135	157	184	230	298	339
Kiruna	100	104	109	116	121	135	155	183	230	295	333
Samtliga orter	**100**	**105**	**117**	**126**	**132**	**147**	**170**	**191**	**241**	**299**	**339**

[1] Preliminära siffror.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1913—1918 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av ca 2 000 kronor.

Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter (»riksmedeltalet») = 100

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918			
						1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet	4:de kvartalet
Stockholm	111	111	113	111	109	113	120	121	117
Södertälje	103	105	105	104	101	105	104	105	106
Uppsala	100	101	102	101	102	101	102	102	103
Nyköping	97	97	97	97	98	98	98	95	98
Eskilstuna	99	101	101	99	102	102	102	98	100
Linköping	97	97	100	99	100	98	97	96	99
Norrköping	100	102	104	101	102	102	102	99	102
Motala	92	93	96	97	98	96	96	95	97
Jönköping	99	97	97	97	98	98	99	96	97
Växjö	95	94	95	96	93	90	92	91	92
Kalmar	97	95	97	95	97	95	93	93	93
Västervik	97	96	95	97	97	96	96	95	95
Visby	100	99	97	97	95	93	93	91	93
Karlskrona	99	99	101	99	97	97	96	93	93
Kristianstad	94	94	98	95	95	97	97	95	94
Malmö	100	100	103	105	105	108	107	104	103
Lund	97	97	99	97	101	104	102	99	98
Landskrona	97	95	99	99	101	102	101	99	97
Hälsingborg	96	95	97	96	99	104	103	99	98
Ystad	97	95	98	96	97	102	100	97	96
Halmstad	99	97	99	97	96	96	99	97	97
Göteborg	102	100	105	105	107	112	112	107	106
Lysekil	102	101	100	101	101	102	100	98	99
Vänersborg	99	97	98	100	99	100	99	99	99
Borås	97	97	100	100	99	99	100	96	98
Tidaholm	94	94	96	97	93	91	93	92	92
Karlstad	101	101	100	101	100	101	101	100	101
Örebro	100	100	101	100	100	98	98	97	99
Kopparberg	96	95	95	96	96	97	96	94	97
Västerås	98	98	99	100	100	99	100	99	100
Falun	101	100	100	100	101	100	100	101	102
Domnarvet och Borlänge	94	94	96	97	98	98	96	99	100
Ludvika	98	97	96	98	99	101	100	99	101
Gävle	102	102	101	102	102	102	103	102	102
Söderhamn	100	101	101	101	102	104	104	103	103
Sundsvall: staden	110	108	106	111	110	113	111	111	113
sågverksdistriktet	104	102	99	105	107	104	106	108	108
Nyland	106	105	98	104	104	100	99	105	103
Östersund	109	108	106	109	108	111	108	110	108
Umeå	105	103	99	102	104	100	99	99	102
Luleå	104	104	102	104	108	107	106	110	107
Boden	102	103	102	103	107	106	107	109	107
Malmberget och Gällivare	110	111	103	103	105	105	107	111	111
Kiruna	113	110	104	104	105	106	108	112	110
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Medelpris per år (1908—1918) och per månad

Obs.! Siffrorna för åren 1908—1909 angiva medelpris för 28 orter, för

	Varuslag	Kvantitet	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	14	14	14	14	14	15	16
2	handskummad	»	7	7	7	7	8	8	8	9
3	separerad	»	–	—	5	5	6	6	6	7
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	226	220	222	228	237	236	239	292
5	mat- (lands-)	»	204	198	200	205	214	218	218	260
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	150	151	156	164	162	197
7	halvfet, »	»	119	116	114	111	115	121	119	149
8	skummjölks-, »	»		—	49	48	51	58	60	82
9	Margarin: högsta kvalitet	»	164	159	169	152	157	—	—	—
10	lägsta »	»	119	116	125	116	122	—	—	—
11	växtmargarin	»	—	—	—	126	182	185	144	170
12	Ägg: svenska, färska	tjog	148	151	149	149	161	159	171	198
13	» konserverade	»			134	128	139	137	151	169
14	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—
15	»	5 l.	32	28	27	29	32	28	30	36
16	färsk	»			76	48	49	46	80	87
17	Ärter, gula	kg.	30	28	29	29	30	31	35	57
18	Bruna bönor	»	42	41	46	47	53	48	49	75
19	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [9])	»	31	33	32	30	31	31	33	40
20	råg-, » » »	»	23	22	20	20	22	22	23	32
21	rågsikt-, » » »	»	29	28	26	25	27	27	29	39
22	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1]) 33	[1]) 33	34	32	36	36	42	52
23	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	[2]) 59	[2]) 60	39	39	40	41	41	46
24	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	41	40	40	39	41	41	43	54
25	mjukt, limpa, söt	»	39	39	39	37	38	38	40	48
26	» » sur	»	28	28	28	27	29	30	31	38
27	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära [10])	»	73	74	76	74	76	76	78	88
28	mjukt, billigaste sort (bakat med vatten [10])	»	51	53	45	44	45	43	46	53
29	» » » mjölk [10])	»			61	60	61	60	61	67
30	Nötkött, färskt: stek	»	109	104	98	96	111	122	116	140
31	soppkött	»	91	85	78	78	91	100	95	119
32	Kalvkött, stek: gödkalv	»	122	120	117	116	123	131	130	154
33	spädkalv	»	66	63	60	58	65	72	70	87
34	Fårkött: färskt, stek	»	125	121	118	115	124	133	130	158
35	salt, svenskt	»	—	—	103	102	105	114	118	139
36	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	119	121	140
37	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	114	121	129	120	123	133	129	191
38	salt, svenskt »	»	121	127	138	129	129	140	137	198
39	» amerikanskt	»	121	128	149	139	136	—	-	—
40	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	75	76	80
41	gädda	»	—	—	—	—	—	108	110	117
42	sill	»	28	28	31	31	32	34	35	45
43	strömming	»	37	37	36	36	36	38	39	43
44	torsk	»	—	—	—	—	—	55	57	62
45	rödspotta (»spätta»)	»	81	79	80	79	77	79	81	89
46	salt: sill, prima	»	38	37	[3]) 39	[3]) 39	[3]) 41	[3]) 45	45	57
47	strömming	»	25	23	23	25	25	30	31	36
48	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	60	61	54	51	52	56	58	72
49	» » » rundskuren	»			—	—	—	76	77	91
50	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4]) 116	[4]) 115	125	155	176	170	159	161
51	Socker, bit-	»	66	67	71	69	72	67	65	66
52	Salt (matsalt)	»	—	—	—	—	—	—	10	10
53	Svagdricka	l.	—	—	6	6	6	6	6	7
54	Fotogen, Water White	»	[5]) 18	[5]) 18	17	15	17	20	21	23
55	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn	2680	2520	2280	2280	2360	2560	2630	2890
56	barr- 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	2140	2020	1810	1810	1880	2040	2110	2310
57	Bränntorv	100 kg.	[6]) 80	[6]) 74	187	185	187	196	220	290
58	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	388	376	373	373	397	401	411	531
59	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	234	242	367
60	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	139	134	130	132	155	165	157	211
61	eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	159	156	177	189	190	248

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — [3]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — [6]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. — [9]) Uppgifterna avse för aug. och sept. 1918 en ort, för okt. två, för nov. fyra samt för dec. fem orter. — [10]) Uppgifterna rena vetebrödstyper utan inblandning av rågmjöl ej saluföras, avse de meddelade priserna från och med februari * Maximipris. — ** Eljest fastställda pris. — (Maximipris har varit rådande å *socker* sedan den 1 juli 1916, å 21 aug. 1917, å *potatis* från den 16 april, å *gula ärter* från den 27 mars, å *gryn* från förra delen av april, å och å *mjölk* sedan den 19 mars 1918. Allt *fläsk* kan anses hava varit underkastat statsreglering under tiden

(jan. 1918—jan. 1919) för samtliga orter.

åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1913—1919 för 44 orter.

1916	1917	1918	Jan. 1918	Febr. 1918	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	[11])Jan. 1919	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
19	25	× 38	33	35	35	× 36	× 36	× 37	× 38	× 38	× 39	× 39	× 46	× 46	× 47	1
10	15	× 24	21	22	22	× 23	× 22	× 23	× 23	× 24	× 25	× 24	× 29	× 29	—	2
8	12	× 19	17	17	17	× 18	× 18	× 18	× 18	× 19	× 19	× 20	× 23	× 23	× 23	3
×310	× 401	× 587	× 535	× 535	× 535	× 535	× 535	× 535	× 536	× 540	× 588	× 724	× 725	× 726	× 725	4
295	× 358	× 546	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 540	× 722	× 724	× 723	× 724	5
257	× 305	× 372	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 460	× 515	× 515	× 515	6
191	× 234	× 332	× 279	× 289	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 410	× 485	× 485	× 485	7
127	× 167	× 220	× 188	× 188	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 260	× 335	× 335	× 335	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
216	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
237	343	725	596	554	471	463	632	681	741	736	795	904	1006	1121	1126	12
204	307	615	467	466	447	413 [7])	478 [7])	546 [7])	490 [7])	600	—	[7]) 856	949	1049	1061	13
526	× 955	× 1200	× 825	× 883	× 1049	× 1100	× 1166	× 932	× 988	—	—	× 1655	× 1581	× 1816	× 1736	14
33	× 58	× 68	× 51	× 54	× 59	× 58	× 59	× 57	× 60	—	× 92	× 82	× 85	× 90	× 91	15
76	146	237	—	—	—	—	—	—	342	132	—	—	—	—	—	16
55	× 63	× 66	—	—	—	—	× 58	× 61	× 61	× 62	× 62	× 63	× 80	× 81	× 81	17
111	199	× 173	—	—	—	—	—	× 144	× 14	× 142	× 142	× 141	× 250	× 250	× 250	18
× 38	× 42	× 50	× 42	× 42	× 42	× 42	× 42	× 42	× 42	× 43	× 43	× 73	× 73	× 73	× 73	19
× 29	× 36	× 41	× 36	× 36	× 36	× 36	× 37	× 37	× 37	× 37	× 37	× 56	× 56	× 56	× 56	20
× 34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
50	× 68	× 82	× 72	× 73	× 78	× 79	× 79	× 79	× 79	× 79	× 80	× 80	× 100	× 100	× 101	22
52	× 75	× 73	× 72	× 73	× 74	× 68	× 67	× 67	× 72	× 71	—	—	× 72	× 90	× 90	23
53	× 62	× 73	× 63	× 64	× 68	× 69	× 69	× 70	× 68	× 68	× 69	× 88	× 88	× 90	× 90	24
49	× 60	× 75	× 61	× 64	× 70	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	× 74	× 89	× 90	× 92	× 91	25
38	× 45	× 49	× 45	× 45	× 44	× 47	× 47	× 48	× 46	× 46	× 46	× 59	× 59	× 61	63	26
90	× 117	× 180	× 123	× 141	× 171	× 180	× 180	× 180	× 181	× 182	× 182	× 205	× 208	224	× 226	27
54	× 68	× 88	× 72	× 77	× 83	× 84	× 85	× 85	× 84	× 85	× 84	× 102	× 104	× 113	× 113	28
66	× 83	× 144	× 98	× 111	× 137	× 145	× 146	× 145	× 145	× 145	× 145	× 166	× 168	× 174	× 172	29
193	219	567	297	319	382	523	634	662	674	680	682	676	646	633	634	30
169	193	507	265	287	344	465	567	594	603	604	610	608	578	563	562	31
203	× 215	546	339	358	425	535	633	658	659	676	702	704	× 516	× 350	× 350	32
122	× 148	357	225	241	278	353	403	413	420	433	453	463	× 350	× 250	× 250	33
215	258	626	363	400	473	589	684	712	710	717	727	726	707	701	705	34
194	241	546	315	349	383	436	542	676	618	606	644	669	657	654	653	35
184	261	509	368	385	402	392	—	—		[8]) 592	[8]) 592	[8]) 579	[8]) 597	675	697	36
238	× 270	× 388	× 277	× 279	× 316	× 329	× 331	× 331	× 406	× 430	× 434	× 458	× 527	× 538	× 621	37
246	× 287	× 404	× 285	× 296	× 337	× 341	× 341	× 343	× 432	× 446	× 449	× 482	× 544	× 549	× 629	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39
99	122	211	172	173	180	179	183	195	212	222	246	250	260	260	241	40
149	188	317	260	261	271	268	279	307	323	335	354	373	381	391	393	41
68	91	149	95	85	82	108	166	161	169	170	205	209	168	166	99	42
56	65	123	97	91	92	97	109	122	114	120	138	157	172	165	134	43
82	111	196	160	157	157	168	186	196	192	202	224	248	232	229	214	44
123	167	295	245	233	235	259	265	275	280	317	357	365	354	356	299	45
97	105	145	142	151	154	143	136	132	133	136	144	151	158	160	155	46
61	73	100	86	87	88	88	83	83	92	97	115	126	126	125	127	47
111	152	298	225	237	241	255	265	279	304	327	332	355	355	345	324	48
189	191	343	268	264	253	283	308	311	357	358	417	450	423	425	525	49
209	× 315	× 307	× 304	× 305	× 304	× 304	× 304	× 304	× 312	× 312	× 313	× 313	× 312	× 300	× 300	50
×68	× 70	× 92	× 78	× 79	× 79	× 95	× 96	× 96	× 96	× 97	× 97	× 97	× 97	× 97	× 131	51
13	19	31	27	28	28	29	29	30	31	32	32	33	33	34	34	52
8	10	14	12	13	13	14	13	14	14	15	15	15	16	16	16	53
27	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	111	54
3810	5520	7850	7340	7490	7500	7460	7550	7690	7950	8090	8210	8270	8300	8360	8200	55
3060	4500	6620	6120	6230	6280	6280	6370	6420	6720	6880	6960	7020	7070	7030	6850	56
885	670	1035	1098	1126	1111	1104	1010	976	1056	986	923	980	1028	1017	1046	57
717	803	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58
543	707	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59
292	413	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
339	521	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61

gifterna för åren 1910—1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — [7]) Uppgifterna avse för maj 1918 fyra, för juni tre, för juli och aug. två samt för okt. fyra orter. — [8]) Uppavse 1917—jan. 1919 75 % utmalning. — [10]) Å de orter, där i samband med den statliga regleringen av brödsäd 1917 sådana brödslag, som närmast motsvara de i varulistan angivna kvaliteterna. — [11]) Preliminära siffror. — *smör* sedan slutet av år 1916, å *mjöl* sedan den 27 nov. 1916, å *bröd* sedan den 4 jan. 1917, å *ost* från den *kaffe* fr. o. m. februari 1917, å *kalvkött* under tiden 19 maj—17 sept. 1917 samt fr. o. m. den 2 nov. 1918 december 1917—januari 1919.)

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1908 1918) och per månad

Kreatursslag	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917
	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
Kor:										
Extra prima[1])	54	46	47	50	57	61	61	94	—	119
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	46	40	41	42	49	55	53	77	100	106
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	43	36	37	36	43	50	48	71	91	95
» 3. Mindre feta[2])	35	27	28	25	34	41	36	53	76	76
Kvigor (och stutar):										
Extra prima[3])	59	52	55	58	63	66	66	93	115	129
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	52	45	44	46	54	60	58	80	105	117
» 2. Mindre feta	44	36	36	36	44	50	47	65	87	91
Tjurar:										
Extra prima[4])	56	46	49	55	62	65	63	90	—	122
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	48	42	43	46	56	62	58	82	105	112
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	44	38	40	43	52	58	54	76	100	103
» 3. Mindre köttiga[5])	39	32	33	33	43	50	44	60	89	86
Oxar:										
Extra prima	58	—	47	50	58	63	61	92	—	126
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	49	43	43	44	52	57	54	78	104	115
» 2. Mindre feta[6])	43	34	36	38	44	48	45	66	89	92
Kalvar:										
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[7])	63	60	61	60	68	73	67	87	105	104
» (70—90 »)[7])	56	55	55	52	60	67	62	79	99	96
Skummjölkskalvar	41	39	40	41	48	57	49	69	85	83
Får:										
Yngre, feta[8])	52	50	51	51	58	58	55	70	92	113
Äldre, »[8])	46	45	45	42	48	53	47	62	88	101
Svin:										
Slakterisvin (75—100 kg.)	58	69	77	64	73	82	74	129	163	167
Rena, större svin (100—170 kg.)	55	68	73	62	71	81	71	131	164	157
Suggor	46	58	67	53	60	68	58	122	151	160

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för okt. 1917—april 1918 endast Malmö och Malmö. — [3]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för okt. 1917—april 1918 endast —april 1918 avse endast Malmö samt för maj 1918—jan. 1919 Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna jan., maj och juni 1918 Stockholm och Göteborg. — [7]) Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna Malmö. —

priser

vande vikt)

Göteborg 1908—jan. 1919.

(jan. 1918—jan. 1919) för alla tre orterna.

1918	Jan. 1918	Febr. 1918	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	Jan. 1919
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
309	154	180	227	296	360	347	362	358	368	365	343	350	336
262	144	157	193	247	304	290	296	299	311	310	299	294	284
233	132	143	178	226	275	261	264	259	274	272	257	251	242
184	107	113	151	190	231	213	206	201	214	207	194	186	177
339	174	193	254	330	389	381	392	398	399	400	376	376	363
289	152	173	214	273	335	329	303	342	345	346	330	322	315
231	122	135	176	227	284	267	262	259	273	272	254	244	237
315	164	190	244	308	375	362	354	355	373	372	344	340	328
278	147	166	210	267	330	317	320	319	324	327	312	302	292
259	135	153	196	247	310	297	300	293	302	307	292	281	268
218	115	126	166	219	282	252	246	245	254	252	236	222	213
342	168	187	258	325	394	385	400	395	406	400	394	393	361
293	151	172	203	270	334	337	341	342	347	342	337	334	322
230	123	145	170	219	267	251	264	273	279	258	271	240	252
299	—	200	225	274	354	295	282	288	348	363	363	—	—
281	—	—	—	313	312	269	244	250	315	325	287	213	213
243	141	152	185	226	297	274	273	278	305	311	281	198	198
299	169	179	234	282	345	329	340	337	339	349	342	342	333
278	152	171	214	258	323	303	313	318	321	324	318	325	322
220	159	159	180	187	188	192	227	241	241	262	304	301	381
172	138	137	150	153	153	155	179	186	186	202	227	227	323
221	161	161	180	187	188	192	226	241	241	263	306	306	372

samt för maj 1918—jan. 1919 Stockholm och Malmö. — [2]) Uppgifterna för åren 1912—1917 avse Stockholm Malmö samt för maj 1918—jan. 1919 Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för år 1911 och för okt. 1917 för åren 1912—1917 samt för april—aug. 1918 avse Stockholm och Malmö. — [6]) Uppgifterna avse för [5]) Uppgifterna för åren 1908—1909 avse endast Göteborg.

Uppgifter rörande tillgången av vissa viktigare livsförnödenheter å olika orter i riket under *januari* månad 1919.

(○ = god ◑ = tillräcklig. ● = otillräcklig.)

	Mjölk	Smör	Ost	Ägg	* Potatis	Kött	Fläsk	Sill, salt	Fisk, färsk	Fotogen	Ved	Kol	Koks
Stockholm	●	●	●	◑	—	◑	[1]◑	◑	[2]◑	[1]◑	◑	●	●
Södertälje	●	●	●	[1]◑	—	◑	[1]◑	◑	◑	[1]◑	◑	●	●
Uppsala	●	●	●	●	—	◑	[1]◑	○	◑	[1]◑	◑	●	●
Nyköping	◑	●	●	●	—	◑	●	◑	○	●	○	●	●
Eskilstuna	●	●	●	◑	—	◑	●	○	○	●	◑	●	●
Linköping	◑	●	●	●	—	[2]◑	●	○	○	[1]◑	○	●	●
Norrköping	●	●	●	●	—	[1]◑	●	○	[2]◑	[1]◑	○	●	●
Motala	◑	●	●	●	—	◑	●	○	[2]◑	●	○	●	◑
Jönköping	●	●	●	◑	—	◑	●	◑	◑	[1]◑	○	●	●
Växjö	●	●	●	[1]◑	—	◑	[1]◑	◑	◑	[1]◑	○	●	●
Kalmar	●	●	●	◑	—	◑	[1]◑	[2]◑	◑	[1]◑	○	●	●
Västervik	●	●	●	●	—	◑	[1]◑	◑	[1]◑	[1]◑	◑	●	●
Visby	●	●	●	●	—	◑	[1]◑	◑	◑	●	◑	●	●
Karlskrona	●	●	●	●	—	◑	●	◑	[1]◑	[1]◑	◑	●	●
Kristianstad	●	●	●	●	—	◑	[1]◑	◑	●	●	◑	●	●
Malmö	●	●	●	●	—	◑	[1]◑	◑	◑	[1]◑	○	●	●
Lund	[1]◑	●	●	●	—	◑	[1]◑	○	●	[1]◑	○	●	●
Landskrona	●	●	●	●	—	◑	[1]◑	◑	◑	[1]◑	○	●	●
Hälsingborg	●	●	●	[1]◑	—	◑	[1]◑	◑	◑	[1]◑	○	●	◑
Ystad	[1]◑	●	●	●	—	○	[1]◑	◑	◑	[1]◑	○	●	●
Halmstad	[1]◑	●	●	[1]◑	—	○	[1]◑	◑	◑	[1]◑	○	●	●
Göteborg	●	●	●	◑	—	[2]◑	[1]◑	◑	[2]◑	[1]◑	○	●	◑
Lysekil	●	●	●	●	—	●	●	◑	◑	●	◑	●	●
Vänersborg	◑	●	●	●	—	◑	[1]◑	◑	○	●	◑	●	●
Borås	●	●	●	[1]◑	—	◑	[1]◑	○	○	[1]◑	○	●	●
Tidaholm	●	●	●	●	—	[1]◑	[1]◑	◑	◑	[1]◑	○	●	●
Karlstad	●	●	●	●	—	◑	[1]◑	◑	[1]◑	●	○	●	●
Örebro	[1]◑	●	●	●	—	◑	[1]◑	◑	◑	●	○	●	●
Kopparberg	●	●	●	●	—	◑	●	◑	[1]◑	◑	◑	●	●
Västerås	●	●	●	●	—	◑	●	◑	◑	●	◑	●	●
Falun och Domnarvet	●	●	●	[1]◑	—	◑	[1]◑	○	◑	●	○	●	●
Ludvika	●	●	●	●	—	[1]◑	●	◑	◑	●	○	●	●
Gävle	●	●	●	●	—	○	●	○	[1]◑	●	○	●	●
Söderhamn	●	●	●	◑	—	○	[1]◑	○	◑	●	○	●	●
Sundsvall	●	●	●	●	—	◑	[1]◑	◑	[1]◑	[1]◑	◑	●	●
Nyland	●	●	●	[1]◑	—	○	●	○	●	[1]◑	◑	●	●
Östersund	●	●	●	●	—	◑	[1]◑	◑	◑	[1]◑	○	●	●
Umeå	◑	●	●	●	—	[2]◑	[1]◑	○	●	●	○	●	[1]◑
Luleå och Boden	●	●	●	●	—	◑	●	◑	●	●	◑	◑	◑
Malmberget och Gällivare	●	●	●	◑	—	◑	●	◑	◑	◑	◑	◑	◑
Kiruna	●	●	●	●	—	●	●	◑	◑	●	◑	●	●

* Då detta varuslag numera är lagt under statlig ransonering, lämnas av ombuden tillsvidare ej några uppgifter angående tillgången.

[1] Under månaden var tillgången omväxlande tillräcklig och otillräcklig.

[2] » » » » » god och tillräcklig.

Arbetsmarknaden under februari månad 1919.

I det ogynnsamma läge, som kännetecknade arbetsmarknaden under januari månad, kunde under februari någon förbättring knappast förmärkas; i jämförelse med samma månad föregående år var ställningen i stort sett avgjort sämre. För att lindra den utbredda arbetslösheten blevo nödhjälpsarbeten i utsträckt omfattning igångsatta, och de av arbetsförmedlingsanstalterna anskaffade platserna utgjordes å många orter till stor del av dylika nödhjälpsarbeten. Jämväl för den direkta understödsverksamheten togos ökade belopp i anspråk.

Inom jordbruket gjorde sig som vanligt under februari den annalkande säsongen märkbar genom stigande efterfrågan å arbetskraft, och å många orter förspordes en viss brist å lämpliga sökande till platserna. På grund av den förbättrade livsmedelstillgången i städerna visade sig, trots den ökade arbetslösheten, mindre villighet än under fjolåret att återgå till jordbruket. Särskilt i fråga om kvinnliga tjänare motsvarades behovet ej av tillgången. Vad förhållandena å den kvinnliga arbetsmarknaden för övrigt beträffar, kan nämnas, att bristen på tjänarinnor i det husliga arbetet sedan flera månader tillbaka synes vara synnerligen kännbar både i städerna och på landsbygden.

Läget inom industrien var ogynnsamt inom hela landet och inom så gott som alla näringsgrenar. I förhållande till föregående månad kunde här och var någon förbättring konstateras, men i allmänhet var ställningen oförändrad eller undergick ytterligare försämring. I Boråsdistriktet minskades totalsumman arbetslösa något på grund av förbättrad arbetstillgång inom textilindustrien. I Göteborg rådde brist på skickliga yrkesarbetare inom metall- och maskinindustrien, men i stort sett präglades situationen även inom denna näringsgren av minskade arbetstillfällen. Bland andra industriella yrken, inom vilka bristande arbetstillgång varit särskilt kännbar, må nämnas skrädderibranschen, skoindustrien (Örebro län), stenindustrien (Blekinge) och bagerinäringen.

Inom byggnadsverksamheten kunde ingen förbättring av det tryckta läget förmärkas, och var arbetslösheten alltjämt betydande beträffande alla hithörande yrkesklasser.

Transportverksamheten erbjöd minskad tillgång på arbete såväl för sjömän och eldare som för stuveriarbetare.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 162. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning.

		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Jord- och skogsbruk	1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
	1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
	1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
	1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
	1917	57	59	64	58	50	46	35	49	47	69	73	79
	1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
	1919	*122*	*95*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrenar	1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
	1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
	1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
	1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
	1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
	1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
	1919	*192*	*181*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga näringsgrenar	1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
	1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
	1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
	1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
	1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
	1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
	1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
	1919	*179*	*162*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Den relativa tillgången å arbetskraft inom gruppen jord- och skogsbruk var, enligt vad tablån utvisar, större än under motsvarande månad under alla övriga i jämförelsen ingående år. Vad såväl övriga näringsgrenar som näringslivet över huvud beträffar, har däremot det relativa antalet arbetssökande, åt vilka anställning ej kunnat beredas, varit mindre än under februari 1918, ett förhållande, som säkerligen förklaras därav, att de arbetssökande med hänsyn till de försämrade utsikterna att genom arbetsförmedlingsanstalterna erhålla sysselsättning i mindre utsträckning än förut hänvänt sig till dessa.

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av nedanstående tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	5·8	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4
1919	[1]*7·6*	[1]8·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Den sista tidpunkt, för vilken statistik härom föreligger, är, efter vad av tablån framgår, den 1 februari 1919.

[1] Preliminär uppgift.

Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden.

Statens arbetslöshetskommission.

Understödsverksamheten för arbetslösa. Under februari månad 1919 har understöd till arbetslösa enligt kungl. kungörelserna den 19 maj 1916 och 16 augusti 1918 utbetalats å följande orter med nedan angivna belopp:

	Summa, kr.	Därav in natura, kr.		Summa, kr.	Därav in natura, kr.
Stockholm	32 459	—	Berghems s:n	868	—
Södertälje	171	—	Fotskäl s:n	135	—
Uppsala	2 289	—	Fristad s:n	1 004	—
Nyköping	182	—	Fritsla s:n	4 259	—
Oxelösund	1 668	1 668	Hajoms s:n	986	—
Norrköping	68 889	—	Kinna s:n	9 421	—
Linköping	2 068	2 068	Kinnarumma s:n	2 453	—
Mjölby	1 623	—	Ljushults s:n	165	—
Växjö	656	—	Seglora s:n	335	—
Växjö s:n	236	—	Sätila s:n	324	—
Västervik	581	—	Toarps s:n	2 112	—
Vimmerby	90	—	Torpa s:n	6 386	—
Kalmar	303	—	Tranemo s:n	1 131	—
Karlskrona	2 656	324	Töllesjö s:n	268	—
Fridlefstad s:n	140	—	Vänga s:n	17	17
Kristianstad	1 033	—	Älekulla s:n	300	—
Malmö	46 472	—	Örby s:n	8 015	—
Hälsingborg	28 849	—	Karlstad	2 088	—
Landskrona	587	—	Västerås	1 340	—
Lund	13 419	—	Gävle	1 626	—
Trälleborg	3 289	—	Arbrå s:n	377	—
Ystad	8 884	—	Hille s:n	489	—
Halmstad	4 179	—	Valbo s:n	706	—
Harplinge s:n	77	—	Sundsvall	3 227	3 208
Snöstorp s:n	1 319	—	Härnösand	3 607	3 031
Söndrum s:n	77	—	Ströms s:n	12 417	—
Göteborg	15 985	—	Säbrå s:n	896	251
Uddevalla	2 210	—	Luleå	2 648	2 100
Råda s:n	3 301	—	Summa februari 1919	**392 336**	**13 198**
Örgryte s:n	6 918	531	» januari 1919	407 604[1]	10 550
Borås	73 793	—	» februari 1918	236 580	12 554
Alingsås	333	—			

[1] Skillnaden mellan denna och den i förra häftet publicerade summan beror på senare inkomna uppgifter från Kristianstad, Harplinge s:n, Söndrum s:n och Fristad s:n å resp. 208, 245, 116 och 530 kronor.

Folkhushållningskommissionen.

Upphävande av rågsiktningsförbudet m. m. Genom förordning den 19 november 1916 angående framställning av vetemjöl och rågmjöl m. m. stadgades, att vid framställning till avsalu eller för annans räkning av mjöl av råg någon del av rågen ej genom siktning eller annorledes finge avskiljas.[1] I skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 februari 1919 anförde folkhushållningskommissionen, att statens tillgångar å brödsäd nu vore så betydande, att tillhandahållandet av mjöl till den kortransonerade befolkningen säkerligen icke skulle äventyras, om viss del av rågen siktades. Då genom siktningen även andra fördelar skulle vinnas, varvid särskilt vore att nämna det tillskott i de begränsade tillgångarna av kraftfoder, som därav skulle bliva följden, föreslog kommissionen, att siktningsförbudet skulle lättas i så måtto, att vid förmalning av råg högst 25 % av dess vikt finge avskiljas genom siktning. Sedan Kungl. Maj:t bifallit denna framställning, förordnades genom kungörelse den 28 februari 1919 (Sv. F. 19, n:r 74), innefattande ändring av ovannämnda förordning den 19 november 1916, att råg från och med den 7 mars 1919 finge siktas i enlighet med vad härom ovan anförts.

Genom kungörelse samma dag (Sv. F. 19, n:r 73) om ändrad lydelse av förordningen den 8 oktober 1918 angående maximipris å vetemjöl, kornmjöl och rågmjöl[2] föreskrevs, att maximipriset för rågsiktsmjöl skulle vid försäljning i parti utgöra 60 kr. i zon I, 62 kr. i zon II och 64 kr. i zon III, allt per 100 kg. samt att vid försäljning i minut angivna maximipris finge per kg. höjas med högst samma belopp, som var medgivet i fråga om vetemjöl, eller med 12 öre i Stockholm, Göteborg och Malmö samt med 10 öre i övriga riket.

Rågsiktningsförbudets lättande har jämväl föranlett vissa jämkningar av bestämmelserna i förordningen den 1 februari 1918 rörande brödtyper, varom kungörelse efter framställning av kommissionen utfärdats den 21 mars 1919 (Sv. F. 19, n:r 109).

Höregleringen upphävd. Med anledning av framställning av folkhushållningskommissionen har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 11 mars 1919 (Sv. F. 19, n:r 86) förordnat, att fastställda maximipriser å hö samt andra i vissa författningar utfärdade bestämmelser angående reglering av handeln med denna vara från och med 13 mars 1919 skola upphöra att gälla.

Beträffande övriga under mars månad upphävda, folkhushållningen berörande författningar hänvisas till förteckningen över utfärdade författningar rörande sociala frågor m. m. å sid. 281.

[1] Soc. Medd. 1916, sid. 1349.
[2] Soc. Medd. 1918, sid. 1059.

Socialstyrelsens utlåtande över förslag rörande bestämmande av krigstidstillägg till befattningshavare i statens tjänst m. fl. under år 1919 med ledning av socialstyrelsens beräkningar av levnadskostnadernas allmänna stegring.

Den 13 september 1918 tillkallade statsrådet och chefen för finansdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande vissa sakkunniga för att inom finansdepartementet verkställa utredning och avgiva förslag till bestämmelser rörande krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1919 till befattningshavare och f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. Sedan de sakkunniga efter fullgjort uppdrag den 18 februari 1919 framlagt, dels ett förslag, enligt vilket krigstidstillägget skulle beräknas med tillämpning av s. k. glidande skala i enlighet med de av socialstyrelsen verkställda dyrtidsberäkningarna, varigenom en närmare anslutning till inträffande förändringar i det allmänna prisläget kunde vinnas, dels ock ett annat förslag innebärande, att krigstidstillägget skulle utgå med fasta belopp i huvudsaklig överensstämmelse med vad i sådant avseende gällt under år 1918, anbefalldes socialstyrelsen genom remiss den 22 februari 1919 att avgiva yttrande i fråga om lämpligheten och genomförbarheten av det förstnämnda alternativet. I anledning härav har socialstyrelsen i utlåtande den 28 februari 1919 anfört följande.

De av socialstyrelsen kvartalsvis publicerade indextal, som angiva de procentuella förskjutningarna i den allmänna levnadskostnadsnivån med utgångspunkt från år 1914, hava under kristiden i allt större utsträckning kommit till användning som norm vid fastställandet av dyrtidstillägg. För närvarande torde nämnda indextal spela en större eller mindre roll vid flertalet dylika löneregleringar inom olika verksamhetsområden. I många fall har man härvid tagit steget fullt ut och tillämpat metoden med s. k. glidande skala, d. v. s. lönetilläggen regleras med vissa mellanrum automatiskt i anslutning till den aktuella indexsiffran. Så har, enligt vad som kommit till socialstyrelsens kännedom, ägt rum vid ett stort antal kommunala verk och arbeten, vidare vid en del industriella företag inom olika yrkesgrenar, inom målerifacket, vid vissa banker o. s. v.

Även staten hade förut vid bestämmandet av krigstidstillägg tagit viss hänsyn till socialstyrelsens levnadskostnadsindex, och i nu föreliggande förslag har man ansett sig kunna gå än längre och alternativt föreslå tillämpandet av glidande skala.

Det måste under sådana omständigheter givetvis vara en sak av den största praktiska betydelse, att vid framräknandet av ifrågavarande indexsiffra de bästa metoder komma till användning, så att densamma för varje gång giver ett i stort sett tillförlitligt uttryck för levnadskostnadernas verkliga förändringar. Lämpligheten av dess användande för krigstidstilläggens beräknande sammanhänger uppenbarligen på det intimaste härmed. För belysande av frågan, i vad mån de av socialstyrelsen hittills

använda metoder och utförda beräkningar kunna anses i berörda hänseende tillfredsställande, må här först lämnas en kortfattad redogörelse för tillvägagångssättet.

Som utgångspunkt för beräkningarna har valts en normalfamiljs (man, hustru och två barn) budget maj 1914, slutande på en total utgiftssumma av 2 000 kronor per år. Denna budget har, i enlighet med resultaten av 1913—1914 års omfattande och ingående levnadskostnads- och bostadsundersökningar, fördelats på sex olika huvudposter sålunda

	kronor	procent
föde- och njutningsämnen	876	43·7
bostad	300	15·0
bränsle och lyse	97	4·9
beklädnad	219	11·0
skatter	122	6·1
övriga utgifter	386	19·3
Summa utgifter	2 000	100·0

Genom att vid olika tidpunkter fastställa den procentuella förändring, som var och en av dessa poster varit underkastad sedan år 1914, erhållas för de särskilda posterna nya utgiftsbelopp och för posterna tillsammans en ny utgiftssumma, som sättes i relation till den ursprungliga (2 000 kronor), vilken härvid för enkelhetens skull antages lika med 100. Den sålunda framräknade siffran utgör indextalet för levnadskostnadernas totala förskjutning från mitten av 1914 intill den tidpunkt undersökningen i varje fall avser, under förutsättning att förbrukningen varit i huvudsak oförändrad.

Beräkningarna för fastställandet av de olika huvudposternas procentuella förändringar tillgå i stora drag på följande sätt.

Den utan jämförelse viktigaste posten avser *föde- och njutningsämnen*, som ingå i ovan angivna normalbudget med 44 procent eller om jämväl *bränsle och lyse*, såsom vanligen sker, hiträknas, med nära 50 procent. Inhämtandet av prisuppgifter å hithörande varuslag sker genom socialstyrelsens ombud å 44 orter (städer och stadsliknande samhällen), representerande olika delar av riket. Med ledning av noggrant utarbetade instruktioner upptagas vecko- och månadsvis prisnoteringar å bestämda kvaliteter från ett stort antal affärer å varje ort. Inom socialstyrelsen framräknas sedan på grundvalen av dessa noteringar månatliga medelpris för varje ort samt vidare för riket i dess helhet. Riksmedelpriserna representera sålunda det genomsnittliga värdet av stundom flera hundra noteringar från skilda orter och förtjäna därför att tillmätas de allra starkaste vitsord såsom mätare av det allmänna prisläget vid olika tidpunkter. Genom 1913—1914 års levnadskostnadsundersökningar känner man i detalj de kvantiteter, som av en normalfamilj årligen förbrukas, och genom en multiplikation för varje varuslag av kvantitetstalet med det vid ett visst tillfälle rådande priset samt genom en addition av dessa belopp erhålles den sammanlagda kostnaden för livsmedel, lyse och bränsle vid tillfället i fråga. Härigenom kan slutligen den procentuella förändringen i nämnda kostnad från 1914 till senare tidpunkter konstateras, naturligtvis under förutsättning av ungefär likartad förbrukning.

För mätande av *bostadshyrornas* växlingar var man till en början hänvisad till ungefärliga uppskattningar, baserade på rapporter från kommunala myndigheter eller socialstyrelsens ombud i orterna. Numera införskaffas uppgifter i förevarande hänseende från rikets hyresnämnder, vilka genom 1917 års hyresstegringslag kommit att i viss mån utgöra centralorgan för bostadsmarknadens övervakande och reglering var å sin ort. De sålunda inhämtade uppgifterna angiva för varje nytt hyresår dels den procentiska hyresökningen respektive hyresminskningen med utgångspunkt från hyresåret 1914—1915 för de av nämnderna reglerade lägenheterna, dels, för såvitt ifrågavarande procentsiffra med avseende å viss ort icke kunnat anses som representativ

för den *allmänna* hyresstegringen (— minskningen), noggrannast möjliga upplysningar rörande dennas ungefärliga storlek. Inom socialstyrelsen tages sedan genomsnitt för samtliga orter och lägenhetskategorier efter deras relativa betydelse, varigenom erhålles ett ungefärligt mått, uttryckt i procent, å den förändring, bostadshyrorna i allmänhet undergått under kristiden i stadssamhällena.

Med avseende å utgiftsposten för *beklädnad* hava däri skeende förändringar beräknats med ledning av de prisuppgifter å tyger och garner, olika slag av kläder och skodon m. m., som regelbundet för varje kvartal inhämtas genom styrelsens ombud i orterna. Att få på ett fullt tillförlitligt sätt konstaterat, i vilken grad ifrågavarande prisförändringar inverkat på hithörande utgifter för det enskilda hushållet, är givetvis en vansklig sak, då man ej i detalj känner, i vilken utsträckning de olika beklädnadsartiklarna ingå i en normalbudget. Med ledning av dels de vid 1913—1914 års levnadskostnadsundersökning förda hushållsböckerna dels på annat sätt inhämtade uppgifter har man emellertid erhållit vissa mått å respektive artiklars ungefärliga andel i budgeten, varefter man med större säkerhet kunnat framräkna de procenttal, som angiva den ungefärliga storleken av de under kristiden inträdda förändringarna i ett normalhushålls utgifter för beklädnad.

De för mätande av *skattepostens* procentuella förändringar under krisåren använda procenttalen kunna göra anspråk på mera exakt giltighet, beräknade som de äro, efter orternas relativa betydelse, på grundvalen av officiella uppgifter rörande de under år 1914 och respektive undersökningsår erlagda skattebeloppen.

Under rubriken *övriga utgifter* hava sammanförts en mängd mindre betydande utgiftsposter, vilkas procentuella höjning respektive minskning delvis befunnits mycket svår att närmare fastställa. Det material, som härvid stått till förfogande, har utgjorts dels av inhämtade prisuppgifter från vissa ledande firmor inom respektive branscher, dels av före och under krisperioden förda och till styrelsen insända hushållsböcker för ett antal familjer å olika orter. Vid det genomsnittsliga procenttalets framräknande har i regel följts den principen, att posterna vägts med hänsyn till den andel de haft i normalfamiljens budget. Vid sidan av nu anförda beräkningsmetod har man emellertid även använt sig av en annan, som synes hava tillämpats vid en del utländska undersökningar av motsvarande slag, i det man nämligen uträknat den procentuella förändringen i genomsnitt för de fem första huvudgrupperna, vilka tillsammans utgöra över 80 procent av normalbudgeten, och sedan antagit samma procenttal gälla för den sjätte huvudgruppen, »övriga utgifter». Det har vid anställda jämförelser visat sig, att skillnaden mellan ifrågavarande två slag av beräkningsmetoder icke utövat något större inflytande på resultatet. De synas därför med fördel kunna användas för ömsesidig kontroll.

Den föregående översikten torde hava givit vid handen, att socialstyrelsens levnadskostnadsindex icke kan göra anspråk på att till alla sina delar grunda sig på fullt exakta beräkningar, utan att man i vissa hänseenden fått åtnöja sig med allmänna uppskattningar, vilka dock inhämtats från så många olika håll, att de kunna anses tillsammans giva ett ganska rättvisande resultat. Beträffande ifrågavarande index och sättet för dess fastställande hava emellertid framkommit vissa andra erinringar, vilka här nedan skola upptagas till behandling.

Levnadskostnadsberäkningarna äro, såsom ovan påpekats, verkställda med utgångspunkt från en familj med 2 000 kronors utgiftsstat före kriget. Beräkningarna kunna därför sannolikt icke tillämpas i detalj, då det gäller att mäta fluktuationen i levnadskostnaderna för familjer med avsevärt högre inkomster, beroende på att de olika huvudposterna helt visst i dessa familjers budget haft ett mer eller mindre olikartat inbördes förhållande. Då emellertid den här använda normalbudgeten framkommit som ett genomsnitt av levnadsförhållandena hos familjer med en inkomst mellan 1 500 —3 000 kronor, torde åtminstone inom dessa gränser beräkningarna äga, praktiskt taget, full tillämpning. Det vill synas, som om de i allt väsentligt kunna få anses gälla även för personer med 1 000—2 000 kronor högre inkomster. Visserligen hava

för bedömande av denna sak endast några få budgeter för högre löntagare stått till buds, men på grundvalen härav utförda beräkningar, jämförda med motsvarande beräkningar från utländska undersökningar, giva vid handen, att ovanstående antagande om indexsiffrornas vidsträcktare tillämpning är riktigt. Skillnaden mellan indextalen för lägre och högre inkomstgrupper (1 200—5 000 kronor) har nämligen visat sig vara relativt liten, om ock en bestämd tendens gjort sig gällande till något lägre indextal i mån av högre budget eller med andra ord, att levnadskostnadsstegringen varit något mindre kännbar för högre än för lägre inkomsttagare.

Vidare må erinras om vad redan i det föregående särskilt påpekats, nämligen att man, vid framräknandet av de procentuella förskjutningarna i budgetens olika huvudposter, alltid utgått från de i 1914 års normalbudget fastställda grundbeloppen och följaktligen bortsett från de omläggningar av och inskränkningar i förbrukningen, vilka givetvis framkallats av dyrtiden och även kunnat konstateras genom socialstyrelsens under åren 1916, 1917 och 1918 företagna dyrtidsundersökningar.

Med avseende å de invändningar, som låta sig göra och även gjorts mot detta tillvägagångssätt, må framhållas följande. Man bör givetvis skilja på tvenne föreliggande problem. Det ena är att erhålla en mätare på den förhöjning av levnadskostnaderna, som med bibehållande av en oförändrad standard till olika tidpunkter ägt rum sedan krisens början. En sådan mätare är tydligen lämplig att användas vid bedömandet av nedgången i lönernas köpkraft, d. v. s. i vilken grad reallönen reducerats. Den levnadsstandard en normalfamilj intog före kristiden torde nämligen kunna betecknas såsom den typiskt sociala nivå, som hithörande familjer alltjämt söka upprätthålla. Det må ju även ur kulturell och social synpunkt anses önskvärt, att denna allmänna standard kan få bibehållas eller i allt fall icke sänkes. Det andra problemet är att undersöka, huru man under de härskande abnorma förhållandena sökt omlägga sin budget för att foga denna efter den reducerade reallönen. Även åt detta problem har socialstyrelsen ägnat sin uppmärksamhet genom ovannämnda dyrtidsundersökningar.

I fråga om beräkningarna av den procentuella förskjutningen i budgetens olika huvudposter äro jämväl vissa erinringar att framställa. Vad först beträffar posterna livsmedel, lyse och bränsle, hava, särskilt under det senast förflutna året, vissa svårigheter yppat sig att fullfölja dessa beräkningar på grund därav, att flera varuslag, som tidigare ingått i budgeten, mer eller mindre fullständigt försvunnit ur marknaden. Genom att beräkna prisförändringen å närmast jämförbara ersättningsvaror hava emellertid dessa svårigheter kunnat väsentligen avhjälpas. Större vanskliglıet bereda ifrågavarande beräkningar, i den mån gällande maximipriser överskridas. Det har nämligen av flera skäl icke varit möjligt för socialstyrelsen att taga hänsyn till andra priser än sådana, som grunda sig på fullt lojal handel. Då det numera allmänt synes råda den uppfattningen, att i skilda delar av landet en omfattande försäljning skett och fortfarande sker av åtskilliga viktiga varuslag till priser, som vida överstiga gällande maximipriser, torde nog de beräknade indextalen för livsmedelsfördyringen, under förutsättning av helt oförändrad levnadsstandard, få betraktas som minimital. Av socialstyrelsen gjorda undersökningar rörande dessa förhållanden hava dock utvisat, att dylik handel först under det senaste året varit av mera omfattande betydelse för de samhällslager, som här närmast avses. Det må jämväl erinras, att de lägre priser (hänförande sig till rabatter o. s. v.), för vilka en stor del av de mindre bemedlade fått köpa vissa varuslag, icke komma till något uttryck i indextalet. Med hänsyn till nu anförda omständigheter synes nämnda tal, om ock utgörande en minimisiffra, likväl ej böra anses som någon utpräglad sådan, utan åtminstone i fråga om de mindre bemedlade såsom rätt nära motsvarande det verkliga genomsnittet. I ännu högre grad torde detta bliva förhållandet, i samma mån som varuknappheten minskas, maximipriserna bortfalla och den fria prisbildningen åter får göra sig gällande. Härvid kan emellertid en höjning av utgifterna för vissa livsmedel uppstå, som delvis blir att tillskriva den omständigheten, att ifrågavarande utgifter förut beräknats efter maximi-

priserna och följaktligen väl lågt. Något mera störande inflytande på beräkningarna av levnadskostnadernas totala belopp lärer dock ej härav vara att befara, särskilt om den statliga regleringen på hithörande område icke på en gång upphör, utan successive avvecklas.

De anmärkningar, som eljest framställas mot socialstyrelsens prisnoteringar, såsom de publiceras i »Sociala Meddelanden», grunda sig ofta på en missuppfattning, nämligen den, att de skulle utgöra faktiskt betalade priser. Så är emellertid, enligt vad som framgår av den förut lämnade redogörelsen för prisuppgifternas bearbetande, i allmänhet icke fallet, i det att ifrågavarande noteringar framkomma som resultatet av en på grundvalen av ett flertal faktiska priser verkställd medeltalsberäkning. De återgiva sålunda den för respektive varuslag gällande *genomsnittliga prisnivån*, varigenom givetvis erhålles den tillförlitligaste mätaren på livsmedelsprisernas storlek vid olika tidpunkter och å olika orter.

Det torde jämväl i detta sammanhang böra nämnas, att särskilda indexserier, belysande såväl livsmedelskostnadernas stegring under kristiden (tidsindex) som deras storlek å olika orter (ortsindex), månatligen publiceras i »Sociala Meddelanden». Förstnämnda index, som även omfattar kostnaderna för bränsle och lyse samt i en del fall (t. ex. av Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, Allmänna svenska elektriska bolaget o. s. v.) användes som norm vid bestämmandet av dyrtidstilläggen, sammanblandas ofta med den allmänna levnadskostnadsindexen, men utgör i enlighet med vad här framhållits endast en del därav, om ock den väsentligaste.

Med avseende å den del av levnadskostnadsbudgeten, som utgöres av beklädnadsposten, må här endast anmärkas, att vid prisuppgifternas avgivande hänsyn i allmänhet ej torde hava kunnat tagas till under kristiden inträffade kvalitetsförsämringar, varför den beräknade procentuella stegringen i beklädnadskontot måhända bör betecknas såsom något för låg.

Vid fastställandet av skatteposten har man ansett sig böra utgå från ett oförändrat inkomstbelopp, 2 000 kronor. Den framräknade skatteökningsprocenten har sålunda uteslutande varit ett resultat av den förhöjning, som skattesatserna i och för sig varit underkastade under kristiden. En stor del av den allmänhet, som ur avlöningssynpunkt är eller kan bliva beroende av förevarande beräkningar, har emellertid under de senaste åren i större eller mindre omfattning fått sina inkomster förökade, varför det med skäl kan ifrågasättas att taga vederbörlig hänsyn jämväl till denna faktor. I sådant fall finge den procentuella stegringen av skatteposten sättas ej oväsentligt högre, men levnadskostnadsindexen i dess helhet skulle enligt senast utförda beräkningar härigenom endast komma att höjas med några få enheter.

Såsom förut påpekats, grunda sig socialstyrelsens levnadskostnadsberäkningar på uppgifter, *inhämtade från styrelsens ombudsorter, och kunna följaktligen endast göra anspråk* på att belysa förhållandena i *städer och stadsliknande samhällen*. Det torde emellertid finnas anledning förmoda, att prisbildningen även å landsbygden i stort sett följt samma lagar som i de agglomererade samhällena.

Trots det ingående och detaljerade arbete, som enligt vad ovanstående redogörelse utvisar ägnas åt här ifrågavarande beräkningar, och trots det rika material, varå de äro grundade, måste indextalen likväl betraktas såsom allenast ungefärliga och genomsnittliga uttryck för det allmänna läget. Man må emellertid besinna, att hithörande statistik ännu är relativt ny och alltjämt stadd i utveckling. Såvitt man kan döma, synas dock levnadskostnadsberäkningarna i vårt land utföras med större grundlighet och omsorg, både i fråga om primärmaterial och bearbetning, än som vanligen sker i andra länder. Med hänsyn till sakens stora praktiska betydelse lärer ock socialstyrelsen särskilt komma att vinnlägga sig om att mer och mer förbättra såväl primärmaterialet som beräkningsmetoderna.

Redan nu torde i allt fall socialstyrelsens levnadskostnadsindex, churu beräknad med försiktighet och säkerligen innebärande en minimisiffra, få anses utgöra en tillräckligt vägledande mätare på den allmänna fördyring, som, under förutsättning av oförändrad

standard, inträtt i levnadskostnaderna från världskrigets utbrott och vartill ju vederbörlig hänsyn måste tagas vid dyrtidstilläggens bestämmande. Vissa andra indextal torde, ehuru beräknade på grundvalen av helt annat och vida mindre material samt delvis avseende andra förhållanden, likväl kunna anföras såsom i sin mån ägnade att belysa tillförlitligheten av den allmänna levnadskostnadsindexen. Sålunda hava av socialstyrelsen, till ytterligare belysning av dyrtidens inverkan på levnadskostnaderna, från styrelsens ombudsorter årligen införskaffats uppgifter rörande *inackorderingspriser för arbetare* (»Sociala Meddelanden» 1918, h. 10), varjämte från arbetsförmedlingsanstalterna erhållits vissa uppgifter rörande *värdet av kost och bostad* för kvinnliga tjänare å olika orter åren 1914, 1917 och 1918 (»Sociala Meddelanden» 1918, h. 7 och 1919, h. 1). Sammanställas dessa uppgifter med levnadskostnadsuppgifterna och sättes 1914 års siffra lika med 100, erhållas följande indextal:

	1914	1917	1918
Levnadskostnader	100	162	233
Inackorderingspriser (måltid och husrum)	100	150	225
Värdet av kost och bostad	100	168	242

Överensstämmelsen mellan ovanstående indexserier, vilka dock endast delvis avse samma förhållande och dessutom beräknats på olika sätt, är alltför påtaglig för att kunna bero av någon tillfällighet.

Beträffande särskilt livsmedelspriserna (inklusive priserna å bränsle och lyse) publiceras månatligen i »Sociala Meddelanden» en indexserie, avseende aritmetiska medeltal av priserna å respektiva varuslag, vilken serie av professor G. Cassel plägar sättas i jämförelse med en av honom beräknad indexserie rörande den s. k. relativa sedelcirkulationen. Här nedan återgivas dessa båda serier jämte Svensk Handelstidnings s. k. generalindex (avseende grosshandelspriser å livsmedel och vissa viktigare industrivaror):

	1914 (juli)	1915	1916	1917	1918
Minuthandelspriser å livsmedel	100	126	157	208	319
	(1910—13)				
Relativ sedelcirkulation	100	133	155	207	298
	($^1/_7$ 1913—$^{30}/_6$ 14)				
Grosshandelspriser å livsmedel och industrivaror	100	145	185	244	339

Även i fråga om dessa indexserier är överensstämmelsen, som synes, påfallande, ehuru man vid deras beräknande utgått från något olika tidpunkter.

På grund av vad sålunda anförts får styrelsen uttala som sin uppfattning, att den av styrelsen framräknade levnadskostnadsindex må kunna anses lämplig att använda som norm för krigstidstilläggsbeloppens reglerande. Dock vill styrelsen tillika framhålla, att det icke vore lämpligt att därvid följa varje skiftning i prisnivån, som kommer till uttryck i indexsiffran. Även med hänsyn till dennas genomsnittliga värde synes det vara riktigast, att densamma tillämpas först sedan den givit ett mera deciderat utslag i ena eller andra riktningen. Ej heller torde det av praktiska skäl vara lämpligt eller av behovet påkallat att verkställa indexberäkningarna oftare än såsom nu sker, nämligen för varje kvartal. Endast under förutsättning att indexsiffran under det tilländalupna kvartalet, eventuellt halvåret ökats eller minskats med ett visst antal enheter, utgörande t. ex. minst 10 procent av dess belopp vid kvartalets (halvårets) början, synes man böra skrida till en motsvarande ökning respektive minskning av krigstidstilläggen.

Med avseende å den tidpunkt, vid vilken kvartalsberäkningarna kunna vara avslutade och den nya indexsiffran färdig att tagas i bruk, får styrelsen påpeka, att detta, av hittills gjorda erfarenheter att döma, bör kunna ske senast den sista i varje månad efter det kvartal, för vilket föregående indexsiffra varit gällande, alltså den 30 april, 31 juli, 31 oktober och den 31 januari.

Med hänsyn till den betydelse, som numera allmänt tillmätes socialstyrelsens indexberäkningar rörande levnadskostnaderna och vilken betydelse ytterligare skulle ökas, därest ifrågavarande beräkningar, på sätt föreslagits, skola läggas till grund för krigstidstilläggen åt statens befattningshavare, kommer styrelsen givetvis att vid deras fullföljande söka såvitt möjligt tillförsäkra sig ett ännu rikare primärmaterial, särskilt beträffande posterna beklädnad och »övriga utgifter», ävensom att i större utsträckning införskaffa vissa kontrolluppgifter. Det torde också för anförda ändamål visa sig erforderligt, att en styrelsens tjänsteman beredes tillfälle att genom resor till de olika ombudsorterna utöva en mera direkt kontroll på ombudens uppgifter. Då stor vikt ligger uppå att hava lämpliga ombud, må erinras om nödvändigheten av att ombuden redan från och med innevarande år erhålla ökade arvoden jämlikt Eders Kungl. Maj:ts förslag till årets riksdag. Slutligen skulle det otvivelaktigt vara till stor nytta, om medel anvisades för sammankallande av ombuden till gemensam konferens inför socialstyrelsen. Visserligen finnas synnerligen detaljerade instruktioner utfärdade för ombuden rörande införskaffandet av prisuppgifter å de olika varuslagen, varjämte frågeformulären äro mycket noga preciserade, och visserligen står styrelsen genom skriftväxling i livlig kontakt med ombuden, men en dylik konferens, varvid personliga erfarenheter finge utbytas, skulle säkerligen i hög grad bidraga till erhållande av ännu mera likformiga och säkra uppgifter.

Den i det föregående avhandlade levnadskostnadsindexen är en *»tidsindex»*, d. v. s. en mätare av levnadskostnadernas växlingar från en tidpunkt till en annan. Vid sidan av denna förekommer emellertid även en *»ortsindex»*, som mäter levnadskostnadernas inbördes storlek å olika orter för avvägande av de s. k. dyrortstilläggen. Ehuru strängt taget anledning icke förefinnes att i detta sammanhang ingå på frågan om indexberäkningarna för sistnämnda slag av lönetillägg, anser sig dock styrelsen böra i korthet vidröra jämväl denna fråga under hänvisning i övrigt till en i »Sociala Meddelanden» 1916, h. 9 förekommande uppsats med titel »Förslag till anordnandet av regelbundet återkommande levnadskostnadsundersökningar och dyrortsgrupperingar». Därest nämligen där föreslagna undersökningar komma till stånd — vilket för övrigt torde bliva nödvändigt med hänsyn till de ortsgrupperingar, som krävas dels för bestämmande av dyrortstilläggen vid statens affärsdrivande verk och eventuellt även för befattningshavare i annan statstjänst, dels för fastställande av det bevillningsfria avdragets storlek å olika orter — skulle ett ännu rikare primärmaterial erhållas för bedömande jämväl av levnadskostnadernas periodiska växlingar.

Ovannämnda förslag utgöres av en till statsrådet och chefen för civildepartementet i december år 1913 avgiven promemoria rörande anordnandet av regelbundet återkommande levnadskostnadsundersökningar och därpå grundade dyrortsgrupperingar, varvid en moderniserad markegångssättning spelar en viss roll. Det framhålles för övrigt, att ifrågavarande undersökningar eventullt skulle kunna tjäna som grundval även för periodiska löneregleringar.

Det är särskilt den i förslaget förekommande anordningen för införskaffande av prisuppgifter å livsmedel m. m. från alla landets kommuner, varpå styrelsen här vill fästa uppmärksamheten. Efter att hava erinrat om att det i vårt land redan funnes en urgammal institution, till vilken man i förevarande fall lämpligen kunde anknyta, nämligen den s. k. markegångssättningen, fortsättes sålunda:

»Det åligger alltså sedan långliga tider tillbaka de kommunala myndigheterna i stad och på land att årligen meddela uppskattade medelpriser för vissa varuslag. Åtskilliga av dessa varuslag äro desamma som de, å vilka socialstyrelsens ombud lämna prisuppgifter, t. ex. smör, ost, ägg, ärter, rågmjöl, havregryn, bröd, kött, fläsk, olika sorters

fisk, dricka, ved, kol o. s. v. De personer, som medverka vid markegångssättningen, torde jämväl i allmänhet äga god erfarenhet och kunskap om de å respektive orter rådande prisförhållanden. Det vill under sådana förhållanden synas lämpligast att, för erhållande av de vid dyrortsutredningarna erforderliga prisuppgifterna, det ålades de kommunala myndigheterna i alla de orter, som skola undersökas, och helst i rikets samtliga städer, köpingar, municipalsamhällen och egentliga landskommuner att årligen, i samband med avgivandet av uppgifterna till markegångstaxan, även meddela minuthandelspriser å vissa varuslag enligt av socialstyrelsen fastställda formulär samt genast efter upprättandet av denna priskurant insända densamma till socialstyrelsen. En sådan anordning hade den fördelen, att den anknöte till redan bestående förhållanden och sålunda ej innebure någon egentlig nyhet för vederbörande. Det ökade besvär, som härigenom tillfördes de kommunala myndigheterna, bestående i att sätta priser å ett något större antal 'persedlar' än förut, torde väl även icke behöva kännas så särskilt betungande, helst som, enligt vad ovan påpekats, de personer, som deltaga i markegångssättningen, i allmänhet kunna antagas vara väl förtrogna med prisförhållandena å respektive orter».

Efter en närmare redogörelse för den praktiska tillämpningen av ovannämnda anordning, varigenom man alltså skulle erhålla ett hela riket omfattande statistiskt material angående livsmedelspris m. m., framhålles slutligen såsom både naturligt och ändamålsenligt »att för detta ändamål använda sig av den ärevördiga markegångsinstitutionen samt gjuta nytt liv i denna genom att giva den nya uppgifter, visserligen av samma natur som de gamla men lämpade efter en modernare tids krav».

Styrelsen har, som sagt, endast velat fästa uppmärksamheten på nu anförda möjlighet att ytterligare fördjupa och utvidga prisstatistiken, och får styrelsen i detta sammanhang jämväl meddela, att styrelsen har för avsikt att inom den närmaste framtiden inkomma till Eders Kungl. Maj:t med förslag till undersökningar av ovan angivet slag i och för dyrortsgrupperingar.

Med avseende å formuleringen av § 2 i det första alternativet till kungörelse om krigstidstillägg åt befattningshavare får styrelsen framhålla följande.

Såsom i det föregående angivits, utgår styrelsens indexserie från prisläget i juli 1914, d. v. s. tidpunkten omedelbart före krigsutbrottet. Ehuru ordalagen i första momentet av nämnda paragraf torde åsyfta, att ökningen i levnadskostnader skall räknas från anförda tidpunkt, kunde det synas lämpligt att i paragrafen bestämt angiva densamma.

Enligt tredje momentet i samma paragraf skall med ledning av den dyrtidsindex, som av styrelsen senast uträknats, nytt grundtal fastställas att äga tillämpning från och med den månad, under vilken Kungl. Maj:ts beslut härom kungjorts. Styrelsen har emellertid i det föregående framhållit, att indexen icke lämpligen kan beräknas oftare än för varje kvartalsskifte samt att den icke kan med säkerhet föreligga fixerad förrän vid slutet av nästföljande månad. Med bibehållande av den föreslagna formuleringen skulle alltså eventuellt nytt grundtal icke kunna tillämpas förrän med andra månaden i respektive kvartal. För undvikande härav lärer en omformulering av ifrågavarande moment böra ske, vilket åter skulle medföra, att dyrtidstillägget för den första månad, för vilken nytt grundtal fastställes, icke kan utbetalas förrän under loppet av den nästföljande.

Till sist önskar styrelsen framhålla, att styrelsen i anledning av förevarande remiss ansett sig böra, såsom här ovan skett, endast yttra sig om lämpligheten och genomförbarheten av att till grund för krigstidstilläggens beräknande enligt systemet med glidande skala lägga av styrelsen uträknad levnadskostnadsindex. Vad åter beträffar själva systemets lämplighet och här föreslagna utformning samt dess eventuella företräde framför det s. k. fixa systemet, en sak varom ju meningarna som bekant äro delade, har styrelsen som sagt saknat skäl att ingå härpå. För att taga ståndpunkt till denna fråga hade för övrigt erfordrats väsentligt längre tid än som nu stått styrelsen till buds.

Sjukkassorna och spanska sjukan.

Frågan om den belastning, som den under nästlidet år i vårt land allmänt grasserande s. k. spanska sjukan medfört för de registrerade sjukkassorna, hade av socialstyrelsen upptagits som överläggningsämne vid det sammanträde, som den 26 oktober 1918 hölls med sociala rådets sektion för sjukkasseväsendet. Bl. a. övervägdes därvid en plan att genom särskilda frågeformulär från sjukkassorna söka inhämta så fullständiga uppgifter som möjligt angående de ökade utgifter för sjuk- och begravningshjälp, som genom farsoten vållats kassorna. Med hänsyn till det arbete, som avgivandet av dylika uppgifter ansågs skola vålla särskilt de större sjukkassorna, beslöts dock att tillsvidare uppskjuta undersökningen. Först efter årsskiftet utsändes de uppgjorda formulären till sjukkassorna med anhållan att desamma, behörigen ifyllda, måtte till styrelsen återsändas senast den 20 januari 1919.

De uppgifter, som begärdes, omfattade såväl sjukdagarnas som dödsfallens antal under första och andra halvåret 1917 och 1918 ävensom beloppen av härunder utbetald sjuk- och begravningshjälp. Vidare begärdes även uppgifter angående kassans medlemsantal och tillgångar vid vartdera årets slut ävensom angående beloppet av under år 1918 utbetalt extra statsbidrag.

Uppgifter begärdes sålunda icke direkt om sjukligheten och dödligheten till följd av spanska sjukan utan endast om sjukligheten och dödligheten i allmänhet bland kassornas medlemmar. De uppgifter, som sjukkassorna äro i tillfälle att lämna rörande sjukdomsfallens natur och orsaker, äro nämligen i många fall så obestämda och osäkra, att de icke kunna tillerkännas annat än ett mycket relativt värde. Vid en direkt förfrågan rörande verkningarna av spanska sjukan skulle man ock haft att räkna med den obestridliga tendens till generalisering, som gör sig gällande under farsotstider och som i den allmänna föreställningen ger farsoten större dimensioner än den efter mera objektivt dömande kan anses hava haft.

Icke desto mindre torde dock de resultat, som framgått av undersökningen, kunna anses ganska noggrant återgiva den påkänning sjukkassorna under år 1918 haft av spanska sjukan. Under förra hälften av nämnda år var nämligen det allmänna hälsotillståndet av de avgivna uppgifterna att döma synnerligen gott. Och icke heller årets senare hälft har, bortsett från spanska sjukan och dess följdsjukdomar, varit hemsökt av större sjuklighet eller dödlighet än normalt.

Efterföljande redogörelse grundar sig på uppgifter från inalles 1 127 sjukkassor med ett medlemsantal, som den 31 december 1917 utgjorde 584 697

och den 31 december 1918 629 770. Däremot saknas uppgifter från 147 sjukkassor med 50—60 000 medlemmar.[1]

Vad först beträffar antalet sjukdagar, för vilka sjukhjälp utgivits, och den utbetalta sjukhjälpens belopp, hava dessa enligt de inkomna uppgifterna utgjort:

	År 1917		År 1918	
	Antal sjukdagar	Utbetald sjukhjälp, kr.	Antal sjukdagar	Utbetald sjukhjälp, kr.
Den 1 jan.—30 juni[2] . . .	2 168 828	3 731 333·50	2 092 003	2 801 932·19
Den 1 juli—31 dec.[2] . . .	1 937 376	3 347 563·57	3 583 927	7 467 668·04
Summa	**4 106 204**	**7 078 897·07**	**5 675 930**	**10 269 600·23**

Det framgår härav, att antalet sjukdagar under år 1918 stigit från 4 106 204 till 5 675 930 eller med 38·2 % och den utbetalda sjukhjälpen från 7 078 897·07 till 10 269 600·23 eller med 45·1 %.

Vad därefter angår dödligheten, har antalet dödsfall för vilka begravningshjälp utgivits av sjukkassorna, och den utbetalda begravningshjälpen uppgått till:

	År 1917		År 1918	
	Antal dödsfall	Utbetald begravningshjälp, kr.	Antal dödsfall	Utbetald begravningshjälp, kr.
Den 1 jan.—30 juni	2 809	410 936·08	2 654	365 332·73
Den 1 juli—31 dec.	2 325	331 271·63	5 677	807 859·11
Summa	**5 134**	**742 207·71**	**8 331**	**1 173 191·84**

Dödsfallens antal hade sålunda under 1918 ökats från 5 134 till 8 331, eller med 62·3 %, och den utgivna begravningshjälpen från 742 207·71 till 1 173 191·84 kr., eller med 58·1 %.

Sammanlagt hade för de här redovisade sjukkassorna utgifterna för sjukhjälp och begravningshjälp under år 1918 stigit från 7 821 104·78 till 11 422 792·07 kr., d. v. s. med 3 601 687·29 kr., motsvarande en stegring av 46·0 %.

Med avseende på denna ökning må emellertid framhållas, att, då sjukkassornas medlemsantal under år 1918 vuxit med 40 à 50 000 personer, redan av denna grund en häremot svarande stegring i utgifterna varit att emotse och att följaktligen den här beräknade ökningen, därest materialet varit fullständigt, skulle vara för högt tilltagen. Men å andra sidan är, såsom redan framhållits, materialet icke fullständigt, i det att uppgifter saknas för ett antal sjukkassor med tillhopa 50 à 60 000 medlemmar. Då man icke har någon anledning antaga, att för dessa senare sjukkassor sjuklighets- och dödlighetsförhållanden skulle gestalta sig på annat sätt än för de sjukkassor, som undersökningen omfattar, torde man därför kunna utgå från att de här

[1] Det må framhållas, att undersökningen i fråga omfattat endast de egentliga sjukkassorna men däremot icke fortsättningskassorna. Dessa senare, som den 31 december 1918 utgjorde 28 med c:a 70 000 medlemmar, hava nämligen icke haft någon särskild påkänning av spanska sjukan.

[2] Uppgifterna angående sjukhjälpens fördelning mellan årets första och andra hälft äro uppenbarligen mindre exakta. Detta fel bortelimineras emellertid, då man räknar med vartdera året för sig som ett helt.

anmärkta förhållandena i stort sett motväga varandra, och att den *absoluta* ökning i sjukkassornas utgifter, som undersökningen givit till resultat, äger sin giltighet såsom uttryck för den ökade belastning, som sjukkasserörelsen i dess helhet haft att bära under år 1918.

Vad särskilt sjukdomsfrekvensen beträffar, har stegringen, såsom de insamlade uppgifterna utvisa, drabbat sjukkassorna mycket ojämnt. Medan sålunda inom vissa sjukkassor 1918 års sjuklighetssiffra icke överstigit eller t. o. m. understigit motsvarande siffra för år 1917, finnes det å andra sidan sjukkassor, inom vilka sjukligheten under år 1918 stigit till det dubbla eller ännu mera mot föregående år.

Detta förhållande åskådliggöres närmare genom omstående tabell, i vilken sjukkassorna grupperats efter den relativa ökningen i sjukligheten under år 1918 och vari sålunda verkningarna av den under året inträdda ökningen i medlemsantalet bortelimineras. Anmärkas må emellertid, att morbiliteten för såväl 1918 som 1917 beräknats på grundval av medlemsantalet vid vartdera årets slut, och icke — som ju rätteligen bort ske — på grundval av det genomsnittliga medlemsantalet.

I verkligheten torde därför stegringen hava gestaltat sig något högre än vad tabellens siffror utvisa.

Såsom av tabellen framgår, hade för inalles 227 sjukkassor — eller 20·1 % av samtliga i tabellen upptagna — sjukligheten under år 1918 ökats med högst 20 %. Medlemsantalet i dessa sjukkassor utgjorde vid 1918 års slut 199 613 eller 31·7 % av hela medlemsantalet. För 385 sjukkassor (eller 34·2 % av samtliga) med ett medlemsantal vid samma tidpunkt av 308 033 (48·9 %) uppgick stegringen i sjuklighetssiffran till mellan 20 och 60 %. Mellan 60 och 100 % hade ökningen utgjort inom 194 sjukkassor (17·2 % av samtliga) och mer än 100 % inom 144 (eller 12·8 % av samtliga). Endast inom inalles 177 i allmänhet mindre sjukkassor (15·7 % av samtliga) med tillhopa omkring 40 000 medlemmar hade sjukligheten under år 1918 uppgått högst till eller t. o. m. understigit 1917 års siffra.

Med avseende på de faktorer, som torde hava medverkat till denna ojämna belastning, må i främsta rummet nämnas den olika ålderssammansättningen inom sjukkassorna. Spanska sjukan har ju, som bekant, drabbat i främsta rummet de kraftigaste åldrarna från 20 till 50 år, under det att de yngre och särskilt de äldre åldersklasserna kommit jämförelsevis lindrigt undan. Sjukkassor med en jämförelsevis hög medelålder och sålunda ur allmän sjukförsäkringssynpunkt ogynnsam ålderssammansättning synas också hava haft endast obetydlig känning av farsoten, medan däremot sjukligheten sprungit starkt i höjden inom sjukkassor med lägre medelålder.

En annan omständighet, som i detta hänseende torde hava spelat en roll, är sjukkassornas egenskap av lands- eller stadskassor. De svenska sjukkassornas verksamhetsområden äro visserligen icke med nödvändighet lokalt begränsade, vartill kommer, att medlemskapet icke heller alltid är bundet vid verksamhetsområdet. Något absolut säkert utslag torde därför sjukkassestatistiken icke kunna lämna. Men det förefaller dock, som om resul-

Sjukkassorna, deras medlemsantal m. m. grupperade efter den relativa ökningen av sjukligheten år 1918.

Morbilitetssiffran 1918, om 1917 års siffra är = 100	Antal sjuk-kassor	Antal medlemmar den 31 dec.		Antal sjukdagar		Antal sjukdagar per medlem		Utbetald sjukbjälp		Tillgångar den 31 dec.	
		1917	1918	1917	1918	1917	1918	1917	1918	1917	1918
								Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Högst 100	177	41 144	42 591	334 108	299 989	8·12	7·04	553 934·00	538 310·82	1 223 437·63	1 267 504·89
Över 100 men ej över 110	122	50 139	52 394	433 119	497 084	8·64	9·49	590 193·08	666 721·26	1 530 797·58	1 576 664·58
» 110 » » » 120	105	129 151	147 219	905 685	1 154 118	7·01	7·84	1 621 730·33	2 311 139·93	2 749 635·48	2 724 543·50
» 120 » » » 130	126	71 367	74 137	488 372	603 211	6·84	8·24	978 350·56	1 244 381·92	1 701 684·88	1 668 995·41
» 130 » » » 140	105	56 854	60 078	385 248	543 605	6·78	9·03	706 783·05	1 073 435·67	1 008 500·44	826 006·92
» 140 » » » 150	93	141 200	153 970	1 055 281	1 631 286	7·47	10·59	1 739 021·30	2 678 664·15	2 286 736·45	1 463 003·99
» 150 » » » 160	61	19 227	19 848	109 449	176 509	5·69	8·89	197 853·93	334 234·71	525 477·42	475 589·95
» 160 » » » 170	70	21 625	23 172	135 214	233 258	6·25	10·07	240 392·34	434 410·63	671 142·14	575 464·71
» 170 » » » 180	57	16 658	16 703	101 791	175 513	6·11	10·57	177 337·09	321 671·17	406 804·73	332 851·81
» 180 » » » 190	35	6 926	7 184	36 080	66 488	5·21	9·26	61 421·11	121 485·81	196 990·55	162 143·44
» 190 » » » 200	32	5 871	6 194	29 210	59 478	4·98	9·60	46 196·00	97 330·55	201 605·43	171 718·05
» 200 » » » 210	26	4 504	4 784	19 425	41 823	4·31	8·74	31 607·10	70 242·10	158 331·15	106 563·96
» 210 » » » 220	20	4 394	4 296	18 502	39 135	4·21	9·11	35 806·20	92 110·01	125 221·10	98 746·00
» 220 » » » 230	14	2 731	2 897	11 754	27 649	4·30	9·54	19 261·75	47 183·75	72 275·10	57 226·40
» 230 » » » 240	13	2 084	2 102	9 110	21 565	4·37	10·26	18 878·43	48 257·27	93 898·30	82 707·89
» 240 » » » 250	13	3 526	4 072	12 852	36 149	3·64	8·88	24 678·70	71 656·67	101 699·64	47 664·54
» 250	58	7 296	8 129	21 004	69 070	2·88	8·50	35 452·10	118 363·81	247 768·76	205 542·50
Summa	**1 127**	**584 697**	**629 770**	**4 106 204**	**5 675 930**	**7·02**	**9·01**	**7 078 897·07**	**10 269 600·23**	**13 302 006·78**	**11 842 938·54**
Sammanfattning.											
Högst 100	177	41 144	42 591	334 108	299 989	8·12	7·04	553 934·00	538 310·82	1 223 437·63	1 267 504·89
Över 100 men ej över 110	122	50 139	52 394	433 119	497 084	8·64	9·49	590 193·08	666 721·26	1 530 797·58	1 576 664·58
» 110 » » » 120	105	129 151	147 219	905 685	1 154 118	7·01	7·84	1 621 730·33	2 311 139·93	2 749 635·48	2 724 543·50
» 120 » » » 160	385	288 648	308 033	2 038 350	2 954 611	7·06	9·59	3 622 008·84	5 300 716·45	5 522 399·19	4 433 596·27
» 160 » » » 200	194	51 080	53 253	302 295	534 737	5·92	10·04	525 346·54	974 898·16	1 476 542·85	1 242 178·01
» 200	144	24 535	26 280	92 647	235 391	3·78	8·96	165 684·28	477 813·61	799 194·05	598 451·29

tatet pekade i den riktning, att spanska sjukan sökt sina offer i större utsträckning bland landsbygdens än bland städernas sjukkassemedlemmar.

I ekonomiskt hänseende har spanska sjukan i många fall medfört en ganska betydlig nedsättning i sjukkassornas tillgångar. För samtliga sjukkassor hava sålunda fonderna minskats från 13 302 006·78 till 11 842 938·54 kr., d. v. s. 1 459 068·24 kr. (11·0 %).

Liksom sjukligheten drabbat sjukkassorna mycket ojämnt hava också de ekonomiska resultaten av årets rörelse varit mycket olika för olika sjukkassor. Av tabellen å sid. 228 framgår sålunda, att någon nedgång i försäkringsfonderna egentligen icke inträtt i fråga om sjukkassor, i vilka 1918 års sjuklighet med högst 20 % överstiger 1917 års. Minskningen har uteslutande inträtt bland de sjukkassor, för vilka stegringen i sjukdomsfrekvensen överstigit 20 %. Särskilt betydande har denna minskning varit för kassor med mellan 20—60 % högre sjuklighet. För dessa kassor hava nämligen tillgångarna minskats med tillhopa 1 088 802·92 kr. (19·7 %). För sjukkassor med en översjuklighet av mellan 60—100 % har minskningen utgjort 234 364·84 kr. (15·9 %) och för sjukkassor med mer än 100 % översjuklighet 199 742·76 kr. (25·0 %).

Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen åren 1916 och 1917.[1]

Nästan alltsedan sin tillkomst har socialstyrelsen genom att införskaffa uppgifter rörande antalet nytillkomna boningshus och bostadslägenheter sökt följa byggnadsverksamhetens utveckling inom en alltjämt vidgad krets av svenska stadssamhällen.[2] Härför erforderliga uppgifter hava erhållits från vederbörande byggnadsnämnder, vilka genom den befogenhet, som byggnadsstadgan för rikets städer giver dem, äro i tillfälle att ingående följa byggnadsverksamheten, åtminstone med avseende på ny- och ombyggnader inom resp. samhällens planlagda delar.

T. o. m. år 1911 omfattade ifrågavarande statistik, varav huvudresultaten återgivits i denna tidskrift, endast nybyggnader av boningshus, bostadslägenheter samt däri befintliga boningsrum och kök. Byggnadsstatistikens lokala omfattning och nybyggnadsverksamhetens intensitet under det senaste årtiondet framgår av följande tablå:

		År 1908	År 1909	År 1910	År 1911	År 1912	År 1913	År 1914	År 1915	År 1916	År 1917
Antal	orter	211	213	224	230	231	244	234	242	260	261
	inv. (1 000)	1 512	1 537	1 610	1 622	1 658	1 738	1 736	1 806	1 889	1 912
Antal nybyggda rum per 10 000 inv.		136	119	133	127	146	142	125	81	81	87

[1] Utgör en sammanfattning av den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen med denna titel.

[2] Se Soc Medd. årg. 1917, s. 358 ff.

Under de i ekonomiskt avseende mycket goda åren 1911—1913 var bostadsproduktionen relativt svag i jämförelse med förhållandena före 1907 års kris, då antalet nybyggda rum (och kök) per 10 000 invånare uppgick till omkring 240. I ögonen fallande är byggnadsverksamhetens starka avmattning under inverkan av den i augusti 1914 inbrytande världskrisen.

Sedan under de senaste åren bostadsfrågan blivit föremål för ökad uppmärksamhet från statsmakternas sida, har gjort sig gällande ett allt starkare behov att söka utveckla den officiella byggnadsstatistiken därhän, att den gåve en mera fyllig och trogen bild av bostadsproduktionens faktiska årliga resultat. Så har ock skett fr. o. m. 1912, och jämväl i förevarande framställning redogöres ej blott för nytillkomna hus, lägenheter och rum, utan, i den mån tillgängliga uppgifter det medgiva, även för genom rivning o. d. avgångna sådana, varigenom möjliggöres en beräkning av bostadsproduktionens årliga nettoresultat. Vidare har hänsyn tagits även till ombyggnadsverksamhetens betydelse för beredande av nya bostäder. Slutligen har ett försök gjorts att lämna en möjligast konkret och detaljerad skildring av de hustyper och lägenhetskategorier, på vilka byggnadsverksamheten i olika orter företrädesvis inriktat sig.

Under åren 1916 och 1917 hade i de resp. 260 och 261 stadssamhällen, varifrån uppgifter föreligga, resp. 2 259 och 2 209 byggnader, varav över $^2/_3$ boningshus, varit föremål för sådan byggnadsverksamhet, att antalet däri befintliga rum och lokaler blivit ökat.

Enär de försvårade förhållandena å byggnadskreditmarknaden i förening med de starkt stegrade byggnadskostnaderna under krisåren 1916 och 1917 nästan fullständigt lamslagit den enskilda, spekulativa bostadsproduktionen, har denna i stor utsträckning måst ersättas genom en av stat, kommun, bostadsföreningar och -aktiebolag samt industriföretag bedriven allmännyttig bostadsbyggnadsverksamhet, vilken under år 1916 åstadkom 21·3 % och år 1917 icke mindre än 51·0 % av hela lägenhetstillskottet. De genom den allmännyttiga byggnadsverksamheten uppförda bostadshusen hava huvudsakligen haft till ändamål att för mindre bemedlade åstadkomma hastig lindring i den alltmera tryckande bostadsbristen och hava därför ofta varit av mer eller mindre provisorisk natur, varjämte lägenheterna nästan uteslutande bestått av ett eller ett par rum. Det är företrädesvis dessa förhållanden, som förorsakat, att 1916 och 1917 års byggnadsverksamhet i jämförelse med de föregående årens uppvisar icke oväsentliga förändringar såväl beträffande boningshusens byggnadsmaterial, våningshöjd, lägenhets- och rumsantal som i fråga om bostadslägenheternas fördelning på olika storlekskategorier.

Nybyggda (eller från grunden ombyggda) hava under de båda åren blivit resp. 1 132 och 1 057 boningshus, till vilka byggnadsmaterialet i resp. 31·8 % och 30·8 % huvudsakligen utgjordes av sten. Förhållandet är dock mycket växlande i olika landsdelar, ty medan i storstaden Stockholm (med undantag av 1917 års till stor del provisoriska byggnadsverksamhet i denna stad) samt i det skogfattiga Sydsverige det övervägande flertalet byggnader

uppföres av sten, dominerar i övriga landsdelar lika avgjort trähuset, framför allt vad de mindre samhällena beträffar.

Av upplysningarna om de ny- och ombyggda boningshusens våningshöjd framgår, att år 1916 13·9 % och år 1917 12·2 % voro envåningshus, medan resp. 63·0 % och 69·6 % räknade två, resp. 15·3 % och 12·5 % tre och resp. 7·8 % och 5·7 % fyra eller flera våningar i höjd. En jämförelse med föregående års siffror ger vid handen en markerad stegring av relativa antalet lägre hustyper inom samtliga ortsgrupper, beroende dels på att det vid den ovannämnda allmännyttiga byggnadsverksamheten till bostadsbristens avhjälpande vanligen befunnits fördelaktigt att uppföra husen i två våningar, dels på att under de båda redogörelseåren egnahemsbyggandet i viss utsträckning kommit att ersätta det spekulativa uppförandet av större hyreshus.

Medan boningshusens våningsantal ger en ganska god bild av deras byggnadstyp, framträder byggnadernas betydelse ur bostadssynpunkt klarast, om de fördelas efter antalet i dem befintliga, uteslutande eller huvudsakligen till bostad avsedda lägenheter. Det framgår av undersökningen, att enfamiljshuset av husbyggarna föredragits framför andra hustyper, men att även tvåfamiljshuset varit av stor betydelse för alla storleksklasser av orter med undantag av den högsta. Ej mindre än resp. 82·1 % och 71·6 % av alla i småsamhällena under redogörelseåren tillkomna boningshus inrymma högst två lägenheter. Å orter med över 5 000 inv. äro motsvarande procenttal resp. 57·3 och 50·6, vilka tal i det närmaste sammanfalla med de båda föregående årens men dock beteckna en avsevärd stegring i jämförelse med förhållandena före kristiden. Emellertid märkes även en stegring av de stora bostadshusen med över 10 lägenheter, vilket beror på, att kristidsbyggnadsverksamheten ofta sökt nå bostadsproblemets billigaste lösning genom att uppföra bostadslängor innehållande ett flertal smålägenheter.

Nybyggnadernas rumsantal belyses av, att av de nytillkomna boningshusen resp. 11·2 % och 9·0 % innehöllo 1—3 rum (inkl. kök) per hus, resp. 42·0 % och 38·4 % 4—7, resp. 29·8 % och 33·1 % 8—19, resp. 17·0 % och 19·5 % 20 och flera rum.

Av större betydelse än kännedom om boningshusens storlek och art är för bedömande av 1916 och 1917 års bostadsproduktion uppgifterna om de nytillkomna bostadslägenheternas beskaffenhet och fördelning på olika kategorier. Med lägenhet förstås därvid varje rum eller grupp av rum, som byggnadstekniskt bildar ett sammanhängande helt.

Genom den husbyggnadsverksamhet, som ägt rum under åren 1916 och 1917 tillkommo resp. 5 754 och 6 818 bostadslägenheter. Vad de olika lägenhetskategorierna beträffar, framgår deras betydelse av följande tablå:

		Enkelkök, enkelrum m. fl.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök
År 1916						
Tillkomna lägenheter	antal . . .	795	2 087	1 325	505	1 042
	procent . .	13·8	36·3	23·0	8·8	18·1
År 1917						
Tillkomna lägenheter	antal . . .	838	3 305	1 491	451	733
	procent . .	12·3	48·5	21·9	6·6	10·7

Denna tablå utvisar, att gruppen 1 rum och kök är talrikast företrädd, vilket givetvis sammanhänger därmed, att ifrågavarande kategori inom större delen av vårt land är typen för en enkel arbetarbostad. Beträffande Sydsverige och Småland samt vissa delar av västra Sverige bekräftar undersökningen det kända förhållandet, att motsvarande plats där intages av lägenheter om 2 rum och kök. Smålägenheterna, d. v. s. lägenheter t. o. m. 2 rum och kök, hava år 1916 och ännu mer år 1917 under kristidsförhållandenas inverkan kommit att spela en betydligt större roll för byggnadsverksamheten i de större samhällena än som förut varit fallet, i det att dessa lägenheters andel av hela lägenhetstillskottet stegrats från resp. 66·5 % och 70·0 % åren 1914 och 1915 till resp. 75·2 % och 85·6 % åren 1916 och 1917. De mindre orternas byggnadsverksamhet företer däremot vid en jämförelse med de föregående åren inga större förändringar i berörda avseende.

I de under åren 1916 och 1917 tillkomna lägenheterna förefunnos resp. 18 240 och 19 168 boningsrum och kök. Ställas dessa siffror i relation till invånarantalet, erhålles ett uttryck för byggnadsverksamhetens relativa omfattning på olika orter. För olika storleksklasser av sådana belyses förhållandet genom följande tablå:

Ortens storleksklass:		40 000 inv. och däröver	20 000— 40 000 inv.	10 000— 20 000 inv.	5 000— 10 000 inv.	under 5 000 inv.	Samtliga orter
Antal tillkomna rum per 10 000 inv.	år 1916	96	73	84	128	108	97
	år 1917	108	75	74	138	101	100

Den starka nedgången i bostadsproduktionen till följd av den år 1914 inbrytande krisen drabbade åren 1914 och 1915 företrädesvis de landsdelar, där produktionen av bostäder före krisen haft den största omfattningen, och de båda följande åren överskrider siffrorna för bostadsproduktionens omfattning endast obetydligt 1915 års låga siffror. Bortser man från det jämförelsevis livliga bostadsbyggandet i vissa orter med blomstrande krigskonjunkturindustri, synes krisen i stort sett hava nivellerat bostadsproduktionen till en av de oundgängligaste bostadsbehoven och byggnadsindustriens nödtorftiga sysselsättning bestämd låg nivå.

För att erhålla det faktiska bostadstillskottet bör man frånräkna de genom rivning eller ombyggnad avgångna husen. Efter denna subtraktion befinnes under år 1916 bostadsbyggandets nettotillskott hava utgjort c:a 91 % av totalantalet tillkomna boningshus, medan för bostadslägenheter och boningsrum motsvarande jämförelsetal voro resp. 90 och 91 %. För år 1917 äro motsvarande tal resp. 93, 92 och 91 %. I jämförelse med åren närmast före krisen beteckna dessa siffror ett i förhållande till bruttotillskottet relativt högt nettotillskott av bostäder. Särskilt gäller detta år 1917, då under inverkan av den å ett flertal orter rådande svåra bostadsnöden den allmänna meningen och lagstiftningen i förening synes hava reducerat husrivningarna till ett minimum.

I jämförelse med genomsnittet för åren 1912 och 1913 företer byggnadsverksamhetens totala nettoresultat för åren 1916 och 1917 liksom närmast föregående år en avmattning med c:a 40 %, efter tillskottet av nya rum räknat, från vad som kunde anses normalt under tiden före innevarande krisperiod.

Byggnadsverksamheten i Sveriges större städer år 1918.

I denna tidskrift har förut lämnats en kortfattad översikt över byggnadsverksamheten i Sveriges större städer under år 1917, varvid även redogjorts för kristidens inverkan på bostadsproduktionens omfattning under åren 1914—1917.[1]

Huru förhållandena i detta avseende gestaltat sig under år 1918 i jämförelse med föregående år, framgår av omstående, på socialstyrelsens årliga byggnadsverksamhetsstatistik grundade tabell, vilken avser Sveriges samtliga större städer (med över 10 000 invånare) vid 1918 års slut[2], d. v. s. i huvudsak de orter i vårt land, där en verklig bostadsmarknad existerar och en kontinuerlig, på spekulation anlagd byggnadsverksamhet plägat äga rum.

I de 35 städer, som denna tabell omfattar, tillkommo år 1913 genom nyom- och tillbyggnad 5 955 bostäder. Betraktas byggnadsverksamheten under detta år som någorlunda typisk för bostadsproduktionens omfattning under tiden omedelbart före världskrigets utbrott och betecknas antalet då tillkomna bostadslägenheter med siffran 100, utgöra jämförelsetalen för åren 1914, 1915, 1916, 1917 och 1918 resp. 89, 58, 65, 81 och 59. Denna talserie åskådliggör bostadsbyggandets allmänna utveckling under inflytande av kristidens materialfördyring och kreditsvårigheter. I jämförelse med år 1915, då bostadsproduktionen nådde sin lägsta punkt med endast 3 471 nya lägenheter, visar sålunda år 1916 och framför allt år 1917 en icke obetydlig förbättring med resp. 3 887 och 4 811 tillkomna bostäder. Däremot företer 1918 års bostadsproduktion, 3 499 lägenheter, åter en tillbakagång till 1915 års låga nivå.

Denna utveckling av bostadsproduktionen har dock ingalunda varit likformig å de särskilda orterna. I Stockholm (inberäknat Brännkyrka och Bromma) färdigbyggdes under år 1918 tillhopa 576 lägenheter och bliva för huvudstadens vidkommande jämförelsetalen för åren 1913—1918 resp. 100, 80, 51, 38, 61 och 20. Sistnämnda års lägenhetstillskott utgör sålunda endast c:a en femtedel av det normala och föga över en tredjedel av 1917

[1] Årg. 1918 sid. 323 ff. Redogörelse för bostadsproduktionen i rikets samtliga städer och stadsliknande samhällen år 1917 föreligger i den av socialstyrelsen utgivna publikationen »Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen åren 1916 och 1917».

[2] Visby, Härnösand och Luleå, vilka varit upptagna i redogörelsen för år 1917, hava för jämförbarhetens skull även medtagits i översikten för år 1918, ehuru deras invånarantal den $^{31}/_{12}$ 1918 ej uppgick till 10 000.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Städer	Invånarantal den 31 dec. 1917 [1]	År 1913						År 1914						År		
		Enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa	Enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa	Enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök
1 Stockholm . . .	413 163	593	916	680	221	410	**2 820**	280	731	532	182	543	**2 268**	327	359	313
2 Södertälje . . .	14 479	6	7	10	10	9	**42**	5	4	4	4	5	**22**	6	20	7
3 Uppsala	27 859	14	23	33	18	26	**114**	4	21	18	10	5	**58**	12	33	23
4 Nyköping . . .	11 311	1	9	13	1	2	**26**	6	18	10	—	12	**46**	18	12	7
5 Eskilstuna . .	30 500	9	47	9	4	9	**78**	6	67	14	3	7	**97**	1	3	2
6 Linköping . . .	25 930	10	63	43	21	41	**178**	19	10	29	15	56	**129**	—	8	10
7 Norrköping . .	58 154	17	40	18	19	12	**106**	19	77	34	18	13	**161**	9	39	22
8 Jönköping . . .	28 798	3	4	26	5	19	**57**	—	31	32	14	16	**93**	2	4	8
9 Kalmar	16 678	3	—	8	4	8	**23**	3	6	2	4	15	**30**	1	6	14
10 Västervik . . .	11 685	2	3	5	2	8	**20**	3	2	3	2	3	**13**	2	1	3
11 Visby	9 976	—	—	3	3	—	**6**	1	1	2	4	5	**13**	2	1	—
12 Karlskrona . .	28 097	8	11	22	11	9	**61**	7	22	21	9	20	**79**	—	3	6
13 Kristianstad . .	12 542	4	5	38	31	5	**83**	7	2	26	13	—	**48**	6	20	32
14 Malmö	112 521	19	92	77	74	162	**424**	2	39	32	67	64	**204**	5	7	15
15 Lund	23 085	34	7	22	6	25	**94**	16	21	25	3	15	**80**	9	1	5
16 Landskrona . .	18 062	3	3	18	—	4	**28**	6	—	7	12	5	**30**	8	5	7
17 Hälsingborg . .	44 763	6	2	9	8	8	**33**	3	5	5	12	11	**36**	1	2	4
18 Ystad	11 628	9	12	33	8	29	**91**	7	20	29	5	4	**65**	6	20	17
19 Trälleborg . . .	10 965	13	2	9	9	17	**50**	1	—	—	1	—	**2**	1	—	—
20 Halmstad . . .	18 956	1	—	3	4	1	**9**	8	—	1	5	4	**18**	—	1	1
21 Göteborg . . .	196 994	14	424	157	53	209	**857**	41	376	127	97	235	**876**	62	339	160
22 Uddevalla . . .	13 638	2	10	4	7	6	**29**	6	10	16	3	8	**43**	—	6	9
23 Borås	24 030	12	44	34	13	14	**117**	13	34	47	13	43	**150**	18	34	72
24 Trollhättan . .	14 888	3	40	25	—	5	**73**	—	19	7	8	2	**36**	—	—	3
25 Karlstad . . .	18 892	2	5	2	2	4	**15**	—	17	24	11	4	**56**	—	2	3
26 Kristinehamn .	10 192	—	7	14	4	3	**28**	3	6	12	2	4	**27**	1	3	10
27 Örebro	34 667	15	44	53	21	51	**184**	16	62	40	12	33	**163**	—	18	18
28 Västerås . . .	28 571	2	80	17	19	12	**130**	11	111	30	21	40	**213**	4	14	17
29 Falun	12 213	6	4	10	4	8	**32**	12	6	8	6	5	**37**	6	14	6
30 Gävle	36 682	5	8	2	2	2	**19**	1	11	5	—	19	**36**	18	10	7
31 Söderhamn . .	11 412	—	4	1	1	3	**9**	—	4	1	—	11	**16**	—	—	—
32 Härnösand . .	10 097	7	9	1	—	—	**17**	—	—	—	—	2	**2**	11	4	5
33 Sundsvall . . .	16 575	2	4	8	6	2	**22**	9	6	10	3	5	**33**	2	15	11
34 Östersund . . .	12 616	1	13	11	15	22	**62**	17	4	10	10	42	**83**	4	—	1
35 Luleå	10 086	3	9	4	2	—	**18**	12	8	5	2	2	**29**	2	3	3
Samtliga	1 380 705	829	1 951	1 422	608	1 145	**5 955**	544	1 751	1 168	571	1 258	**5 292**	544	1 007	821

[1] Befolkningssiffrorna för år 1917 hava måst användas, enär sådana för år 1918 ännu föreligga blott för en del av de här redovisade städerna.

18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	
1915			År 1916						År 1917						År 1918 (prel. siffror)						
3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa	Enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa	Enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa	Enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa	
111	318	1 428	294	304	157	53	259	1 067	367	789	219	82	264	1 721	121	255	77	23	100	576	1
4	1	38	14	134	22	3	7	180	33	82	10	5	—	130	23	27	3	4	4	61	2
4	26	98	1	5	8	5	7	26	10	17	10	3	6	46	10	4	2	—	6	22	3
1	—	38	3	5	8	1	11	28	10	29	2	—	—	41	1	30	4	—	1	36	4
2	—	8	53	10	6	3	3	75	8	129	30	3	—	170	—	108	3	2	—	113	5
—	18	36	11	25	15	10	19	80	1	28	47	9	8	93	—	21	23	4	1	49	6
7	16	93	16	39	19	3	23	100	3	30	17	3	12	65	7	24	82	—	10	123	7
5	21	40	—	2	5	10	29	46	12	67	68	4	2	153	3	60	10	1	4	78	8
13	25	59	—	—	—	4	5	9	3	1	12	4	3	23	—	2	50	1	9	62	9
—	—	6	2	—	—	—	3	5	3	5	3	4	2	17	—	—	1	—	—	1	10
1	—	4	—	1	2	3	1	7	—	—	1	—	2	3	—	—	—	—	—	—	11
3	6	18	1	22	10	—	—	33	3	4	1	3	14	25	1	38	10	—	—	49	12
5	5	68	—	2	9	8	—	19	—	2	10	2	6	20	—	—	—	—	1	1	13
7	3	37	11	52	30	3	41	137	4	71	65	4	10	154	1	148	31	3	12	195	14
—	6	21	3	6	6	3	18	36	4	1	1	—	2	8	15	—	7	2	2	26	15
4	7	31	6	38	54	22	24	144	1	34	32	5	6	78	46	188	101	3	12	350	16
3	2	12	1	6	10	1	14	32	5	—	11	4	16	36	7	5	7	9	14	42	17
9	6	58	1	6	10	4	8	29	4	5	10	5	5	29	—	1	4	—	1	6	18
—	1	2	2	—	6	2	1	11	5	6	9	2	1	23	7	1	5	1	—	14	19
6	1	9	—	5	3	6	2	16	1	4	—	1	8	14	40	8	35	—	1	84	20
80	145	786	86	674	215	56	118	1 149	104	954	202	25	24	1 309	186	464	166	26	38	880	21
3	16	34	2	14	6	6	2	30	3	27	29	4	9	72	—	16	14	3	6	39	22
21	38	183	22	17	41	11	24	115	16	29	51	9	26	131	12	3	37	14	15	81	23
12	9	24	—	1	1	—	—	2	—	14	1	—	—	15	10	—	1	3	7	21	24
—	2	7	—	1	4	3	—	8	3	41	11	4	4	63	2	2	1	1	2	8	25
6	3	23	—	25	16	—	3	44	1	38	17	2	2	60	2	24	62	7	8	103	26
4	6	46	4	17	14	4	18	57	11	3	4	3	6	27	4	4	3	—	1	12	27
5	11	51	11	85	17	7	16	136	14	85	16	8	14	137	19	124	16	—	1	160	28
15	9	50	4	6	5	7	21	43	—	1	4	1	—	6	—	31	6	1	4	42	29
3	20	58	4	8	54	6	11	83	—	7	3	2	2	14	3	117	31	2	1	154	30
—	3	3	3	2	1	—	—	6	4	12	1	1	1	19	9	6	8	3	1	27	31
7	2	29	—	5	1	—	1	7	1	—	—	4	2	7	—	—	3	2	—	5	32
1	9	38	2	10	25	15	8	60	5	18	26	9	1	59	—	7	2	2	—	11	33
3	17	25	1	1	4	10	18	34	5	2	4	1	—	12	5	18	7	2	3	35	34
2	—	10	7	10	3	2	11	33	13	12	2	1	3	31	3	17	11	—	2	33	35
847	752	3 471	565	1 538	787	271	726	3 887	657	2 547	929	217	461	4 811	537	1 758	823	119	267	3 499	

års genom stadens provisoriska bostadsbyggnadsverksamhet förhållandevis höga lägenhetstillskott. För Göteborg, varest byggnadsverksamheten under kristiden kunnat uppvisa ovanligt gynnsamma siffror, uppgick bostadstillskottet år 1918 till 880 lägenheter. Detta tal innebär en betydligt förmånligare relation än för Stockholm, men visar dock en nedgång till icke fullt 70 % av föregående års visserligen anmärkningsvärt höga bostadstillskott. Bostadsbyggandets utveckling i Göteborg under kristiden angives av talföljden 100, 102, 92, 134, 153 och 103. Liksom i 1917 års siffra ingår dock i 1918 års ett ej ringa antal bostäder i »bostadspaviljonger» och andra av kristidsförhållandena föranledda byggnader av mera tillfällig natur. Vid en jämförelse mellan Stockholm och Göteborg å ena sidan och övriga här redovisade städer å den andra, finner man, att tillbakagången i bostadsproduktionen år 1918 drabbat särskilt Stockholm väsentligt hårdare än flertalet övriga orter. Vissa av de övriga städerna kunna t. o. m. uppvisa väsentligt större lägenhetstillskott år 1918 än närmast föregående år. Detta är bl. a. fallet med Malmö. Den därstädes under år 1913 och delvis även under år 1914 jämförelsevis höga bostadsproduktionen avstannade nästan fullständigt under år 1915, men år 1916 började byggnadsverksamheten därstädes att visa förnyad livaktighet, vilken även fortsatt under åren 1917 och 1918. Det siffermässiga uttrycket härför är indextalsserien 100, 48, 9, 32, 36 och 46. Bland övriga städer med större bostadsproduktion år 1918 än närmast föregående år märkes först och främst Landskrona, varest det på grund av flera betydande industriföretags ditförläggande väsentligt ökade bostadsbehovet under år 1918, medförde en fyrdubbling av föregående års i förhållande till utgångsårets jämförelsevis stora bostadstillskott. Vidare visar produktionen av bostäder en ganska avsevärd ökning från föregående år i bl. a. Norrköping, Kalmar, Halmstad, Kristinehamn och Gävle. I den sistnämnda staden har bostadsproduktionen varit väsentligt högre än något av de föregående åren 1913—1917. Däremot visa Södertälje, Jönköping, Västervik, Kristianstad, Uddevalla, Borås, Karlstad och Sundsvall i ögonen fallande nedgång i bostadsproduktionen 1918 i jämförelse med närmast föregående år.

I ännu högre grad än under år 1917 har bostadsbyggandet under redogörelseåret varit betingat och beroende av de särskilda åtgärder, som från det allmännnas sida vidtagits för bostadsproduktionens upphjälpande, varjämte de större städernas industriella företag i betydande utsträckning sökt genom bostadsbyggande sörja för sina arbetares bostadsbehov. Den enskilda, spekulativa bostadsbyggnadsverksamheten visar, även om man däri inräknar beställningsbyggnader av villor och egna hem, under år 1918 i jämförelse med år 1917 en nedgång med ungefär två femtedelar, men den därigenom uppkomna bristen har till väsentlig del fyllts genom allmännyttig bostadsproduktion, vilken ej haft direkt ekonomisk vinst utan endast den rådande bostadsbristens avhjälpande till syfte. Ifrågavarande byggnadsverksamhets omfattning i våra större städer under de senaste fem åren framgår av följande översikt:

		År 1914	År 1915	År 1916	År 1917	År 1918
Antal tillkomna bostadslägenheter		5 292	3 471	3 887	4 811	3 499
Därav genom allmännyttig byggnadsverksamhet	antal	564	458	969	2 844	2 347
	procent	10·7	13·2	24·9	59·1	67·1

Medan under kristidens första år endast något mer än en tiondel av hela antalet tillkomna bostadslägenheter åstadkommits genom allmännyttig byggnadsverksamhet, föllo sålunda år 1916 en fjärdedel, 1917 nära tre femtedelar och 1918 över två tredjedelar av bostadstillskottet på densamma. Det må emellertid framhållas, att även en stor del av den återstående »enskilda» byggnadsverksamheten torde möjliggjorts endast genom direkta anslag, lånegarantier eller andra ekonomiska hjälpåtgärder från statens eller kommunernas sida.

Beträffande de särskilda slagen av allmännyttig byggnadsverksamhet belyses deras relativa betydelse under åren 1914—1918 av nedanstående tablå:

Byggnadsverksamhetens utövare:	Genom allmännyttig byggnadsverksamhet tillkomna bostadslägenheter år 1914		år 1915		år 1916		år 1917		år 1918	
	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%
staten	7	1·2	—	—	16	1·7	16	0·6	52	2·2
kommuner	120	21·3	164	35·8	368	38·0	1 124	39·5	757	32·3
bostadsföreningar	343	60·8	274	59·8	444	45·8	395	13·9	172	7·3
bostadsaktiebolag							1 062	37·3	692	29·5
industriella företag.	94	16·7	20	4·4	141	14·5	247	8·7	674	28·7

Härav framgår, att endast 2·2 % av de genom allmännyttig byggnadsverksamhet år 1918 tillkomna bostadslägenheterna hava uppförts genom statens affärsdrivande verk, medan 32·3 % kommo på kommunerna och 36·8 % på bostadsföreningar och bostadsbolag (nämligen 7·3 % på de förra och 29·5 % på de senare) samt slutligen 28·7 % på industriella företag. Sistnämnda trenne slag av allmännyttig bostadsproduktion stå mycket ofta i nära inbördes samband, särskilt därigenom att bostadsföreningarna och aktiebolagen i regel bildats under medverkan och med understöd av resp. kommunalförvaltningar och (i vissa fall) industriella företag. Genom av 1917 och 1918 års riksdagar beviljade statsbidrag å resp. 4 och 3 miljoner kr. till uppförande av bostadshus med smålägenheter erhöll denna kommunala och halvkommunala bostadsproduktion ett kraftigt stöd.

Den allmännyttiga byggnadsverksamheten i rikets större städer var år 1918 huvudsakligen lokaliserad till de 21 städer, som omstående tablå över byggnadsverksamheten omfattar.

Tabellen utvisar, att i Eskilstuna, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Landskrona, Halmstad och Västerås praktiskt taget alla nya lägenheter under år 1918 tillkommit genom allmännyttig bostadsproduktion.

Städer	Antal tillkomna bostadslägenheter	Därav i boningshus uppförda av					Summa lägenheter tillkomna genom allmännyttig byggnadsverksamhet	
		staten	kommunen	bostadsföreningar	bostadsaktiebolag	industriella företag	antal	%
Stockholm	576	—	182	22	115	—	319	55·4
Södertälje	61	—	—	—	10	26	36	59·0
Nyköping	36	—	24	—	6	—	30	83·3
Eskilstuna	113	—	—	—	88	24	112	99·1
Linköping	49	—	—	—	18	—	18	36·7
Norrköping	123	2	—	—	—	40	42	34·1
Jönköping	78	—	—	35	36	—	71	91·0
Kalmar	62	—	—	—	46	—	46	74·2
Karlskrona	49	—	16	—	32	—	48	98·0
Malmö	195	—	131	—	—	39	170	87·2
Landskrona	350	—	147	—	—	203	350	100·0
Halmstad	84	—	30	52	—	—	82	97·6
Göteborg	880	—	175	63	98	224	560	63·6
Borås	81	—	—	—	28	—	28	34·6
Kristinehamn	103	47	—	—	—	—	47	45·6
Västerås	160	—	—	—	158	—	158	98·8
Falun	42	—	—	—	12	8	20	47·6
Gävle	154	—	—	—	45	88	133	86·4
Söderhamn	27	—	—	—	—	21	21	77·8
Östersund	35	2	19	—	—	—	21	60·0
Luleå	33	—	21	—	—	—	21	63·6

Återvänder man därefter till bostadsproduktionen i dess helhet, ger huvudtabellen även möjlighet att fastställa, på vilka olika slag av bostadslägenheter byggnadsverksamheten företrädesvis inriktat sig. Detta åskådliggöres närmare genom följande tablå:

	Av 100 tillkomna lägenheter utgjordes följande antal av				
	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök
År 1913	13·9	32·8	23·9	10·2	19·2
» 1914	10·3	33·1	22·1	10·8	23·7
» 1915	15·7	29·0	23·6	10·0	21·7
» 1916	14·5	39·6	20·2	7·0	18·7
» 1917	13·7	52·9	19·3	4·5	9·6
» 1918	15·3	50·1	23·5	3·4	7·7

I likhet med de båda närmast föregående åren har byggnadsverksamheten under år 1918 företrädesvis inriktat sig på de minsta bostadstyperna. Medan de nytillkomna lägenheterna om ett enda rum med kakelugnsspis, kokvrå eller kök åren 1913—1915 utgjorde omkring 45 % av samtliga, uppgick deras

andel i 1916 års bostadstillskott till över hälften (54 %) och åren 1917 och 1918 till två tredjedelar. Den anmärkningsvärda nedgången i antalet tillkomna lägenheter med tre och flera rum och kök, som de senare krisårens byggnadsverksamhet kunnat uppvisa, har fortsatt under år 1918, så att medan dylika »medelklasslägenheter» åren 1914—1915 upptogo c:a en tredjedel av totala lägenhetstillskottet, innefattade de år 1918 föga över en tiondel. Detta förhållande sammanhänger tydligen med, att det allmännas åtgärder i kristidens bostadsfråga hittills uteslutande inriktat sig på smålägenheterna, vilka utgöra bostäder för den stora huvudmassan av mindre bemedlade.

Denna förskjutning av byggnadsverksamheten under kristiden mot de mindre lägenheterna har medfört, att antalet tillkomna rum (boningsrum och kök) nedgått hastigare än antalet nybyggda lägenheter. För de redovisade städerna belyses detta genom följande tablå:

		År 1913	År 1914	År 1915	År 1916	År 1917	År 1918
Tillkomna bostadslägenheter	antal	5 955	5 292	3 471	3 887	4 811	3 499
	indextal	100	89	58	65	81	59
Tillkomna rum (boningsrum och kök)	antal	18 630	18 165	11 534	11 992	12 785	8 999
	indextal	100	98	62	64	69	48

Medan det år 1918 byggdes omkring två femtedelar färre lägenheter än »normalåret» 1913, utgjorde antalet i dem befintliga rum mindre än hälften av utgångsårets. Och under det att antalet rum per lägenhet i medeltal för åren 1913—1916 var 3·2, sjönk denna siffra för åren 1917 och 1918 till 2·6.

Samtliga i det föregående anförda siffror avse endast bostadsproduktionens bruttoresultat, och för att erhålla det *faktiska bostadstillskottet* böra talen reduceras med hänsyn till den avgång av äldre lägenheter, som ägt rum genom rivnings- och ombyggnadsarbeten. Verkställda beräkningar hava givit vid handen, att totalantalet tillkomna bostäder i normala fall bör nedskrivas med c:a 10 %, därest bruttotalen skola förvandlas till nettotal. Denna beräkningsgrund synes emellertid ej vara fullt tillämplig för perioder med mera onormal byggnadsverksamhet. Åren 1915 och 1916 med deras ringa byggnadsverksamhet var nämligen avgången av bostadslägenheter genom rivningar m. m. förhållandevis stor, och detta medförde, att medan nettotillskottet av lägenheter åren 1913—14 utgjorde c:a 90 % av bruttotillskottet, utgjorde detsamma åren 1915 och 1916 endast resp. 84 % och 88 % därav. Åren 1917 och 1918 uppgick däremot nettotillskottet till resp. 93 % och 92 %, vilken avsevärda höjning torde stå i samband med den rätt att pröva och ev. förbjuda rivningar av bostadshus, vilken hyresnämnderna fått sig tilllagd genom de nya hyresstegringslagarna. Tages hänsyn till nämnda avgång av bostadslägenheter, skulle årliga nettoantalet tillkomna bostadslägenheter utgöra 5 359 år 1913, 4 759 år 1914, 2 918 år 1915, 3 417 år 1916, 4 467 år 1917 samt 3 207 år 1918. Betecknas nettotillskottet år 1913 med 100, utgöra motsvarande indextal för åren 1914—1918 resp. 89, 55, 64, 83 och 60. Om nettotillkomsten år 1913 anses någorlunda täcka det årliga normala bostads-

behovet, skulle i Sveriges större städer bostadsbyggnadsverksamhetens sammanlagda underskott under krisåren 1914—18 uppgå till närmare 8 000 lägenheter.

Behovet av nya bostäder är emellertid ingalunda konstant, utan företer ganska hastiga växlingar. Emellertid plägar det ofta anses, att de årliga ökningstalen för stadsbefolkningen giva en ungefärlig bild av förhållandena härvidlag, under förutsättning att nödig korrektion göres för befolkningstillväxten genom inkorporeringar, vilka ju tillföra resp. städer icke blott nya invånare utan även nya bostäder. Tages hänsyn härtill, ökades de större städernas befolkning år 1913 med 20 718 personer. Under år 1914 utgjorde ökningen visserligen endast 17 093 personer, men år 1915 närmade sig med en befolkningstillväxt av 18 816 personor till de föregående »normala» årens nivå. År 1916 sprang ökningstalet upp till ej mindre än 25 898 personer, vilket motsvarar en fjärdedel större befolkningstillväxt än under år 1913. 1917 års tillväxt uppgick däremot till endast 13 512 personer eller ungefär en tredjedel mindre än under utgångsåret. För år 1918 föreligga uppgifter om folkmängden (delvis preliminära) hittills endast beträffande 21 av de i det föregående behandlade städerna, däribland dock de två största. Undantages Stockholm, har folkmängden i dessa städer under år 1918 varit i det närmaste stationär, i det att det redovisats en folkminskning av tillhopa 28 personer. I huvudstaden torde däremot folkmängden enligt preliminära beräkningar hava minskats med c:a 5 000 personer. Tager man de redovisade städerna under ett, kommo på varje nytillkommen lägenhet år 1916 6·7 nya invånare men år 1917 endast 2·8 eller mindre än hälften så många. Däremot skulle enligt samma beräkning de under år 1918 tillkomna bostäderna icke behöva tagas i anspråk av något befolkningstillskott, vilket borde ha till följd ett ökat bostadsutrymme för dessa städers under de föregående krisåren allt trångboddare befolkning.

Den betydligt förbättrade proportionen mellan folkökning och bostadstillskott synes emellertid ej hava varit tillräcklig för att inverka på bostadsmarknaden i dess helhet. En bild av dennas läge erhålles i viss mån genom undersökning av antalet outhyrda lägenheter. En sådan undersökning har för huvudstadens vidkommande sedan år 1905 årligen anordnats av Stockholms stads statistiska kontor. Härav framgår, att medan i hela Stockholm (inber. Brännkyrka och Bromma) vid slutet av år 1916 funnos tillhopa 672 lediga bostadslägenheter, hade denna bostadsreserv vid slutet av år 1917 minskats till endast 184 lägenheter för att vid senaste årsskifte, trots den ovannämnda starka minskningen av invånarantalet, ytterligare nedgå till allenast 114 lägenheter. För den egentliga staden utgjorde motsvarande siffror resp. 176, 53 och 38, motsvarande 0·20, 0·06 och 0·04 % av totalantalet bostadslägenheter. Redan i slutet av år 1917 uttalade kontoret som sammanfattande omdöme rörande bostadstillgången i huvudstaden, att den då var knappare än den någon gång varit under hela den tid, för vilken siffror finnas tillgängliga (sedan 1894), och att verklig bostadsbrist var för handen;

och understrykes detta uttalande ytterligare med avseende på förhållandena vid 1918 års utgång.

Omdömet bekräftas ej blott för huvudstaden utan även beträffande flertalet andra större städer genom de uppgifter socialstyrelsen införskaffat från de i samband med hyresnämndsinstitutionen upprättade kommunala bostadsförmedlingskontoren. Av dessa uppgifter att döma synes ställningen på hyresmarknaden under år 1918 i stort sett icke hava undergått någon märkbar förändring, och liksom närmast föregående år visar det stora antalet hyressökande i förhållande till de fåtaliga lediganmälda lägenheterna en enorm disproportion mellan tillgång och efterfrågan på bostadsmarknaden.

Detta vid sidan av den ovan meddelade bostadsproduktionsstatistiken i viss mån överraskande förhållande häntyder på, att folkökningstalen i och för sig ofta giva en skäligen missvisande bild av det faktiska behovet av nya bostäder. Detta betingas nämligen i huvudsak av det temporärt och lokalt mycket växlande förhållande, i vilket de nybildade och genom inflyttning tillkomna hushållen stå till de upplösta eller bortflyttade. Någon närmare utredning rörande dessa faktorers växelverkan möjliggöra visserligen icke tillgängliga befolkningsstatistiska uppgifter, men man torde icke taga miste, om man söker huvudorsakerna till den nuvarande starka spänningen på bostadsmarknaden däruti, att den försvagade bostadsproduktionen icke förmått fylla det under krisåren småningom ackumulerade bostadsunderskottet, utan att detta i stället på senaste tiden ytterligare ökats därigenom, att å ena sidan krigskonjunkturen hos breda befolkningslager möjliggjort och framkallat ett stegrat behov av självständiga bostäder och större bostadsutrymmen, å den andra bostadsbristen och hyresregleringen i förening hos nuvarande lägenhetsinnehavare medfört en strävan att söka i det längsta bibehålla innehavda lägenheter och undvika alla bostadsflyttningar. Till belysande av härvid verksamma faktorer må anföras, att enligt tillgängliga statistiska uppgifter den faktiska hyresstegringen från kristidens början t. o. m. innevarande hyresår 1918—1919 i genomsnitt torde belöpa sig till ungefär 20 %. Under inverkan av denna bostadsutgifternas relativt ringa stegring i förhållande till övriga utgifter kan hyresutgiftsposten å de mindre bemedlades hushållsbudget beräknas hava nedgått till mindre än 8 % av utgiftssumman mot 15—20 % omedelbart före kristiden i de större städerna.

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1917.[1]

Undersökningen angående arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1917 har utförts efter samma plan som föregående år och på grundval av ett likartat primärmaterial. Detta material utgöres av tämligen utförliga frågeformulär, vilka besvarats av kommunalstämmornas ordförande i 2 208 landskommuner, motsvarande 94·6 % av de tillskrivna primärkommunerna på rikets landsbygd.

Tillgång på lantarbetare. Det för undersökningen använda frågeformuläret upptog såsom första punkt spörsmålet angående tillgång på lantarbetare inom resp. landsbygdskommuner. Svaret skulle innefatta ett allmänt omdöme om, huruvida de å orten bosatta eller dit regelbundet återkommande lantarbetarna kunde anses utgöra tillräcklig arbetskraft för de vid jordbruket förekommande arbetena, betraktade som ett helt, samt avgivas med användande av något av orden: god, tillräcklig eller otillräcklig. Det inkomna materialet utvisar, att av de uppgiftslämnande kommunerna 87 eller 4·0 % hade god arbetartillgång, 1 133 eller 51·3 % tillräcklig och 954 eller 43·2 % otillräcklig, medan 34 socknar eller 1·5 % av hela antalet ej ansett sig kunna lämna bestämt svar på frågan. Vid jämförelse med föregående år visa siffrorna någon förbättring av tillgången på arbetskraft. Orsaken till denna förändring torde till stor del få tillskrivas industriens genom krigskonjunkturernas begynnande avmattning minskade behov av arbetskraft, men sammanhänger även med, att 1917 års skörd på grund av dess kvantitativa litenhet och det goda bärgningsvädret varit betydligt mindre arbetskrävande än vanligt. Förbättringen har dock i stora delar av landet motverkats av den konkurrens om arbetskraften, som bränslekommissionens stora vedavverkningar åstadkommit. Som en konsekvens härav visar tillgången på arbetskraft för jordbruket ökning i det skogfattiga Sydsverige, särskilt Malmöhus län, men merendels åtstramning i de skogrika mellan- och nordsvenska landskapen.

Tillgången på arbetskraft ställer sig mycket olika på olika orter. Emellertid tillåta icke de siffror, som angiva antalet kommuner i olika län, varest arbets-

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet utav den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen med denna titel. — En preliminär beräkning av arbetslönen för de viktigaste lantarbetargrupperna har tidigare verkställts och offentliggjorts i Soc. Medd. 1918, sid. 24 ff.

kraften varit otillräcklig, att draga bestämda slutsatser rörande det större eller mindre antalet arbetare inom resp. län i förhållande till arealen av odlad jord. I dessa proportionstal återspeglas nämligen även i väsentlig mån jordbrukets mer eller mindre höga ståndpunkt i organisatoriskt hänseende inom olika bygder samt särskilt lantarbetsgivarnas större eller mindre förmåga att genom arbetsbesparande maskiner och transportanordningar samt ekonomisk drift i allmänhet tillfullo utnyttja och därigenom reda sig med förhandenvarande arbetskraft.

Arbetstid. De uppgifter, som i föreliggande framställning meddelas om arbetstidens längd och fördelning, avse endast arbetsdagen inom det egentliga jordbruksarbetet, d. v. s. arbetet ute på fälten samt i lador, logar etc., men icke kreatursskötarnas avsevärt längre, ehuru till väsentlig del med passningsarbete utfyllda arbetstid i stallar och ladugårdar.

För de egentliga jordbruksarbetena meddelas vidare blott sifferuppgifter rörande arbetstidens längd under sommaren. Denna har å formuläret satts lika med jordbrukets högsäsong eller de tre månader av sommarhalvåret, då arbetet i allmänhet börjar tidigast och slutar senast. I den mån dagsljuset avtager, förkortas inom jordbruket arbetsdagens längd, så att denna under vintern blir flera timmar kortare än under sommaren.

I medeltal för hela riket utgör per sommararbetsdag bruttoarbetstiden eller arbetstiden med inräknande av raster 12·3 timmar, rasternas längd 2·2 timmar samt arbetstiden med frånräknande av raster eller nettoarbetstiden sålunda 10·1 timmar. Under de sex år lantarbetarundersökningarna pågått, har en nedåtgående tendens i fråga om arbetstiden varit omisskännlig.

Arbetstiden är till längd och fördelning ganska växlande i olika landsdelar. Fästes uppmärksamheten företrädesvis på nettoarbetstiden, förefinnas i Sverige två områden, där arbetsdagen understiger (eller sammanfaller med) riksmedeltalet, av vilket det ena utgöres av de två länen i Skåne, det andra av ett stort distrikt i mellersta Sverige fr. o. m. Värmlands, Kopparbergs och Gävleborgs län i norr t. o. m. Örebro och Östergötlands län i söder. Övriga delar av riket utmärka sig för jämförelsevis lång arbetstid.

Arbetslön. Då förevarande framställning blott avser att giva en överblick för riket i dess helhet över de växlande företeelserna på jordbrukets arbetsmarknad, har i densamma huvudvikten lagts på det för hela vårt jordbruks arbetsförhållanden lika och gemensamma och icke på de avvikelser, som de särskilda bygderna uppvisa i fråga om lantarbetarnas arbetsvillkor. Härav har blivit en följd, att till behandling upptagits allenast löneförhållandena för ett mindre antal mera betydande lantarbetargrupper, vilka förekomma över hela eller åtminstone större delen av riket. Enär därjämte undersökningen vilar allenast på summariska genomsnittsuppgifter och icke på individualuppgifter, har densamma ansetts kunna giva en trogen bild av lönenivån endast för de lägst kvalificerade och lägst avlönade yrkesspecialiteterna inom dessa grupper, för vilka avlöningen i huvudsak regleras genom resp.

orters sedvänja, men icke av löneförhållandena för de yrkes- eller förtroendemän, vilkas lön till väsentlig del avmätes i förhållande till vederbörande arbetares personliga duglighet.

De arbetspris, som i allmänhet äro gällande för de så avgränsade arbetargrupperna och arbetarspecialiteterna, växla i hög grad inom de olika länen. För landet i dess helhet te sig emellertid förhållandena på följande sätt.

Vad angår det mindre jordbrukets viktigaste arbetskraft, det ogifta tjänstefolket, utgår dess avlöningsförmåner i kontant årslön jämte fri kost och logi. Löneförmånerna äro av mycket växlande storlek i olika trakter, men i genomsnitt för riket utgör för manlig tjänare årslönen 489 kr., kostens uppskattade årsvärde 657 kr. (1·80 kr. per dag) och årsinkomsten sålunda 1 146 kr., medan för kvinnlig tjänare motsvarande riksmedeltal äro 286 kr., 532 kr. (1·46 kr. per dag) och 818 kr. Särskilt i Norrland givas utöver dessa löneförmåner klädespersedlar o. d. till stundom ganska högt värde.

För de i regeln gifta tjänare, vilka under namn av statare förekomma på större egendomar i de egentliga jordbruksbygderna och som, förutom kontant årslön av i genomsnitt 457 kr., uppbära s. k. stat av mjölk, spannmål, potatis m. m. samt innehava för familj avsedd bostad, utgör arbetsinkomsten per år enligt uppgiftslämnarnas värdering i genomsnitt 1 256 kr. Häri ingår hyresvärdet av fri bostad, vilken i Sydsverige vanligen består av två rum och kök men i den övriga delen av riket i regeln av en enrumslägenhet, med 83 kr. samt det uppskattade värdet av fritt bränsle med 105 kr. i genomsnitt. Dessa lönesiffror avse dock allenast vanliga körkarlar, medan de statavlönade arbetare, som äro kreatursskötare, hava högre kontant årslön och stundom därjämte rikligare stat, varigenom deras beräknade medelårsinkomst uppgår till 1 320 kr.

Vid sidan av statarna förekomma fast anställda daglönare, vilkas lön icke alls eller blott till obetydlig del utgår in natura och i huvudsak i form av en i olika trakter mycket växlande dagspenning. I genomsnitt uppgår denna daglön till 4·23 kr. under sommaren och 3·20 kr. under vintern, men den är i medeltal resp. 1·28 och 0·96 kr. lägre, om arbetsgivaren tillhandahåller arbetaren fri kost.

Jämte dessa daglönare, vilka vanligen förbundit sig att under ett år eller åtminstone ett sommarhalvår arbeta hos en bestämd arbetsgivare, finnas lantarbetare, vilka taga arbete än hos den ena än hos den andra jordbrukaren, som behöver ökad arbetshjälp. Sommardagsverkspriset för dylika tillfälliga daglönare är i genomsnitt 5·00 kr. och vinterdagsverkspriset 4·00 kr., allt för arbetare i egen kost. Daglönen vid arbete i arbetsgivarens kost utgör i medeltal 3·43 kr. sommartid och 2·63 kr. vintertid.

Bland daglönarna finnes jämväl ett större antal kvinnor, vilka lejas som hjälp vid rotfruktsskötsel, hö- och sädesbärgning m. m. mot i genomsnitt 2·60 kr. per sommardag (eller c:a 2·00 kr., om fri kost erhålles), om de anses tillhöra gårdens fasta arbetsstyrka. Vid tillfällig arbetshjälp är arbeterskornas sommardagspenning något högre, nämligen i medeltal för hela riket 2·95 kr. utan och 2·29 kr. med fri kost. Under vintermånaderna nedsättes

dagsverkspriset avsevärt för de kvinnliga daglönarna, liksom förhållandet är med mot svarande manliga arbetarkategorier.

Under kristiden har lönenivån varit stadd i rask stegring, och en allmän överblick härav (t. o. m. år 1917) erhålles genom efterföljande tablå, vari meddelas indextal, som för vissa viktigare lantarbetarkategorier utvisa löneökningen dels för åren 1914, 1915 och 1916 i förhållande till år 1913, dels för vart och ett av dessa år i förhållande till närmast föregående år.

	Manliga tjänare		Kvinnliga tjänare		Statavlönade körkarlar		Tillfälliga daglönare							
							Manliga				Kvinnliga			
							i egen kost		i arbetsg:s kost		i egen kost		i arbetsg:s kost	
År	Kontant årslön	Årslön samt kost och logi	Kontant årslön	Årslön samt kost och logi	Kontant årslön	Årslön och naturaförmåner	Sommardaglön	Vinterdaglön	Sommardaglön	Vinterdaglön	Sommardaglön	Vinterdaglön	Sommardaglön	Vinterdaglön
	a) Indextal, om avlöningen *år 1913* sättes = 100													
1914 . .	102	103	103	103	102	113	102	102	102	102	102	103	102	103
1915 . .	105	111	108	113	105	123	105	107	106	108	106	107	107	110
1916 . .	122	133	122	135	119	137	127	138	128	137	126	131	126	133
1917 . .	150	168	145	169	139	174	168	182	167	184	167	171	160	163
	b) Indextal, om avlöningen *närmast föregående år* sättes = 100													
1914 . .	102	103	103	103	102	113	102	102	102	102	102	103	102	103
1915 . .	103	108	105	109	104	109	104	104	104	106	103	104	104	107
1916 . .	116	120	114	120	113	112	120	129	121	126	119	122	118	120
1917 . .	123	126	119	125	117	127	133	132	130	134	132	131	127	123

Vad beträffar lönestegringen från slutet av år 1913, det sista »normala» året före krisen, till motsvarande tidpunkt år 1917, utvisar förra delen av denna översikt, att totalavlöningen för tjänare då stigit med omkring 70 % och för statare med cirka 75 %, men att denna ökning mera berott på den betydande stegringen av naturaförmånernas värde än på den direkta ökningen av de kontanta lönerna, som hållit sig vid omkring 50 % för tjänare och 40 % för statare. Kontantlönerna hava alltså ökats proportionsvis mer för den förra gruppen än för den senare, under det att det motsatta förhållandet ägt rum i fråga om naturaförmånerna. För daglönarna har dagspenningen stigit med 60—84 % och har, särskilt för de manliga arbetarna, uppgången varit större för vinterlönen än för sommarlönen, liksom ock den manliga vinterdaglönen företer en starkare stegring än den kvinnliga, under det att sommardaglönen för båda könen ökats i ungefär samma proportion. Lönenivåns allmänna stegring under åren 1913—1917 torde kunna uppskattas till 50 à 60 %.

Av de i tablåns senare del meddelade s. k. kedjeindextalen framgår, att angivna betydande lönestegring huvudsakligen infallit under åren 1916 och 1917, varvid densamma det förstnämnda året uppgått till c:a 20 % och det senare till c:a 25 %.

Kollektivavtal i Sverige, träffade under år 1917.[1]

Under år 1917 hava, enligt erhållna uppgifter, träffats 518 kollektivavtal, vilka, direkt eller genom vederbörande organisationer, godkänts av 2 566 arbetsgivare och genom vilka 78 057 arbetares arbetsförhållanden kunna anses reglerade.

Kollektivavtalens utbredning inom olika näringsgrupper framgår av nedanstående tabell:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Näringsgrupper	Antal den 1 jan. 1917			Antal under år 1917			Antal den 1 jan. 1918		
	gällande kollektivavtal	därav berörda		ingångna kollektivavtal	därav berörda		gällande kollektivavtal	därav berörda	
		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare
Malmbrytning och metallindustri	163	911	73 491	71	269	32 922	198	1 007	86 221
Jord- och stenindustri	92	279	21 691	18	32	2 022	84	242	21 485
Trävaruindustri o. skogshantering	220	567	26 013	106	344	13 658	238	629	27 557
Pappers- och grafisk industri	90	573	24 333	32	57	5 978	105	569	26 884
Livsmedelsindustri	244	980	19 732	50	194	2 362	259	1 048	20 557
Textil- och beklädnadsindusti	85	934	27 777	41	291	3 328	101	909	29 882
Läder-, hår- och gummivaruindustri	87	850	11 894	28	487	1 748	88	975	11 755
Kemisk-teknisk industri	53	47	7 176	19	19	3 621	59	58	7 983
Byggnadsverksamhet	245	2 089	25 850	62	270	3 275	285	2 295	27 990
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	36	29	2 065	27	29	3 145	51	55	4 095
Handel och varulager	47	193	2 028	25	63	789	66	225	2 809
Land- och sjötransport	192	421	21 398	28	201	4 271	209	608	28 000
Jordbruk och fiske	8	28	750	2	8	275	6	24	576
Annan yrkesrörelse	24	404	1 319	9	302	663	30	426	1 552
Summa	**1 586**	**8 305**	**265 517**	**518**	**2 566**	**78 057**	**1 779**	**9 070**	**297 346**

[1] Utgör en sammanfattning av den av socialstyrelsen i serien »*Sveriges officiella statistik*» utgivna publikationen »Kollektivavtal i Sverige år 1917».

Till belysande av kollektivavtalens relativa utbredning inom olika näringsgrupper meddelas nedanstående sammanställning av antalet av kollektivavtal berörda arbetare vid början och slutet av år 1917 samt antalet inom resp. näringsgrupper sysselsatta arbetare under det senaste år, för vilket dylik statistik föreligger (1916).

Näringsgrupper	Hela antalet sysselsatta arbetare (1916)	Därav berörda av kollektivavtal 1 januari 1917		1 januari 1918	
		Antal	%	Antal	%
Malmbrytning och metallindustri	135 023	73 491	54·4	86 221	63·9
Jord- och stenindustri	35 886	21 691	60·4	21 485	59·9
Trävaruindustri (utom skogshantering)	61 762	23 898	38·7	23 638	38·2
Pappers- och grafisk industri	40 690	24 333	59·8	26 884	66·1
Livsmedelsindustri	39 703	19 732	49·7	20 557	51·8
Textil- och beklädnadsindustri	46 017	27 777	60·4	29 882	64·9
Läder-, hår- och gummivaruindustri	15 686	11 894	75·8	11 755	74·9
Kemisk-teknisk industri	17 684	7 176	40·6	7 983	45·1

För övriga i tabellen å föregående sida anförda grupper saknas tillförlitliga uppgifter om hela arbetarantalet, och omfattar tablån därför endast de näringar, som finnas upptagna i den officiella industri- och hantverksstatistiken.

Kollektivavtalens parter: Avtalens fördelning med hänsyn till parternas organisation framgår av följande tablå:

Kollektivavtal träffade av:	Organiserade arbetare		Icke organiserade arbetare		Summa	
	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare
Organiserade arbetsgivare	226	55 549	5	1 858	231	57 407
Icke organiserade arbetsgivare	282	20 392	5	258	287	20 650
Summa	**508**	**75 941**	**10**	**2 116**	**518**	**78 057**

Kollektivavtalens giltighetsområde och giltighetstid. Med hänsyn till *giltighetsområde* fördela sig avtalen sålunda:

	Antal avtal	Antal arbetare
Riksavtal	4	29 211
Ortsavtal	200	12 972
Avtal för enskilda arbetsplatser	314	35 874
Summa	**518**	**78 057**

Efter vad härav framgår, hava under redogörelseåret träffats 4 riksavtal avseende järnbruk, kemigrafiska anstalter, handskfabriker samt telegraf och telefon. Av dessa är avtalet för telegraf- och telefonarbetare det första i sitt slag, medan de övriga ersatt förut gällande riksavtal.

Avtalens fördelning efter *giltighetstid* framgår av nedanstående sammanställning:

År	Kollektivavtal med giltighetstid av					
	t. o. m. 1 år	1 t. o. m. 2 år	2 t. o. m. 3 år	3 t. o. m. 4 år	över 4 år	obestämt antal år
	% av hela antalet kollektivavtal					
1917	51·3	23·2	21·0	0·8	0·2	3·5
1916	16·1	29·8	35·4	12·2	5·6	0·9
1915	13·1	25·4	32·3	16·2	9·2	3·8
1914	20·8	13·3	35·0	15·5	13·3	2·6
1913	12·2	13·9	47·7	14·3	11·0	0·8
1912	12·0	9·5	20·3	15·5	41·1	1·6
1911	9·6	12·8	10·5	4·1	60·3	2·7
1910	16·1	15·2	10·2	40·2	16·5	1·8
1909	18·9	43·6	26·3	5·3	4·4	1·5
1908	32·3	37·6	22·3	2·6		5·2

Liksom under närmast föregående år framträder här en anmärkningsvärd ökning av antalet avtal med en giltighetstid av 1 t. o. m. 2 år, medan däremot relativa antalet avtal, som ingåtts på längre tid än 3 år, avsevärt minskats.

FörlikningS- och skiljenämnder samt regler för förhandling mellan parterna. Bestämmelser om förhandlingsordning finnas i inalles 317 avtal, fördelade såsom nedanstående sammanställning utvisar:

FörlikningS- eller skiljenämnd	Antal avtal	Antal arbetare
för samtliga tvister	18	1 626
endast för tvister om avtalets tolkning	121	7 160
Tillsamman	139	8 786
Tvister avgöras i sista hand av organisationerna	178	51 301
Summa	**317**	**60 087**

Arbetslön. Med hänsyn till i avtalen föreskrivna löneformer kunna avtalen fördelas på sätt nedanstående sammanställning utvisar:

Avtal med bestämmelser om ackordsarbete:	Antal avtal	Antal arbetare
Tidlön garanterad vid allt ackordsarbete	89	8 976
» » endast i vissa fall	64	32 736
» icke garanterad vid ackordsarbete	213	26 131
Tillsamman	366	67 843
Avtal med endast tidlönebestämmelser	152	10 214
Summa	**518**	**78 057**

Arbetstid. För 2 119 arbetsgivare och 66 674 arbetare, eller 85·4 % av samtliga avtalsberörda, hava träffats avtal, som innehålla bestämmelser om arbetstid. Detta arbetarantals fördelning efter bestämmelserna om den ordinarie arbetstidens längd framgår av efterföljande sammandrag:

Arbetstid per vecka	Arbetare antal	%	Arbetstid per vecka	Arbetare antal	%
48 timmar och därunder	713	1·1	58 timmar	966	1·4
49—53 timmar	3 255	4·8	59 »	4 272	6·5
54 »	1 632	2·6	60 »	2 931	4·4
55—56 »	6 709	10·0	över 60 timmar	1 927	2·8
57 »	44 269	66·4	*Summa*	**66 674**	*100·0*

Ersättning vid olycksfall och sjukhjälp. Bestämmelser om *ersättning vid olycksfall* förekomma i 407 avtal med 66 225 berörda arbetare. Härav stadga 344 avtal försäkring enligt 1901 års lag. Försäkringspliktens omfattning framgår av nedanstående sammanställning.

Olycksfallsförsäkring enligt lagen 5/7 1901	Antal avtal	Antal arbetare
utan tillägg av annan försäkring	198	48 548
med » » karensförsäkring	101	5 774
» » » » och försäkring utom arbetet	45	3 423
Summa	**344**	**57 745**

Ersättning under karenstiden genom direkt utbetalning från arbetsgivaren föreskrives i 233 avtal. Bland dessa ingå flertalet av de i ovanstående tablå redovisade avtal, vilka stipulerat olycksfallsförsäkring utan tillägg av karensförsäkring. Endast i 28 avtal — med tillsammans 1 508 arbetare — föreskrevs försäkring enligt 1901 års lag utan något som helst tillägg angående ersättning under karenstiden. Inalles innehöllo 379 avtal med 64 717 arbetare bestämmelser om karensersättning i ena eller andra formen.

Bestämmelser om *sjukdagsersättning eller annan sjukhjälp* förefinnas i 243 avtal med 55 314 arbetare. Sjukhjälpen utgår enligt 96 avtal (7 732 arbetare) i form av sjukdagsersättning direkt från arbetsgivaren och enligt 11 avtal (2 219 arbetare) genom sjukförsäkring; övriga 136 avtal tillförsäkra arbetarna ingen kontant ersättning, men däremot kostnadsfri läkarvård samt i vissa fall även fri medicin och sjukhusvård. Dylika förmåner utgå i stor utsträckning även vid sidan av den kontanta sjukdagsersättningen. Inalles innehålla sålunda 185 avtal med tillhopa 49 968 arbetare bestämmelser om fri läkarvård eller annan sjukvård.

Kollektivavtalens övriga innehåll. Bestämmelser om rätt för arbetsgivaren att *leda och fördela arbetet* samt fritt antaga och avskeda arbetare förefunnos i 270 avtal med 59 111 berörda arbetare. Av dessa innehålla 17 avtal stadgande av den art, som i § 23 av svenska arbetsgivareföreningens stadgar omförmäles, utan något modifierande tillägg. I samtliga övriga hithörande avtal är § 23 kompletterad med bestämmelser till skydd för föreningsrätten, och hava dessa bestämmelser i de flesta fall formulerats i överensstämmelse med den s. k. kompromissen av december 1906.

Bestämmelser till skydd för *föreningsrätten* förekommo inalles i 285 avtal med 60 881 arbetare, därav i 32 avtal utan samband med bestämmelser om arbetets ledning. I 67 av ifrågavarande avtal förefanns emellertid en klausul angående inskränkning i föreningsrätten för innehavare av vissa anställningar, som innebära särskilt uppdrag att bevaka arbetsgivarens intressen (förmän, vakter m. fl.).

I 69 avtal stadgades, att vid avskedande och stundom även vid antagande hänsyn skall tagas till arbetarens *personliga förhållanden*, såsom boningsort, anställningstid, försörjningsplikt och ålder.

Bestämmelser om *organisationstvång* eller företrädesrätt till arbete för fackföreningsmedlemmar förekommo i 37 avtal, varibland flertalet inom livsmedelsindustrien (bagerier och slakterier).

Bestämmelser rörande *utbildningstid och lärlingsväsen* förefinnas i 101 avtal med tillsammans 5 473 arbetare. De allmännast förekommande bestämmelserna av hithörande slag avse lärlingslöner och lärotidens längd (90 avtal). S. k. lärlingsregulativ, d. v. s. föreskrift om begränsning av de hos en arbetsgivare sysselsatta lärlingarnas antal, förefinnes i 38 avtal, varjämte 30 avtal innehålla bestämmelser om lärlings minimi- eller maximiålder. Föreskrifter om skyldighet för arbetsgivaren att bereda lärling regelbunden sysselsättning året om och allsidig utbildning i verkligt yrkesarbete finnas i 13 avtal samt bestämmelser om lärlings skyldighet att besöka yrkesskola i 8 avtal.

Arbetstidens längd inom industri och hantverk.

Arbetstidskommittén har för fullgörande av sitt uppdrag att förbereda en lagstiftning angående arbetstidens längd och förläggning föranstaltat särskilda statistiska utredningar rörande vissa arbetstidsförhållanden inom industri och hantverk, för vilka utredningar en preliminär redogörelse lämnas i bilaga till kommitténs betänkande med förslag till begränsning av arbetstiden. Ifrågavarande utredningar äro tvenne, varav den ena verkställts med användande av ingångna kollektivavtal, den andra däremot på grundvalen av särskilda uppgifter, som för ändamålet införskaffats från de olika arbetsställena. I det följande lämnas en redogörelse för de viktigaste resultaten av dessa utredningar.

A. Arbetstiden enligt kollektivavtalen.

Materialet för undersökningen av arbetstidens längd enligt kollektivavtalen utgöres av de tryckta årsberättelserna över ingångna kollektivavtal, som för åren 1908—1917 utarbetats av kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik och efter inrättandet av socialstyrelsen av detta ämbetsverk. På denna väg kan dock endast en ungefärlig föreställning om arbetstidens längd och arbetstidsförhållandenas utveckling erhållas. De för belysning härav medelst detta tillvägagångssätt utvunna huvudresultaten kunna sammanfattas i nedanstående tablå, innehållande en procentisk fördelning av arbetarna efter arbetstidens längd, varvid avtalen fördelats på två grupper, allteftersom de ingåtts under någon av femårsperioderna 1908—1912 eller 1913—1917. Beträffande arbetstidssiffrorna bör framhållas, att de avse ordinarie arbetstid utan hänsyn till övertidsarbete, som givetvis i större eller mindre utsträckning förekommit. Vidare hava raster, där dessa varit inräknade i den i avtalen angivna arbetstiden, såvitt möjligt fråndragits denna för erhållande av nettoarbetstiden. I vissa fall är emellertid den här behandlade arbetstiden att anse såsom maximiarbetstid eller den högsta tillåtna ordinarie arbetstiden, vilken vid varjehanda tillfällen reduceras. I en del fall föreskriva avtalen olika arbetstider för skilda kategorier av arbetare, och har då endast arbetstiden för huvudgruppen arbetare kommit i betraktande. Då skiftarbete förekommit vid sidan av vanligt dagarbete, har i regel den för dagarbetare föreskrivna arbetstiden varit bestämmande för arbetarnas fördelning på de särskilda kolumnerna. Där olika arbetstider funnits stipulerade för sommar och vinter, har hänsyn tagits endast till sommararbetstiden.

Avtal ingångna under perioden	Procenttal arbetare berörda av avtal, vilka fastställt en veckoarbetstid (i timmar) av					
	högst 48	49—54	55—57	58—60	61—66	över 66
1908—1912	3·0	13·9	37·0	43·0	2·7	0·4
1913—1917	2·9	8·6	42·0	44·7	1·5	0·3

Inom kollektivavtalens giltighetsområde i dess helhet synes sålunda knappast några avsevärdare förändringar i fråga om arbetstidens längd hava ägt rum från den första till den andra av de bägge femårsperioderna. Det må emellertid framhållas, att den för redovisningstiden karaktäristiska starka utvecklingen från lokalavtal till avtal för större distrikt eller t. o. m. hela riket kan hava påverkat begreppet avtalsenlig arbetstid därhän, att detsamma nu i högre grad än förr innebär en över den faktiska arbetstiden svävande och blott dess övre gräns fixerande maximalarbetstid.

B. Arbetstiden enligt uppgifter från företagen.

Undersökningens omfattning. Av större betydelse är emellertid den undersökning av arbetstidens längd, som utförts på grundvalen av särskilda från företagen inhämtade uppgifter. Dessa uppgifter skulle närmast avse år 1917 men borde, därest arbetsförhållandena vid något företag nämnda år väsentligt avvikit från de normala, uppgifter i stället lämnas för närmast föregående någorlunda normala år. Detta har vid undersökningen så tillämpats, att flertalet företag lagt år 1917 till grund. För vissa näringsgrenar, där kristidens råvarubrist e. d. gjort nämnda års arbetsförhållanden i hög grad onormala, såsom t. ex. textil- och margarinindustrierna, har dock »normalåret» vanligen förlagts något tillbaka i tiden, i regel till 1916 men i vissa fall även till 1915, 1914 eller 1913.

Undersökningen berör sammanlagt 13 346 arbetsställen, från vilka redovisats 438 838 arbetare. Av ifrågavarande arbetsställen hava 6 299, med 411 601 arbetare, vartdera omfattat minst 10 arbetare eller eljes (genom arbetets indelning på skift e. d.) kunnat anses mera fabriksmässigt organiserade och därför räknats till den större eller medelstora industrien, medan övriga 7 047 arbetsställen med sammanlagt 27 237 arbetare representerat småindustrien och hantverket. Att utredningen i stort sett måste betraktas som synnerligen fullständig, framgår därav, att hela antalet arbetare inom industri och hantverk i kommerskollegii berättelser däröver för åren 1916 och 1915 angives till 447 663, vilken siffra med endast omkring 2 % — eller om de till näringsgrenarna flottning, renhållningsverk, landtransport och »annan yrkesrörelse» hörande arbetarna, vilka ej finnas medtagna i kollegii berättelser, frånräknas — med c:a 5 % överstiger det här redovisade arbetarantalet. Fördelas detta på olika huvudgrupper av industrier, finner man, att gruppen malmbrytning och metallindustri kommer i första rummet med 141 533 arbetare eller icke mindre än 32·2 % av hela antalet. Därnäst följa träindustri med 73 741 arbetare (16·8 %), textil- och beklädnadsindustri med 45 677 (10·4 %), jord- och stenindustri med 42 415 (9·7 %), pappers- och grafisk industri med 38 712 (8·8 %) samt livsmedelsindustri med 36 681 (8·4 %).

Veckoarbetstid för samtliga arbetare. Den ordinarie nettoarbetstidens längd per vecka är givetvis av större vikt att känna än dess längd per dag. Arbetstiden är nämligen ofta å vissa dagar i veckan, speciellt lördagar, kortare (eller längre) än å andra dagar, varjämte det ordinarie arbetet även kan fortgå å sön- och helgdagar. Av den utförliga tabellariska framställning rörande arbetstidens faktiska längd inom olika industri- och hantverksgrenar, som på grundvalen av arbetsgivarnas uppgifter utarbetats, lämnas en sammanfattning i efterföljande tabell. Siffrorna avse nettoarbetstiden, d. v. s. arbetstiden med frånräknande av raster. Anmärkas må, att vid beräkningen av nettoarbetstidens längd endast regelbundna raster frånd ragits, sålunda i regel icke skiftarbetares o. d. oregelbundna måltidsraster. Vidare bör observeras, att för ett stort antal skiftarbetare, vilka hava olika lång arbetstid olika veckor, såsom ordinarie arbetstid angivits det genomsnittliga antalet timmar per vecka.

Av samtliga redovisade arbetare hade 2 729 eller 0·6 % en arbetsvecka å mindre än 42 timmar, under det att densamma utgjorde 84 timmar eller därutöver för 3 680 eller 0·8 %. Arbetstiden inom vårt näringsliv företer sålunda oerhörda skiljaktigheter.

Yrkesgrupper och yrkesgrenar		Antal arbetare	Antal arbetare, vilkas arbetstid per vecka (med frånräknande av raster) varit i timmar											Genomsnittlig nettoarbetstid, timmar
			under 48	48	49–51	52–53	54–55	56	57	58–59	60	över 60	obestämt antal	
Malmbrytning och metallindustri		141 533	8 785	3 371	5 704	8 366	19 241	38 336	39 089	7 482	4 526	6 529	104	55·3
Jord- och stenindustri		42 415	1 907	2 016	2 272	2 703	3 796	2 158	8 527	10 588	5 113	1 481	1 854	56·0
Flottning- och träindustri		73 741	872	333	1 680	3 547	7 435	7 437	23 597	18 832	7 749	2 036	223	56·9
Pappers- och grafisk industri		38 712	997	1 820	5 180	3 046	4 820	1 687	1 901	5 031	5 479	8 704	47	57·9
Livsmedelsindustri		36 681	2 097	607	1 198	4 092	2 492	1 348	3 236	3 704	9 733	6 951	1 223	59·3
Textil- och beklädnadsindustri		45 677	1 338	1 454	2 234	3 622	5 328	2 034	9 917	7 794	10 521	740	695	56·2
Läder-, hår- och gummivaruindustri		15 463	193	89	360	892	8 819	1 200	1 610	1 131	480	203	486	54·8
Kemisk-teknisk industri		16 052	394	156	610	728	1 483	1 760	7 315	1 837	1 029	719	21	56·6
Byggnadsverksamhet		12 913	126	44	140	706	1 627	1 673	7 385	676	309	185	42	56·2
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.		6 703	78	59	90	210	600	1 517	2 409	297	529	759	155	57·5
Land- och sjötransport		7 269	193	15	10	35	326	5	3 073	1 780	1 343	23	466	57·5
Annan yrkesrörelse		1 679	77	55	132	188	324	204	279	226	111	70	13	54·7
Samtliga arbetare	antal	**438 838**	**17 057**	**10 019**	**19 610**	**28 185**	**56 291**	**59 359**	**108 338**	**59 378**	**46 922**	**28 400**	**5 329**	**56·4**
	%	100·0	3·9	2·3	4·5	6·4	12·8	13·5	24·7	13·5	10·7	6·5	1·2	—
Därav minderåriga	antal	**54 423**	**2 324**	**1 480**	**2 922**	**4 126**	**8 741**	**6 881**	**15 726**	**7 400**	**3 453**	**782**	**638**	**55·3**
	%	100·0	4·3	2·6	5·4	7·6	16·1	12·6	28·9	13·6	6·3	1·4	1·2	—

Ovanstående tabell giver dock vid handen, att flertalet arbetare, 283 366 eller 64·5 % (av de minderåriga 71·2 %), haft en ordinarie veckoarbetstid av 54—59 timmar, däribland 108 338 eller 24·7 % av 57 timmar och 59 359 eller 13·5 % av 56 timmar. Bland övriga arbetare hava 46 922 eller 10·7 % arbetat 60 timmar per vecka och 28 400 eller 6·5 % över 60 timmar (bland de minderåriga endast 1·4 %), medan åter 17 057 eller 3·9 % (bland de minderåriga 4·3 %) arbetat mindre än 48 och 10 019 eller 2·3 % (bland de minderåriga 2·6 %) 48 timmar.

Arbetare med ovanligt lång veckoarbetstid träffas huvudsakligen vid råsockerbruk, där arbetstiden varit längre än 60 timmar för 4 336 arbetare (67·8 % av hela antalet till denna industri hörande arbetare), samt vid pappersbruk och pappersmassefabriker, där detsamma varit fallet för 4 536, resp. 4 105 arbetare (52·1, resp. 27·3 %), och vid järn- och stålverk, där så inträffat med 4 125 man (27·2 %). Bland arbetare med ovanligt kort (högst 48 timmars) arbetstid märkas icke mindre än 7 729 (65·1 %) av järngruvornas arbetare, vidare 1 741 (2·7 %) av de mekaniska verkstädernas, 1 608 (15·3 %) av sömnadsfabrikernas, 1 559 (21·1 %) av boktryckeriernas, 1 452 (79·8 %) av kolgruvornas, 1 187 (22·0 %) av glasbrukens och 1 149 (34·4 %) av mejeriernas. De ibland dessa arbetare, för vilka arbetstiden understigit 48 timmar, träffas huvudsakligen bland järngruvornas underjordsarbetare (4 970) samt vid mekaniska verkstä-

der (1 611), mejerier (996), sömnadsfabriker (800) och glasbruk (748). Man finner, att för en del arbetare, särskilt vid järngruvor (625), glasbruk (451), mejerier (433) och sömnadsfabriker (224), arbetstiden t. o. m. understigit 42 timmar. Av dessa arbetare hava endast ett fåtal (resp. 64, 44, 11 och 44) varit minderåriga.

Utvecklingen under de senaste tolv åren belyses av följande sammanställning av samtliga redovisade arbetares procentiska fördelning efter veckoarbetstidens längd år 1905[1] och år 1917:

År	Hela antalet redovisade arbetare	Därav (i %) med en nettoarbetstid per vecka av timmar										
		under 48	48	49—51	52—53	54—55	56	57	58—59	60	över 60	obestämt
1905	345 446	2·9	2·9	1·7	1·9	6·1	3·9	8·5	13·2	34·7	20·9	3·3
1917	438 838	3·8	2·3	4·5	6·4	12·9	13·5	24·7	13·5	10·7	6·5	1·2

Bortser man från en något olika fördelning av de representerade industrigrupperna de båda åren, återspeglar sammanställningen den förskjutning mot kortare arbetstid, vilken ägt rum under den mellanliggande tidsperioden. Mot den ansamling omkring 60 timmars veckoarbetstid, som kan iakttagas för år 1905, svarar en om än mindre utpräglad koncentration kring 57 timmar år 1917.

Beräknar man på grundval av de särskilda uppgifterna medelarbetstiden per vecka, finner man, att denna utgjort 56·4 timmar för samtliga arbetare och för de minderåriga något mindre eller 55·3 timmar. Motsvarande medeltal för de större industrigrupperna visa icke några avsevärda divergenser. Det högsta medeltalet, 59·3 timmar, erhålles för livsmedelsindustrien och det minsta (54·8) för läder-, hår- och gummivaruindustrien, om man bortser från den lilla gruppen »annan yrkesrörelse» (med 54·7 timmar).

Vad de särskilda industrigrenarna beträffar, uppvisa råsockerbruken den längsta genomsnittliga veckoarbetstiden med 73·5 timmar, under det att den kortaste, frånsett biografer med 30·9 timmar, beräknats för järngruvor med 48·7 timmar.

År 1905 utgjorde den för samtliga redovisade arbetare uträknade genomsnittliga arbetstiden 59·5 timmar per vecka, vadan alltså en genomsnittlig arbetstidsförkortning av 3·1 timmar per vecka sedan dess skulle hava ägt rum. Även inom varje särskild industri har den genomsnittliga arbetstiden något förkortats (utom vid råsockerbruken, där medeltalet t. o. m. blivit högre, vilket dock uteslutande synes bero på år 1917 förändrat redovisningssätt beträffande skiftarbetarnas raster). Den förkortning av den genomsnittliga arbetstiden, som kan konstateras, har i allmänhet belöpt sig till 2 à 3 timmar.

Veckoarbetstid vid arbetsställen av olika storlek. I efterföljande tablå lämnas en sammanfattning av nettoarbetstidens längd per vecka för samtliga arbetare vid 6 299 större och 7 047 mindre arbetsställen.

		Hela antalet arbetare	Antal arbetare, vilkas arbetstid per vecka (med frånräknande av raster) varit i timmar											Genomsnittlig nettoarbetstid, timmar
			under 48	48	49—51	52—53	54—55	56	57	58—59	60	över 60	obestämt antal	
Arbetare vid *större* arbetsställen	antal	411 601	15 553	9 290	17 478	26 659	53 156	57 057	104 175	54 650	42 992	26 489	4 102	56·5
	%	*100·0*	*3·8*	*2·3*	*4·2*	*6·5*	*12·9*	*13·9*	*25·3*	*13·3*	*10·4*	*6·4*	*1·0*	
Därav minderåriga	antal	51 505	2 138	1 328	2 591	3 909	8 316	6 604	15 238	6 936	3 177	677	591	55·3
	%	*100·0*	*4·2*	*2·6*	*5·0*	*7·6*	*16·1*	*12·8*	*29·6*	*13·5*	*6·2*	*1·3*	*1·1*	
Arbetare vid *mindre* arbetsställen	antal	27 237	1 504	729	2 132	1 476	3 135	2 302	4 163	4 728	3 930	1 911	1 227	55·9
	%	*100·0*	*5·5*	*2·7*	*7·8*	*5·4*	*11·5*	*8·5*	*15·3*	*17·4*	*14·4*	*7·0*	*4·5*	
Därav minderåriga	antal	2 918	186	102	331	217	425	277	488	464	276	105	47	54·9
	%	*100·0*	*6·4*	*3·5*	*11·3*	*7·4*	*14·6*	*9·5*	*16·7*	*15·9*	*9·5*	*3·6*	*1·6*	

[1] Uppgifterna för 1905 äro hämtade från den år 1911 av kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik utgivna undersökningen: Arbetstidens längd inom industri och hantverk i Sverige.

För de större företagen överensstämmer veckoarbetstidens längd med motsvarande fördelning av samtliga industri- och hantverksarbetare, såsom ock naturligt är, då de större industriföretagens arbetare utgöra 93·8 % av samtliga och sålunda fullständigt dominera. I medeltal för samtliga arbetare inom den egentliga industrien blir veckoarbetstidens längd 56·5 timmar (för minderåriga 55·3). Större bliva avvikelserna, då småindustriens och hantverkets arbetare redovisas för sig. Dessa uppvisa en mera splittrad fördelning på olika arbetstidsgrupper än de större industriföretagens arbetare, och någon koncentration kring någon viss arbetstid kan över huvud knappast för dem iakttagas. Obestämd arbetstid förekommer jämväl, såsom man kunde vänta, i ett relativt större antal fall vid de små arbetsställena än vid de större, nämligen för 4·5 % av flertalet arbetare vid de förra mot endast 1·0 % vid de senare. Den genomsnittliga veckoarbetstiden blir för småföretagens arbetare 55·9 timmar (för minderåriga 54·9), alltså något kortare än för industriföretagens arbetare. Detta i viss mån överraskande resultat beror väsentligen på förhållandena inom grupperna pappers- och grafisk industri samt livsmedelsindustri, där genomsnittstalen för arbetarna vid mindre arbetsställen bliva resp. 51·7 och 54·6 timmar, medan de för de större företagens arbetare uppgå ända till 58·2 resp. 60·4 timmar, bl. a. beroende på förekomsten vid sistnämnda företag av skiftarbetare med lång arbetstid. För flertalet övriga större industrigrupper ställer sig däremot arbetstiden i genomsnitt per vecka något längre vid de små företagen än vid de stora.

Inom de särskilda näringsgrenarna och speciellt inom sådana, där den hantverksmässiga driften spelar någon mera betydande roll, har skillnaden mellan de stora och små företagens genomsnittliga veckoarbetstid varit stor särskilt i fråga om sömnadsyrket och skofabrikationen, varest veckoarbetstiden för de förra varit resp. 4·8 och 3·3 timmar kortare än för de senare.

Veckoarbetstid för skiftarbetare. Om arbetet inom vissa näringsgrenar i större utsträckning är ordnat på skift, inverkar detta avsevärt på arbetstidens längd. Skiftanordningen innebär, att vederbörande arbetare äro indelade i två eller flera arbetslag, vilka avlösa varandra enligt en bestämd plan, som dock kan vara väsentligt olika vid skilda arbetsställen och för olika yrkesspecialiteter.

I efterföljande tabell lämnas en redogörelse för nettoarbetstidens längd per vecka för skiftarbetare.

Antalet arbetsställen, vid vilka skiftarbete befunnits regelmässigt förekomma, utgjorde 1 335, och antalet däri sysselsatta skiftarbetare belöpte sig, såsom av tabellen framgår, till 58 047. Dessa tal utgjorde resp. 10·0 och 13·2 % av samtliga undersökta arbetsställen och redovisade arbetare. År 1905 utgjorde motsvarande relationstal 5·8 och 12·5 %, vadan någon ökning av skiftarbetets användning sedan dess synes hava ägt rum. Man finner av tabellen, att skiftarbete förekommit relativt mest inom gruppen pappers- och grafisk industri — däribland vid pappersmassefabrikerna för 59·3 % av arbetarna och vid pappersbruken för 40·6 % — inom gruppen kraft-, belysnings- och vattenverk m. m. (för 26·8 % av arbetarna), inom livsmedelsindustri (för 17·6 %, huvudsakligen sockerbruksarbetare), inom gruppen malmbrytning och metallindustri — vid järngruvorna för 56·1 %, vid andra gruvor för 52·1 %, vid järn- och stålverken för 57·4 %, inom järn- och stålmanufakturen för 21·1 % — inom kemisk-teknisk industri (för 11·3 %, år 1905 för endast 5·2 %), inom flottning och träindustri — däribland för icke mindre än 54·8 % av arbetarna vid sorteringsbommar, men för endast 7·1 % av sågverksarbetarna — samt inom jord- och stenindustri (för 6·4 %), beträffande speciellt cementfabrikernas arbetare för icke mindre än 23·6 %. Mycket sällsynt har åter skiftarbetets förekomst varit inom textilindustrien, läder-, hår- och gummivaruindustrien, byggnadsindustrien och stuverirörelsen.

Nettoarbetstidens längd — vilken här visserligen i stor utsträckning torde sammanfalla med bruttoarbetstiden — var såsom tabellen vidare ger vid handen synnerligen växlande. För 15·4 % av samtliga 58 047 skiftarbetare utgjorde sålunda nettoarbets-

Yrkesgrupper	Antal skift-arbe-tare	Antal skiftarbetare, vilkas arbetstid per vecka (med frånräknande av raster) varit i timmar											Genom-snittlig netto-arbets-tid, timmar
		under 48	48	49—55	56	57—59	60	61—65	66—71	72	över 72	obe-stämt antal	
Malmbrytning och metallindustri	24 257	7 117	2 075	2 262	4 053	1 280	1 810	3 496	1 081	668	415	—	54·2
Jord- och stenindustri	2 707	687	230	426	280	154	44	180	74	42	560	30	57·1
Flottning och träindustri	6 725	180	143	2 158	27	1 126	2 248	481	349	2	11	—	57·4
Pappers- och grafisk industri	13 311	360	836	852	1 409	219	2 775	992	780	4 719	367	2	63·3
Livsmedelsindustri	6 463	190	51	244	94	91	1 147	337	280	386	3 639	4	73·0
Textil- o. beklädnadsindustri	269	154	71	31	—	—	—	11	2	—	—	—	47·6
Läder- hår- och gummivaruindustri	31	—	—	18	11	—	—	—	—	—	2	—	54·3
Kemisk-teknisk industri	1 819	20	24	462	742	38	53	179	72	53	176	—	59·1
Byggnadsverksamhet	443	—	—	293	—	—	—	150	—	—	—	—	56·5
Kraft-, belysnings- o. vattenverk m. m.	1 806	37	13	363	901	48	82	61	130	66	92	13	58·3
Land- och sjötransport	211	192	—	8	—	—	11	—	—	—	—	—	46·1
Annan yrkesrörelse	5	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	46·9
Samtliga arbetare antal	**58 047**	**8 940**	**3 443**	**7 119**	**7 517**	**2 956**	**8 170**	**5 887**	**2 768**	**5 936**	**5 262**	**49**	**59·1**
Samtliga arbetare %	100·0	15·4	5·9	12·3	12·9	5·1	14·1	10·1	4·8	10·2	9·1	0·1	
Därav minderåriga antal	**2 613**	**595**	**313**	**573**	**237**	**143**	**422**	**188**	**96**	**29**	**17**	—	**53·2**
Därav minderåriga %	100·0	22·8	12·0	21·9	9·1	5·5	16·0	7·2	3·7	1·1	0·7	—	

tiden per vecka mindre än 48 timmar, för 5·9 % 48, för 12·3 % 49—55, för 12·9 % 56, för 5·1 % 57—59, för 14·1 % 60, för 14·9 % 61—71, för 10·2 % — huvudsakligen en del arbetare vid trämasse- och pappersfabriker — 72 och för 9·1 % över 72 timmar. Flertalet av de till den sistnämnda gruppen hörande arbetarna hava haft 84 timmars veckoarbetstid och utgöres förnämligast av sockerbruksarbetare.[1]

Till jämförelse må nämnas, att medan år 1917 sammanlagt 51·5 % av samtliga skiftarbetare hade en veckoarbetstid av mindre än 60 timmar, var detta år 1905 endast fallet med 27·3 %. Skillnaden beror visserligen till någon del på, att vissa industrier med relativt kort skiftarbetstid blivit förhållandevis mera representerade 1917 än 1905, men likväl kan man i fråga om mycket betydande skiftindustrier iakttaga en bestämd förskjutning mot kortare arbetstid. Medan sålunda av järn- och stålverkens skiftarbetare år 1905 endast 15·0 % och bland pappersmasseindustriens icke mera än 9·2 % hade mindre än 60 timmars veckoarbetstid, hade motsvarande procenttal år 1917 stigit till 53·4, resp. 29·8, vilket förhållande uppenbarligen sammanhänger med dessa industriers ovan omförmälda övergång i stor utsträckning till treskiftsindelning med tre arbetslag.

I medeltal för samtliga skiftarbetare har nettoarbetstidens längd per vecka utgjort 59·1 timmar (för de minderåriga 53·2). Den kortaste genomsnittliga veckoarbetstiden har konstaterats för järngruvorna med 42·9 timmar, den längsta däremot för tegelbrukens brännare o. d., för vilka den uppgått till 75·5 timmar.

[1] Enligt gällande kollektivavtal betalas vid råsockerbruken arbete över 60 timmar per vecka såsom övertidsarbete.

Yrkesgrenar	Hela antalet arbetare med övertidsarbete	Därav arbetare, vilkas övertid i genomsnitt per år utgjort					Antal övertidstimmar i genomsnitt per år och arbetare
		under 50 timmar	50—149 timmar	150—299 timmar	300 timmar och däröver	ej uppgivet antal timmar	
Järnmalmsgruvor och anrikningsverk	1 556	981	325	141	109	—	80·7
Verk för framställning av järn och stål	1 463	730	446	232	55	—	93·6
Järn- och stålmanufaktur	3 028	1 351	1 307	199	127	44	86·8
Mekaniska verkstäder	21 962	10 196	6 345	3 022	1 916	483	114·1
Metallmanufaktur	3 340	1 434	1 197	375	180	154	106·3
Torvindustri	41	21	1	17	2	—	106·6
Brytning jämte grovhuggning och krossning av sten	38	14	22	1	1	—	48·9
Tegelbruk	638	483	98	35	22	—	57·5
Sågverk och hyvlerier	1 287	693	301	212	81	—	89·9
Snickeri- o. möbelfabriker	,2 124	1 087	695	202	78	62	82·3
Pappersfabriker	3 527	1 372	1 178	551	426	—	121·4
Pappersbruk och pappfabriker	2 492	652	686	463	691	—	177·4
Boktryckerier	2 813	744	962	615	353	139	147·7
Bagerier	380	26	148	95	75	36	147·2
Råsockerbruk	4 326	1 070	2 384	816	56	—	109·5
Bryggerier och mälterier	1 979	569	622	522	266	—	147·0
Tobaksfabriker	224	60	147	17	—	—	64·8
Bomullsspinnerier o. -väverier	772	273	230	125	144	—	165·2
Ullspinnerier och ylleväverier	1 263	437	454	201	171	—	141·6
Sömnadsfabriker	1 230	408	598	95	16	113	53·8
Skofabriker	1 293	1 006	167	63	2	55	36·0
Tändsticksfabriker	804	422	169	130	83	—	122·9
Husbyggnadsverksamhet	207	119	30	52	4	2	111·7
Väg- och gatubyggnader	215	17	33	88	77	—	193·0
Vattenbyggnader	497	258	68	69	102	—	64·3
Elektricitetsverk	911	404	259	132	116	—	140·7
Gasverk	492	330	116	33	10	3	59·9
Renhållningsverk	798	155	241	316	86	—	122·8
Lastning och lossning	2 800	213	506	108	1	1 972	204·1
Summa och medeltal	62 500	25 525	19 735	8 927	5 250	3 063	112·3

Veckoarbetstid för olika arbetargrupper. För att undersöka i vad mån arbetstiden företer avvikelser för olika grupper av arbetare hava, i den mån materialets beskaffenhet medgivit sådan uppdelning, tre dylika grupper urskilts, nämligen dels fackarbetare, d. v. s. sådana arbetare, som äro direkt sysselsatta med industrialstrens framställning o. d., dels arbetare vid drivmaskiner, varmed avses maskinister, eldare, smörjare o. d. samt dels slutligen en grupp »övriga arbetare», till vilka räknats reparatörer, kuskar, vakter m. fl. Till den första gruppen hava hänförts 410 212 arbetare eller icke mindre än 93·5 % av samtliga, till den andra 3 139 (0·7 %) och till den tredje 25 487 (5·8 %). Man torde dock kunna antaga, att fackarbetarnas antal härvid blivit något för högt därigenom, att maskinpersonal och »övriga arbetare» företrädesvis utskilts i sådana fall, där deras arbetstid skiljer sig från fackarbetarnas, varemot i andra fall uppgiftslämnarna visat benägenhet att sammanföra ett företags samtliga arbetare i en enda grupp.

Det är under sådana förhållanden naturligt, att totalbilden av industri- och hantverksarbetarnas arbetstid så gott som helt erhåller sin prägel av fackarbetarnas. Dessas procentuella fördelning efter veckoarbetstidens längd är i det allra närmaste densamma som samtliga arbetares, och arbetstidens genomsnittliga längd blir ungefär lika stor för bägge grupperna, nämligen 56·3 timmar för fackarbetarna och 56·4 för samtliga arbetare. Under sådana förhållanden har fackarbetarnas utskiljande förnämligast den betydelsen att låta avvikelserna i arbetstid klarare framstå för övriga arbetargrupper. För arbetare vid drivmaskiner, vilka i stor utsträckning arbeta på skift, har arbetstiden i allmänhet varit längre än för fackarbetarna och i genomsnitt uppgått till 60·6 timmar per vecka. Även de företrädesvis med transport-, reparations- o. d. arbeten sysselsatta övriga arbetarnas arbetstid har plägat vara längre än fackarbetarnas, ehuru skillnaden varit mindre betydande. I genomsnitt per arbetare blir denna grupps veckoarbetstid 57·2 timmar.

Övertidsarbete. Med hänsyn till den med konjunkturförskjutningarna växlande omfattningen av övertidsarbete hade kommittén för att erhålla för de normala förhållandena beträffande förekomsten av övertidsarbete belysande genomsnittssiffror i de utsända frågeformulären begärt upplysningar i detta hänseende för vart och ett av de tre åren 1913, 1915 och 1917, men hade vid tiden för betänkandets avgivande materialets korrigering ej till fullo avslutats. Siffermässiga uppgifter om övertidsarbete meddelas emellertid för 1 094 industriella arbetsställen, vid vilka sysselsattes sammanlagt 120 569 arbetare. Av dessa hade 62 500, huvudsakligen manliga arbetare eller 51·8 % haft övertidsarbete. I vilken utsträckning övertidsarbete inom olika industrigrenar förekommit för dessa arbetare framgår av omstående tabell.

I fråga om 59 437 arbetare med övertidsarbete finnas uppgifter beträffande deras fördelning efter övertidsarbetets sammanlagda längd per år. I genomsnitt för de tre undersökningsåren har denna längd utgjort mindre än 50 timmar för 43·0 % av dessa arbetare och 50—149 timmar för 33·2 %, alltså mindre än 150 timmar för 76·2 %; för 15·0 % av de i övertidsarbetet deltagande har detta uppgått till 150—299 timmar och för 8·8 % ända till 300 timmar eller mera. I medeltal för alla övertidsarbetare blir övertidsarbetets sammanlagda längd per år och arbetare 112·3 timmar. Det högsta genomsnittliga timantalet för övertidsarbete per år, 204·1 timmar, avser lastnings- och lossningsarbete, det minsta eller 36·0 timmar skofabriker.

Arbetstidsförhållandena inom bageriyrket.

Sedan Kungl. Maj:t till arbetstidskommittén överflyttat ett tidigare åt socialstyrelsen lämnat uppdrag att verkställa utredning av arbetstidsförhållandena inom bageriyrket, har kommittén för belysning av dessa utfört tvenne statistiska utredningar, nämligen dels en översikt av arbetstidens reglering enligt gällande kollektivavtal, dels en redogörelse för arbetstidsförhållandena inom yrket, grundad på en specialbearbetning efter utvidgad plan av de primäruppgifter, vilka arbetsgivarna inom nämnda näringsgren avgivit till den av kommittén verkställda och i det föregående omnämnda allmänna utredningen rörande arbetstidens längd och förläggning inom industri och hantverk. För ifrågavarande undersökningar, vilka äro tryckta i bilaga till det av arbetstidskommittén den 22 november 1918 avgivna betänkande med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete, skall i det följande en redogörelse lämnas.

A. Arbetstidens längd enligt gällande kollektivavtal.

För undersökningen av arbetstidens reglering enligt kollektivavtal hava lagts till grund 69 den 31 mars 1918 gällande avtal (häri ej inräknade 9 avtal, som avse bröd-utkörningsarbete). Samtliga hava tillkommit under medverkan av svenska bageri- och konditoriindustriarbetareförbundet, medan arbetsgivarnas centralorganisation, Sveriges bageriidkareförening, står som part eller garant till 35 av dem. Avtalen beröra icke mindre än 623 arbetsgivare och 3 344 arbetare, och torde därför undersökningen kunna tillmätas en ganska hög grad av allmängiltighet.

Bestämmelser om arbetstid finnas i samtliga avtal, men på grund av yrkets invecklade arbetsförhållanden belysa de endast ofullständigt arbetstidens längd och fördelning.

Den i avtalen medgivna ordinarie arbetstidens längd per vecka framgår av nedanstående sammanställning, vari för jämförelses skull medtagits motsvarande uppgifter för år 1907/08 och år 1916, hämtade från inom socialstyrelsen tidigare verkställda utredningar:

Arbetstid per vecka, timmar	Antal avtal			1918 av kollektivavtal berörda arbetare	
	1907/08	1916	1918	antal	%
48	—	4	9	290	8·7
52	—	—	1	11	0·3
54	5	10	9	270	8·1
55	—	—	1	19	0·6
56	—	7	9	189	5·6
57	1	9	11	316	9·4
58	1	48	45	2 249	67·3
60	55	1	—	—	—
63	5	—	—	—	—
66	2	—	—	—	—
Summa	69	79	85	3 344	100·0

I kolumnen för år 1918 hava några avtal dubbelräknats, enär de innehålla särskilda bestämmelser för grov- och hembagerier samt för dag- och nattarbete. Sålunda stadga 4 avtal för dagarbete en tid av 58 timmar per vecka och för nattarbete av 57 timmar. Omförmälas må även, att i två avtal är arbetstiden under sommarmånaderna resp. 58 och 56 timmar, medan densamma för vintermånaderna satts till resp. 56 och 54 timmar. Av de nio avtalen med 48 timmars arbetstid per vecka gälla tre (för Malmö stad med omnejd) från 1 jan. 1918, medan två äro träffade under år 1917 och de övriga äro av äldre datum.

Jämföras talen från 1907/08 med dem för 1916, framträder en markerad utveckling mot kortare arbetstid, varemot några större förändringar knappast ägt rum från sistnämnda år till år 1918. I allmänhet hava också de avtal, vilkas giltighetstid utlöpte under år 1917, i vad beträffar arbetstidens längd oförändrat prolongerats, vilket även varit fallet med det stora flertalet avtal, vilkas förfallotid inträffat under förra hälften av år 1918.

Bestämmelser om den ordinarie arbetstidens längd per dag finnas i 32 avtal (berörande 1 104 arbetare), av vilka sex (266 arb.) föreskriva en arbetstid av 8 timmar, nio (128 arb.) av 9 timmar, fem (51 arb.) av $9^1/_2$ timmar, ett (30 arb.) av 9 timmar 40 minuter samt elva (629 arb.) av 10 timmar.

De bestämmelser, som i vissa avtal finnas om medgiven högsta längd för övertidsarbete, hava här nedan sammanställts med i samma avtal befintliga stadganden om den ordinarie arbetstidens längd.

Högsta medgivna arbetstid pr vecka, timmar	Därav ordinarie arbetstid, tim.	Därav övertid (maximum), tim.	Antal avtal
68	56	12	1
68	58	10	1
67	58	9	1
65	56	9	1
64	58	6	2
54	48	6	2
pr dag timmar			
13	10	3	2
12	10	2	1
11	9	2	1

I tvenne avtal (vid föreningsbagerier) stadgas, att om övertidsbetalningen per vecka under någon tid uppgår till ett belopp motsvarande den ordinarie avlöningen, skall en ny arbetare anställas.

Av samtliga avtal för *egentliga bagerier* innehålla 40 bestämda föreskrifter angående den dagliga arbetstidens början, vilken, med bortseende från det någon eller några timmar tidigare begynnande trågarbetet, infaller tidigast kl. 1 f. m. i 1 fall, 2 f. m. i 2 fall, 3 f. m. i 3 fall, 4 f. m. i 3 fall, 5 f. m. i 10 fall, 6 f. m. i 20 fall samt kl. 12 middag i 1 fall. I 29 av dessa avtal angives även tidpunkten för det dagliga arbetets slut, vilket i det sist anförda fallet inträder kl. 12 midnatt samt i några andra fall kl. 9—10 e. m., men eljest i regel kl. 5—8 e. m.

Vad beträffar arbetet i *konditorier*, bestämmes i sex avtal tiden för dess början till tidigast kl. 6 f. m., i ett avtal till kl. 5 och i ett till kl. 7 f. m. Wienerbagare få börja arbetet kl. 5 f. m. enligt fyra avtal, kl. 4 enligt tre och kl. 12 midnatt enligt ett avtal.

I de avtal, vilka icke innehålla några föreskrifter angående arbetstidens förläggning, heter det vanligen, att »bageriarbetarna skola infinna sig till arbetet vid de tider under dygnet, som bageriidkarna, var och en för sitt bageri, bestämma». I denna arbetsgivarens bestämmanderätt göra likväl avtalen, om än indirekt, vissa av hänsyn till arbetarna betingade inskränkningar.

I avsikt att bereda arbetaren så fullständig vila som möjligt under sön- och helgdagsdygn har i flertalet avtal bestämts, när arbetet skall sluta lördag eller helgdagsafton, och när det åter skall taga sin början å sön- eller helgdagens kväll eller den följande dagens morgon. Förstnämnda tidpunkt är i 9 avtal satt till kl. 1—2 e. m., i 14 avtal till 3—4 e. m. och i 25 avtal till 5—6 e. m. Arbetet skall återupptagas under den på sön- eller helgdagen följande natten kl. 10—12 e. m. enligt 16 avtal, kl. 2—3 f. m. enligt 11 avtal, kl. 4—5 f. m enligt 10 avtal och kl. 6 f. m. enligt ett avtal, häri dock ej inräknade nödiga förarbeten. Om tre helgdagar inträffa i omedelbar följd, skall enligt 18 avtal en av dem (enligt 9 avtal den sista) räknas som vanlig arbetsdag, enligt ett avtal som halv arbetsdag. Två avtal medgiva i dylikt fall, att arbetstiden dygnet förut utsträckes intill 15 timmar (ordinarie arbetstid 10 timmar). Helgdagar få enligt 24 avtal icke »inarbetas». I 5 avtal föreskrives emellertid, att två, högst 3 timmar av helgdag få uttagas på en annan dag.

Av avtal, tillkomna efter den 31 mars 1918, hava 9 varit tillgängliga. Den dagliga arbetstiden utgjorde 8 timmar för 4 av dessa med 84 arbetare. Arbetstiden per vecka utgjorde 48 timmar i 8 avtal avseende 283 arbetare, under det att ett avtal, gällande för 96 arbetare, föreskrev en veckoarbetstid av 55 timmar. I två avtal, båda upptagande en ordinarie veckoarbetstid å 48 timmar, funnos bestämmelser om övertidsarbetets längd. Denna fick per vecka icke överstiga 3 timmar enligt det ena avtalet och 10 timmar enligt det andra. Den högsta tillåtna veckoarbetstiden utgjorde sålunda resp. 51 och 58 timmar.

B. Arbetstidsförhållandena enligt uppgifter från arbetsgivare.

Undersökningens omfattning. För förevarande undersökning, vartill materialet insamlades under sommaren och hösten 1918, hava använts tvenne frågeformulär, varav det ena avsetts för arbetsställen med i regel över 10 arbetare, det andra för övriga, mindre arbetsställen. Uppgifterna skulle närmast avse år 1917, men borde därest arbetsförhållandena vid något företag nämnda år i väsentlig mån avvikit från de normala, uppgifter i stället lämnas för närmast föregående någorlunda normala år. Detta har vid undersökningen så tillämpats, att av de 367 bagerier, varifrån uppgifter föreligga, 354 lagt år 1917, 11 år 1916, 1 år 1915 och 1 år 1913 till grund för sin statistik.

Av de 367 bagerier, som undersökningen sålunda omfattar, voro 117 större och 250 mindre med tillhopa 4 108 resp. 3 086 och 1 022 arbetare. Beträffande de större bagerierna torde undersökningen kunna betraktas som någorlunda fullständig, under det att den i fråga om de mindre ej kan anses utgöra mer än ett stickprov.

Fördelas de redovisade bagerierna på olika storleksklasser, finner man, att 158 sysselsatte vartdera mindre än 5 arbetare, 92 5—9, 105 10—49, 8 50—99 och 4 100 arbetare eller mera.

Av en uppdelning av de större företagen samt de särskilda avdelningar, som kunna förekomma inom ett och samma företag, efter tillverkningens huvudsakliga art framgår, att antalet redovisade fin-, grov- och limpbagerier utgjorde 78 med sammanlagt 1 453 arbetare, antalet spisbrödsbagerier 49 med sammanlagt 1 128 arbetare, antalet konditorier 30 med sammanlagt 253 arbetare och antalet käxfabriker 4 med sammanlagt 252 arbetare. Inalles 305 större och mindre bagerier med 3 623 arbetare funnos i städer, under det att 62 med 485 arbetare voro förlagda till landsbygden. Vid en undersökning av arbetarnas fördelning på yrkesgrupper finner man, att 3 350 eller 81·6 %

av samtliga voro fackarbetare (egentliga bageri- och konditoriarbetare), 38 eller 0·9 % arbetare vid drivmaskiner (maskinister och eldare) samt 720 eller 17·5 % »övriga arbetare» (utkörare, brödräknare m. fl.). Av samtliga bageriarbetare voro 2 849 eller 69·4 % män och 1 259 eller 30 6 % kvinnor. Blott 348 eller 8·5 % av arbetarna hava uppgivits vara minderåriga, och är relationstalet något större för de kvinnligas än för de manligas vidkommande. En jämförelse mellan bagerier av olika storlek och slag visar, att medan de kvinnliga arbetarna vid fin-, grov- och limpbagerierna endast utgöra cirka $^1/_7$ och vid de mindre bagerierna endast något mera än $^1/_{10}$ av hela arbetarantalet, stiger deras antal vid spisbrödsbagerierna och käxfabrikerna till nära $^2/_3$.

Den dagliga arbetstidens förläggning. Flertalet av de redovisade bageriarbetarna eller 3 585 (87·3 %) arbetade utan skiftindelning, medan övriga 523 (12·7 %) vilka voro anställda vid 20 olika företag, hava arbetat på *skift* med varandra regelbundet avlösande lag. Av de sistnämnda voro 463 fackarbetare, medan endast 11 arbetade vid drivmaskiner och 49 voro icke-fackarbetare av annat slag (paketerare eller sorterare). De flesta skiftarbetarna eller 373 tillhörde spisbrödsbagerier, medan 121 arbetade vid fin-, grov- och limpbagerier och 29 vid mindre bagerier.

Av skiftarbetarna hade 350 arbete med växlande skiftförläggning (exempelvis den ena veckan dag-, den andra nattskift). Såsom skiftarbetare hava emellertid därjämte räknats en del arbetare, till antalet 173 och huvudsakligen sysselsatta vid fin-, grov- och limpbagerier, vilka visserligen arbeta i varandra efterträdande skiftlag, men med ständigt samma förläggning av arbetstiden för arbetarna i vartdera laget (exempelvis antingen dag- eller nattarbete).

I övrigt är beträffande skiftarbetets anordning att nämna, att samtliga skiftarbetare arbetat på två lag med undantag för ovannämnda 11 maskinister och för 15 arbeterskor vid ett spisbrödsbageri, vilka arbetat på treskift. För 2 arbetare vid ett mindre bageri har skiftanordningens beskaffenhet icke angivits.

Beträffande arbetstidens början föreligga uppgifter för 3 832 eller 93·3 % av arbetarna och ifråga om arbetstidens slut för 3 818 eller 92·9 %. Anmärkas bör emellertid, att hithörande uppgifter endast kunna anses giva en summarisk bild av förhållandena vid resp. bagerier men icke noggrant återgiva sådana här och där förekommande individuella avvikelser i fråga om arbetstidens förläggning, som att t. ex. vissa trågarbetare börjat arbetet en eller ett par timmar tidigare än arbetsstyrkan i allmänhet. Bageriarbetets säregna beskaffenhet medför ju dessutom ofta svårigheter att noggrant begränsa arbetstiden inom vissa klockslag.

Med denna reservation finner man, att 1 353 eller 32·9 % av bageriarbetarna (bland de minderåriga 33·6 %) *börjat* sin arbetsdag mellan kl. 6 och kl. 7 fm. och 1 088 eller 26·5 % (bland de minderåriga 41·1 %) mellan kl. 7 och kl. 8 f. m. Såväl fackarbetarnas som de övriga arbetarnas begynnelsetider koncentrera sig huvudsakligen till dessa timmar, och även inom varje särskild grupp av bagerier är tiden för det dagliga arbetets början övervägande så förlagd, i särskilt utpräglad grad vid käxfabriker och konditorier. Karakteristiskt för bageriyrket är emellertid, att såväl icke-skiftarbetare som skiftarbetare kunna börja arbetet vid snart sagt vilket klockslag som helst. Av fin-, grov- och limpbageriernas arbetare hava sålunda 17·1 % varit i arbete redan före kl. 6 f. m., bland dem flertalet redan under nattimmarna före kl. 5 f. m., under det 12·6 %, utgörande en annan grupp nattarbetare, börja först efter kl. 5 e. m.; för icke mindre än 13·4 % av arbetarna inom denna bagerigrupp har tiden för arbetets början icke kunnat fixeras. Vid spisbrödsbagerierna har en arbetargrupp (14·0 %) *börjat arbetet under timmen mellan kl. 5 och kl. 6 f. m. och en annan* (13·0 %) under tiden mellan kl. 1 och kl. 5 på eftermiddagen, vid de mindre bagerierna en del arbetare (23·9 %) före kl. 6 f. m. (däribland mera än hälften redan under nattimmarna före kl. 5 f. m.) och en del andra (9·8 %) mellan kl. 8 och 9 f. m. Endast

i enstaka fall har däremot vid de sistnämnda bägge slagen av bagerier arbetet börjat kl. 5 e. m.

Arbetets *slut* har för 26·4 % av arbetarna (och för 43·4 % av de minderåriga) infallit mellan kl. 6 och kl. 7 e. m., för 25·1 % (och för 32·2 % av de minderåriga) mellan kl. 5 och kl. 6 eller mellan kl. 7 och kl. 8 e. m. och för de övriga huvudsakligen mellan kl. 2 och kl. 5 e. m. En del nattarbetare, huvudsakligen vid fin-, grov- och limpbagerier samt spisbrödsbagerier, slutade sitt arbete först efter kl. 10 på natten eller fram på morgonen.

Det sammanhänger med bageriarbetets art, att i fråga om *rasternas* antal och längd förhållandena äro synnerligen växlande, varför de inkomna uppgifterna i många fall måst bliva tämligen svävande och ofullständiga, i synnerhet beträffande mindre bagerier. Anmärkas bör även, att bageriarbetarnas raster mången gång knappast få karaktären av verkliga fritider, enär arbetaren måste uppehålla sig å eller i närheten av arbetsstället för att kunna ingripa, närhelst arbetet så påfordrar.

Av föreliggande uppgifter rörande rasternas antal och längd för fackarbetare vid olika slag av större bagerier finner man, att för 19·5 % av fin-, grov- och limpbageriernas fackarbetare och för 9·7 % av spisbrödbageriernas inga raster alls uppgivits förekomma, och att för 9·9 % av den förstnämnda gruppen och 25·6 % av den senare tillämpats endast oregelbundna raster, som icke förlagts till bestämda klockslag utan uttagits allteftersom arbetetet medgivit en stunds ledighet för den ene eller andre av arbetarna. Avbytning turvis torde därvid ofta hava anordnats. Vid spisbrödsbagerierna hava över huvud rastförhållandena varit tämligen skiftande. Rasternas antal har där växlat mellan en och fyra, deras sammanlagda längd i allmänhet mellan $^1/_2$ och $2^1/_2$ timmar. Bland de arbetare vid fin-, grov- och limpbagerier, för vilka raster på bestämda tider tillämpats, hava flertalet haft ett enda uppehåll i arbetet, för en del utgörande mindre än en timme men för åtskilliga av ansenlig längd, 5 timmar och däröver, vilket ger en ny illustration till den söndersplittring av arbetstiden på olika delar av dygnet, som kan förekomma inom bageriyrket. För övriga hithörande arbetare uppgår i allmänhet rasternas antal till 2 och deras sammanlagda längd vanligen till 1 à $2^1/_2$ timmar. Två raster, vanligen med en sammanlagd längd av $1^1/_2$ à $2^1/_2$ timmar, hava tillämpats för cirka halva antalet konditoriarbetare, medan flertalet av de övriga haft en enda rast, vars längd växlat mellan $^1/_2$ och 5 timmar. Vid de fyra käxfabrikerna hava rasternas antal genomgående varit två och deras sammanlagda längd $1^1/_2$ à $2^1/_2$ timmar.

Ordinarie arbetstid per dygn. I fråga om bageriyrket är *bruttoarbetstidens längd* förtjänt av särskild uppmärksamhet, då ju rasterna, som förut framhållits, ofta äro dels mycket obestämda och dels utan karaktär av verkliga fritider, varför bruttoarbetstidens längd i själva verket i många fall blir det riktiga måttet på den tid under vilken arbetaren är bunden vid arbetet.

I följande tablå lämnas med tillhjälp av uppgifterna om tiden för arbetets början och slut en översikt av bruttoarbetstidens längd under *vardagsdygn*, d. v. s. med bortseende från de på lördagar och ofta även på måndagar ej sällan förekommande avvikelserna från veckans vanliga arbetsschema.

		Antal arbetare	Antal arbetare, vilkas ordinarie arbetstid per dygn varit, med *in*räknande av raster, timmar								Genomsnittlig *brutto*-arbetstid per dygn, timmar
			under 8	8	9	10	11	12	13 och däröver	obestämt antal	
Samtliga arbetare	antal	4 108	97	407	329	661	785	1 423	205	201	10·7
	%	*100·0*	*2·4*	*9·9*	*8·0*	*16·1*	*19·1*	*34·6*	*5·0*	*4·9*	
Därav minderåriga	antal	348	5	9	17	46	70	188	5	8	11·1
	%	*100·0*	*1·4*	*2·6*	*4·9*	*13·2*	*20·1*	*54·0*	*1·5*	*2·3*	

Härav framgår, att den dagliga bruttoarbetstiden växlar tämligen mycket. Av samtliga 4 108 arbetare hava 1 423 eller 34·6 % haft en bruttoarbetstid av 12 timmar om dygnet. Endast 205 arbetare (5 0 %) hava haft mera än 12 timmars bruttoarbetsdag och 97 (2·4 %) mindre än 8 timmars. Anmärkningsvärt är, att av de $^3/_4$8 minderåriga arbetarna det stora flertalet hade en bruttoarbetstid av 11—12 timmar om dygnet. Den genomsnittliga bruttoarbetstiden per arbetare blir för hela gruppen av bageriarbetare 10·7 timmar, för de minderåriga något längre, nämligen 11·1 timmar. År 1905 verkställdes inom kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik en undersökning av arbetstidens längd inom industri och hantverk, genom vilken även bagerinäringens arbetstidsförhållanden belystes.[1] Enligt denna utgjorde den genomsnittliga bruttoarbetstiden för samtliga bageriarbetare 11·9 timmar, vadan alltså under de mellanliggande tolv åren en genomsnittlig förkortning med 1·2 timmar ägt rum. Uträknas den genomsnittliga bruttoarbetstiden 1917 särskilt för fackarbetare, för arbetare vid drivmaskiner och för övriga arbetare, befinnes den för dessa kategorier utgöra resp. 10·6, 10·0 och 11·3 timmar. En jämförelse mellan olika slag av bagerier visar, att de längre arbetstiderna (upp till 12 timmar) i synnerhet förekommit vid käxfabrikerna och konditorierna, där medelarbetstiden per arbetare blir 11·8, resp. 11·3 timmar per dag (för fackarbetare 11·9, resp. 11·3 timmar), samt även vid fin-, grov- och limpbagerierna, för vilka genomsnittstalet blir 11·0 (10·8). Motsvarande siffror bliva för spisbrödsbagerierna 10·2 (10·1) och för de mindre bagerierna 10·4 (10·3) timmar.

Några uppgifter må i detta sammanhang lämnas beträffande särskilt skiftarbetarnas vanliga bruttoarbetstid per dygn, vilken här sammanfaller med arbetstidens längd per skift. En skiftlängd om $9^1/_2$ à 12 timmar har förhärskat för arbetare med konstant skiftförläggning, medan en något kortare, 8 à 10 timmar, i allmänhet gällt för sådana med växlande skiftförläggning. I genomsnitt per arbetare blir skiftarbetarnas bruttoarbetstid per dygn 9·5 (för fackarbetare 9·6) timmar.

Frändragas rasterna från bruttoarbetstiden erhålles den effektiva eller *nettoarbetstiden*, vars längd framgår av följande sammanfattning.

	Antal arbetare	Antal arbetare, vilkas ordinarie arbetstid per dygn varit, med *från*räknande av raster, timmar						Genomsnittlig *nettoarbetstid* per dygn, timmar
		under 8	8	9	10	11 och däröver	obestämt antal	
Samtliga arbetare	antal . . . 4 108	169	817	807	1 908	216	191	9·1
	% . . . . . *100·0*	*4·1*	*19·9*	*19·6*	*46·4*	*5·3*	*4·7*	
Därav minderåriga	antal . . . 348	9	45	45	213	23	13	9·5
	% . . . . . *100·0*	*2·5*	*13·0*	*13·0*	*61·2*	*6·6*	*3·7*	

Liksom bruttoarbetstiden företer sålunda även netttoarbetstiden stora variationer. I genomsnitt per arbetare blir nettoarbetstiden per dag 9·1 timmar (år 1905 9·9 timmar). För de minderåriga tagna för sig blir den, liksom bruttoarbetstiden, något längre, 9·5 timmar. Uträknas motsvarande medeltal för särskilt fackarbetare, arbetare vid drivmaskiner och övriga arbetare, befinnas dessa vara resp. 9·1, 9·0 och 9·5 timmar.

Nettoarbetstidens längd har liksom bruttoarbetstidens varit störst vid käxfabrikerna och konditorierna, där den i genomsnitt per arbetare uppgått till 9·9 resp. 9·6 (för fackarbetare 10 0 resp. 9·5) timmar. Däremot lägger man märke till, att den ganska avsevärda skillnaden beträffande bruttoarbetstidens längd mellan fin-, grov- och limpbagerier å ena sidan och spisbrödsbagerier samt mindre bagerier å den andra utjämnas i fråga om nettoarbetstiden. För fin-, grov- och limpbagerierna blir nämligen det motsvarande medeltalet 9·1 (9·0) timmar, för spisbrödsbagerierna 9·0 (9·0) och för de mindre bagerierna 9·0 (8·9).

Nettoarbetstiden per dygn för skiftarbetare växlade mellan 7 och 10 timmar

[1] Arbetstidens längd inom industri och hantverk i Sverige (utg. 1911).

men utgjorde jämnt 9 timmar för 41·5% av samtliga skiftarbetare och 8 timmar för 25·4 %. I genomsnitt per arbetare blir den dagliga nettoarbetstidens längd för skiftarbetare 8·6 timmar (för fackarbetare 8·7), alltså något lägre än för vanliga arbetare. Skiftarbetarnas nettoarbetstid per dygn har (liksom för övrigt även deras bruttoarbetstid) varit högre vid fin-, grov- och limpbagerier och vid mindre bagerier, där den i genomsnitt utgjort 9·3 timmar, än vid spisbrödsbagerier, för vilka medeltalet blir 8·3 (8·4) timmar.

Såsom redan antytts avviker ofta *arbetstidens längd på lördagar* inom bageriyrket — liksom fallet är beträffande åtskilliga andra näringsgrenar — från dess längd å andra dagar. Ehuru undantagsvis en förlängning av arbetstiden på veckans sista dag ifrågakommit, har dock i regel avvikelsen bestått däri, att arbetet då avslutats tidigare, varigenom ju en mera effektiv söndagsvila uppnåtts. Bruttoarbetstidens längd å lördagar har i det hela varit synnerligt växlande, från mindre än 6 till över 12 timmar, men har för 37·3 % av bageriarbetarna utgjort 7 à 8 timmar. I genomsnitt per arbetare har den utgjort 9·0 timmar, alltså 1·7 timmar mindre än övriga dagar; Nettoarbetstiden på lördagar visar en utpräglad tendens till koncentration kring ett visst timantal, i det att den för 44·8 % av bageriarbetarna utgjort 7 à 8 timmar; i övrigt växlar den från 5 timmar och mindre till 10½ timmar och mera. Genomsnittslängden per arbetare blir 7·9 timmar, alltså 1·2 timmar mindre än andra dagar. Såsom naturligt är, har sålunda nettoarbetstiden på lördagarna förkortats mindre än bruttoarbetstiden.

Ordinarie arbetstid per vecka. Genom att sammanlägga de vanliga vardagarnas arbetstid med lördagens (ev. även med måndagens) och söndagens, i den mån ordinarie söndagsarbete förekommit, erhålles arbetstidens längd per vecka. I nedanstående tablå lämnas en sammanfattning av nettoarbetstidens längd per vecka dels för fackarbetare, dels för samtliga arbetare och dels för de minderåriga.

		Antal arbetare	Därav arbetare med en nettoarbetstid per vecka av timmar: Mindre än 48	48—54	55—56	57—58	över 58	obestämt antal	Genomsnittlig nettoarbetstid per vecka, timmar
Fackarbetare	antal	3 350	500	1 077	214	1 002	428	129	53·7
	%	*100*	*14·9*	*32·1*	*6·4*	*29·9*	*12·8*	*3·9*	
Samtliga arbetare	antal	4 108	566	1 203	276	1 219	652	192	54·1
	%	*100*	*13·8*	*29·3*	*6·7*	*29·7*	*15·8*	*4·7*	
därav minderåriga	antal	318	23	87	42	91	94	11	56·1
	%	*100*	*6·6*	*25·0*	*12·1*	*26·1*	*27·0*	*3·2*	

Fackarbetarna särskilt hava här upptagits, enär hithörande siffror bäst lämpa sig för jämförelse med de i den förut omnämnda kollektivavtalsutredningen sammanställda uppgifterna rörande den vid början av år 1918 för bageriarbetare gällande maximiarbetstiden. Ifrågavarande uppgifter kunna sammanfattas på följande sätt:

Hela antalet arbetare	Därav arbetare med en arbetstid per vecka av timmar: 48—54	55—56	57—58
3 344	571	208	2 565
100·0	17·1	6·2	76·7

Medan sålunda kollektivavtalen tillåta en veckoarbetstid av 57—58 timmar för 76·7 % av resp. arbetare (58 timmar för 67·3 %), har enligt arbetsgivarnas uppgifter i verkligheten en sådan arbetstid uttagits av endast 29·9 % (58 timmar för 19·1 %) bland de fackarbetare, vilkas faktiska arbetstid varit föremål för undersökning, medan däremot 32·1 % haft endast 48—54 och 14·9 % mindre än 48 timmars veckoarbetstid. Vid ett antal, förmodligen icke avtalsbundna, bagerier har veckoarbetstidens längd för fackarbetare överstigit 58 timmar. I genomsnitt för samtliga arbetare erhålles en

veckoarbetstid av 54·1 timmar, för speciellt de minderåriga en något längre 56·1 timmar. Motsvarande medeltal bliva för fackarbetare 53·7, för arbetare vid drivmaskiner 53·6 och för övriga arbetare 56·2 timmar.

Per vecka liksom per dygn har den genomsnittliga nettoarbetstiden varit längst vid konditorier och käxfabriker, där den utgjorde 57·4 resp. 56·5 (för fackarbetare 57·2 resp. 56·9) timmar, men har veckoarbetstiden vid de sistnämnda blivit förhållandevis kort tack vare den starka förkortningen av arbetstiden på lördag. Motsvarande genomsnittstal bliva för fin-, grov- och limpbagerier och mindre bagerier 54·3 (53·4 resp. 54·1) och för spisbrödsbagerier 52·4 (52·1).

Undersökes nettoarbetstiden per vecka för skiftarbetarna särskilt, befinnes drygt 1/4 av samtliga dessa arbetare hava haft en nettoarbetsvecka av 51 timmars längd medan densamma för de övriga växlat mellan 42 och 48 samt mellan 52 och 60 timmar, utan att koncentration omkring någon särskild arbetstid i nämnvärd grad framträder. I genomsnitt per arbetare blir skiftarbetarnas nettoarbetsvecka 49·8 (fackarbetarnas 50·5) timmar. Den har liksom nettoarbetsdygnet varit längre vid fin-, grov- och limpbagerierna och de mindre bagerierna, för vilka den i genomsnitt utgjort 52·8 resp. 53·4 timmar, än vid spisbrödsbagerierna, för vilka motsvarande medeltal blir 48·6 (49·4) timmar.

År 1905 utgjorde den genomsnittliga veckoarbetstidens längd inom bageriyrket enligt ovannämnda undersökning 59·7 timmar, och har alltså under mellantiden en genomsnittlig förkortning med 5·6 timmar ägt rum. I övrigt visar en jämförelse med 1905 års undersökning, att bageriyrkets arbetstidsförhållanden nu äro betydligt mera heterogena än år 1905, då c:a halva antalet arbetare hade en arbetstid av 59 à 60 timmar i veckan. Den nu rådande starka splittringen på olika veckoarbetstider av kortare längd häntyder på, att en tendens till förkortning av arbetstiden framträder, vilken, om den får fortsätta att göra sig gällande, måhända kommer att medföra en ny koncentration kring någon viss kortare veckoarbetstid.

Ordinarie nattarbete. Ordinarie nattarbete, varmed här förstås arbete under tiden kl. 10 e. m.—5 f. m., har uppgivits förekomma vid 92 arbetsställen, representerande 25·1 % av samtliga, och för 817 arbetare, utgörande 19·9 % av hela antalet. Av dessa voro 805 fackarbetare, vartill kommo 12 arbetare vid drivmaskiner. Endast 13 minderåriga bageriarbetare hava uppgivits arbeta nattetid. Av nattarbetarna voro 280 skiftarbetare, utgörande 53·5 % av hela antalet skiftarbetare, och 537 icke-skiftarbetare, motsvarande 15·0 % av hela antalet sådana. Vad de olika slagen av bagerier beträffar, finner man, att av fin-, grov- och limpbageriernas arbetare 375 eller 25·8 % haft nattarbete, av spisbrödsbageriernas 248 eller 22·0 %, av konditoriernas 12 eller 4·7 % och av de mindre bageriernas 182 eller 17·8 %. Vid käxfabrikerna har intet nattarbete förekommit. Det torde emellertid kunna sägas, att nattarbetssiffrorna i föreliggande undersökning äro utpräglade minimisiffror, enär uppgifterna dels uteslutande grundats på arbetsgivarnas summariska redovisningar utan tillgång till individualuppgifter rörande de enskilda arbetarnas arbetstidsförhållanden, dels, oaktat alla försök att erhålla uppgifter om normala arbetsvillkor, sannolikt i icke obetydlig mån rönt intryck av de speciella kristidsförhållandena.

Enligt inkomna uppgifter utgjorde den ordinarie nattarbetstidens längd per dygn i genomsnitt endast 1—2 timmar för 27·4 % av samtliga nattarbetare, medan den för 16·5 % uppgått till 3—4 timmar och för 23·0 % ända till 7 timmar. I mindre utsträckning har nattarbete på mindre än 1 timme samt på 2—3, 4—5, 5—6 och 6—7 timmar förekommit. De längre nattarbetstiderna förekomma huvudsakligen bland icke-skiftarbetare och bland skiftarbetare med konstant skiftförläggning. Bland arbetare med växlande skiftförläggning har flertalet haft endast 1—2 timmars genomsnittlig nattarbetstid, varvid bör anmärkas, att växlingen mellan dag- och nattskift givetvis periodvis medför längre nattarbetstid. I medeltal per arbetare har den dagliga nattarbetstiden utgjort 3·7 timmar. Den ordinarie nattarbetstiden i

genomsnitt per vecka, har för 16·8 % av arbetarna utgjort mindre än 7 timmar, för 20·2 % 7—14 och för 18·2 % 14—21 timmar, alltså för 55·2 % mindre än 21 timmar. För 21·7 % har den utgjort 21—42 timmar och för 23·0 % 42—49 timmar. I medeltal per arbetare blir nattarbetstidens längd per vecka 20·4 timmar.

Ordinarie söndagsarbete. Ordinarie sön- och helgdagsarbete har förekommit vid 121 arbetsställen, utgörande 33·0 % av samtliga, och för 657 arbetare, representerande 16·0 % av hela antalet. År 1897 var sistnämnda jämförelsetal enligt en då under inseende av kommerskollegium utförd undersökning rörande bagerinäringen[1] 25·1 % och år 1905 enligt ovannämnda för denna tidpunkt verkställda utredning 11·6 %, varvid dock bör erinras, att uppgifterna för sistnämnda år i förevarande hänseende betecknats som mindre fullständiga. Bland 1917 års söndagsarbetare voro 543 fackarbetare, 6 arbetare vid drivmaskiner och 108 arbetare av annat slag. Av de minderåriga arbetarna hava 73 (21·8 %) haft söndagsarbete. Man finner vidare, att av söndagsarbetarna 546 äro icke-skiftarbetare (15·2 % av hela antalet icke-skiftarbetare) och de återstående 111 skiftarbetare (resp. 21·2 %). Söndagsarbete har relativt mest förekommit vid konditorier, nämligen för 69·6 % av resp. arbetare. Motsvarande tal bliva för fin-, grov- och limpbagerierna 13·4 %, för spisbrödsbagerierna 5·6 % (så gott som uteslutande skiftarbetare) och för de mindre bagerierna 21·8 %. Från käxfabrikerna har intet söndagsarbete omförmälts.

Vad icke-skiftarbetare beträffar finner man, att dessa i flertalet fall arbetat 3—5 timmar (raster frånräknade) per arbetssöndag, och att arbetssöndagarnas antal för flertalet bland dessa eller för 387 arbetare utgjort 50 eller mera. I medeltal har för dessa 387 arbetare arbetstiden per sön- och helgdag utgjort 4·1 timmar (för fackarbetare 4·2). Motsvarande genomsnittssiffror bliva för fin-, grov- och limpbagerierna 3·7 (4·1), för spisbrödsbagerierna 3·0 (endast 2 hjälparbetare), för konditorierna 4·3 och för de mindre bagerierna 4·4 (4·2) timmar.

Bland skiftarbetare med söndagsarbete hava sådana, som tillhört fin-, grov- och limpbagerier, endast arbetat varannan söndag, medan vid spisbrödsbagerier sysselsatta huvudsakligen arbetat varje söndag och till en mindre del varannan. För skiftarbetare med arbete varannan söndag har arbetstidens längd växlat mellan 2 och 7 timmar och i medeltal per arbetare utgjort 3·5 timmar, för sådana med arbete varje söndag har den växlat mellan 1 och 4 timmar i genomsnitt per söndag och i medeltal per arbetare utgjort 2·1 (2·0) timmar.

Övertidsarbete. Då, såsom förut antytts, på grund av arbetets natur den ordinarie arbetstiden vid bagerierna är i viss mån tänjbar, kommer övertidsarbete i vanlig mening icke att där spela någon framträdande roll. Endast 22 bland de 117 större, mera fabriksmässigt organiserade bagerierna hava kunnat lämna begärda uppgifter angående övertidsarbetets förekomst och utsträckning under åren 1913, 1915 och 1917, varunder 693 arbetare varit sysselsatta i genomsnitt per år, och av dessa hava i medeltal 380 eller 54·8 % haft övertidsarbete, däribland 281 manliga och 99 kvinnliga arbetare. Räknas endast med de 494 fackarbetarna, blir motsvarande procenttal 70·9.

Övertidsarbetets längd har i genomsnitt för de tre undersökningsåren utgjort 50—149 timmar per år för 39·0 % av samtliga arbetare med sådant arbete (huvudsakligen för arbetare vid fin-, grov- och limpbagerier och konditorier), medan den för de övrigas stora flertal uppgått till 150—299 timmar (huvudsakligen för arbetare vid spisbrödsbagerier) eller 300 timmar och däröver (huvudsakligen för arbetare vid fin-, grov- och limpbagerier). I medeltal per arbetare för hela yrket blir övertidsarbetets längd 147·2 timmar (för fackarbetare 145·6); för fin-, grov- och limpbagerierna blir motsvarande medeltal 177·3 (178·0), för spisbrödsbagerierna 152·0 (147·3) och för konditorierna 40·7 (40·7).

[1] Arbetsstatistik I. Undersökning av bagerierna i Sverige. Stockholm 1899.

Semester. Såsom en följd av bageriarbetets ansträngande natur, särskilt den betydande nattarbetsfrekvensen och bristen på regelbundna fritider, kan måhända beteckna, att kravet på en längre tids sammanhängande ledighet för arbetarna tidigt kommit på dagordningen och i stor utsträckning efter hand förverkligats Ännu år 1905 förekom *semester*, i betydelsen av ledighet med bibehållande, helt eller delvis, av löneförmåner, endast vid 8·5 % av de undersökta bagerierna och för 8·1 % av samtliga arbetare, och av de 1907—08 undersökta kollektivavtalen stipulerade icke mera än 17·9 % semester. Under följande årtionde har emellertid semesterledighet i betydligt ökad utsträckning kommit bageriarbetarna till godo. Bland de i mars 1918 gällande kollektivavtalen stadgade icke mindre än 78·2 % semesterrätt, och enligt de uppgifter, som erhållits genom förevarande undersökning, har semester förekommit vid 239 arbetsställen (65·1 % av samtliga) och för 2 233 arbetare (54·4 %), däribland 204 minderåriga (58·6 %). För det stora flertalet eller 78·1 % av de arbetare, som åtnjutit semester, har dennas längd utgjort jämt en vecka (6 arbetsdagar), för 8·4 % mindre och för 13·5 % mera än en vecka. I genomsnitt per arbetare blir semesterns längd, om endast vardagar medräknas, 6·6 dagar, för särskilt de minderåriga 7·0 och för fackarbetare 6·7 dagar.

Riksförsäkringsanstaltens årsberättelse för 1917.

I riksförsäkringsanstaltens ämbetsberättelse för år 1917, som i slutet av 1918 utkom av trycket, meddelas uppgifter dels rörande den verksamhet, som är anvisad riksförsäkringsanstalten i lagen av den 5 juli 1901, dels ock rörande den särskilda för fiskare anordnade olycksfallsförsäkringen samt om riksförsäkringsanstaltens befattning med frågor angående ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring.

Vid berättelsen äro fogade en översikt över riksförsäkringsanstaltens år 1917 meddelade beslut i fråga om bestämmande av invaliditetsgrad samt definitiva statistiska uppgifter rörande försäkringar, som börjat under år 1915.

Den industriella olycksfallsförsäkringen. Under år 1917 har riksförsäkringsanstalten enligt tillgängliga provisoriska uppgifter avslutat eller förnyat kollektiva försäkringar till ett antal av 10 975 med ett sammanlagt beräknat antal arbetare av 195 735 (mot resp. 9 777 försäkringar och 169 677 arbetare år 1916). Dessutom hava 342 arbetare begagnat sig av den enskild arbetare medgivna rätten att erhålla försäkring i riksförsäkringsanstalten. Vid 1917 års utgång utgjorde antalet gällande kollektiva försäkringar 9 630 med ett provisionellt beräknat antal arbetare av 186 925. Antalet enskilt försäkrade arbetare uppgick vid samma tidpunkt till 324.

Utvecklingen av riksförsäkringsanstaltens verksamhet under år 1903—1917 belyses av följande i berättelsen meddelade jämförelsetal (se tab. å nästa sida).

Försäkring för fiskare. Inom denna gren av riksförsäkringsanstaltens verksamhet har under år 1917 meddelats 420 nya försäkringar samt förnyats

2 350 äldre försäkringar. Antalet gällande försäkringar vid årets slut utgjorde alltså 2 770. Av dessa berättigade 45 endast till s. k. lagersättning med den utsträckning däri, som särskilt tillkommer fiskare enligt kungl. kungörelsen den 2 oktober 1908; 544 medförde därutöver rätt till ersättning från och med femtonde dagen efter olycksfallet, 1 207 från och med fjärde dagen samt 974 från och med första dagen av läkarbehandlingen. I 62 fall har fiskarförsäkringen kombinerats med försäkring mot olycksfall under utövande av annat yrke. Dessutom har åt 1 583 av de försäkrade, som ej idkade annat yrke än fiske, meddelats försäkring mot olycksfall utom arbetet.

År	Antal anmälda olycksfall	Antal olycksfall, för vilka ersättning beviljats		Antal livräntor				Antal livräntetagare vid årets slut				
				inköpta under året		beviljade på grund av försäkring		på grund av livränteköp		på grund av försäkring		Summa
		Hela antalet	Därav sjukhjälp	invalidlivräntor	dödsfallslivräntor	invalidlivräntor	dödsfallslivräntor	Invalider	Efterlevande	Invalider	Efterlevande	
1903 . .	135	56	37	62	64	31	10	62	64	31	10	167
1904 . .	293	138	102	215	111	58	19	277	171	88	28	564
1905 . .	1 292	941	894	236	115	92	33	511	274	175	58	1 018
1906 . .	2 256	1 762	1 720	215	121	115	34	721	377	283	92	1 473
1907 . .	3 475	2 961	2 882	287	125	181	69	996	483	457	148	2 084
1908 . .	4 181	3 877	3 815	196	55	202	65	1 183	508	630	207	2 528
1909 . .	4 079	4 000	3 934	119	52	207	95	1 285	537	803	294	2 919
1910 . .	4 778	4 475	4 397	81	44	262	84	1 350	544	990	361	3 245
1911 . .	5 498	4 949	4 862	93	42	255	73	1 427	556	1 183	411	3 577
1912 . .	7 721	6 783	6 701	82	45	303	93	1 493	566	1 454	471	3 984
1913 . .	9 101	8 251	8 154	82	58	388	110	1 551	592	1 772	560	4 475
1914 . .	10 596	9 736	9 647	52	21	450	118	1 586	567	2 166	645	4 964
1915 . .	12 063	10 993	10 903	69	33	455	116	1 629	551	2 543	721	5 444
1916 . .	13 257	12 239	12 128	70	19	535	114	1 682	524	2 990	795	5 991
1917 . .	16 127	14 347	14 224	90	29	606	151	1 749	517	3 499	891	6 656

Utvecklingen av denna försäkringsgren under åren 1909—1917 framgår av följande tabell:

Antal försäkrade fiskare d. 31/12	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917
Hela antalet	1 001	1 158	1 430	1 363	1 502	1 834	2 036	2 536	2 770
Därav i Göteborgs och Bohus län	?	738	1 025	1 008	1 136	1 287	1 435	1 864	1 920

Antalet under redogörelseåret anmälda olycksfall uppgick till 107. Beslut om ersättning har fattats i 94 fall, varav 9 fall föranlett beviljande av invalidlivränta och 5 fall dödsfallslivränta; i återstående 80 fall har endast sjuk-

hjälp utbetalats. Antalet livräntetagare uppgick vid årets slut till 86, varav 34 invalider och 52 efterlevande anhöriga till genom olycksfall omkomna fiskare.

Ersättning vid kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Riksförsäkringsanstaltens befattning med ersättningsfrågor på grund av förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, framgår av nedanstående tabell:

År	Antal framställningar om ersättning	Antal fall, där sjukhjälp beviljats	Antal beviljade livräntor		Antal livräntor vid årets slut	
			Invalidlivräntor	Dödsfallslivräntor	Invalidlivräntor	Dödsfallslivräntor
1910	55	8	16	1	16	1
1911	149	33	60	7	76	8
1912	212	42	85	2	156	10
1913	196	42	92	5	240	15
1914	271	85	76	16	262	31
1915	585	240	174	74	424	104
1916	634	230	253	70	640	171
1917	609	287	339	38	920	202

Inalles hava under året ersättning (sjukhjälp, livränta eller bådadera) beviljats i 487 fall, varav i 118 fall i anledning av olycksfall och i 369 fall på grund av under tjänstgöring ådragen sjukdom.

Norsk lag angående minimilön för affärsanställda.

Sedan det norska stortinget i januari 1918 vid behandlingen av det då antagna lagförslaget om industriellt hemarbete (Soc. Medd. årg. 1915, sid. 396 ff., årg. 1917, sid. 1237 och årg. 1918, sid. 379) anmodat regeringen att taga under övervägande frågan om utfärdande av lagbestämmelser rörande minimilöner för affärsanställda kvinnor samt framlägga förslag i ämnet, och socialdepartementet med anledning därav förebragt utredning, framlades i juni 1918 kungl. proposition med förslag till lag om minimilön för lägre affärsanställda (underordnede handelsfolk), avseende såväl män som kvinnor, och sedan stortinget antagit förslaget, utfärdades lagen den 9 augusti 1918.

I propositionen erinras därom, att spörsmålet om förbättrandet av de affärsanställdas villkor i Norge först under de senaste åren upptagits till behandling. För frågans lösning hade väsenligen tre utvägar diskuterats. Dels hade förhandlingar förts om upprättande av kollektivavtal mellan de anställdas och principalernas sammanslutningar med bestämmelser om mini-

milön, dels hade krav framförts om beviljande av särskilda dyrtidstillägg, och dels slutligen hade förslag väckts om att staten skulle ingripa samt fastställa minimilön genom lag; för den sistnämnda lösningen hade stortinget, såsom ovan nämnts, uttalat sig redan i samband med antagandet av lagen om hemindustriellt arbete. För det allmännas ingripande talade enligt regeringsförslaget först och främst den omständigheten, att de anställdas organisationer på grund av klassens heterogena beskaffenhet ej ägde eller under den närmaste framtiden kunde antagas vinna den styrka, att de i likhet med arbetarnas sammanslutningar kunde genomdriva sina anspråk på skälig lön.

Vad beträffar formen för fastställandet av minimilöner för affärsanställda, ansluter sig lagen i huvudsak till vad som därom stadgats i lagen om industriellt hemarbete i fråga om de arbetare, som falla under denna lag. Lönerna skola sålunda preliminärt bestämmas av lokala lönenämnder, sammansatta av representanter för anställda och principaler med opartisk ordförande, men fastställas av ett för hela landet gemensamt handelslöneråd, som utses av konungen.

Minimilönen skall sättas tillräckligt högt för att den anställda därmed må kunna tillgodose de oundgängliga levnadsbehoven med hänsyn tagen till hans sociala ställning och levnadskostnaderna å orten. Dock gäller denna allmänna regel endast i fråga om dem, som på grund av teoretisk eller praktisk utbildning göra skäl för lönen. För många nyantagna är den första anställningstiden att anse som lärotid, och då dessa givetvis ej kunna göra anspråk på att för sitt arbete omedelbart erhålla en betalning, varmed samtliga levnadskostnader kunna bestridas, må för dem lägre lön fastställas, och har lönenämnden att bestämma den teoretiska eller praktiska utbildning, som erfordras för den fulla minimilönens uppnående.

Vid minimilönens fastställande tages ej hänsyn till försörjningsplikt, vilket ansetts så mycket riktigare, som huvudparten av de anställda utgöres av ogifta. För personer med försörjningsplikt kan emellertid nämnden fastställa tillägg till minimilönen.

För belysning av de affärsanställdas löneförhållanden hade socialdepartementet låtit verkställa vissa statistiska utredningar, vilka framläggas i propositionen. Under »Kortare Meddelanden» i detta häfte anföras vissa data av dessa undersökningar.

Lagen, som trädde i kraft den 1 oktober 1918 och gäller till och med den 30 september 1921, har i översättning följande lydelse:

§ 1. Lägre affärsanställd enligt denna lag är kvinna eller man, som mot ersättning utför arbete vid stadigvarande anställning hos handlande, därest arbetet försiggår i butik, å kontor eller å lager, som står i förbindelse med butik eller kontor.

Handlande är:

den som driver rörelse i enlighet med handels- eller hantverksbrev, skeppningsrörelse, förlagsverksamhet, mäklerirörelse, agentur, spedition eller annan kommissionsverksamhet, försäkringsverksamhet, fabriks-, gruv- eller annan industriell rörelse, skeppsrederi, ävensom

sparbank och aktiebolag samt kommanditaktiebolag, som bedriver näring av vad slag det vara må.

Som handlande anses dock ej bank eller försäkringsbolag, som upprättats genom lag och ej heller stat eller kommun i vad angår försäljning av »frihandelsvaror».[1]

Konungen äger förordna, att lagen skall äga tillämpning även å andra näringsidkare än sådana, som omförmälas i andra avdelningen av denna paragraf. Han äger förordna, att lagen skall äga tillämpning jämväl i fråga om stat och kommun i vad angår försäljning av »frihandelsvaror».

§ 2. Finner kommunalstyrelse, att lägre affärsanställdas löneförhållanden i kommunen äro otillfredsställande, kan den besluta, att minimilön för dem skall fastställas.

Beslutet kan avse:

kvinnor och män eller endast kvinnor;

butik och kontor med lager eller endast butik med lager eller ock endast kontor med lager;

alla eller endast vissa av de näringsidkare, å vilka lagen äger tillämpning.

I vad mån arbete eller rörelse innefattas av denna lag avgöres av handelslönerådet (§ 7).

§ 3. Minimilönen fastställes av en lönenämnd, bestående av ordförande samt ledamöter — män eller kvinnor — till det antal kommunalstyrelsen bestämmer, dock minst fyra. Till ordförande må ej utses den, som driver rörelse, som avses i denna lag, eller är anställd vid sådan rörelse eller har ekonomiskt intresse av de avgöranden, nämnden har att träffa. Ledamöter och suppleanter skola till lika antal utgöras av lägre affärsanställda och principaler samt såvitt möjligt tillhöra det eller de företag, för vilka minimilön skall fastställas.

Nämndens ledamöter och suppleanter väljas av kommunalstyrelsen, och skola före valet föreningar för lägre affärsanställda, principaler och andra intresserade i kommunen genom kungörelse i allmän tidning eller på sätt, som kommunalstyrelsen finner lämpligt, anmodas att inkomma med förslag till nämndens sammansättning.

Nämndens ordförande samt suppleant för honom utses av handelslönerådet, som dessförinnan skall inhämta de av kommunen valda medlemmarnas, formandskapets och amtmannens mening om vem som bör utses.

Till ordförande i och ledamot av lönenämnd må blott utses norsk medborgare, som fyllt 25 år. Med sådana uppdrag må ej den beklädas, som frändömts rösträtt i offentliga angelägenheter och förklarats ovärdig att i allmän tjänst nyttjas.

Envar i kommunen boende, som ej uppnått 60 år, är skyldig att mottaga val såsom ledamot av eller kallelse till ordförande i lönenämnd.

Prövas sådant nödigt, kunna flera nämnder tillsättas, och fastställer i ty fall kommunalstyrelsen vars och ens verksamhetsområde. De olika nämnderna kunna samarbeta under gemensam ordförande.

§ 4. Minimilönen skall utgå med så högt belopp, att den, med hänsyn till den anställdas sociala ställning och de å orten rådande förhållanden, är tillräcklig för bestridande av hans levnadsomkostnader och för uppehållandet av hans arbetskraft. Dock må lönen sättas lägre för anställda utan teoretisk eller praktisk utbildning. I sådant fall skall nämnden bestämma den teoretiska eller praktiska utbildning, som erfordras för ernående av full minimilön.

Nämnden skall fastställa särskild minimilön för olika grupper av anställda. Den äger jämväl fastställa dyrtidstillägg till minimilönen och därvid taga hänsyn till försörjningsplikt.

Minimilön fastställes för månad, vecka eller dag i enlighet med rådande avlöningspraxis inom vederbörande företag. Nämnden skall angiva det antal arbetstimmar per månad, vecka eller dag, för vilket minimilönen är fastställd och därvid tillämpar på platsen eller i företaget gängse arbetstid. För arbete utöver den angivna arbetstiden

[1] Varor, för vilkas försäljning handelsbrev ej erfordras. Sådana varor äro exempelvis bröd och mjölk, och idkare av handel därmed äro enligt norsk språkbruk »frihandlare».

kan nämnden fastställa ett tillägg till minimilönen räknat per timme. Detsamma gäller för arbete på sön- och helgdagar.

Nämnden kan efter ansökan tillåta anställd, som på grund av framskriden ålder eller kroppslig svaghet icke är i besittning av full arbetskraft, att utföra arbete mot ersättning, lägre än minimilönen.

§ 5. Nämnden skall förebringa omsorgsfull utredning i ämnet.

I detta syfte må den av statens och kommunens myndigheter och tjänstemän infordra de upplysningar vederbörande kunna lämna. Nämnden kan för utredningen genom ordföranden infordra förklaring från anställda och principaler och äger likaledes påfordra företeende från de senares sida av lönelistor, affärsböcker o. d.

Bor eller uppehåller sig vederbörande i kommunen, är han skyldig att efter kallelse från nämndens ordförande inom en vecka inställa sig hos nämnden.

Nämndens sammanträden hållas inom slutna dörrar. Handelslönerådets ordförande och ledamöter ävensom andra personer, som av handelslönerådet eller nämnden därtill meddelas tillstånd, äga närvara.

§ 6. Sedan nämnden utrett och behandlat ärendet, skall den med enkel röstövervikt genom utslag fastställa minimilön jämlikt § 4. I utslagets motivering skall redogörelse lämnas för den förebragta utredningen ävensom för nämndens mening därom samt för de skäl, som ligga till grund för nämndens beslut.

Avskrift av utslaget skall jämte handlingarna i ärendet med det snaraste insändas till handelslönerådet.

§ 7. Handelslönerådet förordnas av konungen. Det har sitt säte i Kristiania och består av tre eller, därest konungen så bestämmer, av fem ledamöter, kvinnor eller män. Till ordförande må ej utses den, som driver i denna lag avsedd rörelse, eller är anställd i sådan eller har ekonomiskt intresse av de beslut rådet har att fatta. Övriga ledamöter och suppleanter skola till lika antal utgöras av lägre anställda och principaler.

§ 8. Handelslönerådet skall på sätt, som det finner lämpligt, kungöra nämndens löneutslag.

I kungörelsen skola lägre anställda och principaler, sammanslutningar för anställda och principaler ävensom andra, vilkas intressen beröras av utslaget, uppfordras att inom en månad yttra sig däröver. Yttrandet sändes genom nämnden, som bifogar egen förklaring.

Handelsrådet äger i enlighet med vad som är stadgat i § 5, avd. 2 och 3 begära de ytterligare upplysningar och förklaringar som det finner nödigt inhämta.

Rådets möten hållas inom slutna dörrar.

§ 9. Efter utgången av den enligt § 8 fastställda fristen och sedan ärendet blivit tillräckligt utrett, har handelslönerådet att fatta beslut, varvid rådet antingen kan godkänna den av nämnden fastställda minimilönen eller vidtaga förändringar av densamma eller ock återförvisa ärendet till nämnden för ny behandling.

Rådet skall tillse, att minimilönen är fastställd med iakttagande av föreskrifterna i § 4 samt att de å olika platser fastställda minimilönesatserna stå i rimligt förhållande till varandra.

Godkännes nämndens beslut, skall rådet bestämma tidpunkten för dess ikraftträdande. Denna tidpunkt må icke sättas tidigare än en månad efter godkännandet. Handelslönerådets beslut skall kungöras i Norsk Kundgørelsetidende och på annat sätt, som rådet finner lämpligt.

Återförvisas ärendet till nämnden, skall handelslönerådet lämna anvisning om den ordning, enligt vilken den förnyade handläggningen bör ske, samt angående de skäl, som därvid böra läggas till grund. Dylika anvisningar äro bindande för nämnden.

Avskrift av nämndens nya utslag skall snarast möjligt insändas till handelslönerådet. Rådet behandlar ärendet enligt föreskrifterna i § 8 i den omfattning det finner nödigt samt fattar därefter slutgiltigt beslut.

§ 10. Den fastställda minimilönen skall oavkortad utbetalas till den anställda.

Är arbetstiden per månad, vecka eller dag längre än den, för vilken den fastställda minimilönen gäller, skall minimilönen höjas i förhållande därtill.

Är arbetstiden per månad, vecka eller dag väsentligt kortare än den, för vilken den fastställda minimilönen gäller, kan minimilönen nedsättas i förhållande därtill.

I sådan ordning höjd eller nedsatt minimilön kan av principalen eller den anställda framläggas för handelslönerådet för godkännande. Innan rådet träffar avgörande härom, kan det framlägga ärendet för lönenämnden för yttrande.

§ 11. Handelslönerådet kan från lönenämnden infordra förklaring rörande tolkningen av dess utslag ävensom i frågor angående den fastställda minimilönens underskridande.

Rådet äger jämväl anmoda nämnden eller dess ordförande att verkställa undersökning av löneförhållandena inom yrken, för vilka minimilön kan fastställas enligt § 1.

§ 12. Finner handelslönerådet efter särskild undersökning skäl föreligga att upptaga den inom visst yrke fastställda minimilönen till ny behandling, utfärdar rådet förordnande därom.

Rådet kan antingen uppdraga åt den lönenämnd, som förut fastställt minimilön, att fastställa ny sådan eller ock förordna om tillsättandet av ny nämnd för ärendets behandling.

Vid den förnyade behandlingen tillämpas föreskrifterna i §§ 3—6 och §§ 8—9.

§ 13. Upprättas kollektivavtal mellan sammanslutningar av principaler och anställda inom något yrke, för vilket minimilön är fastställd, kan handelslönerådet förordna, att den fastställda minimilönen ej skall finna tillämpning, så länge arbetsförhållandena äro genom kollektivavtal reglerade, och skall i sådant fall härom kungörelse utfärdas enligt § 9.

§ 14. Handelslönerådet, lönenämnder och hos dessa myndigheter anställda tjänstemän må icke yppa vad som kommit till deras kännedom beträffande drifts- och affärsförhållanden.

Har anmälan till nämnda myndigheter skett rörande något mot denna lag stridande förhållande, skall anmälarens namn hemlighållas, utom i det fall att han uttryckligen samtyckt till namnets uppgivande eller anmälan visar sig obefogad.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

§ 17. Med böter straffas:

1. den som underlåter att avgiva förklaring och upplysningar eller att inställa sig inför lönenämnd i enlighet med vad som är stadgat i § 5.

2. den som betalar sina anställda lägre lön än som fastställts i enlighet med denna lag.

På samma sätt straffas den som medverkat vid överträdelse som ovan sagts.

Straffas principal enligt mom. 2, skall den anställda tillerkännas ersättning för liden förlust.

§ 18. I § 14 omförmälda myndigheter och tjänstemän anses som offentliga tjänstemän enligt den allmänna borgerliga strafflagen.

§ 19. Lägre anställda må icke i vidare mån än lagen uttryckligen medgiver frångå föreskrifterna i denna lag.

§ 20. Efter förslag av handelslönerådet utfärdar vederbörande departement närmare föreskrifter rörande handläggning av ärendena inom lönenämnd.

Beträffande handelslönerådets verksamhet utfärdar konungen närmare föreskrifter.

§ 21. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1919 och upphör att gälla senast den 30 september 1921.

Kollektivavtal mellan principaler och anställda i Schweiz.

I ett föregående häfte av Sociala Meddelanden har ett mellan principaler och vissa grupper av anställda i Schweiz avslutat kollektivavtal i korthet omnämnts. (Soc. Medd. 1919, h. 2, sid. 189). Då frågan om reglering av dyrtidstillägg för kontorspersonal i Sverige för närvarande är aktuell, torde en utförligare redogörelse för ifrågavarande avtal kunna påräkna större intresse, i synnerhet såsom ett exempel på ordnande av de anställdas löneförhållanden genom ett annat tillvägagångssätt, än som kommit till användning i Norge genom den i det föregående anförda lagen om minimilöner för affärsanställda: såsom i framställningen rörande tillkomsten av denna lag omnämndes, hade även i detta land frågans lösning genom kollektivavtal tagits under omprövning.

I Schweiz kom frågan på dagordningen genom en av de anställdas organisationer till förbundsrådet riktad hemställan om statlig reglering i vissa avseenden av anställningsvillkoren för funktionärer i enskild tjänst. Med anledning härav uppdrog det schweiziska departementet för jordbruk, handel och industri åt en blandad kommission att verkställa utredning och inkomma med förslag i ämnet. Inom denna kommission, som sammanträdde i november 1918, uppnåddes full enighet mellan principalernas och de anställdas representanter om hur förhållandet mellan parterna borde i sak ordnas, men de senare fordrade, att den träffade överenskommelsen skulle lagfästas, varemot de förra ansågo, att de anställdas krav på fullt betryggande sätt kunde tillgodoses genom ett kollektivavtal. De anställda medgåvo slutligen, att ett dylikt avtal finge *på försök* upprättas, men förbehöllo sig rätten att ånyo resa kravet på utfärdande av lagbestämmelser, därest försöket enligt deras mening icke skulle utfalla tillfredsställande. Avtalet, vilket undertecknades den 11 december 1918 och gäller retroaktivt från den 1 oktober 1918 samt tillsvidare till och med den 31 december 1921 samt, om uppsägning ej skett minst 6 månader före giltighetstidens utgång, under ytterligare två år, lyder i det väsentliga i översättning som följer.

§ 1. De avtalsslutande parterna äro principalernas föreningar och de anställdas föreningar, och kunna de, som ytterligare önska ansluta sig till föreliggande avtal, göra detta genom skriftlig anmälan.

§ 2. Principalernas föreningar och de anställdas föreningar erkänna varandra ömsesidigt såsom organisationer med befogenhet att överlägga och besluta om de anställdas löneförhållanden. Principalernas föreningar medgiva, att klagomål från de anställdas föreningar mot medlemmar av de förra må upptagas till behandling.

§ 3. Nedan givna bestämmelser äga tillämpning på alla anställda, vilka i privata företag utföra arbete av kommersiell, teknisk eller administrativ karaktär, således på:

1) kontorister (employés de commerce);
2) banktjänstemän (employés des banques);
3) tekniker och andra anställda med arbete av teknisk natur (techniciens et autres employés techniques);
4) verkmästare (contre-maîtres).

§ 4. Principalernas föreningar förbinda sig att tillerkänna de anställda följande begynnelselöner per månad:

1) Åt kontorister
a. på orter med låga levnadskostnader . . . . . fr. 170;
b. på orter med normala levnadskostnader . . . . . » 180;
c. på orter med höga levnadskostnader . . . . . » 190.

Uppstår tvekan, till vilken av ovannämnda grupper en ort bör hänföras, skall avgörandet hänskjutas till schweiziska jordbruks-, handels- och industridepartementet. Dess utslag är bindande för de intresserade parterna och skiljenämnderna.

Som kontorist enligt denna bestämmelse, skall anses: den, som gjort tre års volontärtjänst; den som undergått volontärprov och erhållit betyg däråa; den, som efter tre års studier vid handelsskola erhållit avgångsbetyg. samt gjort volontärtjänst under ett år.

2) Åt banktjänstemän . . . . . fr. 200.

Som banktjänsteman enligt denna bestämmelse anses den, som i affärshus eller bank gjort volontärtjänst under tre år eller under tre år utövat därmed jämförlig verksamhet.

3) Åt tekniker med kunskaper, som förvärvas vid de tekniska mellanskolorna (des écoles du degré moyen) . . . . . fr. 250.

Som tekniker med kunskaper, som förvärvas vid de tekniska mellanskolorna, enligt denna bestämmelse anses den, som styrker sig hava förvärvat dylika kunskaper vid en allmän teknisk skola i Schweiz samt hava erhållit fullständig lärlingsutbildning, eller den, som styrker sig på annat sätt hava erhållit därmed likvärdig teknisk utbildning.

4) Åt tekniker utan kunskaper, som förvärvas vid de tekniska mellanskolorna fr. 180—200 enligt samma gradation som ovan i mom. 1) litt. a., b. och c. samt med ett tillägg efter fyra års lärotid av 10 francs i de i litt. a. och b. avsedda fallen.

Som tekniker utan kunskaper, som förvärvas vid de tekniska mellanskolorna, enligt denna bestämmelse anses den, som fullständigt genomgått en yrkesskola (une école d'arts et métiers) och med framgång inhämtat lärlingsutbildning under tre eller fyra år eller den, som styrker sig på annat sätt hava förvärvat därmed likvärdig teknisk utbildning.

De ovan under mom. 3) och 4) fastställda beloppen kunna efter överenskommelse mellan principalen och den anställda minskas, om den anställda samtidigt utbildar sig i någon specialbransch.

För tekniker, som genomgått fullständiga akademiska undervisningskurser, bestämmas begynnelselönerna på övligt sätt genom frivillig uppgörelse.

5) Åt verkmästare
a. inom metall- och maskinindustrierna . . . . . fr. 350;
dock att månadslönen under alla förhållanden bör vara lika hög som för skickliga arbetare inom yrkesgruppen;
b. vid cement- och porslinsfabriker . . . . . fr. 350;
inom annan byggnadsämnesindustri . . . . . » 300;
c. inom livsmedelsindustrien . . . . . » 300.

Som verkmästare enligt denna bestämmelse anses den, som leder en avdelning av ett industriföretag och ansvarar för arbetets utförande och god ordnings upprätthållande.

Fastställandet av begynnelselönerna inom textilindustrien, beklädnadsindustrien, pappersindustrien, den kemiska industrien och den grafiska industrien sker genom frivilliga uppgörelser eller genom slutande av särskilt för dessa branscher gällande avtal.

Med lön förstås i föreliggande avtal allt det, som den anställda erhåller av principalen, d. v. s. i främsta rummet den fasta lönen, dyrtidstillägg, gratifikationer samt naturaförmåner.

§ 5. För anställd, som på grund av psykisk eller fysisk ohälsa icke är i besittning av full arbetsförmåga, kan begynnelselönen reduceras.

§ 6. Anställda, som icke äro avlönade efter bestämmelserna i §§ 4 och 5 ovan, äro berättigade till dyrtidstillägg efter följande grunder:

1) För anställda, vilkas årslön före den 1 augusti 1914 icke översteg 3 000 fr., utgår ett tillägg av 60 % av lönen.

2) För anställda, vilkas årslön före den 1 augusti 1914 översteg 3 000 fr., utgår ett årligt tillägg av 2 400 fr.

3) Efter den 1 augusti 1914 beviljade löneförhöjningar betraktas som redan erhållna dyrtidstillägg.

4) Beträffande löneavtal, ingångna efter den 1 augusti 1914, skola dyrtidstilläggen utgå efter ovan angivna grunder, men beräknas på grundvalen av de före den 1 augusti 1914 inom de olika yrkesgrenarna gällande genomsnittliga lönerna.

5) Om de den 1 oktober 1918 rådande levnadskostnaderna under detta avtals giltighetstid skulle undergå väsentliga förändringar, skola dyrtidstilläggen höjas eller sänkas i förhållande härtill. Kunna parterna ej ena sig om beloppet för de nya tilläggen, skall detta på endera partens begäran fastställas av den enligt § 17 inrättade skiljedomstol, vilken även avgör, från vilken dag det sålunda ändrade dyrtidstillägget skall utgå.

§ 7. Dyrtidstilläggen kunna sänkas,

1) om den anställda träffats av psykisk eller fysisk ohälsa;

2) om principalen på grund av penningsvårigheter är urståndsatt att betala full ersättning.

§ 8. Tvister, som uppstå mellan föreningarna eller mellan föreningar och till dessa anslutna företag ävensom mellan anslutna företag inbördes rörande tillämpningen av bestämmelserna i §§ 3—7, skola slutgiltigt avgöras av lokala skiljenämnder. Dessa nämnder skola i tillräckligt antal på förhand inrättas; de skola bestå av 3 representanter för principalerna och 3 representanter för personalen, utsedda av föreningarna, samt av en opartisk ordförande, vilken föreningarna gemensamt utse; kan enighet härom icke vinnas, skall ordförande i skiljenämnd tillsättas av ordföranden i kantondomstolen.

Parterna äro skyldiga, att om nämnden så önskar, inställa sig inför denna samt låta nämnden taga del av alla för skiljomålet erforderliga handlingar. Vid skiljedomsförfarandet äger skiljenämnden samma befogenheter, som enligt kantonens lagstiftning tillkomma skiljedomstol.

Ett förlikningsreglemente skall upprättas och innehålla detaljerade föreskrifter om skiljenämndernas organisation och förfarande. Är sådant reglemente inom behörig tid ej upprättat, kan vardera parten hos schweiziska jordbruks-, handels- och industridepartementet anhålla om utseende av en kommission, sammansatt av två representanter för principalerna och två för personalen samt av opartisk ordförande, med uppdrag att omedelbart upprätta ett provisoriskt reglemente, vilket är bindande för parterna och skiljenämnderna.

§ 9. Vägrar någon av parterna att underkasta sig ett i vederbörlig form avkunnat utslag av en efter ovan angivna föreskrifter sammansatt skiljenämnd och om den kantonsmyndighet, som fått i uppdrag att verkställa domen, vägrar att genomdriva detta beslut, äro föreningarna skyldiga att med alla till buds stående medel, såsom genom offentliggörande av handlingarna i målet, vinna åtlydnad för nämndens utslag.

§ 10. Bestämmelserna i §§ 3—9 skola betraktas som kollektivavtal enligt §§ 322 och 323 i obligationslagen, och i överensstämmelse härmed förbinda sig parterna uttryckligen att undvika varje konflikt.

§ 11. De avtalsslutande parterna skola kungöra avslutandet av detta avtal och dess huvudsakliga bestämmelser samt anmoda de företagare, som icke äro medlemmar av arbetsgivarnas föreningar att bevilja ovan överenskomna begynnelselöner och dyr-

tidstillägg samt att vid tvister anlita skiljenämnderna. I övrigt förvänta de av domstolarna, att dessa skola som lokal sedvanerätt (droit coutumier local) tillämpa detta avtals bestämmelser i tvistefrågor, som icke hänskjutits till skiljenämnderna.

§ 12. Om i företag, som icke äro anslutna till principalernas föreningar, betalas lägre begynnelselöner och dyrtidstillägg än de ovan fastställda, skola på yrkande av de anställdas föreningar principalernas föreningar ingripa för att med alla till buds stående medel söka förmå ifrågavarande företagare att ställa sig bestämmelserna i detta avtals 3—7 §§ till efterrättelse ävensom att erkänna skiljenämndernas kompetens.

§ 13. De anställdas föreningar förklara, att de löneminskningar, som utan motsvarande reducering av arbetstiden skett efter krigsutbrottet och som motiverats med de av kriget föranledda förhållandena, icke varit berättigade, även om de varit juridiskt oangripliga, och kräva förty skillnadens utbetalande. Principalernas föreningar skola sprida kännedom om denna uppfattning genom cirkulärskrivelse till företagarna, däribland även sådana, som icke äro anslutna till förening, och skola företagarna häri uppmanas att utbetala ifrågavarande löneavdrag, om icke motsvarande ersättning i annan form redan givits.

§ 14. Redan träffade bestämmelser eller bestämmelser, som framdeles komma att träffas, varigenom de anställda tillförsäkras fördelaktigare villkor, än som tillkomma dem enligt detta avtal, beröres ej av detsamma.

§ 15. Detta avtal gäller med retroaktiv verkan från den 1 oktober 1918 och tills vidare intill den 31 december 1920. Har uppsägning ej skett minst sex månader före giltighetstidens utgång, skall avtalet gälla under ytterligare två år varje gång. Har uppsägning ej ägt rum av alla till endera av parterna anslutna föreningar gentemot alla till den andra parten hörande föreningar, skall avtalet fortfarande gälla mellan de föreningar, som icke biträtt uppsägningen. Dessa äga dock rätt att ansluta sig till uppsägningen efter en respittid av tre månader.

§ 16. Förmå de anställdas föreningar styrka, att tillämpningen av detta avtal i allmänhet icke i tillräcklig mån garanterar de anställda deras i §§ 3—7 tillerkända förmåner, äga dessa föreningar, utan hänsyn till den i § 15 överenskomna giltighetstiden, efter den 1 juli 1919 begära, att överenskommelsen skall upphöra att gälla tidigare.

Frågan, om den förebragta bevisningen är tillräcklig, skall avgöras av en skiljedomstol, vilken, om så prövas vara fallet, förklarar överenskommelsen upphävd från viss dag.

§ 17. Skiljedomstolen skall bestå av tre skiljenämndsordförande, av vilka den ene skall vara skiljedomstolens ordförande, samt av tolv medlemmar i skiljenämnder, av vilka sex skola vara utsedda av arbetsgivarnas och sex av de anställdas föreningar. Kunna parterna icke ena sig vid utseende av ordföranden samt av de två övriga ledamöter, vilka liksom ordföranden skola vara ordförande i skiljenämnder, skall presidenten i förbundsdomstolen utse dessa under hänsyn till partiställningen i landet. Skiljedomstolen fastställer själv sin arbetsordning.

§ 18. Förklarar domstolen ett avtal upphävt enligt § 16, skall den samtidigt uttala, huruvida icke enligt dess mening de anställdas berättigade krav kunna tillgodoses genom ändring av avtalet. Är detta fallet, skall den därjämte för parterna framlägga förslag till sådan ändring, varefter parterna på grundval av detsamma öppna nya underhandlingar.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)

17. I en trätjärefabrik skulle en arbetare K. uttaga träkol ur en för beredning av tjära använd retort, vilken för avsvalning placerats utanför fabriksbyggnaden. Retorten var försedd med tvenne luckor, vilka för gasernas utsläppande brukade öppnas en stund, innan retorten tömdes. Dessa luckor voro fästade med järnkilar, och fogarna tätade med eldfast lera. Då K. borttagit den nedre luckan samt kilarna och leran till den övre, hade han, antagligen för att inifrån lösgöra den övre luckan, krupit in i retorten. Härvid har han inandats de giftiga gaserna, och var, då han anträffades, död.

18. En arbetare A. var sysselsatt med lossning av malm från en pråm, då en tom nedgående malmbalja urkrokades samt föll ner och träffade A. i ryggen. Av de därvid erhållna skadorna avled A. samma dag. Orsaken till olyckshändelsen antages vara, att den i kranen fastsatta tippkättingen av någon anledning fastnat i baljans bygel och förorsakat urkrokningen.

19. Vid försök att ensam och under maskineriets gång pålägga remmen till en transportör i magasinet för kollrad massa sträckte sig en arbetare mellan parterna av en rem, belägen utanför den förstnämnda. Härvid fastnade han med huvudet mellan remmen och dragskivan samt avled omedelbart genom kvävning. Frånslagningsanordning fanns, och brukar rempåläggning i regel skötas av två personer, av vilka den ena reglerar igångsättningen med sakta fart, under det den andra lägger på remmen. Då axelavståndet är mycket kort, hava remmarna benägenhet att lätt glida av, varför vid inspektion föreslogs remmarnas utbyte mot kätting.

20. Under pågående skjutning av ett tågsätt mot två på ett grusspår stående lastade vagnar urspårade de tvenne första i vagnsättet gående vagnarna på grund av isbildning vid rälerna. Vagnarna kommo därigenom att föras fram snett mot de stillastående vagnarna, varvid den ena bufferten på den första vagnen i sättet sköts in mellan bufferten och koppelstången på den närmast det kommande tågsättet stillastående vagnen. En stationskarl, som ställt sig mellan nämnda buffert och koppelstång för att koppla ihop vagnarna, observerade förmodligen urspårningen för sent, varför han, då han skulle försöka komma undan bufferten, fastnade med huvudet mellan denna och golvplankan. Döden var ögonblicklig.

21. Vid sprängning av stubbar hade M. och en arbetskamrat samtidigt antänt var sitt skott, varefter de avlägsnade sig. Då endast kamratens skott gick av, trodde M. att stubinen icke blivit antänd, varför han gick fram till stubben för att undersöka förhållandet. Skottet gick då plötsligt av och slungade M. flera meter därifrån. I sanslöst tillstånd bars M. från olycksplatsen, men avled redan samma dag på väg till lasarettet.

22. Några arbetare voro på en längs dammbyggnaden löpande 1·64 m. bred brygga sysselsatta med att upptaga s. k. »dammnålar». Dessa »nålar» utgjordes av 4—5 m. långa och 8—13 cm. grova ekpålar. En av dessa hade upptagits och skulle av en arbetare bäras bort till det på stranden varande upplaget. Härvid har mannen, utan att observeras av sina kamrater, fallit i den för tillfället rådande starka strömmen och omkommit. Skyddsräcke har sedermera anordnats på platsen.

23. En arbetare A. hade till uppgift att förflytta tomma järnvägsvagnar till och från särskilda transportörer, vilka användes för att kunna framföra smalspåriga vagnar på normalspårig bana. A. hade avkopplat en vagn och var på väg från arbetsplatsen, gående i spåret, då han blev överkörd och dödad av ett växeltåg. På grund av spåranordningarna var det vanligt, att lokomotivet gick sist, skjutande vagnarna framför sig. I detta fall voro vagnarna i växeltåget lastade med träkol och således höga och skymmande, och skymdes dessutom utsikten för lokomotivpersonalen av en på bredvidliggande spår stående godsvagn. Vid inspektion föreskrevs spårområdets avstängande för obehöriga medelst stängsel, i passager avspärrade med vändgenomgångar.

24. En banmästare L. var på väg från inre bangården till rangerbangården, där han hade arbetare sysselsatta med snöskottning. Han gick därvid i järnvägsspåret, då tvenne lokomotiv med ett kort avstånd sinsemellan kommo efter honom. L. gick ur vägen för det första, men observerade ej det andra, utan gick åter upp i spåret. Därvid blev han påkörd av det sistnämnda lokomotivet och släpades med omkring 200 m. L. fördes omedelbart till lasarett, där han några dagar senare avled.

Författningar rörande sociala frågor

(inklusive folkhushållningsfrågor).
(Forts.)

I Svensk Författningssamling hava under tiden 1—31 mars 1919 publicerats följande författningar rörande sociala (folkhushållnings-)frågor.

N:r		Daterad.
63.	K. kung. ang. lösen för bevis om godkännande av rekvisitioner av socker för viss användning	28 febr.
71.	K. kung. ang. upphävande av förordningarna den 19 febr. 1918 ang. vissa åtgärder för reglering av handeln med kålrötter och morötter samt den 3 aug. 1918 ang. maximipris å kålrötter och fodermorötter	4 mars
72.	K. kung. ang. upphävande av kung. den 16 aug. 1918 ang. maximipris å färsk sill i Malmöhus län	4 »
73.	K. kung. om ändrad lydelse av §§ 1 och 2 i förordn. den 8 okt. 1918 ang. maximipris å vetemjöl, kornmjöl och rågmjöl	28 febr.
74.	K. kung. ang. ändrad lydelse av § 1 i förordn. den 19 nov. 1918 ang. framställning av vetemjöl och rågmjöl m. m.	28 »
86.	K. kung. ang. dels upphävande av förordn. den 11 juli 1918 ang. maximipris å hö, förordn. den 18 okt. 1918 ang. beslag å hö i Norrland samt vissa delar i Svealand ävensom i visst avseende förordn. den 31 juli 1917 ang. reglering av handeln med fodermedel dels ock befrielse från viss leveransskyldighet jämlikt förordn. den 22 juli 1918 ang. reglering av spannmålsförbrukningen	11 mars
89.	K. kung. ang. upphävande i visst avseende av förordn. den 28 dec. 1917 ang. tillverkning och försäljning av torrmjölk m. m.	14 »
97.	K. förordn. om särskilda avdrag vid 1919 års taxering till bevillning för inkomst samt till inkomst- och förmögenhetsskatt	18 »
98.	K. kung. ang. fastställelse av vissa, till ledning vid uträknandet av särskilda avdrag vid 1919 års taxering till bevillning för inkomst erforderliga tabeller	18 »
99.	K. kung. ang. ändrad lydelse av § 1 i kung. den 30 nov. 1917 ang. särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning	31 jan.
109.	K. kung. ang. ändrad lydelse av §§ 3 och 4 i förordn. den 1 febr. 1918 ang. tillverkning och försäljning av bröd och annat bakverk	21 mars
110.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 5 febr. 1918 ang. maximipris å blod efter nötkreatur och svin	26 »

Kortare meddelanden.

— Sociala förhållanden i allmänhet. —

Industriråd och arbetarkommittéer i England. Såsom ett led i arbetet på den engelska industriens återuppbyggande efter kriget har Englands regering sökt etablera ett organiserat samarbete mellan arbetsgivare och arbetare. Den redan under kriget fungerande Reconstruction Committee, som hade till uppgift att förbereda övergången från krigs- till fredsförhållandena och vilken nu ersatts av ett särskilt »rekonstruktionsministerium», uppdrog åt en särskild kommitté att framkomma med förslag till ordnande av förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare efter kriget. Denna kommitté, som efter sin ordförande, vice talmannen i underhuset, benämnes »Whitley-kommittén», har under åren 1917—1918 avgivit fyra s. k. »Whitley-betänkanden». Redan i det första av dessa uttalade kommittén önskvärdheten av att vinna arbetarnas aktiva medverkan i arbetet på industriens utveckling, vilket ansågs bäst kunna ske genom att giva dem tillfälle att i bestämda former yttra sig i frågor rörande den industri, inom vilken de äro sysselsatta. För detta ändamål föreslog kommittén, att inom varje industrigren borde inrättas »en organisation, bestående av representanter för arbetsgivare och arbetare med uppgift att regelmässigt behandla ämnen rörande industriens utveckling och befrämjande från alla deras synpunkt, som äro däri engagerade.» I de följande betänkandena utformas denna plan närmare. Det föreslagna samarbetet mellan arbetsgivare och arbetare skall ske genom trenne slag av organisationer, vilka skola hålla regelbundna sammankomster, nämligen:

1) arbetarkommittéer (Works committees) inom de olika företagen,

2) distriktsråd (District councils) för de olika landsdelarna, samt

3) ett industriellt landsråd (National industrial council) omfattande den ifrågavarande industrigrenen över hela landet. Dessas såväl funktioner som verksamhetsformer växla i de särskilda fallen givetvis alltefter förhållandena inom de olika industrierna. Landsrådens uppgifter skulle vara i huvudsak följande:

1. att förena arbetsgivare och arbetare i gemensamt arbete för befrämjande av vederbörande industri samt för förbättrande av alla däri anställdas villkor;

2. att behandla frågor rörande löner, arbetstid och arbetsvillkor inom vederbörande industri i dess helhet;

3. att behandla frågor rörande reglering av produktion och arbetstillgång;

4. att ägna uppmärksamhet åt förfaringssättet vid slitande av arbetstvister samt verka för införande av ordnade former vid biläggande av konflikter å områden, där sådana former ännu ej förekomma;

5. att behandla frågor rörande åtgärder för att förmå alla arbetsgivare och arbetare att ansluta sig till respektive organisationer;

6. att insamla statistiska och andra uppgifter för belysande av de industriella förhållandena;

7. att befordra studiet av industriens teknik, ävensom stödja för industrien gagnelig uppfinningsverksamhet;

8. att underlätta ett fullt utnyttjande av gjorda uppfinningar och förbättringar samt att trygga deras rätt, som gjort sådana;

9. att verkställa undersökningar rörande industriella problem särskilt genom jämförande studier av den inhemska och utländska industriens organisation och metoder, och, om så befinnes önskvärt,

publicera redogörelser häröver samt att anordna föreläsningar och konferenser rörande ämnen av allmänt intresse för industrien;

10. att verka för förbättrande av hygieniska och arbetarskyddsförhållanden inom industrien;

11. att öva tillsyn över industriens rekrytering samt över utbildning för industriellt arbete; i sistnämnda hänseende bör samarbete äga rum med undervisningsmyndigheterna;

12. att till pressen lämna redogörelser i ämnen rörande industrien av allmänt intresse;

13. att för regering, regeringsdepartement och övriga myndigheter framlägga industriens önskemål och behov;

14. att avgiva yttrande i frågor, som av regeringen eller något departement hänskjutas till rådet;

15. att avgiva yttrande över förslag till inrättande av distriktsråd och arbetarkommittéer;

16. att samarbeta med industriella landsråd inom andra industrigrenar i frågor av gemensamt intresse.

Distriktsråden, som sortera under landsrådet ha att inom sina områden fylla liknande uppgifter. Lands- och distriktsråd skola till lika delar sammansättas av representanter för arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer. Inom arbetarkommittéerna däremot skola arbetarna vara starkare representerade än företagsledningen. Dessa kommittéers allmänna uppgifter äro »att ge arbetarna ökat intresse i och ökad ansvarighet för arbetsförhållandena inom företaget, att tillse, att gällande kollektivavtal efterlevas, ävensom att så vitt möjligt förebygga friktioner och missförstånd». Bland de spörsmål, som de särskilt skola sysselsätta sig med, uppräknas följande: 1. fastställande och revision av arbetsregler; 2. arbetstidens och rasternas förläggning, tidkontroll m. m.; 3. frågor rörande utbetalning av löner och uppställande av lönesystem m. m.; 4. avgörande av klagomål; 5. bestämmande av fridagar; 6. frågor rörande den fysiska omvårdnaden; 7. disciplinära frågor; 8. anställningsvillkor; 9. utbildning av lärlingar och ungdom; 10. tekniska bibliotek, föreläsningar över tekniska och sociala frågor; 11. framläggande av förslag till förbättringar av arbetsmetoder och organisation samt prövning av dylika förslag; 12. undersökning av förhållanden, som verka hämmande på driftens effektivitet eller på annat sätt hindra företagets rationella skötsel; 13. nöjen och sport m. m.

Inom ett flertal industrier ha såväl industriråd som arbetarkommittéer redan inrättats i huvudsaklig överensstämmelse med den av Whitley-kommittén utarbetade planen.

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Nederländerna 1917 och 1918. I Soc. Medd. har förut (årg. 1918, sid. 378) lämnats vissa preliminära uppgifter rörande arbetsinställelserna i Nederländerna under år 1917. Nedanstående översikt återgiver de nu föreliggande definitiva siffrorna jämte den motsvarande preliminära statistiken för 1918.

Arbetsinställelsernas antal och omfattning framgår av nedanstående sammanställning:

	Antal arbetsinställelser	Därav berörda arbetsgivare [1]	Därav berörda arbetare [1]
Strejker			
1917	324	1 551 (320)	25 879 (308)
1918	303	1 363 (289)	34 774 (276)
Lockouter			
1917	20	168 (20)	5 438 (20)
1918	18	343 (15)	3 556 (16)

[1] Siffrorna inom parentes ange det antal arbetsinställelser, beträffande vilka uppgifter om berörda arbetsgivare resp. arbetare föreligga.

Arbetsinställelsernas *orsaker* belysas av följande tablå:

Orsaker:	Procent av strejkerna 1918	1917	1916	1911—15	Procent av lockouterna 1918	1917	1916	1911—15
Begäran om löneförhöjning	39·5	35·1	40·2	37·4	25·0	18·2	19·5	17·3
Lönesänkning	1·8	3·1	4·1	5·3	—	2·3	7·3	5·8
Andra lönefrågor	14·1	16·9	13·7	12·0	17·9	18·6	14·6	11·6
Arbetstiden	11·7	10·3	9·5	9·7	7·1	11·4	12·2	13·3
Föreningsrätten	1·7	1·0	2·0	2·0	7·1	9·1	12·2	6·4
Företräde för organiserade arbetare	0·7	1·3	1·1	1·3	—	—	—	—
Arbetares avskedande	4·9	5·3	6·9	7·7	—	—	—	—
Arbetets anordning	2·6	3·2	3·3	2·6	3·6	6·8	—	1·7
Begäran om kollektivavtal	4·4	6·9	5·5	5·2	10·7	11·4	12·2	12·7
Andra orsaker	15·7	15·8	12·8	15·4	28·6	27·2	22·0	31·2
Okända orsaker	2·9	1·1	0·9	1·4	—	—	—	—
	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Arbetsinställelserna under åren 1916, 1917 och 1918 berörde följande näringsgrupper:

	1918	1917	1916		1918	1917	1916
Gruvdrift	18	10	3	Kemisk-teknisk industri	2	3	5
Metallindustri	25	23	42	Byggnadsverksamhet	109	77	98
Jord- och stenindustri	14	18	21	Belysningsverk	—	1	—
Trävaruindustri	12	34	18	Handel och varulager	16	10	11
Pappers- och grafisk industri	11	12	12	Land- och sjötransport	42	60	71
Livsmedelsindustri	24	35	37	Jordbruk och fiske	19	18	23
Textil- och beklädnadsindustri	16	33	27	Fria yrken	7	5	2
Läder-, hår- och gummivaruindustri	5	5	7	Andra yrken	1	—	—
				Summa arbetsinställelser	321	344	377

Nedanstående översikt utvisar de under åren 1911—18 påbörjade strejkernas *resultat:*

Resultat:	Procent av samtliga strejker 1918	1917	1916	1911—15
Arbetarnas fordringar	19·9	20·3	22·9	23·8
Arbetsgivarnas villkor	24·2	20·6	27·8	30·1
Kompromiss	45·1	46·4	43·9	39·9
Okänt eller oavgjort	10·8	12·7	5·4	6·2

Av de 18 lockouterna under år 1918 bilades 6 på arbetsgivarnas villkor och 8 genom kompromiss, medan av de övriga 2 äro oavgjorda och i 2 fall resultatet är obekant.

Förbud mot arbetsnedläggelse vid elektricitetsverk i England. I februari 1919 stadgades genom en Order in Council förbud mot arbetsnedläggelse vid statliga, kommunala eller enskilda elektricitetsverk, för så vitt verkets oavbrutna drift därigenom skulle äventyras. Liknande förbud i fråga om gas- och vattenverk hava varit gällande genom allmän lag sedan år 1875. Den nu utfärdade förordningen förorsakades närmast av att arbetarna vid elektricitetsverken i London hotade att förklara sympatistrejk i samband med en konflikt i Glasgow rörande 44 timmars arbetsvecka.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under januari 1919. Läget å den engelska arbetsmarknaden, som efter krigets avslutande blivit allt mindre tillfredsställande, undergick under januari 1919 ytterligare försämring. Antalet arbetslösa inom fackorganisationerna i procent av hela det

redovisade medlemsantalet utgjorde vid månadens slut 2·5 mot 1·2 närmast föregående månad och 1·0 i januari 1918.

Antalet arbetslösa bland de jämlikt 1911 och 1916 års lagar arbetslöshetsförsäkrade, utgjorde vid slutet av januari månad 353 647 eller 9·9 % mot 6·7 % den 3 januari samma år och 0·9 % den 25 januari 1918. Antalet arbetslösa inom yrken, som icke inbegripas under arbetslöshetsförsäkringslagen, uppgick till 325 056.

För att hindra den genom demobiliseringen och avvecklingen av krigsindustrien uppkommande arbetslösheten har en särskild statlig understödsfond upprättats, av vilken fripoliser å arbetslöshetsförsäkringar utfärdas, gällande för civila på sex månader med understöd under 13 veckor och för i hären inskrivna på tolv månader med understöd under 26 veckor. Enligt den statistik, som upprättats över de ur denna fond understödda, utgjorde antalet i hären icke inskrivna arbetslösa varje fredag under januari månad resp. 356 707; 417 621; 479 075; 543 215; 625 149. Antalet demobiliserade, som kommit i åtnjutande av understöd, utgjorde i slutet av januari 53 554.

Löneförbättringar (krigstillägg inberäknat) beviljades under månaden till 250 000 arbetare med tillsammans 60 000 pund sterling i veckan.

Arbetstiden har under januari minskats för 1 600 000 arbetare med 10 500 000 timmar per vecka. Dessa reduktioner berörde bl. a. alla slag av arbetare inom maskin- och skeppsbyggnadsindustrien ävensom arbetare inom vissa övriga av de viktigaste metallindustrierna, för vilka arbetstiden fastställts till 47 timmar per vecka. För kolarbetare ovan jord har arbetstiden vid de större kolgruvorna begränsats till 49 timmar per vecka. 8-timmars arbetsdag har även principiellt införts för järnvägspersonal.

Arbetsinställelserna under månaden utgjorde 105 med 460 000 berörda arbetare och 2 918 000 förlorade arbetsdagar mot 150 000 resp. 1 174 000 under närmast föregående månad och 93 000 resp. 533 000 under januari 1918.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under januari 1919. Situationen å den tyska arbetsmarknaden under januari 1919 karakteriseras i Reichsarbeitsblatt i följande ordalag:

»Till det statistiska riksämbetsverket inkomna uppgifter visa, att det ekonomiska läget under det nya årets första månad ytterligare försämrats. Framtvungna uppgörelser i de allt talrikare lönetvisterna, som ofta röja fullständig brist på förståelse för det ekonomiska livets sammanhang och som hota att växa ut till en nationalolycka, ävensom okynnesstrejker delvis av politisk karaktär, äventyra rikets ekonomiska grundvalar. De särskilda industrigrenarna bliva härigenom hårt belastade och det nödvändiga ekonomiska återuppbyggandet uppskjutes allt längre. Företagsamheten är så gott som lamslagen, då alla driftsanordningar nästan omöjliggöras; därtill kommer en allt mera tilltagande arbetsovillighet och minskad arbetsprestation inom en stor del av arbetarklassen, vilket dels beror på otillfredsställande näringsförhållanden dels har andra orsaker, såsom övergången från ackordsarbete till timlön. Härigenom och på grund av den tilltagande kolbristen ävensom till följd av svårigheterna inom transportväsendet bliver produktionen allt mindre; inställelser eller inskränkningar av driften ävensom förkortningar av arbetstiden bliva allt talrikare. Situationen inom alla viktigare industrier, särskilt textil-, metall- och järnindustrierna karakteriseras av dessa förhållanden. Inom järnindustrien har läget genom avskärande av samfärdseln mellan de öster och väster om Rhen liggande områdena ävensom genom bristen å den oundgängliga lothringska minettmalmen och genom omöjligheten att över Östersjön införa svensk malm så tillspetsat sig, att man måste räkna med fullständigt upphörande av verksamheten. På grund av industriens trångmål blevo ytterligare omfattande avskedanden oundvikliga, varigenom de arbetslösas skaror ökades i oroväckande grad. Visserligen hava nödhjälpsarbeten blivit igångsatta överallt i riket, men de blevo avsevärt hindrade genom den kalla väderleken. Framför allt inverkar dock storstadsarbetarnas ovilliget att åtaga sig arbete i brunkolsgruvorna och vid jordbruket hämmande. Därvid spela de ofta icke ordnade livsmedels- och bostadsförhållandena och vad jordbruket beträffar den låga lönen en betydande roll. Genom ändringar av förordningen angående arbetslöshetsunderstöd har man sökt åstadkomma en viss arbetsplikt, men det oaktat har arbetslösheten avsevärt ökats. Antalet arbetslösa i Tyskland steg från omkring 500 000 i början av januari till omkring 900 000 i början av februari. De arbetslösa utgjorde i

Westfalen över 16 000, i Rhenprovinsen nära 117 000, i Sachsen över 163 000. Däremot går arbetslösheten tillbaka i de besatta områdena. Den omfattade den 9 januari 1 768 i Coblenz, 31 453 i Köln, 3 319 i Trier, 13 261 i Aachen, och hade den 29 januari sjunkit till 1 370 i Coblenz, till 27 005 i Köln, till 2 772 i Trier och 8 788 i Aachen.»

Antalet i arbete varande manliga sjukkassemedlemmar den 1 februari, utvisar sedan närmast föregående månadsskifte en ökning av 312 615 eller 10·9 %, under det att de sysselsatta kvinnornas antal nedgått med 107 780 eller 4·2 %: inalles hade de sysselsatta sjukkassemedlemmarna ökats med 204 835 eller 3·8 %. Den ganska avsevärda ökningen av manliga medlemmar beror delvis på skyldighet för arbetsgivarna att återtaga från kriget hemvändande soldater.

Av 2 508 800 redovisade medlemmar av 31 fackförbund voro vid slutet av januari 162 898 eller 6·5 % arbetslösa mot 5·4 % under närmast föregående månad och resp. 0·9, 1·7, 2·6, 6·5 och 4·7 % under januari månad åren 1918, 1917, 1916, 1915 och 1914.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser för män och för kvinnor resp. 188 och 217 arbetssökande mot resp. 131 och 157 under närmast föregående månad samt resp. 62 och 99 under januari månad 1918.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Arbetsförmedling. —

Den offentliga arbetsförmedlingen i Norge år 1917. Enligt arbetsförmedlingsinspektörens i september 1918 utgivna årsberättelse öppnades under år 1917 i Norge 7 nya arbetsförmedlingskontor och under förra delen av år 1918 ytterligare 9, och uppgick hela antalet vid tiden för årsredogörelsens utgivande till 43.

Antalet arbetssökande under år 1917 utgjorde 97 017, antalet lediga platser 108 772 och antalet tillsatta platser 71 617. Antalet arbetssökande på 100 lediga platser utgjorde 109 för männens och 67 för kvinnornas vidkommande. Inalles tillsattes 73 % av de lediga platserna å manliga och 57 % å kvinnliga avdelningen.

Under förra hälften av året var arbetsmarknaden väl så gynnsam som under motsvarande tid 1916, under senare hälften däremot avgjort sämre. Vad den manliga arbetskraften beträffar rådde under förra halvåret 1917 jämvikt mellan tillgång och efterfrågan, medan motsvarande sex månader 1916 visade ett överskott på arbetssökande av omkr. 2 000. Andra halvåret 1917 däremot företedde ett överskott på manliga arbetssökande av över 3 000 mot ett nästan lika stort underskott samma tid föregående år. Beträffande kvinnorna framträdde under första halvåret behovet av arbetskraft betydligt starkare 1917 än året förut, medan senare hälften bägge åren visade samma brist på arbetssökande. För män och kvinnor tillsammans var överskottet på lediga platser 1917 något mindre än 1916.

Med hänsyn till arbetsmarknadens läge i övrigt framkallade kolbristen i början av året en stagnation i fabriksdriften, vilken dock icke föranledde någon större grad av arbetslöshet, emedan flertalet arbetare antingen sysselsattes med tillfälligt arbete i fabrikerna eller genom de kommunala arbetslöshetskommittéerna och arbetsförmedlingsanstalterna förskaffades annan sysselsättning. Inom byggnadsverksamheten, som låg nere under årets första månader, rådde en del arbetslöshet, vilken dock upphörde fram på våren.

Bland sjömännen rådde hela året stor arbetslöshet, trots att betydande antal beretts arbete i annan verksamhet.

Även inom näringsmedelsindustrierna har särskilt under senare hälften av året rått arbetsbrist, i konservfabrikerna av brist på bleck, i bagerier och konditorier på grund av ransoneringen.

Jordbruket har genomgående lidit brist på övat folk. Våren 1917 gjordes extra ansträngningar för att skaffa arbetskraft till jordbruket, och 1918 upprättades av den offentliga arbetsförmedlingen register över extraordinär arbetskraft, som eventuellt skulle kunna användas i jordbruket. Denna reserv har emellertid ej i större utsträckning behövt anlitas.

Antalet arbetslöshetskassor uppgick vid redogörelseperiodens slut till 24 med c:a 50 000 medlemmar. Under år 1917 utgjorde antalet av kassorna understödda arbetslösa 5 475 med 93 511 understödsdagar.

— Arbets- och löneförhållanden. —

Propositioner om arbetstidens begränsning. Den 28 mars 1919 framlade Kungl. Maj:t för riksdagen en proposition om arbetstidens begränsning (prop. n:r 247) samt en annan med förslag till begränsning av bageri- och konditoriarbete (prop. n:r 339), och den 21 mars avlämnades proposition om arbetstiden å svenska fartyg (prop. n:r 364). Lagförslagen ansluta sig med vissa ändringar och jämkningar till de i denna tidskrift tidigare (årg. 1919 h. 1, sid. 28 ff) omnämnda förslagen i ämnet, vilka utarbetats av arbetstidskommittén, resp. skeppstjänstkommitterade. Lagen angående begränsning av arbetstiden föreslås skola träda i kraft den 1 juni beträffande företag med kontinuerlig drift och i fråga om annat arbete den 1 oktober 1919, bageriarbetslagen skulle enligt regeringsförslaget träda i kraft den 1 juni 1919 och lagen om arbetstid å fartyg den 1 januari 1920. Alla tre lagarna, som givas provisorisk giltighet, skulle upphöra att gälla den 31 december 1918.

Lagförslag om åtta timmars arbetsdag i Norge. Genom provisorisk lag av den 14 augusti 1918 erhöll Konungen bemyndigande att inom sådana näringsgrupper, som berördes av arbetarskyddslagens bestämmelser om arbetstid, efter särskild framställning för vissa industrier eller enskilda företag föreskriva förkortning av arbetstiden till 8½ timmar per dag eller 48 timmar per vecka.[1] Framställningar om sådan förkortning av arbetstiden inkommo till socialdepartementet från 1 564 företag, fördelade på de flesta yrkesgrupper. I skrivelse av den 29 november 1918 anmodade socialdepartementet den sittande kommittén för revision av arbetarskyddslagstiftningen att taga nu gällande bestämmelser om maximalarbetsdag under omedelbar behandling samt utarbeta förslag till nya lagbestämmelser härom. Majoriteten inom kommittén, vars betänkande förelåg färdigt den 31 januari 1919, föreslog införande av lagstadgad arbetsdag av 8½ timmar per dag och 48 timmar per vecka genom förändring av fabrikslagens bestämmelser om maximalarbetstid inom vissa industrigrenar oberoende av lagens revision i övrigt eller av andra lagbestämmelser rörande arbetstiden, såsom nattarbete och helgdagsarbete, varjämte kommittén i detta samband upptagit fabrikslagens bestämmelser om övertidsarbete och om undantag från bestämmelserna om arbetstiden till revision. Åtta-timmars normalarbetsdag skall enligt kommitténs förslag införas icke blott för egentliga industriarbetare utan utsträckas att gälla även hantverksföretag, som regelbundet sysselsätter minst 5 arbetare, men som icke använder mekanisk drivkraft, vidare arbete på lager, packhus, tomter, upplagsplatser, ångbåtsexpeditioner o. dyl., ävensom byggnadsarbete och olika slag av anläggningsarbete. Kommittén har även haft under övervägande åtta-timmars arbetsdagens införande för butiksfolk samt i småhantverk med under 5 arbetare, men den har icke inryckt dessa grupper i sitt förslag, då den icke velat gå utanför fabrikslagens område. Sedan socialdepartementet inhämtat yttrande över kommitténs förslag från bl. a. norska arbetsgivareföreningen och arbetarnas fackliga landsorganisation, framlade regeringen den 14 mars 1918 för stortinget proposition i ämnet.

Arbetstiden inom industrien i Norge. I den proposition rörande införande av åtta timmars normalarbetsdag, som den 14 mars 1919 genom socialdepartementet framlagts för stortinget, meddelas en del uppgifter rörande arbetstiden inom den norska industrien. Av dessa framgår bl. a., att åttatimmarsdagen redan införts i flera såväl statliga och kommunala som privata företag. En allmän arbetstid på 48 timmar per vecka har sålunda införts från den 1 november 1914 vid marinens verkstäder genom kungl. beslut, vid härens och marinens fabriker och etablissement genom stortingsbeslut den 27 april 1918 och för statsbanornas verkstadsarbetare och lokomotivputsare genom stortingsbeslut den 3 augusti 1918 samt för arbetare vid statens järnvägs- och befästningsanläggningar från den 1 juli 1918 på grund av kollektivavtal. Även ett flertal kommuner

[1] Soc. Medd. årg. 1918, sid. 1 109.

hava vid sina anläggningar infört en arbetsvecka på 48 timmar, dels för alla, dels för endast vissa av sina arbetare, gällande antingen hela året eller vissa månader. Beträffande enskilda företag bestämdes genom provisorisk lag den 4 juni 1918, att arbetstiden i bagerier tills vidare icke får överstiga 8 timmar per dygn utom under de två sista arbetsdagarna före sön- och helgdagar, då den får ökas till 9 timmar, dock att veckoarbetstiden icke må överstiga 48 timmar. Vid pappers-, cellulosa- och trämassefabrikerna, vilka arbeta på dag- och nattskift, har genom kollektivavtal i oktober 1917 införts åtta timmars skift. Även vid tändsticksfabrikerna och guldsmedsverkstäderna är 48 timmars arbetsvecka införd, likaså efter den 1 april 1919 vid bok- och tidningstryckerierna samt inom den litografiska industrien.

Enligt en undersökning av arbetstidens längd inom den norska industrien i december 1916 och november 1918, som utförts av arbetarnas fackliga landsorganisation och som omfattar resp. 110 340 och 111 213 organiserade arbetare (däribland de arbetare i statens och kommunens tjänst, som ha 48 timmars arbetsvecka), hade 6·2 % av nämnda antal arbetare i december 1916 en arbetsvecka på 48 timmar eller därunder, medan antalet arbetare med denna arbetstid i november 1918 stigit till 19·2 %.

Arbetstiden per vecka enligt nämnda undersökning framgår av följande sammanställning:

Veckoarbetstid	December 1916		November 1918	
	Antal arbetare	Procent	Antal arbetare	Procent
48 timmar och därunder	6 806	6·2	21 357	19·2
Under 54 timmar	8 667	7·8	14 653	13·2
54 timmar	13 344	12·1	72 492	65·2
Över 54 timmar	72 001	65·3	2 711	2·4
Obestämd arbetstid	9 522	8·6	—	—
	110 340	**100·0**	**111 213**	**100·0**

Den genomsnittliga arbetstiden per vecka utgjorde enligt samma statistik i december 1916 55·3 timmar och i november 1918 52·5 timmar, och hade således en sänkning av 2·8 timmar per vecka ägt rum. Den förkortning av arbetstidens längd, som ägt rum under de senare åren, framgår även av nedanstående tabell över den genomsnittliga veckoarbetstiden sedan 1911:

	Genomsnittlig veckoarbetstid under:					Minskning av arbetstiden 1911—1918
	Februari 1911	September 1912	Juni 1914	Mars 1917	Maj 1918	
	Timmar	Timmar	Timmar	Timmar	Timmar	Timmar
Exportindustri	58·8	58·0	57·2	56·8	52·9	5·9
Övrig industri	57·3	56·2	56·1	55·9	54·2	3·1
Hantverk	56·8	55·6	54·5	54·3	53·2	3·6
Samtliga näringsgrenar	**57·7**	**56·8**	**56·3**	**56·1**	**53·6**	**4·1**

Löneförhållanden bland affärsanställda i Norge. För belysning av löneförhållandena bland lägre affärsanställda i Norge hade socialdepartementet i samband med förarbetena till den lagstiftning angående minimilöner för nämnda samhällsklass, för vilken å annat ställe i detta häfte redogörelse lämnats, på grundvalen av statistiskt material, som ställts till förfogande av »Norges underordnede handelsstands landsforbund» och som avsåg sammanlagt 864 män och 1 127 kvinnor i 12 städer och 2 andra orter, därvid 417 män och 693 kvinnor hade anställning i Kristiania, utfört vissa undersökningar, varav resultatet meddelas i den till odelstinget avlämnade propositionen i ämnet. Uppgifterna hade inhämtats dels under sista månaderna av år 1917, dels under de första månaderna under år 1918 och torde sålunda avse tiden omkring årsskiftet 1917—1918.

Ifrågavarande manliga och kvinnliga anställda fördelade sig dels på landet i dess helhet, dels på Kristiania särskilt i olika lönegrupper på följande sätt:

Årsinkomst i kronor (dyrtidstillägg och gratifikationer inräknade)	De affärsanställdas fördelning på vidstående lönegrupper							
	Män				Kvinnor			
	Hela landet		Kristiania		Hela landet		Kristiania	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
301—400	1	0·1	—	—	3	0·3	1	0·1
401—500	6	0·7	1	0·2	10	0·9	1	0·1
501—600	10	1·1	2	0·5	35	3·1	16	2·3
601—700	7	0·8	1	0·2	15	1·3	6	0·9
701—800	23	2·7	9	2·2	80	7·1	43	6·2
801—900	31	3·6	13	3·1	87	7·7	48	6·9
901—1 000	18	2·1	6	1·4	90	8·0	45	6·5
1 001—1 100	25	2·9	11	2·6	97	8·6	55	7·9
1 101—1 200	53	6·1	25	6·0	149	13·2	93	13·4
1 201—1 500	106	12·3	57	13·7	219	19·4	146	21·1
1 501—1 800	97	11·2	57	13·7	163	14·5	104	15·0
1 801—2 000	60	7·0	36	8·6	61	5·4	44	6·4
2 001—2 500	148	17·1	78	18·7	73	6·5	53	7·7
2 501—3 000	122	14·1	57	13·7	32	2·9	27	3·9
3 001—3 500	53	6·1	21	5·0	6	0·5	5	0·7
3 501—4 000	44	5·1	19	4·6	5	0·4	4	0 6
4 001 och däröver . .	60	7·0	24	5·8	2	0·2	2	0·3
Summa	**864**	**100·0**	**417**	**100·0**	**1 127**	**100·0**	**693**	**100·0**

Härav framgår, att lönebeloppen voro i hög grad växlande såväl för män som för kvinnor, i all synnerhet dock för männens vidkommande. Tabellen giver vidare vid handen, att årsinkomsten för en avsevärd del av de anställda endast utgjorde 1 000 kr. eller ännu mindre. Särskilt gäller detta för kvinnorna, av vilka 28·4 % icke nådde över 1 000 kr.; för männens vidkommande var detta fallet för 11·1 %.

Vid en procentisk fördelning av de anställda inom vissa inkomstgrupper efter levnadsålder erhålles följande resultat:

Årsförtjänst i kronor	Män i åldersgruppen								Kvinnor i åldersgruppen							
	15—17 år	18—19 år	20—24 år	25—29 år	30—34 år	35—39 år	40—49 år	50—69 år	15—17 år	18—19 år	20—24 år	25—29 år	30—34 år	35—39 år	40—49 år	50—69 år
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Intill 600 . . .	13·7	3·7	0·4	—	—	—	—	—	28·3	9·0	0·8	—	—	—	—	—
601—900 . . .	52·0	10·9	—	—	—	—	—	—	60·3	40·0	10·5	3·3	1·2	—	—	—
901—1 200 . .	26·1	38·7	4·9	0·7	1·5	—	—	—	11·4	40·7	41·6	26·3	10·8	8·3	2·4	—
1 201—1 500 . .	6·8	25·5	17·5	0·7	4·6	3·2	—	10·5	—	6·9	24·5	26·9	25·3	20·8	16·7	18·2
1 501—1 800 . .	—	11·7	23·3	4·4	3·0	—	3·2	5·3	—	2·7	13·8	20·9	18·1	39·6	28·6	9·1
1 801—3 000 . .	1·4	8·8	46·7	65·0	57·5	41·9	22·6	36·8	—	0·7	8·8	22·6	39·8	27·1	40·5	54·5
3 001 och däröver	—	0·7	7·2	29·2	33·4	54·9	74·2	47·4	—	—	—	—	4·8	4·2	11·8	18·2
Summa	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**

Såsom synes av denna sammanställning, förtjänade de allra flesta manliga affärsanställda över 20 år mer än 1 200 kr. per år, under det att bland kvinnorna funnos relativt många, som t. o. m. i 30-års åldern förtjänade mindre.

Även anställningstiden har ett avsevärt inflytande på årsförtjänsten, såsom framgår av följande tablå över de anställdas procentiska fördelning inom vissa inkomstgrupper efter den tid de i yrket varit anställda:

Årsförtjänst i kronor	Män med en anställningstid av				Kvinnor med en anställningstid av			
	under 1 år	1—2 år	2—3 år	3 år och däröver	under 1 år	1—2 år	2—3 år	3 år och däröver
	%	%	%	%	%	%	%	%
Intill 600	20·7	6·0	—	—	16·7	12·0	4·1	0·3
601—900	31·1	36·4	9·2	0·6	52·8	26·6	33·3	5·6
901—1 200	18·9	19·7	27·7	7·4	26·3	39·5	37·6	27·8
1 201—1 500	10·4	12·1	21·8	10·5	2·8	6·4	13·5	25·6
1 501—1 800	6·9	6·1	17·2	10·9	1·4	9·2	9·4	18·3
1 801—3 000	12·0	15·2	21·9	46·4	—	6·3	2·1	20·4
3 001 och däröver . .	—	4·5	2·2	24·2	—	—	—	2·0
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Härav framgår, att antalet personer i de lägsta inkomstgrupperna i regel sjunker med anställningstiden. För de högsta inkomstgrupperna är förhållandet ofta något ojämnt, men beträffande kvinnorna kan konstateras, att antalet inkomster över 1 200 stadigt tilltager med anställningstiden.

— Bostadsförhållanden. —

Bostadstillgången i Stockholm. I Statistisk månadsskrift utgiven av Stockholms stads statistiska kontor meddelas i januarihäftet 1919 en del siffror rörande bostadsförhållandena i Stockholm under det sistförflutna året. Härav framgår, att byggnadsverksamheten under år 1918 givit sämre resultat än under något av de föregående åren trots de av staden uppförda s. k. tillfälliga bostadsbyggnaderna. Bruttotillkomsten av bostäder i Stockholm utom Brännkyrka och Bromma framgår av efterföljande tablå:

Tillkomna	1913	1914	1915	1916	1917	1918
bostadslägenheter	3 379	2 204	1 195	978	1 529	473
eldstäder (boningsrum och kök) . .	10 191	7 768	4 151	3 080	4 329	1 412

Antalet bortrivna bostäder omfattade under år 1918 87 lägenheter om 382 eldstäder, vadan nettotillkomsten av bostäder uppgick till 386 lägenheter om 1 030 eldstäder. En undersökning av antalet outhyrda bostadslägenheter visar, att den bostadskris, vars första tecken förmärktes vid årsskiftet 1915/16 och som tydligt konstaterades 1916/17 och 1917/18, nu ytterligare förvärrats. Antalet outhyrda lägenheter vid årsskiftet 1918/19 utgjorde 38 med 89 eldstäder (rum och kök) mot resp. 53 och 119 vid närmast föregående årsskifte.

Förhållandet mellan samtliga och lediga bostadslägenheter i Stockholm utom Brännkyrka och Bromma framgår ur efterföljande sammanställning, vartill likväl fogas den anmärkning, att siffrorna för samtliga bostadslägenheter, som endast fastställas vart femte år, äro approximativa utom för årsskiftet 1915/16, då sådan räkning ägde rum.

	Årsskifte						
	1912/13	1913/14	1914/15	1915/16	1916/17	1917/18	1918/19
Samtliga bostadslägenheter . .	79 409	82 626	84 734	87 404	88 314	89 734	90 129
Lediga » . .	1 283	2 035	2 726	1 690	176	53	38
Lediga i % av samtliga	*1·55*	*2·46*	*3·22*	*1·93*	*0·20*	*0·06*	*0·04*

Den ledighetsprocent, som plägat anses normal för Stockholm, brukar sättas till 2 à 3, och i enlighet härmed borde staden vid sista årsskiftet haft c:a 2 700 lediga lägenheter med över 8 000 eldstäder i stället för såsom nämnts resp. 38 och 89.

Trots den ej obetydliga folkminskning, som på grund av stor dödlighet och utflyttning ägt rum under år 1918, och vilken beräknas uppgå till mellan 5 000 och 6 000 personer, motsvarande ett bostadsutrymme av c:a 4 000 eldstäder, var bostadstillgången i Stockholm vid sista årsskiftet knappare än den någon gång varit under hela den tid, för vilken siffror finnas tillgängliga. De närmast liggande orsakerna härtill äro dels den under ett par år otillräckliga byggnadsverksamheten, dels den starka inflyttningen åren närmast före 1917, varigenom förut befintliga bostadsreserver konsumerats, dels de här sig uppehållande främlingarna, ävensom i någon mån den ökade äktenskapsfrekvensen.

— Fattigvård, välgörenhet m. m. —

Stockholms stadsmission. I Svenska fattigvårdsförbundets tidskrift (1 häftet 1919) lämnas en kortfattad redogörelse för de olika verksamhetsgrenarna inom Stockholms stadsmission, vilken 1853 bildades i syfte att utöva missions- och hjälpverksamhet bland nödställda av olika slag i huvudstaden. Från 1907 har den egentliga hjälpverksamheten trätt i förgrunden, vilken bl. a. haft till ändamål att genom den s. k. mottagningsbyrån bereda hjälp i form av mat, logi, kläder m. m. åt nödställda och hemlösa män mot utförande av visst nödhjälpsarbete samt att förmedla stadigvarande arbete åt dem, som sakna arbetsbetyg eller till följd av andra orsaker ha svårt att erhålla plats genom den offentliga arbetsförmedlingen men vilka beredas tillfälle att styrka sin arbetsduglighet genom någon tids arbete å missionens arbetshem. Vid ett barnhem för värnlösa gossar beredas gossar, som få sin skolundervisning vid stadens folkskolor, yrkesundervisning under vintern samt utbildning i trädgårdsskötsel och lantbruk under sommaren vid hemmets lantegendom Stenfasta. Vid Stadsmissionens lanthem och husmodersskola å Edesta erhålla flickor från fattiga hem i Stockholm, vilka fått sin uppfostran vanvårdad, utbildning i husliga sysslor, trädgårdsskötsel m. m. tills de äro färdiga att antaga plats. Å Edesta har även inrättats ett antal vilohem för att bereda sommarvila åt obemedlade kvinnor, speciellt kvinnor med minderåriga barn. Vid sidan av denna direkt filantropiska verksamhet har Stadsmissionen inrättat en nykterhetsrestaurant samt ett inackorderingshem för arbetare.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Februari månad år 1919.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under februari månad.

Översikt av verksamheten under *februari* månad år 1919.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	2 744	1 125	979	2 245	2 668	1 582	**4 989**	**3 793**	**2 561**
Stockholms län	1 299	732	608	169	293	113	**1 468**	**1 025**	**721**
Uppsala stad och län	568	254	157	136	203	133	**704**	**457**	**290**
Södermanlands län	299	253	172	150	179	89	**449**	**432**	**261**
Östergötlands län	861	449	293	457	442	238	**1 318**	**891**	**531**
Norrköping	863	317	305	1 142	252	132	**2 005**	**569**	**437**
Jönköpings län	224	152	115	160	149	75	**384**	**301**	**190**
Kronobergs län	135	36	22	96	133	40	**231**	**169**	**62**
Norra Kalmar län	103	75	46	42	69	32	**145**	**144**	**78**
Södra Kalmar län	72	60	54	67	53	22	**139**	**113**	**76**
Gottlands län	75	69	57	36	57	17	**111**	**126**	**74**
Blekinge län	681	196	163	247	261	154	**928**	**457**	**317**
Kristianstads län	278	209	149	205	269	142	**483**	**478**	**291**
Malmöhus län: Malmö	1 361	353	284	1 163	857	530	**2 524**	**1 210**	**814**
Malmöhus län: Lund	372	65	49	108	72	46	**480**	**137**	**95**
Malmöhus län: Landskrona	127	75	60	69	52	21	**196**	**127**	**81**
Malmöhus län: Hälsingborg	652	202	178	387	172	138	**1 039**	**374**	**316**
Malmöhus län: Ystad	277	57	39	103	68	36	**380**	**125**	**75**
Malmöhus län: Trälleborg	132	85	80	20	23	15	**152**	**108**	**95**
Malmöhus län: Eslöv	120	68	51	28	36	21	**148**	**104**	**72**
Malmöhus län: Skurup	34	30	18	22	43	19	**56**	**73**	**37**
Hallands län	201	95	76	86	103	55	**287**	**198**	**131**
Göteb. o. Bohus län	183	124	76	81	110	32	**264**	**234**	**108**
Göteborg	1 233	879	822	1 160	937	573	**2 393**	**1 816**	**1 395**
Älvsborgs län	1 108	248	212	1 998	256	229	**3 106**	**504**	**441**
Skaraborgs län	252	253	123	210	426	142	**462**	**679**	**265**
Värmlands län	117	112	80	111	175	72	**228**	**287**	**152**
Örebro län	526	281	197	329	460	216	**855**	**741**	**413**
Västmanlands län	450	243	183	212	326	140	**662**	**569**	**323**
Kopparbergs län	249	131	101	142	165	86	**391**	**296**	**187**
Gävle stad och län	377	258	205	145	155	105	**522**	**413**	**310**
Västernorrlands län	754	242	229	61	54	36	**815**	**296**	**265**
Jämtlands län	103	55	41	140	146	101	**243**	**201**	**142**
Västerbottens län	154	84	74	91	119	66	**245**	**203**	**140**
Norrbottens län	96	91	79	104	108	84	**200**	**199**	**163**
Tillsammans febr. 1919	**17 080**	**7 958**	**6 377**	**11 922**	**9 891**	**5 532**	**29 002**	**17 849**	**11 909**
» jan. 1919	*18 516*	*7 538*	*6 173*	*13 406*	*10 323*	*5 853*	*31 922*	*17 861*	*12 026*
» febr. 1918	17 103	10 077	7 675	13 308	8 179	5 053	30 411	18 256	12 728
» » 1917	13 189	9 895	6 778	8 115	7 262	4 465	21 304	17 157	11 243
» » 1916	13 805	10 809	7 527	8 638	7 334	4 500	22 443	18 143	12 027

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Manliga avdelningen			Kvinnliga avdelningen			Tillsammans			På 100 lediga platser kommo	
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	ansökningar om arbete	tillsatta platser
Jordbruk m. m.	2 742	2 204	1 211	433	999	312	**3 175**	**3 203**	**1 523**	99	48
därav arbetssökande personer	2 617			411			3 028				
Skogshushållning	427	579	504	—	—	—	**427**	**579**	**504**	74	87
därav arbetssökande personer	410			—			410				
Gruvdrift och malmförädling	44	3	2	—	—	—	**44**	**3**	**2**	1 467	67
därav arbetssökande personer	42			—			42				
Industri och hantverk m. m.	7 417	1 560	1 415	4 577	656	512	**11 994**	**2 216**	**1 927**	541	87
därav arbetssökande personer	6 946			4 441			11 387				
Handel och samfärdsel	1 781	800	581	1 122	1 169	617	**2 903**	**1 969**	**1 198**	147	61
därav arbetssökande personer	1 692			1 054			2 746				
Husligt arbete	1	2	2	5 537	6 954	4 026	**5 538**	**6 956**	**4 028**	80	58
därav arbetssökande personer	1			4 093			4 094				
Allmän o. litterär verksamhet	14	10	9	105	88	43	**119**	**98**	**52**	121	53
därav arbetssökande personer	13			101			114				
Arbete, ej hänförligt till annan grupp	4 654	2 800	2 653	148	25	22	**4 802**	**2 825**	**2 675**	170	95
därav arbetssökande personer	3 749			127			3 876				
Summa för febr. 1919	**17 080**	**7 958**	**6 377**	**11 922**	**9 891**	**5 582**	**29 002**	**17 849**	**11 909**	162	67
därav arbetssökande personer	15 470			10 227			25 697				

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete			*Tillsatta platser*		
	Febr.	Jan.	Febr.	Febr.	Jan.	Febr.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	1918	1919	1919	1918	1919	1919
Män	93	148	*114*	62	67	*62*
Kvinnor	64	59	*43*	42	36	*31*
Tillsammans	**87**	**122**	***95***	**58**	**58**	***54***
Övriga näringsgrenar						
Män	218	291	*269*	85	89	*90*
Kvinnor	177	137	*129*	65	59	*59*
Tillsammans	**196**	**192**	***181***	**74**	**69**	***70***
Samtliga yrkesgrenar						
Män	170	246	*215*	76	82	*80*
Kvinnor	163	130	*121*	62	57	*56*
Tillsammans	**167**	**179**	***162***	**70**	**67**	***67***

Beträffande dessa relationstals innebörd för bedömandet av läget på den svenska arbetsmarknaden i dess helhet under februari 1919 hänvisas till den första uppsatsen i häftet, vilken i detta hänseende lämnar utförligare besked.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 677 platser, varav 475 manliga och 202 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 755, 555 och 200 samt under nästlidna månad resp. 746, 540 och 206.

Yrkesgrupper	Stockholm			Stockholms län			Uppsala stad och län			Södermanlands län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	17	—	—	629	494	349	135	140	45	124	147	76
Därav kvinnor	4	—	—	29	76	26	18	30	10	20	21	12
B Skogshushållning	—	12	12	90	160	152	34	24	23	12	15	12
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	13	3	3	15	—	—	18	—	—	4	—	—
Därav kvinnor	3	2	2									
B Metall- och maskinindustri	408	68	50	60	7	7	30	3	3	45	10	9
Därav kvinnor	41	11	5									
C Trävaruindustri	22	13	11	15	10	9	4	8	6	—	2	2
Därav kvinnor	3	1	1									
D Byggnadsverksamhet	722	49	45	105	5	5	99	3	—	21	4	3
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	10	3	2	—	—	—	2	—	—	6	—	—
Därav kvinnor	1	—	—									
F Textilindustri	4	6	2	11	—	—	2	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	3	6	2	6	—	—						
G Beklädnadsindustri	80	78	44	5	7	2	3	1	—	1	—	—
Därav kvinnor	69	77	44	2	7	2				1	—	—
H Närings- o. njutningsämnesindustri	273	124	103	11	5	4	12	2	1	1	—	—
Därav kvinnor	76	49	29	1	1	1						
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	41	49	41	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	27	44	37									
J Trämasse- o. pappersindustri	27	51	37	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	24	49	37									
K Grafisk industri	11	4	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	5	3	—									
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	51	43	40	18	27	23	16	6	6	8	2	2
Därav kvinnor	3	22	22							3	2	2
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	98	37	21	2	1	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	55	25	13									
B Butiks- och magasinspersonal	308	167	134	6	—	—	8	—	—	1	1	—
Därav kvinnor	100	49	26	2	—	—	1	—	—	—	1	—
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	198	278	145	13	14	10	10	6	4	3	7	5
Därav kvinnor	182	274	143	9	13	9	8	6	4	1	6	4
D Landtransport	121	186	78	33	13	13	19	6	4	4	1	1
Därav kvinnor	5	89	10				—	2	2			
E Vattentransport	78	11	11	45	3	3	1	—	—	6	1	1
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	9	31	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	8	31	19									
V. Husligt arbete	1 549	1 931	1 160	120	196	75	107	165	117	125	149	71
Därav kvinnor	1 548	1 931	1 160	120	196	75	107	165	117	125	149	71
VI. Allmän och litterär verksamhet	61	37	16	—	—	—	4	2	2	—	—	—
Därav kvinnor	58	36	16				2	—	—			
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	888	612	587	286	83	69	188	91	79	88	93	79
Därav kvinnor	80	19	16									
Summa för febr. månad år 1919	4 989	3 703	2 561	1 468	1 025	721	704	457	290	449	432	261
Därav kvinnor	2 245	2 668	1 582	169	293	118	186	203	133	150	179	89
» » » månad år 1918	5 236	3 747	2 598	1 454	1 169	821	719	561	330	652	576	355
Därav kvinnor	2 185	2 343	1 416	207	236	114	185	181	123	237	200	98

Östergötlands län						Jönköpings län			Kronobergs län			Kalmar län			Gottlands län			
Norrköping			Övriga anstalter															
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
110	75	51	450	352	173	73	94	37	54	53	13	61	71	29	31	39	10	A
6	19	5	50	87	36	7	36	4	12	32	5	11	24	8	4	17	1	
—	2	—	44	52	43	15	45	35	—	—	—	10	30	27	—	—	—	B
1	—	—	9	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																		III.
5	2	2	7	1	1	8	8	8	—	—	—	1	—	—	—	—	—	A
62	—	—	58	17	14	22	10	9	5	—	—	6	1	—	—	—	—	B
4	—	—																
36	15	15	14	7	7	4	7	6	1	—	—	28	—	—	1	—	—	C
190	189	189	114	26	23	26	—	—	54	—	—	12	21	21	—	—	—	D
7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
2	—	—																
954	2	2	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
791	1	1	35	—	—													
91	9	8	19	1	1	1	3	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	G
84	9	8	16	—	—	1	3	1	1	1	1							
62	1	—	14	9	7	2	2	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	H
25	1	—	2	9	7	—	2	—										
8	—	—	—	4	3	1	—	—	—	—	—	12	13	13	—	—	—	I
7	—	—	—	1	1	1	—	—				6	6	6				
9	5	5	2	1	1	—	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	J
7	3	3	2	1	1													
17	1	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
7	—	—																
12	2	2	20	3	2	6	1	1	1	—	—	6	9	8	—	—	—	L
																		IV.
4	—	—	6	4	2	3	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	A
3	—	—	3	1	1	1	—	—	1	—	—							
15	7	5	7	8	8	7	1	1	2	—	—	3	—	—	1	1	1	B
8	3	1	—	1	1	4	1	1	1	—	—	2	—	—				
25	33	17	38	41	22	15	18	9	7	12	4	7	2	2	3	2	—	C
23	32	16	37	40	21	15	18	9	7	12	4	7	1	1	3	2	—	
36	6	6	38	25	18	9	—	—	1	2	1	1	2	2	—	—	—	D
3	2	2	4	—	—													
67	—	—	23	—	—	4	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	E
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
80	180	94	287	289	162	126	86	57	72	88	30	83	91	39	29	38	16	V.
80	180	94	287	289	162	126	86	57	72	88	30	83	91	39	29	38	16	
6	5	5	3	9	4	5	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	VI.
1	1	1	3	9	4	5	3	3	2	—	—							
208	85	85	126	42	40	54	23	23	28	13	13	16	17	13	46	46	47	VII.
91	1	1	18	4	4													
2 005	569	437	1 818	891	531	384	301	190	231	169	62	284	257	154	111	126	74	
1 142	252	132	457	442	238	160	149	75	96	133	40	109	122	54	36	57	17	
1 542	380	288	1 514	923	582	508	420	247	128	120	86	257	224	150	136	124	52	
770	188	108	685	857	240	262	167	101	62	62	44	124	98	58	67	74	19	

Yrkesgrupper	Blekinge län			Kristianstads län			Malmöhus					
							Malmö			Hälsingborg		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	100	101	54	174	203	110	57	59	30	69	40	22
Därav kvinnor	14	40	17	82	70	30	15	32	19	6	6	3
B Skogshushållning	2	14	14	5	—	—	3	21	21	—	6	6
Därav kvinnor												
II. Gruvdrift och malmförädling	2	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	125	2	1	9	—	—	3	—	—	15	—	—
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	45	3	1	8	4	4	166	11	9	51	4	2
Därav kvinnor							37	—	—			
C Trävaruindustri	5	3	—	2	1	1	28	6	6	9	23	23
Därav kvinnor							3	—	—			
D Byggnadsverksamhet	55	43	43	7	1	1	508	76	74	197	2	2
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	3	—	—	—	1	—	72	1	1	13	—	—
Därav kvinnor							6	—	—			
F Textilindustri	—	—	—	9	—	—	235	4	3	157	—	—
Därav kvinnor				7	—	—	209	4	3	146	—	—
G Beklädnadsindustri	4	7	3	9	—	—	259	30	21	35	34	34
Därav kvinnor	1	7	3	2	—	—	183	25	18	8	—	—
H Närings- och njutningsämnesindustri	8	1	1	14	1	1	78	4	3	26	7	7
Därav kvinnor	1	—	—	2	—	—	15	4	3	6	2	2
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	3	—	—	—	—	—	5	2	2	10	—	—
Därav kvinnor							5	—	—	1	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	25	8	7	12	1	1
Därav kvinnor							24	7	6	12	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	1	—	3	—	—	1	—	—
Därav kvinnor							3	—	—			
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	36	11	11	1	—	—	127	38	31	31	—	—
Därav kvinnor							56	25	23	4	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	—	1	1	59	16	14	1	—	—
Därav kvinnor							40	5	5			
B Butiks- och magasinspersonal	12	5	5	4	—	—	106	10	5	11	8	7
Därav kvinnor	7	—	—	4	—	—	52	8	3	4	8	7
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	27	20	16	22	23	16	36	43	21	25	8	4
Därav kvinnor	26	20	16	21	22	16	33	42	20	22	8	4
D Landtransport	13	9	6	4	3	1	78	197	54	18	14	6
Därav kvinnor	2	3	2				40	185	32	1	1	—
E Vattentransport	54	1	1	2	—	—	29	—	—	28	64	64
Därav kvinnor												
F Handel o. samf., ej särsk. spec.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	196	191	116	187	176	96	442	567	398	176	146	121
Därav kvinnor	196	191	116	187	176	96	442	567	398	176	146	121
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	—	1	—	—	3	—	1	1	1
Därav kvinnor				—	1	—	—	3	—	1	1	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	238	46	45	76	62	60	205	114	114	188	16	16
Därav kvinnor												
Summa för febr. månad år 1919	928	457	317	488	478	291	2 524	1 210	814	1 039	374	316
Därav kvinnor	247	261	154	205	269	142	1 168	857	530	387	172	138
» » » månad år 1918	734	486	359	525	455	275	3 254	1 396	1 214	1 418	322	245
Därav kvinnor	370	227	168	265	237	124	1 402	607	495	665	180	121

Övriga anstalter			Hallands län			Göteborgs och Bohus län						Älvsborgs län			Skaraborgs län			
						Göteborg			Övriga anstalter									
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
178	194	75	60	62	31	50	37	21	92	80	14	29	29	5	217	345	122	A
27	63	18	12	23	7	5	11	—	26	28	5	1	6	—	29	118	23	
—	—	—	1	6	6	1	3	3	—	—	—	8	10	10	9	6	6	B
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	II.
																		III.
3	—	—	5	11	11	13	5	4	10	—	—	25	3	3	11	9	9	A
						—	1	—										
80	8	6	18	5	4	160	65	58	5	2	2	42	11	8	13	1	1	B
						18	1	—										
6	2	1	11	2	2	36	10	6	—	—	—	4	9	8	—	—	—	C
						5	—	—										
281	64	64	57	1	1	181	48	46	9	3	3	116	53	52	2	—	—	D
65	9	8	—	—	—	6	5	5	—	—	—	4	—	—	—	—	—	E
44	—	—				1	5	5				2	—	—				
12	1	1	9	—	—	152	12	11	4	5	4	1 545	163	163	—	—	—	F
9	—	—	8	—	—	141	3	2				1 081	157	157				
39	2	—	4	—	—	221	9	3	7	—	—	990	50	50	—	—	—	G
16	—	—	1	—	—	211	6	1	6	—	—	867	47	47				
98	3	2	5	2	1	98	20	13	8	4	4	9	—	—	14	6	2	H
23	1	1	—	2	1	72	17	11							9	4	1	
1	3	3	—	—	—	4	5	5	1	—	—	2	—	—	—	—	—	I
1	—	—				3	—	—										
1	—	—	—	—	—	16	6	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	J
						14	4	2										
1	—	—	1	1	—	9	9	7	—	—	—	1	—	—	—	—	—	K
			—	1	—	1	4	3										
28	1	1	—	—	—	12	8	6	1	1	—	49	42	36	3	2	1	L
9	—	—				1	—	—										
																		IV.
—	—	—	—	—	—	16	13	8	—	1	1	3	—	—	1	1	1	A
						2	—	—							1	1	1	
10	3	3	—	2	2	75	36	27	1	3	1	1	—	—	4	—	—	B
6	1	1	—	1	1	33	7	3	—	1	1				1	—	—	
21	22	19	3	9	6	53	35	13	9	14	6	2	3	2	17	30	15	C
20	21	18	3	9	6	51	34	13	9	12	5	1	2	1	16	29	14	
23	11	9	3	5	5	89	116	93	6	—	—	6	1	1	1	1	1	D
2	2	1				16	17	9	3	—	—							
5	—	—	26	—	—	52	10	9	10	—	—	4	1	1	—	—	—	E
1	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	2	2	—	—	—	F
190	204	117	60	66	39	576	820	522	36	67	20	43	41	21	152	273	103	V.
190	204	117	60	66	39	576	818	520	36	67	20	43	41	21	152	273	103	
3	3	3	—	1	1	8	9	4	—	2	1	3	3	3	—	1	—	VI.
2	2	2	—	1	1	7	9	4	—	2	1	3	3	3	—	1	—	
366	144	143	24	25	22	564	531	523	65	52	52	218	83	76	18	4	4	VII.
1	—	—	2	—	—	3	—	—	1	—	—				2	—	—	
1 412	674	455	287	198	131	2 393	1 816	1 395	264	234	108	3 106	504	441	462	679	265	
350	294	158	86	103	55	1 160	937	578	81	110	82	1 998	256	229	210	426	142	
1 361	581	436	291	237	169	3 273	2 253	1 886	362	279	147	2 721	221	185	472	523	266	
411	217	140	144	105	64	1 590	782	519	131	130	55	1 787	78	64	234	268	125	

Yrkesgrupper	Värmlands län			Örebro län			Västmanlands län			Kopparbergs län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	40	57	21	190	266	123	154	168	67	24	30	13
Därav kvinnor	5	27	4	36	108	31	33	75	28	4	11	3
B Skogshushållning	9	23	11	22	24	21	17	10	9	49	45	30
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	7	—	—	1	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	—	—	—	18	2	1	—	—	—	1	—	—
Därav kvinnor				1	1	1						
B Metall- och maskinindustri	8	10	7	38	5	2	61	4	2	23	3	3
Därav kvinnor												
C Trävaruindustri	4	—	—	4	2	1	2	3	3	2	1	1
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	3	—	—	52	3	3	87	52	52	23	3	3
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o.d. industri	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Textilindustri	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				4	—	—						
G Beklädnadsindustri	2	2	2	70	1	1	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	2	2	14	—	—						
H Närings- och njutningsämnesindustri	2	1	1	7	1	1	2	—	—	2	2	1
Därav kvinnor				2	—	—				2	2	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	3	2	2	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				2	—	—						
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
K Grafisk industri	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	1	—	—	24	3	3	4	2	1	—	—	—
Därav kvinnor				5	1	1						
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	1	—	—	2	—	—	3	2	2
Därav kvinnor				1	—	—				1	—	—
B Butiks- o. magasinspersonal	1	—	—	9	3	2	4	—	—	7	2	1
Därav kvinnor	1	—	—	5	2	1	2	—	—	4	1	—
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	8	13	10	19	12	9	13	24	12	29	32	23
Därav kvinnor	7	12	9	16	11	8	11	24	12	24	26	18
D Landtransport	—	—	—	24	27	13	12	8	6	14	11	7
Därav kvinnor				14	16	12	—	1	—			
E Vattentransport	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	95	184	57	225	321	162	161	223	99	106	120	63
Därav kvinnor	95	184	57	225	321	162	161	223	99	106	120	63
VI. Allmän och litterär verksamhet	1	—	—	4	—	—	5	3	1	2	6	2
Därav kvinnor	1	—	—	4	—	—	5	3	1	1	5	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	52	47	43	113	69	69	133	72	71	106	39	38
Därav kvinnor												
Summa för febr. månad år 1919	228	287	152	855	741	413	662	569	323	391	296	187
Därav kvinnor	111	175	72	329	460	216	212	326	140	142	165	86
» » » månad år 1918	211	280	155	770	827	380	638	614	329	492	329	238
Därav kvinnor	106	165	71	311	814	157	252	293	153	215	178	112

Gävle stad och län			Västernorrlands län			Jämtlands län			Västerbottens län			Norrbottens län			Hela riket			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
12	11	5	4	5	3	19	30	12	11	16	10	2	5	2	3 175	3 203	1 523	I.
8	7	2	1	3	2	9	15	5	8	11	7	1	3	1	433	999	812	*A*
11	4	2	—	4	3	34	18	16	47	39	38	4	6	4	427	579	504	*B*
															—	—	—	
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	3	2	44	3	2	II.
																		III.
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	313	46	43	*A*
															4	4	3	
26	5	2	16	9	3	7	1	—	2	5	—	2	2	1	1 476	274	207	*B*
															100	12	5	
18	3	3	125	1	1	2	—	—	7	6	6	5	3	3	395	137	121	*C*
															11	1	1	
63	48	48	60	13	13	4	—	—	11	4	4	11	7	6	3 070	718	701	*D*
															—	—	—	
1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	195	19	16	*E*
															56	5	5	
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 143	193	186	*F*
1	—	—													2 441	171	165	
2	5	1	5	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	1 852	240	172	*G*
2	5	1				2	—	—							1 489	189	128	
23	8	8	3	—	—	3	3	2	6	1	—	3	2	1	787	209	163	*H*
4	2	2				—	2	1	1	1	—	2	2	1	243	101	61	
—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93	79	70	*I*
															53	51	44	
3	—	—	3	—	—	—	—	—	7	8	7	—	—	—	138	80	62	*J*
															88	64	49	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	16	8	*K*
															16	8	3	
11	1	1	9	—	—	1	—	—	2	—	—	3	3	3	481	205	178	*L*
															81	50	48	
																		IV
—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	1	1	205	77	51	*A*
						1	—	—				2	1	1	111	33	21	
3	2	2	1	—	—	3	1	—	3	2	2	3	3	3	616	265	209	*B*
2	2	2				2	—	—	2	2	2	2	2	2	245	90	52	
16	20	13	14	14	9	40	50	34	18	13	9	25	24	19	716	822	474	*C*
16	20	13	12	14	9	40	48	33	18	13	9	25	24	19	663	795	454	
17	11	7	17	2	1	11	3	2	11	6	5	6	8	6	615	674	346	*D*
3	2	1				2	—	—							95	220	71	
99	3	3	194	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	741	94	93	*E*
															—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	37	25	*F*
															8	31	19	
106	115	83	48	36	24	80	79	60	59	88	46	72	76	60	5 538	6 956	4 028	V.
106	115	83	48	36	24	80	79	60	59	88	46	72	76	60	5 537	6 954	4 026	
3	2	1	1	1	1	4	2	2	3	4	2	—	—	—	119	98	52	VI.
3	2	1				4	2	2	3	4	2				105	88	43	
102	174	130	312	211	207	29	14	14	56	11	11	59	56	52	4 802	2 825	2 675	VII.
			—	1	1										148	25	22	
522	413	310	815	296	265	243	201	142	245	203	140	200	199	163	29 002	17 849	11 909	
145	155	105	61	54	36	140	146	101	91	119	66	104	108	84	11 922	9 891	5 582	
419	282	249	614	252	229	252	174	134	199	197	140	259	304	183	30 411	18 256	12 728	
184	114	95	90	49	32	148	111	81	88	98	73	131	130	88	13 308	8 179	5 053	

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under februari månad 1919. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 44 ombudsorter (sid. 306—307), hava inhämtats och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet. Vad beträffar de under kristiden månatligen publicerade individualuppgifterna för de olika ombudsorterna, så har, såsom i föregående häfte framhållits, det numera ansetts tillräckligt att endast meddela desamma kvartalsvis.

En granskning av sammandragstabellen giver vid handen, att i jämförelse med januaripriserna *prisstegring* inträffat för endast nio av de i varulistan upptagna artiklar, varå medelpriser kunnat fastställas. För flertalet av dessa nio varuslag är stegringen därjämte mycket obetydlig. Endast för potatis kan en fullt tydlig tendens till stegrade priser konstateras. Vad beträffar färskt och salt fläsk, så förete visserligen även dessa varuslag i förhållande till föregående månad väsentligt ökade genomsnittspriser, nämligen resp. 6·91 och 6·98 kr. per kg. mot resp. 6·21 och 6·29 kr. under januari, men torde härvid observeras, att vid beräknandet av januarimedelpriset hänsyn även tagits till de före den 19 januari rådande maximipriserna å fläsk. Om däremot jämförelsen inskränkes till de efter fläskhandelns frigivande konstaterade priserna, utvisa till socialstyrelsen insända veckonoteringar, att fläskpriset i stället varit föremål för en rätt betydande nedgång sedan januari månad. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 17 varuslag, däribland mjölk, mjöl och vissa brödsorter. Beträffande sistnämnda varuslag torde böra anmärkas, att de den 4 jan. 1917 första gången utfärdade och sedermera vid flera tillfällen förändrade bestämmelserna angående maximipriser å bröd upphävts från och med den 24 februari. Då emellertid brödnoteringarna inhämtas vid mitten av resp. månader, har den inverkan, som den fria prisbildningen kan hava utövat på hithörande varuslag, ej kommit till uttryck i februaripriserna. Under redovisningsmånaden har *prissänkning* kunnat konstateras för ej mindre än 22 varuslag, bland vilka särskilt märkas ägg, varå medelpriset sedan föregående månad nedgått från 11·26 kr. till 8·12 kr. per tjog, vidare kött, med undantag av kalvkött, samt alla noterade fisksorter. Särskilt stor har prissänkningen varit för färsk sill. Även beträffande ved har en bestämt nedåtgående tendens kunnat iakttagas.

Kreaturspriserna beräknade såsom ett medeltal för Stockholm, Malmö och Göteborg finnas publicerade i tabellen å sid. 308—309. Som huvudresultat av denna tabell framgår, att för i stort sett samtliga kvaliteter en prissänkning ägt rum sedan föregående månad. Vad däremot svinpriserna beträffar, så

Medelpris å 44 orter.

Varuslag	Kvantitet	Febr. 1919	Jan. 1919	Febr. 1918	Febr. 1914	Höjning (+) eller sänkning (—) från febr. 1914 till febr. 1919	Höjning (+) eller sänkning (—) från febr. 1918 till febr. 1919
		öre	öre	öre	öre	%	%
Mjölk: oskummad	l.	47	47	35	14	+ 235·7	+ 34·3
handskummad	»	—	—	22	8	—	—
separerad	»	23	23	17	6	+ 283·3	+ 35·3
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	725	725	535	234	+ 209·8	+ 35·5
mat- (lands-)	»	724	724	480	210	+ 244·8	+ 50·8
Margarin, växt-	»	472	—	—	138	+ 242·0	—
Ägg, färska	tjog	812	1126	554	175	+ 364·0	+ 46·6
Potatis: gammal	5 l.	97	91	54	27	+ 259·3	+ 79·6
»	hl.	1936	1736	883	—	—	+ 119·3
Ärter, gula	kg.	80	81	—	31	+ 158·1	—
Bruna bönor	»	250	250	—	46	+ 443·5	—
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	[1]) 73	[1]) 73	[1]) 42	31	+ 135·5	+ 73·8
råg-, svenskt, bästa sort	»	56	56	36	21	+ 166·7	+ 55·6
rågsikt-, svenskt, bästa sort	»	—	—	—	26	—	—
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	101	101	73	36	+ 180·6	+ 38·4
ris-, bästa sort svenska	»	90	90	73	40	+ 125·0	+ 23·3
Rågbröd:							
hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	»	90	90	64	41	+ 119·5	+ 40·6
mjukt: limpa, söt	»	93	91	64	38	+ 144·7	+ 45·3
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	»	62	63	45	30	+ 106·7	+ 37·8
Vetebröd:							
skorpor, runda, ordinära	»	226	226	141	75	+ 201·3	+ 60·3
mjukt, billigaste sort: bakat med vatten	»	114	113	77	44	+ 159·1	+ 48·1
mjukt, billigaste sort: » » mjölk	»	174	172	111	60	+ 190·0	+ 56·8
Nötkött, färskt: stek	»	596	634	319	120	+ 396·7	+ 86·8
soppkött	»	523	562	287	99	+ 428·3	+ 82·2
Kalvkött, stek: gödkalv	»	350	350	358	131	+ 167·2	— 2·2
spädkalv	»	250	250	241	73	+ 242·5	+ 3·7
Fårkött: färskt, stek	»	666	705	400	133	+ 400·8	+ 66·5
salt, svenskt	»	606	653	349	118	+ 413·6	+ 73·6
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	691	621	279	131	+ 427·5	+ 147·7
salt, svenskt »	»	698	629	296	138	+ 405·8	+ 135·8
Sill, salt, prima	»	151	155	151	46	+ 228·3	0
Kaffe (obränt), prima Santos	»	300	300	305	160	+ 87·5	— 1·6
Socker, bit-	»	132	131	79	64	+ 106·3	+ 67·1
Fotogen, Water White	l.	113	111	—	20	+ 465·0	—
Ved: björk-, osågad, hemkörd	famn	8080	8200	7490	2600	+ 210·8	+ 7·9
barr-, » »	»	6660	6850	6230	2060	+ 223·3	+ 6·9
Bränntorv	100 kg	971	1046	1126	209	+ 364·6	— 13·8
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	–	—	—	395	—	—
engelska hushålls-(fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	228	—	—
Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	154	—	—
engelsk kamin- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	184	—	—

[1]) 75 %-utmalning.

förete dessa i jämförelse med föregående månads genomsnittspriser en betydande ökning, vilket givetvis står i samband med den i slutet av januari företagna frigivningen av fläskhandeln.

Förskjutningar i den allmänna prisnivån. Till belysande av de förändringar i den *allmänna prisnivån*, som ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med februari 1919, meddelas nedanstående indexserier, vilka utarbetats på sätt förut finnes angivet i dessa meddelanden (årg. 1918, sid. 1120—23).

	Juli 1914	1:a kvartalet 1916	2:a kvartalet 1916	3:e kvartalet 1916	4:e kvartalet 1916	1:a kvartalet 1917	2:a kvartalet 1917	3:e kvartalet 1917	4:e kvartalet 1917	1:a kvartalet 1918	2:a kvartalet 1918	3:e kvartalet 1918	4:e kvartalet 1918	Jan. 1919	Febr. 1919
Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	143	148	162	175	190	197	208	235	268	305	330	373	373	362
»Vägda» medeltal	100	130	134	142	152	166	175	181	201	227	255	277	320	339	334

Som framgår av ovanstående indexserier, synes den alltsedan krigsutbrottet oavbrutet fortgående prisstegringen å livsmedel, lyse och bränsle nu hava kulminerat. Från januari till februari har den »vägda» indexserien gått tillbaka med 5 enheter och den »ovägda» med ej mindre än 11 enheter. Prisstegringen till februari 1919 utgör sålunda, om juli 1914 tages till utgångspunkt, 234 % enligt den »vägda» och 262 % enligt den »ovägda» indexserien. I fråga om livsmedelskostnaderna å *olika orter* i riket hänvisas till tabellerna å sid. 304—305. I den första av dessa tabeller lämnas för de olika orterna en redogörelse för stegringen av ovannämnda utgiftsposter från juli 1914 till olika tidpunkter under kristiden, medan i tabellen å sid. 305 en jämförelse anställts mellan storleken av dessa utgifter å de olika ombudsorterna och det för riket i dess helhet beräknade medeltalet, som härvid satts = 100.

Det må emellertid noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte n:r 1 av Sociala Meddelanden (sid. 10 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna under tiden juli 1914 till tiden omkring den 1 januari 1919 till c:a 167 %.

Tillgången av livsförnödenheter å olika orter i riket under februari månad åskådliggöres genom den å sid. 310 meddelade tabellen. En granskning härav giver vid handen, att vad beträffar *salt sill* och *ved* tillgången icke betecknats såsom otillräcklig å någon rapportort. Tillgången å *kött* synes i allmänhet vara ganska riklig. Flertalet ombud anmärka emellertid, att kalvkött efter maximiprisets införande endast sparsamt förekommer i marknaden.

Även å *fläsk* samt *färsk fisk* synes tillgången inom flertalet rapportorter hava motsvarat efterfrågan. Tillgången å *ägg* har sedan föregående månad betydligt förbättrats. Med avseende å *mjölk*tillförseln har å flera ombudsorter kunnat förmärkas en tendens till förbättring, även om tillgången varit så knapp, att den fortfarande måst betecknas såsom otillräcklig. Å 10 ombudsorter har tillgången dock varit så riklig, att den av ombuden ansetts fullt täcka behovet. Rörande tillgången av *potatis* å olika ombudsorter lämnas tills vidare icke några uppgifter, då detta varuslag är lagt under statlig ransonering. Tillgången å *fotogen* ävensom å *kol* och *koks* har under de senaste månaderna avsevärt förbättrats. Vad däremot beträffar *smör* och *ost*, så synes tillförseln till samtliga ombudsorter fortfarande vara i det närmaste avstannad.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1914—1919 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av ca 2 000 kronor.

Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915		1916		1917		1918		1919
	Juli	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	Febr.[1]
Stockholm	100	106	119	128	133	147	169	188	253	319	348
Södertälje	100	108	119	130	134	147	168	189	246	306	336
Uppsala	100	109	120	131	136	150	177	197	250	312	348
Nyköping	100	105	117	124	131	146	173	190	243	296	346
Eskilstuna	100	106	118	124	128	144	171	195	243	294	337
Linköping	100	106	121	129	134	150	177	196	242	299	341
Norrköping	100	106	118	126	130	144	167	189	239	292	333
Motala	100	106	122	131	138	155	180	203	251	311	346
Jönköping	100	104	117	126	133	146	172	195	245	297	332
Växjö	100	104	118	124	132	147	167	185	231	287	323
Kalmar	100	104	117	127	131	145	169	194	237	289	323
Västervik	100	103	113	121	131	145	169	186	236	288	316
Visby	100	104	113	121	127	140	162	179	223	273	308
Karlskrona	100	106	121	129	134	146	169	189	236	282	322
Kristianstad	100	108	121	135	138	149	173	198	254	306	332
Malmö	100	106	119	131	144	148	174	203	259	308	340
Lund	100	105	121	130	133	148	173	205	259	305	334
Landskrona	100	108	122	133	138	152	177	208	259	308	344
Hälsingborg	100	105	118	129	134	146	172	201	260	306	338
Ystad	100	105	119	130	135	146	171	197	255	303	334
Halmstad	100	106	120	129	134	146	169	192	244	301	329
Göteborg	100	104	121	129	135	151	176	203	264	312	352
Lysekil	100	103	113	122	129	142	166	188	235	284	321
Vänersborg	100	104	117	126	135	149	172	194	246	303	341
Borås	100	107	121	130	136	150	173	196	247	298	333
Tidaholm	100	104	118	127	136	149	167	187	234	290	332
Karlstad	100	108	119	126	123	148	171	192	245	302	342
Örebro	100	107	119	128	133	148	173	192	239	295	329
Kopparberg	100	105	116	123	131	147	169	189	240	295	341
Västerås	100	105	117	127	134	150	173	194	244	302	347
Falun	100	105	114	125	131	146	171	190	239	300	344
Domnarvet o. Borlänge	100	105	117	128	134	150	177	199	247	314	358
Ludvika	100	104	115	123	130	148	170	194	247	303	344
Gävle	100	107	116	125	132	148	173	191	244	302	343
Söderhamn	100	107	119	126	133	149	177	193	252	310	345
Sundsvall: staden	100	105	114	125	135	153	172	197	251	313	346
sågverksdistriktet	100	104	111	123	132	153	176	199	246	313	345
Nyland	100	104	110	117	128	148	170	190	229	296	327
Östersund	100	105	113	123	128	149	168	190	243	299	328
Umeå	100	104	112	122	130	147	173	195	235	294	329
Luleå	100	105	114	122	128	148	173	199	246	309	343
Boden	100	107	118	124	132	150	174	203	252	316	356
Malmberget o. Gällivare	100	105	111	114	122	135	157	184	230	298	339
Kiruna	100	104	109	116	121	135	155	183	230	295	333
Samtliga orter	**100**	**105**	**117**	**126**	**132**	**147**	**170**	**191**	**241**	**299**	**334**

[1] Preliminära siffror.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1913—1918 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av ca 2 000 kronor.

Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter (›riksmedeltalet‹) = 100

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918			
						1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet	4:de kvartalet
Stockholm	111	111	113	111	109	113	120	121	117
Södertälje	103	105	105	104	101	105	104	105	106
Uppsala	100	101	102	101	102	101	102	102	103
Nyköping	97	97	97	97	98	98	98	95	98
Eskilstuna	99	101	101	99	102	102	102	98	100
Linköping	97	97	100	99	100	98	97	96	99
Norrköping	100	102	104	101	102	102	102	99	102
Motala	92	93	96	97	98	96	96	95	97
Jönköping	99	97	97	97	98	98	99	96	97
Växjö	95	94	95	96	93	90	92	91	92
Kalmar	97	95	97	95	97	95	93	93	93
Västervik	97	96	95	97	97	96	96	95	95
Visby	100	99	97	97	95	93	93	91	93
Karlskrona	99	99	101	99	97	97	96	93	93
Kristianstad	94	94	98	95	95	97	97	95	94
Malmö	100	100	103	105	105	108	107	104	103
Lund	97	97	99	97	101	104	102	99	98
Landskrona	97	95	99	99	101	102	101	99	97
Hälsingborg	96	95	97	96	99	104	103	99	98
Ystad	97	95	98	96	97	102	100	97	96
Halmstad	99	97	99	97	96	96	99	97	97
Göteborg	102	100	105	105	107	112	112	107	106
Lysekil	102	101	100	101	101	102	100	98	99
Vänersborg	99	97	98	100	99	100	99	99	99
Borås	97	97	100	100	99	99	100	96	98
Tidaholm	94	94	96	97	93	91	93	92	92
Karlstad	101	101	100	101	100	101	101	100	101
Örebro	100	100	101	100	100	98	98	97	99
Kopparberg	96	95	95	96	96	97	96	94	97
Västerås	98	98	99	100	100	99	100	99	100
Falun	101	100	100	100	101	100	100	101	102
Domnarvet och Borlänge	94	94	96	97	98	98	96	99	100
Ludvika	98	97	96	98	99	101	100	99	101
Gävle	102	102	101	102	102	102	103	102	102
Söderhamn	100	101	101	101	102	104	104	103	103
Sundsvall: staden	110	108	106	111	110	113	111	111	113
sågverksdistriktet	104	102	99	105	107	104	106	108	108
Nyland	106	105	98	104	104	100	99	105	103
Östersund	109	108	106	109	108	111	108	110	108
Umeå	105	103	99	102	104	100	99	99	102
Luleå	104	104	102	104	108	107	106	110	107
Boden	102	103	102	103	107	106	107	109	107
Malmberget och Gällivare	110	111	103	103	105	105	107	111	111
Kiruna	113	110	104	104	105	106	108	112	110
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Livsmedelspriser å olika orter

Medelpris per år (1908—1918) och per månad

Obs.! Siffrorna för åren 1908—1909 angiva medelpris för 28 orter, för

	Varuslag	Kvantitet	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	14	14	14	14	14	15	16
2	handskummad	»	7	7	7	7	8	8	8	9
3	separerad	»	—	—	5	5	6	6	6	7
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	226	220	222	228	237	236	239	292
5	mat- (lands-)	»	204	198	200	205	214	213	218	260
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	150	151	156	164	162	197
7	halvfet, »	»	119	116	114	111	115	121	119	149
8	skummjölks-, »	»	—	—	49	48	51	58	60	82
9	Margarin: högsta kvalitet	»	164	159	169	152	157	—	—	—
10	lägsta »	»	119	116	125	116	122	—	—	—
11	växtmargarin	»	—	—	—	126	132	135	144	170
12	Ägg: svenska, färska	tjog	148	151	149	149	161	159	171	198
13	» konserverade	»			134	128	139	137	151	169
14	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—
15	»	5 l.	32	28	27	29	32	28	30	36
16	färsk	»			76	48	49	46	80	87
17	Ärter, gula	kg.	30	28	29	29	30	31	35	57
18	Bruna bönor	»	42	41	46	47	53	48	49	75
19	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [9]	»	31	33	32	30	31	31	33	40
20	råg-, » » »	»	23	22	20	20	22	22	23	32
21	rågsikt-, » » »	»	29	28	26	25	27	27	29	39
22	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1] 33	[1] 33	34	32	36	36	42	52
23	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	[2] 59	[2] 60	39	39	40	41	41	46
24	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	41	40	40	39	41	41	43	54
25	mjukt, limpa, söt	»	39	39	39	37	38	38	40	48
26	» » sur	»	28	28	28	27	29	30	31	38
27	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära [10]	»	78	74	76	74	76	76	78	88
28	mjukt, billigaste sort: bakat med vatten [10]	»	51	53	45	44	45	43	46	53
29	» » mjölk [10]	»			61	60	61	60	61	67
30	Nötkött, färskt: stek	»	109	104	98	96	111	122	116	140
31	soppkött	»	91	85	78	78	91	100	95	119
32	Kalvkött, stek: gödkalv	»	122	120	117	116	123	131	130	154
33	spädkalv	»	66	63	60	58	65	72	70	87
34	Fårkött: färskt, stek	»	125	121	118	115	124	133	130	158
35	salt, svenskt	»	—	—	103	102	105	114	118	139
36	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	119	121	140
37	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	114	121	129	120	123	133	129	191
38	salt, svenskt »	»	121	127	138	129	129	140	137	198
39	» amerikanskt	»	121	128	149	139	136	—	—	—
40	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	75	76	80
41	gädda	»	—	—	—	—	—	108	110	117
42	sill	»	28	28	31	31	32	34	35	45
43	strömming	»	37	37	36	36	36	38	39	43
44	torsk	»	—	—	—	—	—	55	57	62
45	rödspotta (»spätta»)	»	81	79	80	79	77	79	81	89
46	salt: sill, prima	»	38	37	[3] 39	[3] 39	[3] 41	[3] 45	45	57
47	strömming	»	25	23	23	25	25	30	31	36
48	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	60	61	54	51	52	56	58	72
49	» » » rundskuren	»			—	—	—	76	77	91
50	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4] 116	[4] 115	125	155	176	170	159	161
51	Socker, bit-	»	66	67	71	69	72	67	65	66
52	Salt (matsalt)	»	—	—	—	—	—	—	10	10
53	Svagdricka	l.	—	—	6	6	6	6	6	7
54	Fotogen, Water White	»	[5] 18	[5] 18	17	15	17	20	21	23
55	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr »storfamn»: 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	famn	2680	2520	2280	2280	2360	2560	2630	2890
56	barr-	»	2140	2020	1810	1810	1880	2040	2110	2310
57	Bränntorv	100 kg.	[6] 80	[6] 74	187	185	187	196	220	290
58	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	388	376	373	373	397	401	411	531
59	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	234	242	367
60	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	139	134	130	132	155	165	157	211
61	eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	159	156	177	189	190	248

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — [3]) Uppgifterna avse för aug. och sept. 1918 en ort, för okt. två, för nov. fyra samt för dec. fem orter. — [4]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — [5]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. — [6]) Uppgifterna avse ren vetebrödstyper utan inblandning av rågmjöl ej saluföras, avse de meddelade priserna från och med februari * Maximipris. — ** Eljest fastställda pris. — (Maximipris har varit rådande å *socker* sedan den 1 juli 1916, å 21 aug. 1917. å *potatis* från den 16 april, å *gula ärter* från den 27 mars, å *gryn* från förra delen av april, å och å *mjölk* sedan den 19 mars 1918. *Fläsk* kan anses hava varit underkastat statsreglering under tiden

(febr. 1918—febr. 1919) för samtliga orter.

åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1913—1919 för 44 orter.

1916	1917	1918	Febr. 1918	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	[11])Jan. 1919	[11])Febr. 1919	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
19	25	× 38	35	35	× 36	× 36	× 37	× 38	× 38	× 39	× 39	× 46	× 46	× 47	× 47	1
10	15	× 24	22	22	× 23	× 22	× 23	× 23	× 24	× 25	× 24	× 29	× 29	—	—	2
8	12	× 19	17	17	× 18	× 18	× 18	× 18	× 19	× 19	× 20	× 23	× 23	× 23	× 23	3
×310	× 401	× 587	× 535	× 535	× 535	× 535	× 535	× 536	× 540	× 588	× 724	× 725	× 726	× 725	× 725	4
295	× 358	× 546	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 540	× 722	× 724	× 723	× 724	× 724	5
257	× 305	× 372	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 460	× 515	× 515	× 515	× 517	6
191	× 234	× 332	× 289	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 410	× 485	× 485	× 485	× 485	7
127	× 167	× 220	× 188	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 260	× 335	× 335	× 335	× 335	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
216	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	× 472	11
237	343	725	554	471	463	632	681	741	736	795	904	1006	1121	1126	812	12
204	307	615	466	447	413 [7])	478 [7])	546 [7])	490 [7])	600	—	[7]) 856	949	1049	1061	755	13
526	× 955	× 1200	× 883	× 1049	× 1100	× 1166	× 932	× 988	—	—	× 1655	× 1581	× 1816	× 1736	× 1936	14
33	× 58	× 68	× 54	× 59	× 58	× 59	× 57	× 60	—	× 92	× 82	× 85	× 90	× 91	× 97	15
76	146	237	—	—	—	—	—	342	132	—	—	—	—	—	—	16
55	× 63	× 66	—	—	—	× 58	× 61	× 61	× 62	× 62	× 63	× 80	× 81	× 81	× 80	17
111	199	× 173	—	—	—	—	× 144	× 143	× 142	× 142	× 141	× 250	× 250	× 250	× 250	18
× 38	× 42	× 50	× 42	× 42	× 42	× 42	× 42	× 42	× 43	× 43	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	19
× 29	× 36	× 41	× 36	× 36	× 36	× 37	× 37	× 37	× 37	× 37	× 56	× 56	× 56	× 56	× 56	20
× 34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
50	× 68	× 82	× 73	× 78	× 79	× 79	× 79	× 79	× 79	× 80	× 80	× 100	× 100	× 101	× 101	22
52	× 75	× 73	× 73	× 74	× 68	× 67	× 67	× 72	× 71	—	—	× 72	× 90	× 90	× 90	23
53	× 62	× 73	× 64	× 68	× 69	× 69	× 70	× 68	× 68	× 69	× 88	× 88	× 90	× 90	× 90	24
49	× 60	× 75	× 64	× 70	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	× 74	× 89	× 90	× 92	× 91	× 93	25
38	× 45	× 49	× 45	× 44	× 47	× 47	× 48	× 46	× 46	× 46	× 59	× 59	× 61	× 63	× 62	26
90	× 117	× 180	× 141	× 171	× 180	× 180	× 180	× 181	× 182	× 182	× 205	× 208	× 224	× 226	× 226	27
54	× 68	× 88	× 77	× 83	× 84	× 85	× 85	× 84	× 85	× 84	× 102	× 104	× 113	× 113	× 114	28
66	× 83	× 144	× 111	× 137	× 145	× 146	× 145	× 145	× 145	× 145	× 166	× 168	× 174	× 172	× 174	29
193	219	567	319	382	523	634	662	674	680	682	676	646	633	634	596	30
169	193	507	287	344	465	567	594	603	604	610	608	578	563	562	523	31
203	× 215	546	358	425	535	633	658	659	676	702	704	× 516	× 350	× 350	× 350	32
122	× 148	357	241	278	353	403	413	420	433	453	463	× 350	× 250	× 250	× 250	33
215	258	626	400	473	589	684	712	710	717	727	726	707	701	705	666	34
194	241	546	349	383	436	542	676	618	606	644	669	657	654	653	606	35
184	261	509	385	402	392	—	—	— [8])	592 [8])	592 [8])	579 [8])	597	675	697	660	36
233	× 270	× 388	× 279	× 316	× 329	× 331	× 331	× 406	× 430	× 434	× 458	× 527	× 588	× 621	691	37
246	× 287	× 404	× 296	× 337	× 341	× 341	× 343	× 432	× 446	× 449	× 482	× 544	× 549	× 629	698	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39
99	122	211	173	180	179	183	195	212	222	246	250	260	260	241	240	40
149	188	317	261	271	268	279	307	323	335	354	373	381	391	393	382	41
68	91	149	85	82	108	166	161	169	170	205	209	168	166	99	70	42
56	65	123	91	92	97	109	122	114	120	138	157	172	165	134	112	43
82	111	196	157	157	168	186	196	192	202	224	248	232	229	214	190	44
123	167	295	233	235	259	265	275	280	317	357	365	354	356	299	284	45
97	105	145	151	154	143	136	132	133	136	144	151	158	160	155	151	46
61	73	100	87	88	88	83	83	92	97	115	126	126	125	127	119	47
111	152	203	237	241	255	265	279	304	327	332	355	355	345	324	289	48
139	191	343	264	253	283	308	311	357	358	417	450	423	425	525	406	49
209	× 315	× 307	× 305	× 304	× 304	× 304	× 304	× 312	× 312	× 313	× 313	× 312	× 300	× 300	× 300	50
×68	× 70	× 92	× 79	× 79	× 95	× 96	× 96	× 96	× 97	× 97	× 97	× 97	× 97	× 131	× 132	51
13	19	31	28	28	29	29	30	31	32	32	33	33	34	34	34	52
8	10	14	13	13	14	13	14	14	15	15	15	16	16	16	15	53
27	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	×× 101	×× 111	×× 113	54
3810	5520	7850	7490	7500	7460	7550	7690	7950	8090	8210	8270	8300	8360	8200	8080	55
3060	4500	6620	6230	6280	6280	6370	6420	6720	6880	6960	7020	7070	7030	6850	6660	56
385	670	1035	1126	1111	1104	1010	976	1056	986	923	980	1028	1017	1046	971	57
717	803	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58
543	707	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59
292	418	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
339	521	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61

gifterna för åren 1910—1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — [7]) Uppgifterna avse för maj 1918 fyra, för juni tre, för juli och aug. två samt för okt. fyra orter. — [8]) Uppavse 1917—febr. 1919 75 % utmalning. — [10]) Å de orter, där i samband med den statliga regleringen av brödsäd 1917 sådana brödslag, som närmast motsvara de i varulistan angivna kvaliteterna. — [11]) Preliminära siffror. — *smör* sedan slutet av år 1916, å *mjöl* sedan den 27 nov. 1916, å *bröd* sedan den 4 jan. 1917, å *ost* från den *kaffe* fr. o. m. februari 1917, å *kalvkött* under tiden 19 maj—17 sept. 1917 samt fr. o. m. den 22 nov. 1918 december 1917—19 januari 1919.)

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1908—1918) och per månad

Kreatursslag	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917
Kor:	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
Extra prima[1])	54	46	47	50	57	61	61	94	—	119
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	46	40	41	42	49	55	53	77	100	106
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	43	36	37	36	43	50	48	71	91	95
» 3. Mindre feta[2])	35	27	28	25	34	41	36	53	76	76
Kvigor (och stutar):										
Extra prima[3])	59	52	55	58	63	66	66	93	115	129
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	52	45	44	46	54	60	58	80	105	117
» 2. Mindre feta	44	36	36	36	44	50	47	65	87	91
Tjurar:										
Extra prima[4])	56	46	49	55	62	65	63	90	—	122
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	48	42	43	46	56	62	58	82	105	112
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	44	38	40	43	52	58	54	76	100	103
» 3. Mindre köttiga[5])	39	32	33	33	43	50	44	60	89	86
Oxar:										
Extra prima[6])	58	—	47	50	58	63	61	92	—	126
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	49	43	43	44	52	57	54	78	104	115
» 2. Mindre feta[7])	43	34	36	38	44	48	45	66	89	92
Kalvar:										
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[8])	63	60	61	60	68	78	67	87	105	104
» (70—90 »)[8])	56	55	55	52	60	67	62	79	99	96
Skummjölkskalvar	41	39	40	41	48	57	49	69	85	83
Får:										
Yngre, feta[9])	52	50	51	51	58	58	55	70	92	113
Äldre, »[9])	46	45	45	42	48	53	47	62	83	101
Svin:										
Slakterisvin (75—100 kg.)	56	69	77	64	78	82	74	129	163	167
Rena, större svin (100—170 kg.)	55	68	78	62	71	81	71	131	164	157
Suggor	46	58	67	53	60	68	58	122	151	160

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för okt. 1917—april 1918 endast Malmö och Malmö. — [2]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för okt. 1917—april 1918 endast —april 1918 avse endast Malmö samt för maj 1918—febr. 1919 Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna —febr. 1919 endast Stockholm och Malmö. — [7]) Uppgifterna avse för maj och juni 1918 Stockholm avse endast Göteborg.

priser

vande vikt)

Göteborg 1908—febr. 1919.

(febr. 1918—febr. 1919) för alla tre orterna.

1918	Febr. 1918	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	Jan. 1919	Febr. 1919
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
309	180	227	296	360	347	362	358	368	365	343	350	336	332
202	157	193	247	304	290	296	299	311	310	299	294	284	273
233	143	178	226	275	261	264	259	274	272	257	251	242	236
184	113	151	190	231	213	206	201	214	207	194	186	177	169
339	193	254	330	389	381	392	398	399	400	376	376	363	353
289	173	214	273	335	329	303	342	345	346	330	322	315	299
231	135	176	227	284	267	262	259	273	272	254	244	237	225
315	190	244	308	375	362	354	355	373	372	344	340	328	314
278	166	210	267	330	317	320	319	324	327	312	302	292	276
259	153	196	247	310	297	300	293	302	307	292	281	268	252
218	126	166	219	282	252	246	245	254	252	236	222	213	202
342	187	258	325	394	385	400	395	406	400	394	393	361	—
298	172	203	270	334	337	341	342	347	342	337	334	322	302
230	145	170	219	267	251	264	273	279	258	271	240	252	229
290	200	225	274	354	295	282	288	348	363	363	—	—	—
281	—	—	313	312	269	244	250	315	325	287	213	213	213
243	152	185	226	297	274	273	278	305	311	281	198	198	197
290	179	234	282	345	329	340	337	339	349	342	342	333	295
278	171	214	258	323	303	318	318	321	324	318	325	322	277
220	159	180	187	188	192	227	241	241	262	304	301	381	437
172	137	150	153	158	155	179	186	186	202	227	227	323	428
221	161	180	187	188	192	226	241	241	263	306	306	372	396

samt för maj 1918—febr. 1919 Stockholm och Malmö. — [3]) Uppgifterna för åren 1912—1917 avse Stockholm Malmö samt för maj 1918—febr. 1919 Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för år 1911 och för okt. 1917 för åren 1912—1917 samt för april—aug. 1918 avse Stockholm och Malmö. — [6]) Uppgifterna avse 1918 och Göteborg. — [8]) Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna Malmö. — [9]) Uppgifterna för åren 1908—1909

Uppgifter rörande tillgången av vissa viktigare livsförnödenheter å olika orter i riket under *februari* månad 1919.

(○ = god. ◑ = tillräcklig. ● = otillräcklig.)

	Mjölk	Smör	Ost	Ägg	* Potatis	Kött	Fläsk	Sill, salt	Fisk, färsk	Fotogen	Ved	Kol	Koks
Stockholm	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	[2] ◑	◑	◑	●	◑
Södertälje	●	●	●	●	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	◑
Uppsala	●	●	●	●	—	◑	◑	○	◑	[1] ◑	◑	●	●
Nyköping	◑	●	●	◑	—	◑	●	○	○	◑	○	●	●
Eskilstuna	●	●	●	◑	—	◑	◑	○	○	◑	○	◑	◑
Linköping	◑	●	●	◑	—	○	◑	○	○	◑	○	●	●
Norrköping	●	●	●	[1] ◑	—	◑	●	○	◑	◑	○	●	◑
Motala	◑	●	●	○	—	○	◑	○	○	◑	○	●	◑
Jönköping	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Växjö	●	●	●	○	—	◑	◑	◑	○	◑	○	◑	◑
Kalmar	●	●	●	◑	—	◑	◑	○	◑	◑	○	●	●
Västervik	●	●	●	●	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Visby	●	●	●	●	—	◑	[1] ◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Karlskrona	●	●	●	●	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Kristianstad	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	◑
Malmö	◑	●	●	◑	—	○	◑	○	○	◑	○	◑	◑
Lund	◑	●	●	◑	—	○	◑	○	◑	◑	○	●	●
Landskrona	◑	●	●	◑	—	◑	◑	◑	○	◑	○	◑	●
Hälsingborg	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	○	◑	○	●	◑
Ystad	●	●	●	●	—	○	◑	◑	○	◑	○	●	●
Halmstad	◑	●	●	◑	—	○	◑	○	○	◑	○	●	●
Göteborg	●	●	●	○	—	○	◑	○	○	●	◑	●	◑
Lysekil	●	●	●	●	—	●	●	◑	◑	●	◑	●	●
Vänersborg	●	●	●	●	—	◑	◑	○	○	●	◑	●	●
Borås	●	●	●	◑	—	◑	◑	○	○	◑	○	●	◑
Tidaholm	◑	●	●	●	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Karlstad	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	◑	◑
Örebro	◑	●	●	◑	—	[2] ◑	◑	◑	[2] ◑	●	○	●	●
Kopparberg	●	●	●	●	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	◑
Västerås	●	●	●	●	—	○	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑
Falun och Domnarvet	●	●	●	◑	—	◑	◑	○	○	◑	◑	◑	◑
Ludvika	●	●	●	●	—	◑	◑	◑	◑	●	○	●	●
Gävle	●	●	●	●	—	○	◑	○	◑	◑	○	●	●
Söderhamn	●	●	●	◑	—	○	●	○	●	◑	○	●	●
Sundsvall	●	●	●	●	—	◑	◑	○	◑	◑	◑	●	●
Nyland	●	●	●	●	—	○	●	○	●	◑	◑	●	●
Östersund	●	●	●	●	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Umeå	◑	●	●	◑	—	○	◑	◑	◑	◑	○	◑	◑
Luleå och Boden	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	●	◑	◑	◑	◑
Malmberget och Gällivare	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑
Kiruna	●	●	●	●	—	●	●	◑	◑	●	◑	●	●

* Då detta varuslag numera är lagt under statlig ransonering, lämnas av ombuden tillsvidare ej några uppgifter angående tillgången.

[1] Under månaden var tillgången omväxlande tillräcklig och otillräcklig.

[2] » » » » » god och tillräcklig.

Arbetsmarknaden under mars månad 1919.

Inom jordbruket framträdde under mars månad på grund av den annalkande våren stegrad efterfrågan å arbetskraft. I Skåne hade dock till följd av den kyliga väderleken anmälningarna om lediga platser ännu ej ingått i samma omfattning, som vid denna årstid annars plägar vara fallet. Ej heller hade arbetsfolk för betodlingen i denna provins ännu anställts, enligt uppgift på grund av de olösta lönefrågorna. I övrigt synes arbetstillgången inom jordbruket hava varit rikligare än vid samma tid föregående år, varemot tillgången på arbetskraft var mindre och flerstädes ej motsvarade behovet, ehuru, såsom av det följande framgår, betydande arbetslöshet var rådande inom de industriella yrkena. Villigheten bland industriens arbetare att återgå till jordbruket syntes vara mindre än under fjolåret, vilket torde få tillskrivas den förbättrade livsmedelstillgången i städerna. — Den sedan flera månader kännbara bristen på tjänarinnor för husligt arbete har under mars ytterligare skärpts och synes även hava sträckt sig till de kategorier, bland vilka hotellens, restaurangernas och kaféernas kvinnliga personal rekryteras.

Med nu nämnda undantag har situationen å arbetsmarknaden under mars månad i stort sett varit ogynnsam. För den omfattande arbetslöshetens lindrande hade på flera håll offentlig understödsverksamhet och nödhjälpsarbeten anordnats; å många orter utgjordes de av arbetsförmedlingsanstalterna förmedlade platserna till stor del av anställning vid dylika nödhjälpsarbeten.

Vad industrien beträffar, kunde förbättring sedan närmast föregående månad konstateras inom textilindustrien, där på grund av ökad råvarutillgång bomullsfabrikerna kunde ytterligare utvidga sin verksamhet och även yllefabrikerna började återupptaga tillverkningen. Jämväl bagerinäringen företedde stegrad arbetstillgång. I övrigt präglades den industriella arbetsmarknaden genomgående alltjämt av de tryckta konjunkturerna, och någon förändring till det bättre kunde knappast förmärkas.

Ej heller inom byggnadsverksamheten kunde någon ljusning skönjas. Snarare förvärrades ställningen ytterligare, ty för elektriska montörer, vilka på grund av den livliga elektrifieringen förut icke saknat sysselsättning, började nu arbetstillgången tryta.

Inom transportverksamheten var arbetstillgången otillräcklig för alla viktigare arbetarkategorier, såsom för sjöfolk, hamn- och stuveriarbetare samt åkeriarbetare. Å några orter har stark brist å springpojkar uppgivits vara rådande.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 141. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning.

		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Jord- och skogsbruk	1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
	1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
	1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
	1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
	1917	57	59	64	58	50	46	35	49	47	69	73	79
	1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
	1919	*122*	*95*	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrenar	1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
	1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
	1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
	1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
	1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
	1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
	1919	*192*	*181*	*157*	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga näringsgrenar	1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
	1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
	1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
	1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
	1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
	1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
	1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
	1919	*179*	*162*	*141*	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Enligt denna tablå var den relativa tillgången å arbetskraft såväl inom gruppen jord- och skogsbruk som inom övriga näringsgrenar och följaktligen även inom näringslivet över huvud mindre än under närmast föregående månad och samma månad närmast föregående år. För jord- och skogsbrukets vidkommande är dock skillnaden i berörda hänseende rätt oväsentlig, under det att den är ganska avsevärd för övriga näringsgrenar. I betraktande av det ogynnsamma läget å arbetsmarknaden kan detta förhållande synas överraskande, men låter sig säkerligen förklaras därav, att de arbetssökande på grund av de försämrade utsikterna att genom arbetsförmedlingsanstalterna erhålla sysselsättning i mindre utsträckning än förut hänvänt sig till dessa.

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av nedanstående tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·8	4·3	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·8	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	5·8	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4
1919	*7·3*	*7·5*	*7·6*	[1]*8·3*	—	—	—	—	—	—	—	—

Den sista tidpunkt, för vilken statistik härom föreligger, är, efter vad av tablån framgår, den 1 april 1919.

[1] Preliminär uppgift.

Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden.

Statens arbetslöshetskommission.

Understödsverksamheten för arbetslösa. Under mars månad 1919 har understöd till arbetslösa enligt kungl. kungörelserna den 19 maj 1916 och 16 augusti 1918 utbetalats å följande orter med nedan angivna belopp:

	Summa, kr.	Därav in natura, kr.
Stockholm	40 068	15
Södertälje	1 540	—
Uppsala	4 139	—
Nyköping	2 013	—
Oxelösund	1 562	1 562
Norrköping	62 533	—
Linköping	1 537	1 537
Mjölby	1 430	—
Växjö	554	—
Växjö s:n	254	—
Västervik	4 023	—
Vimmerby	30	—
Kalmar	1 822	—
Karlskrona	2 805	250
Kristianstad	918	—
Malmö	49 063	—
Hälsingborg	34 351	—
Landskrona	2 104	—
Lund	19 510	—
Trälleborg	4 440	192
Ystad	8 233	—
Halmstad	5 320	—
Harplinge s:n	162	—
Göteborg	36 120	—
Uddevalla	5 348	—
Råda s:n	1 098	—
Örgryte s:n	5 053	456
Borås	52 127	—
Alingsås	370	—
Berghems s:n	803	—
Fotskäl s:n	358	—
Fristad s:n	842	—
Fritsla s:n	2 809	—
Hajoms s:n	1 051	—
Hyssna s:n	1 812	—
Kinna s:n	9 509	—
Kinnarumma s:n	884	—
Ljushults s:n	57	—
Nödinge s:n	175	—
Seglora s:n	776	—
Sätila s:n	193	—
Toarps s:n	1 651	—
Torpa s:n	5 366	—
Tranemo s:n	892	—
Töllesjö s:n	526	—
Vänga s:n	17	17
Örby s:n	7 185	—
Karlstad	1 667	—
Örebro	1 810	1 810
Västerås	58	—
Gävle	1 110	—
Arbrå s:n	637	233
Hille s:n	259	48
Valbo s:n	2 736	—
Sundsvall	1 159	1 159
Härnösand	1 848	1 609
Sköns s:n	8 305	—
Säbrå s:n	354	—
Timrå s:n	3 292	—
Luleå	4 137	—
Juckasjärvi s:n	330	—
Nederluleå s:n	292	141
Summa mars 1919	**411 427**	**9 029**
» februari 1919	394 484[1]	15 067
» mars 1918	369 330	9 618

[1] Skillnaden mellan denna och den i förra häftet publicerade summan beror på senare inkomna uppgifter från Örebro stad och Juckasjärvi s:n å resp. 1 809 och 382 kronor samt från Seglora s:n å 292 kronor i stället för 335 kronor.

I den till 1919 års riksdag avlåtna propositionen n:r 300 angående anslag till arbetslöshetens bekämpande meddelas nedan återgivna översikt av de för *understödsverksamheten för arbetslösa* under kristiden från och med den 1 oktober 1914 utbetalade beloppen enligt till socialstyrelsen inkomna uppgifter från de lokala arbetslöshetsorganen.

	Antal kommuner städer och köpingar.	landskommuner.	Understödens totalbelopp kr.	Statens andel beräknad till kr.
År 1914 (okt.—dec.)	—	—	182 659	91 330
» 1915	—	—	680 165	340 083
» 1916	—	—	80 665	40 333
» 1917	—	—	266 681	133 341
År 1918:				
januari	20	3	54 732	27 366
februari	24	13	236 580	129 371
mars	25	17	369 330	209 764
april	27	20	371 222	216 658
maj	25	20	350 669	209 256
juni	23	18	253 313	154 719
juli	22	18	259 586	157 768
augusti	20	17	265 997	162 671
september	17	17	214 304	130 500
oktober	18	17	211 163	137 871
november	18	18	257 835	172 468
december	22	26	313 812	196 510
Summa 1918	—	—	**3 158 543**	**1 904 922**
År 1919:				
januari	24	25	406 505	252 288
februari	26	29	367 289	214 365

Kostnaderna för understödsverksamheten hava sålunda under hela kristiden utgjort omkring 5·1 milj. kronor,[1]) varav omkring 3 milj. kronor belöpte sig på staten. Enbart för år 1918 uppgingo kostnaderna till 3 158 000 kronor, av vilka på statens andel torde komma omkring 1·9 milj. kronor. För januari—februari månad innevarande år beräknas samma kostnader till omkring 774 000 kronor, varav för staten omkring 467 000 kronor.

För *sysselsättande av arbetslösa* — företrädesvis sten- och textilarbetare — har under kristiden anvisats tillhopa i runt tal 14 milj.[2] kronor. Däri ingå följande under år 1918 anvisade belopp, nämligen

till utbildningskurser för arbetslösa textilarbetare	kr.	100 000
» anordnande av hjälpfoderinsamling och skogsodling m. m.	»	2 000 000
» beredande av ytterligare arbetstillfällen åt arbetslösa i Göteborgs och Bohus län	»	700 000

[1]) Häri icke inräknade kostnaderna för den särskilda understödsverksamheten för tobaksarbetare, som blivit arbetslösa i samband med tobaksmonopolets genomförande.

[2]) Häri icke inräknat anslag till den fond, som jämlikt beslut av 1916 års riksdag upprättats för utlämnande av lån åt kommuner för inköp av gatsten till förebyggande av arbetslösheten bland stenarbetarna; å dessa medel torde viss ränteförlust åsamkas staten.

till	anordnande av hjälpfoderinsamling och skogsodling m. m.	kr. 1 000 000
»	planering av flygfältet å Malmslätt	» 250 000
»	inköp av gatsten för statens räkning	» 2 700 000
»	anordnande av hjälpfoderinsamling och skogsodling m. m.	» 2 000 000
»	utbildningskurser för arbetslösa textilarbetare	» 50 000
»	utförande av vissa automobillinjer i Bohuslän m. m.	» 1 000 000

Sammanlagda beloppet av de för nu angivna arbetsföretag anvisade statsmedlen utgör 9·8 milj. kronor.

Arbetsmarknadens utveckling under krigsåren samt dess läge efter krigstillståndets upphörande. Den 10 mars 1919 ingick arbetslöshetskommissionen till Kungl. Maj:t med en skrivelse, vari redogöres för utvecklingen å arbetsmarknaden under krigsåren samt läget efter krigets avslutande. Denna skrivelse, som återgivits i propositionen n:r 300 till årets riksdag angående anslag till arbetslöshetens bekämpande, har i det väsentliga följande lydelse:

Läget på arbetsmarknaden har under år 1918 otvivelaktigt försämrats i jämförelse med de närmast föregående krisåren. Omslaget efter den exempellösa högkonjunkturen under år 1916 inträffade redan på våren 1917, då avspärrningens och handelskrigets följder blevo mera märkbara inom det svenska näringslivet och därmed även på arbetsmarknaden. Den alldeles övervägande delen av näringslivet kunde emellertid då — liksom dess bättre också allt framgent — hållas uppe; inom åtskilliga grenar fortsatte även under 1917 krigskonjunkturen, på sina håll med rent av stegrad styrka, vilket föranledde oavbrutna driftsökningar och nyanläggningar. Det därav framkallade behovet av arbetskraft beredde tillfälle till utkomst för arbetare från de områden, där oöverstigliga hinder började möta för driftens vidmakthållande. Ehuru sålunda under loppet av år 1917 exempelvis margarin- och gummiindustrierna helt och hållet nedlades samt sten- och byggnadsindustrierna, bageriyrket, sprithanteringen, sjöfarten, ävensom i mindre grad textilindustrien, starkt begränsades, kunde den övertaliga arbetskraften i allmänhet finna annan användning. Huvudanledningen till att arbetslösheten icke redan under år 1917 framträdde i mera oroväckande mån var emellertid, att i och för landets självförsörjning med bränsle ett långt större antal arbetare såväl vid de av staten organiserade vedavverkningarna ute i skogarna som för lagring, upphuggning och detaljdistribution till konsumenterna i alla större befolkningscentra måste tagas i anspråk. Arbetslöshetskommissionen har vid ett tidigare tillfälle beräknat, att minst 20 000 eljest arbetslösa under vintern 1917—1918 funnit sin försörjning genom den omläggning av bränsleanskaffningen, som kolimportens minskning medförde. Under sådana omständigheter varken borde eller behövde under år 1917 det allmännas hjälpverksamhet anlitas i större omfattning än som krävdes för att understödja det mindre antal arbetslösa, som på grund av ålder eller av särskilda orsaker icke lämpligen kunde användas inom annat yrke eller utom hemorten.

Under år 1918 hava hithörande förhållanden icke gestaltat sig lika gynnsamt. Även om Sverige på grund av sina naturtillgångar på råvaror och kraftkällor icke på långt när blivit så svårt hemsökt av arbetslöshet som övriga jämförliga neutrala länder i Europa, Schweiz, Holland och särskilt Danmark, utan i likhet med vårt västra grannland Norge i stort sett kunnat hålla sitt näringsliv gående, så dämpades dock livaktigheten inom näringsliv och affärsväsen ju längre kriget fortgick. Trots den framgång, med vilken såväl det allmänna som enskilda företagare sökte bereda ersättningsmedel för eljest importerade förnödenheter, blev bristen på sådana alltmer kännbar, samtidigt som den långvariga stockningen i exporten icke kunde undgå att verka återhållande på en mängd företag, vilka sågo sina lager överfyllda. Följden blev en avmattning av näringslivets arbetstempo, varom bland annat de uppgifter om arbetsmarknadens läge bära vittne, vilka av socialstyrelsen regelbundet kvartalsvis inför-

skaffas från flertalet mera betydande industriföretag i landet. Dessa uppgifter, som för hela året 1916 angåvo ett osedvanligt gott affärsläge, hava sedermera ställt sig allt mindre gynnsamma, såsom framgår av nedanstående sammanställning:

	Antal redovisade arbetare.	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom		
		mycket god	god eller medelgod	mindre än medelgod
1916.				
4:e kvartalet	277 908	39	56	5
1917.				
1:a kvartalet	281 923	33	53	14
2:a »	276 438	29	53	18
3:e »	268 604	26	54	20
4:e »	268 587	17	62	21
1918.				
1:a kvartalet	269 148	10	62	28
2:a »	254 075	12	65	23
3:e »	262 071	14	64	22
4:e »	247 624	9	60	31

Under den här behandlade tidsperioden hade sålunda det relativa antalet arbetare vid arbetsställen, för vilka arbetstillgången rapporterats såsom mycket god, minskats från 39 till 9 %, samtidigt med att motsvarande siffra för mindre än medelgod arbetstillgång ökats från 5 till 31 %. Även inom industrier, som hittills under krisen varit särskilt förmånligt ställda, såsom malmförädlingsverk och mekaniska verkstäder, kunde under år 1918 förmärkas bestämda tecken till försämring.

Vidare återgives den i socialstyrelsens i denna tidskrift meddelade månadsöversikten över läget å arbetsmarknaden förekommande tablån rörande antalet arbetssökande vid arbetsförmedlingsanstalterna å 100 lediga platser (se sid. 312 i det föregående), till vilken följande kommentar anknytes:

Inom såväl jord- och skogsbruk som näringslivet i övrigt hade sålunda den relativa tillgången på arbetskraft under hela år 1918 varit avsevärt större än under de närmast föregående krisåren. Särskilt påfallande är detta beträffande jord- och skogsbruket, vilket väsentligen beror därpå att de forcerade vedavverkningarna i huvudsak upphört under 1918 och att den därvid ledigblivna arbetskraften sökt sig tillbaka till jordbruket. I samma riktning verkade under våren och sommaren 1918 de svåra livsmedelsförhållandena i städerna, vilka förmådde de arbetslösa att i långt större antal, än eljest under normala förhållanden är fallet, på frivillighetens väg taga anställning inom jordbruket. Denna sällsporda återströmning till landsbygden — vilken icke försiggick i form av ett samtidigt massutbud med ty åtföljande tryck på lantarbetarlönerna utan småningom vid stigande lönenivå — i förening med emigrationens avstannande under krisåren har på ett gagneligt sätt neutraliserat den svåra åderlåtning av jordbrukets arbetarstam, som från övriga näringars sida ägt rum under den föregående högkonjunkturen. Det svenska jordbrukets behov av arbetskraft kan

därför under 1918 sägas ha varit i huvudsak mättat, och flerstädes lärer blott bristen på bostadsutrymme hava hindrat jordbrukarna att ytterligare öka sin arbetskraft. Genom den förbättrade tillgången härå sattes jordbruket i stånd att mer effektivt fylla sin viktiga uppgift i folknäringens tjänst, på samma gång en lättnad bereddes för städernas överfyllda arbetsmarknad.

För belysning av arbetslösheten bland industriarbetarna meddelas härefter den tablå över antalet arbetslösa inom fackföreningarna i % av det redovisade medlemsantalet, som jämväl återfinnes i den månatliga arbetsmarknadsrapporten (sid. 312 i det föregående). Kommissionen anför med anledning av denna tablå följande:

De nedgående konjunkturerna avspegla sig icke fullt så tydligt i arbetslöshetsfrekvensen inom fackorganisationerna, som man kanske skulle väntat. Anledningen torde vara den stegrade plats- och yrkesrörligheten hos de arbetslösa, vilken medfört en hos oss hittills ovanlig elasticitet å arbetsmarknaden, i det att arbetslösa yrkesarbetare under dyrtidens och livsmedelsknapphetens tryck icke tvekat att antaga vilken anställning som helst, blott den erbjöd ett betryggande livsuppehälle. En medverkande faktor härtill var den inträdda stegringen av lönerna för grov- och lösarbetare till en nivå utöver yrkesarbetarnas, vilken företeelse ur andra synpunkter kunde vara ägnad att väcka åtskilliga betänkligheter.

Arbetskraftens rörlighet är emellertid, såsom också i det föregående framhållits, icke obetingad; den har bland annat sin gräns i vederbörande arbetsgivares självintresse att icke få sin vana arbetarstam förskingrad, utan såvitt möjligt hålla åtminstone en kärntrupp samlad på ort och ställe för att vara till hands vid driftens återupptagande. Ett belysande exempel härpå erbjuder *stenindustrien*, vilken genom exportens avstannande omedelbart efter krigsutbrottet råkade i det nödläge, vari den sedan alltjämt befunnit sig. Såsom kommissionen i tidigare framställningar närmare utvecklat, hade redan under de första krisåren genom restriktiva understödsbestämmelser och de förmånliga villkor, med vilka nästan hela det övriga näringslivet då lockade, så gott som samtliga yngre stenarbetare sökt sig andra anställningar. På detta sätt inskränktes antalet hos gatstensindustrifirmorna kvarstående arbetare till omkring 1/4 av den normala styrkan. Såväl med hänsyn till angelägenheten av att icke denna industri för framtiden helt och hållet desorganiserades genom fullständig brist på yrkesduglig personal som ock av nödig omtanke om de äldre försörjningspliktiga och ofta med egna hem försedda arbetarna och deras i regel mycket talrika familjer vidtogos genom statens försorg åtskilliga åtgärder för att genom vägbyggnader, utdiknings- och skogsodlingsarbeten, förmedling av gatstensleveranser till stadskommunerna och så vidare bereda utkomst åt denna äldre arbetarstam. Då under hösten 1917 behov gjorde sig gällande av ytterligare arbetstillfällen, anvisade Kungl. Maj:t på kommissionens hemställan statsmedel till inköp för vissa statsmyndigheters räkning av 200 000 kvm. gatsten; en liknande beställning på 300 000 kvm. har även blivit gjord under hösten 1918, varigenom 1 830 stenarbetare (därav 450 i Blekinge, 190 i Halland och 50 i Kalmar län, de övriga i Bohuslän) beretts tillfälle till nödtorftig försörjning genom eget arbete i sitt gamla yrke. Arbetet på dessa statens stenbeställningar avstänges under somrarna, då de arbetslösa sysselsättas med skogsodling på de bohusländska kalmarkerna, anläggning av automobilvägar, torvtäkt med mera, vilka arbeten till huvudsaklig del stå under ledning av en för ändamålet särskilt inrättad arbetsdirektion. Särskilt för torvtäkt hade Kungl. Maj:t under år 1918 beviljat 700 000 kronor att utgå av arbetslöshetsanslaget.

Genom den minskade införseln av spånadsämnen hava stora svårigheter uppkommit inom olika branscher av *textilindustrien*. Kommissionen har flera gånger haft tillfälle att inför Kungl. Maj:t framlägga de omständigheter, vilka efter hand ledde

därhän, att under hela år 1918 en avsevärd del av den fasta arbetarstammen varit permitterad; särskilt vid bomullsfabrikerna var sålunda driften under större delen av året så gott som fullständigt nedlagd. Till en början sökte arbetsgivarna i förhoppning om en inträdande ljusning med avseende å världsläget och importmöjligheterna att sammanhålla sina arbetsstyrkor genom lämnande av arbetslöshetsunderstöd, uppgående till 2/3 av den vanliga arbetsinkomsten. Då emellertid stagnationen inom industrien fortsatte och förvärrades samt därigenom detta arbetsgivarnas frivilliga åtagande kom att åsamka dem en utgift på inemot 100 000 kronor i veckan, vilket i längden ansågs bliva alltför betungande för industrien, vände de sig var i sin ort till de kommunala myndigheterna med anhållan om igångsättande av offentlig understödsverksamhet för de arbetslösa textilarbetarna; samma begäran framställdes jämväl av textilarbetarnas fackorganisation. Efter överläggningar med alla intresserade parter meddelade arbetslöshetskommissionen närmare upplysningar rörande kommunernas handhavande av understödsverksamhet för de arbetslösa textilarbetarna, vilken i allmänhet tog sin början under januari månad 1918, förnämligast i Borås, Norrköping samt ett antal mindre industrisamhällen i trakten av Göteborg och i södra Älvsborgs län. Arbetsgivarna fortsatte att med förminskade belopp (cirka 30 000 kronor i veckan) utbetala understöd i form av hyresbidrag till de arbetslösa.

Kommissionen erinrar vidare om de i Sociala Meddelanden förut omnämnda åtgärder, som vidtagits för att bereda arbetslösa textilarbeterskor sysselsättning genom för dem anordnade kurser för utbildning i husliga göromål samt jordbruksproduktiva arbeten å allmänningsområden (skogssällskapets statsarbeten) i syfte att förebygga de faror i moraliskt avseende, som en längre tids sysslolöshet måste innebära för dessa arbeterskor, vilka som regel utgöras av unga kvinnor.[1]

Beträffande de erfarenheter som vunnits vid de förut oprövade statsarbetena framhåller kommissionen, att syftet med desamma nåtts i högre grad, än vad man med hänsyn till rådande förhållanden vågat förutsätta. Dessa arbeten hade otvivelaktigt genom att under sommaren med nyttigt arbete sysselsätta inemot 25 % av de arbetslösa textilarbetarna lättat den börda, som under snart ett år påvilat denna industri och dess arbetarstam, samt givit det allmänna, icke minst vederbörande kommuner, en god hjälp mot de följder av arbetslösheten, vilka icke kunna botas eller förebyggas enbart genom understöd i penningar. Företaget hade sålunda enligt kommissionens uppfattning visat sig vara ett i kampen mot arbetslösheten värdefullt medel, vars användbarhet enligt erfarenhetens vittnesbörd icke är begränsad till de arbetslösa textilarbetarna, utan som med lika stor fördel kan brukas för arbetslösa från skilda verksamhetsgrenar. Genom arten av sin verksamhet och förläggningen till landsbygden vänjas dessa arbetslösa vid utearbete i skog och mark, samt kunna, vilket också under förliden sommar på vissa håll varit fallet, vid behov hjälpa till vid brådskande jordbruksarbete på orten.

Då den s. k. fredskrisen kunde antagas föranleda rubbningar inom det ekonomiska livet, hade arbetslöshetskommissionen för sin del på hösten 1918 förordat fortsättande av skogssällskapets statsarbeten även under år 1919

[1] Se »Soc. Medd.» 1918, sid. 1253—1261 och 1919, sid. 3—8.

ur den synpunkten, att desamma genom sin användbarhet för även andra kategorier arbetslösa än textilarbetare utgjorde ett ändamålsenligt led i den svenska arbetsmarknadens fredsberedskap.

Rörande fredskrisens inverkan å arbetsmarknaden anför kommissionen följande:

Omedelbart efter vapenstilleståndets avslutande den 11 november 1918 drabbades såväl *konfektions-* som *skoindustrierna* av en förlamande stagnation. Fabrikanternas orderupptagning, vilken ännu under oktober månad gått synnerligen tillfredsställande, blev med ens omöjliggjord, och genom allmänhetens bristande köplust blevo grossister och särskilt detaljister liggande med sina välfyllda lager av mindervärdiga och dyra kristidsartiklar. Stockningen inom dessa båda branscher har på sista tiden förvärrats, sedan förhoppningarna om export, såsom den bekvämaste utvägen ur det iråkade trångmålet, hittills icke kunnat uppfyllas. Under februari månad har man begynt permittera personalen, och skulle icke någon ljusning av läget kunna skönjas under närmast förestående veckor, lärer under vårens lopp en stor del av den till ett antal av 7 à 8 000 (huvuddelen kvinnor) personer uppgående arbetsstyrkan inom konfektionsindustrien samt av skofabrikernas cirka 6 000 arbetare (varav 50 % vuxna män, 40 % nästan uteslutande ogifta kvinnor och 10 % minderåriga) komma att entledigas. Skofabrikanterna hava dessbättre utfäst sig att regelbundet till sina arbetare utbetala $^2/_3$ av gällande minimilöner, på grund varav det allmännas understödsverksamhet åtminstone icke tills vidare här torde behöva träda hjälpande emellan. Konfektionsarbetsgivarna torde i regel komma att efter textilindustriens förebild bidraga till sina arbetares utkomst under den förestående arbetslöshetsperioden, såsom sker i Älvsborgs län, där understödsverksamheten för konfektionsindustriens arbetslösa, såväl fabriks- som hemarbetare, redan tagit sin början. För att i främsta rummet bereda dessa arbetslösa lämplig sysselsättning har länshjälpkommittén i Borås — vilken med stor framgång under hela år 1918 dels organiserat olika slags utbildningskurser för de arbetslösa textilarbetarna, dels anordnat hjälparbeten för dem — med fullföljande av därvid vunna erfarenheter anskaffat ett större parti kasserade klädespersedlar från marinens förråd i Karlskrona, vilka för omändringsarbete lämnas till de arbetslösa hemarbetarna ute på landsbygden för att därefter till självkostnadspris tillhandahållas mindre bemedlade genom livsmedelsnämndernas försorg, varvid medel från dyrtidsanslaget kunnat användas i rabatteringssyfte. Det förtjänar även att framhållas, huru- som även vissa arbetsgivare inom konfektionsbranschen förklarat sig villiga att helt bekosta sina arbetares understöd.

Svårigheterna inom skoindustrien och konfektionen sträcka sina verkningar till i samband därmed stående industrigrenar. Från *läderindustrien* förljudes sålunda, att skofabrikernas förestående driftsinställelse kommer att tvinga dem till betydande inskränkningar av sin arbetsstyrka, och det är fara värt, att en alltför långvarig avmattning inom konfektionen kommer att högst menligt inverka på textilfabrikanternas förhoppningar att snart se bättre tider randas för sin betryckta näring.

Den plötsligt påkomna depressionen inom konfektions- och skoindustrierna var fredskrisens första yttring på den svenska arbetsmarknaden. Såsom varit att vänta, torde liknande övergångssvårigheter möta också inom andra industrier. Överallt inom näringslivet förspörjes också ovisshet inför framtiden och i följd därav minskad företagsamhet. Särskilt hårt äro *järnmalmsgruvorna* drabbade genom exportens avstängande; de arbetare, som härigenom blivit arbetslösa, ha dock tills vidare absorberats av *skogsarbetet*, ehuru detta under innevarande vinter i mellersta och södra Sverige icke på långt när bedrivits i samma omfattning som under de föregående åren. Vid det norrländska skogsbruket synas arbetstillfällena i stort sett varit tillräckliga för att giva sysselsättning åt den förefintliga arbetskraften.

För de *mekaniska verkstäderna* åter har bakslaget kommit så kraftigt, att arbets-

tillgången nästan överallt avsevärt begränsats. Det torde tyvärr icke heller förefinnas stora utsikter för denna industri att för framtiden kunna behålla hela den stora arbetsstyrka, för vilken under de föregående utomordentliga konjunkturerna anställning kunnat beredas. Sedan 1913 har nämligen antalet arbetare i den mekaniska verkstadsindustrien ökats från 36 000 till 59 000; från ledande håll inom industrien synes man hysa farhågor för, att större delen av denna nyintagna arbetskraft måste avskedas. Detta försiggår också i oroväckande grad, särskilt vid vissa specialverkstäder; av denna anledning har också understödsverksamheten i Stockholm, som hittills kunnat begränsas till endast ett par fack, bageri-, måleri- samt bleck- och plåtslageriarbetare, under innevarande mars månad utsträckts till att omfatta även arbetslösa järn- och metallarbetare.

Pappersbruken arbeta ävenledes under tryckta konjunkturer, och hava i flera fall fått permittera delar av sin personal. Genom den tynande sjöfarten på Östersjön har *hamn- och stuveriarbetet* blivit lidande på den svenska ostkusten.

Arbetslöshetskommissionen får i samband härmed såsom sin erfarenhet framhålla, att den rådande höga lönenivån varit en bidragande omständighet till att många arbetsgivare nu tyckas föredraga att avskeda sina arbetare i stället för att som under föregående lågkonjunkturer försöka hålla dem kvar i arbetet och sysselsätta dem på tidlön med förekommande diversearbeten inom företagen. I Stockholm hava till exempel åtskilliga firmor inom bleck- och plåtslageribranschen entledigat arbetare, som de haft i sin tjänst oavbrutet i 20 och 25 år, medan de förut vid liknande tillfällen låtit dem gå kvar på verkstäderna och för dåvarande lägre timlön förrätta skrotarbete och dylikt.

Det nuvarande läget på arbetsmarknaden är sålunda ägnat att ingiva vissa farhågor för att vårt land vid kristidens slut skall bliva utsatt för den massarbetslöshet, från vilken det blivit i så hög grad förskonat under själva kriget. För att närmare utröna ställningen anmodade arbetslöshetskommissionen under sistlidna februari månad samtliga länshjälpkommittéer att redogöra för arbetslöshetens nuvarande omfattning samt meddela, huruvida och inom vilka fack man kunde befara en ytterligare ökning av densamma. Av länshjälpkommittéernas inkomna yttranden att döma har arbetslösheten för närvarande otvivelaktigt en större omfattning än under de närmast föregående åren, men frånsett de för fredskrisen särskilt utsatta, i det föregående berörda industrierna, anses situationen icke giva anledning till några allvarligare farhågor. Med vårens inbrott förväntas de sedvanliga säsongarbetena komma i gång, varigenom arbetsmarknaden för grov- och lösarbetare antagas bliva väsentligt lättad. Den svåra arbetsbristen inom måleriyrket, som under snart två år nödvändiggjort understödsverksamhet för städernas måleriarbetare, hoppas man kunna häva genom den förestående importen av linolja. Genom brödransoneringens fortgående mildring och avveckling torde arbetstillfällena inom bageriyrket småningom förbättras. Och vad till sist jordbruket beträffar, synes visserligen dess behov av arbetskraft icke vara så stort som under föregående år, på grund av ovannämnda återinvandring till landsbygden under fjolåret, men vid vårbrukets början kommer i varje fall att beredas plats för många armar ifrån de överfyllda stadsmannanäringarna. Det sättes dock därvid i fråga, huruvida man under innevarande år har att räkna med samma villighet att återvända till jordbruket. Från arbetsförmedlingsanstalterna förspörjes sålunda, att den lediga arbetskraften, i förhoppning att livsmedelsbristen i städerna ej skall bliva lika kännbar som i fjol våras, visar mindre lust att taga anställning som lantarbetare.

Med ledning utav nämnda redogörelse från länshjälpkommittéerna samt i anslutning till särskilda uppgifter från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna har antalet arbetslösa inom våra större städer och arbetarecentra beräknats uppgå till följande antal:

Stockholm	1 600	män	Växjö	200	
Uppsala	550		Västervik	170	
Eskilstuna	160		Kalmar	minst 300	
Norrköping	1 300		Visby	50	
Linköping	250 à 300		Karlskrona	300	
Jönköping	200		Kristianstad	300	
Malmö	1 100	därav 350 kvinnor	Skara	80	
Lund	300		Karlstad	200	
Landskrona	270		Örebro	550	därav 200 kvinnor
Hälsingborg	750		Västerås	150	
Ystad	242		Falun	60	
Trälleborg	120		Gävle	150	
Eslöv	75		Sundsvall	400	
Halmstad	350 à 400		Östersund	50	
Göteborg	2 000	därav 500 kvinnor	Umeå	150 à 200	
Uddevalla	120		Luleå	70	
Borås	1 280				

Ovanstående siffror äro approximativa och angiva icke heller hela antalet arbetslösa inom landet. Men de torde dock i stort sett giva en riktig bild av läget för städernas vidkommande, och det kan tyvärr befaras, att även om antalet för närvarande arbetslösa byggnads- och grovarbetare vid vårarbetenas upptagande kommer att minskas, den fortgående krisen inom sko-, läder-, konfektions- och textilindustrierna samt måhända även inom de mekaniska verkstäderna kommer att hålla arbetslöshetssiffran uppe vid samma nivå.

Utgår man från, att läget och utsikterna på arbetsmarknaden i huvudsak te sig såsom här ovan angivits, måste det allmänna uppenbarligen alltjämt träda hjälpande *till för att minska arbetslöshetsfaran och mildra dess verkningar.* Vid de olika tillfällen, då frågan härom behandlats av statsmakterna, har full anslutning uttalats till den av arbetslöshetskommissionen städse hävdade uppfattningen, att offentliga hjälpåtgärder böra såvitt möjligt vara av förebyggande natur och åsyfta försörjning genom eget arbete. I sådant syfte har dels kommissionen själv städse strävat att vidtaga nödiga åtgärder härför, dels uppmanat kommunerna att i främsta rummet försöka bereda de arbetslösa utkomst genom anordnande av extra arbeten. Genom skogssällskapets statsarbeten äger kommissionen ock en lämplig och elastisk organisation för dessa uppgifter. Såsom förut påpekats hava statsarbetena under fjolåret berett sysselsättning, förutom åt textilarbetare även åt arbetslösa stenarbetare, målare och bagare. Det är också arbetslöshetskommissionens avsikt att låta statsarbetena till våren omhändertaga de arbetslösa kvinnorna inom sko- och konfektionsindustrierna enligt samma plan som i fjol tillämpades för textilarbeterskornas vidkommande och med ledning av därvid vunna erfarenheter. För de manliga arbetslösa, vilka icke äro lämpade för jordbruket eller som icke kunna tänkas bliva tagna i anspråk av andra verksamhetsgrenar, hava vissa större arbeten planerats såsom de fortsatta arbetena med Krokåns reglering och ifrågasatta vägarbeten mellan Kolhättan och Ödsmål i Bohuslän. På grund av framställningar av de kommunala arbetslöshetskommittéerna i Stockholm, Oxelösund, Norrköping och Linköping med hemställan, att lämpliga arbetsföretag av produktiv karaktär måtte igångsättas för de många arbetslösa i städerna på ostkusten, begärde arbetslöshetskommissionen bemyndigande av Kungl. Maj:t att låta skogssällskapets statsarbeten utföra vissa större vägarbeten å Mästermyr på Gottland, varigenom cirka 260 arbetslösa skulle kunna placeras. Sedan Kungl. Maj:t den 21 februari härtill givit sitt bifall, hava dessa arbeten nu påbörjats. Dessutom hava vid arbeten

för flyghamnen å Malmslätt beretts anställning för ett 80-tal arbetslösa byggnads- och grovarbetare från Linköping, för vilket syfte ett särskilt belopp på 250 000 kronor blivit anvisat av arbetslöshetsanslaget och på vissa villkor ställt till de militära vederbörandes förfogande. Arbetslöshetskommissionen har även sin uppmärksamhet riktad på andra liknande arbetstillfällen inom landet, men vill med avseende å dessa åtgärder av förebyggande art anmärka, att det på förhand icke kan närmare förutses, på vilket sätt hjälp i varje särskilt fall lämpligast skall kunna åstadkommas. Förhållandena under olika årstider, på olika orter och beträffande olika arbetargrupper kunna vara så olikartade, att det måste få ankomma på Kungl. Maj:t att efter sig företeende omständigheter träffa avgörande beträffande såväl arbetenas beskaffenhet som formerna för deras anordnande.

Även om genom de arbetslösas övergång till anställning hos andra arbetsgivare eller till statens och kommuners med flera arbetsföretag eller genom andra dylika förebyggande åtgärder arbetslösheten kan verksamt bekämpas, är det ställt utom allt tvivel att understödsverksamheten måste vidmakthållas. Enligt kommissionens uppfattning äro de nu gällande bestämmelserna för densamma i stort sett tillfredsställande, särskilt sedan understödsbeloppen genom den kungl. kungörelsen den 16 augusti 1918 bragts upp till en lämplig nivå. Understöd av statsmedel utgår sålunda alltjämt i regel för en var arbetslös med enahanda belopp, som tilldelats honom av vederbörande kommun och landsting för ändamålet anvisade medel. Liksom under föregående år hava landstingen för arbetslöshetens bekämpande beviljat betydande belopp, för år 1919 uppgående till kronor 2 023 520. Därest emellertid vederbörande kommunala arbetslöshetsorgan (hjälpkommitté eller kommunalnämnd) undantagsvis på grund av särskild omständighet anser understöd av statsmedel för understödjande av arbetslösa erforderligt, fastän bidrag av enahanda belopp icke ställts till förfogande av kommun eller landsting, kan framställning om högre statsbidrag än hälften ske hos Kungl. Maj:t. En sådan ansökan med uppgift å kommunens ekonomi och skatter, dess arbetslöshetsförhållanden, vidtagna förebyggande åtgärder mot arbetslösheten samt tidpunkten för understödsverksamhetens igångsättande, omfattning och kostnader ingives till vederbörande länshjälpkommitté, vilken har att med eget utlåtande överlämna densamma till arbetslöshetskommissionen för vidare befordran till Kungl. Maj:t. På grund av den svårartade arbetslösheten inom textilindustrien under år 1918, vilken verkat särskilt betungande för dennas lokala centra i västra Sverige, hava åtskilliga kommuner för första gången i större utsträckning begagnat sig av den medgivna möjligheten att erhålla högre statsbidrag än normalt medgivna 50 % av understödsbeloppen, vilka framställningar med hänsyn till att dessa kommuners ekonomi nästan övervägande är grundad på ett eller ett par textilindustriella företag, i regel blivit beviljade med begärda belopp. Dessa kommuner äro Lyse (9/10 statsbidrag), Råda (9/10), Fässberg (2/3) och Örgryte (2/3) i Göteborgs och Bohus län och i Älvsborgs län Borås stad (3/4), kommunerna Örby (9/10), Seglora (9/10), Torpa (2/3), Fritsla (9/10), Kinnarumma (9/10), Kinna (9/10), Skallsjö (3/4), Starrkär (3/3), Berghem (9/10), Hajom (9/10), Toarp (3/4) samt i Blekinge län Asarums kommun med (9/10). Genom denna anordning har det för vederbörande kommuner blivit lättare att visa nödigt tillmötesgående mot de arbetslösa.

Kommissionen anser sig emellertid kunna vitsorda, att kommunerna undantagslöst iakttagit mycket stor varsamhet vid understödslämnandet. I flera fall hava också under innevarande vinter en del städer, såsom Västerås och Eskilstuna, hellre anordnat för innevarande årstid rätt så kostsamma extra arbeten än igångsatt understödsverksamhet. Till följd därav att det högre statsbidraget till särskilt betungade kommuner i regel blott beviljas för tre månader i sänder, och då procentsatsen göres beroende av det större eller mindre intresse kommunen visar för att genom förebyggande åtgärder minska arbetslösheten eller genom anordnande av utbildningskurser sysselsätta de arbetslösa, stimuleras vederbörande att driva sin arbetslöshetspolitik i dessa gagneliga riktningar. Å andra sidan äro länshjälpkommittéerna ålagda att övervaka, att kommun, där större arbetslöshet förekommer, också fullgör sin skyldighet

mot de nödställda i enlighet med den offentliga understödsverksamhetens principer. Enligt vad kommissionen på direkt förfrågan hos länshjälpkommittéerna inhämtat, ha åtskilliga kommuner visserligen ibland under en tid tvekat, huruvida kontant understöd skulle behöva lämnas de arbetslösa, men några påtagliga försummelser synas icke hava förekommit.

På grund av att läget på arbetsmarknaden under år 1918 blivit nästan lika brydsamt som under det första krisåret 1914—1915, har en lika omfattande understödsverksamhet nu varit anordnad inom ett stort antal kommuner. Under december 1918 pågick sålunda understödsverksamhet i 22 städer och 26 landsbygdskommuner för en kostnad av 313 812 kronor, varav statens andel beräknats till 196 510 kronor. För hela år 1918 uppgick understödskostnaden till en så betydande totalsumma som 3 158 543 kronor, varav på statens andel belöpte ett beräknat belopp av 1 904 922 kronor. I jämförelse med förhållandet under år 1917 har inträtt en högst avsevärd stegring, nästan helt förorsakad av understödet till de arbetslösa textilarbetarna.

Ehuru sålunda kostnaderna för understödsverksamheten så väsentligt stegrats och med hänsyn till de mörka utsikterna på arbetsmarknaderna icke lära kunna förväntas att för detta år bliva lägre, och även om anslag till nödhjälpsarbeten skulle komma att uppgå till ungefär samma belopp som under 1918, synes det å tilläggsstat för år 1919 beräknade anslaget av 8 miljoner kronor icke behöva höjas. Det i statsverkspropositionen för samma ändamål på extra stat för år 1920 äskade beloppet av 2 miljoner kronor torde likaledes få anses tillräckligt för den korta tid under samma år, som kan komma att förflyta, intill dess frågan om eventuellt tilläggsanslag hinner undergå vederbörlig behandling.

Arbetslösheten inom textilindustrien. För att erhålla närmare kännedom om arbetslöshetens omfattning bland textilindustriens arbetare under den depression, som varit rådande inom denna industri, har Sveriges textilindustriförbund vid olika tillfällen från företagen införskaffat vissa uppgifter, vilka sedermera ställts till arbetslöshetskommissionens förfogande. Beträffande tidpunkterna 1 februari, 1 augusti och 1 december 1918 hava huvudresultaten av de på detta material utförda undersökningarna återgivits i Sociala Meddelanden.[1] Liknande uppgifter, avseende tiden omkring den 1 april 1919, hava nu av textilindustriförbundet insamlats och hava här sammanställts i tabellen å sid. 324. Uppgifterna omfatta 123 företag med sammanlagt 21 182 arbetare, fördelade å olika industrigrenar på sätt som tabellen utvisar. Arbetsförhållandena inom textilindustrien vid ifrågavarande tidpunkt belysas jämväl av följande tablå:

	Manliga arbetare		Kvinnliga arbetare		Tillsammans	
Arbetare sysselsatta med:	Antal	%	Antal	%	Antal	%
ordinarie arbete	7 022	91·8	12 117	89·5	19 139	90·4
tillfälligt arbete	263	3·4	57	0·5	320	1·5
utan sysselsättning	365	4·8	1 358	10·0	1 723	8·1
	7 650	**100·0**	**13 532**	**100·0**	**21 182**	**100·0**

I vad mån sysselsättning kunnat beredas arbetarna och arbetslöshet varit rådande vid olika tidpunkter under krisens förlopp, framgår av summaraderna under tabellen ävensom av sammanställningen å sid. 325, i vilken även meddelas de av arbetsgivarna utbetalda understödsbeloppen per vecka.

[1] Soc. Medd. årg. 1918, sid. 279 och 961; årg. 1919, sid. 104.

Uppgifter beträffande vissa arbetsförhållanden inom textilindustrien vid tiden omkring den 1 april 1919.

Industrigrenar	Antal redovisade företag	Manliga arbetare				Kvinnliga arbetare				Samtliga arbetare				Genomsnittlig arbetstid (timmar per vecka)					
		Hela antalet	Därav sysselsatta med		arbetslösa	Hela antalet	Därav sysselsatta med		arbetslösa	Hela antalet	Därav sysselsatta med		arbetslösa	vid ordinarie arbete			vid tillfälligt arbete		
			ordinarie arbete	tillfälligt arbete			ordinarie arbete	tillfälligt arbete			ordinarie arbete	tillfälligt arbete		Manliga arb.	Kvinnliga arb.	Tillsammans	Manliga arb.	Kvinnliga arb.	Tillsammans
			%	%	%		%	%	%		%	%	%						
Kamgarnsspinnerier	2	29	*79·3*	*20·7*	—	83	*90·4*	*2·4*	*7·2*	112	*87·5*	*7·1*	*5·4*	57·0	57·0	57·0	57·0	57·0	57·0
Ylleväverier	14	296	*37·2*	*21·9*	*40·9*	575	*30·3*	*1·2*	*68·5*	871	*32·6*	*8·3*	*59·1*	53·9	56·0	55·2	49·3	46·4	49·1
Kombin. yllefabriker	30	1 935	*93·6*	*2·9*	*3·5*	2 352	*79·8*	*0·3*	*19·9*	4 287	*86·1*	*1·4*	*12·5*	52·6	52·0	52·3	59·8	45·3	58·4
Vigognespinnerier	3	102	*91·2*	—	*8·8*	143	*69·2*	—	*30·8*	245	*78·4*	—	*21·6*	48·5	48·3	48·4	—	—	—
Bomullsspinnerier	5	302	*100·0*	—	—	359	*100·0*	—	—	661	*100·0*	—	—	55·7	56·4	56·1	—	—	—
Bomullsväverier	13	1 297	*94·3*	*4·2*	*1·5*	2 052	*98·7*	—	*1·3*	3 349	*97·0*	*1·6*	*1·4*	56·9	55·9	56·3	57·2	—	57·2
Kombin. bomullsfabriker	15	2 050	*97·7*	*1·6*	*0·7*	4 306	*97·6*	—	*2·4*	6 356	*97·6*	*0·6*	*1·8*	57·2	57·1	57·1	58·4	60·0	58·5
Linneväverier	1	60	*100·0*	—	—	82	*100·0*	—	—	142	*100·0*	—	—	42·0	42·0	42·0	—	—	—
Kombin. linnefabriker	4	375	*100·0*	—	—	828	*100·0*	—	—	1 203	*100·0*	—	—	55·4	54·3	54·7	—	—	—
Linberedningsfabriker	1	28	*100·0*	—	—	44	*100·0*	—	—	72	*100·0*	—	—	49·9	49·0	49·3	—	—	—
Jutefabriker	3	345	*100·0*	—	—	640	*100·0*	—	—	985	*100·0*	—	—	42·9	45·7	44·7	—	—	—
Trikåfabriker	10	444	*67·6*	*7·9*	*24·5*	1 576	*84·6*	—	*15·4*	2 020	*80·9*	*1·7*	*17·4*	55·6	54·6	54·8	58·3	—	58·3
Gardin- och bandfabriker	8	135	*89·6*	*1·5*	*8·9*	356	*79·5*	—	*20·5*	491	*82·3*	*0·4*	*17·3*	52·8	51·1	51·6	44·0	—	44·0
Repslagerier och bindgarnsfabriker	4	79	*89·9*	*10·1*	—	89	*57·3*	*42·7*	—	168	*72·6*	*27·4*	—	52·8	53·0	52·9	58·0	56·1	56·4
Färgerier, blekerier m. m.	8	163	*91·4*	*0·6*	*8·0*	27	*96·3*	—	*3·7*	190	*92·1*	*0·5*	*7·4*	52·8	58·4	52·4	60·0	—	60·0
Vaddfabriker	1	8	*87·5*	*12·5*	—	18	*100·0*	—	—	26	*96·2*	*3·8*	—	36·0	36·0	36·0	36·0	—	36·0
Tagelspinnerier	1	2	—	*100·0*	—	2	—	*100·0*	—	4	—	*100·0*	—	—	—	—	57·0	50·0	53·5
Tillsammans 1 april 1919	**123**	**7 650**	*91·8*	*3·4*	*4·8*	**13 532**	*89·5*	*0·5*	*10·0*	**21 182**	*90·4*	*1·5*	*8·1*	**54·4**	**54·6**	**54·5**	**56·0**	**53·7**	**55·6**
» 1 dec. 1918	**119**	**6 850**	*80·8*	*10·1*	*9·1*	**12 203**	*72·8*	*1·0*	*26·2*	**19 053**	*75·7*	*4·3*	*20·0*	**55·0**	**54·0**	**54·8**	**55·0**	**56·3**	**55·2**
» 1 aug. »	**119**	**6 607**	*59·7*	*23·6*	*16·7*	**11 878**	*50·5*	*4·9*	*44·6*	**18 485**	*53·8*	*11·6*	*34·6*	**56·6**	**52·7**	**54·3**	**57·4**	**54·8**	**56·7**
» 1 febr. »	**122**	**8 058**	*68·4*	*15·1*	*16·5*	**13 621**	*61·1*	*1·6*	*37·3*	**21 679**	*63·8*	*6·6*	*29·6*	**54·3**	**51·6**	**52·7**	**55·2**	**52·7**	**55·9**

Tidpunkt	Redovisade företag	Antal arbetare	Därav sysselsatta med ordinarie arbete %	Därav sysselsatta med tillfälligt arbete %	Arbetslösa %	Av arbetsgivare utbetalt understödsbelopp per vecka Kronor
1 november 1917	122	23 305	66·9	7·3	25·8	111 070·41
1 februari 1918	122	21 679	63·8	6·6	29·6	104 785·13
1 maj »	121	20 426	59·9	8·3	31·8	47 287·72
1 augusti »	119	18 485	53·8	11·6	34·6	31 405·82
1 december »	119	19 053	75·7	4·3	20·0	34 537·93
1 april 1919	123	21 182	90·4	1·5	8·1	20 180·22

Av de redovisade textilarbetarna voro alltså den 1 augusti 1918 34·6 % arbetslösa mot 20·0 % fyra månader senare och 8·1 % den 1 april 1919. Vid sistnämnda tidpunkt sysselsattes över 90 % med ordinarie arbete mot endast något mer än hälften den 1 augusti 1918. Sedan råvaruimporten kommit i gång, hava sålunda arbetsförhållandena inom textilindustrien högst avsevärt förbättrats.

Löne- och personalförhållanden inom krigstidskommissionerna.

I den till 1919 års riksdag avlåtna propositionen angående allmänna grunder för dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt statstjänstemän m. m. (n:r 225) meddelas en inom socialstyrelsen utförd undersökning av löneinkomsternas ökning för befattningshavare i statens tjänst. Bland de uppgifter, som för denna undersökning infordrades från olika verk och myndigheter, inkommo även uppgifter från krigstidskommissionerna, men kunde för dessa endast några summariska siffror i propositionen anföras. Då emellertid såväl löne- som personalförhållandena inom kommissionerna äro av allmänt intresse, skola på grundvalen av det inkomna materialet mera utförliga upplysningar här lämnas. Framhållas bör dock, att beskaffenheten av ifrågavarande material icke medgiver likartade redogörelser för de olika kommissionerna.

Antalet anställd personal samt totalsumman till denna personal utbetald avlöning inom samtliga kommissioner under tiden januari—september 1918, för vilken jämförbara uppgifter föreligga, framgår av efterföljande översikt:

Kommissioner	Antal anställd personal							Summa utbetald avlöning jan.-sept. 1918 Kr.
	Manlig		Kvinnlig		Manlig o. kvinnlig tillsammans		Summa anställd personal	
	Fast anställning	Tillfällig anställning	Fast anställning	Tillfällig anställning	Fast anställning	Tillfällig anställning		
Industrikommissionen	119	11	108	—	227	11	238	600 317
Krigsförsäkringskommissionen	7	3	7	4	14	7	21	74 624
Handelskommissionen	69	40	36	13	105	53	158	298 675
Folkhushållningskommissionen	1 270	578	743	308	2 013	886	2 899	4 668 393
Bränslekommissionen	1 266	154	223	—	1 489	154	1 643	3 570 387
Summa	**2 731**	**786**	**1 117**	**325**	**3 848**	**1 111**	**4 959**	**9 212 396**

Från *industrikommissionen* hava uppgifter erhållits endast för år 1917 samt för tiden januari—september 1918. Enligt dessa uppgick personalens antal under nämnda tider till i genomsnitt resp. 86 och 238 samt totalsumman utbetalade löner till resp. 212 947 och 600 317 kr., såsom framgår av följande översikt:

År	Manlig personal med full tjänstgöring		Manlig personal med partiell tjänstgöring		Kvinnlig personal med full tjänstgöring		Tillsammans	
	Antal	Summa utbetalda löner kr.	Antal	Summa utbetalda löner kr.	Antal	Summa utbetalda löner kr.	Personal	Utbetalda löner kr.
1917	39	127 981	13	40 100	34	44 866	86	212 947
1918 (jan.—sept.)	119	406 018	11	43 487	108	150 812	238	600 317

Krigsförsäkringskommissionen har redovisat sin anställda personal och till denna utbetalad avlöning under hela den tid, kommissionen varit i verksamhet t. o. m. september 1918. I nedanstående tablå meddelas en sammanställning av hithörande uppgifter:

	Manlig personal		Kvinnlig personal		Summa utbetald avlöning Kr.
	Ordinarie	Tillfälligt anställd	Ordinarie	Tillfälligt anställd	
1914	[1] 6	2	5	—	11 034
1915	[1] 7	4	7	—	40 493
1916	[1] 7	3	8	—	55 205
1917	[1] 8	2	8	1	74 742
1918 (t. o. m. sept.)	[1] 7	3	[2] 7	4	74 624

De inom denna kommission utbetalade avlöningarna t. o. m. september 1918 uppgingo till sammanlagt 256 098 kr.

Från *handelskommissionen* har för varje månad alltifrån verksamhetens början uppgift lämnats om summan utbetalda löner till vissa grupper befattningshavare. I efterföljande tablå meddelas för den första månaden i varje kvartal dels antalet befattningshavare inom vardera av dessa grupper dels den på grundvalen av avlöningssummorna uträknade genomsnittliga månadslönen för ifrågavarande befattningshavare.

[1] Därav 2 springpojkar. — [2] Därav 1 städerska.

	Manlig personal						Kvinnlig personal			
	Ordinarie				Extra tjänstemän		Ordinarie		Extra	
	Tjänstemän		Vaktmästare							
	Antal	Genomsnittlig lön	Antal	Genomsnittlig lön	Antal	Genomsnittlig lön	Antal	Genomsnittlig lön	Antal	Genomsnittlig lön
1915: juli	3	119	2	48	1	60	4	121	—	—
okt.	7	305	3	85	4	136	6	133	1	137
1916: jan.	17	269	5	81	11	72	9	179	1	20
april	20	274	5	85	13	63	12	155	—	—
juli	24	296	7	88	22	84	19	149	11	94
okt.	26	318	11	73	28	100	24	156	9	55
1917: jan.	25	292	12	75	33	102	27	161	5	47
april	27	304	10	87	25	94	26	160	5	98
juli	30	303	15	77	24	84	26	157	16	76
okt.	30	[1] 525	11	[1] 164	21	69	28	[1] 311	5	42
1918: jan.	29	333	12	102	16	77	28	185	2	56
april	44	[1] 382	14	149	25	112	38	184	2	39
juli	68	320	20	122	61	96	42	218	32	101
sept.	86	348	21	144	71	101	53	218	21	102

De i handelskommissionen utbetalda lönerna uppgingo till följande belopp:

År 1915 (juli—dec.)	20 415 kr.
1916	148 167 »
1917	210 391 »
1918 (jan.—sept.)	298 675 »
Summa	**677 648** kr.

Beträffande *folkhushållningskommissionen* avse de lämnade uppgifterna endast tiden januari—september 1918. I nedanstående sammanställning lämnas en redogörelse för det genomsnittliga antalet anställda manliga och kvinnliga personer i vissa grupper efter årsavlöningens storlek vid central- och lokalförvaltningarna samt för de sammanlagda belopp, vartill lönerna inom de olika lönegrupperna uppgått under de nio första månaderna av år 1918. I denna tablå har hänsyn sålunda ej tagits till fast och tillfällig anställning.

Avlöningsgrupp	Centralförvaltningen			Lokalförvaltningen			Central- o. lokalförvaltningen		
	Genomsnittligt antal		Summa utbetald avlöning	Genomsnittligt antal		Summa utbetald avlöning	Genomsnittligt antal		Summa utbetald avlöning jan.—sept. 1918
	män	kvinnor	kr.	män	kvinnor	kr.	män	kvinnor	kr.
500 kr. o. därunder	11	26	6 700	123	100	49 445	134	126	56 145
501—1 000 kr.	22	31	29 887	125	151	161 838	147	182	191 725
1 001—1 500 »	25	59	80 631	240	303	499 631	265	362	580 262
1 501—2 000 »	22	118	183 275	271	122	503 256	293	240	686 531
2 001—3 000 »	64	103	295 741	390	30	792 498	454	133	1 088 239
3 001—4 000 »	44	4	133 738	199	2	516 127	243	6	649 865
4 001—6 000 »	49	2	184 670	191	—	719 308	240	2	903 978
6 001—8 000 »	27	—	138 914	15	—	75 856	42	—	214 770
över 8 000 »	26	—	262 053	4	—	34 825	30	—	296 878
Summa	**290**	**343**	**1 315 609**	**1 558**	**708**	**3 352 784**	**1 848**	**1 051**	[2] **4 668 393**

[1] Höjningen beroende på retroaktivt dyrtidstillägg. — [2] Härtill komma omkring 150 000 kr. i ej specificerade arvoden.

Bränslekommissionen har lämnat ett synnerligen uttömmande material till belysande av personal- och avlöningsförhållandena vid såväl huvudkontoret som länsbyråerna. Antalet befattningshavare inom hela kommissionen, fördelade på olika lönegrupper, utgjorde under nedanstående månader:

	Antal manliga befattningshavare												Antal kvinnliga befattningshavare			
	med full tjänstgöring							med partiell tjänstgöring								
	Under 200 kr.	200–299 kr.	300–399 kr.	400–499 kr.	500–599 kr.	600–999 kr.	minst 1 000 kr.	Under 100 kr.	100–199 kr.	200–299 kr.	300–399 kr.	minst 400 kr.	obest. lön	Under 100 kr.	100–199 kr.	minst 200 kr.	obest. lön
maj 1917	9	18	29	31	39	15	14	2	5	5	2	1	—	1	12	—	
juli	155	772	210	48	45	18	16	18	65	48	18	3	2	10	49	—	2
okt. »	232	1016	242	56	50	26	17	22	72	43	13	4	6	22	163	3	2
jan. 1918	224	1062	229	62	48	25	15	21	77	36	9	3	12	22	203	7	—
april »	180	845	183	54	48	24	14	28	67	31	5	2	3	20	188	21	3
juli »	102	602	157	40	39	26	12	27	58	53	10	2	1	8	137	70	—
okt. »	84	525	174	44	37	27	11	24	54	44	9	2	14	8	131	74	—

Personalens fördelning efter tjänstegrader under oktober 1917 och 1918 ävensom den genomsnittliga lönen per månad vid dessa tidpunkter framgår av följande översikt:

Tjänstegrader	Oktober 1917		Oktober 1918	
	Antal befattningshavare	Genomsnittlig lön per månad kr.	Antal befattningshavare	Genomsnittlig lön per månad kr.
Personal vid huvudkontoret:				
Byrå- och avdelningschefer	20	870	16	753
Övrig byråpersonal, manlig	52	293	55	362
Kvinnlig byråpersonal	115	126	118	199
Vaktmästare och springpojkar	24	86	17	121
Personal vid länsbyråerna:				
med full tjänstgöring:				
Länschefer	21	954	20	928
Distriktschefer	138	418	64	422
Kontorspersonal, manlig	241	217	195	253
» , kvinnlig	69	114	89	150
Lastagechefer och avdelningsledare	1 143	238	546	249
med partiell tjänstgöring:				
Länschefer	1	1 000	2	834
Distriktschefer	29	276	20	213
Kontorspersonal, manlig	21	130	15	145
» , kvinnlig	6	54	6	98
Lastagechefer och avdelningsledare	109	154	99	139

Efterföljande tabell innehåller en fördelning av den vid slutet av maj månad 1917 samt för den följande tiden vid utgången av första månaden i varje kvartal å huvudkontoret i Stockholm samt inom de olika länen i kommissionens tjänst anställda personalen ävensom en redogörelse för de samlade avlöningsbeloppen under hela den tid kommissionen varit i verksamhet till och med utgången av oktober månad 1918.

	Antal befattningshavare vid utgången av nedanstående månader							Totalsumma utbetalad avlöning		
	1917			1918						
	maj	juli	okt.	jan.	april	juli	okt.	1917 $^{16}/_{4}$ —$^{31}/_{12}$	1918 $^{1}/_{1}$ —$^{31}/_{10}$	Tillsammans
Huvudkontoret . . .	22	54	211	225	207	204	206	236 567	570 847	807 414
Stockholms län	12	67	78	107	92	93	88	130 539	248 366	378 905
Uppsala »	4	21	26	34	29	66	58	53 202	96 323	149 525
Södermanlands »	12	73	87	77	70	46	42	107 020	135 592	242 612
Östergötlands »	8	16	28	31	29	22	24	44 065	62 360	106 425
Jönköpings »	9	46	59	62	52	48	43	91 830	121 851	213 681
Kronobergs »	5	97	101	102	73	55	64	162 199	194 891	357 090
Kalmar »	9	103	141	141	129	76	65	172 427	236 506	408 933
Gottlands »	1	9	12	11	10	6	8	18 655	22 810	41 465
Blekinge »	6	30	48	58	43	34	31	63 500	100 956	164 456
Kristianstads och Malmöhus »	4	70	97	92	82	59	52	127 731	160 855	288 586
Hallands »	5	34	41	50	42	36	33	56 934	83 168	140 102
Göteborgs o. Bohus »	7	52	46	43	39	41	41	67 310	103 728	171 038
Älvsborgs »	3	115	119	61	52	44	48	160 405	110 037	270 442
Skaraborgs »	6	76	75	73	47	49	45	126 252	137 427	263 679
Värmlands »	7	37	47	55	44	32	25	73 832	92 240	166 072
Örebro »	8	53	62	71	66	47	42	103 355	144 280	247 635
Västmanlands »	3	88	79	112	87	44	40	128 325	212 775	341 100
Kopparbergs »	2	85	101	128	100	76	67	149 808	211 598	361 406
Gävleborgs »	9	72	134	179	139	93	91	190 481	309 631	500 112
Västernorrlands o. Jämtlands »	25	236	325	288	235	118	101	474 042	505 430	979 472
Västerbottens »	5	34	56	42	36	28	21	90 482	90 516	180 998
Norrbottens »	6	11	16	13	13	27	27	36 460	67 910	104 370
Summa	**178**	**1 479**	**1 989**	**2 055**	**1 716**	**1 344**	**1 262**	**2 865 421**	**4 020 097**	**6 885 518**

Sveriges offentliga arbetsförmedling under år 1918.

I. Arbetsförmedlingsfrågans nuvarande läge.

Vid 1918 års början funnos inalles 35 arbetsförmedlingsanstalter, av vilka 24 voro länsanstalter och de återstående 11 fristående kommunala anstalter. Bland de sistnämnda äro emellertid inräknade Malmöhus läns anstalter, 8 till antalet, vilka från länets landsting åtnjuta årligt anslag. Endast 3

Översikt av Sveriges offentliga arbetsförmedling

å olika orter i riket år 1918.

Landsdelar	*Kontor i verksamhet*
Stockholms stad	*Stockholm*, avdelningskontor å Södermalm samt fackarbetskontor för måleri-, bleck- och plåtslageri- samt bageriyrkena.
Stockholms län	*Stockholm*, Södertälje, Norrtälje, Vaxholm.
Uppsala »	*Uppsala*, Enköping, Skutskär, Tierp.
Södermanlands »	*Eskilstuna*, Nyköping, Strängnäs, Flen, Katrineholm, Gnesta.
Östergötlands »	*Norrköping; Linköping*, Söderköping, Skänninge, Vadstena, Motala, Valdemarsvik, Mjölby, Ödeshög, Åtvidaberg, Kisa, Ö. Husby, Finspång, Borensberg.
Jönköpings »	*Jönköping*, Eksjö, Tranås, Vetlanda, Värnamo, Gislaved, Nässjö.
Kronobergs »	*Växjö*, Ljungby, Älmhult.
Kalmar län	
norra landstingsområdet	*Västervik*, Vimmerby.
södra »	*Kalmar*, Nybro, Torsås.
Gottlands län	*Visby.*
Blekinge »	*Karlskrona*, Ronneby, Karlshamn, Sölvesborg.
Kristianstads »	*Kristianstad*, Hässleholm, Ängelholm, Tomelilla, Åstorp.
Malmöhus »	*Malmö; Lund; Landskrona; Hälsingborg; Ystad; Trälleborg; Eslöv; Skurup.*
Hallands »	*Halmstad*, Laholm, Falkenberg, Varberg, Kungsbacka.
Göteborgs och Bohus »	*Göteborg; Uddevalla*, Strömstad, Lysekil, Kungälv, Marstrand.
Älvsborgs »	*Borås*, Vänersborg, Alingsås, Trollhättan, Åmål.
Skaraborgs »	*Skara*, Mariestad, Tidaholm, Vara, Skövde, Falköping, Lidköping, Hjo, Töreboda.
Värmlands »	*Karlstad*, Kristinehamn, Filipstad, Arvika, Säffle.
Örebro »	*Örebro*, Askersund, Lindesberg, Karlskoga, Kopparberg, Laxå, Nora.
Västmanlands »	*Västerås*, Köping, Arboga, Sala.
Kopparbergs »	*Falun*, Avesta, Mora, Leksand, Ludvika.
Gävleborgs »	*Gävle*, Hudiksvall, Söderhamn, Storvik, Ljusdal, Bollnäs.
Västernorrlands »	*Sundsvall*, Härnösand, Sollefteå, Ånge.
Jämtlands »	*Östersund*, Strömsund, Sveg.
Västerbottens »	*Umeå*, Skellefteå.
Norrbottens »	*Luleå*, Piteå, Kiruna.

anstalter, Stockholms, Norrköpings och Göteborgs, kunna alltså anses vara uteslutande kommunala. Erinras bör dessutom, att åtskilliga till länsanstalterna hörande avdelningskontor även uppbära kommunala anslag, varjämte samtliga anstalter åtnjuta statsanslag.

Någon förändring av antalet anstalter inträffade icke under året. Däremot har Älvsborgs läns förmedlingsanstalt förflyttats från Vänersborg till Borås, där anstalten provisoriskt skötes av länshjälpkommittén. Förutom i Vänersborg ha 4 nya avdelningskontor upprättats i Åmål, Lidköping, Hjo och Töreboda, vadan hela antalet dylika kontor, som vid årets början uppgick till 88, vid årets slut utgjorde 92.

Vad de kommunala anstalterna beträffar, är det alltjämt endast Stockholmsanstalten, som upprättat avdelningskontor.

Hela antalet offentliga arbetsförmedlingskontor utgjorde således vid årets utgång 127. Några anstalter hava, utom filialkontor, även ett eller flera ombud anställda.

Tablån å föregående sida visar, på vilka orter den offentliga arbetsförmedlingen under hela året 1918 eller någon del av detsamma hade kontor (huvud- eller avdelningskontor). Det framgår av tablån, att offentliga arbetsförmedlingsanstalter numera finnas inom rikets samtliga län.

Såsom supplement till tablån lämnas här nedan en kortfattad redogörelse för arbetsförmedlingens utveckling och nuvarande läge inom olika landsdelar.

Stockholms stad. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt finnes sedan år 1905. Verksamheten bedrevs under flera år vid allenast *ett* kontor, beläget å Norrmalm, men år 1910 beviljades av stadsfullmäktige medel till upprättande av ett filialkontor å Södermalm, vilket öppnades under år 1911. År 1917 i juni öppnades ett fackarbetsanvisningskontor för måleriyrket och år 1918 i april ett liknande kontor för bleck- och plåtslageriyrket. — Stockholmsanstalten har sedan 1912 fungerat såsom distriktskontor, avseende den offentliga arbetsförmedlingen i Stockholms stad, Stockholms län, Uppsala län och Södermanlands län.

Stockholms län. Sedan fråga om inrättande av en för Stockholms stad och län gemensam arbetsförmedling förfallit, beslöt hushållningssällskapets förvaltningsutskott 1913 föreslå upprättandet av en för länet fristående offentlig arbetsförmedling med huvudkontor i Stockholm och minst två filialkontor inom länet, därav ett i Södertälje och ett i Norrtälje. Kostnaderna skulle bestridas av hushållningssällskapet och landstinget. Förslaget godkändes av båda parterna, och verksamheten begynte under år 1914 å ovannämnda tre platser. Under år 1917 har tillkommit ett tredje avdelningskontor i Vaxholm.

Mellan de båda anstalterna i Stockholm har den arbetsfördelningen genomförts, att länsanstalten huvudsakligen sysslar med arbetsförmedling för jordbruket, medan den kommunala anstalten förmedlar platser inom industri, handel o. d.

Uppsala län. Uppsala stads och läns arbetsförmedling har varit i verksamhet sedan år 1908, till en början endast genom kontor i Uppsala men från och med år 1910 även genom avdelningskontor i Enköping, Skutskär och Tierp. Kostnaderna fördelas på landsting, hushållningssällskap och vederbörande kommuner.

Södermanlands län. Länsförmedling med huvudkontor i Eskilstuna och avdelningskontor i Nyköping och Flen trädde i verksamhet i början av år 1911. Under år 1914 öppnades ytterligare tre filialkontor, nämligen i Strängnäs, Katrineholm och Gnesta.

Östergötlands län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt finnes i Norrköping sedan år 1906. — Östergötlands läns arbetsförmedling, upprättad av landstinget, med huvudkontor

i Linköping samt filialkontor å ett flertal platser inom länet (Söderköping, Skänninge, Vadstena, Motala, Valdemarsvik, Mjölby, Ödeshög, Åtvidaberg, Kisa, Östra Husby, Finspång och Borensberg), började sin verksamhet under år 1908. Anstalten, som samarbetar med Norrköpingskontoret, där en särskild avdelning för förmedling av jordbruksarbetare under säsongtiden finnes inrättad, underhålles av landstinget med bidrag från de flesta kommuner, dit kontor äro förlagda. — Huvudkontoret i Linköping har sedan år 1910 fungerat såsom distriktskontor för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gottlands län.

Jönköpings län. Från och med år 1910 är Jönköpings läns arbetsförmedling i verksamhet. Huvudkontoret är förlagt till Jönköping, och avdelningskontor äro upprättade i Eksjö, Tranås, Vetlanda, Värnamo, Nässjö och Gislaved. Anslag lämnas av landstinget, hushållningssällskapet och Jönköpings stad.

Kronobergs län. Vid 1911 års landsting beslöts inrättande av en arbetsförmedlingsanstalt för länet med huvudkontor i Växjö och filialkontor i Ljungby. Beslutet fattades under villkor att medel ansloges jämväl av hushållningssällskapet och staden Växjö. Anstalten började sin verksamhet i maj 1912. Under år 1915 trädde ytterligare ett avdelningskontor i verksamhet, nämligen i Älmhult.

Kalmar län. Inom länets norra landstingsområde är sedan början av år 1910 en offentlig arbetsförmedlingsanstalt i verksamhet i Västervik. Kostnaderna härför fördelas lika mellan staden, länets landsting och hushållningssällskap samt nationalföreningen mot emigrationen. Under år 1913 öppnades filialkontor i Vimmerby. — Inom länets södra landstingsområde har nämnda förening haft en arbetsförmedlingsanstalt i verksamhet i Kalmar. Landstinget beviljade år 1910 anslag för utveckling av verksamheten vid denna anstalt samt till upprättande av filialer i Oskarshamn, Borgholm, Mönsterås, Nybro och Torsås. Av dessa trädde under år 1911 avdelningskontoren i Nybro och Torsås i verksamhet. Till kontoret i Kalmar hava medel anslagits jämväl av stadsfullmäktige i Kalmar.

Gottlands län. Under sommaren och hösten 1914 inrättades av drätselkammaren i Visby en provisorisk arbetsförmedlingsanstalt, vilken dock snart upphörde. Vid årets landsting återupptogs den förut flera gånger förfallna frågan om inrättandet av anstalt för länet, vartill såväl landstinget som stadsfullmäktige i Visby beviljade anslag för år 1915, under förutsättning att jämväl erforderligt anslag av statsmedel kunde utverkas. Anstalten började sin verksamhet under loppet av år 1915.

Blekinge län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt upprättades i Karlskrona år 1906. Länsförmedling med huvudkontor i Karlskrona och avdelningskontor i Karlshamn trädde i verksamhet under år 1910. Anstalten är upprättad av landstinget med bidrag av vederbörande kommuner, och den kommunala anstalten i Karlskrona har uppgått i länsanstalten. Under år 1912 tillkom ett avdelningskontor, nämligen i Ronneby, samt under år 1914 ett i Sölvesborg.

Kristianstads län. Arbetsförmedlingen för länet trädde i verksamhet i början av år 1908 med huvudkontor i Kristianstad och avdelningskontor i Simrishamn, Ängelholm och Hässleholm. Den 1 april 1909 tillkommo ytterligare avdelningskontor i Tomelilla och Osby, vilket sistnämnda kontor likväl med 1911 års utgång indrogs. Under år 1913 indrogs kontoret i Simrishamn, varemot ett nytt kontor öppnades i Åstorp. Ombud äro anställda å skilda orter inom länet.

Malmöhus län. Kommunala arbetsförmedlingsanstalter finnas i Hälsingborg sedan 1902 samt i Malmö och Lund sedan 1905. Dessa erhålla emellertid numera bidrag även av landstinget. Under år 1909 beslöto vederbörande kommuner att med bidrag från landstinget inrätta arbetsförmedlingsanstalter i Ystad, Eslöv, Skurup, Landskrona och Trälleborg. I sistnämnda stad började verksamheten dock först under år 1911. Till centralanstalt för länets förmedlingskontor har

bestämts den kommunala anstalten i Malmö, vilken jämväl fungerar som distriktskontor för Skåne och Blekinge.

Hallands län. Länsarbetsförmedling med huvudkontor i Halmstad och avdelningskontor i Falkenberg, Varberg och Kungsbacka jämte en del sockenombud trädde i verksamhet i början av år 1910. Anstalten är upprättad av landstinget med bidrag av vederbörande kommuner samt av nationalföreningen mot emigrationen. Under år 1911 öppnades ett avdelningskontor även i Laholm.

Göteborgs och Bohus län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt är i Göteborg i verksamhet sedan år 1902. Under år 1912 började anstalten fungera såsom distriktskontor för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i Göteborgs och Bohus, Hallands och Skaraborgs län samt 1914 för Älvsborgs län. — I enlighet med beslut av 1909 års landsting, trädde under år 1910 en länsförmedlingsanstalt i verksamhet med huvudkontor i Uddevalla, filialkontor i Strömstad, Lysekil och Kungälv samt ombud å ett flertal orter inom länet. Under år 1911 tillkom ännu ett filialkontor, nämligen i Marstrand.

Älvsborgs län. Allt sedan år 1907 hade fråga om inrättande av en arbetsförmedlingsanstalt för länet tid efter annan väckts, ehuru något beslut därom ej fattats. Den av krigsutbrottet år 1914 förorsakade ekonomiska krisen gav likväl anledning till att länets södra hushållningssällskap i augusti sistnämnda år upprättade en huvudsakligen för skördearbete avsedd provisorisk förmedlingsanstalt i Borås, varjämte Trollhättans kommun ungefär samtidigt öppnade förmedlingskontor. Landstinget beslöt senare att med bidrag av vederbörande kommuner anslå medel till upprättandet av en provisorisk anstalt för länet med huvudkontor i Vänersborg samt avdelningskontor i Borås, Alingsås och Trollhättan. Frågan om anstaltens överförande på ordinarie stat förelåg vid såväl 1916 som 1917 års landsting, utan att dock vinna erforderlig anslutning. Sedan emellertid på hösten 1917 en hotande försämring inträtt å arbetsmarknaden, beslöt länshjälpkommittén en omorganisation av anstalten, i huvudsaklig överensstämmelse med det vid senaste landstinget föreliggande förslaget. Anstaltens huvudkontor har i samband härmed från och med år 1918 förflyttats från Vänersborg till Borås och sköts provisoriskt av länshjälpkommittén. Under år 1918 tillkom ännu ett filialkontor, nämligen i Åmål.

Skaraborgs län. Sedan en av hushållningssällskapet beslutad arbetsförmedlingsanstalt för länet med kontor i Skara under år 1910 trätt i verksamhet, beslöt samma års landsting att lämna understöd till densamma. Bidrag lämnas jämväl av Skara stad. Avdelningskontor öppnades under år 1911 i Lidköping och Vara, av vilka dock det förra under åren 1912—1917 varit nedlagt, men 1918 åter trätt i verksamhet. Under år 1913 öppnades ett avdelningskontor i Mariestad, varjämte i samband med 1914 års kris kontor öppnades i Tidaholm och Skövde. Under 1917 har ytterligare tillkommit ett kontor i Falköping och under 1918 kontor i Töreboda och Hjo.

Värmlands län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt har sedan år 1906 funnits i Karlstad. — Enligt beslut vid 1911 års landsting inrättades arbetsförmedlingsanstalt för länet med huvudkontor i Karlstad, avdelningskontor i Kristinehamn, Filipstad och Arvika samt ortsombud i Säffle och Norra Råda, allt under förutsättning av anslag från resp. kommuner. Länsförmedlingen med tillhörande avdelningskontor och ortsombud har från och med år 1912 trätt i verksamhet, varvid den kommunala anstalten i Karlstad uppgått i länsanstalten. Den i Norra Råda bedrivna verksamheten nedlades med 1913 års utgång.

Örebro län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt har i Örebro varit i verksamhet sedan den 1 mars 1909. — Landstinget beslöt år 1911 upprätta en länsarbetsförmedling med centralanstalt i Örebro och med filialer i andra länets kommuner, där sådana kunde anses behövliga. Medel beviljades under förutsättning av anslag från vederbörande kommuner. Länsförmedlingen har från och med år 1912 trätt i verksamhet och den kommunala anstalten i Örebro uppgått i länsanstalten. Filialkontor öppnades under år 1913 i Askersund och Lindesberg, under 1914 i Karlskoga och Kopparberg samt under 1917 i Nora och Laxå. — Örebroanstalten fungerar sedan 1912 som distriktskontor för den offentliga arbetsförmedlingen i Värmlands, Örebro och Västmanlands län.

Västmanlands län. En offentlig arbetsförmedlingsanstalt för länet började sin verksamhet i Västerås under november 1909 med understöd av landstinget och Västerås stad. Under år 1911 tillkommo två avdelningskontor, i Köping och i Arboga, och under år 1913 ett dylikt kontor Sala.

Kopparbergs län. På förslag av de utav landstinget och hushållningssällskapets förvaltningsutskott utsedda kommitterade beslöt 1909 års landsting inrätta en offentlig arbetsförmedlingsanstalt för länet med huvudkontor i Falun och 5 filialkontor (i Borlänge, Ludvika, Avesta Järna och Mora) under förutsättning av bidrag från hushållningssällskapet och vederbörande kommuner. Kontoret i Falun började sin verksamhet under år 1910, och avdelningskontor öppnades i Avesta, Mora och Leksand under loppet av år 1911, i Ludvika under år 1912.

Gävleborgs län. I Gävle har sedan år 1907 funnits en kommunal arbetsförmedlingsanstalt. En av 1909 års landsting beslutad provisorisk länsförmedlingsanstalt har varit i verksamhet fr. o. m. år 1910, med huvudkontor förlagt till den kommunala anstalten i Gävle samt avdelningskontor i Storvik, Söderhamn, Ljusdal och Hudiksvall. Avdelningskontor öppnades under år 1914 jämväl i Bollnäs och Harmånger (det sistnämnda nedlagt 1916). — Anstalten i Gävle började under år 1912 fungera såsom distriktskontor för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län.

Västernorrlands län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt har sedan år 1906 varit i verksamhet i Sundsvall. På grund av vid 1911 års landsting fattat beslut trädde länsförmedling med huvudkontor i Sundsvall i verksamhet från och med år 1912. Avdelningskontor öppnades, enligt landstingets beslut, under år 1913 i Härnösand och under år 1915 i Sollefteå. Från och med år 1917 har ytterligare ett dylikt kontor trätt i verksamhet i Ånge.

Jämtlands län. Arbetsförmedling för länet började sin verksamhet i juni 1911 vid huvudkontoret i Östersund. Därjämte hava avdelningskontor öppnats i Ragunda, Strömsund och Sveg. Av dessa har emellertid kontoret i Ragunda under år 1913 indragits.

Västerbottens län. 1911 års landsting beslöt att, med villkor av anslag från hushållningssällskapet, år 1912 upprätta en offentlig länsarbetsförmedlingsanstalt med huvudkontor i Umeå och avdelningskontor eller ombud å lämpliga platser, ävensom att anslå medel härför. Sedan hushållningssällskapet beslutat lämna bidrag till föreslaget belopp, trädde länsförmedlingen i verksamhet i maj 1912. Avdelningskontor öppnades under samma år i Skellefteå.

Norrbottens län. Länsförmedling trädde i verksamhet vid början av år 1909 med huvudkontor i Luleå samt ombud i Boden, Malmberget och Kiruna. På grund av de obetydliga resultaten indrogos emellertid kontoret i Boden fr. o. m. den 1 oktober 1910 samt kontoret i Malmberget fr. o. m. 1912. Under sistnämnda år har avdelningskontor öppnats i Piteå. I Boden har verksamheten upptagits under kortare tider åren 1915 och 1916, samt fr. o. m. år 1918.

II. Arbetsförmedlingsverksamheten under år 1918.

Arbetsförmedlingsanstalternas verksamhet har under 1918 nått en större omfattning än något föregående år såväl med hänsyn till antalet ansökningar om arbete som antalet tillsatta platser. Antalet lediga platser var däremot mindre än de bägge närmast föregående åren, en återspegling av de tryckta konjunkturer som under året varit rådande på arbetsmarknaden. Huvudresultaten av verksamheten, jämförda med motsvarande uppgifter för några föregående år, framgå av *tab. A.* Den procentuella ökningen (minskningen) av frekvensen vid arbetsförmedlingsanstalterna under åren 1916—1918 framträder i följande siffersammanställning:

Ökning (minskning) av antalet	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans		
	1916	1917	1918	1916	1917	1918	1916	1917	1918
Arbetsansökningar .	— 10·9	+ 5·8	+ 14·3	— 13·6	+ 8·4	+ 44·0	— 12·0	+ 6·8	+ 26·3
Lediga platser . . .	+ 29·1	+ 3·7	— 17·7	+ 11·3	— 2·0	+ 13·4	+ 21·1	+ 1·4	— 5·4
Tillsatta platser . .	+ 15·6	+ 0·3	— 4·1	+ 3·6	+ 3·3	+ 13·7	+ 10·8	+ 1·4	+ 2·7

Minskningen av antalet lediga platser faller, som härav framgår, helt och hållet på manliga avdelningen, som även visar en minskning av antalet tillsatta platser. Kvinnliga avdelningen företer däremot en väsentlig ökning av verksamheten.

Huru antalet arbetsansökningar samt lediga och tillsatta platser fördelar sig på årets olika månader, framgår av följande översikt:

Tab. A. Antalet arbetsansökningar, lediga och tillsatta platser under olika månader.

Månad	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser[1]	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser[1]	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser[1]	Tillsatta platser
Januari	19 010	13 932	10 308	10 762	7 868	4 870	**29 772**	**21 800**	**15 178**
Februari	17 103	10 077	7 675	13 308	8 179	5 053	**30 411**	**18 256**	**12 728**
Mars	17 849	10 267	7 675	15 219	10 671	6 244	**33 068**	**20 938**	**13 919**
April	18 605	11 780	9 170	17 422	13 861	7 669	**36 027**	**25 141**	**16 839**
Maj	16 488	11 211	8 967	14 298	11 475	7 379	**30 786**	**22 686**	**16 346**
Juni	14 024	9 386	7 339	12 843	7 868	5 159	**26 867**	**17 254**	**12 498**
Juli	15 814	11 030	8 454	13 046	8 608	5 195	**28 860**	**19 638**	**13 649**
Augusti	19 716	14 808	11 359	14 600	11 436	6 637	**34 316**	**26 244**	**17 996**
September	15 627	13 775	10 169	16 688	14 290	8 654	**32 315**	**28 065**	**18 823**
Oktober	17 659	15 993	12 647	17 244	16 166	10 527	**34 903**	**32 159**	**23 174**
November	14 593	11 138	9 082	13 566	11 403	7 416	**28 159**	**22 541**	**16 498**
December	11 789	7 567	6 482	10 249	8 281	5 433	**22 038**	**15 848**	**11 915**
Hela året 1918	**198 277**	**133 750**	**109 327**	**169 245**	**121 253**	**80 236**	**367 522**	**255 003**	**189 563**
» » 1917	173 440	162 504	113 950	117 494	106 929	70 560	**290 934**	**269 433**	**184 510**
» » 1916	163 865	156 634	113 578	108 421	109 102	68 324	**272 286**	**265 736**	**181 902**
» » 1915	183 829	121 355	98 240	125 457	98 039	65 931	**309 286**	**219 394**	**164 171**
» » 1914	150 344	96 106	77 398	101 177	95 707	60 764	**251 521**	**191 813**	**138 162**

Det gångna året har på det hela taget icke företett några större avvikelser från de normala fluktuationerna i frekvensen vid arbetsförmedlingsanstalterna. Augusti, september och oktober, under vilka månader säsongen inträffar inom såväl jordbruket som flera industriella och kommersiella yrken samt för övrigt ombytet av anställning är som livligast, utvisa en väsentligt större frekvens än övriga månader. Under förra halvåret nådde omsättningen å manliga avdelningen maximum i januari med en ny stegring i april. Å kvinnliga avdelningen företedde omsättningen en oavbruten stegring från januari till april. Under maj och juni minskades omsättningen å bägge avdelningarna

[1] Talen för varje särskild månad angiva hela det under månaden disponibla antalet lediga platser, således med inräknande även av dem, som kvarstått aktuella från föregående månad. Dessa sistnämnda platser hava däremot i siffrorna för hela året inräknats endast en gång, varav förklaras, att dessa äro mindre än de enskilda månadernas siffror tillsammantagna.

men ökas från juli oavbrutet till oktober, då den når sin höjdpunkt under året. I jämförelse med föregående år visade bägge avdelningarna tillsammans en väsentlig ökning av antalet arbetsansökningar under årets samtliga månader. Antalet lediga platser var under månaderna maj—oktober samt december lägre än motsvarande tid föregående år. Antalet tillsatta platser var under juni—september samt under november och december mindre än samma månader 1917.

Ännu tydligare belyses arbetsmarknadens läge under årets olika månader av de tal, som angiva proportionen mellan å ena sidan antalet lediga platser samt å andra sidan antalet arbetsansökningar och antalet tillsatta platser. Dessa proportionstal återfinnas i nedanstående tablå, som upptager motsvarande siffror jämväl för 1917:

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete						*Tillsatta platser*					
	Män		Kvinnor		Tillsammans		Manliga		Kvinnliga		Tillsammans	
	1917	1918	1917	1918	1917	1918	1917	1918	1917	1918	1917	1918
Januari . . .	109	136	111	137	**110**	**137**	66	**74**	61	62	**64**	**70**
Februari . . .	133	170	112	163	**124**	**167**	68	76	61	62	**66**	**70**
Mars	136	174	99	143	**118**	**158**	68	75	56	59	**62**	**66**
April	126	158	90	130	**108**	**143**	65	78	57	57	**61**	**67**
Maj	99	147	86	125	**93**	**136**	66	80	59	64	**63**	**72**
Juni	100	149	86	163	**94**	**156**	69	78	59	66	**65**	**72**
Juli	80	143	108	152	**88**	**147**	52	77	57	60	**53**	**70**
Augusti . . .	76	133	99	128	**88**	**131**	52	77	56	58	**54**	**69**
September . .	69	113	101	117	**81**	**115**	53	74	61	61	**56**	**67**
Oktober . . .	91	110	113	107	**100**	**109**	70	79	71	65	**70**	**72**
November . .	103	131	135	119	**115**	**125**	75	82	73	65	**74**	**73**
December . .	105	156	104	124	**105**	**139**	80	86	71	66	**77**	**75**
Hela året	**107**	**148**	**110**	**140**	**108**	**144**	**70**	**82**	**66**	**66**	**68**	**74**

Under årets samtliga månader förekom ett visst överskott av såväl manlig som kvinnlig arbetskraft. Å manliga avdelningen var detta överskott störst under månaderna februari och mars och minskades från juli till oktober. Å kvinnliga avdelningen företedde februari och juni det högsta överskottet med en sänkning under vårmånaderna (mars—maj) och under tiden juli—oktober. För året i dess helhet var antalet ansökningar om arbete i förhållande till antalet lediga platser i motsats till föregående men i likhet med alla övriga år något större å manliga än å kvinnliga avdelningen. I fråga om tillsättningsresultatet, som visade relativt högre procenttal för manliga än för kvinnliga avdelningen, förete de olika månaderna ingen mera väsentlig olikhet. I mars tillsattes det relativt lägsta antalet platser, 66 %, och i december det högsta antalet, 75 %.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under år 1918 19 770 platser, varav 13 656 manliga och 6 114 kvinnliga. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstalternas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga länsanstalter alla platser, som tillsatts inom respektive län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

III. Verksamheten vid de särskilda anstalterna.

Upplysningar rörande verksamhetens omfattning vid de olika anstalterna inhämtas av *tab. B.* En jämförelse med 1917 års siffror visar, att 18 an-

Tab. B. Verksamheten vid de särskilda anstalterna under år 1918.

Anstalter	*Manliga avdeln.*			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbeta	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad . .	33 226	22 088	18 218	28 128	31 718	19 340	**61 354**	**53 806**	**37 558**
Stockholms län . . .	16 238	12 572	10 191	3 120	4 061	1 952	**19 358**	**16 633**	**12 143**
Uppsala stad och län	7 539	4 382	3 320	2 549	2 737	1 952	**10 088**	**7 119**	**5 272**
Södermanlands län .	5 279	4 445	3 272	3 105	3 002	1 707	**8 384**	**7 447**	**4 979**
Östergötlands län . .	10 461	7 002	5 302	7 619	5 478	3 786	**18 080**	**12 480**	**9 088**
Norrköping	8 681	3 426	3 097	10 623	3 746	2 408	**19 304**	**7 172**	**5 505**
Jönköpings län . . .	3 262	2 404	1 820	2 601	1 858	1 243	**5 863**	**4 262**	**3 063**
Kronobergs län . . .	793	559	391	843	685	496	**1 636**	**1 244**	**887**
Norra Kalmar län .	758	539	377	577	556	410	**1 335**	**1 095**	**787**
Södra Kalmar län .	1 175	1 113	974	981	629	439	**2 156**	**1 742**	**1 413**
Gottlands län . . .	968	716	491	689	753	330	**1 657**	**1 469**	**821**
Blekinge län	4 948	3 285	2 824	3 822	2 952	2 377	**8 770**	**6 237**	**5 201**
Kristianstads län . .	4 086	4 305	3 090	3 322	3 728	2 282	**7 408**	**8 033**	**5 372**
Malmöhus län. Malmö	16 073	7 654	6 869	17 566	11 756	9 059	**33 639**	**19 410**	**15 928**
Malmöhus län. Lund	3 034	1 459	1 366	1 149	773	598	**4 183**	**2 232**	**1 964**
Malmöhus län. Landskrona . . .	1 330	1 122	893	749	517	308	**2 079**	**1 639**	**1 201**
Malmöhus län. Hälsingborg . . .	6 770	2 645	2 391	7 401	2 755	2 112	**14 171**	**5 400**	**4 503**
Malmöhus län. Ystad	1 846	556	536	1 336	480	447	**3 182**	**1 036**	**983**
Malmöhus län. Trälleborg	1 481	1 126	900	553	442	349	**2 034**	**1 568**	**1 249**
Malmöhus län. Eslöv	2 120	1 602	1 510	651	641	500	**2 771**	**2 243**	**2 010**
Malmöhus län. Skurup	690	621	535	371	358	283	**1 061**	**979**	**818**
Hallands län	1 940	1 492	1 115	1 424	1 300	853	**3 364**	**2 792**	**1 968**
Göteb. och Bohus län	3 074	2 047	1 724	1 961	1 820	1 048	**5 035**	**3 867**	**2 772**
Göteborg	21 060	18 583	17 023	17 066	12 347	8 135	**38 126**	**30 930**	**25 158**
Älvsborgs län . . .	10 336	3 123	2 895	28 529	3 304	3 062	**38 865**	**6 427**	**5 957**
Skaraborgs län . . .	3 901	3 086	2 338	2 863	2 694	1 716	**6 764**	**5 780**	**4 054**
Värmlands län . . .	1 262	1 394	1 017	1 478	1 783	996	**2 740**	**3 177**	**2 013**
Örebro län	5 492	5 527	3 585	4 093	4 573	2 923	**9 585**	**10 100**	**6 508**
Västmanlands län .	6 087	3 813	2 527	3 248	3 716	2 207	**9 335**	**7 529**	**4 734**
Kopparbergs län . .	3 339	2 378	1 836	2 501	2 777	1 686	**5 840**	**5 155**	**3 522**
Gävle stad och län .	3 350	2 722	2 481	2 415	1 673	1 313	**5 765**	**4 395**	**3 794**
Västernorrlands län .	3 215	1 848	1 588	1 191	984	704	**4 406**	**2 832**	**2 292**
Jämtlands län . . .	2 040	1 912	1 127	1 743	1 933	1 081	**3 783**	**3 845**	**2 208**
Västerbottens län . .	1 271	1 086	815	1 473	1 298	968	**2 744**	**2 384**	**1 783**
Norrbottens län . .	1 152	1 118	889	1 505	1 426	1 166	**2 657**	**2 544**	**2 055**
Tillsammans år 1918	**198 277**	**133 750**	**109 827**	**169 245**	**121 253**	**80 236**	**367 522**	**255 003**	**189 563**

stalter under år 1918 nått högre slutresultat, d. v. s. större antal tillsatta platser än föregående år, under det för övriga 17 anstalter en tillbakagång är att anteckna.

Förhållandet under år 1917 mellan å ena sidan de lediga platsernas antal och å andra sidan dels antalet ansökningar om arbete, dels antalet tillsatta platser vid de olika anstalterna framgår av efterföljande tablå:

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete			*Tillsatta platser*		
	Män	Kvinnor	Tillsammans	Män	Kvinnor	Tillsammans
Stockholms stad	150	89	**114**	82	61	**70**
Stockholms län	129	77	**116**	81	48	**73**
Uppsala stad och län	172	93	**142**	76	71	**74**
Södermanlands län	119	103	**113**	74	57	**67**
Östergötlands län	149	139	**145**	76	69	**73**
Norrköping	253	284	**269**	90	64	**77**
Jönköpings län	136	140	**138**	76	67	**72**
Kronobergs län	142	123	**132**	70	72	**71**
Norra Kalmar län	141	104	**122**	70	74	**72**
Södra Kalmar län	106	156	**124**	88	70	**81**
Gottlands län	135	92	**113**	69	44	**56**
Blekinge län	151	129	**141**	86	81	**83**
Kristianstads län	95	89	**92**	72	61	**67**
Malmöhus län. Malmö	210	149	**173**	90	77	**82**
Malmöhus län. Lund	208	149	**187**	94	77	**88**
Malmöhus län. Landskrona	119	145	**127**	80	60	**73**
Malmöhus län. Hälsingborg	256	269	**262**	90	77	**83**
Malmöhus län. Ystad	332	278	**307**	96	93	**95**
Malmöhus län. Trälleborg	132	125	**130**	80	79	**80**
Malmöhus län. Eslöv	132	102	**124**	94	78	**90**
Malmöhus län. Skurup	111	104	**108**	86	79	**84**
Hallands län	130	110	**120**	75	66	**70**
Göteb. och Bohus län	150	108	**130**	84	58	**72**
Göteborg	113	138	**123**	92	66	**81**
Älvsborgs län	331	863	**605**	93	93	**93**
Skaraborgs län	126	106	**117**	76	64	**70**
Värmlands län	91	83	**86**	73	56	**63**
Örebro län	99	90	**95**	65	64	**64**
Västmanlands län	160	87	**124**	66	59	**63**
Kopparbergs län	140	90	**113**	77	61	**68**
Gävle stad och län	123	144	**131**	91	78	**86**
Västernorrlands län	174	121	**156**	86	72	**81**
Jämtlands län	107	90	**98**	59	56	**57**
Västerbottens län	117	113	**115**	75	75	**75**
Norrbottens län	103	106	**104**	80	82	**81**
Tillsammans år 1918	**148**	**140**	**144**	**82**	**66**	**74**
» » 1917	107	110	108	70	66	68

Den anstalt, som uppvisat det i förhållande till antalet lediga platser avgjort största antalet arbetsansökningar, är Älvsborgs län, där efterfrågan på arbete varit mer än sex gånger så stor som tillgången, en tydlig följd av den rådande krisen inom textilindustrien. Även anstalten i Norrköping har redovisat ett relativt stort antal ansökningar. En jämförelse av siffrorna för dessa bägge textilindustricentra visar emellertid, att överskottet av i synnerhet kvinnlig arbetskraft varit väsentligt större i Älvsborgs län än i Norrköping, vilket torde bero därpå, att arbetsmarknaden i nämnda län så gott som uteslutande och i betydligt högre grad än i Norrköping bestämmes av arbetstillgången inom textilindustrien. Den anstalt, som efter Älvsborgs län haft att uppvisa det relativt största antalet ansökningar, är Ystad, där arbetsmarknaden i likhet med de närmast föregående åren kännetecknats av en märkbar depression. Även övriga anstalter i Malmöhus län uppvisa relativt höga siffror, samtliga överstigande riksmedeltalet. Relativt minsta antalet arbetsansökningar har förekommit i Värmland.

Tab. C. Verksamheten inom olika yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Manliga avdelningen			Kvinnliga avdelningen			Tillsammans			På 100 lediga platser kommo	
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	ansökningar om arbete	tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.											
A. Jordbruk m. m.	47 133	41 915	33 152	11 020	15 975	10 067	58 153	57 890	43 219	100	75
B. Skogshushållning	5 884	8 456	6 247	7	688	681	5 891	9 144	6 928	64	76
II. Gruvdrift och malmförädling	1 080	1 119	629	2	—	—	1 082	1 119	629	97	56
III. Industri och hantverk m. m.											
A Jord-, sten- och glasindustri	3 936	3 338	2 730	48	130	103	3 984	3 468	2 833	115	82
B Metall- och maskinindustri	12 755	4 651	3 167	1 201	418	327	13 956	5 069	3 494	275	69
C Trävaruindustri	2 562	1 949	1 376	104	43	29	2 666	1 992	1 405	134	71
D Byggnadsverksamhet	26 719	10 944	8 765	14	5	5	26 733	10 949	8 770	244	80
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	1 277	332	265	2 869	218	198	4 146	550	463	754	84
F Textilindustri	9 132	466	435	43 864	2 374	2 266	52 996	2 840	2 701	1 866	95
G Beklädnadsindustri	1 603	280	156	8 489	1 546	930	10 092	1 826	1 086	553	59
H Närings- och njutningsämnesindustri	5 512	764	627	2 783	1 552	1 181	8 295	2 316	1 808	358	78
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	702	521	461	877	330	268	1 579	851	729	186	86
J Trämasse- o. pappersindustri	436	407	280	588	579	343	1 024	986	623	104	63
K Grafisk industri	320	126	96	72	60	40	392	186	136	211	73
L Industri o. hantverk, ej särskilt specif.	4 107	1 818	1 440	923	757	654	5 030	2 575	2 094	195	81
IV. Handel och samfärdsel.											
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	1 154	638	409	1 392	456	290	2 546	1 094	699	233	64
B Butiks- o. magasinspersonal	4 051	3 327	2 502	2 922	1 122	683	6 973	4 449	3 185	157	72
C Hotell-, café- och restaurangrörelse	814	661	475	9 599	9 992	6 479	10 413	10 653	6 954	98	65
D Landtransport	7 694	8 059	5 282	2 118	2 352	1 202	9 812	10 411	6 484	94	62
E Vattentransport	6 295	1 817	1 697	44	27	23	6 339	1 844	1 720	344	93
F Handel o. samfärdsel, ej särskilt specif.	75	199	166	189	631	567	264	830	733	32	88
V. Husligt arbete	19	29	11	76 115	80 099	52 609	76 134	80 128	52 620	95	66
VI. Allmän och litterär verksamhet	217	326	272	1 099	1 378	824	1 316	1 704	1 096	77	64
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	54 800	41 608	38 687	2 906	521	467	57 706	42 129	39 154	137	93
Summa för år 1918	**198 277**	**133 750**	**109 327**	**169 245**	**121 253**	**80 236**	**367 522**	**255 003**	**189 563**	**144**	**74**

IV. Verksamheten inom olika yrkesgrupper.

Verksamhetens fördelning på olika yrkesgrenar framgår av *tab. C.* I vad mån förskjutningar i fråga om de större huvudgrupperna under de senaste åren ägt rum, utvisas av nedanstående sammanställning.

Relativa antalet tillsatta platser inom olika yrkesgrupper:

	1902—12 %	1913 %	1914 %	1915 %	1916 %	1917 %	1918 %
I. Jordbruk och skogshushållning . . .	19·5	23·9	23·1	22·5	25·0	27·4	26·4
II. Gruvdrift och malmförädling	0·1	0·2	0·3	0·6	0·4	0·6	0·3
III. Industri och hantverk	16·5	15·0	15·3	15·6	16·0	12·9	13·8
IV. Handel och samfärdsel	14·4	14·1	14·3	13·2	12·3	11·0	10·4
V. Husligt arbete	33·6	33·9	32·7	28·7	27·0	26·8	27·8
VI. Allmän och litterär verksamhet . . .	0·3	0·6	0·8	0·4	0·5	0·4	0·6
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	15·6	12·3	13·5	19·0	18·8	20·9	20·7
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Procentsiffran för gruppen jordbruk och skogshushållning har sjunkit i förhållande till föregående års. Beträffande gruppen handel och samfärdsel har den tillbakagång, som under de senare åren ägt rum, ytterligare framträtt. Inom grupperna industri och hantverk samt husligt arbete har däremot ett relativt stort antal platser tillsatts.

Antalet ansökningar om arbete i förhållande till antalet lediga platser var inom textilindustrien avsevärt större än inom övriga yrkesgrenar (1 866 ansökningar per 100 platser). Anmärkningsvärt höga relationstal uppvisade även grupperna läder-, hår- och gummivaruindustrien (754), beklädnadsindustrien (553) samt närings- och njutningsämnesindustrien (358). De lägsta relationstalen förekom inom skogsbruket (64). Förhållandet mellan antalet lediga och tillsatta platser, vilket för bedömande av tillgången å arbetskraft torde vara av större värde, var gynnsammast inom textilindustrien samt inom grupperna vattentransport och kemisk industri, vilka uppvisade resp. 95, 93 och 86 tillsatta platser på 100 lediga. Lägst i förevarande avseende kom åter gruppen gruvdrift och malmförädling med 56 och beklädnadsindustrien med 59 tillsatta platser på 100 lediga.

V. Förmedlingen av arbetskraft till jord- och skogsbruket.

Förmedlingen av arbetskraft till jordbruket och därmed sammanhängande yrkesgrenar har sedan länge utgjort en av den offentliga arbetsförmedlingens viktigaste uppgifter. Förmedlingsverksamhetens omfattning i detta hänseende under år 1918 framgår av *tab. D.* Tabellen visar, att jordbruksförmedlingens absoluta omfattning stigit under året, ävensom dess andel i den totala verksamheten vad antalet lediga och tillsatta platser beträffar. I fråga om antalet arbetsansökningar har däremot en minskad andel kommit på jordbruksarbetena. Förmedlingen till skogsbruket företer en tydlig tillbakagång såväl i absoluta tal som i förhållande till den totala verksamheten beroende

Tab. D. Omfattningen av förmedlingen till jordbruket och skogshushållningen.

Anstalter	Ansökningar om arbete				Lediga platser				Tillsatta platser			
	Jordbruk		Skogshushållning		Jordbruk		Skogshushållning		Jordbruk		Skogshushållning	
	Antal	% av hela antalet	Antal	% av hela antalet	Antal	% av hela antalet	Antal	% av hela antalet	Antal	% av hela antalet	Antal	% av hela antalet
Stockholms stad	453	0·7	25	0·0	293	0·5	184	0·3	243	0·6	179	0·5
Stockholms län	9 408	48·6	1 391	7·2	9 267	55·7	2 099	12·6	7 428	61·2	1 695	14·0
Uppsala stad och län	4 061	40·3	297	2·9	3 226	45·3	483	6·8	2 618	49·7	292	5·5
Södermanlands län	2 944	35·1	300	3·6	3 079	41·3	405	5·4	2 073	41·6	316	6·3
Östergötlands län	6 586	36·4	505	2·8	5 741	46·0	424	3·4	4 274	47·0	290	3·2
Norrköping	1 495	7·7	17	0·1	1 824	25·4	366	5·1	1 523	27·7	322	5·8
Jönköpings län	1 378	23·5	301	5·1	1 044	24·5	296	6·9	648	21·2	247	8·1
Kronobergs län	213	13·0	17	1·0	272	21·9	88	7·1	159	17·9	35	3·9
Norra Kalmar län	491	36·8	26	1·9	418	38·2	31	2·8	248	31·5	27	3·4
Södra Kalmar län	785	36·4	65	3·0	636	36·5	150	8·6	489	34·6	141	10·0
Gottlands län	593	35·8	34	2·1	534	36·4	42	2·9	288	35·1	21	2·6
Blekinge län	2 036	23·2	44	0·5	1 880	30·1	310	5·0	1 524	29·3	288	5·5
Kristianstads län	3 387	45·7	182	2·5	4 331	53·9	84	1·0	2 841	52·9	70	1·3
Malmöhus län. Malmö	1 404	4·2	2	0·0	2 102	10·8	490	2·5	1 651	10·4	480	3·0
Malmöhus län. Lund	821	19·6	2	0·0	890	39·9	3	0·1	739	37·6	3	0·2
Malmöhus län. Landskrona	421	20·3	—	—	575	35·1	—	—	436	36·3	—	—
Malmöhus län. Hälsingborg	1 203	8·5	14	0·1	1 126	20·9	363	6·7	924	20·5	363	8·1
Malmöhus län. Ystad	556	17·5	1	0·0	359	34·7	—	—	323	32·9	—	—
Malmöhus län. Trälleborg	573	28·2	1	0·0	622	39·7	1	0·1	457	36·6	1	0·1
Malmöhus län. Eslöv	1 371	49·5	22	0·8	1 500	66·9	34	1·5	1 384	68·9	33	1·6
Malmöhus län. Skurup	791	74·6	5	0·5	706	72·1	7	0·7	609	74·4	5	0·6
Hallands län	1 277	38·0	71	2·1	1 092	39·1	90	3·2	688	35·0	86	4·4
Göteb. och Bohus län	1 504	29·9	20	0·4	1 099	28·4	210	5·4	674	24·3	201	7·3
Göteborg	1 113	2·9	3	0·0	1 441	4·7	4	0·0	1 090	4·3	3	0·0
Älvsborgs län	482	1·2	86	0·2	1 377	21·4	27	0·4	1 305	21·9	81	1·4
Skaraborgs län	3 171	46·9	112	1·7	2 574	44·5	119	2·1	1 843	45·5	94	2·3
Värmlands län	697	25·4	52	1·9	969	30·5	104	3·3	600	29·8	63	3·1
Örebro län	2 894	30·2	296	3·1	2 926	29·0	381	3·8	2 196	33·7	245	3·8
Västmanlands län	4 038	43·3	420	4·5	3 782	50·2	330	4·4	2 409	50·9	150	3·2
Kopparbergs län	544	9·3	479	8·2	664	12·9	298	5·8	422	12·0	233	6·6
Gävle stad och län	299	5·2	71	1·2	313	7·1	161	3·7	241	6·4	149	3·9
Västernorrlands län	159	3·6	2	0·0	182	6·4	119	4·2	138	6·0	102	4·5
Jämtlands län	546	14·4	741	19·6	558	14·5	1 163	30·2	389	17·6	539	24·4
Västerbottens län	371	13·5	194	7·1	380	15·9	135	5·7	268	15·0	88	4·9
Norrbottens län	88	3·3	93	3·5	108	4·2	143	5·6	77	3·7	86	4·2
Samtliga anstalter	**58 153**	**15·8**	**5 891**	**1·6**	**57 890**	**22·7**	**9 144**	**3·6**	**43 219**	**22·8**	**6 928**	**3·7**
Därav: män	47 133	23·8	5 884	3·0	41 915	31·3	8 456	6·3	33 152	30·3	6 247	5·7
kvinnor	11 020	6·5	7	0·0	15 975	13·2	688	0·6	10 067	12·5	681	0·8

därpå att de under föregående år forcerade skogsavverkningarna minskats under 1918.

Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft inom jord- och skogsbruket framgår av *tab. C.* Inom jordbruket kommo under år 1918 100 ansökningar om arbete på 100 lediga platser mot 87 föregående år och av dessa platser blevo under redogörelseåret 75 % tillsatta mot 65 % år 1917. Inom skogsbruket anmäldes 64 ansökningar om arbete på 100 lediga platser, varemot icke mindre än 76 % av de lediga platserna blivit tillsatta, givetvis

beroende därpå, att ett visst antal inom andra yrkesgrupper anmälda arbetssökande erhållit sysselsättning med skogsarbete. Motsvarande siffror för föregående år voro 23 arbetsansökningar och 44 tillsatta platser på 100 lediga.

Såsom härav framgår, har den relativa tillgången å arbetskraft inom såväl jord- som skogsbruket under 1918 varit avsevärt större än under närmast föregående år, vilket i främsta rummet beror därpå, att bränslekommissionens extraordinära vedavverkningar upphört. Förutom den ledigblivna arbetskraft, som härigenom tillförts jordbruket, tillkom under våren och sommaren ett visst utbud av arbetslösa industriarbetare från städerna, vilka genom landsbygdens bättre livsmedelsförhållanden lockades taga anställning i jordbruket.

Vid de olika anstalterna var jordbruksförmedlingen naturligen av mycket växlande omfattning. Mer än hälften av de tillsatta platserna kommo på jordbruket vid fem anstalter, nämligen de kommunala anstalterna i Skurup (74 %) och Eslöv (69 %) samt länsanstalterna i Stockholms (61 %), Kristianstads (53 %) och Västmanlands län (51 %). Relativt höga siffror (40 % och däröver) företedde i övrigt anstalterna i Uppsala, Östergötlands, Skaraborgs och Södermanlands län. Skogshushållningens andel av de tillsatta platserna var störst i Jämtlands (24 %) och Stockholms län (14 %). Tillsammantagna voro grupperna jordbruk och skogshushållning starkast företrädda vid Stockholms länsanstalt och den kommunala anstalten i Skurup (75 % av hela antalet tillsatta platser); lägsta siffran (1 %) uppvisade åter Stockholms stads arbetsförmedling, vilken, såsom förut framhållits, på detta område genomfört en arbetsfördelning med länsanstalten.

VI. Arbetsförmedlingsanstalternas personal.

Antalet vid den offentliga arbetsförmedlingen under år 1918 anställda befattningshavare utgjorde 205, därav 51 kvinnor. Personalens fördelning på de särskilda anstalterna samt varje befattningshavares dagliga expeditionstid och kontanta inkomst under år 1918 framgå av *tab. E.* Till belysning av lönevillkoren kan följande sammanställning anföras.

	Antal befattningshavare med en kontant inkomst av									
	under 1 000 kr.	1 000–1 499 kr.	1 500–1 999 kr.	2 000–2 499 kr.	2 500–2 999 kr.	3 000–3 999 kr.	4 000–4 999 kr.	5 000–5 999 kr.	minst 6 000 kr.	Hela antalet
Föreståndare för:										
huvudkontor	—	1	5	4	6	10	4	1	4	35
avdelningskontor . .	71	9	8	2	1	—	—	1	—	92
Övrig personal	11	13	13	13	7	9	5	6	1	78
Summa	82	23	26	19	14	19	9	8	5	205

De stora växlingarna i fråga om lönevillkoren äro givetvis i främsta rummet beroende därpå, att arbetsbördan vid de särskilda kontoren är av helt olika omfattning. Särskilt gäller detta tydligen avdelningskontoren. För bedömande av arbetets omfattning kan viss ledning hämtas av de i tab. E meddelade uppgifterna om expeditionstidens längd. Vid huvudkontoren utgör den dagliga expeditionstiden merendels 6—7 timmar, vid några anstalter endast

Tab. E. Arbetsförmedlingsanstalternas personal år 1918.

Huvudkontor betecknas med kursiv stil. — Där ej annan befattning är angiven, avses föreståndare. — * utmärker kvinnlig befattningshavare.

	Anställningsår	Daglig expeditionstid Timmar	Kontant inkomst Kr.
Stockholms stad	1907	7	8 600
I assistent	1906	7	6 500
II »	1907	7	5 400
II »	1912	7	5 100
I » *	1905	7	5 100
II » *	1907	7	4 400
II » *	1916	7	4 100
skrivbiträde	1914	5	3 400
» *	1913	7	2 400
» *	1915	7	2 400
I vaktmästare	1905	7	4 400
II »	1909	7	3 300
bitr. »	1912	7	1 200
avdelningskontor I assistent	1911	7	5 600
avdelningskontor I » *	1911	7	4 700
avdelningskontor vaktmästare	1911	7	3 900
Stockholms län	1914	7	6 000
I assistent	1914	7	2 730
II »	1915	7	2 000
III » *	1918	7	2 000
skrivbiträde	1917	7	1 800
Södertälje	1914	4	2 400
Norrtälje	1914	2	1 560
Vaxholm	1917	[1]2	[2]1 320
Uppsala	1908	6	2 750
assistent *	1908	6	1 750
Enköping	1910	6	1 800
assistent *	1917	6	[3]180
Tierp	1910	1	350
Skutskär	1910	1	350
Eskilstuna	1911	7	3 770
assistent *	1911	7	1 813
Nyköping	1911	4	2 175
assistent*	1918	4	[3] 390
Flen*	1918	4	1 225
Strängnäs *	1914	4	[2]1 650
Gnesta	1916	[4]4	[2] 798
Katrineholm	1916	4	[2]1 015
Norrköping	1906	7	3 650
assistent	1913	7	1 400
» *	1906	7	1 800
vaktmästare	1906	7	1 700
skrivbiträde	1918	—	1 250
» *	1907	—	[5] —
» *	1918	—	1 250
Linköping	1908	7	3 938
I assistent	1909	7	[6]2 249
I » *	1915	7	1 956
II » *	1917	7	1 605
vaktmästare	1911	7	2 348
Motala	1910	5	[2]1 680
Söderköping *	1910	2	[2]1 064
Skänninge	1908	2	[2] 864
Vadstena	1908	2	[2] 752
Valdemarsvik	1912	2	[2] 720
Finspång	1913	4	[2] 864
Östra Husby	1908	1	[2] 300
Kisa	1908	2	[2] 330
Mjölby *	1911	2	[2]1 043
Åtvidaberg	1908	2	[2] 264
Borensberg	1908	2	[2] 264
Ödeshög	1909	2	[2] 132
Jönköping	1910	7	2 750
assistent *	1910	7	1 650
Tranås	1910	2	550
Eksjö	1910	2	550
Vetlanda	1910	[7]2	715
Värnamo	1915	3	550
Gislaved	1910	2	275
Nässjö	1913	2	275
Växjö *	1912	6	1 800
Ljungby	1913	4	500
Älmhult *	1915	4	500
Västervik	1910	3	1 650
Vimmerby	1913	2	300
Kalmar	1911	6	1 600
Torsås	1911	2	200
Nybro	1911	2	200
Visby	1915	5	1 000
skrivbiträde *	1917	5	[8]150
Karlskrona	1906	6	2 800
skrivbiträde *	1908	6	300
Karlshamn	1910	6	1 500
Ronneby	1912	6	1 200
Sölvesborg	1914	2	600
Kristianstad	1908	6	4 365
assistent *	1915	6	2 365
Tomelilla	1909	6	1 600
Åstorp *	1913	—	1 700
Ängelholm	1911	—	945
Hässleholm	1912	—	900
Malmö	1905	7	8 300
I assistent	1908	7	5 300
II »	1909	7	5 200
III »	1917	7	2 700
I » *	1905	7	3 700
II » *	1909	7	2 700
kontorsbiträde*	1910	7	2 300
» *	1917	7	2 100
vaktmästare	1908	7	3 800
kontorsbiträde *	1917	7	2 100
Lund	1905	7	3 619

[1] Endast onsdagar och lördagar. — [2] Inberäknat hyresersättning. — [3] Avser 3 månaders anställningstid. — [4] Endast lördagar, och torgdagar, 1/8—31/11 alla söckendagar. — [5] Vid behov 115 kr. pr månad. — [6] Avser 10½ månaders anställningstid. — [7] Torgdagar i 5 timmar. — [8] Avser 6 månaders anställningstid.

	Anställningsår	Daglig expeditionstid Timmar	Kontant inkomst Kr.
assistent	1918	7	728
Landskrona	1910	7	3 194
skrivbiträde *	1910	7	1 520
Hälsingborg	1902	7	5 158
assistent	1903	7	2 841
» *	1906	7	2 638
Ystad	1909	6	3 085
Trälleborg	1911	6	[1] 1 500
Eslöv *	1909	6	2 220
skrivbiträde	—	6	300
Skurup	1908	6	1 500
Halmstad	1910	7	2 400
assistent *	1910	7	1 300
Laholm	1911	2	600
Falkenberg	1910	2	600
Varberg	1910	3	600
Kungsbacka	1910	2	350
Göteborg	1902	7	7 317
I assistent	1902	7	5 508
II »	1917	7	4 338
I » *	1902	7	3 738
II » *	1913	7	3 212
vaktmästare	1902	8	3 020
skrivbiträde	1917	7	3 590
»	1918	7	[2] 735
» *	1912	7	[3] 1 657
» *	1917	7	2 116
» *	1912	7	2 080
Uddevalla	1910	5	2 400
assistent *	1910	5	1 400
» , tillf.	1917	5	1 200
Lysekil	1910	5	530
Strömstad	1910	5	200
Marstrand	1914	—	[4] —
Kungälv	—	—	[4] —
Borås	1918	6	3 336
I assistent o. vaktmästare	1918	6	[8] 1 990
II assistent	1918	6	1 349
skrivbiträde	1918	6	920
Vänersborg	1914	4	850
Trollhättan	1918	4	[5] 1 466
Alingsås	1918	3	[6] 493
Åmål	1918	3	[7] 791
Skara	1910	5 (8)	3 000
assistent	1910	5 (8)	1 080
Vara	1911	4	[8] 500
Mariestad	1913	4	[8] 855
Tidaholm	1914	4	[8] 580
Skövde	1915	5 (8)	800
Falköping	1917	4	[8] 700
Lidköping	1918	4	600
Töreboda	1918	2	300
Hjo	1918	2	400
Karlstad	1905	8	4 666
assistent *	1912	8	1 600
Filipstad	1912	2	300
Kristinehamn	1912	2	300
Arvika	1912	2	300
Säffle	1912	2	500
Örebro	1909	6 (8)	2 800
assistent	1914	6 (8)	1 411
» *	1914	6 (8)	1 200
vaktmästare	1911	6 (8)	1 000
Askersund	1913	4	[8] 750
Lindesberg	1913	4	[8] 870
Nora	1917	4	[8] 510
Karlskoga	1914	3	360
Kopparberg	1914	2	[8] 440
Laxå	1917	2	[8] 598
Västerås	1909	5	2 950
assistent *	1910	5	2 250
skrivbiträde *	1913	5	1 700
Arboga	1911	5	[8] 1 150
Köping *	1918	5	[8] 150
Sala *	1913	5	[8] 1 600
Falun	1910	5½	[11] 3 813
skrivbiträde *	1911	5½	915
Avesta	1911	4	600
Mora	1912	2	500
Leksand *	1911	1	300
Ludvika	1914	2	500
Gävle	1907	8	4 840
assistent *	1916	6	2 888
vaktmästare	1910	8	2 945
Söderhamn	1911	2	300
Hudiksvall	1910	2	300
Bollnäs	1914	2	250
Ljusdal	1910	2	250
Storvik	1910	2	250
Sundsvall	1905	6	4 051
skrivbiträde	—	6	1 050
Härnösand	1913	6	2 595
Sollefteå	1917	3	735
Ånge	1915	3	[8] 194
Östersund	1911	6 (8)	2 500
assistent *	1915	6	900
Strömsund	1911	2	300
Sveg	1911	2	300
Umeå	1912	5	2 050
Skellefteå	1912	4	[8] 750
Luleå	1909	7	3 200
Piteå	1912	1	[12] 435
Kiruna	1917	1	[12] 435

[1] Dessutom fri telefon. — [2] Avser 3½ månaders anställningstid. — [3] Avser 9 månaders anställningstid. — [4] Lönen utgöres av fri telefon m. m. — [5] Avser 11 månaders anställningstid. — [6] Avser 10 månaders anställningstid. — [7] Inberäknat hyresersättning och avser 10 månaders anställningstid. — [8] Inberäknat hyresersättning. — [9] Avser tiden 1/7—31/12; hyresersättning inberäknad. — [10] Avser tiden 1/10—31/12; hyresersättning inberäknad. — [11] Dessutom hyresbidrag: 150 kronor. — [12] Dessutom kr. 1·50 för varje fast tillsatt plats.

3—5 timmar, men i vissa fall också ända till 8 timmar. Vid avdelningskontoren (utom Stockholm) växlar expeditionstiden mellan 1 och 6 timmar.

I viss mån äro växlingarna i fråga om lönevillkoren även beroende därpå, att befattningshavarna utöver den för tjänsten fastställda grundlönen kommit i åtnjutande av ålderstillägg. Vid bedömande av löneförhållandena vid de särskilda anstalterna måste fördenskull hänsyn tagas till anställningstidens längd, vilken också framgår av de i tab. E meddelade uppgifterna. Under år 1918 har dessutom personalen vid åtskilliga anstalter kommit i åtnjutande av dyrtidstillägg.

VII. Arbetsförmedlingsinspektionens verksamhet m. m.

I likhet med föregående år hava arbetsförmedlingsinspektionens tjänstemän efter uppdrag av socialstyrelsen företagit ett flertal tjänsteresor till olika delar av landet för att inhämta kännedom såväl om arbetsmarknadens läge som ock de uppgifter, som den offentliga arbetsförmedlingen i anledning härav fått sig förelagda.

Särskilt hava de dåliga och försämrade konjunkturerna inom sten-, textil-, konfektions- och skoindustrierna påkallat inspektionens uppmärksamhet och besök å de orter, där dessa näringar varit koncentrerade.

Vid upprättandet av nya arbetsförmedlingskontor och särskilt de nya fackarbetsanvisningarna i Stockholm har medverkan från inspektionens sida lämnats. I övrigt har under året besök avlagts å arbetsförmedlingskontoren i Skara, Skövde, Borås, Göteborg, Malmö, Jönköping, Linköping, Norrköping, Nyköping, Eskilstuna, Örebro, Vaxholm, Trollhättan, Vänersborg, Karlstad, Hälsingborg, Karlskrona, Karlshamn och Mjölby.

Yrkesgrupper	Stockholms stad			Stockholms län			Uppsala stad och län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:									
A Jordbruk m. m.	453	309	243	9 408	9 281	7 428	4 061	3 486	2 618
Därav kvinnor	142	220	170	715	1 316	682	760	833	631
B Skogshushållning	25	184	179	1 391	2 099	1 695	297	591	292
Därav kvinnor	—	8	8	—	—	—	—	—	—
II. Gruvdrift och malmförädling	17	12	2	16	—	—	15	46	8
Därav kvinnor	1	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	118	98	69	120	193	145	97	20	15
Därav kvinnor	20	51	34	—	—	—	—	—	—
B Metall- och maskinindustri	4 151	1 659	997	876	138	70	456	64	38
Därav kvinnor	501	345	254	3	1	—	—	—	—
C Trävaruindustri	252	306	171	205	167	132	54	30	15
Därav kvinnor	30	24	14	—	—	—	—	—	—
D Byggnadsverksamhet	8 123	2 485	1 845	1 344	829	504	724	147	72
Därav kvinnor	—	3	3	—	—	—	—	—	—
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	128	71	35	13	1	1	13	5	3
Därav kvinnor	20	16	8	—	—	—	—	—	—
F Textilindustri	224	73	35	32	12	2	3	—	—
Därav kvinnor	199	63	29	17	12	2	—	—	—
G Beklädnadsindustri	1 310	825	370	82	58	27	78	2	—
Därav kvinnor	1 172	778	354	48	57	27	4	1	—
H Närings- och njutningsämnesindustri	2 507	512	301	159	70	48	165	23	14
Därav kvinnor	851	440	258	21	21	8	8	5	3
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	265	421	319	7	13	1	1	—	—
Därav kvinnor	194	229	160	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	205	387	183	28	4	2	2	—	—
Därav kvinnor	146	351	164	—	—	—	—	—	—
K Grafisk industri	124	47	24	12	5	4	1	—	—
Därav kvinnor	19	20	9	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	719	636	467	170	91	62	198	58	38
Därav kvinnor	83	141	106	1	—	—	—	—	—
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	1 170	543	274	31	17	9	6	20	20
Därav kvinnor	714	291	146	3	3	2	3	10	10
B Butiks- och magasinspersonal	2 736	2 661	1 671	161	79	51	57	28	23
Därav kvinnor	894	520	221	19	11	4	24	15	12
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	3 147	3 818	2 263	354	249	180	146	152	107
Därav kvinnor	2 963	3 670	2 170	308	210	148	135	141	100
D Landtransport	1 858	3 124	1 589	358	377	305	215	96	61
Därav kvinnor	99	363	65	—	—	—	18	10	6
E Vattentransport	1 120	293	255	283	50	44	20	5	3
Därav kvinnor	—	—	—	1	—	—	—	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	205	644	569	2	1	1	—	—	—
Därav kvinnor	183	628	561	2	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	19 171	24 465	14 010	1 973	2 429	1 076	1 585	1 827	1 184
Därav kvinnor	19 166	24 457	14 006	1 973	2 426	1 075	1 584	1 827	1 184
VI. Allmän och litterär verksamhet	582	773	435	22	7	5	18	13	8
Därav kvinnor	485	650	345	9	4	4	13	9	6
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	12 744	11 834	11 252	2 311	480	351	1 876	993	753
Därav kvinnor	246	310	255	—	—	—	—	—	—
Tillsammans	**61 354**	**56 180**	**37 558**	**19 358**	**16 650**	**12 143**	**10 088**	**7 606**	**5 272**
Därav kvinnor	28 128	33 573	19 340	3 120	4 061	1 952	2 549	2 851	1 952

Södermanlands län			Östergötlands län						Jönköpings län			Kronobergs län			
			Norrköping			Övriga anstalter									
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
															I.
2 944	3 320	2 073	1 495	1 883	1 523	6 586	6 236	4 274	1 378	1 197	648	213	298	159	*A*
520	696	398	166	541	365	1 140	1 803	879	240	342	131	71	118	61	
300	415	316	17	372	322	505	442	290	301	338	247	17	94	35	*B*
—	—	—	—	131	130	—	2	2	—	16	16	—	—	—	
6	17	14	—	—	—	61	61	59	5	—	—	—	—	—	II.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
															III.
10	4	4	19	4	4	130	62	51	276	504	354	17	121	68	*A*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	20	1	
439	214	138	585	118	103	413	159	83	257	171	111	11	5	1	*B*
—	1	1	44	14	12	—	—	—	—	3	1	—	—	—	
27	53	26	332	40	38	100	74	47	40	54	24	5	9	3	*C*
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
115	127	91	2 030	678	467	829	444	318	154	53	32	182	26	10	*D*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	
5	2	2	82	11	10	22	12	5	4	5	—	1	4	4	*E*
—	—	—	39	—	—	5	1	—	1	—	—	—	4	4	
53	4	1	8 153	123	103	366	6	4	11	16	5	—	—	—	*F*
37	3	—	6 846	113	93	351	4	4	3	10	1	—	—	—	
11	4	3	641	32	20	180	65	31	17	2	2	10	9	9	*G*
7	2	2	619	29	17	160	50	27	13	2	2	10	9	9	
28	15	5	436	58	47	162	62	36	59	23	17	9	4	3	*H*
10	8	2	107	32	25	62	39	25	23	10	8	6	3	2	
1	—	—	75	7	7	14	3	2	168	9	4	279	—	—	*I*
1	—	—	60	6	6	6	—	—	121	—	—	160	—	—	
2	4	3	54	14	9	7	5	—	10	45	24	—	2	1	*J*
1	—	—	28	11	6	3	1	—	9	5	—	—	—	—	
—	1	1	67	28	24	8	3	2	5	1	1	—	—	—	*K*
—	—	—	36	24	20	5	—	—	—	—	—	—	—	—	
237	162	102	162	16	14	209	41	24	39	27	12	—	—	—	*L*
31	30	7	2	—	—	17	—	—	—	3	—	—	—	—	
															IV.
4	1	—	45	4	4	89	44	26	28	7	7	2	1	1	*A*
—	—	—	37	4	4	35	6	1	18	6	6	1	—	—	
45	16	14	215	133	117	132	66	42	60	5	3	2	1	1	*B*
18	2	2	116	52	39	63	34	20	35	2	2	1	1	1	
79	84	52	236	282	169	468	484	345	205	252	164	60	79	53	*C*
75	71	42	214	271	160	445	448	317	193	240	156	56	72	47	
130	91	66	439	311	242	428	328	203	74	42	26	4	1	1	*D*
58	27	21	59	131	83	71	59	30	8	—	—	—	—	—	
63	23	18	383	46	45	111	108	97	45	7	4	2	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*E*
—	—	—	—	—	—	3	2	1	—	—	—	—	1	1	*F*
—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	
2 338	2 334	1 226	1 280	2 554	1 383	4 927	3 887	2 387	1 898	1 324	871	535	527	369	V.
2 338	2 334	1 226	1 280	2 554	1 383	4 926	3 885	2 387	1 898	1 324	871	535	527	369	
9	8	5	46	89	60	105	110	82	36	64	49	4	4	3	VI.
9	8	5	46	77	48	101	75	56	36	63	48	3	2	2	
1 538	942	819	2 512	825	794	2 225	794	679	793	542	458	283	168	165	VII.
—	1	1	1 424	18	17	226	40	38	5	—	—	—	—	—	
8 384	**7 841**	**4 979**	**19 304**	**7 628**	**5 505**	**18 080**	**13 498**	**9 088**	**5 863**	**4 688**	**3 063**	**1 636**	**1 354**	**887**	
3 105	3 188	1 707	10 623	4 009	2 408	7 619	5 948	3 786	2 601	2 027	1 243	843	756	496	

Yrkesgrupper	Kalmar län						Gottlands län			Blekinge län		
	Norra			Södra								
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	491	472	248	785	688	489	593	557	288	2 036	2 153	1 524
Därav kvinnor	73	137	69	149	221	133	74	179	40	721	949	629
B Skogshushållning	26	31	27	65	152	141	34	42	21	44	324	288
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	39
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	13	9
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	16	28	20	15	71	66	78	87	61	803	392	335
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
B Metall- och maskinindustri	8	8	3	32	40	36	5	4	—	137	43	20
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
C Trävaruindustri	6	10	3	7	15	15	—	—	—	13	39	22
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
D Byggnadsverksamhet	14	9	4	144	191	175	4	14	2	301	353	285
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	3	3	3	11	11	9	—	—	—	2	1	1
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	—	—
G Beklädnadsindustri	2	2	1	2	—	—	—	—	—	35	16	8
Därav kvinnor	1	—	—	1	—	—	—	—	—	19	13	7
H Närings- och njutningsämnesindustri	6	10	6	27	34	34	7	25	5	100	71	66
Därav kvinnor	1	5	3	5	1	1	4	22	4	9	11	8
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	114	116	115	19	1	1	1	1	1	5	—	—
Därav kvinnor	52	54	54	5	—	—	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	5	13	6	1	2	—	—	—	—	1	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	6	4
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	17	8	6	31	32	30	18	3	2	300	128	107
Därav kvinnor	—	—	—	1	—	—	—	—	—	36	2	2
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	4	1	1	3	—	—	11	6	1	1	2	—
Därav kvinnor	1	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—
B Butiks- och magasinspersonal	3	7	5	19	2	2	8	6	3	126	62	51
Därav kvinnor	2	2	2	16	—	—	3	3	2	75	21	15
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	31	50	32	71	40	29	80	75	37	281	258	196
Därav kvinnor	29	49	31	63	37	28	76	74	36	268	244	183
D Landtransport	5	4	4	31	19	17	52	25	13	206	154	109
Därav kvinnor	—	—	—	5	1	1	2	—	—	25	19	10
E Vattentransport	13	7	7	42	9	9	—	—	—	343	43	40
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
V. Husligt arbete	416	374	249	733	399	276	523	472	245	2 591	2 053	1 481
Därav kvinnor	416	374	249	733	399	276	523	472	245	2 591	2 053	1 481
VI. Allmän och litterär verksamhet	2	2	2	—	—	—	6	6	3	6	2	2
Därav kvinnor	2	2	2	—	—	—	6	6	3	3	1	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	153	48	45	118	96	84	237	217	139	1 340	733	653
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tillsammans	**1 335**	**1 203**	**787**	**2 156**	**1 802**	**1 413**	**1 657**	**1 541**	**821**	**8 770**	**6 846**	**5 201**
Därav kvinnor	577	623	410	981	659	439	689	757	330	3 822	3 354	2 377

Kristianstads län			Malmöhus län											
			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
															I.
3 387	4 595	2 841	1 404	2 226	1 651	821	920	739	421	595	436	1 203	1 186	924	*A*
829	1 338	657	461	1 218	968	127	189	115	81	89	49	149	357	258	
182	84	70	2	500	480	2	3	3	—	—	—	14	365	363	*B*
—	—	—	—	229	229	—	—	—	—	—	—	—	234	232	
130	230	127	1	—	—	2	—	—	1	—	—	311	13	13	II.
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
															III.
233	341	270	29	72	54	16	6	6	47	35	19	160	88	84	*A*
—	10	10	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
57	36	9	1 747	317	212	153	19	15	62	39	22	406	101	67	*B*
—	—	—	614	59	51	—	—	—	—	—	—	1	—	—	
9	11	2	217	54	26	4	—	—	8	8	5	55	37	31	*C*
—	—	—	52	9	6	—	—	—	—	—	—	1	5	4	
163	119	70	4 476	732	668	761	83	83	97	160	110	959	475	462	*D*
—	—	—	4	2	2	—	—	—	—	—	—	8	—	—	
6	1	—	445	25	18	12	14	14	41	15	13	2 245	5	3	*E*
—	—	—	198	9	5	1	—	—	41	6	6	1 742	—	—	
14	1	1	3 064	23	21	53	7	7	151	6	5	2 753	25	24	*F*
—	1	1	2 810	22	20	18	4	4	146	2	2	2 524	23	22	
120	53	43	2 541	441	288	297	6	6	18	3	1	324	35	20	*G*
46	41	34	2 300	419	272	128	4	4	15	2	1	231	25	12	
90	64	57	1 657	128	98	37	9	9	145	4	3	332	18	10	*H*
22	11	8	542	115	86	5	2	2	111	3	3	87	8	2	
2	2	2	237	37	36	—	—	—	1	12	10	133	115	113	*I*
2	2	2	102	28	27	—	—	—	—	—	—	52	—	—	
—	—	—	153	124	101	—	—	—	1	1	1	97	17	13	*J*
—	—	—	141	121	99	—	—	—	—	1	1	79	16	13	
2	—	—	24	10	7	4	—	—	—	1	—	7	2	2	*K*
1	—	—	9	7	5	—	—	—	—	—	—	1	1	1	
25	5	4	1 659	738	678	15	8	8	5	23	17	293	69	56	*L*
—	—	—	518	517	494	7	2	2	—	5	3	187	6	4	
															IV.
4	—	—	743	176	140	2	1	1	—	—	—	7	1	—	*A*
—	—	—	458	94	73	—	—	—	—	—	—	3	—	—	
48	15	6	1 570	383	293	19	14	14	9	11	8	157	56	45	*B*
37	6	2	920	248	180	12	8	8	4	7	5	83	21	15	
370	392	257	604	739	413	53	19	18	31	28	16	358	291	180	*C*
344	360	233	533	715	397	51	19	18	30	26	14	325	280	173	
55	50	25	2 198	2 253	1 041	133	62	62	22	38	21	276	236	131	*D*
11	6	5	1 195	1 419	668	20	8	8	3	—	—	33	58	19	
36	—	—	411	109	109	32	—	—	41	15	14	710	145	143	*E*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	
—	—	—	19	17	17	—	—	—	—	—	—	4	6	5	*F*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	5	
2 023	2 090	1 324	7 027	7 276	5 442	743	558	429	316	397	224	1 682	1 752	1 248	V.
2 023	2 090	1 324	7 020	7 275	5 441	740	558	429	316	397	224	1 682	1 752	1 248	
10	13	11	24	53	28	13	16	16	—	8	7	47	30	14	VI.
7	7	6	22	46	21	6	8	8	—	—	—	43	30	14	
442	344	253	3 387	4 109	4 107	1 011	534	534	662	286	269	1 638	566	552	VII.
—	—	—	171	7	5	39	—	—	2	—	—	211	97	95	
7 408	**8 446**	**5 872**	**33 639**	**20 542**	**15 928**	**4 183**	**2 279**	**1 964**	**2 079**	**1 685**	**1 201**	**14 171**	**5 634**	**4 508**	
3 322	8 872	2 282	17 566	12 554	9 059	1 149	802	598	749	538	308	7 401	2 919	2 112	

Yrkesgrupper	Malmöhus län											
	Ystad			Trälleborg			Eslöv			Skurup		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m m.	556	511	323	573	628	457	1 371	1 616	1 384	791	823	609
Därav kvinnor	135	184	119	56	87	48	197	346	242	186	228	148
B Skogshushållning	1	—	—	1	1	1	22	36	33	5	7	5
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	10	31	31	12	1	1	13	17	17	3	6	3
Därav kvinnor	7	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
B Metall- och maskinindustri	84	33	33	84	85	49	47	23	15	17	26	14
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
C Trävaruindustri	9	1	1	2	3	—	21	8	1	1	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
D Byggnadsverksamhet . . .	270	79	79	135	85	54	30	41	29	5	5	4
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	13	10	10	15	8	7	1	3	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F Textilindustri	9	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	6	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
G Beklädnadsindustri	37	3	3	—	1	—	16	18	10	3	5	3
Därav kvinnor	25	1	1	—	—	—	7	15	7	3	4	3
H Närings- och njutningsämnesindustri	524	11	11	28	1	1	9	10	6	1	4	1
Därav kvinnor	156	3	3	2	1	1	2	4	3	—	—	—
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	23	—	—	1	1	1	—	1	1	—	—	—
Därav kvinnor	23	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
J Trämasse- o pappersindustri	2	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
K Grafisk industri	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	52	8	8	61	20	19	21	4	4	—	—	—
Därav kvinnor	45	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	1	4	—	—	1	1	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
B Butiks- och magasinspersonal	13	3	3	12	8	8	10	1	1	10	8	6
Därav kvinnor	8	—	—	4	2	2	4	1	1	3	1	1
C Hotell- kafé- och resaturangrörelse	48	34	34	18	23	12	13	22	11	9	8	6
Därav kvinnor	46	34	34	15	20	10	13	21	10	2	4	2
D Landtransport	228	30	30	81	79	63	125	39	32	6	7	5
Därav kvinnor	90	3	3	15	15	12	37	3	2	—	—	—
E Vattentransport	80	—	—	8	6	6	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	7	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	790	390	267	460	322	276	348	385	232	170	159	124
Därav kvinnor	790	390	267	460	322	276	348	385	232	170	159	124
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	1	—	—	—	6	6	6	4	4
Därav kvinnor	—	—	—	1	—	—	—	2	2	6	4	4
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	425	147	147	541	309	294	717	230	225	33	33	33
Därav kvinnor	2	6	6	—	—	—	34	—	—	1	1	1
Tillsammans	**3 182**	**1 294**	**983**	**2 034**	**1 585**	**1 249**	**2 771**	**2 463**	**2 010**	**1 061**	**1 096**	**818**
Därav kvinnor	1 386	635	447	558	448	349	651	778	500	371	401	283

Hallands län			Göteborgs och Bohus län						Älvsborgs län			Skaraborgs län			
			Göteborg			Övriga anstalter									
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
															I.
1 277	1 135	688	1 113	1 531	1 090	1 504	1 248	674	482	1 481	1 305	3 171	3 276	1 843	*A*
302	324	167	193	319	79	448	451	193	57	549	526	465	746	324	
71	90	86	3	4	3	20	212	201	86	29	81	112	146	94	*B*
—	—	—	—	—	—	7	28	22	—	3	3	—	—	—	
1	—	—	14	—	—	9	37	37	8	32	24	—	—	—	II.
															III.
74	34	21	313	199	183	439	161	139	101	214	151	430	494	356	*A*
—	—	—	10	13	10	—	—	—	—	31	30	2	—	—	
86	74	38	1 980	824	683	36	25	13	339	170	113	85	95	49	*B*
—	—	—	88	13	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
38	26	15	469	318	246	26	30	25	33	11	3	11	12	8	*C*
—	—	—	15	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
229	200	186	1 988	1 411	1 295	109	149	119	882	159	125	88	105	60	*D*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9	23	20	83	91	73	5	1	—	968	222	222	1	1	1	*E*
3	11	11	14	15	10	—	—	—	803	151	151	—	—	—	
174	27	18	6 310	52	34	256	184	182	30 394	2 123	2 077	6	7	5	*F*
151	14	5	6 063	31	18	154	121	121	24 594	1 805	1 776	1	1	1	
35	13	4	764	164	79	58	6	4	2 705	112	84	4	5	4	*G*
19	7	3	668	84	36	40	4	3	2 514	68	58	2	2	2	
42	30	28	910	809	713	57	15	10	94	11	4	183	132	73	*H*
8	9	8	516	676	600	4	8	4	4	1	—	118	79	45	
—	4	4	136	81	74	76	11	6	7	6	6	2	2	—	*I*
—	—	—	88	20	14	9	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	4	—	254	144	95	83	81	81	3	3	3	—	—	—	*J*
—	—	—	152	97	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	—	—	98	70	56	—	—	—	8	6	5	—	—	—	*K*
—	—	—	—	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14	8	3	147	149	119	42	2	1	150	121	92	17	7	6	*L*
—	—	—	1	16	13	—	1	1	1	—	—	—	—	—	
															IV
5	2	2	191	220	145	12	4	2	44	15	13	26	18	14	*A*
2	—	—	36	18	13	1	—	—	4	2	2	13	10	9	
23	11	9	1 087	817	651	37	21	12	38	11	9	53	23	14	*B*
16	3	3	357	139	84	10	3	1	7	1	1	30	13	8	
39	85	61	927	645	288	191	199	129	48	79	47	176	211	129	*C*
37	88	59	853	568	287	177	174	114	29	65	38	168	205	125	
75	80	64	1 428	2 236	1 536	67	69	32	78	48	35	27	48	23	*D*
27	22	20	179	270	148	31	31	10	—	—	—	1	1	1	
122	7	4	1 305	829	803	184	11	10	43	23	21	5	1	—	*E*
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	5	141	127	1	—	—	1	—	—	2	1	1	*F*
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	
832	856	573	7 359	10 473	6 772	1 038	1 062	551	471	703	407	2 028	2 282	1 198	V.
832	856	573	7 358	10 461	6 769	1 038	1 062	551	471	701	405	2 027	2 282	1 198	
1	12	5	169	179	103	11	50	28	21	41	30	10	21	3	VI.
1	10	4	108	102	30	11	50	28	21	41	30	9	21	3	
216	155	139	11 073	10 106	9 990	774	534	516	1 861	1 282	1 100	327	198	173	VII.
26	—	—	421	—	—	31	—	—	24	42	42	26	—	—	
3 864	**2 876**	**1 968**	**38 126**	**31 493**	**25 158**	**5 035**	**4 112**	**2 772**	**38 865**	**6 902**	**5 957**	**6 764**	**7 085**	**4 054**	
1 424	1 389	853	17 066	12 855	8 135	1 961	1 933	1 048	28 529	8 460	8 062	2 863	3 360	1 716	

Yrkesgrupper	Värmlands län			Örebro län			Västmanlands län			Kopparbergs län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	697	1 047	600	2 894	3 532	2 196	4 038	3 946	2 409	544	688	422
Därav kvinnor	156	372	142	761	1 372	602	1 010	1 450	740	164	285	138
B Skogshushållning	52	104	63	296	396	245	420	340	150	479	298	233
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Gruvdrift och malmförädling	3	3	3	126	369	109	49	118	40	251	226	140
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	38	84	48	236	235	188	16	17	8	54	30	29
Därav kvinnor	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—
B Metall- och maskinindustri	34	19	11	292	169	67	461	144	84	189	169	136
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
C Trävaruindustri	48	24	16	65	70	31	41	21	10	92	115	82
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
D Byggnadsverksamhet	62	78	48	427	485	198	436	171	100	260	201	154
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	1	—	—	5	3	2	1	1	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F Textilindustri	8	—	—	52	9	9	1	1	—	1	14	5
Därav kvinnor	8	—	—	36	5	5	—	1	—	1	7	1
G Beklädnadsindustri	190	2	2	540	42	32	11	13	10	5	3	3
Därav kvinnor	187	2	2	210	27	22	7	11	10	4	2	2
H Närings- och njutningsämnesindustri	8	8	4	125	57	41	34	27	17	29	15	14
Därav kvinnor	5	5	3	47	32	18	3	11	5	10	7	6
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	8	18	18	1	2	2	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	1	—	—	1	2	2	—	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	43	4	—	1	2	2	3	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	22	—	—	1	2	2	—	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	9	3	2	161	100	89	47	11	5	32	38	23
Därav kvinnor	—	—	—	37	19	14	—	—	—	1	15	1
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	3	1	1	19	2	1	9	4	2	6	3	3
Därav kvinnor	—	—	—	9	—	—	3	1	1	4	2	2
B Butiks- och magasinspersonal	7	8	5	112	44	30	23	9	8	35	28	23
Därav kvinnor	2	5	2	33	8	5	14	7	7	17	7	7
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	80	133	74	246	215	141	207	260	178	455	503	328
Därav kvinnor	74	126	68	200	203	130	197	257	175	416	462	295
D Landtransport	45	55	34	238	396	168	193	117	70	175	218	142
Därav kvinnor	—	—	—	82	122	60	26	23	18	4	7	2
E Vattentransport	10	20	5	59	5	5	14	1	1	15	8	1
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	10	1	—	—	—	8	11	8
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	1 021	1 417	757	2 627	3 458	2 054	1 955	2 095	1 212	1 851	2 061	1 201
Därav kvinnor	1 021	1 417	757	2 627	3 458	2 054	1 955	2 094	1 212	1 851	2 061	1 201
VI. Allmän och litterär verksamhet	19	21	15	22	24	20	29	52	35	30	47	33
Därav kvinnor	17	20	15	22	17	13	29	52	35	29	45	31
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	405	358	325	989	2 912	862	1 348	520	391	1 326	619	542
Därav kvinnor	8	7	7	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Tillsammans	**2 740**	**3 885**	**2 018**	**9 585**	**12 556**	**6 508**	**9 385**	**7 872**	**4 734**	**5 840**	**5 295**	**3 522**
Därav kvinnor	1 478	1 954	996	4 093	5 263	2 923	3 248	3 911	2 207	2 501	2 900	1 686

Gävle stad och län			Västernorrlands län			Jämtlands län			Västerbottens län			Norrbottens län			Hela riket			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
299	318	241	159	201	138	546	591	389	371	430	268	88	139	77	58 153	62 543	43 219	*A*
66	94	59	44	87	45	157	254	106	163	225	125	42	70	36	11 020	17 489	10 067	
71	166	149	2	121	102	741	1 178	539	194	157	88	93	202	86	5 891	9 523	6 928	*B*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	690	681	
10	63	19	—	—	—	6	3	3	—	—	—	32	28	20	1 082	1 273	629	II.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	
																		III.
49	25	23	5	5	5	—	5	2	4	3	3	3	—	—	3 984	3 687	2 833	*A*
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	133	103	
311	261	221	46	30	12	24	4	3	16	40	11	30	55	17	13 956	5 381	3 494	*B*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 201	436	827	
106	141	117	97	106	57	17	35	16	203	228	178	53	67	39	2 666	2 123	1 405	*C*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	45	29	
876	753	726	222	215	181	66	82	44	125	157	94	103	120	76	26 733	11 421	8 770	*D*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	5	5	
7	5	3	1	1	1	—	—	—	3	3	3	—	—	—	4 146	558	463	*E*
—	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 869	218	198	
830	162	160	—	10	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52 996	2 885	2 701	*F*
822	160	158	—	10	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48 864	2 412	2 266	
24	4	3	10	3	3	9	15	4	6	7	5	7	8	4	10 092	1 977	1 086	*G*
11	—	—	5	—	—	7	15	4	6	6	5	5	8	4	8 489	1 683	930	
197	82	79	69	28	23	21	12	5	15	11	10	23	12	9	8 295	2 405	1 808	*H*
12	5	5	1	28	20	3	8	3	3	3	2	15	10	7	2 783	1 621	1 181	
3	5	3	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 579	871	729	*I*
—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	877	344	268	
20	5	3	13	104	59	7	16	10	27	48	26	—	—	—	1 024	1 030	623	*J*
4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	588	607	348	
8	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	392	187	136	*K*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	60	40	
89	88	52	21	14	12	22	12	9	25	13	11	23	16	12	5 030	2 659	2 094	*L*
5	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	923	765	654	
																		IV.
3	4	4	6	1	1	18	5	4	23	10	8	30	15	14	2 546	1 133	699	*A*
1	2	2	4	—	—	9	3	2	13	7	5	22	13	12	1 392	473	290	
15	5	5	34	17	13	34	17	7	36	20	16	27	18	16	6 973	4 614	3 185	*B*
6	—	—	26	13	11	26	8	3	19	11	7	18	12	10	2 922	1 182	683	
134	147	99	127	145	87	503	600	347	249	207	163	369	438	309	10 413	11 246	6 954	*C*
126	130	85	111	129	81	457	549	320	212	181	142	358	426	301	9 599	10 564	6 479	
206	207	180	108	38	24	72	43	21	73	50	36	103	93	73	9 812	11 064	6 484	*D*
12	7	5	9	8	4	3	3	1	—	2	—	—	—	—	2 118	2 618	1 202	
356	25	23	413	26	22	13	6	4	8	—	—	48	31	27	6 339	1 859	1 720	*E*
—	2	2	24	14	11	—	—	—	—	—	—	9	12	10	44	28	23	
—	—	—	4	—	—	1	—	—	2	1	1	—	—	—	264	837	733	*F*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	189	638	567	
1 314	1 242	966	963	784	517	1 071	1 181	635	1 041	928	670	1 034	1 137	784	76 134	85 653	52 620	V.
1 314	1 242	966	963	784	517	1 071	1 181	635	1 041	928	670	1 034	1 137	784	76 115	85 624	52 609	
28	41	28	4	16	11	12	37	25	21	22	18	2	6	2	1 316	1 777	1 096	VI.
27	40	27	4	14	10	10	12	7	16	18	14	2	6	2	1 099	1 442	824	
809	739	688	2 102	1 176	1 018	600	151	141	302	210	174	588	674	489	57 706	43 864	39 154	VII.
7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 906	529	467	
5 765	**4 491**	**3 794**	**4 406**	**3 044**	**2 292**	**3 783**	**3 993**	**2 208**	**2 744**	**2 545**	**1 783**	**2 657**	**3 060**	**2 055**	**367 522**	**270 570**	**189 563**	
2 415	1 691	1 313	1 191	1 084	704	1 743	2 033	1 081	1 473	1 381	968	1 505	1 694	1 166	169 245	129 606	80 286	

Socialstyrelsens utlåtande med förslag till reformprogram å bostadsfrågans område.

Sedan Kungl. Maj:t efter framställning av riksdagens andra kammares fjärde tillfälliga utskott anbefallt socialstyrelsen att till utskottet inkomma med yttrande över fyra särskilda, inom kammaren väckta och till utskottet hänvisade motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående vidtagande av vissa åtgärder å bostadsfrågans område (prop. n:r 277, 305, 306 och 307), överlämnade styrelsen den 15 april 1919 till utskottet det begärda utlåtandet.

Styrelsen framhåller däri, att de föreliggande motionerna åsyftade utredningar, dels direkt om de mindre bemedlade klassernas bostadsfråga i dess helhet dels ock om vissa specialspörsmål i ämnet, men jämväl dessa senare sedda i ett sammanhang voro, enligt styrelsens mening, så vittutseende, att utredningar rörande dem i själva verket komme att omfatta de mindre bemedlades bostadsfråga i hela dess vidd. Sedan styrelsen beträffande behovet av en dylik utredning bland annat erinrat om de för ett blivande positivt reformarbete på området värdefulla undersökningar, som inom styrelsen, av den s. k. bostadskommissionen och av de år 1911 inom jordbruksdepartementet tillkallade sakkunniga i egnahemsfrågan redan blivit verkställda, ävensom framhållit vikten av att utvecklingen å området noggrant följes genom statistiska undersökningar, anfördes följande:

Vad angår normerna för ett utredningsarbete rörande bostadsfrågan, vill styrelsen för sin del framhålla frågans synnerligen mångsidiga karaktär. I densamma ingå finansiella, byggnads- och stadsplanetekniska, jord- och socialpolitiska, hygieniska och åtskilliga andra spörsmål, för vilkas lösande såväl stat som kommun och den enskilde på ett intimt sätt måste samverka. Härtill kommer, att bostadsfrågan till följd av kristiden kommit att erhålla en speciell, ny och särdeles aktuell sida. Jämte den så att säga bestående frågan att bereda de mindre bemedlade klasserna en högre bostadsstandard framträder nämligen det ytterligt trängande spörsmålet att söka avhjälpa eller åtminstone lindra den omedelbart av krisen framkallade bostadsnöden.

Styrelsen ställer sig tveksam mot alla uppslag, vilka göra anspråk på att lösa alla dessa spörsmål i ett enda sammanhang. Det ligger sålunda till en början uppenbart i bostadsfrågans natur, att man beträffande densamma överhuvud taget ej kan tala om en slutgiltig lösning, som en gång för alla skulle avföra frågan från det samhälleliga reformarbetets program. Därstädes torde bostadsfrågan under all överskådlig framtid komma att intaga en av de mest betydelsefulla platserna, om också dess omedelbara aktualitet under vissa perioder kommer att bliva större, under andra mindre.

Om man emellertid med en lösning av bostadsfrågan åsyftar att uppnå vissa, mera begränsade, praktiska mål, skall man finna, att även en sådan lösning omspänner så vitt skilda områden, att den ingalunda står att vinna på en enda väg. Fastmera torde lösningen ligga i ett praktiskt och målmedvetet arbete på att nå fram till reformer i olika specialfrågor, om ock samtidigt på ett sådant sätt, att dessa åtgärder kunna infogas såsom led i ett större sammanhängande, ehuru mera schematiskt upplinjerat bostadsreformprogram.

Givetvis måste det mera allsidiga reformarbetet för närvarande av omständigheternas makt i viss mån stå tillbaka för arbetet på avhjälpande av den aktuella bostadsnöden. Men det gäller enligt styrelsens mening att på samma gång tillse, att även de rena kristidsfrågorna lösas under synvinkeln av ett mera vittutseende reformprogram. Det torde nämligen eljest vara anledning befara, att bostadsproduktionen framdeles, även sedan de aktuella svårigheterna i någon mån övervunnits, kommer att bestämmas av kristidens synpunkter och därmed för lång tid framåt fastlåsa bostadsstandarden vid en alltför låg nivå. Den nu rådande stagnationen på byggnadsmarknaden torde ur flera synpunkter erbjuda ett lämpligt tillfälle, varunder det allmänna och den enskilde kunna göras förtrogna med ett blivande reformprogram. Bland annat må sålunda erinras, att kristidens utomordentliga svårigheter på bostadsmarknaden torde inom vida kretsar av samhället hava framkallat ett det starkaste intresse för en lycklig lösning av hithörande frågor.

Med sammanfattning av det sålunda anförda får socialstyrelsen för sin del förorda, att de mångfaldiga bostadsspörsmålen vart för sig underkastas utredningar, och att därvid kristidens speciella spörsmål närmast tagas i betraktande, men att på samma gång utredningsarbetet icke begränsas snävare, än att de olika förslagen, som härav kunna föranledas, kunna överblickas såsom led i ett allmänt, åtminstone i någon mån från kristidsproblemen frigjort bostadsreformprogram.

Socialstyrelsen har i det följande velat uppdraga vissa riktlinjer för ett sådant reformprogram. Detta kan givetvis ingalunda göra anspråk på att vara ett slutgiltigt sådant, enär, såsom av det förut anförda framgår, först utredningarna av de olika specialspörsmålen kunna närmare anvisa de vägar, som äro framkomliga vid ett praktiskt reformarbete. Men styrelsen har ansett, att det skulle vara till gagn, om de olika spörsmålen redan på ett förberedande stadium av utredning kunde upptagas till diskussion ur synpunkten av deras plats i ett enhetligt program. Styrelsen har sålunda anledning att särskilt betona dels att dess här intagna ståndpunkt är av helt preliminär natur, dels ock att de uppdragna riktlinjerna äro synnerligen schematiska.

Det fortgående reformarbetet på bostadsfrågans område torde böra inriktas på att de mångsidiga uppgifter, som ingå i denna stora fråga, fördelas på ett rationellt sätt och att de, som få sig vissa uppgifter anförtrodda, också påläggas *ansvaret* för dem. Detta mål torde ej kunna uppnås med mindre staten ingriper och bidrager att fördela dessa olika uppgifter. I det följande avses uppdraga vissa allmänna riktlinjer för en dylik »rollfördelning» i dess yttre, schematiska grundkonturer. Härvid lämnas emellertid ur räkningen en sida av frågan, nämligen den spekulativa produktionen av hyreshus. Därmed är ingalunda avsikten att göra gällande, att denna sida skulle komma att framdeles förlora sin betydelse. Tvärtom synas alla skäl tala för att den spekulativa byggnadsverksamheten efter den pågående krisens avveckling i stor utsträckning kommer att återtaga sin forna ställning. Meningen är i stället att vid sidan av denna verksamhet åstadkomma en sådan bostadsproduktion, som fullföljer mera direkt sociala syften, tillräckligt stark både för att i sig själv bilda ett led av betydelse för utvecklingen till bättre bostadsförhållanden och för att bilda en behövlig motvikt till det ensidiga hyreshussystemet. En dylik motvikt torde också så småningom framtvinga en utveckling av hyreshusets nu vanliga, för de mindre bemedlade avsedda bostadstyp, ett rum och kök, vilken obestridligen måste anses otillfredsställande. Att frågan om den spekulativa byggnadsverksamheten här icke beröres, beror på att den är bunden av ekonomiska förutsättningar och att dess frivilliga karaktär ej tillåter, att den göres till föremål för åtgärder, som överskrida ramen för dessa förutsättningar. En påverkan på denna verksamhet torde sålunda närmast böra ske på indirekt väg dels genom ett successivt höjande av bostadsanspråken, parallellt med skapandet av ökade möjligheter för dessas tillgodoseende, dels ock genom undanröjande av de hinder, som resa sig mot en rationellt bedriven sådan byggnadsverksamhet.

Närmast kommer härvid i betraktande kreditfrågan. Med avseende å denna må erinras, att staten genom inrättande av Konungariket Sveriges stadshypotekskassa

redan på ett verksamt sätt bidragit till ordnande av den primära krediten. Ordnandet av jämväl den sekundära krediten torde vara en fullt ut lika viktig angelägenhet. Vidkommande detta spörsmål har bostadskommissionen år 1917 avgivit förslag till inrättande av »Riksinteckningskassan» (Betänkande angående ordnande av den sekundära bostadskrediten). Det finnes vissa anledningar att antaga, att en dylik kassa skulle bliva i tillfälle att utöva ett icke ringa inflytande på bostadsproduktionen. Den skulle sålunda, om den komme till stånd, kunna bliva ett organ, genom vilket staten i viss mån kunde dirigera produktionen av hyreshus i en för det allmänna önskvärd riktning. Jämväl skulle ett rationellt ordnande av hithörande kreditgivning i hela dess vidd säkerligen inverka i hög grad förbilligande på själva bostadsproduktionen.

Bortser man från hyreshussystemet, där något initiativ ej tillkommer den boende i fråga om själva produktionen, måste en anmärkning av principiell betydelse inskjutas. Reformarbetet måste börja bland de ur ekonomiska och andra synpunkter mest vederhäftiga elementen bland de mindre bemedlade, på vilka med framgång kunna ställas vissa anspråk beträffande sparsamhet, framsynthet, förmåga av självständig ekonomisk verksamhet, samarbete o. s. v. De, som icke förmå fylla dessa mått, torde tillsvidare bliva hänvisade till att åtnöjas med en relativt lägre bostadsstandard, speciellt sådan den bjudes i hyreshuset. För nyssnämnda kategorier inom samhället åter torde en utveckling till bättre bostäder böra sökas på tvenne vägar: den kooperativa bostadsverksamheten och egnahemsrörelsen.

Underlaget för åtgärder på detta område är att söka i individens egen initiativförmåga. Härvid märkes emellertid, att det för vissa nationer utmärkande draget i folklynnet att, så vitt det överhuvud taget är möjligt, göra sig självägande i fråga om bostaden, icke synes vara så starkt utvecklat i vårt land. Det kan ifrågasättas, om icke detta förhållande till stor del är att tillskriva vissa yttre förhållanden. Säkert är emellertid, att ett omfattande upplysningsarbete påkallas för att övervinna vissa fördomar, som här otvivelaktigt stå hindrande i vägen. Man torde i detta hänseende kunna hysa den förhoppningen, att det frivilliga samarbetet inom enskilda sammanslutningar skall förmå att så småningom framkalla ett omslag i nuvarande gängse smakriktning. Man kan såsom stöd för denna uppfattning anföra, att våra landsmän i utlandet, särskilt i Amerikas Förenta stater, hastigt taga intryck av den därstädes vitt utbredda smaken att skaffa sig bostad i eget hus.

Emellertid mötas de, som verkligen önska förskaffa sig eget hem, av vissa praktiska svårigheter, vilka så långt möjligt måste avlägsnas. De hinder, som härvid närmast komma i betraktande röra marken, byggnadskapitalet och såsom ett tredje det komplex av frågor, som avser markens omskapande till bostadstomt, nämligen genom anläggande av vägar, ledningar av alla slag samt kommunikationer. Vad sistnämnda spörsmål beträffar är det ju uppenbart, att de kooperativa byggnadsföretagen men i all synnerhet egnahemmen måste förläggas utanför stadens med stora hyreshus redan bebyggda kärna. Givetvis kunna kooperativa bostadshus uppföras även inom denna trängre kärna, men de komma därvid i viss mån att bliva underkastade enahanda villkor som de stora hyreshusen. Dylika kooperativa byggen komma ur denna synpunkt här ej närmast i betraktande, utan avses de i städernas periferier eller utanför dessa uppförda.

Markanskaffningen är en uppgift, som tillkommer *kommunerna*. Dessa skola sålunda erhålla till uppgift att till självkostnadspris tillhandahålla lämplig tomtmark i erforderlig utsträckning. När kommunen ej finner det lämpligt att definitivt avhända sig tomtmarken, synes tomträttsinstitutet kunna komma till användning.

För att försätta kommunen i tillfälle att förskaffa sig erforderlig tomtmark kan det ifrågasättas, om kommunen icke bör bemyndigas att expropriera härtill lämplig jord. Lånemedel till inlösen torde kommunerna, när så erfordras, kunna erhålla ur pensionsförsäkringsfonden. Det bör nämligen erinras om, att denna fonds nuvarande användning för bostadsändamål i viss mån rönt inflytande av kristiden, och att det ej får anses givet, att denna form för medlens användning för bostadsändamål under framtida mera normala förhållanden bör vara den enda.

Med det anförda avses ingalunda, att kommunernas uppgift på bostadsfrågans område skulle vara begränsad till endast spörsmålet om tomtmarken och dess iordningställande. Bostadsfrågans utpräglat lokala karaktär torde tvärtom i eminent grad påkalla kommunernas medverkan i åtskilliga avseenden. Sålunda torde man hava att hos kommunerna söka de över huvud taget verkställande organen på området. Uppdragandet av riktlinjerna för det direkt praktiska arbetet torde ankomma på kommunerna själva.

För markens iordningställande till verkliga bostadstomter krävas betydande kostnader. Dessa kunna knappast bliva till fullo betäckta genom avgifter eller köpeskillingar för tomtupplåtelser, särskilt under den första övergångstiden, medan ännu relativt få tomter hunnit upplåtas. Bland annat för detta ändamål bemyndigas kommunen att av alla *arbetsgivare* med ett visst minimiantal arbetare upptaga en särskild bostadsskatt, utgående med ett visst belopp per anställd och år. De inflytande medlen fonderas och få placeras i anläggningar såsom vägar och spårvägslinjer, vatten- och avloppsledningar o. s. v. De sålunda placerade fonderna få vid behov avskrivas. Givetvis måste kommunerna göra sig förtrogna med tanken på att även utan dylika bidrag få ikläda sig vissa ekonomiska uppoffringar.

Statens uppgift i förevarande »rollfördelning» synes i första hand vara att tillse, att det för bebyggandet erforderliga kapitalet ställes till förfogande. Härvid torde sådana åtgärder från statens sida böra vidtagas, att samtliga lånesökande, mot vilka berättigade anmärkningar ej kunna riktas, hava att påräkna att i normala fall alltid erhålla lån. Det torde sålunda ej vara att förorda, att staten, såsom hittills skett, ställer ett visst belopp till förfogande för ändamålet. Enligt vad erfarenheten givit vid handen, bliva dessa belopp långt ifrån tillräckliga, samtidigt med att stora flertalet lånesökande nödgas på enskild väg skaffa sig lån mot långt hårdare villkor. I stället synes staten böra ikläda sig garanti för dylika lån, vilka sedermera med eller utan statens medverkan kunde mot goda villkor anskaffas på den öppna lånemarknaden. Rörande dessa garantier fastställer staten vissa allmänna normer samt ett bestämt maximibelopp men överlåter åt ett särskilt organ att i övrigt med viss, icke alltför begränsad rörelsefrihet handhava denna verksamhet.

Nyssnämnda organ synes i och med denna sin verksamhet få ett medel i sin hand att leda hela rörelsen i en god riktning. Ej minst i fråga om den förbilligande standardisering av byggnadstyperna, som i det följande beröres, torde detta organ kunna på indirekt väg utöva ett bestämmande inflytande.

Vidare bör nämnas, att synnerlig uppmärksamhet måste ägnas åt dels kommunikationsproblemet, dels frågan om byggnadstypernas förbilligande genom standardisering och annorledes. Båda dessa problem äro emellertid väsentligt beroende av att egnahems- och den kooperativa bostadsrörelsen får karaktären av »massrörelse». Måhända är det vad kommunikationsväsendet angår nödvändigt, att staten beredes tillfälle att vid behov utöva ett visst inflytande. För de förpliktelser kommunen sålunda kan påläggas, må den vid trängande behov erhålla gottgörelse ur ovan nämnda fonder från arbetsgivarnas bidrag.

Byggnadskostnaderna torde kunna avsevärt nedbringas, om byggnaderna utföras efter ett begränsat antal väl utarbetade standardtyper. En dylik standardisering av byggnadstyperna förutsätter, att »konsumtionen» organiseras, det vill säga att de, som önska sig egnahem, sluta sig tillsammans i *organisationer*, som förmå absorbera en massproduktion av egnahem och kooperativa flerfamiljshus.

Fördelningen av rollerna skulle alltså bliva följande.

1. *Staten:* Uppsiktsmyndigheten, kreditgivning, stödjande och ledande verksamhet beträffande organisationen, statistik.
2. *Kommunen:* Jordpolitiken, det i allmänhet verkställande organet.
3. *Arbetsgivarna:* Täckande av vissa icke räntabla kostnader (för anläggningar, ej för själva byggena) genom särskild skatt.
4. *Den enskilde:* Det individuella initiativet, upplysnings- och agitationsverksamhet.

Den nordiska socialpolitiska konferensen i Köpenhamn den 25—28 april 1919.

På inbjudan av Danmarks regering sammanträdde i Köpenhamn under tiden 25—28 april 1919 en kommission av delegerade från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige för att konferera rörande frågan om socialpolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna. Den svenska delegationen utgjordes av direktören Allan Cederborg, ordförande, tjf. chefen för socialstyrelsen, byråchefen Gunnar Huss, ledamoten av riksdagens andra kammare Gustav Möller, direktören J. S. Edström samt ledamoten av försäkringsrådet, ombudsmannen för det svenska stenindustriarbetarförbundet Olof Carlsson, varjämte byråchefen A. Molin och förste aktuarien O. Järte deltogo i egenskap av experter. Vid konferensen presiderade ordföranden för den danska delegationen, departementschefen i inrikesministeriet H. Vedel.

A. Det nordiska socialpolitiska samarbetets organisation.

Kommissionen, vars viktigaste uppgift vid denna konferens var att yttra sig angående behovet och omfattningen av ett samarbete å det socialpolitiska området mellan de å konferensen representerade länderna såväl emellan dessa inbördes som i förhållande till främmande länder ävensom att planlägga detta samarbete, beslöt, efter att hava inhämtat utlåtande häröver av ett särskilt utskott, att beträffande dessa frågor göra följande allmänna programuttalande:

1. Kommissionen finner ett permanent samarbete på det socialpolitiska området mellan de nordiska länderna vara av behovet påkallat och hemställer att bestämmelser snarast möjligt måtte träffas om en fastare organisation av detta samarbete.

2. Detta samarbete bör icke begränsas till att avse enbart arbetarfrågor i trängre mening utan bör omfatta socialpolitiken i allmänhet.

3. Samarbetet bör bland annat avse att åvägabringa:

a) enkla och effektiva former för ömsesidig information rörande sociala frågor;

b) likartade riktlinjer och former för det sociala utvecklingsarbetet samt ömsesidighet med hänsyn till sociala rättigheter och skyldigheter, i den mån sådan ömsesidighet kan genomföras under behörigt hänsynstagande till de särskilda förutsättningarna inom de olika nordiska länderna.

c) gemensamt hävdande av dessa riktlinjer i det socialpolitiska samarbetet med andra länder.

4. För det positiva samarbetet tillsättes en permanent nordisk socialpolitisk kommission. Finner denna kommission, att särskilda sakkunniga böra deltaga i behandlingen av vissa frågor, kan den hos resp. regeringar föreslå, att dessa antingen må utse sakkunnig att adjungeras kommissionen eller av densamma tillsatt utskott, eller ock tillsätta en specialkommission för behandling av dylika spörsmål.

5. Snarast möjligt bör en specialkommission tillsättas, bestående av intill 5 delegerade från vart och ett av länderna, för att undersöka möjligheterna för gemensamt uppträdande utåt från de nordiska ländernas sida på socialpolitikens område i syfte att hävda deras intressen, särskilt med hänsyn till den planerade konferensen i Washington, och för att såväl å denna som under det följande internationella socialpolitiska arbetet uppnå tillfredsställande representationsrätt för de nordiska folken.

Kommissionen godkände vidare följande förslag till regler för den i avdelning 4 i förestående program omförmälda permanenta socialpolitiska kommissionen.

§ 1. Regeringarna i länderna Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige utse var för sig intill 7 delegerade — män eller kvinnor — i en gemensam nordisk kommission för behandling av socialpolitiska frågor, som beröra ifrågavarande länder.

I kommissionen skola till lika antal insättas representanter för såväl arbetsgivarna som arbetarna ävensom representanter för andra viktiga intressen, som kunna beröras av kommissionens uppgifter.

§ 2. Kommissionen skall sammanträda minst en gång om året, såvida ej annorlunda kommer att bestämmas i kommissionens arbetsordning. Den sammanträder å plats, som kommissionen bestämmer, och skall beslut härom som regel fattas å näst föregående sammanträde.

§ 3. För särskilda frågors behandling kan kommissionen tillsätta utskott, bestående av dess egna medlemmar. Finner kommissionen, att särskilda sakkunniga böra deltaga i behandlingen av vissa frågor, kan den hos regeringarna föreslå, att dessa antingen måtte utse sakkunniga att adjungeras kommissionen eller av denna tillsatt utskott eller ock tillsätta en specialkommission för behandling av dylika spörsmål.

§ 4. Kommissionen fastställer själv sin arbetsordning.

Delegationen för det land, i vilket sammanträdena äga rum, förbereder och leder desamma.

§ 5. Vid omröstning inom kommissionen har delegationen från varje land en röst. Besluten fattas med enkel majoritet.

§ 6. Varje lands delegation inrättar för sitt vidkommande ett sekretariat, som skall samarbeta med sekretariaten i de övriga länderna.

§ 7. Genom sekretariaten i de olika länderna utväxla delegationerna upplysningar och trycksaker (lagar, förordningar och andra bestämmelser av socialpolitisk natur, lagförslag och betänkanden, utlåtanden från regeringsmyndigheter m. m.).

Med hänsyn till bestämmelserna i förestående § 3 antecknades till protokollet, att kommissionen förutsatte, att det skulle vara delegationerna från de olika länderna tillåtet att komplettera sig med experter i den omfattning, som befunnes nödigt.

I fråga om den i programmets avdelning 3, mom. a), omförmälda ömsesidiga informationsverksamheten rörande sociala frågor beslöt kommissionen att hos vederbörande regeringar hemställa:

att de sociala myndigheterna i de olika länderna erhålla rätt att i största möjliga utsträckning direkt förhandla med varandra,

att i enlighet härmed bestämmelser utfärdas angående tillstånd till regelbunden direkt utväxling av alla trycksaker med socialt innehåll,

att regeringarna i de olika länderna uttala sig för önskvärdheten av största möjliga likformighet i fråga om reglerna för och uppställningen av den sociala statistiken och rapporteringsverksamheten samt uppdraga åt den permanenta socialpolitiska kommissionen att framlägga förslag till nödiga bestämmelser härutinnan, samt

att kommissionen likaledes erhåller i uppdrag att taga i övervägande frågan om utgivande av en gemensam socialpolitisk tidskrift eller om regelbundet införande i de särskilda ländernas officiella tidskrifter av redogörelser för hithörande förhållanden i de övriga nordiska länderna.

B. Övriga vid konferensen föreliggande ärenden.

Till behandling vid konferensen förelågo även frågor *dels* rörande arbetstid samt minderårigas och kvinnors arbete, *dels* angående arbetslöshet, arbetsförmedling och olycksfallsförsäkring, och hänskötos vardera av dessa tvenne ärendegrupper till särskilda utskott. Kommissionen som sådan tog icke ställning till dessa spörsmål men beslöt att hos resp. regeringar hemställa, att de av utskotten avgivna utlåtandena måtte överlämnas till den i femte avdelningen av det allmänna programuttalandet föreslagna specialkommissionen för att tjäna som vägledning vid dess arbete i och för de internationella förhandlingarna i Washington.

Utskottet för behandling av frågorna rörande arbetstid samt minderårigas och kvinnors arbete hade avgivit följande utlåtande:

Utskottet har som resultat av en kompromiss mellan olika meningar inom detsamma enhälligt beslutat förorda:

1. att de statliga myndigheterna i de nordiska länderna principiellt erkänna 8 timmar per dag eller 48 timmar per vecka som högsta effektiva arbetstid inom industri och hantverk och därmed jämförliga företag ävensom i statens och kommunernas ekonomiska företag;
2. att frågan om sön-, helgdags- och nattarbete inom omförmälda företag upptages till gemensam ingående behandling i syfte att begränsa sådant arbete till företag, inom vilka dylikt arbete av tekniska skäl eller av hänsyn till det allmänna är oundgängligen nödvändigt;
3. att bestämmelse träffas därom, att barn under 14 år icke må sysselsättas i omförmälda företag, och att ungdom av bägge könen i åldern mellan 14 och 18 år må sysselsättas blott med arbete, som icke medför faror för dess kroppsliga utveckling och som medgiver, att dess skolundervisning och övriga utbildning kan på betryggande sätt fullföljas.

Sektionen finner det av hänsyn såväl till arbetarklassen som till näringsidkarna önskvärt, att dessa principer tillämpas på möjligast, likartade sätt i de nordiska länderna.

Det av utskottet för behandling av frågor angående arbetslöshet, arbetsförmedling och olycksfallsförsäkring avgivna utlåtandet lyder som följer:

Utskottet anser önskvärt, att för bekämpande av arbetslösheten och dess följder i de nordiska länderna likartade åtgärder vidtagas, samt framhåller i detta hänseende önskvärdheten av:

1. att den sociala lagstiftningen i de olika länderna tager hänsyn till nyssnämnda synpunkt;
2. att det allmänna genom planläggning och igångsättande av arbeten söker såvitt möjligt förebygga arbetslöshet, samt att utbetalning av penningar från stat eller kommun såsom arbetslöshetsunderstöd — vare sig detta sker genom arbetslöshetsförsäkring eller på annat sätt — blott bör äga rum vid oförskylld arbetslöshet;

3. att arbetslöshetsförsäkring, till vilken stat eller kommun lämnar bidrag, bör organiseras så, att från det allmännas sida fullt effektiv kontroll må kunna utövas över försäkringen, särskilt genom att ett effektivt samarbete anordnas mellan denna och den offentliga arbetsförmedlingen; samt

4. att arbetsförmedlingen i största möjliga utsträckning bör ske genom offentliga eller under offentlig kontroll stående anstalter, som icke utöva arbetsförmedling som näringsfång.

Det skulle antecknas, att beträffande det i avd. 2 ovan använda uttrycket »oförskylld arbetslöshet» enighet råder inom utskottet därom, att med detta uttryck icke bör avses arbetslöshet, som uppkommit på grund av strejk, blockad eller lockout.

Med hänsyn till frågan om olycksfallsförsäkring för arbetare uttalar utskottet önskvärdheten av:

a) att arbetare, som äger medborgarrätt i ett av de nordiska länderna, må i de övriga av dessa länder ifråga om skadeersättning likställas med landets egna undersåtar;

b) att försäkringsplikten i de olika länderna såvitt möjligt utsträckes till alla företag och verksamhetsgrenar, som sysselsätta arbetare; samt

c) att det tages under omprövning, huruvida och i vilken utsträckning av yrkessjukdom förorsakad arbetsoförmåga med hänsyn till skadeersättning bör likställas med av olycksfall förorsakad arbetsoförmåga.

Vid avslutningssammanträdet framförde den norska delegationen å sin regerings vägnar en inbjudan till kommissionen att nästa gång sammanträda i Kristiania.

Levnadskostnader och livsmedelspriser under kristiden i vissa främmande länder.

Med ledning av uppgifter i tillgängliga utländska officiella tidskrifter skall i det följande en redogörelse lämnas för levnadskostnadernas och livsmedelsprisernas förändringar i vissa främmande länder under kristiden och särskilt under tiden efter krigsoperationernas upphörande. Av viktigare länder saknas i denna översikt Tyskland och Österrike, där beräkningar av detta slag under det sista krigsåret icke synas hava blivit verkställda. Beträffande tidigare skeden av kristiden kan emellertid hänvisas till Sociala Meddelanden 1918, sid. 825, där livsmedelsprisernas och levnadskostnadernas stegring från tiden före kriget och till senare hälften av år 1917 behandlats för ett antal främmande länder, däribland även de två nyssnämnda centralmakterna.

Danmark.

I Danmark hava vid olika tidpunkter under kristiden beräkningar av levnadskostnadernas stegring verkställts enligt samma metod, som kommit till användning vid motsvarande inom socialstyrelsen utförda undersökningar för Sveriges vidkommande.

Den hittills sista av dessa danska undersökningar avser januari 1919. Då redogörelse såväl för denna som för de föregående undersökningarna redan lämnats i Sociala Meddelanden (1919, h. 1, sid. 56), må här endast erinras om, att de totala *levnadskostnaderna* i Danmark, under förutsättning att den levnadsstandard, som hölls före kriget, sedan dess ej undergått någon förändring, enligt ifrågavarande beräkningar från juli 1914 stegrats med 82 % till juli 1918 och med 90 % till januari 1919. Stegringssiffrorna för *matvaror* enbart belöpte sig vid samma tidpunkter till resp. 87 och 86 %.

Norge.

Levnadskostnadernas förändringar i Norge för en familj med omkring 1 700 kronors inkomst år 1914 från juli 1914 och till var och en av månaderna augusti—december 1918 utvisas av följande översikt, i vilken utgifterna enligt medelpriserna för 16 städer under juli 1914 äro satta = 100 och utgifterna enligt de på samma sätt beräknade medelpriserna vid mitten av nyssnämnda månader under år 1918 reducerats i förhållande därtill (Sociale Meddelelser 1919, h. 3):

Månad	Matvaror	Kol och koks	Beklädnad	Hyra	Övriga utgifter[1]	Samtliga levnadskostnader[2]
Juli 1914	100	100	100	100	100	100
Augusti 1918	275	692	381	111	249	260
September »	270	621	381	111	245	255
Oktober »	276	585	381	114	250	259
November »	275	398	381	116	250	255
December »	275	350	381	118	251	254

Vid i Norge förut verkställda beräkningar av levnadskostnadernas förändringar (se exempelvis Sociala Meddelanden 1918, sid. 237) har man utgått från den genomsnittliga livsmedelsförbrukningen för 6 städer enligt en för åren 1912—1913 utförd budgetsundersökning samt sedermera räknat med oförändrad konsumtion. De här refererade undersökningarna av prisförändringarna äro emellertid baserade på uppgifter om konsumtionen under augusti 1916 och februari 1917, då varuknappheten och dyrtiden framtvungit omläggningar och begränsningar av förbrukningen, varjämte hänsyn tagits till de under hösten 1918 rådande ransoneringsförhållandena, och äro därför dessa beräkningar ej fullt jämförbara med motsvarande svenska och danska, vilka gälla under förutsättning, att konsumtionen före kriget ej undergått någon förändring. Räknar man med förbrukningen före kriget, skulle ökningen av samtliga levnadskostnader i Norge — bortsett från skatter — från juli 1914 till november och december 1918 belöpa sig till omkring 165 % (för livsmedel enbart resp. 178 och 179 %).

Anmärkas bör, att brödkonsumtionen antagits omfatta endast s. k. landsbröd, en brödtyp, tillverkad av mjöl, som tillhandahålles av staten till självkostnaderna avsevärt understigande priser.

Finland.

I Finland hava inga levnadskostnadsberäkningar under kristiden verkställts. I den av socialstyrelsen i Finland utgivna Social tidskrift (före tillkomsten av detta ämbetsverk i Arbetsstatistisk tidskrift, utgiven av industristyrelsen) meddelas emellertid prisnoteringar beträffande detaljhandeln med livsmedel å ett antal större orter, och i efterföljande tabell återgivas för *Hälsingfors'* vidkommande dessa noteringar för några av

[1] Skatter icke medräknade. — [2] Skatter medräknade; medräknas icke dessa, uppgick stegringen till 159 % i augusti, 153 % i sept., 157 % i okt. samt 153 % i nov. och dec.

de viktigaste artiklarna vid vissa tidpunkter under kristiden, varjämte genom indextal prisstegringen från juli 1914 angives för varje särskilt varuslag.

Varuslag	Kvantitet	Medelpris (penni)						Medelpriserna under juli 1914 = 100				
		1914	1915	1916	1917	1918		1915	1916	1917	1918	
		juli	juli	juli	juli	maj	juni	juli	juli	juli	maj	juni
Mjölk, oskummad	l.	21	25	30	43	105	121	119	143	205	500	576
Smör, bords- . .	kg.	305	343	380	650	2 069	1 597	112	125	213	678	524
Ägg	tjog	222	214	371	750	2 635	2 425	96	167	338	1 187	1 092
Potatis	5 lit.	63	69	49	232	764	729	110	78	368	1 213	1 157
Ärter	l.	38	48	52	129	—	—	126	137	339	—	—
Vetemjöl	kg.	47	68	80	250	2 500	2 500	145	170	532	5 319	5 319
Rågmjöl	»	30	44	49	101	560	666	147	163	337	1 867	2 220
Gryn, havre- . .	»	48	83	84	218	1 100	1 220	173	175	454	2 292	2 542
» , ris-	»	63	94	150	249	500	—	149	238	395	794	—
Rågbröd, hårt . .	»	42	74	99	141	392	378	176	236	336	933	900
Nötkött, stek . .	»	123	154	214	358	478	475	125	174	291	389	386
Kalvkött	»	165	193	282	522	—	—	117	171	316	—	—
Fläsk, färskt . .	»	158	197	302	551	1 410	1 246	125	191	349	892	789
Sill, salt	»	85	110	218	350	520	444	129	256	412	612	522
Kaffe	»	309	346	574	1 386	2 940	3 085	112	186	449	951	998
Socker, bit- . . .	»	117	130	190	566	11 083	5 059	111	162	484	9 473	4 324
Fotogen	l.	20	29	31	74	104	144	145	155	370	520	720

Tabellen belyser i viss mån den svåra livsmedelskris Finland haft att genomgå, särskilt efter oroligheterna under år 1918. Ett kg. vetemjöl, som i juli 1914 kostade 47 penni i Hälsingfors, har noterats till 25 fmk. under juni 1918, och rågmjölspriset steg under samma tid från 30 penni till 6 à 7 fmk. Sockerpriset per kg. utgjorde före kriget 1·17 fmk., men för maj 1918 är noteringen nära 111 fmk. för att under följande månad dock sjunka till omkring 50 fmk. Beträffande de viktigaste animaliska födoämnena är emellertid prisstegringen betydligt mindre eller cirka 400 à 500 %.

Nederländerna.

I »Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek» årg. 1919, h. 3, meddelas resultaten av beräkningar rörande *levnadskostnadernas* stegring för en arbetarfamilj i *Amsterdam*, utförda av det statistiska kontoret i denna stad. Undersökningarna, som omfatta samtliga i en hushållsbudget ingående utgiftsposter, såsom matvaror, bränsle och lyse, beklädnad, hyra, skatter, tvätt- och rengöringsmedel, underhåll av inventarier, försäkringsavgifter, njutningsmedel, nöjen m. m., utvisa den procentiska stegringen av hushållsutgifterna från år 1911 till vissa fyraveckorsperioder under krigstiden, infallande under februari—mars och augusti 1917 samt under februari—mars, augusti—september och november—december 1918 (den sistnämnda fyraveckorsperioden började den 23 november och slutade den 21 december), såväl vid bibehållande av levnadsstandarden före kriget som med hänsyn till

de inskränkningar av konsumtionen, som vid de olika undersökningstillfällena måst genomföras på grund av gällande ransoneringsbestämmelser och andra av kriget föranledda förhållanden. Undersökningsresultaten enligt båda beräkningssätten framgå av följande sammanställning.

	Levnadskostnadernas stegring från 1911 till				
	febr.—mars 1917	augusti 1917	febr.—mars 1918	aug.—sept. 1918	nov.—dec. 1918
	%	%	%	%	%
Oförändrad standard . .	32·1	41·6	62·8	82·1	76·2
Förändrad » . .	27·8	37·3	43·8	64·8	60·3

I december 1918 hade utgifterna enbart för *livsmedel* enligt beräkningarna för förändrad standard stegrats med 65 %. Ökningen, då standarden antagits vara oförändrad, framgår ej direkt av de lämnade uppgifterna. Enligt en annan under denna förutsättning verkställd beräkning av utgiftsstegringen beträffande livsmedel för lägre tjänstemän i Amsterdam skulle prisökningen från år 1913 utgöra 75·6 % i juli, 101·6 % i oktober och 103·1 % i november och december 1918 (»Maandschrift» 1919, h. 1).

Schweiz.

Den schweiziska »ligan för levnadskostnadernas nedbringande» har vid olika tidpunkter under kristiden på grundvalen av prisuppgifter från omkring 250 kooperativa föreningar verkställt beräkningar av hushållsutgifternas stegring inom en schweizisk normalfamilj om fem personer för *matvaror, lyse, bränsle och tvätt*. Beräkningarna hänföra sig till förbrukningen före kriget, och antages denna icke hava undergått någon förändring. I nedanstående tablå meddelas efter den engelska »Labour Gazette» procentsiffror, utvisande utgiftsstegringen från den 1 juni 1914 till den 1 september och den 1 december 1918 samt den 1 mars 1919 dels för samtliga de budgetposter undersökningen omfattar, dels för matvaror enbart.

	Utgiftsökning från den 1 juni 1914 till den		
	1 sept. 1918	1 dec. 1918	1 mars 1919
	%	%	%
Matvaror, bränsle, lyse och tvätt	151	152	157
Matvaror	131	132	132

Frankrike.

I »Bulletin de la statistique générale de la France» meddelas »vägda» indextal, utvisande prisstegringen beträffande 13 hushållsartiklar dels i omkring 200 städer med över 10 000 invånare med undantag av Paris, dels i Paris särskilt. Hushållsartiklarna äro bröd, kött, fläsk, smör, ägg, mjölk, ost, potatis, vita bönor, socker, matolja, fotogen och denaturerad sprit, (»*matvaror, lyse och bränsle*»), och vägningen sker genom att medelpriserna för dessa städer resp. Paris hänföras till den årliga förbrukningen av de olika artiklarna inom en parisisk arbetarfamilj om 4 personer.

Sättes den medelst detta beräkningssätt erhållna genomsnittliga kostnaden för de 13 artiklarna enligt medelpriserna under tredje kvartalet 1914 för ifrågavarande *städer med över 10 000 invånare* = 100 och reduceras motsvarande på samma sätt beräknade kostnader vid vissa kvartal under den följande tiden i förhållande därtill, erhålles nedanstående prisstegringen utvisande indexserie:

År 1914	År 1915	År 1916	År 1917	År 1918			
3 kv.	3 kv.	3 kv.	3 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
100	123	141	184	211	232	244	260

Om månadsmedelpriserna i *Paris* för samma 13 artiklar vägas på liknande sätt och indextal uträknas med juli 1914 som basperiod, befinnes prisstegringen i den franska huvudstaden hava haft följande förlopp:

År 1914	År 1915	År 1916	År 1917	År 1918				År 1919
Juli	Juli	Juli	Juli	Jan.	April	Juli	Okt.	Jan.
100	122	132	183	191	218	206	237	248

England.

Efterföljande av uppgifter i »Labour Gazette» sammanställda tablå innehåller procental, som för England utvisa dels förändringen av detalj*priserna* för de viktigaste *matvarorna* (21 artiklar) med hänsyn till deras relativa betydelse i en arbetarbudget före kriget (oförändrad standard), dels fluktuationerna av de verkliga *utgifterna* för samma förnödenheter med hänsyn tagen till de omläggningar av konsumtionen, som enligt livsmedelsministeriets beräkningar vidtagits under kristiden (förändrad standard) och dels slutligen förändringen av utgifterna under samtliga i budgeten ingående poster, såsom matvaror, beklädnad, hyra, bränsle, lyse m. m. (*levnadskostnaderna*: oförändrad standard). Utgångspunkten är prisnivån under juli månad 1914, och de prisuppgifter, som kommit till användning, utgöras av genomsnittet av priserna för omkring 500 större och mindre orter i hela landet.

		Utgiftsökning från juli 1914:		
		Matvaror. (21 varuslag).		Levnadskostnader.
		Oförändrad standard	Förändrad standard	Oförändrad standard
		%	%	%
1915:	januari	18	—	10—15
	juli	32	—	25
1916:	januari	45	—	35
	juli	61	—	45—50
1917:	januari	87	—	65
	juli	104	—	75—80
1918:	januari	106	—	85—90
	juli	110	67	100—105
	oktober	129	89	115—120
	november	133	97	120—125
	december	129	90	120
1919:	januari	130	79	120
	februari	130	77	120
	mars	120	79	115
	april	113	87	110

Tablån giver vid handen, att livsmedels*priserna* vid tiden omkring det senaste årsskiftet börjat sjunka men att samtidigt de verkliga *utgifterna* för matvaror visa tendens till höjning, vilket möjligen kan bero därpå, att konsumtionen strävar att återgå till normal omfattning.

Vad beträffar de olika utgiftsposter, varav hela budgeten är sammansatt, visar hyran endast obetydlig stegring, under det att alla övriga utgifter avsevärt ökats, kostnaderna för kläder t. o. m. relativt mer än utgifterna för födan.

Siffrorna rörande de totala levnadskostnaderna hava icke kunnat kompletteras med beräkningar av de verkliga utgifterna på samma sätt som ägt rum i fråga om livsmedelsutgifterna, men genom en jämförelse av den genomsnittliga stegringen av utgifterna för de olika matvarorna med genomsnittsökningen av priserna för andra i budgeten ingående förnödenheter, kan ökningen av de verkliga levnadskostnaderna under januari, februari, mars och april månader 1919 approximativt uppskattas till resp. 90, 85—90, 90 och 95 % från tiden närmast före krigsutbrottet.

Italien.

Enligt uppgift i »Labour Gazette» förekomma i den av staden Roms arbetsbyrå utgivna »Bolletino Mensile dell' Ufficio Municipale del Lavoro» sedan oktober 1918 beräkningar av levnadskostnadernas förändringar i Rom för en familj bestående av fem personer (två vuxna och tre barn). Under förutsättning att ingen inskränkning eller omläggning av konsumtionen skett under kristiden, skulle dels samtliga *levnadskostnader* (matvaror, beklädnad, lyse och bränsle m. m.), dels utgifterna för *matvaror* ensamt under vardera av de tre sista månaderna under 1918 samt januari 1919 sedan tiden närmast före krigsutbrottet förete följande procentiska stegring.

	Utgiftsökning från jan.—juni 1914 till			
	okt. 1918	nov. 1918	dec. 1918	jan. 1919
	%	%	%	%
Levnadskostnader	121	128	138	141
Matvaror	135	149	154	159

Sedan tiden före krigsutbrottet hava alltså i januari 1919 samtliga levnadskostnader stegrats med 141 % och utgifterna för matvaror enbart med 159 %, och nedgående tendens hade ännu ej försports. Vid beräkningarna har hyresnivån antagits vara oförändrad under hela krigstiden.

Den i *Milano* utgivna kommunala månadstidskriften »Bolletino Municipale Mensile della Città di Milano» innehåller likaledes undersökningar rörande levnadskostnadernas förändringar i denna viktiga industriort. Beräkningarna äro baserade på veckoutgifterna för en arbetarfamilj om fem personer samt hänföra sig såväl till förändrad som oförändrad standard. I det förra hänseendet lägges konsumtionen enligt en under år 1913 verkställd budgetundersökning till grund, varvid kostens näringsvärde motsvarar 2 825 kalorier per dag och vuxen man, i det senare däremot en liknande undersökning under år 1916, då vissa varor voro ransonerade och en del andra utgått ur budgeten; kostens näringsvärde motsvarade då 2 528 kalorier per dag och vuxen man.

Den procentiska stegringen av såväl utgifterna under vissa i budgeten ingående poster, däribland *matvaror*, som samtliga *levnadskostnader* från tiden januari—juni 1914 till juli 1918 samt var och en av månaderna november 1918—mars 1919 utvisas, om förbrukningen enligt 1913 års undersökning lägges till grund för beräkningarna, av följande sammanställning[1]:

	Utgiftsökning från jan.—juni 1914 till					
	juli 1918	nov. 1918	dec. 1918	jan. 1919	febr. 1919	mars 1919
	%	%	%	%	%	%
Matvaror	225	283	296	299	298	295
Beklädnad	184	274	274	274	274	274
Bränsle och lyse	120	120	120	120	115	120
Levnadskostnader	186	244	251	253	253	251

Liksom i Rom har man ej heller i Milano räknat med att den före kriget rådande hyresnivån undergått någon förändring.

Tages hänsyn till de inskränkningar och omläggningar, som konsumtionen undergått, befinnes utgiftsstegringen dels för samtliga ovan nämnda budgetposter, dels för

[1] Uppgifterna äro hämtade från »Labour Gazette» och »Bulletin de la statistique générale de la France».

matvaror enbart från tiden före kriget och till samma tidpunkter som i närmast föregående sammanställning hava varit följande:

	Utgiftsökning från jan.—juni 1914 till					
	juni 1918	nov. 1918	dec. 1918	jan. 1919	febr. 1919	mars 1919
	%	%	%	%	%	%
Levnadskostnader	105	150	159	169	160	162
Matvaror	123	132	147	163	149	152

Skillnaden mellan de beräknade utgifterna vid bibehållande av levnadsstandarden före kriget och de verkliga är sålunda högst betydande, beroende på att förbrukningen i hög grad inskränkts eller omlagts under kriget. Sålunda hade exempelvis konsumtionen av kött, för vilket varuslag prisstegringen från juni 1914 till november 1918 uppgick till ej mindre än 490 %, minskats med 70 % under samma tidrymd. Enbart denna inskränkning var av så stor betydelse, att, om den ej företagits, hade den verkliga utgiftsökningen för livsmedel uppgått till 193 % i stället för 132 %. I det förra fallet skulle levnadskostnaderna hava stegrats med 253 % under januari och februari månader 1919, under det ökningen i verkligheten skulle hava uppgått till resp. 169 och 160 %. Prisstegringen synes hava nått sin kulmen under januari 1919.

Portugal.

I den engelska »Labour Gazette» 1919, h. 4, refereras en i det portugisiska arbetsministeriets tidskrift »Boletim da Providência Social» publicerad beräkning av kostnadsökningen för *matvaror, lyse, bränsle och tvättmedel* inom en arbetarfamilj i *Lissabon* under de fem första månaderna av år 1918 sedan år 1913. I förhållande till den genomsnittliga prisnivån under detta år skulle hushållsutgifterna i Portugals huvudstad för ovan nämnda budgetposter under januari, februari, mars, april och maj 1918, under förutsättning att budgeten, sådan den var sammansatt före kriget, ej undergått några förändringar, hava stegrats med resp. 123, 133, 139, 154 och 151 %.

Förenta Staterna.

Arbetsdepartementets i Förenta staterna statistiska byrå har under medverkan av »Emergency Fleet Corporation» undersökt *levnadskostnadernas* förändringar under krigstiden i ett antal skeppsbyggnadsdistrikt i olika delar av landet, och resultaten härav hava meddelats i den av nämnda byrå utgivna »Monthly Labor Review». Undersökningarna äro baserade på detaljerade upplysningar rörande hushållsutgifterna per år, som under 1918 inhämtades hos ett antal varvs- och andra arbetarfamiljer i de olika skeppsbyggnadsdistrikten. På grundvalen av hithörande uppgifter meddelas för *New-Yorks* och *Chicagos* vidkommande siffror, som utvisa den relativa utgiftsökningen såväl för olika poster i budgeten som för denna i dess helhet från december 1914 och samma månad åren 1915, 1916 och 1917 samt till mars (endast Chicago) och augusti 1918.

Utgiftsposter	New-York				Chicago				
	Utgifternas ökning från december 1914 till								
	dec. 1915	dec. 1916	dec. 1917	aug. 1918	dec. 1915	dec. 1916	dec. 1917	mars 1918	aug. 1918
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Matvaror	1·34	16·26	55·28	65·40	2·66	25·23	53·42	48·83	69·81
Bränsle och lyse	0·06	10·98	19·92	25·20	0·93	6·64	19·34	30·82	37·41
Beklädnad	4·82	22·31	54·21	103·39	7·48	24·21	50·58	88·51	107·57
Möbler och husgeråd	8·43	27·60	56·47	104·55	5·91	19·96	47·45	87·04	96·28
Hyra	0·10	0·05	2·63	5·52	0·08	0·70	1·36	2·08	3·06
Övriga utgifter	1·97	14·91	44·68	62·07	3·01	19·51	41·78	49·06	64·88
Levnadskostnader	1·97	14·91	44·68	62·07	3·01	19·51	41·78	49·06	64·88

Såvitt känt hava i Förenta staterna inga officiella beräkningar över den allmänna levnadskostnadsstegringen för landet i dess helhet under kristiden verkställts. Enligt uppgift i den nederländska tidskriften »Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek», årg. 1918, h. 12, har en dylik utförts av »National Industrial Conference Board» (Industrial News Survey; cost of living supplement; 1918, nr 26). Denna undersökning gav vid handen, att levnadskostnaderna för en normalfamilj (arbetarhushåll) från juli 1914 till medio av juni 1918 hade ökats med 50 à 55 %. Av de olika utgiftsposterna hade matvaror stegrats med 62 %, bränsle och lyse med 45 %, beklädnad med 77 %, hyra med 15 % och övriga utgifter med 50 %. Vilken metod kommit till användning vid denna undersökning framgår ej av den här citerade källan.

Enligt »Labor Review» hade medelpriset för 28 slag av *matvaror* med hänsyn till deras relativa betydelse i en hushållsbudget före kriget ökats med 72 % från den 15 september 1913 till den 15 september 1918 och med 75 % från den 15 oktober 1913 till samma dag år 1918. Motsvarande stegring under tiden 15 februari 1913—15 februari 1919 utgjorde enligt uppgift i den engelska »Labour Gazette» 77 %.

Canada.

I den av arbetsdepartementet i Canada utgivna tidskriften »Labour Gazette» pläga för 60 städer uppgifter meddelas rörande de genomsnittliga veckoutgifterna för *matvaror, bränsle, lyse och hyra* inom ett hushåll bestående av fem personer. I nedanstående tablå återgivas stegringssiffror dels för samtliga ifrågavarande utgiftsposter dels för födoämnen enbart från juli 1914 och till vissa tidpunkter under den följande tiden till och med februari 1919.

	Utgiftsökning från juli 1914 till					
	juli 1916	juli 1917	juli 1918	nov. 1918	dec. 1918	febr. 1919
	%	%	%	%	%	%
Matvaror, bränsle, lyse och hyra	2	30	46	51	53	51
Matvaror (29 artiklar)	14	57	75	81	84	81

Argentina.

Enligt meddelande från svenska beskickningen i Buenos Aires har Argentinas statistiska ämbetsverk verkställt en undersökning av *levnadskostnaderna* bland arbetarklassen i Argentina under åren 1910—1917. Undersökningen gav vid handen, att samtliga levnadskostnader från förstnämnda år ökats med 8 % till år 1913 och med 46 % till 1917. Bland de olika utgiftsposterna företeddo *matvaror*, inklusive det för födans tillredande nödiga bränslet samt tobak en stegring av 38 %. Hyran hade nedgått med 10 %, under det att utgifterna för beklädnad, lyse och andra förnödenheter på grund av att ett flertal hithörande artiklar importeras från utlandet utvisade den största ökningen, vilken uppgick till 98 %. För 1918 förelågo inga exakta beräkningar, men alla varor undergingo då en synnerligen kraftig prisstegring, på grund varav levnadskostnaderna under årets senare hälft från tiden före krigsutbrottet åtminstone i huvudstaden ansågos hava fördubblats.

Sydafrika.

Enligt den engelska tidskriften »Labour Gazette» har »the Office of Census and Statistics of the Union of South Africa» beräknat, att *levnadskostnaderna* (utgifterna för matvaror, bränsle, lyse, beklädnad och hyra) för en normalfamilj om fem personer i *Kapstaden* voro 40 % högre under februari 1919 än under tiden närmast före krigsutbrottet, under förutsättning att levnadsstandarden icke undergått någon förändring. Med ledning av denna undersökning hava approximativa beräkningar verkställts rörande levnadskostnadsstegringen i 8 andra större sydafrikanska städer, och genom sammanställande av samtliga på så sätt erhållna uppgifter har den genomsnittliga stegringen av levnadskostnaderna för landet i dess helhet under februari uppskattats till cirka 35 %.

Australien.

Enligt den i Australiens officiella statistik ingående periodiska skriften »Quarterly Summary of Australian Statistics» hade *livsmedelspriserna* i 30 australiska städer sedan juli 1914 stegrats med 30·7 % i oktober och med 34·5 % i december 1918. Procenttalen äro vägda med hänsyn till de olika varuslagens relativa betydelse i hushållsbudgeten före kriget, och det förutsättes, att sammansättningen av densamma icke förändrats.

Om man bortser från Finland, hava samtliga ovan anförda, dyrtidens förlopp och intensitet i olika länder belysande siffror vunnits genom s. k. budgetundersökningar. Dessa torde dock i flera fall ej omfatta samtliga i en hushållsbudget förekommande utgiftsposter utan endast de viktigaste och åtminstone matvaror. Även då beräkningarna betecknats såsom avseende de totala levnadskostnaderna, synas de ej alltid vara lika ingående som de svenska (samt danska och norska), vilka särskilt i gruppen »övriga utgifter» i görligaste mån sökt taga hänsyn även till ett antal för budgeten icke oväsentliga, men i statistiskt hänseende mera svårgripbara konton. Därest en undersökning omfattar utgifterna för matvaror, lyse, bränsle, beklädnad och hyra, torde den dock kunna anses giva en i stort sett riktig bild av hela budgeten. På grund av dylika olikheter och då resultaten givetvis kunna hava påverkats av undersökningsmaterielets växlande omfattning och be

skaffenhet m. m., är det emellertid tydligt, att dessa resultat för olika länder blott med försiktighet kunna jämföras.

Utgår man från konsumtionen inom ett normalhushåll före kriget och beräknar, vad samma konsumtion skulle kosta enligt gällande priser vid en senare tidpunkt, kan genom jämförelse av utgiftssummorna ett siffermässigt uttryck för levnadskostnadsstegringen under mellantiden erhållas (»oförändrad standard»). För flertalet hushåll har emellertid den gamla standarden ej kunnat upprätthållas under krisen, i det att omläggningar och begränsningar av konsumtionen framtvungits såväl genom ransoneringar som till följd av penningens minskade köpkraft, i den mån denna ej ekvivalerats av motsvarande inkomststegring, och på grund härav hava de faktiska hushållsutgifterna ej stigit i samma omfattning, som skulle hava varit fallet, om standarden varit oförändrad. Genom att taga hänsyn till konsumtionsförändringen har man ock sökt mäta den utgiftsökning, som i verkligheten ägt rum (»förändrad standard»). I en del av de ovan refererade undersökningarna har den förstnämnda undersökningsmetoden kommit till användning, i andra däremot den senare, och i ett par fall hava båda tillämpats. Vad som ovan framhållits beträffande svårigheten att direkt jämföra undersökningsresultaten för

Länder	*Levnadskostnadernas* stegring från tiden närmast före krigsutbrottet vid						*Livsmedelskostnadernas* stegring från tiden närmast före krigsutbrottet vid					
	oförändrad standard			förändrad standard			oförändrad standard			förändrad standard		
	nov. 1918	jan. 1919	febr.—april 1919	nov. 1918	jan. 1919	febr.—april 1919	nov. 1918	jan. 1919	febr.—april 1919	nov. 1918	jan. 1919	febr.—april 1919
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Sverige	[1] 142	167	[2] 165	—	—	—	[1] 181	223	[2] 227	—	—	—
Danmark	—	90	—	—	—	—	—	86	—	—	—	—
Norge	165	[3] 165	—	155	[3] 154	—	178	179	—	175	[3] 175	—
Nederländerna: Amsterdam	76	—	—	60	—	—	103	—	—	—	—	—
Schweiz	—	—	—	—	—	—	[4] 132	—	[4] 132	—	—	—
Frankrike: Större städer	—	—	—	—	—	—	[5] 160	—	—	—	—	—
Paris	—	—	—	—	—	—	[6] 137	[6] 148	—	—	—	—
England	120–125	120	[2] 110	100	90	[2] 95	133	130	[2] 113	97	79	[2] 87
Italien: Rom	128	141	—	—	—	—	149	159	—	—	—	—
Milano	244	253	[4] 251	150	169	[4] 162	283	299	[4] 295	132	163	[4] 152
Förenta Staterna	—	—	—	—	—	—	[1] 75	—	[7] 77	—	—	—
Canada	—	—	—	—	—	—	81	[3] 84	[7] 81	—	—	—
Sydafrika	—	—	[7] 35	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Australien	—	—	—	—	—	—	[1] 31	[3] 35	—	—	—	—

[1] Okt. — [2] April. — [3] Dec. 1918. — [4] Mars. — [5] Matvaror, lyse och bränsle (4:e kvartalet). — [6] Matvaror, lyse och bränsle; (första procenttalet avser okt.) . — [7] Febr.

olika länder, gäller särskilt i fråga om dem, som hänföra sig till förändrad konsumtion, då beräkningarna givetvis röna ett avgörande inflytande av beskaffenheten av den ändrade standard, å vilken de äro baserade.

I syfte att underlätta överblicken av uppgifterna hava emellertid de viktigaste av dessa jämte motsvarande siffror för Sverige sammanställts i omstående tabell, nämligen de, som belysa de totala *levnadskostnadernas* och utgifternas för matvaror (*livsmedelskostnadernas*) stegring till slutet av år 1918 och början av år 1919. I båda fallen hava de siffror, som hänföra sig till oförändrad och förändrad standard, blivit åtskilda.

Av sammanställningen synes framgå, att i de neutrala länderna levnadskostnadsstegringen vid tiden omkring årsskiftet 1918—1919 varit starkast i Sverige och Norge, och att vårt land numera uppnått Norge, som förut uppvisat de högsta stegringssiffrorna. I Italien har stegringen synbarligen varit ytterst kraftig. Av de europeiska länderna synes Danmark hava sluppit lindrigast undan; matvarupriserna hava där icke ökats mer än i Canada. Det är ock tydligt, att i de främmande världsdelarna prisstegringen varit starkare i Amerika än i Afrika och Australien.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)

25. I ett massamagasin hade massabalarna upplagts i travar till 6 à 8 m. höjd. Under pågående utlastning hade i magasinet uppstått ett fritt rum av c:a 15 à 18 kvm. golvyta. Denna öppna plats begränsades åt ena sidan av en baltrave av 8 m. höjd, och var dennas övre del något förskjuten, så att traven lutade inåt den öppna platsen. Två av de andra sidorna begränsades av travar till 6 m. höjd, den fjärde sidan var öppen.

Plötsligt inträffade ett ras, varvid 35 à 40 balar från den lutande traven föllo ut över golvet. Flertalet av de på den öppna platsen sysselsatta arbetarna hunno sätta sig i säkerhet, men två av dem, som befunno sig närmast den rasande traven, träffades av de nedfallande balarna, vägande c:a 150 kg. vardera. Båda arbetarna fördes omedelbart till lasarettet där den ene avled samma dag. Orsaken till olycksfallet var, att balarna upplagts på ett osäkert sätt, så att de genom skakningen vid utlastningen kommo att rasa.

Med anledning av olycksfallet har yrkesinspektören föreskrivit, att stora anslag skola uppsättas i massamagasinet med påbud, att massabalarna endast få rivas trappvis, och förbud för på golvet sysselsatta arbetare att vid rivning uppehålla sig i farlig närhet av rivningsstället.

26. A. och tvenne andra arbetare voro sysselsatta med bergrensning i skärningen för en järnväg. För borrningsarbetets utförande hade uppförts en provisorisk c:a 1·5 m. hög ställning. Strax före ett passerande tågs ankomst gingo de två arbetarna ner från ställningen för att ej bliva tagna av luftdraget, då tåget passerade. Även A., som var medveten om faran, skulle gå ner, men blev av någon orsak fördröjd, så att han fortfarande var kvar på ställningen, då tåget kom. När tåget passerat, upptäckte de båda andra arbetarna, att ställningen rasat samt A. liggande i järnvägsspåret. A.

fördes så fort sig göra lät till närmaste sjukstuga, där han samma dag avled av de erhållna skadorna.

27. En 14 års pojke hade av hyvelmästaren fått tillsägelse att under pågående reparation av drivremmen till mellanaxeln för hyveln undanskotta den spån, som samlats under nämnda axel. Sedan pojken utfört detta arbete, närmade han sig den igång varande huvudaxelledningen, därvid gående baklänges med blicken riktad mot hyvelmästaren och hans arbete. Samtidigt tillropade honom en kamrat att hjälpa till med undanskottning av spån från hyveln. Denna tillsägelse efterkom han dock ej, utan tog ytterligare ett steg bakåt och kom därvid intill axelledningen, vars krysskil fattade tag i hans kavaj, med påföljd att han drogs med i rotationen. Sedan maskineriet stoppats, befanns pojken hängande på axelledningen med båda benen avslagna och utan tecken till liv. Någon skyddsanordning omkring axelledningen fanns icke före olyckan, men har efter densamma uppsatts.

28. En banvakt F., som på en »trehjuling» var på väg hem, upphann på järnvägslinjen ett tåg, som stannat för att lossa en grusvagn. F. följde sedan med tåget på det sätt att han, trots däremot utfärdat förbud, sittande på »hjulingen» höll i sista vagnens ena buffert. I en kurva urspårade »hjulingen» och slog runt, varvid F. slungades framstupa på yttre sidan av spåret och föll ned för den c:a 5 m. höga slänten, där han sedermera återfanns livlös med flera krossår i huvudet.

29. I en fabrik fanns en helt inbyggd varuhiss med lastplan i tre våningar. Vid alla lastöppningar var hisschaktet försett med dörrar och bommar, men utan någon i samband med hissens manövrering varande förreglingsanordning. Hisskorgen var öppen och avsedd för skrymmande gods. Säkerhetsspärr var icke anordnad på korgen. Hissens manövrering skedde utanför hisstrumman medelst en vid sidan av densamma genom samtliga våningar framdragen pådragningsstång. I andra våningen, varest hissmaskineriet var anbragt på högra sidan och helt nära hisschaktet, sker dock manövreringen medelst spak, direkt på maskineriet. Över hissdörrarna funnos anslag med förbud för persontrafik.

Vid olyckstillfället var hisskorgen i andra våningen lastad med en låda trävaror, och hade en arbetare P. placerat sig på densamma. En annan arbetare R. skulle sätta hissen i gång för uppfart till tredje våningen. Hissdörrarna och bommen hade ställts öppna, emedan R. hade för avsikt att placera sig på hisskorgen, sedan denna kommit igång. Vid igångsättningen av hissmaskineriet, som på grund av denna avsikt torde hava skett hastigt och möjligen något oförsiktigt, brast linan och hisskorgen föll ned till bottenvåningen. P. ådrog sig härvid brott å högra underbenet. R. synes icke observerat korgens nedstörtande så tidigt, att han förmått avstå från avsikten att hoppa in i hissen utan föll efter ned i schaktet. I fallet slog han huvudet mot korgens L-järnsbygel, och döden synes hava följt omedelbart.

30. L. var jämte ett par kamrater sysselsatt med lastning av stockar på en timmerkälke. Sedan en del stockar lastats observerades, att järnkättingen ej var sträckt, varför L. och en annan arbetare satte var sin spak framför bakkälken och bände bakåt. Samtidigt manade de på hästen, så att denne gick några steg framåt. Härvid slogos de båda spakarna framåt, så att den ena träffade L. i tinningen, där ett litet sår uppstod. L. fortsatte emellertid pålastningen, men när denna var avslutad, och han skulle köra, kände han sig illamående, varför han bad en av kamraterna övertaga tömmarna. När denne kört ett stycke, vände han sig om för att se efter L. men kunde icke upptäcka honom. Han vände då tillbaka och fann L. liggande sanslös på vägen. L. fördes till en timmerkoja, där han en kort stund återfick medvetandet, men efter en timme inträdde döden.

31. S. och en kamrat voro sysselsatta med att bära maskindelar från fabriksgården in i fabriken. För att sålunda bära ett kugghjul vägande c:a 90 kg. trädde de en träspak genom centrumhålet, varefter de lade upp spaken på axlarna. S. som gick först halkade efter några steg och föll åt sidan, varvid han slog huvudet i några vid vägen liggande stockar. Kugghjulet, som hängde löst på spaken, gled vid fallet ned mot marken och träffade S. i huvudet. S. förlorade medvetandet och blod började strömma ut genom näsa och mun. Han fördes omedelbart till sitt hem, där han strax därefter avled.

32. Ett arbetslag om fem personer, däribland A., voro sysselsatta med riktning av spåret och inläggning av sliprar i en 185 m. lång tunnel. Denna var liksom hela den övriga sträckan försedd med två spår, av vilka det ena användes för tåg i riktning mot G. och det andra för tåg i motsatt riktning. Emedan ett tåg passerade tunneln i riktning mot G. hade samtliga arbetare förflyttat sig över i det andra spåret. Då detta tågs sista vagn befann sig på utgång ur tunneln, blev lokomotivet till ett annat tåg, som gick i motsatt riktning, synligt i tunnelmynningen. Förmannen för laget, som hade kännedom om, att sistnämnda tåg var att vänta, varnade omedelbart arbetarna genom att ropa: »Se upp i spåret». Alla uppfattade varningen utom A., som hade sin uppmärksamhet riktad efter det redan passerade tåget. Tillföljd av röken från sistnämnda tågs lokomotiv var utsikten i tunneln vid tillfället ganska dålig. A. slungades av det ankommande lokomotivet 40 m. från den plats där han stått, och upptogs livlös.

Författningar rörande sociala frågor

(inklusive folkhushållningsfrågor).
(Forts.)

I Svensk Författningssamling hava under tiden 1—30 april 1919 publicerats följande författningar rörande sociala (folkhushållnings-)frågor.

N:r		Daterad.
122.	K. kung. ang. upphävande av kung. den 9 okt. 1917 ang. tillsyn å efterlevnaden av förbud mot mältning av spannmål	1 april
123.	K. kung. ang. visst undantag från föreskriften i kung. den 20 sept. 1918 ang. inställande av brännvinsbränningen under tillverkningsåret 1 okt. 1918—1 maj 1919	28 mars
127.	K. kung. ang. upphävande i vissa avseenden av förordn. den 31 juli 1917 ang. reglering av handeln med fodermedel	4 april
128.	K. brev ang. visst undantag från förbudet att använda halm till förpackning	1 »
135.	K. kung. ang. upphävande av vissa förbud mot utförsel ur riket av varor	8 »
140.	K. kung. ang. upphävande av vissa författningar, som med anledning av krigsförhållandena meddelats i fråga om regleringsåtgärder, maximipris och transportförbud rörande mjölk, grädde, smör och ost m. m.	15 »
141.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 8 nov. 1918 med vissa föreskrifter för reglering av handeln med kalvkött	15 »
142.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 22 juli 1918 ang. förbud mot tillverkning och försäljning av surrogat för mjöl av spannmål	15 »
143.	K. kung. ang. upphävande i vissa avseenden av förordn. den 31 juli 1917 ang. reglering av handeln med fodermedel	15 »
146.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 13 juli 1917 ang. reglering av bränsleförbrukningen m. m.	28 mars
164.	Lag om fortsatt tillämpning av förfoganderättslagen den 26 april 1918	25 april
165.	K. förordn. ang. fortsatt tillämpning av förordn. den 26 april 1918 med närmare bestämmelser för verkställighet av förfoganderättslagen	25 »
166.	Lag om fortsatt tillämpning av lagen den 30 april 1918 om fastställande av högsta pris å vissa varor	25 »
167.	Lag om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäliga pris	25 »
168.	K. kung. om fortsatt tillämpning av 2—12 §§ lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäliga pris	25 »
184.	K. kung. ang. fortsatt giltighet av vissa författningar och förordnanden, som meddelats med avseende å utomordentliga, av krig föranledda förhållanden	25 »
185.	K. kung. ang. fortsatt giltighet av vissa författningar och förordnanden ang. maximipris	25 »
186.	K. kung ang. uppgifter om användningen av odlad jord samt om antalet husdjur år 1919	25 »
191.	K. kung. om upphävande av vissa kungörelser ang. förbud mot utförsel av renkött från Norrbottens län samt av fisk från Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län	29 »

Kortare meddelanden.

— Sociala frågor i allmänhet. —

Förslag till reglering av mellan Frankrike och Italien flyttande arbetares rättsförhållanden. Sedan någon tid hava mellan Frankrike och Italien underhandlingar pågått om avslutande av ett fördrag, varigenom från det ena till det andra landet flyttande arbetare i fråga om arbetsvillkor och i arbetarskyddshänseende m. m. skulle tillförsäkras samma rättigheter som de inhemska. Från Frankrike förekommer ingen nämnvärd invandring till Italien, varemot från detta land en stark temporär inflyttning äger rum till Frankrike; önskemålen om utfärdande av bestämmelser av ovan antydd art utgå också särskilt från Italien. Från italiensk sida har ock framställts ett förslag till överenskommelse, vilken enligt ett franskt pressreferat skulle i huvudsak innehålla följande:

Likställighet mellan inhemska och inflyttade arbetare fastslås i avseende på arbetslön, socialförsäkring och arbetarskydd i enlighet med i båda länderna gällande lagstiftning å dessa områden.

Transport av individuella avräkningar från en socialförsäkringskassa till en annan medgives. Sådan transport ger rätt till förmåner, som härleda sig från de båda staternas sociala understöds- och försäkringslagar. Formerna för och detaljerna vid tillämpandet av denna princip fastställas genom ett särskilt reglemente, i vilket ock skall bestämmas, att flyttande arbetare, som återvänder till hemlandet, innan han i det främmande landet vistats så lång tid, som föreskrivits för att socialförsäkringskassorna må uppbära statsbidrag, skall åtnjuta denna förmån i förhållande till det antal år, han tillhört sådana kassor i Frankrike eller Italien.

Likställighet skall råda med hänsyn till fackliga rättigheter och garantier, och gällande föreskrifter, på grund varav arbetare av främmande nationalitet kunna bliva föremål för mindre fördelaktig behandling än de inhemska, skola, speciellt i vad som rör rätten till arbete, icke tillämpas på italienare i Frankrike och fransmän i Italien.

Fransmän och italienare skola åtnjuta samma rättigheter beträffande fiske å de båda ländernas sjöterritorier. Rättigheter och förmåner med hänsyn till egnahemsväsendet i stads- och landskommuner garanteras fransmän bosatta i Italien och vice versa. De inflyttade skola hava tillträde till alla undervisningsanstalter i det främmande landet; för deras barn böra skolor inrättas, där de kunna erhålla undervisning i sitt modersmål.

Meningsskiljaktigheter beträffande tolkningen eller tillämpningen av fördraget skola avgöras genom skiljedom enligt principen om lika behandling.

Fördraget skall gälla under en tid av fem år, men giltigheten kan genom tyst överenskommelse förlängas under obegränsad tid. Därest det uppsäges, träder det ur kraft ett år efter den dag, då uppsägningen skett.

— Kollektivavtal, arbetsavtal m. m. —

Kollektivavtal i Nederländerna år 1918. De kollektiva avtalens utbredning inom olika näringsgrenar under år 1918 framgår av nedanstående sammanställning:

	Antal ingångna avtal	Antal utgångna avtal	Antal gällande avtal 1 jan. 1918	Antal gällande avtal 1 jan. 1919
Jord- och stenindustri	4	3	8	9
Grafisk industri	—	—	6	6
Byggnadsverksamhet	173	103	161	231
Kemisk-tekn. industri	4	1	1	4
Trävaruindustri	66	18	229	277
Beklädnadsindustri	32	7	151	176
Läderindustri	3	—	6	9
Gruvdrift	7	3	2	6
Metallindustri	34	81	130	83
Pappersindustri	1	—	1	2
Textilindustri	5	1	8	12
Livsmedelsindustri	76	74	116	118
Jordbruk	32	16	10	26
Handel	14	10	34	38
Land- o. sjötransport	6	18	48	36
Försäkringsrörelse	—	—	1	1
	457	**335**	**912**	**1 034**

Enligt den förut i Soc. Medd. (årg. 1918, sid. 377) återgivna redogörelsen över kollektivavtalens utbredning under år 1917, skulle antalet vid sagda års slut gällande avtal hava uppgått till 894. Såsom av ovanstående tabell framgår, har denna preliminära siffra måst ökas med 18 avtal, som enligt senare inkomna uppgifter blivit ingångna före årsskiftet. Antalet under år 1917 ingångna avtal utgjorde på grund härav rätteligen 487, i stället för 469, som förut uppgivits. Uteslutet är ej heller, att en liknande modifikation får göras beträffande 1918 års siffror. Av de 1 034 avtal, som enligt den nu föreliggande statistiken angivits vara gällande den 1 jan. 1919, hava nämligen ej mindre än 98 — därav 43 inom byggnadsverksamheten, 26 inom livsmedelsindustrien och 21 inom beklädnadsindustrien — betecknats såsom osäkra såtillvida, att uppgifter ännu ej inkommit om, huruvida desamma varit prolongerade utöver nämnda tidpunkt

(Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek.)

Avdrag för familjeförsörjare vid 1919 års taxering.[1] Enligt av Kungl. Maj:t den 18 mars 1919 utfärdad förordning (Sv. F. 19. nr 97) må vid 1919 års taxering till bevillning för inkomst- och förmögenhetsskatt här i riket mantalsskriven svensk medborgare, vilken har att på grund av försörjningsplikt underhålla ett eller flera barn, som vid årets början icke fyllt 15 år, av taxeringsmyndighet, efter prövning av behovet i varje fall, medgivas särskilda avdrag enligt följande grunder.

Vid *bevillningstaxeringen* må för skattskyldig, som icke taxeras till inkomst- och förmögenhetsskatt för ett belopp av mera än 3 000 kronor, den i den skattskyldiges mantalsskrivningsort efter avdrag enligt 12 § i gällande bevillningsförordning återstående beskattningsbara inkomst nedsättas, om den skattskyldiges sammanlagda årsinkomst uppgår till:

	under 1 500 kr.	1 500— 2 499 kr.	2 500— 2 999 kr.
	%	%	%
för ett barn . . . . . med högst	20	15	5
» två » . . . . . » »	30	20	10
» tre » . . . . . » »	40	25	10
» fyra eller flera barn . . . . . » »	50	30	15

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1917, sid. 492 och årg. 1918, sid. 498.

Vid samma taxering må skattskyldig, som icke taxeras till inkomst- och förmögenhetsskatt för ett belopp av mera än 3 000 kr., med hänsyn till årsinkomstens eller försörjningspliktens storlek eller ock till annan på skatteförmågan väsentligt inverkande omständighet samt utan hinder därav, att avdrag enligt ovan anförda bestämmelser medgivits, åtnjuta nedsättning av den i den skattskyldiges mantalsskrivningsort efter avdrag enligt 12 § bevillningsförordningen återstående beskattningsbara inkomst, med högst 30 %, om den skattskyldiges sammanlagda årsinkomst ej uppgår till 1 000 kr., med högst 20 %, om berörda årsinkomst uppgår till 1 000 men ej till 2 000 kr., och med högst 10 %, om samma årsinkomst uppgår till 2 000 men ej till 3 000 kr.

Dessa avdrag skola medgivas, såvida icke taxeringsmyndigheten efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall finner den skattskyldige därav icke vara i behov.

Den nedsättning i det taxerade beloppet, som enligt 19 §, 2 mom. förordningen om *inkomst- och förmögenhetsskatt* tillkommer skattskyldig, skall ökas till 300 kr. för varje barn, om det taxerade beloppet ej överstiger 4 000 kr. och eljest till 200 kr. för varje barn. För barn, som självt åtnjuter inkomst, äger dock skattskyldig att tillgodonjuta dylikt avdrag, allenast om och i den mån barnets inkomst understiger beloppet av den för barnet ifrågakommande nedsättning.

Vid samma taxering skall dessutom såsom skattefritt avdragas, om det taxerade beloppet ej överstiger 3 000 kr., ett belopp av 400 kr., och om det taxerade beloppet överstiger 3 000 kr. men ej uppgår till 6 000 kr., ett belopp av 200 kr.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under februari 1919. Läget å den engelska arbetsmarknaden karakteriserades jämväl under februari månad av de genom övergången från krigs- till fredsförhållandena uppkomna rubbningarna av den industriella verksamheten. Antalet arbetslösa inom fackorganisationerna i procent av hela det redovisade medlemsantalet utgjorde vid månadens slut 2·8 mot 2·5 närmast föregående månad och 0·9 under februari 1918.

Antalet arbetslösa bland de jämlikt 1911 och 1916 års lagar arbetslöshetsförsäkrade i procent av hela antalet försäkrade utgjorde vid slutet av februari månad 10·7 mot 9·9 vid föregående månads slut och 0·9 motsvarande tid föregående år. Antalet arbetslösa inom yrken, som icke inbegripas under arbetslöshetsförsäkringslagen, uppgick till 567 335.

Enligt den statistik, som upprättats av den statliga understödsfonden för dem, vilka genom krigets avslutande blivit utan sysselsättning, utgjorde antalet i hären icke inskrivna arbetslösa varje fredag under februari månad resp. 670 433, 719 950, 748 311 och 782 368. Antalet demobiliserade, som kommit i åtnjutande av understöd, utgjorde vid slutet av februari 166 257.

Antalet på arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetssökande uppgick den 28 februari till 416 150 män och 549 261 kvinnor mot resp. 273 876 och 453 912 den 31 januari. Antalet icke tillsatta platser vid slutet av februari utgjorde 51 369 för män och 63 698 för kvinnor mot resp. 67 318 och 51 881 vid föregående månads slut.

Löneförbättringar (krigstillägg inberäknat) beviljades under månaden till 550 000 arbetare med tillsammans 85 000 pund sterling i veckan. Arbetstiden har reducerats för bl. a. järn- och stålarbetare, vilka erhållit åtta timmars skift, samt för vagnmakare och arbetarna inom de kemiska industrierna, för vilka 47 timmars arbetsvecka införts.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under februari 1919. Läget å den tyska arbetsmarknaden under februari 1919 karakteriseras i Reichsarbeitsblatt i följande ordalag:

»Enligt till det statistiska riksämbetsverket inkomna uppgifter tedde sig den ekonomiska situationen under februari lika ogynnsam som under föregående månad, även om arbetslöshetssiffran något sjunkit på grund av vissa smärre och lokalt begränsade förbättringar å arbetsmarknaden under månadens senare hälft.

Antalet arbetslösa, som vid början av februari uppgick till 999 369, hade den 19 stigit till 1 100 889, men nedgick under de första dagarna av mars till 1 076 368. Arbetslöshetssiffran för Gross-Berlin utvisade visserligen vid slutet av februari ökning vid jämförelse med månadens början (260 917) men sjönk från 276 582 den 26 februari till 274 835 den 28.

På grund av bristen på råvaror, de växande kommunikationssvårigheterna — vagnbrist, täta blockeringar av viktiga järnvägssträckor, oregelbundenheter jämväl vid styckegodstransporten — den till följd av oroligheter i de schlesiska koldistrikten och Ruhrområdet alldeles otillräckliga koltillförseln ävensom av de utomordentligt höga lönerna i förening med förkortad arbetstid och den till följd av stigande arbetsovillighet minskade arbetsprestationen minskades produktionen inom alla företag alltmer. Många av dessa torde icke vidare kunna sysselsätta arbetarna blott med tillfälliga arbeten; också hava allt flera företag tvungits att nedlägga driften och avskeda arbetarna. Avbrytandet av förbindelserna med Rhenprovinsen—Westfalen och Saardistriktet visar sig också vara synnerligen ödesdigert. Den onaturliga skilsmässan mellan dessa nära sammanhängande områden kommer i längden att medföra ekonomiska skadeverkningar av svåraste slag. Avsättningsmöjligheterna i in- och utlandet kunde i stort sett betecknas såsom icke ogynnsamma; i hemlandet motverkades de emellertid genom de synnerligen kännbara trafikinskränkningarna i lika hög grad som återupptagandet av förbindelserna med utlandet försvårades genom blockadens fortsättande. De till följd av arbetstidens begränsning i förening med stigande löner och råvarupriser stegrade tillverkningskostnaderna äro så betydande, att man redan av denna grund tills vidare icke kan räkna med någon konkurrensförmåga å världsmarknaden. Alla viktigare industrigrenar företedde alltjämt samma ogynnsamma läge som under föregående månad, även om här och var en viss förbättring kunde förmärkas. Särskilt inom järnindustrien har situationen på grund av den under de senare månaderna alltmera skärpta bristen å malm så tillspetsat sig, att det måste räknas med en fullständig ruinering av denna industri. — Även inom pappers-, läder-, trä-, choklad- och tobaksindustrierna var situationen särdeles bekymmersam.»

Enligt sjukkassornas redovisning för sina i arbete varande medlemmar hade dessas antal den 1 mars sedan den 1 februari ökats med 158 408 eller 2·1 %. De manliga sjukkassemedlemmarnas antal företedde en ökning av 221 707 eller 5·0 %, under det att de kvinnligas minskades med 63 299 eller 2·0 %. Den icke oväsentliga ökningen av de manliga medlemmarna är delvis att tillskriva skyldigheten för arbetsgivarna att åter anställa hemvändande soldater.

Av 2 616 732 redovisade medlemmar av 29 fackförbund voro vid slutet av februari 157 558 eller 6·0 % arbetslösa mot 6·5 % vid slutet av föregående månad samt resp. 0·8, 1·6, 2·8, 5·1 och 3·7 % under februari månad åren 1918, 1917, 1916, 1915 och 1914.

Enligt arbetsförmedlingsstatistiken kommo under februari månad på 100 lediga platser för män 205 arbetssökande (mot 188 under föregående månad och 58 under februari 1918) samt på 100 lediga platser för kvinnor 203 arbetssökande (mot 217 under föregående månad och 93 under februari 1918)

(Reichsarbeitsblatt).

— Ut- och invandring. —

Utvandringen från Sverige under första kvartalet år 1919. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar under första kvartalet år 1919 uppgick till 481 personer, varav 202 män och 279 kvinnor. Av utvandrarna emigrerade sammanlagt 467 personer över Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg samt 14 över Kristiania, Trondhjem och Bergen. Däremot ägde ingen utvandring rum över Danmark. Från annat land utvandrade 19 personer över svenska hamnar.

De i Sverige hemmahörande emigranterna befordrades från ovannämnda svenska och norska hamnar i följande antal:

	januari	1 9 februari	1 9 mars	jan.—mars	1918 jan.—mars
Stockholm	41	24	55	120	89
Malmö	27	28	70	125	28
Hälsingborg	—	6	1	7	—
Göteborg	59	20	136	215	40
Kristiania	7	1	1	9	8
Trondhjem	—	—	2	2	1
Bergen	—	3	—	3	1
Köpenhamn	—	—	—	—	2
Summa	**134**	**82**	**265**	**481**	**169**

Under första kvartalet år 1918 utvandrade 169 svenska personer, och vid jämförelse härmed företer sålunda emigrationen under samma tid innevarande år en ökning av 312.

Emigrationen under första kvartalet 1919 fördelade sig, i den mån den gått över någon av de förut nämnda svenska och norska hamnarna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Över svenska hamnar	Över norska hamnar	Summa år 1919	Summa år 1918
Stockholms stad	51	—	51	27
Stockholms län	7	1	8	13
Uppsala »	2	—	2	1
Södermanlands »	9	—	9	4
Östergötlands »	15	—	15	7
Jönköpings »	20	3	23	8
Kronobergs »	13	—	13	5
Kalmar »	16	—	16	3
Gottlands »	—	—	—	—
Blekinge »	16	2	18	8
Kristianstads »	41	—	41	—
Malmöhus »	74	—	74	17
Hallands »	16	—	16	1
Göteb. o. Bohus »	46	—	46	29
Älvsborgs »	19	—	19	6
Skaraborgs »	14	—	14	3
Värmlands »	21	1	22	4
Örebro »	11	1	12	4
Västmanlands »	8	1	9	1
Kopparbergs »	23	—	23	8
Gävleborgs »	21	2	23	1
Västernorrlands »	13	—	13	10
Jämtlands »	4	—	4	—
Västerbottens »	3	3	6	—
Norrbottens »	4	—	4	9
Summa	**467**	**14**	**481**	[1] **169**

Härtill komma de 19 emigranter, vilka såsom nämnts från annat land utvandrat över svenska hamnar. Inalles befordrades alltså på denna väg 500 utvandrare.

De i Sverige hemmahörande utvandrarnas fördelning på vissa *åldersgrupper* framgår av följande översikt:

[1] Härav hade 2 utvandrat över danska hamnar.

	Män		Kvinnor			
	Antal	%	Antal	%	Summa	%
Under 15 år	43	21·3	36	12·9	79	16·4
15—20 »	60	29·7	40	14·3	100	20·8
20—30 »	24	11·9	93	33·3	117	24·3
30—40 »	31	15·3	51	18·3	82	17·1
40—50 »	25	12·4	23	8·3	48	10·0
50 år och däröver	19	9·4	36	12·9	55	11·4
Summa	**202**	**100·0**	**279**	**100·0**	**481**	**100·0**

Av samtliga 481 utvandrare tillhörde sålunda 117 eller 24·3 % åldersgruppen 20—30 år, 100 eller 20·8 % gruppen 15—20 år och 82 eller 17·1 % gruppen 30—40 år. Barn under 15 utgjorde 16·4 % av hela antalet, och 21·4 % hade uppnått 40 års ålder.

I fråga om utvandrarnas fördelning efter kön inom olika åldersgrupper förefunnos betydande skiljaktigheter. Ungefär en tredjedel (29·7 %) av männen, men endast något mer än en tiondel (14·3 %) av kvinnorna tillhörde åldersgruppen 15—20 år. Åldersgruppen 20—30 år var talrikast representerad bland kvinnorna med 33·3 % mot 11·9 % bland männen, liksom också åldersgruppen 30—40 år med resp. 18·3 mot 15·3 %.

— Arbetsförmedling. —

Arbetsförmedlingen av sjömän under första kvartalet 1919. I enlighet med de rapporter, som under årets tre första månader från Sveriges redareförenings förhyrningskontor insänts till socialstyrelsen, har verksamheten omfattat sammanlagt 2 344 förmedlade platser, av vilka 16 besatts med utlänningar.

Fördelningen på olika manskapsspecialiteter framgår av nedanstående tabell, därvid för jämförelse även medtagits motsvarande siffror för första kvartalet 1917 och 1918.

	Antal förhyrda sjömän.			Därav utlänningar.		
	jan.—mars. 1917	jan.—mars. 1918	jan.—mars. 1919	jan.—mars. 1917	jan.—mars. 1918	jan.—mars. 1919
Befälhavare	—	—	2	—	—	—
Styrmän	6	10	9	—	—	—
Maskinister	7	8	3	—	—	—
Däcksmanskap	1 322	1 121	1 222	28	6	9
Maskinmanskap	922	702	809	16	1	4
Kökspersonal	298	295	299	8	5	3
Summa	**2 555**	**2 136**	**2 344**	**52**	**12**	**16**

Av de utländska sjömännen voro 3 norrmän, 4 danskar, 7 finländare och 2 av annan nationalitet.

Rapporter hava insänts från 26 förhyrningskontor, av vilka 11 icke förmedlat någon anställning under första kvartalet. Högsta antalet kommer på Göteborg med 1 348, därnäst komma Stockholm med 229, Malmö med 193 och Hälsingborg med 124 förmedlade platser.

Av de uppgifter rörande antalet platssökande sjömän samt lediga platser, som mer eller mindre fullständigt lämnats från förhyrningskontoren, framgår, att arbetslösheten bland sjömännen var ganska avsevärd. Från 14 av de 26 förhyrningskontoren anmäldes sålunda överflöd på arbetskraft, från 5 normal tillgång och från 1 brist. De övriga 6 hava icke lämnat några uppgifter i berörda hänseende.

Från endast 6 hamnar föreligga fullständiga sifferuppgifter, utvisande relationen mellan antal platssökande och antal lediga platser, nämligen: Göteborg med resp. 1 743 och 1 335, Kalmar med 140 och 56, Karlshamn med 125 och 69, Landskrona med 152 och 69, Oskarshamn med 111 och 37 samt Stockholm med 840 och 230.

Medeltalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser för ovannämnda hamnar var 173 och fördelade sig på de skilda orterna med 131 för Göteborg, 250 för Kalmar, 181 för Karlshamn, 220 för Landskrona, 300 för Oskarshamn och 365 för Stockholm.

De under kvartalet förmedlade platserna fördela sig på följande besättningskategorier: befälhavare 2, styrmän 9, maskinister 3, bästemän 14, konstaplar 3, båtsmän 56, timmermän 52, matroser 380, lättmatroser 409, jungmän 291, annan däckspersonal 17, donkeymän 24, smörjare 4, motormän 7, eldare 588, kollämpare 183, annan maskinpersonal 3, stuertar 49, kockar 95 samt annan köks- och uppassarpersonal 155.

— Bostadsförhållanden. —

Betänkande angående hyresstegringsskatt för bostadsändamål. De enligt nådigt bemyndigande av den 15 november 1918 inom civildepartementet den 14 påföljande december tillkallade sakkunniga beträffande vissa bostadsfrågor (1918 års bostadssakkunniga) hava i enlighet med av departementschefen lämnade anvisningar utarbetat och den 1 mars 1919 avgivit *betänkande angående hyresstegringsskatt för bostadsändamål.* Förslaget vilar på det antagandet, att hyrorna i likhet med andra priser ej komma att undgå att röna ett avgörande inflytande av det under krisen minskade penningvärdet, närmast sådant detta kommer till uttryck i stegrade byggnadskostnader. Även om de rådande abnormt höga byggnadskostnaderna komma att i någon mån nedgå, torde de dock, anse de sakkunniga, svårligen återgå till samma nivå som före kristiden. På grund härav torde en fortgående stegring av hyrorna oundvikligen äga rum, tills jämviktsläge inträder mellan byggnadskostnader och hyror. Denna utjämning innebär en betydligt ökad avkastning å det äldre, under billigare byggnadstider producerade bostadsbeståndet. Den sålunda uppkomna merhyresinkomsten, kan, givetvis sedan de ökade utgifterna för ränta, underhåll m. m. avdragits, väsentligen betecknas såsom en av kristiden framkallad oförtjänt inkomstökning. Ehuru denna vinst på grund av sin natur inhöstas senare än annan s. k. krigskonjunkturvinst, har den ansetts lämpligen böra i likhet med denna göras till föremål för särskilda beskattningsåtgärder. Med dessa utgångspunkter föreslå de sakkunniga, att nettoökningen av hyresinkomst, beräknad i regel på grundval av hyrorna under hyresåret 1914—15, skall vart och ett av åren 1920—24 taxeras till särskild skatt, benämnd hyresstegringsskatt. Skatteprocenten varierar enligt vissa grunder mellan lägst 15 och högst 30 %. Vidare föreslås för speciella fall vissa modifikationer, åsyftande lindring i eller full befrielse från skatten. Såsom tillämplighetsområde för beskattningsåtgärderna föreslås städer och stadsliknande samhällen samt de delar av landsbygden, där hyresstegringslagen på grund av särskilt förordnande äger tillämpning vid utgången av år 1919.

De inflytande skattemedlen skola enligt förslaget avsättas till en särskild fond, benämnd statens bostadsfond, att användas uteslutande för bostadsändamål. Härvid har subventionering av bostadsproduktionen i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som tillämpats vid fördelningen av de för hithörande ändamål av 1917 och 1918 års riksdagar beviljade anslagen om resp. 4 och 3 mill. kronor, ansetts närmast böra komma i betraktande, och hava de sakkunniga förordat, att redan under innevarande år 20 mill. kronor skulle, på närmare angivet sätt, förskottsvis tillhandahållas kommunerna såsom dylik subvention ur den blivande fonden.

Slutligen torde förtjäna framhållas, att förslaget icke äger något direkt samband med den blivande utformningen av hyresstegringslagstiftningen.

Förslaget har icke föranlett någon Kungl. Maj:ts proposition till 1919 års riksdag.

Prisstegringen å byggnadsmaterial under krigstiden. Ur en i »Meddelanden från Stockholms handelskammare» årg. 1919, h. 3, införd artikel rörande affärsläget 1918 må anföras följande siffror, som utvisa den ungefärliga prisstegringen under åren 1914—1918 i Stockholm för vissa byggnadsmaterialier.

Å *cement* hade priset vid slutet av år 1918 sedan 1914 ökats med omkring 240 %. *Murtegel* kostade per 1 000 styck före kriget c:a 40 kr. och den 15 december 1918 c:a 175 kr.; prisstegringen belöpte sig sålunda till omkring 340 %. Den procentiska stegringen av priserna å *rörledning- och värmeledningsarbeten* under tiden 1914—december 1918 utvisas av följande översikt:

	Ungefärlig prisstegring 1914—dec. 1918 %		Ungefärlig prisstegring 1914— dec. 1918 %
Gjutna rör	340	Kranar o. andra metallarbeten	210
Smidda » , ogalvaniserade	270	Radiatorer	325
» » , galvaniserade	345	Emaljgods	280
Glaserade lergodsrör	185	Porslin	235
Kopparrör	400	Lin	685
Bly	385	Hampblånor	450
Tenn	160		

Under år 1918 fortgick prisstegringen för en stor del av dessa artiklar, under det att priserna å andra icke förändrades (ogalvaniserade rör, kopparrör, bly, metallarbeten, emaljgods och hampblånor); för tenn ägde mot slutet av året en betydlig prissänkning rum till följd av import efter fientligheternas inställande.

Å *trävaror* hade enligt trävaruhandlarnas medelnoteringar till konsumenter i Stockholm priserna i november 1918 sedan tiden omkring krigsutbrottet ökats på följande sätt:

Hyvlade trävaror:	Ungefärlig prisstegring 1914—nov. 1918 %	*Ohyvlade trävaror:*	Ungefärlig prisstegring 1914—nov. 1918 %
Golvträ, furu, kvistrent . 1½″ × 4″ — 7″	80	Utskott . . . . 3″, 2½″, 2″ × 6″ × 9″	135
» » helrent . 1½″ × 4″ — 7″	95	» . . . . 1″, 2″ × 4″ — 5″	150
» » halvrent . 1½″ × 4½″ — 7″	160	» . . . . 1″ × 6″ — 9″	140
» » » . 1½″ × 4″	175	» råspånt . 3″, 2½″, 2″ × 6″ — 9″	140
» gran » . 1½″ × 4½″ — 7″	190	» » . 1″ × 4″ — 5″	155
» » » . 1½″ × 4″	200	Bjälkar . . . . 10″ högkant	200
Slätspåntade bräder . . 1″ — 5″	160	Sparrar, bilade	200
Pärlspåntade » . . 1″ × 4″	150	» sågade	190

— Nykterhetsrörelsen. —

Medlemsantalet i de större svenska nykterhetssällskapen åren 1909—1918. Medlemsantalet i de större svenska nykterhetssällskapen under vart och ett av åren 1909—1918 framgår av följande tabell:

Nykterhetssällskap	Antal medlemmar under år									
	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918
Goodtemplarorden .	205 510	227 261	222 793	222 581	224 934	226 321	227 089	230 468	231 030	233 182
Blå bandet	106 194	103 787	104 652	105 286	103 144	104 381	103 935	102 595	99 437	97 427
Templarorden . . .	58 522	54 485	55 452	54 955	51 528	49 584	46 987	47 127	45 908	45 077
Nationalgoodtemplarorden	45 320	43 899	43 783	42 572	41 579	38 938	36 078	34 524	31 619	30 445
Verdandi	26 337	23 619	20 357	23 803	23 003	23 446	23 113	23 845	21 261	19 169
S. S. U. H.	11 376	10 889	9 261	9 676	9 317	8 909	7 960	6 812	6 465	5 936
Vita bandet	5 743	5 786	5 903	6 456	6 998	7 259	8 928	8 465	9 099	9 155
Summa	459 002	469 676	462 201	465 229	460 503	458 833	454 090	453 836	444 819	440 391

Under den tioårsperiod, tabellen omfattar, nådde nykterhetssällskapen sitt högsta medlemsantal under år 1910, då omkring 470 000 personer voro enrollerade i dessa föreningar. Från och med 1913 börjar emellertid medlemsantalet sakta sjunka och hade under år 1918 nedgått till omkring 440 000.

I vad mån nykterhetssällskapens medlemmar under åren 1917 och 1918 fördelade sig på äldre och yngre personer, framgår av efterföljande tablå:

Nykterhetssällskap:	År 1917 Äldre medl.	Yngre medl.	Tillsammans	År 1918 Äldre medl.	Yngre medl.	Tillsammans
Goodtemplarorden	144 507	86 523	231 030	144 413	88 769	233 182
Blå bandet	83 787	15 650	99 437	82 204	15 223	97 427
Templarorden	36 478	9 430	45 908	35 916	9 161	45 077
Nationalgoodtemplarorden	24 162	7 457	31 619	22 987	7 458	30 445
Verdandi	16 306	4 955	21 261	14 747	4 422	19 169
S. S. U. H.	—	6 465	6 465	—	5 936	5 936
Vita bandet	8 099	1 000	9 099	8 155	1 000	9 155
Summa	313 339	131 480	444 819	308 422	131 969	440 391

— Arbets- och löneförhållanden. —

Skandinavisk konferens angående arbetstiden inom pappers-, cellulosa- och trämasseindustrierna. På inbjudan av den norska regeringen sammanträdde under tiden 13—15 februari 1919 i Kristiania delegerade från Danmark, Finland, Norge och Sverige för behandling av spörsmålet om arbetstidens längd och indelning inom pappers-, cellulosa- och trämasseindustrierna. Representanter för Sverige voro f. statsrådet E. Biesért, förtroendemannen C. J. J:son Söder, direktören R. Palmgren, förtroendemannen C. O. Strand och konsuln H. Wulff. De delegerade uttalade å detta möte sin principiella anslutning till dygnets indelande i tre skift i avdelningar med kontinuerlig drift inom ifrågavarande industrier. Med hänsyn till arbetsveckans längd och vissa detaljfrågor beslöto de delegerade att fortsätta förhandlingarna å ett nytt sammanträde den 3 april i Stockholm. Nämnda dag sammankommo ock de delegerade därstädes, och fortgingo förhandlingarna till den 5 april, då konferensen upplöstes.

Beträffande arbetsveckans längd m. m. framlades härvid efter gruppvis hållna enskilda överläggningar mellan arbetsgivare- och arbetarrepresentanterna samt de opartiska ledamöterna inom de olika ländernas delegationer tre förslag till mötesuttalande.

Under framhållande av att det inom ifrågavarande industrier förekommer två slag av kontinuerligt skiftarbete, nämligen dels helt kontinuerlig drift, som icke avbrytas under sön- och heldagar, dels sådan kontinuerlig drift, som kan avbrytas under nämnda dagar, ville *arbetsgivarrepresentanterna* hava uttalat, att om konferensen anslöte sig till en allmän genomsnittlig arbetstid vid skiftarbete av 48 timmar per vecka, så skulle det ske under förutsättning, att det gåves möjlighet till dispensation för såväl helt kontinuerlig drift, vid vilken det skulle kunna arbetas 56 timmar per vecka eller 168 timmar per tre veckor, som för annan kontinuerlig drift, där arbetet hittills överenskommits eller överenskommes att fortgå i 19 skift per vecka och där arbetstiden därför framdeles skulle kunna vara 152 timmar per tre veckor. Dessutom skulle övertidsarbete få förekomma för utförande av vissa särskilda arbeten ävensom när oväntad arbetsforcering uppstår, dock ej under längre tid än 10 timmar per vecka eller 300 timmar per år.

Arbetarrepresentanterna uttalade sin anslutning till kravet på 48 timmars arbetsvecka vid kontinuerlig drift, men ansågo, att då nu gällande arbetstidslagar i Danmark och Finland medgiva undantag från normalarbetsveckan på 48 timmar och i Sverige förelåge proposition angående arbetstidens reglering med undantagsbestämmelser från den allmänna arbetstiden, medan en i Norge framlagd proposition i ämnet icke innehöllo bestämmelser om dylika undantag, konferensen borde förbigå spörsmålet, huruvida och i vilken utsträckning undantag från den allmänna arbetstiden borde medgivas, intill dess lagförslagen i de ifrågavarande länderna blivit behandlade och avgjorda. Det påbörjade samarbetet för ernående av ensartade arbetstidsbestämmelser borde därför fortsättas.

De *opartiska representanterna* föreslogo, att konferensen skulle såsom önskemål uttala, dels att vid skiftarbete inom förenämnda industrier måtte införas en arbetsvecka av högst 48 timmar i genomsnitt per arbetare och att söndagsarbetet måtte inskränkas till det minsta möjliga, dels att de i resp. länders lagstiftning beträffande arbetstid föreliggande möjligheterna till sådan från de i regel gällande bestämmelserna avvikande anordning av arbetstiden, som med hänsyn till tvingande tekniska omständigheter eller övermäktig utländsk konkurrens för viss tid befunnes nödvändig, måtte i dessa länder tillämpas möjligast enhetligt och dels slutligen, att sådana avvikelser från gällande allmänna bestämmelser angående arbetstiden i de nordiska länderna icke, för såvitt avvikelserna vore av större räckvidd, måtte för pappers-, cellulosa- och trämasseindustriernas vidkommande medgivas, utan att representanter för samtliga dessa länder satts i tillfälle att härom överlägga.

En av de delegerade, som anslutit sig till sistnämnda reservationsförslag, framlade sedermera för egen del ett särskilt förslag till uttalande.

Sedan en särskild kommitté av delegerade för de olika meningsgrupperna tillsatts för att om möjligt på grund av de framkomna förslagen avfatta ett uttalande, varom enighet kunde vinnas mellan samtliga delegerade, framlades av denna kommitté ett förslag, som efter vidtagna mindre ändringar vid skedd omröstning mellan framkomna förslag såsom mötets beslut godtogs i denna lydelse:

»Det har under mötet visat sig vara enighet mellan de delegerade om det berättigade i princip i en arbetsordning med indelning av dygnet i 3 skift inom avdelningar med kontinuerlig drift i de industrier, som omfattas av konferensens överläggningar.

I avseende å arbetsveckans längd m. fl. detaljfrågor har vid konferensen icke uppnåtts fullständig enighet, utan hänvisas härutinnan till vid mötet framkomna särskilda förslag.

Emellertid uttalar konferensen, att om i de särskilda länderna lagar komma att bliva gällande innefattande en maximalarbetstid av 48 timmar per arbetare och vecka, konferensen anser sig kunna förorda;

att en genomsnittlig dylik arbetstid tillämpas även för skiftarbete inom här ifrågavarande industrier, dock under förutsättning att genom särskilda bestämmelser i lagarna möjlighet gives till sådan avvikande anordning, som med hänsyn till dessa industrier berörande tekniska och ekonomiska omständigheter, kan för viss tid finnas nödvändig;

att dylika bestämmelser i möjligaste mån bliva enhetliga och tillämpas efter lika grunder; samt

att för den skull avvikelser från den lagstadgade maximalarbetstiden, för såvitt avvikelserna äro av större räckvidd, icke må i ett land medgivas, utan att vederbörande myndigheter samt arbetsgivar- och arbetarorganisationer i de övriga länderna satts i tillfälle att därom uttala sig.«

Mot vissa delar av mötesbeslutet reserverade sig två svenska och två norska delegerade (arbetsgivarrepresentanter), varjämte en finsk delegerad anhöll att få till protokollet antecknat, att han icke deltagit i omröstningen.

Vidare beslöts, att de särskilda ländernas delegationer skulle meddela resp. länders regeringar, att delegationerna ansåge sitt arbete för närvarande avslutat, men samtidigt framhålla önskvärdheten av att, därest lagar om begränsning av arbetstiden skulle bliva gällande i de olika länderna och i dessa lagar, på sätt konferensen förordat, möjlighet beretts till avvikande anordning för här ifrågavarande industriers vidkommande, delegationernas arbeten måtte få fortsättas för uppnående, såvitt möjligt, av enhetlighet i ovan angivna avseende.

Avtal rörande arbetstidens begränsning inom industri och hantverk i Danmark. Den 13—15 januari 1919 ingingo de danska arbetsgivarnas och arbetarnas huvudorganisationer (»Dansk Arbejdsgiver-og Mesterforening» samt »De samvirkende Fagforbund i Danmark») en överenskommelse, enligt vilken bland annat den förutvarande dagliga arbetstiden inom industri och hantverk skulle förkortas till 8 à 9 timmar (jfr Sociala Meddelanden 1919, h. 2, sid. 155). Kostnaderna för denna arbetstidsförkortning skulle bäras av arbetsgivarna, vilka förbundo sig att till de fastställda tid- och ackordslönerna betala ett tillägg svarande mot förkortningen. Sedan de nya arbetstidsbestämmelserna börjat tillämpas, har den danska arbetstidskommittén i fråga om vissa större arbetargrupper verkställt en preliminär beräkning av arbetstidens längd per vecka före och efter överenskommelsens ikraftträdande; resultatet härav framgår av efterföljande tablå:

	Antal arbetare	Genomsnittlig arbetstid per vecka: Före överenskommelsen	Efter överenskommelsen	Arbetstidens förkortning per vecka
		Timmar	Timmar	Timmar
Livsmedelsindustri	20 344	55·9	50·8	5·1
Textil- och beklädnadsindustri	19 245	57·1	51·2	5·9
Trävaruindustri	12 974	55·7	50·5	5·2
Läderindustri	6 019	54·0	50·3	3·7
Sten- lervaru- och glasindustri	2 608	52·8	49·5	3·3
Järn- och metallindustri	20 617	55·9	50·1	5·8
Pappers- och grafisk industri	9 287	52·1	49·5	2·6
Byggnadsverksamhet	30 422	57·6	51·3	6·3
Diverse icke fackliga organisationer	74 024	58·2	51·9	6·3
Summa och medeltal	**195 540**	**56·9**	**51·2**	**5·7**

Såsom härav framgår, innebar överenskommelsen en förkortning av veckoarbetstiden med i genomsnitt 5·2 timmar; med en ytterligare förkortning av i genomsnitt 3·2 timmar skulle normalarbetsveckan vara uppnådd. För att undersöka möjligheterna för en avtalsmässig reglering av arbetstiden i överensstämmelse härmed upptogo huvudorganisationerna sedermera nya förhandlingar, vilka ock den 17 maj resulterade i en överenskommelse, enligt vilken 48 timmarsveckan senast den 1 januari 1920 skall vara i princip genomförd inom industri och hantverk. Överenskommelsen har följande lydelse:

»1. Senast den 1 januari 1920 skall den normala arbetstiden utgöra åtta timmar om dagen eller fyrtioåtta timmar i veckan. Härifrån undantagas dock sjöfart, jordbruk och därmed besläktade yrken, och skola jämväl sådana yrken — t. ex. kuskar och eldare — som hava en extra arbetstid utöver den normala, framdeles behålla denna arbetstid utöver åtta timmar. Kontinuerlig drift, för vilken arbetstiden är reglerad genom lag, beröres icke av denna överenskommelse.

2. Den fastställda arbetstiden skall vara effektiv.

3. Vilja arbetsgivare och arbetare inom en yrkesgren införa åtta timmars arbetsdag från en tidigare tidpunkt än den ovan nämnda, kan så ske från den tidpunkt, varom enighet uppnås.

4. Om den dagliga arbetstiden är 9 timmar,[1] skall den likväl i varje fall nedsättas till 8½ timmar från den 1 oktober detta år, dock med samma undantag som ovan nämnts.

5. Bedrives arbete inom olika yrken på samma arbetsplats, skall mellan arbetsgivare och arbetare avtal träffas om samma tid för arbetets början och slut.

6. Medan enligt överenskommelsen mellan huvudorganisationerna den 13 och 15 januari detta år arbetsgivarna buro kostnaderna för den då genomförda förkortningen av arbetstiden, skall detta icke vara fallet vid nu förestående begränsning av arbetstiden.

7. De samvirkende Fagforbunds representanter erkänna:

a. att det från arbetarnas sida ej bör läggas hinder i vägen mot utförande av övertidsarbete i det omfång, som av hänsyn till företagens behov är nödvändigt, samt

b. att det icke skall resas principiellt motstånd mot införande av 2-skift inom sådana yrkesgrenar, beträffande vilka arbetsgivare och arbetare kunna härom ena sig.

8. Med hänsyn till förnyandet av de i år utlupna eller utlöpande, ännu icke förnyade överenskommelser gäller i övrigt avtalet den 13 och 15 januari detta år: jämför dock punkt 3.

9. Det skall tillsättas en nämnd, bestående av fem representanter för vardera parten, med departementschefen Adolph Jensen som ordförande och skiljeman. Till avgörande inför denna nämnd skall varje meningsskiljaktighet beträffande tolkningen av denna överenskommelse hänvisas.»

---

[1] Den högsta medgivna arbetstiden enligt överenskommelsen i januari 1919.

Organisations- och avtalsförhållanden inom Danmarks jordbruk. År 1911 bildades i Danmark ett lantarbetarförbund, som då omfattade 784 medlemmar. Medlemsantalet ökades emellertid efter hand, och vid början av år 1919 hade det stigit till omkring 38 000. Arbetsgivarna började organisera sig först mot slutet av år 1918, och den 17 januari 1919 resulterade dessa organisationssträvanden i bildandet av »Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug i Danmark», bestående av fyra distriktsavdelningar, nämligen för Lolland-Falster, Fyn, Jylland och Sjælland. Såväl arbetsgivar- som arbetarsammanslutningarna äro anslutna till resp. huvudorganisationer, »Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening» samt »De samvirkende Fagforbund i Danmark».

Sedan båda parterna sålunda erhållit kompetenta organ, avslöto dessa den 13 februari 1919 ett riksavtal, varigenom arbets- och löneförhållanden för fasta daglönare samt manliga tjänare (dräng ar) reglerades för tiden 1 maj 1919—30 april 1920.

I detta avtal *fastställes arbetstiden* till 8 timmar per dag under tiden december—februari samt till 9½ timmar under den övriga delen av året med undantag för 6 veckor under skördetiden, då den skall utgöra 10 timmar och utan särskild ersättning må kunna utsträckas intill kl. 8 på kvällen.

I fråga om *lönen* bestämdes, att fasta manliga daglönare skola erhålla 5 kr. per dag (i Maribo, Ribe och Ringkjøbings amt dock kr. 5·35) utom under skördetidens 6 veckor, då daglönen är 7 kr. i hela landet. Härtill kommer ytterligare fri bostad eller ock en hyresersättning om 4 kr. per vecka.

För manliga tjänare gäller en minimilöneskala, enligt vilken tjänare i åldern 18—20 år skola erhålla 55 kr. i månaden under mars, april, maj, juni, juli och oktober, 75 kr. under augusti och september samt 30 kr. per månad under november—februari, vilket allt utgör 600 kr. per år. För tjänare i åldern 20—22 år är månadslönen resp. 60, 90 och 40 kr. (700 kr. per år) och för dem, som äro över 22 år, resp. 70, 90 och 50 kr. (800 kr. per år).

Kvinnliga daglönare betalas med kr. 3·50 under tiden mars—november (under de 6 skördeveckorna dock med 5 kr.) och med kr. 3·25 under tiden december—februari.

Övertidsarbete, utfört av män, betalas med 90 öre per timme under de två första timmarna efter den ordinarie arbetstidens slut samt därefter ävensom under söndagar med kr. 1·20. För kvinnor utgår motsvarande ersättning med resp. 60 och 80 öre.

Avtalet fastställer vidare betalning för ryktning och mjölkning ävensom ackordslöner för arbete vid betodling o. d., varjämte vissa bestämmelser äro bifogade om sysselsättande av minderåriga, om huru upplåten bostad skall vara beskaffad m. m.

I och för ordnandet av de tillfälliga jordbruksarbetarnas och skogsarbetarnas arbets- och löneförhållanden hava särskilda förhandlingar upptagits inom organisationerna.

Löneförhållanden bland tjänarinnor i Danmark. I och för undersökning av löneförhållandena bland i husligt arbete anställda tjänarinnor i Danmark utsände Det statistiske Departement i oktober månad 1918 ett antal frågeformulär såväl till familjer som till tjänarinnorna själva. Besvarade formulär inkommo från omkring 3 550 familjer och 3 300 tjänarinnor, varav resp. omkring 2 000 och 1 900 härrörde från Köpenhamn och de övriga från landsortsstäder. De på grundvalen av dessa uppgifter uträknade genomsnittslönerna per månad, dels för de viktigaste tjänarinnekategorierna samt dels för samtliga tjänarinnor, framgår av följande sammanställning:

	Genomsnittlig månadslön.	
	Köpenhamn	Landsortsstäderna
	Kr.	Kr.
Ensamjungfrur	28·50	23·50
Husjungfrur	31·50	22·50
Kokerskor (»Kokkepiger»)	38·00	28·00
Samtliga tjänarinnor	**30·75**	**24·50**

De vanligast förekommande lönesatserna voro för ensamjungfrur 30 kr. i huvudstaden och 25 kr. i landsortsstäderna, för husjungfrur resp. 30—35 och 25 kr. samt för köksor resp. 35—40 och 30 kr.

Enligt meddelanden från platsförmedlingsbyråer och på annat sätt erhållna upplysningar skulle den genomsnittliga lönen för tjänarinnor under åren 1911—1914 hava utgjort 21 à 23 kr. i Köpenhamn och 17·50 à 19 kr i landsortsstäderna.

För jämförelse med svenska förhållanden kan erinras om att enligt den i Sociala Meddelanden 1919, h. 1, sid 20 ff., publicerade undersökningen av tidlöner för vissa yrkesgrupper inom hantverk, transportverksamhet, restaurangrörelse och husligt arbete åren 1914—1918 den genomsnittliga kontanta månadslönen för ensamjungfrur i vårt land utgjorde 16 kr. år 1914 och 28 kr. vid slutet av år 1918 samt för husjungfrur resp. 16 och 27 kr. inom riket i dess helhet och i Stockholm resp. 19 och 35 samt 18 och 35 kr. Härav synes framgå, att lönenivån för tjänarinnor före kriget låg något lägre i Sverige än i Danmark, men att under krigstiden lönestegringen varit så mycket starkare i det förra landet än i det senare, att vid tiden för krigets avslutande de svenska lönerna voro icke oväsentligt högre än de danska.

(Statistiske Efterretninger).

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Mars månad år 1919.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under mars månad.

Översikt av verksamheten under *mars* månad år 1919.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 284	1 221	1 009	2 410	3 383	1 871	**5 694**	**4 604**	**2 880**
Stockholms län	1 559	932	777	229	392	149	**1 788**	**1 324**	**926**
Uppsala stad och län	776	368	288	208	274	154	**984**	**642**	**442**
Södermanlands län	412	356	265	160	233	88	**572**	**589**	**353**
Östergötlands län	986	617	465	576	616	294	**1 562**	**1 233**	**759**
Norrköping	874	269	248	1 082	364	172	**1 956**	**633**	**420**
Jönköpings län	307	172	114	214	241	114	**521**	**413**	**228**
Kronobergs län	118	38	31	82	110	51	**200**	**148**	**82**
Norra Kalmar län	145	64	42	48	80	37	**193**	**144**	**79**
Södra Kalmar län	91	75	73	76	113	56	**167**	**188**	**129**
Gottlands län	80	98	66	34	106	20	**114**	**204**	**86**
Blekinge län	703	236	192	341	322	187	**1 044**	**558**	**379**
Kristianstads län	398	401	284	251	372	195	**649**	**773**	**479**
Malmöhus län: Malmö	1 356	394	317	1 145	1 170	686	**2 501**	**1 564**	**1 003**
Malmöhus län: Lund	402	58	42	149	116	73	**551**	**174**	**115**
Malmöhus län: Landskrona	112	47	36	129	92	22	**241**	**139**	**58**
Malmöhus län: Hälsingborg	694	157	124	430	269	153	**1 124**	**426**	**277**
Malmöhus län: Ystad	223	51	41	86	73	42	**309**	**124**	**83**
Malmöhus län: Trelleborg	200	104	87	30	48	26	**230**	**152**	**113**
Malmöhus län: Eslöv	133	97	77	38	62	19	**171**	**159**	**96**
Malmöhus län: Skurup	49	59	40	25	58	20	**74**	**117**	**60**
Hallands län	233	124	70	150	174	94	**383**	**298**	**164**
Göteb. o. Bohus län	231	127	84	321	228	92	**552**	**355**	**176**
Göteborg	1 645	1 291	1 210	1 469	1 294	770	**3 114**	**2 585**	**1 980**
Älvsborgs län	847	197	144	1 541	242	142	**2 388**	**439**	**286**
Skaraborgs län	307	351	185	261	569	199	**568**	**920**	**384**
Värmlands län	91	86	61	130	263	107	**221**	**349**	**168**
Örebro län	633	380	305	355	635	218	**988**	**1 015**	**523**
Västmanlands län	553	397	309	252	402	212	**805**	**799**	**521**
Kopparbergs län	453	114	89	219	326	157	**672**	**440**	**246**
Gävle stad och län	324	160	145	138	179	106	**462**	**339**	**251**
Västernorrlands län	444	179	176	61	87	28	**505**	**266**	**204**
Jämtlands län	121	37	31	133	182	104	**254**	**219**	**135**
Västerbottens län	118	45	43	120	159	94	**238**	**204**	**137**
Norrbottens län	161	76	66	121	144	94	**282**	**220**	**160**
Tillsammans mars 1919	**19 063**	**9 378**	**7 536**	**13 014**	**13 378**	**6 846**	**32 077**	**22 756**	**14 382**
» febr. 1919	*17 080*	*7 958*	*6 377*	*11 922*	*9 891*	*5 532*	*29 002*	*17 849*	*11 909*
» mars 1918	17 849	10 267	7 675	15 219	10 671	6 244	33 068	20 938	13 919
» » 1917	14 451	10 637	7 236	10 234	10 286	5 808	24 685	20 923	13 034
» » 1916	13 542	10 871	7 909	10 013	10 721	6 073	23 555	21 592	13 982

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Manliga avdelningen			Kvinnliga avdelningen			Tillsammans			På 100 lediga platser kommo	
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	ansökningar om arbete	tillsatta platser
Jordbruk m. m.	3 935	3 696	2 469	693	1 599	542	**4 628**	**5 295**	**3 011**	87	57
därav arbetssökande personer	3 407			666			**4 073**				
Skogshushållning	344	250	224	—	—	—	**344**	**250**	**224**	138	90
därav arbetssökande personer	311			—			**311**				
Gruvdrift och malmförädling	142	33	32	—	—	—	**142**	**33**	**32**	430	97
därav arbetssökande personer	139			—			**139**				
Industri och hantverk m. m.	7 685	1 581	1 382	4 542	706	503	**12 227**	**2 287**	**1 885**	535	82
därav arbetssökande personer	7 572			4 309			**11 881**				
Handel och samfärdsel	1 741	883	640	1 112	1 615	876	**2 853**	**2 498**	**1 516**	114	61
därav arbetssökande personer	1 603			1 000			**2 603**				
Husligt arbete	—	2	1	6 422	9 273	4 851	**6 422**	**9 275**	**4 852**	69	52
därav arbetssökande personer	—			4 688			**4 688**				
Allmän o. litterär verksamhet	8	28	28	95	169	63	**103**	**197**	**91**	52	46
därav arbetssökande personer	7			92			**99**				
Arbete, ej hänförligt till annan grupp	5 208	2 905	2 760	150	16	11	**5 358**	**2 921**	**2 771**	183	95
därav arbetssökande personer	4 141			132			**4 273**				
Summa för mars 1919	**19 063**	**9 378**	**7 536**	**13 014**	**13 378**	**6 846**	**32 077**	**22 756**	**14 382**	141	63
därav arbetssökande personer	**17 180**			**10 887**			**28 067**				

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete			*Tillsatta platser*		
	Mars	Febr.	Mars	Mars	Febr.	Mars
Jordbruk och skogshushållning m.m.	1918	1919	1919	1918	1919	1919
Män	103	114	*108*	66	62	*68*
Kvinnor	56	43	*43*	46	31	*34*
Tillsammans	**91**	**95**	***90***	**61**	**54**	***58***
Övriga näringsgrenar						
Män	225	269	*272*	81	90	*89*
Kvinnor	157	129	*105*	61	59	*54*
Tillsammans	**184**	**181**	***157***	**69**	**70**	***65***
Samtliga yrkesgrenar						
Män	174	215	*203*	75	80	*80*
Kvinnor	143	121	*97*	59	56	*51*
Tillsammans	**158**	**162**	***141***	**66**	**67**	***63***

Beträffande dessa relationstals innebörd för bedömandet av läget på den svenska arbetsmarknaden i dess helhet under mars 1919 hänvisas till den första uppsatsen i häftet, vilken i detta hänseende lämnar utförligare besked.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 145 platser, varav 830 manliga och 315 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 082, 738 och 344 samt under nästlidna månad resp. 677, 475 och 202.

Yrkesgrupper	Stockholm			Stockholms län			Uppsala stad och län			Södermanlands län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	**19**	**2**	**2**	**876**	**797**	**615**	**242**	**234**	**133**	**212**	**253**	**145**
Därav kvinnor	6	—	—	49	123	47	36	57	21	19	37	8
B Skogshushållning	—	**6**	**6**	**89**	**64**	**57**	**15**	**6**	**2**	**7**	**10**	**10**
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	**2**	—	—	—	**2**	**2**
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	**12**	**8**	**1**	**13**	—	—	**17**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	5	8	1									
B Metall- och maskinindustri	**662**	**88**	**41**	**68**	**11**	**7**	**82**	**1**	**1**	**43**	**7**	**6**
Därav kvinnor	24	30	10									
C Trävaruindustri	**35**	**13**	**8**	**12**	**11**	**11**	**4**	**7**	**6**	—	—	—
Därav kvinnor	1	2	2									
D Byggnadsverksamhet	**863**	**83**	**60**	**93**	**20**	**17**	**102**	**71**	**70**	**32**	**5**	**5**
Därav kvinnor	—	1	—									
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	**8**	**1**	**1**	**1**	—	—	**2**	—	—	**3**	—	—
Därav kvinnor	2	—	—									
F Textilindustri	**5**	**5**	**5**	**4**	—	—	**3**	—	—	**1**	**3**	**3**
Därav kvinnor	4	4	4	4	—	—				1	3	3
G Beklädnadsindustri	**105**	**116**	**51**	—	**1**	—	**3**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	95	113	50	—	1	—						
H Närings- o. njutningsämnesindustri	**311**	**235**	**212**	**13**	**6**	**5**	**30**	**5**	**4**	**2**	—	—
Därav kvinnor	99	68	46				15	—	—			
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	**39**	**21**	**17**	**2**	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	23	20	16									
J Trämasse- o. pappersindustri	**34**	**21**	**8**	—	—	—	**2**	—	—	**1**	—	—
Därav kvinnor	31	20	8							1	—	—
K Grafisk industri	**7**	**4**	**2**	**1**	—	—	**1**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	3	4	2									
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	**57**	**24**	**18**	**12**	**14**	**13**	**10**	—	—	**23**	**3**	**1**
Därav kvinnor	4	1	1							6	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	**107**	**35**	**20**	—	—	—	**4**	**1**	**1**	—	—	—
Därav kvinnor	66	18	10									
B Butiks- och magasinspersonal	**262**	**172**	**118**	**19**	**2**	**2**	**2**	**1**	**1**	**4**	—	—
Därav kvinnor	62	37	10	1	—	—						
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	**194**	**460**	**248**	**33**	**24**	**15**	**4**	**12**	**7**	**9**	**7**	**3**
Därav kvinnor	178	441	234	33	24	15	4	12	7	9	6	2
D Landtransport	**136**	**195**	**96**	**53**	**16**	**14**	**22**	**7**	**3**	**2**	**3**	**1**
Därav kvinnor	9	45	10									
E Vattentransport	**73**	**7**	**7**	**14**	**3**	**2**	**3**	—	—	**2**	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	**5**	**86**	**85**	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	4	85	84									
V. Husligt arbete	**1 713**	**2 399**	**1 354**	**142**	**243**	**86**	**151**	**196**	**125**	**124**	**187**	**75**
Därav kvinnor	1 713	2 397	1 353	142	243	86	151	196	125	124	187	75
VI. Allmän och litterär verksamhet	**56**	**84**	**30**	**2**	**1**	**1**	**2**	**10**	**2**	—	—	—
Därav kvinnor	50	79	25	—	1	1	2	9	1			
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**991**	**539**	**490**	**341**	**111**	**81**	**281**	**91**	**87**	**107**	**109**	**102**
Därav kvinnor	31	10	5									
Summa för mars månad år 1919	**5 694**	**4 604**	**2 880**	**1 788**	**1 324**	**926**	**984**	**642**	**442**	**572**	**589**	**353**
Därav kvinnor	2 410	3 383	1 871	229	392	149	208	274	154	160	233	88
» » » månad år 1918	**5 150**	**3 930**	**2 531**	**1 653**	**1 292**	**907**	**860**	**613**	**369**	**723**	**641**	**380**
Därav kvinnor	2 256	2 741	1 523	264	330	135	212	292	158	248	241	110

Östergötlands län						Jönköpings län			Kronobergs län			Kalmar län			Gottlands län			
Norrköping			Övriga anstalter															
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
179	140	117	642	573	391	128	155	62	47	36	25	98	118	61	22	76	13	A
20	37	24	88	132	74	8	53	8	8	11	7	22	51	15	2	39	2	
—	—	—	30	20	15	9	8	8	—	2	2	7	17	17	—	—	—	B
—	—	—	16	2	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	II.
																		III.
7	—	—	3	4	2	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	A
73	16	14	54	11	7	30	7	6	2	—	—	9	7	7	—	—	—	B
4	7	7																
29	2	1	17	9	6	3	5	3	—	—	—	5	4	4	—	—	—	C
186	112	111	94	43	40	25	2	2	45	4	4	18	22	22	—	—	—	D
8	—	—	3	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
2	—	—	2	—	—													
911	—	—	37	4	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
747	—	—	34	3	3	1	—	—										
83	5	1	17	6	2	2	2	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	G
73	4	1	17	5	2	2	2	1										
55	4	2	19	12	8	7	—	—	4	—	—	1	1	—	—	—	—	H
20	4	2	7	5	1	2	—	—				—	1	—				
5	—	—	—	1	1	3	—	—	—	—	—	11	9	9	—	—	—	I
5	—	—				3	—	—				6	6	6				
9	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—	J
6	—	—	—	1	1													
14	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
9	—	—																
13	2	2	16	3	2	2	—	—	5	—	—	51	—	—	2	1	1	L
1	1	1																
																		IV.
2	—	—	9	3	3	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	A
1	—	—	5	—	—	—	1	—	1	—	—							
16	9	5	7	12	8	1	—	—	—	—	—	3	—	—	7	1	1	B
4	1	—	1	6	2	1	—	—				1	—	—				
21	39	28	44	54	29	15	26	16	6	11	3	7	7	4	3	5	1	C
18	38	28	40	53	28	14	25	15	6	11	3	6	7	4	3	5	1	
30	13	7	39	39	33	7	5	4	—	1	1	3	—	—	1	1	1	D
1	8	4	3	2	1	2	—	—	—	1	1	1	—	—				
50	—	—	16	1	1	6	—	—	—	—	—	9	1	—	—	—	—	E
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
94	262	105	359	394	172	177	155	86	67	85	40	88	128	68	29	62	17	V.
94	262	105	359	394	172	177	155	86	67	85	40	88	128	68	29	62	17	
1	3	1	3	10	5	4	5	4	—	2	—	—	—	—	—	—	—	VI.
1	2	—	3	9	4	4	5	4	—	2	—							
170	26	26	135	30	28	94	41	35	23	7	7	34	16	16	50	58	52	VII.
76	—	—	17	6	6													
1 956	633	420	1 562	1 233	759	521	413	228	200	148	82	360	332	208	114	204	86	
1 082	364	172	576	616	294	214	241	114	82	110	51	124	193	93	34	106	20	
1 977	381	269	1 641	1 141	752	538	476	275	168	149	103	321	265	176	125	139	61	
1 013	226	126	702	515	325	258	216	121	91	98	66	171	133	75	63	83	38	

Yrkesgrupper	Blekinge län			Kristianstads län			Malmöhus					
							Malmö			Hälsingborg		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	175	178	100	224	351	199	76	91	43	91	62	23
Därav kvinnor	38	75	34	47	96	42	34	50	31	11	22	4
B Skogshushållning	4	20	20	10	4	4	—	7	7	1	—	—
II. Gruvdrift och malmförädling	1	—	—	1	—	—	—	—	—	9	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	94	4	4	16	2	2	4	—	—	20	—	—
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	46	5	5	14	6	—	190	17	15	92	3	1
Därav kvinnor							38	2	2			
C Trävaruindustri	3	—	—	2	—	—	41	2	—	8	17	17
Därav kvinnor							4	—	—			
D Byggnadsverksamhet	57	16	16	10	1	1	474	41	41	194	47	47
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	2	—	—	—	—	—	68	6	7	8	—	—
Därav kvinnor							—	1	1	1	—	—
F Textilindustri	—	—	—	3	—	—	153	1	—	146	—	—
Därav kvinnor				2	—	—	138	1	—	138	—	—
G Beklädnadsindustri	1	3	3	10	6	3	281	55	41	35	14	14
Därav kvinnor	1	—	—	3	6	3	217	49	37	10	1	1
H Närings- och njutnings-ämnesindustri	5	1	1	13	1	1	82	8	6	33	2	1
Därav kvinnor				1	—	—	16	7	6	9	1	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	1	—	—	—	—	—	3	1	1	13	—	—
Därav kvinnor							3	—	—	3	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	1	—	—	—	—	—	17	1	—	34	—	—
Därav kvinnor							17	—	—	33	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	5	—	—	1	—	—
Därav kvinnor							3	—	—			
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	34	30	30	2	2	2	116	40	37	36	—	—
Därav kvinnor							42	30	30	6	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	1	1	1	51	7	7	1	—	—
Därav kvinnor							40	2	2			
B Butiks- och magasinspersonal	13	5	5	5	3	—	104	25	21	9	4	3
Därav kvinnor	3	—	—	3	1	—	40	13	9	2	4	3
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	44	38	34	24	45	16	53	51	33	18	35	17
Därav kvinnor	41	38	34	19	43	15	49	51	33	15	34	17
D Landtransport	17	12	8	4	5	3	74	205	59	13	13	2
Därav kvinnor	1	—	—				28	146	38	—	3	—
E Vattentransport	67	3	3	7	—	—	26	—	—	40	4	4
Därav kvinnor												
F Handel o. samf., ej särsk. spec.	—	—	—	—	—	—	2	42	42	—	—	—
V. Husligt arbete	253	206	117	175	225	134	474	816	496	189	202	126
Därav kvinnor	253	206	117	175	225	134	474	816	496	189	202	126
VI. Allmän och litterär verksamhet	4	3	2	1	1	1	2	2	1	1	2	1
Därav kvinnor	4	3	2	1	1	1	2	2	1	1	2	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	222	34	31	127	120	112	205	146	146	132	21	21
Därav kvinnor										12	—	—
Summa för mars månad år 1919	1044	558	379	649	773	479	2 501	1 564	1 003	1 124	426	277
Därav kvinnor	341	322	187	251	372	195	1 145	1 170	686	430	269	153
» » » månad år 1918	820	604	443	561	693	374	3 180	1 590	1 353	1 929	553	419
Därav kvinnor	410	344	230	304	348	194	1 477	798	680	996	232	137

län			Hallands län			Göteborgs och Bohus län						Älvsborgs län			Skaraborgs län			
Övriga anstalter						Göteborg			Övriga anstalter									
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
217	347	166	100	138	64	69	69	44	138	125	50	62	80	41	254	455	186	A
28	114	22	23	44	16	4	12	3	36	55	16	3	8	1	43	164	39	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	B
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																		III.
1	—	—	5	1	1	13	12	11	16	—	—	17	4	4	10	11	9	A
						—	4	3										
90	5	5	27	8	6	218	59	53	3	2	1	46	18	15	8	3	2	B
			2	—	—	41	2	2										
11	8	7	13	—	—	57	30	28	—	2	2	6	—	—	4	1	1	C
						3	—	—										
251	28	28	56	2	2	211	53	46	7	—	—	78	16	14	8	12	—	D
56	2	2	—	—	—	7	4	4	—	—	—	4	3	3	—	—	—	E
37	—	—				—	1	1				1	1	1				
36	—	—	19	1	1	116	3	2	—	—	—	1 120	76	71	—	—	—	F
29	—	—	19	—	—	113	1	—				838	68	64				
100	6	5	5	—	—	461	56	50	182	3	—	747	49	47	3	1	1	G
64	6	5	3	—	—	446	54	50	153	3	—	644	47	45	1	1	1	
88	1	1	5	2	—	101	54	50	4	3	2	12	1	1	16	13	5	H
16	1	1	—	1	—	74	51	48	1	3	2				9	10	2	
1	—	—	—	—	—	21	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	I
1	—	—				18	2	1										
—	—	—	—	—	—	17	6	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	J
						10	5	3										
1	—	—	1	—	—	10	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
						—	3	3										
59	2	2	1	—	—	12	12	10	3	1	1	30	21	17	15	2	2	L
31	—	—				1	2	2										
																		IV.
1	—	—	—	—	—	21	23	18	—	4	—	4	—	—	—	—	—	A
						6	12	10										
6	4	4	1	2	—	99	32	22	2	—	—	1	—	—	3	2	—	B
2	1	1				29	10	4	2	—	—				—	1	—	
10	13	8	4	7	4	71	41	18	19	22	16	2	10	3	15	33	12	C
10	12	7	4	6	3	59	38	16	18	20	15	2	10	3	13	30	10	
27	12	9	2	2	2	125	147	101	3	1	—	11	2	1	3	3	3	D
5	1	1				16	34	16										
9	4	4	30	2	2	73	15	14	7	—	—	2	—	—	—	—	—	E
—	—	—	—	—	—	—	29	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
233	313	164	99	123	75	631	1 051	606	111	136	55	52	106	27	192	363	147	V.
233	313	164	99	123	75	631	1 051	606	111	136	55	52	106	27	192	363	147	
1	1	1	—	—	—	7	31	21	—	11	4	1	2	1	—	—	—	VI.
1	1	1				7	12	2	—	11	4	1	2	1				
378	119	119	14	10	7	772	851	845	56	45	45	189	50	40	37	21	16	VII.
						11	—	—							3	—	—	
1 576	865	525	383	298	164	3 114	2 585	1 980	552	355	176	2 388	439	286	568	920	384	
457	449	202	150	174	94	1 469	1 294	770	321	228	92	1 541	242	142	261	569	199	
1 452	966	703	348	308	221	3 294	2 212	1 767	419	375	192	3 301	223	170	520	675	319	
443	361	210	166	147	99	1 829	1 003	667	148	186	70	2 223	60	39	238	320	146	

Yrkesgrupper	Värmlands län			Örebro län			Västmanlands län			Kopparbergs län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	83	108	58	264	380	193	288	335	202	52	85	35
Därav kvinnor	16	43	13	48	155	32	57	98	48	17	49	14
B Skogshushållning	3	3	3	24	26	23	19	20	19	51	6	5
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	54	20	20	—	—	—	41	2	1
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	—	—	—	13	—	—	—	—	—	8	—	—
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	1	—	—	35	5	4	57	11	9	39	10	10
Därav kvinnor												
C Trävaruindustri	—	—	—	5	1	—	3	2	2	8	6	4
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	—	3	—	60	9	7	73	75	74	32	8	8
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Textilindustri	—	—	—	7	—	—	1	—	—	2	—	—
Därav kvinnor				5	—	—						
G Beklädnadsindustri	10	12	10	82	—	—	—	—	—	3	—	—
Därav kvinnor	10	12	10	11	—	—						
H Närings- och njutningsämnesindustri	—	—	—	16	4	4	3	4	1	3	4	3
Därav kvinnor				3	3	3	2	4	1	2	3	2
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				2	—	—						
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—
Därav kvinnor												
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	2	2	2	14	—	—	7	1	1	1	—	—
Därav kvinnor												
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	1	—
Därav kvinnor												
B Butiks- o. magasinspersonal	1	—	—	6	2	2	4	1	1	7	1	1
Därav kvinnor	1	—	—	2	1	1	3	1	1	4	1	1
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	5	16	5	23	39	20	20	35	18	31	47	28
Därav kvinnor	5	15	5	22	38	19	19	35	18	30	45	26
D Landtransport	—	—	—	31	12	10	16	7	5	16	12	8
Därav kvinnor				18	8	6	3	3	2			
E Vattentransport	—	—	—	3	1	1	4	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	98	193	79	242	428	155	165	257	141	161	216	109
Därav kvinnor	98	193	79	242	428	155	165	257	141	161	216	109
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	2	2	2	3	4	1	5	13	6
Därav kvinnor				2	2	2	3	4	1	5	12	5
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	18	12	11	97	83	79	142	47	47	209	29	28
Därav kvinnor												
Summa för mars månad år 1919	221	349	168	988	1 015	523	805	799	521	672	440	246
Därav kvinnor	130	263	107	355	635	218	252	402	212	219	326	157
» » » månad år 1918	233	308	165	809	1 009	468	810	724	415	545	469	287
Därav kvinnor	143	210	102	370	410	231	269	374	182	270	323	175

Gävle stad och län			Västernorrlands län			Jämtlands län			Västerbottens län			Norrbottens län			Hela riket			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
19	27	9	2	6	1	21	39	18	25	28	13	3	7	2	4 628	5 295	3 011	A
7	17	4	—	5	1	8	24	5	14	24	10	1	4	1	693	1 599	542	
7	1	1	1	—	—	45	11	8	14	15	14	4	3	2	344	250	224	B
2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	10	5	5	142	33	32	II.
																		III.
6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	279	46	34	A
															5	12	4	
33	7	3	3	1	—	7	—	—	2	2	2	3	2	2	1 937	312	222	B
															109	41	21	
20	6	1	39	—	—	1	—	—	—	—	—	4	2	2	330	128	103	C
															8	2	2	
64	42	41	44	15	15	4	2	2	11	3	3	23	4	4	3 115	739	680	D
															—	1	—	
2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	178	19	19	E
															45	3	3	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 566	93	85	F
															2 073	80	74	
5	1	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2 140	338	230	G
4	1	1	1	—	—										1 755	305	207	
24	7	7	6	2	2	2	2	1	—	1	—	3	—	—	858	373	317	H
			—	2	2	1	2	1	—	1	—	1	—	—	278	167	118	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102	35	30	I
															64	28	23	
2	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142	29	18	J
1	—	—													99	26	12	
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	9	6	K
															15	7	5	
6	2	2	3	2	2	4	2	1	—	—	—	—	—	—	536	166	146	L
															91	34	34	
																		IV
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	208	77	51	A
												2	—	—	121	33	22	
2	—	—	2	1	1	3	1	1	5	1	1	4	1	1	598	282	198	B
			1	—	—	2	1	1	4	1	1	2	1	1	170	80	35	
11	14	9	5	14	8	48	53	45	21	16	11	31	30	23	791	1 204	682	C
11	14	9	4	13	8	47	53	45	17	14	9	31	30	23	727	1 161	652	
15	14	14	5	1	1	7	2	1	1	1	1	4	6	4	667	737	392	D
2	3	3				1	2	1							90	256	83	
41	—	—	96	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	581	41	38	E
															—	—	—	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	157	155	F
															4	85	84	
112	142	89	55	67	17	73	98	50	79	113	68	84	109	69	6 422	9 275	4 852	V.
112	142	89	55	67	17	73	98	50	79	113	68	84	109	69	6 422	9 273	4 851	
1	2	—	—	—	—	1	2	1	6	6	6	—	—	—	103	197	91	VI.
1	2	—				1	2	1	6	6	6				95	169	63	
89	74	74	232	157	157	37	7	7	72	16	16	104	51	46	5 358	2 921	2 771	VII.
															150	16	11	
462	339	251	505	266	204	254	219	135	298	204	137	282	220	160	32 077	22 756	14 382	
188	179	106	61	87	28	133	182	104	120	159	94	121	144	94	13 014	18 878	6 846	
390	280	227	580	169	129	219	256	100	253	220	164	249	277	180	33 068	20 938	13 919	
162	138	100	96	66	36	118	196	65	154	143	107	125	137	97	15 219	10 671	6 244	

Livsmedelspriser och levnadskostnader under första kvartalet 1919.

I efterföljande tabeller lämnas en översikt för första kvartalet 1919 av livsmedelspriser å de orter (till antalet 44), varifrån dylika uppgifter regelbundet insändas till socialstyrelsen, samt av de på grundval av dessa uppgifter beräknade indextalen för livsmedelskostnadernas förändringar å de olika ombudsorterna. Vidare meddelas tabellariska sammanställningar för de olika månaderna av kreaturspriserna i Stockholm, Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Malmö, Hälsingborg och Göteborg, tillförseln till de offentliga slakthusen och konsumtionen av kött- och fläskvaror å vissa orter med offentligt slakthus samt av fiskpriserna i Stockholm och Göteborg. Slutligen meddelas även en översikt över tillgången av vissa viktigare livsförnödenheter å olika orter i riket.

Livsmedelspriser m. m.

Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 412—413) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen. Vad först beträffar *mjölk* så har ända sedan den i mitten av föregående kvartal företagna prisregleringen (Se Soc. Medd., årg. 1919, sid. 70), varigenom mjölkpriserna blevo föremål för en genomgående förhöjning, medelpriserna å såväl oskummad som separerad mjölk bibehållits i stort sett oförändrade. För den oskummade mjölken utgjorde sålunda medelpriset under hela redovisningskvartalet 47 öre per liter. Även övriga statsreglerade mejeriprodukter, *smör* och *ost*, förete ungefär samma genomsnittspriser vid kvartalets slut som vid dess början. Den förut sedan länge, särskilt å de större konsumtionsorterna, mycket kännbara bristen å smör och andra fettämnen har genom den ökade importen under redovisningskvartalet blivit i någon mån avhjälpt. Så har t. ex. tillförseln av råvaror för margarinindustrien möjliggjort ett återupptagande av *margarin*tillverkningen, om än i en utsträckning, som blott till ringa del kunnat täcka den starka efterfrågan. Det har därför ansetts nödvändigt att låta detta varuslag, i likhet med vad fallet varit beträffande smör, utransoneras genom folkhushållningskommissionens försorg och till av densamma fastställt pris, vilket utgjorde 4·70 kr. per kg. plus vissa tillägg för frakt o. d. Några margarinnoteringar hava icke med anledning av bristande tillgång kunnat publiceras i Sociala Meddelanden sedan januari 1917, då priset utgjorde 2·94 kr. per kg.

Under den andra veckan av januari nådde den alltsedan maj 1918 oavbrutet fortgående prisstegringen å *färska ägg* sin kulmen med ett genomsnittspris för styrelsens 44 ombudsorter av ej mindre än 11·60 kr. per tjog.

Medelpris å 44 orter.

Varuslag	Kvantitet	Mars 1919	Febr. 1919	Mars 1918	Mars 1914	Höjning (+) eller sänkning (—) från mars 1914 till mars 1919	Höjning (+) eller sänkning (—) från mars 1918 till mars 1919
		öre	öre	öre	öre	%	%
Mjölk: oskummad	l.	**47**	47	35	14	+ *235·7*	+ *34·3*
handskummad	»	—	—	22	8	—	—
separerad	»	**23**	23	17	6	+ *283·3*	+ *35·3*
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	**725**	725	535	233	+ *211·2*	+ *35·5*
mat- (lands-)	»	**723**	724	480	210	+ *244·3*	+ *50·6*
Margarin, växt-	»	**474**	474	—	138	+ *243·5*	—
Ägg, färska	tjog	**610**	812	471	138	+ *342·0*	+ *29·5*
Potatis: gammal	5 l.	**100**	97	59	27	+ *270·4*	+ *69·5*
»	hl.	**2198**	1936	1049	—	—	+ *109·5*
Ärter, gula	kg.	**80**	81	—	31	+ *158·1*	—
Bruna bönor	»	**250**	250	—	46	+ *443·5*	—
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	[1]) **73**	[1]) 73	[1]) 42	31	+ *135·5*	+ *73·8*
råg-, svenskt, bästa sort	»	**56**	56	36	21	+ *166·7*	+ *55·6*
rågsikt-, svenskt, bästa sort	»	—	—	—	26	—	—
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	**101**	101	78	36	+ *180·6*	+ *29·5*
ris-, bästa sort svenska	»	**91**	90	74	39	+ *133·3*	+ *23·0*
Rågbröd: hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	»	**91**	70	68	41	+ *122·0*	+ *33·8*
mjukt: limpa, söt	»	**94**	93	70	39	+ *141·0*	+ *34·3*
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	»	**63**	62	44	31	+ *103·2*	+ *43·2*
Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	**225**	226	171	75	+ *200·0*	+ *31·6*
mjukt, billigaste sort: bakat med vatten	»	**115**	115	83	44	+ *161·4*	+ *38·6*
mjukt, billigaste sort: » » mjölk	»	**176**	176	137	60	+ *193·3*	+ *28·5*
Nötkött, färskt: stek	»	**590**	596	382	120	+ *391·7*	+ *54·5*
soppkött	»	**513**	523	344	99	+ *418·2*	+ *49·1*
Kalvkött, stek: gödkalv	»	**350**	350	425	132	+ *165·2*	— *17·6*
spädkalv	»	**250**	250	278	73	+ *242·5*	— *10·1*
Fårkött: färskt, stek	»	**666**	666	473	135	+ *393·3*	+ *40·8*
salt, svenskt	»	**590**	606	383	118	+ *400·0*	+ *54·0*
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	**717**	691	316	130	+ *451·5*	+ *126·9*
salt, svenskt »	»	**723**	704	337	137	+ *427·7*	+ *114·5*
Sill, salt, prima	»	**153**	153	154	45	+ *240·0*	— *0·6*
Kaffe (obränt), prima Santos	»	**300**	300	304	159	+ *88·7*	— *1·3*
Socker, bit-	»	**132**	132	79	64	+ *106·3*	+ *67·1*
Fotogen, Water White	l.	**100**	113	—	20	+ *400·0*	—
Ved: björk-, osågad, hemkörd	famn	**7950**	8090	7500	2690	+ *195·5*	+ *6·0*
barr-, » »	»	**6570**	6740	6280	2080	+ *215·9*	+ *4·6*
Bränntorv	100 kg.	**947**	971	1111	209	+ *353·1*	— *14·8*
Kol: antracit- (»valnöt») (hemkörd)	hl.	–	—	—	395	—	—
engelska hushålls-(fyrkol) (hemkörd)	»	—	—	—	227	—	—
Koks: gasverks- (okrossad) (hemkörd)	»	—	—	—	158	—	—
engelsk kamin- (okrossad) (hemkörd)	»	—	—	—	182	—	—

[1]) 75 %-utmalning.

Sedan dess har detta varuslag, delvis till följd av en rikligare tillgång på vissa andra livsförnödenheter, som förut i hushållet måst ersättas av ägg, men givetvis även på grund av den rikligare tillgång, som i regel inträder efter jul, varit föremål för ett mycket starkt prisfall. Genomsnittspriset, som under januari utgjorde 11·26 kr., hade sålunda i februari nedgått till 8·12 kr. och i mars till 6·10 kr. per tjog. Till jämförelse kan nämnas, att motsvarande siffror under 1918 voro resp. 5·96, 5·54 och 4·71 samt under 1914 2·10, 1·75 och 1·38.

Potatis har under det gångna kvartalet varit lagt under statlig reglering, varför genomsnittspriset å detta varuslag ej varit underkastat några större växlingar. Dock har alltsedan ransoneringens början kunnat iakttagas en stadigt stigande tendens, i många fall synbarligen beroende på att en del livsmedelsnämnder haft att kämpa med så stora lagrings- och distributionskostnader, att de av folkhushållningskommissionen för varje särskild ort från början fastställda maximipriserna måst överskridas. Medelpriset, som under januari var 92 öre per 5 liter, uppgick i februari till 97 öre och i mars till 1·00 kr. per 5 liter. Å vissa platser hava dock avsevärt högre priser kunnat noteras. Sålunda utgjorde femliterspriset under mars i Stockholm och Boden 1·44 kr., i Falun 1·40 och i Malmberget och Kiruna 1·37 kr.

Ärter och *bruna bönor* ävensom *gryn* hava under kvartalet icke undergått några nämnvärda prisförändringar. Vad tillgången å dessa varuslag beträffar, så synes denna, särskilt beträffande ärter, hava avsevärt förbättrats.

De under föregående kvartal, genom förordningen den 8 oktober 1918, fastställda maximipriserna å *mjöl* (se Soc. Medd., årg. 1919, sid. 71) hava icke varit underkastade några som helst förändringar. Sålunda utgjorde vetemjölspriset under hela kvartalet i genomsnitt 73 öre och priset å rågmjöl 56 öre per kg. Vad *bröd*priserna beträffar, så hava även dessa, alltsedan den i oktober månad föregående år, i samband med den nyssnämnda regleringen av mjölpriset företagna kraftiga förhöjningen, bibehållits vid i stort sett oförändrat läge. Å vissa ombudsorter hava dock kunnat konstateras ganska avsevärda stegringar i vetebrödspriserna, men torde dessa förhöjningar stå i samband med en genom rikligare tilldelning av vetemjöl möjliggjord förbättring av brödets kvalitet. Från och med mitten av december månad 1918 har utom de förut i handeln förekommande bröd-typerna av blandat vete- och rågmjöl även saluförts bröd, bakat av enbart vetemjöl, »1918 års vetebröd». Denna brödsort har redovisats under rubriken »mjukt vetebröd, bakat med vatten», varunder förut uppgivits noteringar å »1918 års franska bröd», vilket som bekant innehåller rågmjöl till minst 25 % av det använda mjölets vikt. Noteringarna å »mjukt vetebröd bakat med mjölk» avse däremot fortfarande en brödtyp av blandat vete- och rågmjöl, »1918 års kaffebröd». Efter hemställan från folkhushållningskommissionen hava de den 4 jan. 1917 första gången utfärdade och sedan vid flera tillfällen förändrade bestämmelserna angående maximipriser å bröd — vilka enligt kommissionens åsikt på grund av ändrade förhållanden ej längre kunde anses hava någon uppgift att fylla — upphävts från och med den 24 februari.

Någon inverkan på medelpriserna av maximiprisbestämmelsernas slopande har ännu icke vid tiden för marsnoteringarnas inhämtande kunnat konstateras, utan synes det som om de förut gällande priserna i de flesta fall bibehållits fullt oförändrade. Av avgörande inverkan för prisbildningen för de olika brödslagen har givetvis varit det förhållandet, att mjölpriserna allt fortfarande varit fastställda av staten.

Även vad beträffar *fläsk* har det förbättrade läget å livsmedelsmarknaden i allmänhet och i synnerhet utsikten till import av betydande kvantiteter amerikanskt fläsk möjliggjort ett tillmötesgående av de allt starkare kraven på en snabb avveckling av kristidsrestriktionerna. Genom förordning den 10 jan. 1919 har sålunda den förut statsreglerade fläskhandeln fullständigt frigivits. Maximipriserna slopande medförde här emellertid omedelbart en betydande prisuppgång. Så utgjorde t. ex. genomsnittspriset å färskt fläsk under den första veckan efter frigivningen av fläskhandeln 7·33 kr. per kg. mot 5·36 kr. under närmast föregående vecka. Under februari visade såväl färskt som salt fläsk i förhållande till föregående månad väsentligt ökade genomsnittspriser, nämligen resp. 6·91 och 7·04 kr. per kg. mot resp. 6·21 och 6·29 kr. under januari, men torde härvid observeras, att vid beräknandet av januarimedelpriset hänsyn även tagits till de före den 19 januari rådande maximpriserna. Om däremot jämförelsen inskränkes till de efter fläskhandelns frigivande konstaterade priserna, utvisa till socialstyrelsen insända veckonoteringar en ända till sista veckan i februari stadigt fortskridande prissänkning. Efter en tillfällig uppgång vid månadsskiftet hava priserna under mars hållit sig i stort sett oförändrade, och utgjorde medelpriset under mars månad för färskt och salt fläsk resp. 7·17 och 7·23 kr. per kg.

Vad *kött*priserna beträffar, så hava dessa under hela kvartalet visat en ganska tydligt nedåtgående tendens. Orsaken härtill torde givetvis till stor del vara att söka i den väsentligt ökade tillgången å vissa andra viktiga animaliska varuslag, främst fläsk, varå tillgången efter statsregleringens upphävande undergått en mycket ögonen fallande förbättring. Ännu mera torde dock för prisbildningen å färskt kött hava betytt den begynnande realisationen och förbrukningen av livsmedelsnämnders, större företagares och enskildas betydliga lager av konserverat kött samt utsläppandet i marknaden av amerikansk »corned beef». Beträffande kalvkött må anmärkas, att detta varuslag sedan den 22 nov. 1918 varit åsatt maximipris, utgörande för gödkalvkött 3·50 kr. per kg. och för spädkalvkött 2·50 kr. per kg.

Även priserna å *färsk fisk* hava under kvartalet varit i nedåtgående. Särskilt markerat har prisfallet varit för färsk sill, varå medelpriset, som under december månad 1918 utgjorde 1·66 kr. per kg., i januari sjönk till 99 öre för att i februari, då tillförseln var synnerligen riklig, ytterligare nedgå till 70 öre per kg. Detta prisläge har även varit rådande under mars månad. Vad beträffar *salt sill*, vilket varuslag ända sedan föregående sommar visat en stadigt stigande tendens, så hava priserna under det gångna kvartalet hållit sig i stort sett oförändrade. Ehuru stor omsorg nedlagts på att så vitt möjligt meddela prisnoteringar å fullt jämförbara sillkvaliteter (norsk

sill), hava likväl, på grund av de synnerligen stora svårigheter, som numera förefinnas i detta avseende, vissa ojämnheter ej kunnat undvikas.

Det i december föregående år av folkhushållningskommissionen fastställda detaljpriset å *kaffe* har under kvartalet bibehållits oförändrat vid 3·00 kr. per kg. Liksom under föregående kvartal hava de i handeln tillgängliga kaffepartierna emellertid i regel bestått av rostat kaffe, varemot obränd vara endast i undantagsfall blivit saluförd.

Med avseende å *salt* och *svagdricka* hava priserna endast företett obetydliga förändringar. Vad däremot *socker*priset beträffar, så har detta till följd av förordningen den 31 dec. 1918 angående nya maximipriser å socker och sirap, sedan föregående kvartal undergått en mycket betydande förhöjning. Genomsnittspriset, som under december utgjorde 97 öre per kg., steg i januari till 1·31 kr. per kg., alltså en förhöjning på ej mindre än 35 %. Under februari och mars var medelpriset 1·32 kr. per kg.

Vad slutligen beträffar *lyse* och *bränsle*, så har visserligen tillgången å såväl kol som koks under kvartalet flerstädes väsentligt förbättrats, men har det dock på grund av den osäkerhet, som kännetecknar de insända noteringarna, fortfarande icke ansetts lämpligt att verkställa några medeltalsberäkningar för detta varuslag. Vedpriserna hava under kvartalet visat en nedåtgående tendens. Sålunda hava medelpriserna från januari till mars för björkved sjunkit från 82·40 till 79·50 kr. och för barrved från 68·80 till 65·70 kr. per famn. Efter en lång period av praktiskt taget fullständig brist å fotogen började i slutet av föregående kvartal ånyo inkomma noteringar å detta varuslag. Till en början, då tillförseln endast i ringa mån förmådde täcka efterfrågan, reglerades fotogenhandeln genom överenskommelser mellan industrikommissionen å ena sidan och importörerna och deras återförsäljare å andra sidan, men redan i slutet av januari hade tillgången blivit så riklig, att handeln kunde helt frigivas. Priset, som i januari månad utgjorde i genomsnitt 1·11 kr. och i februari 1·13 kr. per liter, har under kvartalets sista månad visat en tydligt fallande tendens, och utgjorde medelpriset i mars 1·00 kr. per liter.

Kreatur- och fiskpriser. Vad beträffar *kreaturspriserna* under 1919 års första kvartal, innehåller sammandragstabellen å sid. 424—425 uppgifter å medelpriset för olika slag av kreatur i Stockholm, Malmö och Göteborg, under det att i tabellen å sid 426—427 sammanställts månadspriser för nyssnämnda tre städer ävensom Eskilstuna, Norrköping, Hälsingborg och Linköping. I samband med kreatursnoteringarna meddelas även från och med detta häfte de förut i en särskild tablå publicerade uppgifterna rörande *tillförsel* och *konsumtion* under kvartalets olika månader av kött- och fläskvaror å de orter med offentligt slakthus, varifrån dylika uppgifter kunnat erhållas. Under den tid, för vilken ifrågavarande konsumtionssiffror inhämtats, eller tiden från och med början av år 1916, hava i många fall genomgripande förändringar skett beträffande konsumtionen av de viktigare födoämnena. En ganska god bild av köttkonsumtionens storlek samt förekommande förändringar i densamma torde, åtminstone i sina huvuddrag, kunna erhållas av ifrågavarande uppgifter, även om de i viss mån äro att betrakta såsom approximativa. En

granskning av prisrörelsen under kvartalets olika månader i rikets tre största städer utvisar en under hela kvartalet tydligt fallande tendens för alla slag av nötkreatur. I fråga om får har emellertid, efter en ganska markerad nedgång i februari, under kvartalets sista månad en tendens till stigande priser åter gjort sig gällande. För kalv hava noteringarna hållit sig så gott som oförändrade, vilket får sin förklaring därav, att kalvkött alltsedan mitten av föregående kvartal varit åsatt maximipris. Vad däremot *svin*priserna beträffar, så hava dessa efter den statliga fläskregleringens upphävande den 19 januari varit föremål för en mycket betydande stegring.

Rörande *fiskpriserna* lämnas i tabellerna å sid. 428—429 en sammanställning av noteringarna från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission samt från Göteborgs stads fiskhamnsauktioner. Vad beträffar tillförseln till den senare orten, torde på grund av vissa omläggningar av rapporteringssystemet, som ägt rum såväl under 1917 års andra kvartal som även senare, de här meddelade siffrorna ej vara fullt jämförbara med förut lämnade.

Tillgången av livsförnödenheter å olika orter i riket under mars månad åskådliggöres genom den å sid. 409 meddelade tabellen. En granskning härav giver vid handen, att vad beträffar *ved* samt *salt sill* och *kött* tillgången icke betecknats såsom otillräcklig å någon rapportort. I fråga om det sistnämnda varuslaget anmärka emellertid flertalet ombud, att kalvkött efter maximiprisets införande endast sparsamt förekommit i marknaden. *Ägg*tillgången har under månaden rapporterats otillräcklig endast å 5 orter, vilket innebär en väsentlig förbättring sedan föregående månad, då motsvarande siffra var 17. Även å *fläsk*, *färsk fisk* samt *fotogen* synes tillgången inom flertalet rapportorter hava motsvarat efterfrågan. Med avseende å *mjölk*tillförseln har ej någon mera betydande förändring kunnat konstateras sedan föregående månad. Sålunda har liksom under februari tillgången rapporterats tillräcklig å 10 ombudsorter. Några ombud anmärka emellertid, att en tendens till förbättring kunnat iakttagas, även om tillgången varit så knapp, att den fortfarande måst betecknas såsom otillräcklig. Tillgången å *kol* och *koks* har under den senaste tiden flerstädes förbättrats. Vad däremot beträffar *smör* och *ost*, så synes tillförseln till samtliga ombudsorter fortfarande hava varit i det närmaste avstannad. Rörande tillgången av *potatis* å olika ombudsorter lämnas tillsvidare icke några uppgifter, då detta varuslag är lagt under statlig ransonering.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar under kristiden.

Med ledning av de på ovan berörda sätt inhämtade och i efterföljande tabeller publicerade prisnoteringarna har socialstyrelsen liksom tidigare verkställt indexberäkningar för de olika månaderna av första kvartalet 1919 för att härigenom kunna lämna en bild över livsmedelsprisernas allmänna förskjutningar under kristiden. Tillvägagångssättet vid uträknandet av den *ovägda indexserien* är följande:

Såsom utgångspunkt för jämförelsen har valts juli månad 1914, alltså tiden närmast före krigsutbrottet. De beräknade medelpriserna för vart och ett varuslag under denna månad hava satts = 100, och de olika varuslagens medelpriser för följande kvartal eller månader hava reducerats i förhållande därtill. De olika varorna hava sedan sammanförts till sex grupper, varefter de på nyss angivet sätt erhållna indextalen inom varje grupp hopsummerats och summorna dividerats med antalet i gruppen ingående varuslag. För varje grupp blir sålunda indextalet för juli 1914 = 100.[1]

Varugrupper	Juli 1914	3:e kvartalet 1914	4:e kvartalet 1914	1:a kvartalet 1915	2:a kvartalet 1915	3:e kvartalet 1915	4:e kvartalet 1915	1:a kvartalet 1916	2:a kvartalet 1916	3:e kvartalet 1916	4:e kvartalet 1916
Mejeriprodukter, ägg och margarin (10 varuslag)	100	101	110	112	114	124	141	143	146	152	170
Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	100	109	118	124	135	133	124	124	125	126	131
Kött (8 varuslag)	100	98	95	106	122	137	140	144	157	182	193
Fisk (9 varuslag)	100	102	102	103	102	118	142	150	152	176	196
Övriga födoämnen (6 varuslag)	100	103	112	128	135	129	130	137	138	150	168
Bränsle och lyse (7 varuslag)	100	107	108	112	119	135	151	159	167	187	192

Varugrupper	1:a kvartalet 1917	2:a kvartalet 1917	3:e kvartalet 1917	4:e kvartalet 1917	1:a kvartalet 1918	2:a kvartalet 1918	3:e kvartalet 1918	4:e kvartalet 1918	1:a kvartalet 1919	Jan. 1919	Febr. 1919	Mars 1919
Mejeriprodukter, ägg och margarin (10 varuslag)	179	190	203	237	275	283	304	414	400	423	396	381
Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	159	161	158	161	173	188	189	244	255	254	255	255
Kött (8 varuslag)	192	193	190	212	285	445	506	490	467	469	465	467
Fisk (9 varuslag)	203	188	202	251	286	323	377	430	354	377	343	343
Övriga födoämnen (6 varuslag)	202	225	228	221	241	237	234	266	295	293	293	298
Bränsle och lyse (7 varuslag)	207	228	264	330	347	352	372	395	414	421	418	403

Som synes av denna tabell, företer 1919 års första kvartal i förhållande till närmast föregående kvartal en tydlig prisnedgång beträffande grupperna omfattande »mejeriprodukter», »kött» och »fisk». Särskilt för sistnämnda varugrupp är prisfallet i ögonen fallande. Nedgången i indexsiffran för »mejeriprodukter» hänför sig huvudsakligen till det starka prisfallet å ägg. Vad gruppen »kött» beträffar, så har visserligen kunnat konstateras en ganska

[1] För de varuslag, som till följd av varuknapphet eller annan orsak försvunnit ur marknaden, hava prisförändringarna beräknats vara underkastade samma procentuella förskjutningar, som närmast därmed jämförbara ersättningsvaror.

väsentlig prissänkning för flertalet köttsorter, men denna sänkning har till stor del motvägts av den starka prisstegringen å fläsk, som inträffat efter den statliga fläskregleringens upphävande den 19 januari. Gruppen »bröd, mjöl och gryn» företer däremot i förhållande till föregående kvartal en tydlig stegring, vilken står i samband med den i mitten av föregående kvartal vidtagna förhöjningen av maximipriserna å bröd. För gruppen »övriga födoämnen» har likaledes indextalet undergått en ganska väsentlig ökning, beroende på förhöjningen av sockerpriset samt de stegrade potatispriserna. Vad slutligen beträffar gruppen »bränsle och lyse», så företer visserligen indextalet även för denna grupp en uppgång sedan föregående kvartal. Denna ökning motsvaras dock ej av en dylik höjning av den allmänna prisnivån å de i gruppen ingående varuslagen utan beror uteslutande på den omständigheten, att priset på den fotogen, som under december månad tillfördes marknaden, högst betydligt översteg det fotogenpris, som använts vid beräkningarna, alltsedan varuslaget i fråga under hösten 1917 försvunnit ur handeln.

Det ligger givetvis nära till hands att på grundval av dessa sex varugruppers prisökning uträkna ett medeltal för att härigenom finna ett uttryck för den allmänna prisstegring, som drabbat de viktigaste slagen av livsmedel, lyse och bränsle under kristiden. Den »ovägda indexserien», beräknad genom enkla aritmetiska medeltal, kan emellertid, särskilt under nuvarande abnorma förhållanden, icke göra anspråk på att lämna en korrekt bild av livsmedelsfördyringen, sådan den gestaltar sig för det enskilda hushållet, enär vid ifrågavarande beräkning ingen hänsyn är tagen till storleken av de kvantiteter, varmed de olika varuslagen ingå i en normal årsbudget, men har dock av flera orsaker ansetts böra här bibehållas, bland annat för jämförelse med utländska indexserier av motsvarande slag. Inom socialstyrelsen har emellertid, med ledning av de under de senare åren gjorda levnadskostnadsundersökningarna, även verkställts indexberäkningar rörande livsmedelskostnadernas stegring för ett normalhushåll, »vägda» med hänsyn till de olika varuslagens kvantitativa vikt i hushållets budget (se sid. 410—411); och har i nedanstående tablå även denna *vägda indexserie* publicerats tillika med den »ovägda» serien för de olika kvartalen under kristiden.[1]

[1] För ytterligare belysning av frågan rörande sambandet mellan kristiden och prisnivån har här nedan insatts av professor Gustaf Cassel beräknade och genom välvilligt tillmötesgående styrelsen tillhandahållna indextal rörande den relativa sedelcirkulationen. En granskning av indexserierna ger vid handen, att åtminstone från mitten av år 1915 till våren 1918 en synnerligen påtaglig överensstämmelse synes råda mellan cirkulationssiffrorna och den ovägda indexserien. (Rörande principerna för cirkulationssiffrornas beräkning hänvisas till professor Cassels bok: Dyrtid och sedelöverflöd.)

	Juli 1914	3:e kvartalet 1914	4:e kvartalet 1914	1:a kvartalet 1915	2:a kvartalet 1915	3:e kvartalet 1915	4:e kvartalet 1915	1:a kvartalet 1916	2:a kvartalet 1916	3:e kvartalet 1916
Relativ sedelcirkulation	105	121	128	133	130	131	136	144	151	156

	4:e kvartalet 1916	1:a kvartalet 1917	2:a kvartalet 1917	3:e kvartalet 1917	4:e kvartalet 1917	1:a kvartalet 1918	2:a kvartalet 1918	3:e kvartalet 1918	4:e kvartalet 1918	1:a kvartalet 1919	Mars 1919
Relativ sedelcirkulation .	168	185	201	210	233	260	285	307	339	340	328

	Juli 1914	3:e kvartalet 1914	4:e kvartalet 1914	1:a kvartalet 1915	2:a kvartalet 1915	3:e kvartalet 1915	4:e kvartalet 1915	1:a kvartalet 1916	2:a kvartalet 1916	3:e kvartalet 1916	4:e kvartalet 1916
Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	103	108	114	121	129	138	143	148	162	175
»Vägda» medeltal	100	103	107	113	121	124	128	130	134	142	152

	1:a kvartalet 1917	2:a kvartalet 1917	3:e kvartalet 1917	4:e kvartalet 1917	1:a kvartalet 1918	2:a kvartalet 1918	3:e kvartalet 1918	4:e kvartalet 1918	1:a kvartalet 1919	Mars 1919
Aritmetiska (»ovägda») medeltal	190	197	208	235	268	305	330	372	364	358
»Vägda» medeltal	166	175	181	201	227	255	277	320	335	331

Man märker, hurusom dessa serier nästan täcka varandra ända till tredje kvartalet 1915, men sedan på ett alltmer påfallande sätt skilja sig åt, uppenbarligen under inflytande av den prisreglerande inverkan, som stat och kommun utövat på vissa för hushållet mera betydande varuslag. Sedan numera emellertid denna inverkan succesivt minskats allt eftersom maximipriser och andra bestämmelser upphävts för olika varuslag, hava dock de båda indexserierna på senaste tiden åter visat en bestämd tendens att närma sig varandra.

Priser å vissa beklädnadsartiklar.

Till fullföljande av de i häftena 12, årg. 1916, 5 och 10, årg. 1917 samt 2, 7 och 10, årg. 1918 av Sociala Meddelanden meddelade uppgifterna angående priser å vissa beklädnadsartiklar före och under kristiden lämnas i efterföljande tabell liknande uppgifter för tiden omkring den 1 april 1919, sammanställda med de förut avgivna. De beräknade medelpriserna grunda sig även denna gång på uppgifter, inhämtade genom socialstyrelsens ombud å ett 40-tal orter i riket, samt avse genomgående medelgoda kvaliteter. Till följd av den alltjämt rådande knappheten å vissa beklädnadsartiklar har det varit förenat med stora svårigheter att alltid erhålla noteringar å samma kvaliteter, som tidigare prisuppgifter avsett. Givetvis hava därför vissa ojämnheter ej kunnat undvikas, men då uppgifterna inhämtats från så många olika orter, torde de kunna anses tillsammans giva en ganska tillfredsställande bild av rådande prisläge.

Som synes av nedanstående tabell har sedan krigets början ända fram till slutet av 1918 en utomordentligt stark och omfattande prisstegring gjort sig gällande å de olika slagen av beklädnadsartiklar. Som följd av de i samband med vapenstilleståndets inträdande väsentligt förbättrade importmöjligheterna har emellertid prisstegringen avstannat och efterträtts av ett för vissa av ovanstående artiklar ganska markerat prisfall. Att emellertid på ett fullt tillförlitligt sätt konstatera, i vilken grad prisstegringen för beklädnadsartiklar inverkat på hithörande utgifter för det enskilda hushållet, är givetvis mycket vanskligt, då man icke i detalj känner, i vilken utsträckning de olika artiklarna ingå i en normalbudget. Med ledning av de

siffror, som sammanställts i ovanstående tabell, synes man dock vara berättigad att draga den slutsatsen, att utgifterna för kläder och skodon, under förutsättning att vederbörande hushåll sökt i görligaste mån bibehålla samma standard, stigit från maj 1914 till oktober 1916 med c:a 50 %, till maj 1917 med c:a 70 %, till september 1917 med c:a 110 %, till januari 1918 med c:a 150 % till 1 juli 1918 med c:a 195 % och till 1 oktober 1918 med c:a 250 % samt att numera (omkring den 1 april 1919) dessa utgifter ställa sig i genomsnitt minst 220 % högre än före krigsutbrottet (de skulle alltså hava mer än tredubblats). Ändock torde, såsom ovan antytts, uppgifterna i en del fall, särskilt beträffande yllevaror, avse väsentligt försämrade kvaliteter.

Medelpris för 40 orter i olika delar av riket.

Beklädnadsartiklar	Maj 1914	Okt. 1916	Maj 1917	Sept. 1917	Jan. 1918	Juli 1918	Okt. 1918	April 1919
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr	Kr.	Kr.
A) *Tyger och garner:*								
1. Ylletyg (till damklädning) . pr m.	2·50	5·00	6·50	7·50	10·00	12·50	18·00	14·50
2. Bomullstyg (till dito) . . . » »	0·50	0·80	1·00	1·25	2·00	2·50	3·00	2·00
3 Ullgarn . . . . . » kg.	6·50	20·00	23·00	31·00	39·00	48·00	63·00	48·00
B) *Herrkläder:*								
1. Herrkostym (av ylletyg) best. . .	65·00	90·00	110·00	130·00	155·00	200·00	260·00	230·00
» » konf. . .	40·00	60·00	75·00	85·00	100·00	125·00	165·00	135·00
2. Vinteröverrock, beställd	70·00	95·00	110·00	125·00	150·00	190·00	245·00	215·00
» konfektion	40·00	60·00	70·00	80·00	95·00	120·00	155·00	130·00
3. Bomullsskjorta	2·00	3·00	3·75	4·25	6·00	7·00	9·00	7·50
4. Ylletröja	3·50	6·50	8·50	9·75	12·00	13·75	18·00	15·00
5. Yllekalsonger	3·50	6·50	8·25	9·50	11·75	13·75	17·00	15·00
6. Yllestrumpor	1·25	2·50	2·75	3·50	4·40	5·50	6·50	5·00
C) *Skodon:*								
1. Kängor, smorläder	9·50	16·50	19·50	22·50	26·00	28·00	33·00	31·00
2. Stövlar	16·50	31·50	36·50	40·00	54·00	60·00	75·00	65·00
3. Kängor av boxkalv, mans-	13·00	19·50	23·50	28·00	34·00	39·00	45·00	40·00
» » » dam-	11·50	17·00	21·00	25·00	31·00	36·00	43·00	37·50
» » » barn-	7·00	10·50	12·50	14·50	17·50	19·25	22·00	17·50
4. Halvsulning och klackning	3·50	5·50	6·50	6·75	7·25	8·25	9·00	9·50

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar under kristiden.

Det må emellertid noga observeras att ovan sid. 404 angivna procentuella stegring endast avser den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av fördyringens inverkan

på en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, skatter, kläder m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser.

Här nedan lämnad redogörelse rörande levnadskostnadernas allmänna stegring under kristiden, vilken utgör en komplettering till tidigare (fr. o. m. år 1918 regelbundet kvartalsvis) utförda beräkningar, avser prisläget i slutet av mars 1919.

Till utgångspunkt för beräkningarna har som bekant valts en normalfamiljs (man, hustru och två barn) budget före kriget, slutande på en total utgiftssumma av c:a 2 000 kr. per år. Denna budget har uppdelats på olika huvudposter i enlighet med resultaten av 1913—1914 års levnadskostnadsundersökning. Därefter har på samma sätt som förut (se Soc. Medd., årg. 1918, sid. 188—189) utgiftsstegringen beräknats för varje särskild huvudpost under förutsättning att förbrukningen varit i stort sett oförändrad, alltså med bortseende från de omläggningar av och inskränkningar i förbrukningen, vilka givetvis framkallats av dyrtiden och även kunnat konstateras genom socialstyrelsens särskilda dyrtidsundersökningar (jfr artiklarna »Dyrtidens inverkan på livsmedelsförbrukningen» i häfte 12, årg. 1916 samt »Livsmedelsförbrukningens omläggning under kristiden» i häfte 10, årg. 1917 och häfte 11, årg. 1918 av Soc. Medd.).

Det må påpekas, att de i det följande gjorda beräkningarna grunda sig på uppgifter, inhämtade från styrelsens ombudsorter, och följaktligen representera förhållandena i städer och stadsliknande samhällen.

I efterföljande tablå lämnas en översikt över resultatet av de hittills verkställda undersökningarna, varvid jämte de absoluta talen för de olika tidpunkterna även angivas indextal, beräknade med utgångspunkt från 1914 års siffra, som satts lika med 100. I tablån har även upptagits den procentuella stegring, som levnadskostnaderna varit underkastade sedan det tillfälle, då undersökning rörande här berörda spörsmål sist ägt rum.

	Årsbudget		Beräknad årsbudget							
	1914 (mitten)	1916 (dec.)	1917 (maj)	1917 (sept.)	1918 (jan.)	1918 (omkr. 1 april)	1918 (omkr. 1 juli)	1918 (omkr. 1 okt.)	1919 (omkr. 1 jan.)	1919 (omkr. 1 april)
Kronor	2 000	2 784	3 037	3 318	3 835	4 058	4 389	4 849	5 334	5 306
Indextal	100	139	152	166	192	203	219	242	267	265
Procentuell förskjutning sedan föregående undersökningstillfälle	—	39	9	9	16	6	8	10	10	—0·5

Det förtjänar än en gång framhållas, att förestående siffror framräknats under förutsättning av en i huvudsak oförändrad levnadsstandard och att sålunda de besparingar och omläggningar i hushållningen, som överallt i större eller mindre utsträckning kunnat och givetvis även måst göras, här äro lämnade helt utom räkningen.

Enligt ifrågavarande beräkningar utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna för en normalfamilj med en årsbudget före kriget av 2 000

kr. 165 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 265. Då indextalet vid årsskiftet uppgick till 267, har sålunda för första gången under kristiden kunnat konstateras en sänkning i indexsiffran för levnadskostnaderna. Nedgången under kvartalet är dock obetydlig och uppgår endast till 2 enheter eller 0.5 %. Med utgångspunkt från decembersiffran 1916, kr. 2 784, har stegringen till 1 april 1919 belöpt sig till 91 %, medan den från januari 1918 uppgått till 38 %, från 1 april s. å. till 31 %, från 1 juli till 21 % och från 1 oktober till 9 %.

De ovan angivna procenttalen för levnadskostnadernas stegring torde av flera orsaker, för vilka närmare redogjorts i föregående häften av Sociala Meddelanden (se t. ex. häfte 2 för 1918, sid. 188—189), få betecknas såsom *minimisiffror*. Särskilt med hänsyn till den alltjämt rådande varuknappheten, de ännu bestående ransoneringsåtgärderna och maximipriserna å flera för hushållsbudgeten synnerligen viktiga varuslag har det för övrigt visat sig vara förenat med stora svårigheter att på samma tillförlitliga sätt som under krisens första skede mäta levnadskostnadernas förändringar och anställa jämförelser härutinnan med förhållandena under föregående år. I samma mån som förhållandena å livsmedelsmarknaden återgå till normalt läge, synas emellertid beräkningarna med allt större exakthet lämna ett mått på det enskilda hushållets utgifter.

Storleken av den procentiska ökningen av *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisförhållandena vid tiden före krigets utbrott (mitten av år 1914) och vid tidpunkterna för resp. levnadskostnadsberäkningar, belyses genom följande översikt:

	1914 (mitten)	1916 (dec.)	1917 (maj)	1917 (sept.)	1918 (jan.)	1918 (omkr. 1 april)	1918 (omkr. 1 juli)	1918 (omkr. 1 okt.)	1919 (omkr. 1 jan.)	1919 (omkr. 1 april)
Födo- och njutningsämnen	100	152	174	180	214	229	258	281	323	327
Bostad	100	108	108	112	112	112	112	112	120	120
Bränsle och lyse	100	168	190	240	275	280	286	305	381	367
Beklädnad	100	160	170	210	250	270	295	350	350	320
Skatter	100	109	109	109	109	114	114	114	114	160
Övriga utgifter	100	125	130	150	175	185	195	220	225	215
Summa utgifter	**100**	**139**	**152**	**166**	**192**	**203**	**219**	**242**	**267**	**265**

Med avseende å sättet för beräkningen av de särskilda posterna hänvisas till föregående redogörelser i Sociala Meddelanden (t. ex. häfte 2, årg. 1918, sid. 188—189). Dock må särskilt framhållas följande.

Prisuppgifterna på födo- och njutningsämnen samt bränsle och lyse äro de i följande tabeller sid. 412—413 angivna och för mars månad insamlade. Vad beträffar stegringen av bostadshyrorna, så har denna, som med ledning av uppgifter från ett flertal hyresnämnder i riket vid föregående undersökningstillfälle beräknats till c:a 20 %, under kvartalet antagits oförändrad. Beklädnadspostens stegring har beräknats med ledning av de prisuppgifter å vissa slag av tyger, garner, kläder och skodon, vilka in-

hämtats genom socialstyrelsens ombud. En närmare redogörelse rörande prisrörelsen av till denna huvudpost hörande artiklar har lämnats här ovan. Under hänvisning härtill må blott påpekas, att den erhållna procentsiffran för beklädnadskontots stegring givetvis endast är ett uppskattat medeltal, som i varje fall ej torde kunna betecknas som för högt, utan snarare, särskilt med hänsyn till inträffade kvalitetsförsämringar, såsom något för lågt. I fråga om skatterna avse uppgifterna de belopp, som skola erläggas under 1919. Som synes har skatteprocenten sedan föregående undersökningstillfälle varit underkastad en synnerligen stark stegring, beroende dels på höjningen av skattesatserna till såväl kommun som landsting, dels ock på den allmänna stegringen av inkomsterna, som ägt rum under åren 1917 och 1918. — Vad slutligen beträffar posten »övriga utgifter», så har stegringsprocenten beräknats på grundval av uppgifter från ledande firmor samt med hänsyn till den betydelse, som hithörande utgiftsposter beräknas hava i en normalfamiljs budget.

Uppgifter rörande tillgången av vissa viktigare livsförnödenheter å olika orter i riket under *mars* månad 1919.

(○ = god. ◑ = tillräcklig. ● = otillräcklig.)

	Mjölk	Smör	Ost	Ägg	* Potatis	Kött	Fläsk	Sill, salt	Fisk, färsk	Fotogen	Ved	Kol	Koks
Stockholm	●	●	●	[2] ◑	—	◑	◑	◑	[2] ◑	◑	◑	●	◑
Södertälje	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Uppsala	●	●	●	◑	—	◑	◑	○	◑	◑	◑	●	●
Nyköping	◑	●	●	◑	—	◑	●	○	○	◑	○	●	●
Eskilstuna	●	●	●	○	—	○	○	○	◑	◑	○	◑	◑
Linköping	◑	●	●	◑	—	○	○	○	○	◑	○	◑	●
Norrköping	●	●	●	◑	—	◑	●	○	◑	◑	○	◑	◑
Motala	◑	●	●	○	—	○	○	○	○	◑	○	●	◑
Jönköping	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Växjö	●	●	●	◑	—	◑	◑	○	○	◑	○	◑	◑
Kalmar	●	●	●	◑	—	◑	○	○	◑	◑	○	●	●
Västervik	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Visby	●	●	●	●	—	◑	[1] ◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Karlskrona	●	●	●	●	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Kristianstad	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Malmö	◑	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	◑	◑
Lund	◑	●	●	○	—	○	○	○	◑	◑	○	●	●
Landskrona	●	●	●	◑	—	○	○	◑	○	◑	○	●	●
Hälsingborg	◑	●	●	◑	—	◑	◑	○	○	○	○	◑	◑
Ystad	●	●	●	◑	—	○	○	○	◑	○	○	●	●
Halmstad	◑	●	●	○	—	○	◑	◑	○	◑	○	●	◑
Göteborg	●	●	●	○	—	○	○	○	○	◑	◑	◑	◑
Lysekil	●	●	●	◑	—	◑	●	◑	◑	●	◑	●	●
Vänersborg	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	●	◑	●	●
Borås	●	●	●	[2] ◑	—	◑	◑	○	○	◑	○	●	◑
Tidaholm	◑	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Karlstad	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	◑	◑
Örebro	●	●	●	◑	—	◑	○	◑	◑	◑	○	●	●
Kopparberg	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	◑
Västerås	●	●	●	◑	—	○	○	◑	◑	◑	◑	◑	◑
Falun och Domnarvet	●	●	●	◑	—	◑	◑	○	◑	◑	○	◑	◑
Ludvika	●	●	●	●	—	◑	●	◑	◑	◑	○	●	●
Gävle	●	●	●	◑	—	○	◑	○	◑	◑	○	●	●
Söderhamn	●	●	●	◑	—	○	◑	○	●	◑	○	●	●
Sundsvall	●	●	●	●	—	◑	◑	○	●	◑	◑	●	●
Nyland	●	●	●	◑	—	○	●	○	●	◑	◑	●	●
Östersund	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Umeå	◑	●	●	◑	—	○	◑	○	◑	◑	○	◑	◑
Luleå och Boden	◑	●	●	◑	—	◑	◑	◑	●	◑	◑	◑	◑
Malmberget och Gällivare	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑
Kiruna	●	●	●	●	—	[1] ◑	●	◑	◑	●	◑	●	●

* Då detta varuslag numera är lagt under statlig ransonering, lämnas av ombuden tillsvidare ej några uppgifter angående tillgången.

[1] Under månaden var tillgången omväxlande tillräcklig och otillräcklig.

[2] » » » » » god och tillräcklig.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1914—1919 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.

Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915		1916		1917		1918		1919	
	Juli	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta kvar-talet	Mars
Stockholm	100	106	119	128	133	147	169	188	253	319	352	351
Södertälje	100	108	119	130	134	147	168	189	246	306	337	333
Uppsala	100	109	120	131	136	150	177	197	250	312	348	346
Nyköping	100	105	117	124	131	146	173	190	243	296	343	338
Eskilstuna	100	106	118	124	128	144	171	195	243	294	334	327
Linköping	100	106	121	129	134	150	177	196	242	299	341	338
Norrköping	100	106	118	126	130	144	167	189	239	292	333	329
Motala	100	106	122	131	138	155	180	203	251	311	350	345
Jönköping	100	104	117	126	133	146	172	195	245	297	333	333
Växjö	100	104	118	124	132	147	167	185	231	287	323	321
Kalmar	100	104	117	127	131	145	169	194	237	289	326	323
Västervik	100	103	113	121	131	145	169	186	236	288	317	312
Visby	100	104	113	121	127	140	162	179	223	273	311	307
Karlskrona	100	106	121	129	134	146	169	189	236	282	323	322
Kristianstad	100	108	121	135	138	149	173	198	254	306	335	331
Malmö	100	106	119	131	144	148	174	203	259	308	342	337
Lund	100	105	121	130	133	148	173	205	259	305	337	333
Landskrona	100	108	122	133	138	152	177	208	259	308	345	346
Hälsingborg	100	105	118	129	134	146	172	201	260	306	340	339
Ystad	100	105	119	130	135	146	171	197	255	303	336	332
Halmstad	100	106	120	129	134	146	169	192	244	301	331	329
Göteborg	100	104	121	129	135	151	176	203	264	312	352	348
Lysekil	100	103	113	122	129	142	166	188	235	284	320	317
Vänersborg	100	104	117	126	135	149	172	194	246	303	346	340
Borås	100	107	121	130	136	150	173	196	247	298	334	331
Tidaholm	100	104	118	127	136	149	167	187	234	290	331	329
Karlstad	100	108	119	126	123	148	171	192	245	302	341	343
Örebro	100	107	119	128	133	148	173	192	239	295	331	329
Kopparberg	100	105	116	123	131	147	169	189	240	295	337	338
Västerås	100	105	117	127	134	150	173	194	244	302	345	341
Falun	100	105	114	125	131	146	171	190	239	300	343	339
Domnarvet o. Borlänge	100	105	117	128	134	150	177	199	247	314	354	347
Ludvika	100	104	115	123	130	148	170	194	247	303	345	343
Gävle	100	107	116	125	132	148	173	191	244	302	341	337
Söderhamn	100	107	119	126	133	149	177	193	252	310	347	343
Sundsvall: staden	100	105	114	125	135	153	172	197	251	313	347	343
sågverksdistriktet	100	104	111	123	132	153	176	199	246	313	344	340
Nyland	100	104	110	117	128	148	170	190	229	296	324	320
Östersund	100	105	113	123	128	149	168	190	243	299	331	326
Umeå	100	104	112	122	130	147	173	195	235	294	332	326
Luleå	100	105	114	122	128	148	173	199	246	309	340	330
Boden	100	107	118	124	132	150	174	203	252	316	352	346
Malmberget o. Gällivare	100	105	111	114	122	135	157	184	230	298	337	335
Kiruna	100	104	109	116	121	135	155	183	230	295	332	329
Samtliga orter	**100**	**105**	**117**	**126**	**132**	**147**	**170**	**191**	**241**	**299**	**335**	**331**

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1913—1919 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.

Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter (»riksmedeltalet») = 100

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918				1919
						1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet	4:de kvartalet	1:sta kvartalet
Stockholm	111	111	113	111	109	113	120	121	117	117
Södertälje	103	105	105	104	101	105	104	105	106	103
Uppsala	100	101	102	101	102	101	102	102	103	102
Nyköping	97	97	97	97	98	98	98	95	98	100
Eskilstuna	99	101	101	99	102	102	102	98	100	101
Linköping	97	97	100	99	100	98	97	96	99	99
Norrköping	100	102	104	101	102	102	102	99	102	102
Motala	92	93	96	97	98	96	96	95	97	96
Jönköping	99	97	97	97	98	98	99	96	97	96
Växjö	95	94	95	96	93	90	92	91	92	92
Kalmar	97	95	97	95	97	95	93	93	93	93
Västervik	97	96	95	97	97	96	96	95	95	93
Visby	100	99	97	97	95	93	93	91	93	93
Karlskrona	99	99	101	99	97	97	96	93	93	95
Kristianstad	94	94	98	95	95	97	97	95	94	92
Malmö	100	100	103	105	105	108	107	104	103	102
Lund	97	97	99	97	101	104	102	99	98	97
Landskrona	97	95	99	99	101	102	101	99	97	98
Hälsingborg	96	95	97	96	99	104	103	99	98	97
Ystad	97	95	98	96	97	102	100	97	96	95
Halmstad	99	97	99	97	96	96	99	97	97	95
Göteborg	102	100	105	105	107	112	112	107	106	108
Lysekil	102	101	100	101	101	102	100	98	99	99
Vänersborg	99	97	98	100	99	100	99	99	99	101
Borås	97	97	100	100	99	99	100	96	98	97
Tidaholm	94	94	96	97	93	91	93	92	92	94
Karlstad	101	101	100	101	100	101	101	100	101	101
Örebro	100	100	101	100	100	98	98	97	99	98
Kopparberg	96	95	95	96	96	97	96	94	97	98
Västerås	98	98	99	100	100	99	100	99	100	101
Falun	101	100	100	100	101	100	100	101	102	103
Domnarvet och Borlänge	94	94	96	97	98	98	96	99	100	100
Ludvika	98	97	96	98	99	101	100	99	101	101
Gävle	102	102	101	102	102	102	103	102	102	103
Söderhamn	100	101	101	101	102	104	104	103	103	103
Sundsvall: staden	110	108	106	111	110	113	111	111	113	111
sågverksdistriktet	104	102	99	105	107	104	106	108	108	106
Nyland	106	105	98	104	104	100	99	105	103	102
Östersund	109	108	106	109	108	111	108	110	108	108
Umeå	105	103	99	102	104	100	99	99	102	101
Luleå	104	104	102	104	108	107	106	110	107	106
Boden	102	103	102	103	107	106	107	109	107	107
Malmberget och Gällivare	110	111	103	103	105	105	107	111	111	112
Kiruna	113	110	104	104	105	106	108	112	110	111
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Medelpris per år (1908—1918) och per månad

Obs.! Siffrorna för åren 1908—1909 angiva medelpris för 28 orter, för

	Varuslag	Kvantitet	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	14	14	14	14	14	15	16
2	handskummad	»	7	7	7	7	8	8	8	9
3	separerad	»	—	—	5	5	6	6	6	7
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	226	220	222	228	237	236	239	292
5	mat- (lands-)	»	204	198	200	205	214	213	218	260
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	150	151	156	164	162	197
7	halvfet, »	»	119	116	114	111	115	121	119	149
8	skummjölks-, »	»	—	—	49	48	51	58	60	82
9	Margarin: högsta kvalitet	»	164	159	169	152	157	—	—	—
10	lägsta »	»	119	116	125	116	122	—	—	—
11	växtmargarin	»	—	—	—	126	132	135	144	170
12	Ägg: svenska, färska	tjog	148	151	149	149	161	159	171	198
13	» konserverade	»			134	128	139	137	151	169
14	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—
15	»	5 l.	82	28	27	29	32	28	30	36
16	färsk	»			76	48	49	46	80	87
17	Ärter, gula	kg.	30	28	29	29	30	31	35	57
18	Bruna bönor	»	42	41	46	47	53	48	49	75
19	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [9]	»	31	33	32	30	31	31	33	40
20	råg-, » » »	»	23	22	20	20	22	22	23	32
21	rågsikt-, » » »	»	29	28	26	25	27	27	29	39
22	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1] 33	[1] 33	34	32	36	36	42	52
23	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	[2] 59	[2] 60	39	39	40	41	41	46
24	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	41	40	40	39	41	41	43	54
25	mjukt, limpa, söt	»	39	39	39	37	38	38	40	48
26	» » sur	»	28	28	28	27	29	30	31	38
27	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära [10]	»	78	74	76	74	76	76	78	88
28	mjukt, billigaste sort (bakat med vatten [10])	»	51	53	45	44	45	43	46	53
29	» » mjölk [10]	»			61	60	61	60	61	67
30	Nötkött, färskt: stek	»	109	104	98	96	111	122	116	140
31	soppkött	»	91	85	78	78	91	100	95	119
32	Kalvkött, stek: gödkalv	»	122	120	117	116	123	131	130	154
33	spädkalv	»	66	63	60	58	65	72	70	87
34	Fårkött: färskt, stek	»	125	121	118	115	124	133	130	158
35	salt, svenskt	»	—	—	103	102	105	114	118	139
36	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	119	121	140
37	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	114	121	129	120	123	133	129	191
38	salt, svenskt »	»	121	127	138	129	129	140	137	198
39	» amerikanskt	»	121	128	149	139	136	—	—	—
40	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	75	76	80
41	gädda	»	—	—	—	—	—	108	110	117
42	sill	»	28	28	31	31	32	34	35	45
43	strömming	»	37	37	36	36	36	38	39	43
44	torsk	»	—	—	—	—	—	55	57	62
45	rödspotta (»spätta»)	»	81	79	80	79	77	79	81	89
46	salt: sill, prima	»	38	37	[3] 39	[3] 39	[3] 41	[3] 45	45	57
47	strömming	»	25	23	23	25	25	30	31	36
48	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	60	61	54	51	52	56	58	72
49	» » » rundskuren	»			—	—	—	76	77	91
50	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4] 116	[4] 115	125	155	176	170	159	161
51	Socker, bit-	»	66	67	71	69	72	67	65	66
52	Salt (matsalt)	»	—	—	—	—	—	—	10	10
53	Svagdricka	l.	—	—	6	6	6	6	6	7
54	Fotogen, Water White	»	[5] 18	[5] 18	17	15	17	20	21	23
55	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn	2680	2520	2280	2280	2360	2560	2630	2890
56	barr- 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	2140	2020	1810	1810	1880	2040	2110	2310
57	Bränntorv	100 kg.	[6] 80	[6] 74	187	185	187	196	220	290
58	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	388	376	373	373	397	401	411	531
59	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	234	242	367
60	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	139	134	130	132	155	165	157	211
61	eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	159	156	177	189	190	248

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — [3]) Upp-
[5]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — [6]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. —
6 orter. — [8]) Uppgifterna avse för aug. och sept. 1918 en ort, för okt. två, för nov. fyra samt för dec. fem
regleringen av brödsäd rena vetebrödstyper utan inblandning av rågmjöl ej saluföras, avse de meddelade pri-
[x]) Maximipris. — [xx]) Eljest fastställda pris. — (Maximipris har varit rådande å *socker* sedan den 1 juli 1916,
24 febr. 1919, å *ost* från den 21 aug. 1917, å *potatis* från den 16 april, å *gula ärter* från den 27 mars, å
samt fr. o. m. den 22 nov. 1918 och å *mjölk* sedan den 19 mars 1918. *Fläsk* kan anses hava varit under-

(mars 1918—mars 1919) för samtliga orter.

åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1913—1919 för 44 orter.

1916	1917	1918	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	Jan. 1919	Febr. 1919	Mars 1919	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
19	25	× 38	35	× 36	× 36	× 37	× 38	× 38	× 39	× 39	× 46	× 46	× 47	× 47	× 47	1
10	15	× 24	22	× 23	× 22	× 23	× 23	× 24	× 25	× 24	× 29	× 29	—	—	—	2
8	12	× 19	17	× 18	× 18	× 18	× 18	× 19	× 19	× 20	× 23	× 23	× 23	× 23	× 23	3
××310	× 401	× 587	× 535	× 535	× 535	× 535	× 536	× 540	× 588	× 724	× 725	× 726	× 725	× 725	× 725	4
295	× 358	× 546	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 540	× 722	× 724	× 723	× 724	× 724	× 723	5
257	× 305	× 372	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 460	× 515	× 515	× 515	× 515	× 516	6
191	× 234	× 332	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 410	× 485	× 485	× 485	× 485	× 486	7
127	× 167	× 220	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 260	× 335	× 335	× 335	× 335	× 335	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
216	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	× 474	× 474	11
237	343	725	471	463	632	681	741	736	795	904	1006	1121	1126	812	610	12
204	307	615	447	413 [7]	478 [7]	546 [7]	490 [7]	600	—	[7] 856	949	1049	1061	755 [7]	623	13
526	× 955	× 1200	× 1049	× 1100	× 1166	× 932	× 988	—	—	× 1655	× 1581	× 1816	× 1781	× 1936	× 2198	14
33	× 58	× 68	× 59	× 58	× 59	× 57	× 60	—	× 92	× 82	× 85	× 90	× 92	× 97	× 100	15
76	146	237	—	—	—	—	342	132	—	—	—	—	—	—	—	16
55	× 63	× 66	—	—	× 58	× 61	× 61	× 62	× 62	× 63	× 80	× 81	× 81	× 81	× 80	17
111	199	× 173	—	—	—	× 144	× 143	× 142	× 142	× 141	× 250	× 250	× 250	× 250	× 250	18
×× 38	× 42	× 50	× 42	× 42	× 42	× 42	× 42	× 43	× 43	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	73	19
×× 29	× 36	× 41	× 36	× 36	× 37	× 37	× 37	× 37	× 37	× 56	× 56	× 56	× 56	× 56	× 56	20
×× 34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
50	× 68	× 82	× 78	× 79	× 79	× 79	× 79	× 79	× 80	× 80	× 100	× 100	× 101	× 101	× 101	22
52	× 75	× 73	× 74	× 68	× 67	× 67	× 72	× 71	—	—	× 72	× 90	× 90	× 90	× 91	23
53	× 62	× 73	× 68	× 69	× 69	× 70	× 68	× 68	× 69	× 88	× 88	× 90	× 91	× 90	91	24
49	× 60	× 75	× 70	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	× 74	× 89	× 90	× 92	× 92	× 93	94	25
38	× 45	× 49	× 44	× 47	× 47	× 48	× 46	× 46	× 46	× 59	× 59	× 61	× 62	× 62	63	26
90	× 117	× 180	× 171	× 180	× 180	× 180	× 181	× 182	× 182	× 205	× 208	× 228	× 228	× 226	225	27
54	× 68	× 88	× 83	× 84	× 85	× 85	× 84	× 85	× 84	× 102	× 104	× 114	× 114	× 115	115	28
66	× 83	× 144	× 137	× 145	× 146	× 145	× 145	× 145	× 145	× 166	× 168	× 174	× 175	× 176	176	29
193	219	567	382	523	634	662	674	680	682	676	646	633	634	596	590	30
169	193	507	344	465	567	594	603	604	610	608	578	563	562	523	513	31
203	× 215	546	425	535	633	658	659	676	702	704	× 516	× 350	× 350	× 350	× 350	32
122	× 148	357	278	353	403	413	420	433	453	463	× 350	× 250	× 250	× 250	× 250	33
215	258	626	473	589	684	712	710	717	727	726	707	701	705	666	666	34
194	241	546	383	436	542	676	618	606	644	669	657	654	653	606	590	35
184	261	509	402	392	—	—	— [8]	592 [6]	592 [6]	579 [6]	597	675	697	660	580	36
233	× 270	× 388	× 316	× 329	× 331	× 331	× 406	× 430	× 434	× 458	× 527	× 538	× 621	691	717	37
246	× 287	× 404	× 337	× 341	× 341	× 343	× 432	× 446	× 449	× 482	× 544	× 549	× 629	704	723	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39
99	122	211	180	179	183	195	212	222	246	250	260	260	241	240	238	40
149	188	317	271	268	279	307	323	335	354	373	381	391	393	382	377	41
68	91	149	82	108	166	161	169	170	205	209	168	166	99	70	69	42
56	65	123	92	97	109	122	114	120	138	157	172	165	134	112	114	43
82	111	196	157	168	186	196	192	202	224	248	232	229	214	190	191	44
123	167	295	235	259	265	275	280	317	357	365	354	356	299	284	298	45
97	105	145	154	143	136	132	133	136	144	151	158	160	156	153	153	46
61	73	100	88	88	83	83	92	97	115	126	126	125	127	118	110	47
111	152	293	241	255	265	279	304	327	332	355	355	345	324	289	293	48
189	191	343	253	283	308	311	357	358	417	450	423	425	—	406	396	49
209	× 315	× 307	× 304	× 304	× 304	× 304	× 312	× 312	× 313	× 313	× 312	× 300	× 300	× 300	× 300	50
×68	× 70	× 92	× 79	× 95	× 96	× 96	× 96	× 97	× 97	× 97	× 97	× 97	× 131	× 132	× 132	51
13	19	31	28	29	29	30	31	32	32	33	33	34	34	34	34	52
8	10	14	13	14	13	14	14	15	15	15	16	16	15	15	16	53
27	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	×× 101	×× 111	113	100	54
3810	5520	7850	7500	7460	7550	7690	7950	8090	8210	8270	8300	8360	8240	8090	7950	55
3060	4500	6020	6280	6280	6370	6420	6720	6880	6960	7020	7070	7030	6880	6740	6570	56
385	670	1095	1111	1104	1010	976	1056	986	923	980	1028	1017	1046	971	947	57
717	803	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58
543	707	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59
292	418	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
339	521	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61

gifterna för åren 1910—1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — [7]) Uppgifterna avse för maj 1918 fyra, för juni tre, för juli och aug. två, för okt. fyra samt för mars 1919 orter. — [9]) Uppgifterna avse 1917—mars 1919 75 % utmalning. — [10]) Å de orter, där i samband med den statliga serna från och med febr. 1917 sådana brödslag, som närmast motsvara de i varulistan angivna kvaliteterna. — å *smör* sedan slutet av år 1916, å *mjöl* sedan den 27 nov. 1916, å *bröd* från den 4 jan. 1917 till den *gryn* från förra delen av april, å *kaffe* fr. o. m. febr. 1917, å *kalvkött* under tiden 19 maj—17 sept. 1917 kastat statsreglering under tiden dec. 1917—19 jan. 1919.)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
			Medelpris (öre)								
1	Mjölk: oskummad ×	l.	*58	*58	*58	*50	*51	*51	*51	*51	*51
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad ×	»	—	—	—	*25	*25	*25	*25	*25	*25
4	Smör: bords- (mejeri-) ×	kg.	*740	*740	*740	*720	*720	*720	*730	*730	*730
5	mat- (lands-) ×	»	—	—	—	*720	*720	*720	—	—	—
6	Ost: helfet, okryddad ×	»	—	—	—	—	—	—	*515	*515	*515
7	halvfet, » ×	»	—	—	—	—	—	—	*485	*485	*485
8	skummjölks-, » ×	»	—	—	—	—	—	—	*335	*335	*335
9	Margarin, växt- ×	»	—	*500	—	—	*485	*478	—	*470	*470
10	Ägg: svenska, färska	tjog	1443	846	714	1227	819	643	1050	769	588
11	» konserverade	»	1194	588	—	—	700	—	—	—	—
12	Potatis: gammal ×	5 l.	*109	*109	*144	*105	*105	*105	*88	*98	*98
13	» ×	hl.	—	—	—	*2000	—	—	—	—	—
14	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Ärter, gula ×	kg.	*80	*84	*80	*83	*80	*80	*80	*80	*80
16	Bruna bönor ×	»	—	—	*250	—	*250	*250	—	—	—
17	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort[2]) ×	»	*74	*74	*74	*72	*73	*73	*72	*72	*72
18	råg-, » » » ×	»	*57	*57	*57	*56	*56	*56	*55	*55	*55
19	rågsikt-, » »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Gryn: havre- (ångpreparerade) ×	»	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100
21	ris-, bästa sort svenska ×	»	—	—	—	*90	*90	*90	*90	*90	*90
22	Rågbröd: hårt (spis-), grovt ×	»	*101	*101	*102	*97	*97	*98	*87	*88	*88
23	mjukt, limpa, söt ×	»	*114	*114	*114	*110	*105	*105	*95	*95	*95
24	» » sur ×	»	—	—	—	—	—	—	*74	—	—
25	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära ×	»	*282	*285	*287	*200	*200	*200	*222	*223	*223
26	mjukt, bil- bakat med vatten ×	»	*154	*154	*154	—	—	—	*126	*126	*126
27	ligaste sort » » mjölk ×	»	—	—	—	*153	*153	*153	*185	*185	*185
28	Nötkött, färskt: stek	»	711	694	691	698	642	631	624	588	578
29	soppkött	»	631	605	596	577	542	525	531	492	478
30	Kalvkött, stek: gödkalv ×	»	—	350	350	350	350	350	—	—	—
31	spädkalv ×	»	—	—	—	250	250	250	250	250	250
32	Fårkött: färskt, stek	»	861	788	783	710	663	650	615	616	609
33	salt, svenskt	»	733	699	627	—	—	—	625	625	625
34	Renkött, färskt, stek	»	891	753	672	—	—	—	700	700	—
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	664	753	769	625	636	688	630	703	700
36	salt, svenskt »	»	670	743	745	—	—	—	625	700	700
37	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	280	241	283	255	219	206	245	244	231
38	gädda	»	475	451	460	455	413	406	370	369	345
39	sill	»	105	75	72	96	73	79	103	70	71
40	strömming	»	189	157	148	132	111	125	154	117	120
41	torsk	»	216	200	205	320	263	356	315	250	250
42	rödspotta (»spätta»)	»	381	377	378	—	275	288	382	381	356
43	salt: sill, prima	»	142	144	142	135	140	136	145	145	167
44	strömming	»	85	103	87	—	—	—	150	145	130
45	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	417	395	298	225	300	300	400	317	367
46	» » » rundskuren	»	—	450	375	—	—	—	—	—	400
47	Kaffe (obränt), prima Santos ×	»	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300
48	Socker, bit- ×	»	*129	*129	*129	*128	*133	*133	*130	*130	*130
49	Salt (matsalt)	»	40	39	38	35	30	30	40	40	40
50	Svagdricka	l.	19	19	19	14	14	14	19	19	19
51	Fotogen, Water White	»	95	106	86	108	110	110	113	113	100
52	Ved: björk- (osågad, hemkörd (per »storfamn»: 2·5 × 1·6 × × 0·89 m. = 3·56 kbm.))	famn	10860	10860	10860	9500	9500	9250	9430	9430	9430
53	barr-	»	10060	10060	10060	8250	7500	7500	8010	8010	8010
54	Bränntorv	100 kg.	1520	1500	1333	1417	1333	1333	881	881	875
55	Kol: antracit- (»valnöt») (hemkörd)	hl.	—	2000	2000	—	—	—	2000	1950	2000
56	eng. hushålls- (fyrkol) (hemkörd)	»	—	1700	1700	—	—	—	—	—	—
57	Koks: gasverks- (okrossad) (hemkörd)	»	1025	983	940	1175	1175	1125	1145	1180	1145
58	eng. kamin- » (hemkörd)	»	—	—	1000	—	—	—	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Stockholm under 200 och vitling 150 öre samt under mars kolja 250 öre; för Linköping under jan. kolja 220, vitling öre samt under mars kolja 230, vitling 135, sjötunga 400, lake 280 och havslax 275 öre; för Norrköping kolja 210 och vitling 125 öre; för Jönköping under jan. kolja 115 och sik 300 öre samt under febr. kolja införd å de varor, framför vilkas noteringar tecknet * är utsatt.

12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
Nyköping			Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
Medelpris (öre)																		
*48	*48	*48	46	*46	*46	*48	*48	*48	*50	*50	*50	45	45	45	*41	*43	*43	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
*24	*24	*24	23	*23	*23	*24	*24	*24	*25	*25	*25	23	23	23	—	--	—	3
*720	*720	*720	*720	*720	*720	*730	*730	*730	*728	*728	*728	*720	*720	*720	*720	*720	*720	4
*720	*720	*720	*720	*720	*720	—	—	*730	*728	*728	*728	—	—	—	*720	*720	*720	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	*470	*470	—	—	—	—	*470	*470	--	*470	*470	—	--	*500	—	*470	*470	9
896	671	504	1101	861	579	990	686	514	1093	759	602	1027	648	514	1067	754	590	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1000	633	—	—	—	—	—	—	—	11
*88	*105	*105	*105	*105	*105	*84	*84	*84	*105	*105	*105	*70	*70	*70	*77	*77	*95	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*1000	—	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*250	—	—	—	—	—	—	16
*72	*72	*72	*73	*73	*73	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	17
*55	*55	*55	*56	*56	*56	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	20
*90	*90	*90	*90	*90	—	*90	*90	*90	*90	*90	*90	*90	*90	*90	—	—	—	21
*93	*93	*93	*92	*92	*92	*90	*90	*90	*90	*90	*90	*93	*93	*95	*90	—	—	22
*105	*107	*106	*101	*101	*101	*92	*92	*92	*98	*98	*98	*94	*95	*98	*77	*77	*77	23
—	*72	*72	*72	*72	*72	*77	*77	*77	*77	*77	*77	*80	*82	*81	*69	*69	*69	24
*250	*250	*250	*250	*250	*250	*200	*200	*200	*200	*200	*200	*209	*210	*205	*200	*200	*200	25
*123	*123	*123	*122	*122	*122	*108	*108	*108	*124	*124	*124	*112	*112	*112	*108	*108	*108	26
*181	*181	*181	*184	*184	*184	—	—	—	*158	*185	*185	*186	*185	*178	*185	*185	*185	27
716	700	702	631	604	585	655	626	616	697	649	613	691	660	647	685	634	615	28
573	543	502	596	550	523	613	569	561	666	619	556	602	555	558	633	588	574	29
350	350	—	—	—	—	350	350	350	—	—	—	350	350	350	350	350	350	30
250	250	—	—	—	—	250	250	250	—	—	—	250	250	250	250	250	250	31
743	725	728	819	758	708	768	707	730	795	710	725	715	650	638	702	701	700	32
700	—	675	—	—	—	676	670	581	650	600	583	650	600	575	—	—	—	33
—	600	—	790	733	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
640	749	761	653	765	738	607	678	702	622	704	750	613	687	711	612	725	738	35
—	—	—	—	750	700	—	710	740	—	750	788	—	700	700	--	700	750	36
193	211	208	210	231	200	265	268	286	288	300	288	250	200	—	—	—	—	37
322	293	325	400	381	375	414	403	400	360	388	400	402	390	398	365	363	389	38
99	65	75	84	73	73	81	66	81	78	67	53	85	65	78	87	43	50	39
109	94	114	125	115	110	122	100	112	100	73	78	126	93	105	135	116	119	40
250	200	238	325	233	238	251	230	260	240	263	213	—	—	250	200	200	208	41
250	200	300	—	400	—	294	281	340	360	250	338	200	267	275	338	—	338	42
130	150	150	130	150	150	160	140	135	150	150	137	134	134	134	125	150	180	43
90	70	70	—	—	—	140	117	—	150	150	125	—	100	—	—	—	—	44
400	340	368	450	250	250	409	331	331	442	350	313	313	300	300	—	—	—	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	413	—	—	—	—	—	—	46
*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	47
*134	*134	*134	*134	*134	*134	*129	*129	*129	*127	*127	*129	*131	*131	*131	*130	*130	*130	48
35	35	35	40	40	40	34	34	34	33	33	30	25	25	25	35	35	35	49
15	15	18	18	18	18	—	--	—	15	15	15	15	15	15	14	14	14	50
113	114	94	115	110	95	116	116	98	115	115	95	106	106	88	106	106	95	51
8010	8010	7250	9450	8930	9010	8240	8240	8240	9600	9500	8700	8110	7710	7710	8600	8600	8600	52
6590	5880	5580	6930	6770	7000	7700	7700	7610	7800	7800	7300	6520	5990	5990	6400	6400	6400	53
1100	1100	—	1083	1083	—	1333	1292	1129	1050	900	900	—	—	—	—	—	—	54
—	—	—	2000	1800	1800	—	2000	1958	2100	2000	1800	—	1800	—	—	—	—	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1700	1450	1450	—	—	—	—	—	—	56
1000	1020	875	—	—	—	1160	1115	1108	—	—	1007	1125	1125	1000	—	—	—	57
—	—	—	1090	1090	1070	—	—	—	1030	1030	1030	—	—	950	—	—	—	58

jan. kolja 210, vitling 160 och bergtorsk 325 öre; för Uppsala under jan. kolja 200 öre, under febr. kolja 160, havslax 270, lake 320 och ål 650 öre, under febr. kolja 225, vitling 140, lake 300 och havslax 260 ping under jan. kolja 220 och vitling 140 öre, under febr. kolja 235 och vitling 155 öre samt under mars 125 öre. — ²) 75 % utmalning. — × Maximipris (å *bröd* upphävt den 24 februari). — Kortransonering är

	1	2	30	31	32	33	34	35	36	37	38
	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
			Medelpris (öre)								
1	Mjölk: oskummad ×	l.	*41	*41	*41	*41	*41	*41	*41	*41	*41
2	» handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	» separerad ×	»	*20	*20	*20	*20	*23	*23	*20	*20	*20
4	Smör: bords- (mejeri-) ×	kg.	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720
5	» mat- (lands-) ×	»	*720	*720	*720	—	—	—	*720	*720	*720
6	Ost: helfet, okryddad ×	»	—	—	*515	—	*515	*515	—	—	—
7	» halvfet, » ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	» skummjölks-, » ×	»	—	—	—	—	—	*335	—	—	—
9	Margarin, växt- ×	»	—	*480	*480	—	*470	*470	—	*470	*470
10	Ägg: svenska, färska	tjog	925	668	489	1036	730	556	908	781	525
11	» » konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Potatis: gammal ×	5 l.	*70	*70	*70	*70	*70	*84	*77	*77	*77
13	» ×	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	» färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Ärter, gula ×	kg.	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*81
16	Bruna bönor ×	»	—	—	—	—	—	*250	—	—	—
17	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort[3]) ×	»	*72	*72	*72	*70	*70	*70	*70	*70	*70
18	» råg-, » » » ×	»	*55	*55	*55	*53	*53	*53	*53	*53	*53
19	» rågsikt-, » » »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Gryn: havre- (ångpreparerade) ×	»	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100
21	» ris-, bästa sort svenska ×	»	*90	*90	—	—	—	—	*90	—	*90
22	Rågbröd: hårt (spis-), grovt ×	»	*85	*85	*85	*84	*84	*84	*84	*84	*84
23	» mjukt, limpa, söt ×	»	*73	*73	*73	*83	*83	*83	*83	*83	*83
24	» » » sur ×	»	*56	*56	*56	*56	*56	*56	*55	*55	*55
25	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära ×	»	*200	*200	*200	*200	*200	*200	*150	*150	*150
26	» mjukt, bil- } bakat med vatten ×	»	*115	*115	*115	*83	—	*86	*86	*86	*86
27	» ligaste sort } » » mjölk ×	»	*154	*154	*154	*131	*131	*131	*154	*154	*154
28	Nötkött, färskt: stek	»	583	552	544	610	523	509	690	602	606
29	» soppkött	»	544	505	500	518	474	461	615	498	481
30	Kalvkött, stek: gödkalv ×	»	350	350	350	350	350	350	350	350	350
31	» spädkalv ×	»	250	250	250	—	—	—	250	250	250
32	Fårkött: färskt, stek	»	641	588	583	666	602	611	699	631	644
33	» salt, svenskt	»	—	—	600	600	625	—	625	625	575
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	582	670	700	603	675	746	588	600	650
36	» salt, svenskt »	»	—	—	700	—	700	750	—	650	650
37	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	318	327	314	—	300	—	181	171	166
38	» gädda	»	388	375	346	390	358	400	345	317	304
39	» sill	»	100	74	56	84	78	72	75	68	53
40	» strömming	»	116	110	116	88	150	106	110	92	86
41	» torsk	»	219	175	163	200	188	199	200	200	197
42	» rödspotta (»spätta»)	»	317	225	193	275	200	—	—	—	—
43	» salt: sill, prima	»	150	150	150	200	181	180	125	125	128
44	» strömming	»	—	—	—	140	—	130	—	—	—
45	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	—	—	—	303	293	—	—	—	—
46	» » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kaffe (obränt), prima Santos ×	»	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300
48	Socker, bit- ×	»	*128	*128	*128	*129	*129	*129	*136	*136	*136
49	Salt (matsalt)	»	35	35	35	35	35	35	33	33	33
50	Svagdricka	l.	16	15	15	18	18	18	15	15	15
51	Fotogen, Water White	»	110	110	100	106	106	89	103	105	96
52	Ved: björk- } osågad, hemkörd (per »storfamn»: 2·5 × 1·6 ×	famn	6460	5990	5920	6980	6980	6670	7570	7030	7030
53	barr- } × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	5770	5370	5270	5880	5740	5580	6850	5960	5960
54	Brändtorv	100 kg.	825	775	775	1050	1050	1050	—	—	—
55	Kol: antracit- (»valnöt») }	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	eng. hushålls- (fyrkol) } hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	1550	1550
57	Koks: gasverks- (okrossad) } hemkörd	»	1050	1050	1050	—	—	—	1050	1050	1050
58	eng. kamin- » } hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Kalmar under febr. 200 öre, under febr. kolja 80 och flundra 200 öre samt under mars kolja 125, flundra 220 och sjötunga

× Maximipris (å *bröd* upphävt den 24 februari). — Kortransonering är införd å de varor, framför vilkas

39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	
Visby			Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
Medelpris (öre)																		
43	43	43	44	44	44	*42	*42	*42	44	44	44	42	42	42	*42	42	42	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
21	21	21	22	22	22	*21	*21	*21	23	23	23	21	21	21	*21	21	21	3
*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	4
*720	*720	*720	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	*485	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	*470	*470	—	*470	*470	—	*460	*460	—	*470	*470	—	*470	*470	—	*470	*470	9
1086	711	508	925	710	525	1080	678	543	1200	731	585	1014	638	525	1085	670	536	10
—	—	—	—	—	—	650	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
*60	*63	*63	*89	*89	*105	*70	*70	*70	*84	*84	*91	*81	*81	*81	*81	*81	*81	12
—	—	—	*1785	*1785	*2125	*1300	*1200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	—	*80	*80	*82	*82	*82	*80	*80	*80	15
—	—	—	—	*250	*250	—	—	—	—	—	*250	—	—	—	—	—	—	16
*72	*72	*72	*70	*70	*70	*70	*70	*70	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*70	*70	*70	17
*55	*55	*55	*53	*53	*53	*54	*54	*54	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*53	*53	*53	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*102	*102	*102	*100	*100	*100	20
*90	—	—	*90	*90	—	—	*90	*90	—	—	*90	*90	—	—	—	—	*90	21
*82	*82	*82	*82	*82	*82	*90	*90	*90	*85	*85	*85	*85	*85	*85	*90	*90	*90	22
*69	*69	*69	*61	*61	*61	*69	*69	*69	*69	*69	*69	*69	*69	*69	*69	*69	*69	23
*58	*58	*58	*48	*48	*48	*52	*52	*52	*49	*49	*49	*50	*50	*50	*52	*52	*52	24
*200	*200	*200	*250	*250	*250	*250	*250	*250	*250	*250	*250	—	—	—	—	—	—	25
*108	*108	*108	—	*108	*108	*113	*113	*113	*108	*108	*117	*108	*108	*108	*106	*106	*106	26
*154	*154	*154	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
526	490	476	590	556	568	590	520	563	655	638	625	640	573	596	600	584	621	28
471	431	431	540	506	515	540	479	519	615	563	575	545	496	506	571	563	555	29
350	350	350	350	350	350	350	—	—	350	350	350	350	350	350	350	350	350	30
—	—	—	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	—	31
561	500	525	680	666	660	683	675	683	775	725	725	840	771	729	769	700	728	32
650	600	450	650	600	620	—	—	—	—	—	—	—	—	—	750	700	700	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
565	572	633	614	709	763	597	650	633	653	719	756	615	681	731	625	700	750	35
—	600	650	603	700	750	—	700	700	—	—	—	—	—	—	—	700	—	36
—	—	—	223	225	239	250	175	233	230	200	—	—	—	—	—	—	—	37
350	—	350	353	352	363	383	367	380	400	360	369	431	438	383	400	425	394	38
91	75	60	—	50	50	154	87	81	91	63	75	104	86	85	78	78	71	39
89	67	57	101	113	111	125	72	77	95	—	100	150	—	—	—	—	—	40
200	170	134	242	239	204	250	156	150	176	156	156	149	156	160	130	125	125	41
150	—	—	250	213	200	350	205	215	330	281	328	350	356	356	225	150	140	42
135	155	166	194	181	175	125	125	123	225	225	205	148	150	160	127	130	127	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44
350	300	—	—	325	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	150	—	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	47
*132	*132	*132	*130	*131	*131	*125	*127	*127	*127	*131	*131	*127	*127	*127	*125	*125	*125	48
49	50	50	44	44	44	35	35	35	30	30	30	34	33	31	30	30	30	49
12	12	12	14	14	14	15	18	18	14	14	14	14	14	14	—	15	15	50
115	122	100	106	106	85	—	106	84	106	106	82	—	107	84	110	110	84	51
8790	8790	8490	7300	7330	7330	7560	7690	7810	11900	11900	11200	9510	9180	9280	10320	10320	10570	52
[2])6410	[3])6410	[2])6410	—	—	—	5040	4920	4920	11120	11120	10400	8380	8180	8180	9980	9980	9980	53
750	750	750	850	850	850	1000	800	775	1167	1167	1209	917	854	917	—	977	977	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2050	2050	—	—	—	—	—	—	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1725	1600	—	1500	—	—	1217	1200	56
—	1140	1140	—	810	810	1000	850	850	930	780	780	—	883	867	—	850	850	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	950	950	950	—	—	—	—	1072	900	58

kolja 140 öre samt under mars kolja 175 och flundra 140 öre; för Visby under jan. kolja 140 och flundra 200 öre. — [2]) I Visby har under kvartalet betalats för alved 68·50 kr. per famn. — [3]) 75 % utmalning. noteringar tecknet * är utsatt.

	1	2	57	58	59	60	61	62	63	64	65
	Varuslag	Kvantitet	Hälsingborg			Ystad			Halmstad		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
			Medelpris (öre)								
1	Mjölk: oskummad ×	l.	*42	*42	*42	40	40	40	40	40	40
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad ×	»	*21	*21	*21	20	20	20	21	21	21
4	Smör: bords- (mejeri-) ×	kg.	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*700	*707	*700
5	mat- (lands-) ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Ost: helfet, okryddad ×	»	—	*515	*515	—	—	—	—	—	—
7	halvfet, » ×	»	—	*485	*485	—	—	—	—	—	—
8	skummjölks-, » ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Margarin, växt- ×	»	—	*470	*470	—	—	—	—	*470	*470
10	Ägg: svenska, färska	tjog	1012	616	540	1120	675	463	1001	650	515
11	» konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Potatis: gammal ×	5 l.	*77	*88	*88	*63	*63	*77	*77	*77	*77
13	» ×	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Ärter, gula ×	kg.	*82	*82	*82	*80	*80	*80	*80	*80	*80
16	Bruna bönor ×	»	—	—	*252	—	—	—	—	—	—
17	Mjöl: vete- svenskt, bästa sort[3]) ×	»	*73	*73	*73	*72	*71	*71	*70	*70	*70
18	råg-, » » » ×	»	*56	*56	*56	*54	*54	*54	*53	*53	*53
19	rågsikt-, » » »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Gryn: havre- (ångpreparerade) ×	»	*103	*103	*102	*100	*100	*100	*100	*100	*100
21	ris-, bästa sort svenska ×	»	*92	*92	*92	*90	*90	—	*90	—	—
22	Rågbröd: hårt (spis-) grovt ×	»	*90	*90	*90	*90	*90	*90	*87	*87	*87
23	mjukt, limpa, söt ×	»	*69	*69	*69	*69	*69	*69	—	—	—
24	» » sur ×	»	*53	*53	*53	*52	*52	*52	*55	*55	*55
25	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära ×	»	*250	*250	*250	*195	*195	*195	*200	*200	*200
26	mjukt, bil- bakat med vatten ×	»	*110	*110	*110	*105	*105	*105	—	—	—
27	ligaste sort » » mjölk ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Nötkött, färskt: stek	»	626	609	623	550	550	563	596	589	591
29	soppkött	»	574	559	572	450	450	475	533	516	530
30	Kalvkött, stek: gödkalv ×	»	350	350	350	350	350	350	350	350	350
31	spädkalv ×	»	250	250	250	250	250	250	250	250	250
32	Fårkött: färskt, stek	»	708	620	703	695	663	650	665	627	611
33	salt, svenskt	»	—	750	—	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	593	665	710	590	644	706	594	678	708
36	salt, svenskt »	»	—	750	750	—	—	—	—	750	750
37	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	275	275	250	—	—	—
38	gädda	»	450	410	409	430	450	450	417	438	400
39	sill	»	107	69	89	103	60	60	100	89	65
40	strömming	»	121	108	118	98	60	60	125	119	98
41	torsk	»	140	121	120	186	160	157	117	120	124
42	rödspotta (»spätta»)	»	291	295	301	250	250	—	279	278	285
43	salt: sill, prima	»	184	177	180	275	250	250	174	184	159
44	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	252	235	200	—	—	—	300	—	—
46	» » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kaffe (obränt), prima Santos ×	»	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300
48	Socker, bit- ×	»	*132	*132	*132	*128	*128	*128	*130	*130	*130
49	Salt (matsalt)	»	39	38	35	40	40	40	35	30	30
50	Svagdricka	l.	15	15	15	12	12	12	15	15	15
51	Fotogen, Water White	»	106	106	84	113	113	84	110	110	90
52	Ved: björk- osågad, hemkörd (per »storfamn»: 2·5 × 1·6 × × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	famn	9100	8820	8980	9730	9730	9730	8780	8660	8800
53	barr-	»	8110	8110	8230	8340	8340	8340	[2])7630	[2])7280	[2])7390
54	Bränntorv	100 kg.	883	867	867	550	550	550	800	740	756
55	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	—	—	1631	—	—	—	—	2200	2000
56	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	1500	1400	1400	1700	1500	1500	1300	1067	1200
57	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	925	840	840	900	900	—	—	—	825
58	eng. kamin- » hemkörd	»	920	915	915	1000	1000	1000	—	875	852

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Ystad under jan. sutare 400, karp 450, skrubba 120, vitling, 110, gös 400 och långa 125 öre, under febr. kolja 155, vitling flundra 105, skrubba 120, kotlettfisk 170 och stenbit 155 öre; för Lysekil under hela kvartalet kolja 115 betalats för bokved under jan. 90·70 och för ribbved 56·90, under febr. för bokved 93·50 och för ribbved × Maximipris (å *bröd* upphävt den 24. februari). — Kortransonering är införd å de varor, framför vilkas

66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	
Göteborg			**Lysekil**			**Vänersborg**			**Borås**			**Tidaholm**			**Karlstad**			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
Medelpris (öre)																		
*55	*55	*55	48	48	48	*50	*50	*50	*46	*46	*46	42	42	42	*46	*46	*46	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
*28	*28	*28	25	25	25	*30	*30	*30	*23	*23	*23	21	21	21	*23	*23	*23	3
*726	*726	*726	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	4
—	—	—	—	—	—	—	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	—	—	—	5
—	*515	*515	*500	—	—	—	—	—	—	*515	*515	*515	—	—	—	—	—	6
—	*485	*485	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*485	*485	*485	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*335	—	—	—	—	—	8
—	*475	*475	—	*480	*480	—	—	*475	—	*470	*470	—	—	*470	—	*470	*470	9
1185	838	594	955	691	541	1200	696	554	1064	683	535	906	675	525	1125	840	653	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	920	—	—	—	—	—	900	—	—	11
*102	*102	*102	*102	*102	*102	*90	*112	*112	*76	*88	*88	*70	*70	*70	*84	*112	*112	12
—	—	—	—	—	—	*1750	*2250	*2250	*1500	—	—	*1250	—	*1428	—	—	—	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
*80	*80	*80	—	—	—	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*82	*82	*82	*80	*80	*80	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
*72	*72	*72	*73	*73	*73	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*73	*73	*73	17
*55	*55	*55	*56	*56	*56	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*56	*55	*56	*56	*56	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
*100	*100	*100	*104	*104	*104	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*102	*102	*102	*100	*100	*100	20
*90	—	—	*94	*94	*94	*90	*90	*90	*90	—	—	—	—	*92	*90	—	—	21
*90	*90	*90	*83	*83	*83	*86	*86	*86	*86	*86	*86	*89	*90	*90	*90	*90	*90	22
*110	*110	*110	*75	*75	*77	*100	*100	*100	*96	*96	*96	*95	*95	*95	*110	*110	*110	23
*71	*71	*71	*64	*64	*66	—	—	—	*66	*66	*66	—	—	—	*75	*75	*75	24
*191	*191	*191	*200	*200	*200	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*250	*250	*250	*250	*250	*250	25
*138	*138	*138	—	—	—	—	—	—	*123	*123	*123	*113	*113	*113	*114	—	—	26
*198	*198	*198	*184	*184	*186	*173	*173	*173	*185	*185	*185	*175	*175	*175	—	—	—	27
675	675	700	600	600	588	575	575	575	637	595	634	662	645	658	609	595	595	28
615	619	650	550	550	538	497	479	475	549	506	513	570	553	550	570	550	550	29
350	350	350	—	—	—	350	350	350	350	350	350	350	350	350	350	350	350	30
250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	—	—	31
725	700	775	630	650	650	715	725	725	668	648	650	664	660	650	733	708	715	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	508	500	600	500	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	850	—	34
654	688	731	572	650	625	610	675	704	610	662	678	593	638	648	627	718	761	35
—	700	750	—	—	—	—	—	—	—	670	700	567	700	700	—	—	775	36
356	358	300	—	—	—	—	—	225	234	200	238	—	—	—	275	300	283	37
475	450	456	—	—	—	350	—	350	348	365	344	—	—	400	410	400	383	38
88	63	79	131	103	113	87	64	60	104	66	55	111	55	50	97	60	53	39
210	153	188	—	—	—	—	—	—	152	130	125	160	—	140	162	136	150	40
168	147	160	112	104	117	155	154	173	129	107	124	300	—	—	225	225	211	41
360	381	325	285	275	—	—	350	325	314	350	350	—	—	—	383	317	346	42
140	140	138	140	135	135	250	225	158	125	143	143	150	150	175	148	155	163	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44
279	250	225	350	350	350	275	250	200	235	245	202	—	250	450	400	400	400	45
—	—	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	47
*127	*127	*129	*130	*130	*130	*131	*131	*131	*129	*129	*130	*130	*130	*130	*131	*131	*131	48
38	35	35	45	45	45	34	37	37	35	35	35	35	35	35	40	40	40	49
18	18	18	—	—	—	15	15	15	15	15	15	15	12	12	18	20	20	50
106	106	82	115	115	95	110	110	110	110	110	100	—	120	120	102	102	102	51
11500	11830	11670	10100	10100	10100	10000	7250	7250	7750	7430	7430	5200	5670	5550	8400	8400	8400	52
9880	10000	10000	8200	8800	8200	7200	5000	5000	5780	5970	5970	3780	3910	3970	7180	7350	7350	53
1333	1250	1333	—	675	675	—	—	—	—	800	800	—	—	—	—	—	—	54
2400	1800	1800	—	—	1800	—	—	—	—	1800	1800	—	—	—	1825	1650	1650	55
1933	1517	1433	—	1550	1500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1100	56
970	820	770	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1150	1100	1000	—	—	700	57
1000	858	833	1380	1380	1380	1100	1000	1000	960	900	895	—	—	—	1075	1075	875	58

och mars dansk spätta 450 öre; för Halmstad under jan. rocka 100, kolja 165, flundra 105, piggvar 500, 100, flundra 125, skrubba 130, kotlettfisk 150 och långa 175 öre samt under mars kolja 165, vitling 105, öre; för Tidaholm kolja under jan. 155 samt under febr. och mars 165 öre. — [3]) I Halmstad har 54·90 samt under mars för bokved 92·10 och för ribbved 54·90 kr. per famn. — [3]) 75 % utmalning. — noteringar tecknet * är utsatt.

	1	2	84	85	86	87	88	89	90	91	92
	Varuslag	Kvantitet	Örebro			Kopparberg			Västerås		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
			Medelpris (öre)								
1	Mjölk: oskummad ×	l.	*47	*48	*48	46	46	46	*47	*47	*47
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad ×	»	*24	*24	*24	23	23	23	*22	*22	*22
4	Smör: bords- (mejeri-) ×	kg.	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720	*720
5	mat- (lands-) ×	»	—	—	*720	—	—	—	—	—	—
6	Ost: helfet, okryddad ×	»	*515	—	*515	—	—	—	—	*515	—
7	halvfet, » ×	»	—	*485	—	—	—	*490	—	—	—
8	skummjölks-, » ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Margarin, växt- ×	»	—	*470	—	—	*500	*500	—	—	*475
10	Ägg: svenska, färska	tjog	997	706	538	1000	890	623	1033	917	607
11	» konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Potatis: gammal ×	5 l.	*77	*77	*77	*98	*98	*98	*108	*108	*108
13	» ×	hl.	—	—	—	*2000	-	--	—	—	—
14	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Ärter, gula ×	kg.	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80
16	Bruna bönor ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort[3] ×	»	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72	*72
18	råg-, » » » ×	»	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55	*55
19	rågsikt-, » » »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Gryn: havre- (ångpreparerade) ×	»	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100
21	ris-, bästa sort svenska ×	»	—	—	—	*90	*90	—	*90	—	—
22	Rågbröd: hårt (spis-), grovt ×	»	*84	*84	*84	*84	*86	*86	*90	*90	*90
23	mjukt, limpa, söt ×	»	*98	*98	*98	*99	*99	*99	*108	*108	*108
24	» » sur ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära ×	»	*200	*200	*200	*165	*165	*165	*250	*200	*200
26	mjukt, bil- bakat med vatten ×	»	*106	*106	*106	*100	*100	—	*111	*111	*111
27	ligaste sort » » mjölk ×	»	*165	*165	*165	—	—	—	*180	*180	*180
28	Nötkött, färskt: stek	»	629	608	588	641	615	615	641	582	588
29	soppkött	»	525	500	475	580	525	519	580	515	509
30	Kalvkött, stek: gödkalv ×	»	350	350	350	—	350	350	—	350	350
31	spädkalv ×	»	250	250	250	—	250	250	—	250	250
32	Fårkött: färskt, stek	»	745	719	675	738	700	658	802	771	757
33	salt, svenskt	»	—	—	—	700	575	500	—	—	—
34	Renkött, färskt, stek	»	—	667	650	—	—	700	—	—	—
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	608	675	756	628	710	744	623	739	746
36	salt, svenskt »	»	—	675	775	—	—	—	—	—	—
37	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	230	194	231	228	194	200	198	233	264
38	gädda	»	425	400	400	413	416	399	404	398	356
39	sill	»	94	79	72	85	49	42	82	66	60
40	strömming	»	120	105	105	154	100	106	126	127	109
41	torsk	»	194	219	200	225	203	200	255	219	202
42	rödspotta (»spätta»)	»	315	350	319	—	—	300	144	225	350
43	salt: sill, prima	»	130	160	165	120	120	126	127	120	140
44	strömming	»	—	—	—	78	—	60	80	75	—
45	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	—	—	—	367	333	333	367	300	300
46	» » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kaffe (obränt), prima Santos ×	»	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300
48	Socker, bit- ×	»	*132	*132	*132	*130	*134	*136	*132	*132	*132
49	Salt (matsalt)	»	33	35	35	29	27	27	30	30	30
50	Svagdricka	l.	10	10	10	—	—	35	17	17	17
51	Fotogen, Water White	»	—	116	96	118	117	109	114	114	95
52	Ved: björk- osågad, hemkörd (per »storfamn»: 2·5 × 1·6 × × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	famn	8570	8690	8480	5700	6410	6410	9260	9260	9260
53	barr-	»	6800	6370	5960	4980	5340	5340	7300	7300	7190
54	Bränntorv	100 kg.	1360	1167	1082	—	—	—	—	—	—
55	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	2000	2250	1800	—	—	—	2500	2250	2000
56	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	975	—	—	—
57	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	565	565	535	—	—	—	1090	1083	1010
58	eng. kamin- » hemkörd	»	1200	1150	1100	950	950	950	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Örebro under jan. 120 öre; för Kopparberg under mars kolja 160 öre; för Västerås under jan. kolja 180, vitling 130, 250, havslax 200 och gös 465 öre samt under mars kolja 190, vitling 110, havslax 215 och gös 470 öre; febr. kolja 200 och vitling 170 öre samt under mars kolja 185 och vitling 175 öre; för Ludvika under jan. har betalats för brädved under jan. 68·00, under febr. 65·50 samt under mars 68·00 kr. per famn och för den 24 februari). — Kortransonering är införd å de varor, framför vilkas noteringar tecknet * är utsatt.

93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	
Falun			Domnarvet o. Borlänge			Ludvika			Gävle			Söderhamn			Sundsvall: staden			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
Medelpris (öre)																		
*48	*48	*48	45	45	45	50	50	50	51	51	51	47	47	47	59	60	60	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
*24	*24	*24	22	22	22	26	26	26	—	—	—	23	23	23	—	—	27	3
*735	*735	*735	*735	*735	*735	*735	*735	*735	*735	*735	*735	*720	*720	*720	*730	*730	*730	4
—	—	—	—	—	—	—	*735	—	—	—	—	—	*720	—	*730	*730	*730	5
—	—	—	—	—	—	*515	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	*350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	*480	*480	—	*500	*480	—	*480	*480	—	*470	*470	—	*470	*470	—	*470	*470	9
1368	951	718	1260	1000	641	1298	995	699	1221	947	669	1265	926	725	1346	1040	703	10
—	—	—	1000	—	—	—	—	—	1100	—	—	1200	—	660	1200	967	617	11
*116	*116	*140	*116	*116	*133	*78	*90	*90	*116	*116	*116	*116	*116	*116	*105	*105	*120	12
—	—	—	—	—	—	*1560	*2040	*2000	—	*2170	*2170	—	—	—	*2400	*2400	*3000	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	*80	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*250	*250	16
*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*75	*75	*75	*75	*75	*75	17
*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*58	*57	*57	*58	*58	*58	*58	*58	*58	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
*100	*100	*100	*100	*100	—	*100	*100	*101	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*100	*99	*100	20
*90	—	—	*90	—	—	*90	—	*90	*90	—	—	*90	*90	*90	*90	*90	*90	21
*87	*87	*88	*90	*90	*87	*95	*95	*97	*90	*90	*92	*90	*89	*90	*95	*95	*95	22
—	*104	*109	*103	*101	*115	*100	*100	*104	*108	*107	*102	*108	*108	*107	*108	*108	*108	23
—	—	—	—	—	—	—	—	*76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
*215	*210	*206	*210	*202	*203	*250	*250	*250	*200	*200	*200	*200	—	*198	*250	*250	*250	25
*123	*121	*125	*120	*120	*125	*108	*108	*108	*123	*120	*118	*124	*125	*124	*117	*117	*117	26
*211	*211	*216	*212	*210	*213	*154	*154	*154	—	—	—	*176	*177	—	*162	*162	*162	27
680	632	606	643	618	602	622	614	577	618	570	565	610	596	563	639	550	559	28
631	557	522	580	540	515	585	567	534	544	496	489	540	538	486	552	486	469	29
—	350	350	—	350	350	350	—	350	350	350	350	—	—	—	—	350	350	30
—	250	250	250	250	250	—	—	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	31
750	690	713	700	650	700	700	—	700	696	674	663	711	692	681	695	675	650	32
688	—	—	700	—	—	680	—	600	600	600	600	—	—	—	550	600	550	33
772	750	—	—	—	—	—	—	—	850	800	763	—	—	—	—	—	—	34
641	760	741	638	722	719	638	725	716	618	717	746	645	698	750	640	686	768	35
651	800	—	—	—	—	—	650	775	—	700	713	—	—	—	—	717	755	36
273	288	229	282	250	238	258	288	283	230	188	183	250	—	—	243	267	250	37
453	438	423	410	386	385	488	450	433	408	361	367	350	350	350	434	398	400	38
90	67	70	88	55	61	86	61	53	103	66	70	93	70	77	102	82	74	39
148	102	131	129	104	115	130	110	138	159	127	135	143	119	110	166	141	146	40
220	200	231	232	225	219	281	233	208	243	213	200	230	225	200	243	225	166	41
302	275	331	—	—	288	288	300	300	335	300	242	280	200	225	338	—	275	42
129	143	150	143	130	147	135	135	150	135	134	147	148	148	150	210	160	175	43
133	130	125	130	—	125	—	—	60	110	88	83	—	—	—	155	133	125	44
350	260	218	350	200	208	300	283	255	300	313	275	317	200	—	331	300	325	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	375	—	46
*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	47
*132	*132	*132	*132	*132	*132	*130	*134	*134	*135	*137	*135	*130	*132	*131	*132	*132	*131	48
30	30	28	30	30	30	38	38	35	27	30	23	—	30	—	31	29	29	49
—	—	—	—	—	—	12	12	12	16	16	16	—	—	—	20	18	18	50
110	117	100	110	125	100	—	116	114	108	112	104	—	118	117	120	118	110	51
7730	7570	7570	7390	6230	6230	7430	7430	7430	9400	8900	8900	7290	6620	5990	8560	8750	8720	52
6500	6500	6500	6250	—	5160	4660	4660	4660	7480	7530	7280	5840	5360	5040	[2])7550	[2])7500	[2])7170	53
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54
—	2000	2000	—	—	—	—	2200	2200	—	—	—	2000	2000	2000	1500	1500	1500	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2200	2000	2100	—	—	—	—	—	—	56
1150	1150	1075	1150	—	1050	—	1100	1100	—	830	830	1210	1140	1210	—	—	—	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1570	1600	1500	—	—	—	1200	1200	—	58

kolja 200 och vitling 155 öre, under febr. kolja 195 och vitling 135 öre samt under mars kolja 200 och vitling bergtorsk 250, lake 285, braxen 175, havslax 240 och gös 400 öre, under febr. kolja 195, vitling 95, braxen för Falun under hela kvartalet kolja 200 och vitling 175 öre; för Domnarvet och Borlänge under jan. och kolja 210 och vitling 175 öre samt under mars kolja 180 och vitling 125 öre. — [2]) I Sundsvall staden s. k. »bakar» under mars 75·60 kr. per famn. — [3]) 75 % utmalning. — × Maximipris (å *bröd* upphävt

	1	2	111	112	113	114	115	116	117	118	119
	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: sågverksdistriktet			Nyland			Östersund		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
			Medelpris (öre)								
1	Mjölk: oskummad ×	l.	52	51	51	46	46	46	*50	*50	*50
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad ×	»	—	25	25	23	23	23	*25	*25	*25
4	Smör: bords- (mejeri-) ×	kg.	*731	*733	*732	*740	*740	*740	*720	*720	*720
5	mat- (lands-) ×	»	*731	*733	*732	—	—	—	*720	*720	*720
6	Ost: helfet, okryddad ×	»	—	*520	*525	—	—	—	*515	*515	*515
7	halvfet, » ×	»	—	—	—	—	—	—	*485	*485	*485
8	skummjölks-, » ×	»	—	—	—	—	—	—	*335	*335	*335
9	Margarin, växt- ×	»	—	*475	*476	—	—	*480	—	*470	*470
10	Ägg: färska	tjog	1194	952	683	1280	1017	765	1548	1028	774
11	» konserverade	»	950	900	613	—	—	—	—	—	—
12	Potatis: gammal ×	5 l.	*105	*122	*130	*112	*112	*77	*87	*87	*87
13	» ×	hl.	*2260	*2640	*2860	—	—	—	—	—	*1750
14	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Ärter, gula ×	kg.	*82	*81	*81	*85	*85	*84	*80	*80	*80
16	Bruna bönor ×	»	—	*251	—	—	—	—	—	—	—
17	Mjöl: vete, svenskt, bästa sort [5] ×	»	*75	*76	*76	*76	*76	*76	*74	*74	*74
18	råg-, » » » ×	»	*59	*59	*59	*59	*59	*59	*57	*57	*57
19	rågsikt-, » » »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Gryn: havre- (ångpreparerade) ×	»	*102	*101	*101	*105	*105	*105	*100	*100	*100
21	ris-, bästa sort svenska ×	»	*92	*93	—	*95	—	*95	*90	*90	*90
22	Rågbröd: hårt (spis-), grovt ×	»	*97	*97	*96	*92	*94	*95	*100	*99	*102
23	mjukt, limpa, söt ×	»	*107	*107	*107	*85	*110	*110	*95	*95	*95
24	» » sur ×	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära ×	»	*250	*250	*248	*216	*216	*216	*200	*200	*200
26	mjukt, billi- bakat med vatten ×	»	*117	*117	*117	—	—	—	*123	*123	*123
27	gaste sort » » mjölk ×	»	*162	*162	*162	*156	*155	*156	*142	*142	*142
28	Nötkött, färskt: stek	»	602	532	536	630	581	531	610	550	550
29	soppkött	»	491	434	430	540	497	447	520	500	500
30	Kalvkött, stek: gödkalv ×	»	350	350	350	—	—	—	350	350	350
31	spädkalv ×	»	250	250	250	250	250	—	250	250	250
32	Fårkött: färskt, stek	»	615	600	638	650	563	—	650	613	600
33	salt, svenskt	»	650	450	550	—	550	—	650	650	650
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	500	735	613	556
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	635	672	717	618	683	700	650	725	700
36	salt, svenskt »	»	—	650	600	—	—	—	—	700	—
37	[1])Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	—	290	238	244
38	gädda	»	400	378	356	—	—	—	420	419	431
39	sill	»	97	64	62	115	87	92	120	67	75
40	strömming	»	147	110	122	—	117	123	160	126	147
41	torsk	»	—	—	250	—	200	200	310	250	269
42	rödspotta (»spätta»)	»	—	—	—	—	—	—	340	317	335
43	salt: sill, prima	»	215	163	160	138	135	132	217	150	139
44	strömming	»	154	137	119	138	140	140	129	125	130
45	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	—	350	300	—	—	—	—	300	300
46	» » » rundskuren	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kaffe (obränt), prima Santos ×	»	*300	*300	*300	*300	*303	*300	*300	*300	*300
48	Sockor, bit- ×	»	*136	*133	*134	*135	*135	*135	*134	*134	*134
49	Salt (matsalt)	»	30	28	30	25	25	25	28	28	28
50	Svagdricka	l.	13	13	13	10	10	10	15	15	15
51	Fotogen, Water White	»	103	120	109	110	125	—	119	120	120
52	Ved: björk- osågad, hemkörd (per »storfamn»: 2·5 × 1·6 × × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	famn	8100	7720	8250	5520	5520	5520	6780	6780	6780
53	barr-	»	[2])6470	6260	[2])6650	4810	4810	4810	5880	5880	5880
54	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	1200	1200	1200

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Umeå under jan. öre; för Luleå och Boden sik under jan. 325 och under febr. 275 öre; för Malmberget och under jan. 55·50 samt under mars 51·70 kr. per famn. — [2]) Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag till 23·90 och barrved till 21·00 kr. per famn, samt gasverkskoks till 10·00 kr. per hl. — [5]) Å de orter, ej saluföras, avse de meddelade priserna sådana brödslag, som närmast motsvara de i varulistan angivna är införd å de varor, framför vilkas noteringar tecknet * är utsatt.

120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	
Umeå			Luleå			Boden			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
Medelpris (öre)																		
*46	*46	*46	46	46	46	47	46	46	54	58	59	55	55	60	47	47	47	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
*23	*23	*23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	23	23	3
*743	*742	*742	*740	*740	*720	*720	*720	*720	*742	*750	*740	*745	*745	*745	*725	*725	*725	4
*743	*742	*742	—	—	*720	—	—	*720	—	—	—	—	—	—	*724	*724	*723	5
—	—	—	—	*515	*515	—	*515	*515	*515	—	—	—	*515	*515	*515	*515	*516	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*485	*485	*486	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*335	*335	*335	8
—	*460	—	—	*476	*470	—	*470	*470	—	*480	*480	—	*479	*480	—	*474	*474	9
1180	900	719	—	957	781	—	988	775	1215	973	700	1355	1043	740	1126	812	610	10
1150	750	575	1225	—	650	1300	—	—	—	—	—	—	750	625	1061	755	623	11
*98	*90	*90	—	*128	*128	—	*144	*144	*137	*137	*137	*123	*140	*137	*92	*97	*100	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*1781	*1936	*2198	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
*80	*80	*80	*80	*80	*80	*82	*82	*82	*85	*85	*85	*80	*80	*80	*81	*81	*80	15
*250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*250	*250	*250	16
*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*74	*73	*73	*73	17
*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*57	*58	*57	*57	*57	*57	*56	*56	*56	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
*100	*100	*100	*100	*100	*100	*102	*102	*102	*105	*105	*105	*100	*100	*100	*101	*101	*101	20
*90	*90	*90	*90	*90	—	*93	—	—	—	—	*90	*90	*90	*92	*90	*90	*91	21
*90	*90	*90	*102	*102	*102	*102	*102	*102	*102	—	—	*101	*102	*105	*91	*90	*91	22
*90	*95	*95	*108	*108	*108	*105	*105	*105	*108	*108	*108	—	—	—	*92	*93	*94	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*62	*62	*63	24
*300	*300	*300	*250	*250	—	*250	—	—	*300	*300	*300	*200	*200	*200	[4])*228	[4])*226	[4])*225	25
*114	*115	*115	*110	*110	*110	*110	*110	*110	—	—	—	—	—	—	[4])*114	[4])*115	[4])*115	26
*183	*181	*181	*200	*200	*200	*200	*200	*200	*215	*215	*215	—	—	—	[4])*175	[4])*176	[4])*176	27
602	549	544	625	565	550	659	631	581	642	575	540	662	590	540	634	596	590	28
500	458	452	564	513	500	540	506	484	581	525	490	581	512	468	562	523	513	29
350	—	—	—	350	—	—	350	—	—	—	—	350	350	350	350	350	350	30
250	250	250	250	250	250	—	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	31
655	554	475	639	625	625	660	609	588	681	638	620	680	688	600	705	666	666	32
—	—	—	633	600	—	650	—	—	620	—	—	—	—	650	653	606	590	33
650	656	611	550	581	550	617	563	509	610	488	450	500	491	423	697	660	580	34
632	615	666	—	675	682	—	739	763	—	738	742	696	735	694	621	691	717	35
—	670	670	660	—	—	—	—	—	—	767	—	—	—	750	629	704	723	36
100	189	176	200	—	—	213	—	—	185	—	—	190	175	175	241	240	238	37
250	275	300	300	300	288	313	313	300	395	350	350	355	325	300	393	382	377	38
138	67	62	—	—	50	—	—	50	104	55	64	143	114	137	99	70	69	39
142	122	103	110	110	100	125	125	100	165	102	80	131	117	129	134	112	114	40
—	—	—	150	150	150	150	150	150	—	160	200	—	181	193	214	190	191	41
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	299	284	298	42
133	135	130	150	145	137	147	137	137	144	—	153	127	130	130	156	153	153	43
90	85	82	152	153	145	162	156	150	167	100	100	100	—	—	127	118	110	44
250	250	250	250	—	—	—	—	—	275	250	—	—	—	—	324	289	293	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	406	396	46
*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*300	*303	*300	*300	*300	*300	47
*124	*135	*136	*136	*137	*137	*140	*140	*140	*135	*135	*138	*129	*137	*137	*131	*132	*132	48
28	25	25	30	30	31	28	29	29	33	40	40	33	33	35	34	34	34	49
17	19	19	—	15	15	—	15	15	20	20	20	20	20	20	15	15	16	50
—	—	115	123	120	110	115	125	115	130	130	130	—	120	120	111	118	100	51
6500	5900	5500	6680	6680	5160	6170	6300	5230	6500	6930	6930	[3]) 6300	[3]) 6300	[3]) 6300	8240	8090	7950	52
5670	4900	4600	6050	5920	4450	5610	5800	4730	5330	5170	5170	[3]) 5290	[3]) 5290	[3]) 5290	6880	6740	6570	53
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1046	971	947	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56
1100	1100	1050	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	[3]) 1300	[3]) 1300	—	—	—	57
—	—	—	—	1125	1125	—	1125	1165	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58

sik 255 och lake 195 öre, under febr. sik 275 och lake 185 öre samt under mars sik 300 och lake 190 Gällivare under jan. sik 400 öre. — [2]) I Sundsvall: sågverksdistriktet har betalats för brädved har tillhandahållit sin personal bränsle till följande priser: i Kiruna under hela kvartalet björkved där i samband med den statliga regleringen av brödsäd rena vetebrödstyper utan inblandning av rågmjöl kvaliteterna. — [5]) 75 % utmalning. — × Maximipris (å *bröd* upphävt den 24 februari). — Kortransonering

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1908—1918) och per månad

Kreaturslag	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917
Kor:	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
Extra prima[1])	54	46	47	50	57	61	61	94	—	119
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	46	40	41	42	49	55	53	77	100	106
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	43	36	37	36	43	50	48	71	91	95
» 3. Mindre feta[2])	35	27	28	25	34	41	36	53	76	76
Kvigor (och stutar):										
Extra prima[3])	59	52	55	58	63	66	66	93	115	129
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	52	45	44	46	54	60	58	80	105	117
» 2. Mindre feta	44	36	36	36	44	50	47	65	87	91
Tjurar:										
Extra prima[4])	56	46	49	55	62	65	63	90	—	122
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	48	42	43	46	56	62	58	82	105	112
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	44	38	40	43	52	58	54	76	100	103
» 3. Mindre köttiga[5])	39	32	33	33	43	50	44	60	89	86
Oxar:										
Extra prima[6])	58	—	47	50	58	63	61	92	—	126
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	49	43	43	44	52	57	54	78	104	115
» 2. Mindre feta[7])	43	34	36	38	44	48	45	66	89	92
Kalvar:										
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[8])	63	60	61	60	68	73	67	87	105	104
» (70—90 »)[8])	56	55	55	52	60	67	62	79	99	96
Skummjölkskalvar	41	39	40	41	48	57	49	69	85	83
Får:										
Yngre, feta[9])	52	50	51	51	58	58	55	70	92	113
Äldre, » [9])	46	45	45	42	48	53	47	62	88	101
Svin:										
Slakterisvin (75—100 kg.)	56	69	77	64	73	82	74	129	163	167
Rena, större svin (100—170 kg.)	55	68	78	62	71	81	71	131	164	157
Suggor	46	58	67	53	60	68	58	122	151	160

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för okt. 1917—april 1918 endast Malmö och Malmö. — [2]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för mars och april 1918 endast april 1918 avse endast Malmö samt för maj 1918—mars 1919 Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna —mars 1919 endast Stockholm och Malmö. — [7]) Uppgifterna avse för maj och juni 1918 Stockholm avse endast Göteborg.

priser

vande vikt)

Göteborg 1908—mars 1919.

(mars 1918—mars 1919) för alla tre orterna.

1918	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	Jan. 1919	Febr. 1919	Mars 1919
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
309	227	296	360	347	362	358	368	365	343	350	336	332	321
262	193	247	304	290	296	299	311	310	299	294	284	273	269
233	178	226	275	261	264	259	274	272	257	251	242	236	235
184	151	190	231	213	206	201	214	207	194	186	177	169	168
339	254	330	389	381	392	398	399	400	376	376	363	353	344
289	214	273	335	329	303	342	345	346	330	322	315	299	290
231	176	227	284	267	262	259	273	272	254	244	237	225	224
315	244	308	375	362	354	355	373	372	344	340	328	314	308
278	210	267	330	317	320	319	324	327	312	302	292	276	265
259	196	247	310	297	300	293	302	307	292	281	268	252	245
218	166	219	282	252	246	245	254	252	236	222	213	202	201
342	258	325	394	385	400	395	406	400	394	393	361	—	336
293	203	270	334	337	341	342	347	342	337	334	322	302	292
230	170	219	267	251	264	273	279	258	271	240	252	229	228
299	225	274	354	295	282	288	348	363	363	—	—	—	—
281	—	313	312	269	244	250	315	325	287	213	213	213	213
243	185	226	297	274	273	278	305	311	281	198	198	197	193
299	234	282	345	329	340	337	339	349	342	342	333	295	310
278	214	258	323	303	313	318	321	324	318	325	322	277	282
220	180	187	188	192	227	241	241	262	304	301	381	437	456
172	150	153	153	155	179	186	186	202	227	227	323	428	448
221	180	187	188	192	226	241	241	263	306	306	372	396	402

samt för maj 1918—mars 1919 Stockholm och Malmö. — [3]) Uppgifterna för åren 1912—1917 avse Stockholm Malmö samt för maj 1918—mars 1919 Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för år 1911 samt för mars och för åren 1912—1917 samt för april—aug. 1918 avse Stockholm och Malmö. — [6]) Uppgifterna avse 1918 och Göteborg. — [8]) Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna Malmö. — [9]) Uppgifterna för åren 1908—1909

Kreaturs-

samt tillförsel och konsum-

Första kvar-

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
Kreatурspriser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	340	330	316	348	—	—	330	—	—
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	277	265	251	277	244	240	276	267	252
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	257	248	231	232	200	195	231	218	200
» 3. Mindre feta	160	153	141	154	133	130	180	166	155
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	360	350	336	354	—	—	328	308	300
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	307	295	281	302	263	255	296	276	259
» 2. Mindre feta	200	193	181	189	161	155	251	219	190
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	325	315	301	340	—	—	303	285	274
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	277	265	251	—	—	—	272	255	235
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	258	245	231	261	231	225	226	208	185
» 3. Mindre köttiga	190	183	171	180	161	158	180	160	147
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	361	350	336	—	—	—	328	308	300
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	308	295	281	299	260	250	299	278	264
» 2. Mindre feta	201	193	181	188	165	160	247	228	215
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	197	171	160
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	225	225	225	250	251	255	—	—	—
» (70—90 »)				250	251	255	—	—	—
Skummjölkskalvar	215	215	215	250	251	255	—	—	—
Får:									
Yngre, feta	351	308	320	387	324	285	336	288	291
Äldre, »	341	298	310	380	311	272	301	245	253
Lamm	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	411	469	484	475	431	435	451	407	450
Rena, större svin (100—170 kg.)	411	469	484	475	405	395	451	407	450
Suggor	401	426	434	400	374	368	451	407	448
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar	173	194	275	17	22	20			
Kor	52	62	41	237	167	186	941	925	1,307
Övriga nötkreatur	2,727	1,822	2,183	51	32	28			
Gödkalvar	254	184	292	[2]) 70	[2]) 76	[2]) 86	116	80	157
Spädkalvar	163	112	189	[3])310	[3])237	[3])264	310	245	318
Får och lamm	153	55	78	41	20	17	28	8	30
Svin	509	278	344	51	106	107	61	65	27
Spädgrisar	89	17	7	4	—	5	—	—	—
Hästar och föl	187	109	120	30	18	18	58	51	67
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	5,150	4,194	4,783	313	236	248	—	—	—
Gödkalvar	1,465	1,519	2,501	[2])103	[2]) 96	[2])113	—	—	—
Spädkalvar	5,491	4,765	7,179	[3])461	[3])391	[3])454	—	—	—
Får och lamm	3,939	2,117	3,072	56	29	28	—	—	—
Svin	2,473	5,298	7,412	77	145	141	—	—	—
Spädgrisar	161	67	167	7	3	5	—	—	—
Hästar och föl	313	228	233	35	18	22	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

priser

tion å vissa orter i riket.

talet 1919.

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
—	—	—	—	—	—	331	333	325	335	325	313	—	—	—
275	270	270	—	—	—	286	274	278	286	276	266	290	280	278
235	230	230	—	—	—	243	235	251	245	239	233	225	226	223
184	180	180	—	—	—	204	184	195	200	192	185	168	170	169
156	150	150	—	—	—	165	137	145	162	143	139	—	—	—
335	330	330	—	—	—	366	356	352	—	350	350	—	—	—
295	290	290	—	—	—	323	302	307	327	321	312	315	301	283
246	240	240	—	—	—	261	241	252	284	284	274	250	240	238
183	175	175	—	—	—	205	185	208	250	247	245	—	—	—
298	290	290	—	—	—	330	312	314	350	318	321	—	—	—
289	285	279	—	—	—	308	284	276	296	293	288	290	279	268
269	265	265	—	—	—	287	259	256	264	261	251	260	252	247
221	215	215	—	—	—	240	219	234	234	231	218	210	205	198
178	170	170	—	—	—	200	184	205	205	201	190	—	—	—
314	310	290	—	—	—	—	378	—	320	325	—	—	—	—
295	295	295	—	—	—	344	310	305	281	288	288	315	301	290
245	240	240	—	—	—	300	240	251	245	250	250	255	254	253
—	—	—	—	—	—	225	225	—	219	218	218	—	—	—
275	275	275	—	—	—	—	—	—	175	178	185	—	—	—
275	275	275	—	—	—	213	213	213	130	133	145	—	—	—
213	213	213	—	—	—	188	185	175	105	107	113	190	190	190
327	308	308	—	—	—	311	270	312	—	—	—	338	306	299
340	325	275	—	—	—	303	255	263	—	—	—	323	279	272
335	310	310	—	—	—	329	295	—	—	—	—	—	—	—
450	438	405	—	—	—	389	409	442	—	565	594	342	432	443
450	438	405	—	—	—	325	384	416	—	513	547	233	432	443
450	438	359	—	—	—	384	384	398	—	525	544	332	379	378
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
			23	12	16	90	49	51	10	11	12	238	184	210
732	497	463	235	121	91	1,159	501	482	—	—	—	2,385	1,623	1,699
			81	41	59	664	453	539	401	299	260	393	242	296
[2])119	[2])143	[2])220	41	25	29	445	331	372	44	55	44	230	127	121
[3])496	[3])397	[3])634	162	121	169	217	177	231	50	45	17	491	324	303
56	13	22	47	15	15	452	115	244	88	26	14	723	179	186
44	62	126	62	96	87	512	789	1,336	119	171	153	455	620	773
12	10	1	3	—	—	2	2	1	1	1	1	318	291	382
62	27	39	31	13	16	73	46	66	50	18	15	353	165	265
751	523	486	442	237	241	729	684	724	293	273	274	—	—	—
[2])164	[2])183	[2])250	64	54	60	316	339	391	96	89	102	—	—	—
[3])676	[3])577	[3])849	452	390	603	531	412	573	385	297	231	—	—	—
202	39	54	243	118	84	533	144	283	382	106	103	—	—	—
79	115	214	136	183	168	493	1,075	1,276	221	416	479	—	—	—
14	13	3	5	2	3	2	3	2	3	5	5	—	—	—
74	34	48	32	16	23	68	54	75	40	25	20	—	—	—

[2]) kalvar.

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm *mars* 1918—*mars* 1919.

(Enligt veckonoteringar från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission.)

Slag	Kvantitet	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	Jan. 1919	Febr. 1919	Mars 1919
		Medelpris (öre)												
Fisk och *fiskvaror:*[1])														
Abborre, stor	kg.	198	175	215	188	219	219	248	255	269	250	250	250	255
liten	»	136	125	130	131	139	150	175	190	200	160	140	—	160
Braxen	»	243	169	223	215	223	236	263	250	244	205	170	200	225
Gråsej	»	148	195	185	168	172	188	268	230	—	180	—	—	—
Gädda, levande	»	—	—	—	—	—	—	—	400	—	—	—	—	—
slaktad	»	302	233	274	313	323	336	379	398	408	418	375	366	405
Gös	»	370	288	341	360	360	419	450	454	450	500	550	528	510
Hälleflundra, stor	»	—	—	—	321	316	—	—	—	—	—	—	—	425
liten	»	—	—	—	263	263	—	—	—	—	—	—	—	—
Id	»	213	169	198	175	250	—	—	260	267	354	200	200	—
Kolja, svensk	»	155	176	183	133	161	136	195	181	181	172	150	175	175
norsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kummel	»	—	—	270	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kungsflundra	»	180	—	—	—	140	—	—	—	—	—	—	—	185
Lake, stor	»	205	197	200	200	—	—	—	263	263	270	230	229	255
insjö- liten	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lax, färsk	»	975	1000	1188	1050	—	—	—	—	—	—	1200	1100	—
Långa	»	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	»	488	200	325	283	200	—	—	—	350	300	350	650	358
Röding	»	—	—	400	426	440	445	—	463	454	462	600	—	—
Rödspotta, stor	»	280	206	221	200	225	228	276	320	296	303	256	269	291
liten	»	225	—	—	—	175	—	—	—	—	—	150	139	192
Sik, stor	»	—	250	275	244	244	288	335	350	351	360	288	300	—
liten	»	—	—	250	—	—	—	—	—	250	250	—	—	—
Siklöja	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk	låda[2])	4600	8000	—	—	—	10250	14000	—	7500	10133	3825	3125	3200
» »	kg.	53	—	115	144	150	—	228	166	—	—	55	—	—
Sjötunga, stor	»	355	270	215	189	229	249	298	350	—	—	—	700	285
liten	»	—	191	165	125	176	195	—	300	—	—	—	—	—
Slätvar	»	—	250	267	263	—	—	—	350	400	—	300	525	365
Strömming	låda[3])	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	kg.	59	67	82	119	120	121	120	142	153	179	106	80	85
Torsk, m. huvud	»	104	132	151	133	136	116	150	184	133	105	88	88	111
svensk huvudlös	»	170	200	200	229	216	201	264	256	216	189	155	148	147
Torsk, norsk	»	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Uer, färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vitling, stor	»	80	99	133	96	116	80	150	146	133	97	73	60	60
liten	»	50	78	110	60	—	—	138	—	—	84	49	38	42
Ål, levande, stor	»	—	—	—	550	—	—	—	—	—	—	750	—	—
liten	»	—	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skaldjur:														
Hummer	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Krabbor	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	260	—	—	—
Kräftor, stora	»	—	—	—	—	—	233	201	—	—	—	—	—	—
små	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Räkor, stora	kg.	225	204	225	—	—	—	—	—	250	—	—	175	202
kokta små	»	144	100	125	—	—	—	—	—	200	—	—	—	130

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

Tillgång	*Efterfrågan*	*Tendens*	*Tillgång*	*Efterfrågan*	*Tendens*
2/1—8/1 god	livlig	svävande	20/2—26/2 knapp	medelmåttig	svävande
9/1—15/1 riklig	medelmåttig	»	27/2— 5/3 god	»	fallande
16/1—22/1 »	dålig	»	6/3—12/3 »	»	stigande
23/1—29/1 god	medelmåttig	»	13/3—19/3 »	»	»
30/1— 5/2 »	»	»	20/3—26/3 riklig	dålig	svävande
6/2—12/2 riklig	»	»	27/3— 2/4 god	medelmåttig	»
13/2—19/2 god	»	»			

[1]) **Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.**
[2]) Vikt omkring 85 kg.
[3]) Vikt omkring 50 kg.

Fiskpriser.

Medelpriser i Göteborg *mars* 1918—*mars* 1919.

(Enligt noteringar från Göteborgs fiskhamnsauktioner.)

Slag	Mars 1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	Jan. 1919	Febr. 1919	Mars 1919
	Kr. per låda (c:a 85 kg.)												
Sill, stor	45·90	90·10	105·40	—	117·30	99·49	124·10	141·95	126·65	119·85	53·55	30·60	36·55
» blandad	35·00	57·80	—	—	—	76·50	91·80	115·60	102·00	94·35	40·80	19·55	17·85
» liten	20·00	—	—	—	80·75	—	—	—	—	46·75	22·95	18·70	14·45
	Öre per kg.												
Kolja, stor	159	156	154	127	140	137	192	195	159	160	151	185	156
» halvstor	149	138	137	106	119	120	175	181	148	138	122	143	128
» liten	71	86	107	78	95	79	142	148	116	105	86	80	69
Vitling	63	87	106	67	83	58	121	145	112	92	68	52	48
Torsk, stor	134	134	158	170	159	127	198	192	149	145	105	82	83
» liten	83	93	94	77	75	59	128	129	103	95	68	66	54
Långa	145	145	175	161	171	137	207	193	173	163	123	114	117
Gråsik	102	123	145	116	129	151	198	192	150	145	103	65	75
Tunga, röd	324	210	191	174	187	207	323	353	364	452	383	411	274
» äkta	680	739	436	425	—	400	910	784	628	736	577	1028	971
Rocka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	450	381	377	458	675	732	852	610	403	566	428	507	381
Slätvar	498	386	310	330	605	675	671	444	411	440	337	424	336
Rödspotta	257	203	217	260	251	233	296	306	287	309	283	338	272
Hälleflundra	327	298	356	372	426	397	589	512	568	484	416	364	345
Havskatt	49	106	119	88	122	121	—	—	—	—	—	32	88
Marulk	138	124	147	141	—	—	243	228	207	—	—	—	157
Kummel	—	—	213	165	213	247	253	245	234	122	—	—	—
Tonfisk	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	—
Haj	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stör	178	253	229	—	—	—	—	—	240	—	—	—	192
Tillförsel:													
Antal båtar	392	385	157	202	304	537	385	259	206	129	298	412	474
» lådor	112 438	25 856	22 486	34 635	49 321	64 844	36 370	40 242	40 346	48 249	104 935	130 794	92 376

Anm. Ovanstående noteringar avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

De från Stockholm erhållna noteringarna åter avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder.

Arbetsmarknaden under april månad 1919.

Inom jordbruket rådde livlig efterfrågan på arbetskraft, särskilt drängar, och på många orter motsvarades behovet ej av tillgången. I Skåne inverkade dock den sena våren alltjämt något dämpande på livaktigheten å jordbrukets arbetsmarknad. Den sedan flera månader synnerligen kännbara bristen på tjänarinnor för husligt arbete såväl i stad som å land synes hava ytterligare tilltagit, och jämväl för hotell, restauranger och kaféer ökades svårigheten att erhålla erforderlig kvinnlig personal. I de södra och västra provinserna har man ansett, att tjänarinnebristen delvis måste tillskrivas utvandring till Danmark och Norge.

Å den nu berörda delen av arbetsmarknaden har arbetstillgången sålunda i likhet med föregående månad varit god. I fråga om industrien har situationen ej heller i stort sett förändrats, men ställningen är här en annan. Stagnation var alltjämt rådande med omfattande arbetslöshet, för vars lindrande nödhjälpsarbeten bedrevos, delvis i vidgat omfång, och även den direkta understödsverksamheten togs fortfarande i anspråk. Dock förmärktes å en del orter i mellersta och södra Sverige en viss med säsongförhållanden sammanhängande lättnad, särskilt under månadens senare del. I någon mån sökte industriens överflödiga arbetskraft anställning vid jordbruket, företrädesvis vid betfälten, men denna rörelse har ej tagit sådan omfattning, som på grund av den goda arbetstillgången å landsbygden kunnat väntas och som under föregående år nåtts, ett förhållande som säkerligen måste sättas i samband med den förbättrade livsmedelstillgången i städerna.

Inom hela landet rådde stark arbetslöshet bland grovarbetarna. Bland industrier, där läget försämrats sedan föregående månad, märkes skoindustrien, inom vilken driften delvis nedlagts. Ställningen förvärrades även ytterligare för konfektions- och hemindustrien i Älvsborgs län, varemot textilindustrien inom detta distrikt visade fortgående förbättring.

Byggnadsverksamheten företedde åtminstone i åtskilliga större städer stegrad livaktighet, på grund varav den utbredda arbetslösheten inom hithörande yrken något avtog.

Inom transportverksamheten ökades arbetstillgången till följd av livligare sjöfart. I Göteborg uppgavs dock överflödet på sjöfolk alltjämt vara avsevärt, medan hamn- och stuveriarbetare därstädes hade mycket god sysselsättning. Å flera orter rådde stark brist på springpojkar.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 111. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning.

		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Jord- och skogsbruk	1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
	1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
	1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
	1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
	1917	57	59	64	58	50	46	35	49	47	69	73	79
	1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
	1919	*122*	*95*	*90*	*69*	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrenar	1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
	1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
	1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
	1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
	1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
	1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
	1919	*192*	*181*	*157*	*126*	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga näringsgrenar	1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
	1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
	1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
	1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
	1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
	1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
	1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
	1919	*179*	*162*	*141*	*111*	—	—	—	—	—	—	—	—

Den relativa tillgången å arbetskraft var, enligt vad tablån utvisar, såväl inom gruppen jord- och skogsbruk som inom övriga näringsgrenar och följaktligen även inom näringslivet över huvud mindre än under närmast föregående månad och samma månad föregående år. Vad beträffar gruppen jord- och skogsbruk framträder i ovanstående relationstal den förut framhållna bristen på arbetskraft, medan relationstalet för övriga näringsgrenar är ovanligt lågt i förhållande till arbetsmarknadens ogynnsamma läge, vilket dock torde förklaras därav, att arbetsförmedlingsanstalternas försämrade möjlighet att skaffa platser minskat frekvensen av arbetssökande.

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av nedanstående tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·8	4·8	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	8·0	6·7	5·2	4·7	3·8	2·7	2·7	2·2	2·2	2·8	2·2
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	5·8	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4
1919	*7·3*	*7·5*	*7·6*	[1] *8·3*	—	—	—	—	—	—	—	—

Den sista tidpunkt, för vilken statistik härom föreligger, är, efter vad av tablån framgår, den 1 april 1919.

[1] Preliminär uppgift.

Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden.

Statens arbetslöshetskommission.

Understödsverksamheten för arbetslösa. Under april månad 1919 har understöd till arbetslösa enligt kungl. kungörelserna den 19 maj 1916 och 16 augusti 1918 utbetalats å följande orter med nedan angivna belopp:

	Summa kr.	Därav in natura, kr.
Stockholm	47 688	216
Södertälje	1 766	—
Uppsala	2 534	—
Nyköping	5 988	—
Oxelösund	700	700
Norrköping	59 590	—
Linköping	566	566
Mjölby	762	—
Jönköping	1 469	—
Växjö	559	—
Växjö s:n	57	—
Västervik	6 823	—
Kalmar	2 856	—
Karlskrona	3 172	159
Kristianstad	719	—
Malmö	44 424	17 257
Hälsingborg	21 332	—
Landskrona	2 881	—
Lund	14 832	—
Trälleborg	861	355
Ystad	6 438	—
Halmstad	5 210	—
Harplinge s:n	90	—
Snöstorp s:n	240	—
Söndrums s:n	83	—
Göteborg	17 839	—
Uddevalla	11 713	—
Fässbergs s:n	2 327	—
Västra Frölunda s:n	908	—
Örgryte s:n	4 582	102
Borås	32 279	—
Alingsås	347	—
Trollhättan	2 581	627
Berghem s:n	766	—
Fristad s:n	574	—
Fritsla s:n	1 539	—
Hajom s:n	990	—
Hyssna s:n	1 748	—
Kinna s:n	1 655	—
Kinnarumma s:n	947	—
Nödinge s:n	193	—
Seglora s:n	1 488	—
Sätila s:n	202	—
Toarp s:n	1 401	—
Torpa s:n	4 173	—
Tranemo s:n	251	—
Töllesjö s:n	264	—
Vänga s:n	17	17
Örby s:n	3 628	—
Mariestad	254	—
Karlstad	1 357	—
Örebro	4 955	4 955
Gävle	833	—
Arbrå s:n	416	416
Hille s:n	679	—
Valbo s:n	1 880	—
Sundsvall	1 278	1 278
Härnösand	1 742	1 334
Sköns s:n	4 205	—
Säbrå s:n	162	—
Timrå s:n	9 021	—
Luleå	4 205	3 302
Nederluleå s:n	2 520	2 225
Juckasjärvi s:n	960	—
Summa april 1919	**358 519**	**33 500**
» mars 1919	414 402 [1]	9 029
» april 1918	397 403	8 850

[1] Skillnaden mellan denna och den i förra häftet publicerade summan beror på senare inkommen uppgift från Fässbergs s:n å 2 975 kronor.

Arbetstillgången under första kvartalet 1919

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under första kvartalet av år 1919 är liksom föregående redogörelser av samma slag till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären hava fortfarande till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 40, varav 20 äro föreståndare för resp. arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen hava emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal hava besvarade formulär återkommit från 2 298 arbetsgivare med 263 216 arbetare, varav *2 272* arbetsgivare med *253 574* arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete. Då — med ett fåtal undantag — samtliga arbetsgivare, som sysselsätta minst 200 arbetare, insänt besvarade formulär, torde uppgifterna få anses såsom representativa för åtminstone den svenska storindustrien.

En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under första kvartalet 1919, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs såsom *bättre* av 246 arbetsgivare med 28 392 arbetare (11 %), som *oförändrad* av 952 arbetsgivare med 92 474 arbetare (37 %) samt såsom *sämre* av 1 074 arbetsgivare med 132 708 arbetare (52 %).

Följande sammanställning möjliggör ett bedömande av *arbetstillgången inom industri och hantverk under första kvartalet 1919:*

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
1911 . . .	178 648	9	78	13	10	77	13	11	74	15	10	79	11
1912 . . .	197 904	13	75	12	18	77	5	21	74	5	19	75	6
1913 . . .	252 047	20	74	6	21	76	3	20	75	5	17	78	5
1914 . . .	253 115	16	76	8	18	76	6	7	61	32	13	64	23
1915 . . .	264 540	20	65	15	20	68	12	29	63	8	29	64	7
1916 . . .	281 793	33	61	6	38	57	5	39	55	6	39	56	5
1917 . . .	273 888	33	53	14	29	53	18	26	54	20	17	62	21
1918 . . .	258 230	10	62	28	12	65	23	14	64	22	9	60	31
1919 . . .	253 574	5	47	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Med ledning av tabellen å sid. 436—437, som utgör en sammanfattning av uppgifter från arbetsgivare inom industri och hantverk, har utarbetats efterföljande *allmänna översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:*

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod								
	1:a kvart. 1918			4:e kvart. 1918			1:a kvart. 1919		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri	10	64	26	10	64	26	5	42	53
Jord- och stenindustri	16	62	22	11	58	31	9	50	41
Trävaruindustri	12	74	14	8	73	19	1	68	31
Pappers- och grafisk industri	17	74	9	13	64	23	12	49	39
Livsmedelsindustri	1	65	34	3	66	31	4	70	26
Textil- och beklädnadsindustri	9	38	53	2	40	58	3	45	52
Läder-, hår- och gummivaruindustri	5	50	45	1	53	46	2	25	73
Kemisk-teknisk industri	3	31	66	4	19	77	1	24	75

Metallindustrien, där arbetstillgången redan under sista kvartalet av år 1918 började avtaga, företedde i stort sett ytterligare avmattning av verksamheten, och till följd härav vidtogos vid flera företag reduktioner av arbetsstyrkan. Vid gruvorna, som i allmänhet haft gott om arbete, framträdde förändringen mindre, medan däremot malmförädlingsverken, järn- och stålvarufabrikerna, de mekaniska verkstäderna samt den elektromekaniska industrien övervägande betecknat arbetstillgången såsom mindre god. Av skeppsvarven hava ett par av de mest betydande även rapporterat försämrad och mindre god tillgång på arbete, medan de övriga arbetat under mera tillfredsställande förhållanden.

Vad *jord- och stenindustrien* beträffar märktes föga lättnad i det vid stenhuggerierna rådande betrycket, varför nödhjälpsarbeten genom statens försorg alltjämt bedrevos, ehuru i något minskad omfattning. Vid glasbruken försämrades den redan under föregående kvartal synnerligen ogynnsamma situationen ytterligare. Även kakel-, porslins- och lerkärlsfabrikerna arbetade under tryckta förhållanden. Tegelbruken, som ännu ej upptagit arbetet för säsongen, hade i likhet med föregående kvartal mindre gott om arbete. Endast kolgruvorna hade som förut jämn och god sysselsättning.

Inom *trävaruindustrien* har arbetstillgången vid sågverken i allmänhet betecknats som god, ehuru sågningen på en del håll ännu ej kommit igång. För snickerifabrikerna hava de under föregående kvartal uppkomna svårigheterna ytterligare skärpts genom exporthindren och den ringa byggnadsverksamheten. Från möbelfabrikerna uppgives den minskade efterfrågan delvis bero på bostadsbristen och väntan på prisfall.

Inom gruppen *pappers- och grafisk industri* synes någon nämnvärd förändring ej hava inträtt vid trämassefabrikerna, vid vilka driftsinskränkningarna alltjämt måste upprätthållas på grund av minskade avsättningsmöjligheter. Vid pappersbruken, där tillverkningen under de senaste kvartalen i allt större omfattning begränsats och på sina håll helt och hållet nedlagts, förvärrades ställningen ytterligare. Bokbinderierna och tryckerierna hade fortfarande gott om arbete, vad de förra beträffar dock mindre än föregående kvartal, medan tryckerierna till stor del på grund av brist på arbetskraft måst använda sig av övertidsarbete.

Inom *livsmedelsindustrien* var situationen i stort sett oförändrad med i allmänhet medelgod arbetstillgång.

Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete: Mycket god		God		Medelgod		Mindre god	
	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
Malmbrytning och metallindustri:										
Malmgruvor	52	11 013	5	867	20	4 486	9	1 643	13	3 845
Malmförädlingsverk	70	22 421	1	988	11	2 269	19	5 651	26	7 255
Järn- och stålmanufaktur	97	9 151	2	114	19	1 934	18	1 503	34	4 000
Mekaniska verkstäder	228	34 717	12	994	50	8 230	51	6 869	77	10 739
Skeppsvarv	30	8 858	3	1 649	11	1 205	8	2 217	6	3 648
Elektromekanisk industri	28	7 724	2	626	4	699	5	1 372	9	4 182
Annan metallindustri	47	4 601	2	39	6	1 097	9	1 631	22	1 538
Jord- och stenindustri:										
Kolgruvor	10	2 898	4	1 122	5	1 738	1	38	—	—
Torvindustri	25	319	—	—	5	103	8	87	6	71
Stenhuggerier	49	4 323	3	132	8	540	15	1 541	9	690
Kakel-, porslins- och lerkärlsindustri	17	2 561	1	60	2	436	6	915	7	1 145
Tegelbruk	79	3 450	2	73	11	688	23	468	26	1 972
Glasbruk	25	2 678	—	—	4	447	8	723	5	591
Annan jord- och stenindustri	32	3 025	2	248	8	324	9	1 610	5	423
Trävaruindustri:										
Sågverk	202	21 071	5	238	83	9 436	67	7 671	35	3 283
Snickerifabriker och annan träförädling	170	8 435	2	90	40	1 329	30	1 500	59	3 512
Pappers- och grafisk industri:										
Trämassefabriker	64	10 951	3	1 356	28	3 994	15	2 203	11	1 854
Pappersbruk	39	8 500	1	40	7	2 023	2	611	11	2 193
Bokbinderier	30	1 302	4	303	9	418	6	195	8	250
Boktryckerier och litografiska anstalter	105	7 560	22	1 812	50	206	24	1 249	9	1 293
Livsmedelsindustri:										
Kvarnindustri	21	789	—	—	7	315	12	427	2	47
Bagerier	37	1 389	5	245	5	511	9	276	11	312
Sockerindustri	23	2 537	—	—	3	176	14	1 650	6	711
Choklad- och konfektfabriker	17	1 893	1	162	8	1 285	4	300	3	143
Bryggerier och brännerier	64	2 642	—	—	10	336	25	1 039	19	895
Tobaksfabriker	4	1 296	—	—	4	1 296	—	—	—	—
Annan livsmedelsindustri	38	1 270	—	—	6	201	13	479	17	569
Textil- och beklädnadsindustri:										
Bomullsindustri	37	9 776	3	467	12	3 505	9	2 732	9	2 768
Jute- och linneindustri	8	1 841	—	—	3	629	—	—	1	10
Ylleindustri	54	5 884	1	82	2	96	3	155	17	1 640
Trikåfabriker	29	2 508	—	—	9	1 603	3	153	7	508
Annan textilindustri	32	1 483	1	28	7	481	13	554	4	210
Skrädderi- och sömnadsyrket	69	5 103	2	48	10	672	6	919	19	1 583
Annan beklädnadsindustri	28	1 820	2	97	7	469	8	875	5	206
Läder-, hår- o. gummivaruindustri:										
Garverier och läderfabriker	27	1 451	—	—	3	81	13	116	6	304
Skofabriker	57	5 150	—	—	11	210	6	468	11	1 005
Gummivarufabriker	8	1 666	1	215	3	834	—	—	1	533
Annan läder-, hår- och gummivaruind.	31	1 165	—	—	7	387	5	264	6	138
Kemisk-teknisk industri:										
Ljus-, tvål-, olje- och färgfabriker	30	1 145	2	38	5	400	7	196	9	310
Tändsticksfabriker	16	7 392	—	—	1	398	1	373	13	6 253
Annan kemisk-teknisk industri	37	3 378	—	—	9	972	7	580	13	1 471
Byggnadsverksamhet	91	4 550	—	—	4	386	14	983	34	2 634
Handel och varulager	50	2 201	3	146	15	523	19	707	9	603
Land- och sjötransport	29	5 318	—	—	6	1 595	4	1 743	11	1 175
Kraft-, belysnings- och vattenverk	36	4 369	2	1 600	17	1 620	12	780	4	359
Summa 1:sta » 1919	**2 272**	**253 574**	**99**	**13 879**	**559**	**63 583**	**530**	**55 466**	**615**	**76 871**
» 4:dje kv. 1918	2 155	247 624	176	21 220	767	93 894	502	54 984	484	52 850
» 3:dje » »	2 273	262 071	301	37 307	872	109 368	529	56 866	372	41 916
» 2:dra » »	2 233	254 075	274	30 560	902	110 197	492	55 643	355	41 773
» 1:sta » »	2 265	269 148	207	27 900	868	104 050	506	60 941	440	53 355

Dålig		Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft					
		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd	
A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
5	172	3	292	28	6 168	21	4 553	2	46	34	7 808	16	3 159
13	6 258	4	687	28	3 716	43	18 018	1	988	42	11 295	27	10 138
24	1 600	9	509	22	1 379	66	7 263	1	28	66	5 721	30	3 402
58	7 885	16	1 979	71	8 322	141	24 416	17	2 160	161	24 291	50	8 266
2	139	—	—	18	4 342	12	4 516	4	1 141	23	6 368	3	1 349
8	845	2	727	5	211	21	6 786	2	879	18	5 822	8	1 023
8	296	—	—	8	682	39	3 919	4	70	33	4 016	10	515
—	—	—	—	10	2 898	—	—	2	436	8	2 462	—	—
6	58	3	27	17	232	5	60	—	—	18	254	7	65
14	1 420	6	277	32	3 477	11	569	2	71	34	3 470	13	782
1	5	1	64	7	570	9	1 927	1	799	14	1 543	2	219
17	249	4	165	56	1 582	19	1 703	1	60	56	2 278	22	1 112
8	917	2	149	7	849	16	1 680	1	49	21	2 136	3	493
8	420	2	81	18	1 869	12	1 075	—	—	23	2 283	9	742
12	443	21	2 544	142	15 267	39	3 260	8	795	151	16 144	43	4 132
39	2 004	8	408	45	1 859	117	6 168	3	128	123	5 529	44	2 778
7	1 544	7	1 864	36	5 439	21	3 648	4	304	42	7 347	18	3 300
18	3 633	2	335	7	2 300	30	5 865	—	—	19	3 801	20	4 699
3	136	1	21	13	757	16	524	5	273	19	763	6	266
—	—	19	1 408	68	3 796	18	2 356	44	2 787	60	4 199	1	574
—	—	6	243	14	535	1	11	—	—	18	669	3	120
3	45	11	410	20	873	6	106	—	—	16	724	21	665
—	—	2	524	20	1 970	1	43	1	38	17	1 365	5	1 134
1	3	7	1 181	8	670	2	42	—	—	11	1 430	6	463
10	372	7	183	42	1 609	15	850	1	242	54	1 825	9	575
—	—	—	—	2	279	2	1 017	—	—	2	136	2	1 160
2	21	6	249	13	443	19	578	—	—	31	1 054	7	216
4	304	31	7 330	4	2 043	2	403	3	1 202	27	7 452	7	1 122
4	1 202	1	458	3	629	4	754	—	—	5	1 001	3	840
31	3 911	7	444	8	958	39	4 482	1	303	29	2 340	24	3 241
10	244	8	842	7	1 290	14	376	1	37	13	836	15	1 635
7	210	4	256	14	800	14	427	1	18	23	1 096	8	369
32	1 881	6	546	12	999	51	3 558	5	222	35	3 096	29	1 785
6	173	3	71	12	1 127	13	622	2	53	24	1 693	2	74
15	950	—	—	3	81	24	1 370	—	—	12	539	15	912
29	3 467	—	—	16	274	41	4 876	—	—	44	3 681	13	1 469
3	84	3	834	2	748	3	84	1	215	6	1 438	1	13
13	376	1	54	10	438	20	673	2	14	18	612	11	539
7	201	6	415	6	181	18	549	—	—	23	923	7	222
1	368	1	373	5	1 499	10	5 520	1	20	14	6 766	1	606
8	355	3	351	14	1 449	20	1 578	—	—	20	1 608	17	1 770
39	547	6	352	26	487	59	3 711	—	—	31	2 004	60	2 546
4	222	8	232	24	881	18	1 088	2	192	37	1 591	11	418
8	805	6	483	9	3 617	14	1 218	—	—	18	3 907	11	1 411
1	10	3	1 024	25	2 879	8	466	2	397	17	2 336	17	1 636
469	**43 775**	**246**	**28 392**	**952**	**92 474**	**1 074**	**132 708**	**125**	**13 967**	**1 510**	**167 652**	**637**	**71 955**
226	24 676	243	28 483	1 143	114 434	769	104 707	295	50 071	1 637	173 460	223	24 093
199	16 614	301	32 219	1 292	142 186	680	87 666	469	73 815	1 597	165 125	207	23 131
210	15 902	280	28 900	1 241	126 188	712	98 987	340	55 237	1 639	172 188	254	26 650
245	22 902	243	26 569	1 199	124 572	823	118 007	229	32 558	1 711	190 224	325	46 366

Inom *textil- och beklädnadsindustrien* har visserligen materialtillgången ökats, men då samtidigt köplusten avtagit, har den ogynnsamma situationen i stort sett ej undergått någon förbättring. Isynnerhet inom ylleindustrien, men även vid trikåfabrikerna och i skrädderi- och sömnadsyrket har arbetstillgången varit dålig och sämre än föregående kvartal, varför överflöd på arbetskraft förefunnits. Endast vid bomullsfabrikerna har driften kunnat utvidgas på grund av den förbättrade råvarutillförseln, som dock ännu ej motsvarade behovet.

Inom *läder-, hår- och gummivaruindustrien* har en märkbar konjunkturförsämring inträtt och arbetstillfällena i allmänhet varit dåliga.

Den *kemisk-tekniska industrien* företedde i likhet med föregående kvartal medelgod tillgång på arbete.

Byggnadsverksamheten avtog ytterligare, och antalet arbetslösa var därför statt i ökning.

Inom *transportverksamheten* synes ställningen hava försämrats något sedan föregående kvartal.

Jordbruket erbjöd rikliga arbetstillfällen utom i Skåne, där överflöd på arbetskraft var rådande.

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse följande sammanställning, utvisande tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	1:a kvartalet 1919			4:e kvartalet 1918			1:a kvartalet 1918		
	mars	febr.	jan.	dec.	nov.	okt.	mars	febr.	jan.
Jordbruk	87	99	127	114	99	86	90	99	107
Skogsbruk	138	74	101	131	91	64	95	59	37
Övriga näringsgrenar	157	181	192	143	133	119	184	196	160
Samtliga »	141	162	179	139	125	109	158	167	137

En totalbild av läget på arbetsmarknaden inom industrien lämnas i sammanställningen å sid. 434. Enligt densamma voro av samtliga redovisade 253 574 arbetare 5 % anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mycket god, medan 48 % tillhörde företag med mindre än medelgod arbetstillgång. Fredskrisens förlamande inverkan å arbetsmarknaden avspeglas i dessa siffror, som äro utan motstycke under den tid jämförelsen omfattar. Läget var synnerligen ogynnsamt redan under närmast föregående kvartal, då motsvarande siffror utgjorde resp. 10 och 28 %. Av en jämförelse mellan dessa och de först anförda framgår, att ställningen likväl undergått en utomordentligt kraftig försämring under de första månaderna av år 1919. För belysning av situationen kan även erinras om att enligt de i huvudtabellen meddelade siffrorna i samband med arbetsgivarnas omdömen om tillgången å arbetskraft antalet arbetare, anställda hos arbetsgivare, som rapporterat överflöd på arbetskraft, utgjorde 71 955 under första kvartalet 1919 mot 24 093 under fjärde kvartalet 1918.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 1 januari, 1 februari och 1 mars 1919.

I arbetslöshetsrapporteringen för första kvartalet av år 1919 hava liksom föregående kvartal deltagit 31 fackförbund. Antalet medlemmar i de rapporterande fackföreningarna den 1 januari, 1 februari och 1 mars 1919 utgjorde resp. 116 919, 110 375 och 107 150. Av dessa voro vid samma tidpunkter *arbetslösa* resp. 7·3, 7·5 och 7·6 %. Motsvarande siffror för samtliga månader alltifrån början av år 1913 framgå av nedanstående tablå:

	1913		1914		1915		1916		1917		1918		1919	
	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %
Januari .	54 340	8·4	60 535	7·5	59 195	15·0	65 614	7·7	75 000	5·4	99 434	5·8	116919	7·3
Februari .	52 774	8·9	61 468	10·4	56 788	14·8	64 855	8·0	77 101	5·9	101978	6·0	110375	7·5
Mars . . .	50 392	7·1	58 354	7·5	57 476	12·0	64 218	6·7	79 174	5·5	100530	5·0	107150	7·6
April . .	51 031	5·7	64 410	6·5	63 895	11·2	70 502	5·2	84 436	6·1	109763	4·9	—	—
Maj . . .	52 735	4·0	63 146	5·1	60 074	8·5	69 542	4·7	85 320	4·4	106940	5·0	—	—
Juni . . .	53 186	2·6	60 494	3·2	58 980	6·7	59 775	3·3	83 424	2·8	108423	4·0	—	—
Juli . . .	52 380	2·7	62 823	3·1	66 184	6·3	67 026	2·7	92 678	3·1	110928	4·6	—	—
Augusti .	53 906	2·5	58 912	3·0	59 870	4·0	66 801	2·7	90 919	3·3	109593	4·2	—	—
September	53 954	2·3	58 257	8·1	61 072	3·6	65 430	2·2	90 834	2·8	102094	3·5	—	—
Oktober .	57 872	2·2	61 883	7·7	68 050	3·5	72 335	2·2	97 714	2·4	107451	3·7	—	—
November	62 073	2·6	61 023	8·1	64 996	3·8	72 843	2·3	93 841	2·8	105580	3·2	—	—
December .	59 922	4·4	59 084	10·3	66 947	4·5	71 169	2·2	91 844	2·4	102508	3·4	—	—

Av de mera betydande fackförbunden företedde under januari grov- och fabriksarbetarförbundet den största arbetslösheten med 26·3 %, medan under februari och mars murareförbundet uppvisade de högsta procentsiffrorna, resp. 46·7 och 44·0 %. Relativt stor var arbetslösheten inom måleriarbetarförbundet med resp. 22·9, 35·4 och 34·8 %.

Resultaten av rapporteringen om antalet arbetslösa inom de särskilda organisationerna föreligga i efterföljande tabeller, som utgöra en sammanfattning av de bearbetade frågeformulärens uppgifter. Tabellen å sid. 440 är ett sammandrag av huvudtabellerna.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 januari, 1 februari och 1 mars 1919.

Fackförbund	Januari			Februari			Mars		
	Antal redovisade medlemmar [1]	Därav arbetslösa		Antal redovisade medlemmar [1]	Därav arbetslösa		Antal redovisade medlemmar [1]	Därav arbetslösa	
		Antal	%		Antal	%		Antal	%
Sv. bageri- och konditoriindustriarbetareförb.	1 880	148	7·9	2 039	146	7·2	1 836	165	9·0
» bleck- och plåtslagareförbundet	1 435	88	6·1	1 347	127	9·4	1 404	205	14·6
» bokbindare »	3 065	28	0·9	1 697	9	0·5	1 491	17	1·4
» bryggeriarbetare »	1 067	78	7·3	1 772	104	5·9	1 335	142	10·6
De förenade förbunden	2 059	187	9·1	1 528	34	2·2	1 932	140	7·2
Sv. gjutare förbundet	3 239	128	4·0	3 310	125	3·8	3 339	145	4·3
» grov- och fabriksarbetare »	15 259	4 010	26·3	13 233	2 421	18·3	12 491	1 795	14·4
» gruvarbetare »	1 593	33	2·1	1 366	9	0·7	1 691	52	3·1
» handelsarbetare »	5 393	64	1·2	5 584	87	1·6	5 863	108	1·8
» handskarbetare »	195	42	21·5	197	76	38·6	202	127	62·9
» hattarbetare »	329	6	1·8	339	3	0·9	—	—	—
» kommunalarbetare »	4 925	208	4·2	5 194	114	2·2	5 526	118	2·1
Intern. litografiska »	755	1	0·1	737	—	—	780	3	0·4
Sv. metallindustriarbetare »	38 368	807	2·1	35 409	1 007	2·8	32 685	1 200	3·7
Därav:									
Järnbruksarbetare	5 387	42	0·8	7 235	90	1·2	8 131	130	1·6
Mek. verkstadsarbetare	32 981	765	2·3	28 174	917	3·3	24 504	1 070	4·4
Sv. murare förbundet	1 692	312	18·4	1 977	923	46·7	1 924	846	44·0
» måleriarbetare »	1 059	242	22·9	935	331	35·4	989	344	34·8
Skand. sadelmakare- och tapetserare »	1 112	234	21·0	1 309	256	19·6	1 223	121	9·9
Sv. sko- och läderindustriarbetare »	4 054	34	0·8	3 859	223	5·8	3 762	182	4·8
» skrädderiarbetare »	2 619	333	12·7	3 758	620	16·5	4 331	719	16·6
» stenindustriarbetare »	940	165	17·6	752	123	16·4	400	6	1·5
» sågverksindustriarbetare »	5 649	147	2·6	5 149	215	4·2	5 402	145	2·7
Intern. tobaksarbetare »	3 838	4	0·1	3 734	2	0·1	4 013	2	0·1
Sv. transportarbetare »	914	135	14·8	761	186	24·4	633	187	29·5
» träarbetare »	8 949	387	4·3	9 391	568	6·0	8 019	642	8·0
» tunnbinderiarbetare »	119	26	21·8	138	23	16·7	116	27	23·3
» väg- och vattenbyggnadsarbetare »	650	115	17·7	750	84	11·2	614	36	5·9
» elektriska arbetare »	1 387	27	1·9	1 471	85	5·8	2 136	228	10·7
» slakteri- och charkuteriarbetare »	359	21	5·8	360	25	6·9	352	40	11·4
» stuckatör »	28	15	53·6	40	16	40·0	40	4	10·0
» textilarbetare »	2 909	464	16·0	1 820	335	18·4	2 070	412	19·9
» typograf »	1 079	10	0·9	419	4	1·0	601	4	0·7
Summa	116919	8 499	7·3	110 375	8 281	7·5	107 150	8 162	7·6

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan här icke meddelas, i vad mån dessa siffror avse hela antalet medlemmar inom ett fackförbund. På grundval av ovanstående siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 januari 1919.

Fackförbund	Redovisade avdelningar [1]	Antal redovisade medlemmar				Arbetslösa					Arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under december 1918			
		Män				Män												Antal redovisade			Antal arbetslöshetsdagar
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	arbetslösa	
Sv. bageri- o. konditoriind.-arb.-förb.	20	1 318	19	543	**1 880**	132	4	12	**148**	7·9	148	—	31	—	36	20	**87**	14	1 166	136	**3 117**
» bleck- och plåtslagareförbundet	42	1 338	97	—	**1 435**	87	1	—	**88**	6·1	88	—	76	—	19	4	**99**	20	1 102	84	**1 283**
» bokbindare »	17	845	123	2 097	**3 065**	8	—	20	**28**	0·9	3	25	305	—	13	14	**332**	5	1 865	28	**442**
» bryggeriarbetare »	21	502	33	532	**1 067**	7	1	70	**78**	7·3	75	3	65	—	—	—	**65**	7	511	71	**1 840**
De förenade förbunden	28	1 674	105	280	**2 059**	126	3	58	**187**	9·1	185	2	89	—	11	1	**101**	7	877	166	**1 735**
Sv. gjutare förbundet	94	2 829	402	8	**3 239**	106	22	—	**128**	4·0	124	4	281	—	44	5	**330**	20	705	52	**830**
» grov- och fabriksarbetare »	152	13 675	613	971	**15 259**	3 430	206	374	**4 010**	26·3	2585	1425	964	53	130	547	**1 694**	52	5 548	2 587	**26 288**
» gruvarbetare »	19	1 518	58	17	**1 593**	23	—	10	**33**	2·1	6	27	114	124	10	—	**248**	4	614	31	**574**
» handelsarbetare »	58	3 460	234	1 699	**5 393**	52	4	8	**64**	1·2	64	—	127	—	10	—	**137**	15	2 561	63	**1 442**
» handskarbetare »	1	100	2	93	**195**	22	—	20	**42**	21·5	42	—	2	—	—	—	**2**	1	195	42	**1 183**
» hattarbetare »	3	116	7	206	**329**	1	—	5	**6**	1·8	6	—	3	—	3	—	**6**	1	262	6	**144**
» kommunalarbetare »	61	4 672	87	166	**4 925**	201	1	6	**208**	4·2	93	115	275	1	17	4	**297**	11	1 283	144	**1 564**
Intern. litografiska »	15	680	61	14	**755**	1	—	—	**1**	0·1	1	—	23	—	3	3	**29**	—	—	—	—
Sv. metallindustriarbetare »	52	—	—	—	**38 368**	—	—	—	**807**	2·1	—	—	—	—	—	—	—	16	9 081	75	**1 899**
Därav: Järnbruksarbetare . .	21	—	—	—	**5 387**	—	—	—	**42**	0·8	—	—	—	—	—	—	—	7	2 721	17	**390**
Mek. verkstadsarbetare	31	—	—	—	**32 981**	—	—	—	**765**	2·3	—	—	—	—	—	—	—	9	6 360	58	**1 509**
Sv. murare förbundet	29	1 572	120	—	**1 692**	303	9	—	**312**	18·4	296	16	23	5	—	2	**30**	16	758	147	**3 264**
» måleriarbetare »	27	994	65	—	**1 059**	228	14	—	**242**	22·9	232	10	30	—	3	2	**35**	15	787	207	**4 416**
Skand. sadelm. o. tapetserare »	35	962	142	8	**1 112**	190	44	—	**234**	21·0	234	—	43	—	12	4	**59**	13	738	233	**1 909**
Sv. sko- och läderindustriarb. »	22	2 380	598	1 076	**4 054**	24	6	4	**34**	0·8	32	2	169	—	11	—	**180**	3	474	12	**178**
» skrädderiarbetare »	42	1 146	441	1 032	**2 619**	118	15	200	**333**	12·7	333	—	89	—	9	75	**173**	10	1 284	306	**6 459**
» stenindustriarbetare »	31	877	62	1	**940**	152	12	1	**165**	17·6	137	28	86	—	7	1	**94**	7	293	124	**1 764**
» sågverksindustriarbetare »	65	4 886	752	11	**5 649**	140	7	—	**147**	2·6	111	36	383	—	46	10	**439**	9	895	106	**1 714**
Intern. tobaksarbetare »	11	637	50	3 151	**3 838**	—	1	3	**4**	0·1	4	—	333	—	8	2	**343**	1	123	4	**96**
Sv. transportarbetare »	15	862	27	25	**914**	133	2	—	**135**	14·8	135	—	32	—	—	—	**32**	5	441	135	**2 669**
» träarbetare »	110	7 876	1 033	40	**8 949**	349	38	—	**387**	4·3	352	35	433	49	61	6	**549**	42	3 968	366	**5 669**
» tunnbinderiarbetare »	4	116	3	—	**119**	26	—	—	**26**	21·8	26	—	5	—	—	—	**5**	1	29	26	**222**
» väg- o. vattenbyggnadsarb. »	12	645	5	—	**650**	114	1	—	**115**	17·7	90	25	15	—	1	—	**16**	8	426	90	**1 729**
» elektriska arbetare »	32	1 240	147	—	**1 387**	25	2	—	**27**	1·9	24	3	87	8	37	4	**136**	4	210	10	**101**
» slakteri- o. charkuteriarb. »	14	319	13	27	**359**	13	2	6	**21**	5·8	20	1	11	—	3	1	**15**	6	226	21	**573**
» stuckatör »	2	28	—	—	**28**	15	—	—	**15**	53·6	15	—	—	—	—	—	—	2	28	15	**230**
» textilarbetare »	18	1 227	74	1 608	**2 909**	136	2	326	**464**	16·0	392	72	116	—	8	201	**325**	8	725	225	**2 908**
» typograf »	21	827	234	18	**1 079**	6	4	—	**10**	0·9	10	—	24	—	13	2	**39**	5	516	10	**233**
Summa	**1073**	[2] —	[2] —	[2] —	**116 919**	[2] —	[2] —	[2] —	**8 499**	7·3	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**328**	**37 691**	**5 522**	**76 475**

[1] Jfr noten å sid. 440. — [2] På den grund, att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 februari 1919.

Fackförbund	Redovisande avdelningar[1]	Antal redovisade medlemmar				Arbetslösa					Arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under januari 1919			
		Män				Män												Antal redovisade			Antal arbetslöshetsdagar
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	arbetslösa	
Sv. bageri- o. konditoriind.-arb.-förb.	22	1 266	23	750	**2 039**	124	2	20	**146**	7·2	146	—	41	—	20	3	**64**	16	1 265	126	**3 447**
» bleck- och plåtslagareförbundet	38	1 267	80	—	**1 347**	125	2	—	**127**	9·4	125	2	48	—	12	3	**63**	21	1 077	124	**2 625**
» bokbindare »	14	397	55	1 245	**1 697**	1	1	7	**9**	0·5	7	2	92	—	10	10	**112**	5	511	9	**213**
» bryggeriarbetare »	22	1 071	36	665	**1 772**	33	1	70	**104**	5·9	84	20	106	—	2	19	**127**	6	263	98	**2 476**
De förenade förbunden	25	1 375	62	91	**1 528**	28	3	3	**34**	2·2	34	—	43	—	3	—	**46**	5	451	19	**665**
Sv. gjutare förbundet	92	2 905	397	8	**3 310**	118	7	—	**125**	3·8	102	23	201	11	27	5	**244**	26	1 102	106	**1 412**
» grov- och fabriksarbetare »	248	11 704	574	955	**13 233**	2 092	70	259	**2 421**	18·3	1402	1019	536	10	67	129	**742**	57	4 751	1 876	**29 491**
» gruvarbetare »	18	1 282	65	19	**1 366**	7	—	2	**9**	0·7	8	1	84	126	8	—	**218**	4	326	6	**215**
» handelsarbetare »	65	3 915	220	1 449	**5 584**	71	8	8	**87**	1·6	81	6	89	1	7	1	**98**	24	2 388	74	**1 774**
» handskarbetare »	1	100	—	97	**197**	50	—	26	**76**	38·6	—	76	3	—	—	—	**3**	1	197	76	**1 759**
» hattarbetare »	3	118	8	213	**339**	2	—	1	**3**	0·9	3	—	3	—	2	—	**5**	1	272	3	**75**
» kommunalarbetare »	61	4 889	107	198	**5 194**	109	—	5	**114**	2·2	99	15	214	—	10	1	**225**	13	1 183	96	**1 733**
Intern. litografiska »	15	688	49	—	**737**	—	—	—	—	—	—	—	7	—	5	—	**12**	—	—	—	—
Sv. metallindustriarbetare »	61	—	—	—	**35 409**	—	—	—	**1 007**	2·8	—	—	—	—	—	—	—	26	7 894	129	**3 132**
Därav: Järnbruksarbetare . .	21	—	—	—	**7 235**	—	—	—	**90**	1·2	—	—	—	—	—	—	—	7	2 899	21	**586**
Mek. verkstadsarbetare	40	—	—	—	**28 174**	—	—	—	**917**	3·3	—	—	—	—	—	—	—	19	4 995	108	**2 546**
Sv. murare förbundet	30	1 828	149	—	**1 977**	881	42	—	**923**	46·7	822	101	17	6	—	—	**23**	19	1 050	466	**8 695**
» måleriarbetare »	24	889	46	—	**935**	316	15	—	**331**	35·4	318	13	8	—	2	—	**10**	18	790	285	**6 513**
Skand. sadelm. o. tapetserare »	37	1 110	107	92	**1 309**	216	9	31	**256**	19·6	254	2	42	—	10	2	**54**	19	1 063	254	**2 797**
Sv. sko- och läderindustriarb. »	18	2 364	437	1 058	**3 859**	208	8	7	**223**	5·8	222	1	67	—	10	—	**77**	6	2 452	127	**3 683**
» skrädderiarbetare »	45	1 886	98	1 774	**3 758**	248	12	360	**620**	16·5	548	72	83	—	10	13	**106**	28	2 947	562	**13 256**
» stenindustriarbetare »	21	717	34	1	**752**	117	5	1	**123**	16·4	62	61	57	—	4	2	**63**	6	184	98	**1 350**
» sågverksindustriarbetare »	57	4 282	327	—	**5 149**	207	8	—	**215**	4·2	112	103	184	—	39	18	**241**	10	985	103	**2 339**
Intern. tobaksarbetare »	10	589	58	3 087	**3 734**	—	—	2	**2**	0·1	2	—	358	—	6	—	**364**	1	100	2	**50**
Sv. transportarbetare »	12	711	25	25	**761**	179	7	—	**186**	24·4	149	37	29	—	1	—	**30**	6	592	149	**3 424**
» träarbetare »	112	8 268	1 084	39	**9 391**	496	67	5	**568**	6·0	551	17	408	93	45	68	**614**	57	5 880	530	**8 329**
» tunnbinderiarbetare »	7	136	2	—	**138**	23	—	—	**23**	16·7	23	—	4	—	—	—	**4**	1	29	23	**414**
» väg- o. vattenbyggnadsarb. »	13	744	6	—	**750**	83	1	—	**84**	11·2	78	6	27	—	3	58	**88**	8	498	84	**1 755**
» elektriska arbetare »	33	1 363	108	—	**1 471**	78	7	—	**85**	5·8	78	7	27	8	12	4	**51**	14	853	66	**1 204**
» slakteri- o. charkuteriarb. »	13	321	10	29	**360**	21	—	4	**25**	6·9	25	—	9	—	3	—	**12**	4	165	22	**607**
» stuckatör »	3	40	—	—	**40**	16	—	—	**16**	40·0	16	—	—	—	—	—	—	3	40	16	**367**
» textilarbetare »	17	914	48	858	**1 820**	149	—	186	**335**	18·4	283	52	52	—	2	74	**128**	7	630	161	**4 820**
» typograf 〓 »	14	322	84	13	**419**	2	1	1	**4**	1·0	4	—	12	—	10	2	**24**	4	283	4	**86**
Summa	**1151**	[2] —	[2] —	[2] —	**110 375**	[2] —	[2] —	[2] —	**8 281**	**7·5**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**416**	**40 221**	**5 694**	**108 706**

[1] Jfr noten å sid. 440. — [2] På den grund, att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 mars 1919.

Fackförbund	Redovisade avdelningar[1]	Antal redovisade medlemmar				Arbetslösa					Arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under februari 1919			
		Män				Män												Antal redovisade			Antal arbetslöshetsdagar
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	arbetslösa	
Sv. bageri- o. konditoriind.-arb.-förb.	18	1 231	13	592	**1 836**	114	2	49	**165**	9·0	165	—	23	—	19	5	**47**	13	1 278	115	**2 866**
» bleck- och plåtslagareförbundet .	43	1 324	80	—	**1 404**	202	3	—	**205**	14·6	202	3	71	—	8	3	**82**	25	1 229	203	**4 109**
» bokbindare »	12	330	59	1 102	**1 491**	4	2	11	**17**	1·1	17	—	65	8	2	4	**79**	4	800	17	**342**
» bryggeriarbetare »	20	638	33	664	**1 335**	49	3	90	**142**	10·6	122	20	79	—	1	6	**86**	8	800	120	**2 828**
De förenade förbunden	29	1 536	187	209	**1 932**	92	20	28	**140**	7·2	120	20	50	—	7	1	**58**	11	1 096	117	**2 368**
Sv. gjutare förbundet	85	2 929	402	8	**3 339**	128	17	—	**145**	4·3	131	14	168	71	28	3	**270**	33	1 490	132	**2 048**
» grov- och fabriksarbetare »	138	11 228	471	792	**12 491**	1 606	71	118	**1 795**	14·4	1538	257	410	107	79	105	**701**	60	5 563	1 657	**28 629**
» gruvarbetare »	19	1 601	70	20	**1 691**	43	9	—	**52**	3·1	51	1	72	98	5	—	**175**	6	2 215	49	**1 111**
» handelsarbetare »	65	4 082	223	1 558	**5 863**	81	5	22	**108**	1·8	108	—	74	1	9	—	**84**	22	2 888	106	**2 330**
» handskarbetare »	1	100	—	102	**202**	66	—	61	**127**	62·9	—	127	7	—	—	—	**7**	1	202	127	**2 416**
» hattarbetare »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» kommunalarbetare »	60	5 220	141	165	**5 526**	112	—	6	**118**	2·1	106	12	273	14	11	1	**299**	15	1 267	101	**2 049**
Intern. litografiska »	15	697	83	—	**780**	3	—	—	**3**	0·4	3	—	27	—	7	—	**34**	2	202	3	**64**
Sv. metallindustriarbetare »	62	—	—	—	**32 635**	—	—	—	**1 200**	3·7	—	—	—	—	—	—	—	31	9 119	190	**3 647**
Därav: Järnbruksarbetare . .	25	—	—	—	**8 131**	—	—	—	**130**	1·6	—	—	—	—	—	—	—	10	4 320	61	**756**
Mek. verkstadsarbetare	37	—	—	—	**24 504**	—	—	—	**1 070**	4·4	—	—	—	—	—	—	—	21	4 799	129	**2 891**
Sv. murare förbundet	31	1 769	155	—	**1 924**	827	19	—	**846**	44·0	832	14	23	1	—	—	**24**	21	1 085	583	**11 950**
» måleriarbetare »	26	934	55	—	**989**	330	14	—	**344**	34·8	316	28	7	—	2	—	**9**	21	880	306	**7 560**
Skand. sadelm. o. tapetserare »	31	1 033	95	95	**1 223**	121	—	—	**121**	9·9	121	—	39	—	15	1	**55**	20	853	120	**2 284**
Sv. sko- och läderindustriarb. »	17	2 237	478	1 047	**3 762**	178	2	2	**182**	4·8	182	—	62	—	20	—	**82**	8	939	32	**647**
» skrädderiarbetare »	51	1 942	130	2 259	**4 331**	161	5	553	**719**	16·6	712	7	71	—	10	9	**90**	29	4 445	664	**14 565**
» stenindustriarbetare »	14	374	25	1	**400**	5	—	1	**6**	1·5	6	—	33	—	—	33	**66**	2	99	6	**54**
» sågverksindustriarbetare »	57	4 987	415	—	**5 402**	136	9	—	**145**	2·7	144	1	159	—	43	2	**204**	13	1 611	100	**2 107**
Intern. tobaksarbetare »	10	638	56	3 319	**4 013**	—	—	2	**2**	0·1	2	—	575	—	5	—	**580**	1	101	2	**48**
Sv. transportarbetare »	10	616	17	—	**633**	184	3	—	**187**	29·5	150	37	17	—	—	2	**19**	5	647	130	**2 630**
» träarbetare »	90	7 093	891	35	**8 019**	594	45	3	**642**	8·0	636	6	360	43	51	16	**470**	44	4 988	617	**12 117**
» tunnbinderiarbetare »	4	113	3	—	**116**	27	—	—	**27**	23·3	27	—	7	—	2	—	**9**	2	42	27	**345**
» väg- o. vattenbyggnadsarb. »	9	609	5	—	**614**	36	—	—	**36**	5·9	35	1	23	3	3	—	**29**	7	436	36	**702**
» elektriska arbetare »	34	1 973	163	—	**2 136**	207	21	—	**228**	10·7	220	8	36	—	23	5	**64**	20	1 739	203	**4 761**
» slakteri- o. charkuteriarb. »	10	310	15	27	**352**	29	2	9	**40**	11·4	40	—	7	—	3	—	**10**	5	196	33	**828**
» stuckatör »	2	40	—	—	**40**	4	—	—	**4**	10·0	4	—	—	—	—	—	—	1	13	4	**84**
» textilarbetare »	17	911	72	1 087	**2 070**	170	2	240	**412**	19·9	338	74	75	—	2	5	**82**	6	454	169	**4 046**
» typograf »	17	459	123	19	**601**	1	2	1	**4**	0·7	4	—	14	—	5	2	**21**	3	375	4	**96**
Summa	**997**	[2]—	[2]—	[2]—	**107 150**	[2]—	[2]—	[2]—	**8 162**	**7·6**	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	[2]—	**439**	**47 052**	**5 973**	**119631**

[1] Jfr noten å sid. 440. — [2] På den grund, att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Löneförhållandena vid statens järnvägsbyggnadsarbeten under år 1918.

I Sociala Meddelanden har förut (årg. 1918 s. 31 ff.) publicerats en sammanställning av järnvägsstyrelsens kvartalsredogörelser för de vid statens järnvägsbyggnader sysselsatta olika arbetarkategoriernas timlöner och medelförtjänster under åren 1915—1917. Till socialstyrelsens förfogande har av järnvägsstyrelsens byggnadsbyrås nybyggnadsavdelning benäget ställts liknande uppgifter jämväl för år 1918, vilka emellertid, på grund av skedd omläggning av ifrågavarande lönestatistik, på vissa punkter icke äro fullt jämförliga med förut publicerade siffror. Fr. o. m. 1918 uppdelas nämligen varje arbetares förtjänst noggrant på betalning för tidlönsarbete och för ackordsarbete, medan förut resp. arbetare efter den huvudsakliga avlöningsformen fördelats på ackords- och timlönsarbetare.

Enligt de för arbetare vid statens affärsdrivande verk gällande allmänna bestämmelserna[1] utgår viss *normal timpenning* till var och en fullt arbetsför och i sitt yrke fullt hemmastadd arbetare. Vid fastställande av dessa normaltimlöner tages hänsyn såväl till arbetets art och krav som till arbetsplatsens dyrortsförhållanden.

Efter graden av yrkesutbildning samt arbetets mer eller mindre krävande natur indelas sålunda arbetarna vid statens järnvägsbyggnader i följande trenne lönegrupper:

Grupp I: Jordarbetare, betongarbetare, pålnings- och muddringsarbetare, bergspräng̈are, stängselsättare och diverse hjälparbetare åt smeder, snickare, tegelmurare, montörer samt vid arbetsmaskiner, lastningar och lossningar m. m.

Grupp II: Gruslastare, tillhörande verkligt »groparlag», spårlyftare tillhörande verkligt »tipparlag», gråstensmurare (vanliga stenarbetare såsom trum- och grundläggare m. fl.) och timmermän.

Grupp III: Stenhuggare (stenarbetare med större yrkesskicklighet), rälsläggare, tegelmurare, målare, byggnads- och finsnickare (förrådssnickare) samt smeder (förrådssmeder).

Med hänsyn till levnadskostnaderna indelas arbetsplatserna i särskilda dyrortsklasser, vilka för de under tiden 1 jan. 1913 till 1 juli 1917 förekommande arbetena voro tre, benämnda a, b, c. Efter nämnda tidpunkt fördelas arbetsplatserna i ifrågavarande avseende i fem klasser, benämnda a, b, c, d och e.

[1] Soc. Medd., årg. 1909, sid. 398; årg. 1917, sid. 1008.

De efter dessa grunder av järnvägsstyrelsen för åren 1913—1918 fastställda *normala timlönernas belopp* framgå av följande översikt:

Lönegrupp:		Grupp I					Grupp II					Grupp III				
Dyrortsklass;		a	b	c	d	e	a	b	c	d	e	a	b	c	d	e
Åren 1913—1915	öre	38	42	44	—	—	43	47	49	—	—	46	50	52	—	—
1916 1/1—31/7 .	»	40	45	50	—	—	45	50	55	—	—	50	55	60	—	—
1/8—31/10 .	»	45	50	55	—	—	50	55	60	—	—	55	60	65	—	—
1/11—31/12 .	»	48	53	58	—	—	53	58	63	—	—	58	63	68	—	—
1917 1/1—30/4 .	»	48	53	58	—	—	53	58	63	—	—	58	63	68	—	—
1/5—30/6 .	»	53	58	63	—	—	58	63	68	—	—	63	68	73	—	—
1/7—31/12 .	»	63	65	70	72	75	68	70	75	77	80	73	75	80	82	85
1918 1/1—30/4 .	»	70	72	77	80	85	75	77	82	85	90	80	82	87	90	95
1/5—30/6 .	»	80	82	87	90	95	85	87	92	95	100	90	92	97	100	105
1/7—30/9 .	»	90	95	105	110	120	95	100	110	115	125	100	105	115	120	130
1/10— .	»	100	105	115	120	130	105	110	120	125	135	110	115	125	130	140

Medan under åren 1913—1915 normaltimlönerna voro oförändrade, ökades de, inom den lägsta dyrortsklassen räknat, enligt styrelsens beslut från 1 januari 1916 med 2—4 öre, varefter, under inflytande av den allt mer framträdande dyrtiden, nya löneförhöjningar ägde rum 1 augusti och 1 november 1916, 1 maj och 1 juli 1917 samt 1 januari, 1 maj, 1 juli och 1 oktober 1918, under sistnämnda år med 10 öre eller däröver per timme vid varje tillfälle. Under kristiden ha normaltimlönerna för statens järnvägsbyggnadsarbetare inom den lägsta dyrortsklassen ökats med tillhopa 163 % för grupp I, 144 % för grupp II och 139 % för grupp III.

De faktiska arbetsförtjänsterna avvika emellertid, som naturligt är, ganska betydligt från normallönerna. Detta framgår av de uppgifter, som i byggnadsbyråns lönestatistik meddelas angående medelförtjänsterna per arbetstimme och levnadsdag under år 1918 för olika grupper av arbetare i genomsnitt för samtliga arbetare vid de av staten bedrivna järnvägsbyggnaderna, och som sammanställts i efterföljande tabell. Antalet arbetare, varom här är fråga, beräknas i genomsnitt per månad hava utgjort 2 542. De i tabellen redovisade medelförtjänsterna per levnadsdag avse den sammanlagda dagsinkomsten av tidlöns- och ackordsarbete.

Av tabellen framgår, att medelförtjänsten per arbetstimme av tidlöns- och ackordsarbete tillhopa för samtliga arbetare under år 1918 i genomsnitt utgjorde 125 öre. Den högsta timförtjänsten uppnåddes av rälsläggare med 176 öre. Relativt höga voro även timförtjänsterna för stenhuggare och timmermän eller resp. 155 och 148 öre.

Timförtjänsten i genomsnitt för samtliga arbetare utgjorde för tidlönsarbete 93 öre, för ackordsarbete 142 öre. De högsta timförtjänsterna hade rälsläggare och timmermän, vilka i genomsnitt erhöllo de förra resp. 141 och 188 öre, de senare resp. 115 och 169 öre. Timförtjänsten var för alla kategorier av arbetare väsentligt högre vid ackordsarbete än vid tidlönsarbete, i genomsnitt 53 %. Störst var ackordsöverskottet för betongarbetare och sten-

Översikt över medelförtjänster per arbetstimme och levnadsdag under år 1918 för arbetare, anställda vid statens järnvägsbyggnader.

Arbetarkategori och byggnadsföretag	Medelförtjänst per arbetstimme (öre) av tidlönsarbete					ackordsarbete					tillhopa					Medelförtjänst per levnadsdag (kr.)				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Grupp I . . .	*76*	*75*	*89*	*105*	*88*	*106*	*117*	*141*	*149*	*135*	*89*	*102*	*123*	*135*	*118*	*6·05*	*6·97*	*8·84*	*9·08*	*8·12*
Jordarbetare	85	86	103	122	103	110	126	146	157	143	102	118	138	151	135	6·65	7·96	9·73	10·04	9·15
Bergsprängare	101	87	103	113	102	102	100	116	105	106	102	98	115	107	105	6·80	6·32	7·58	6·47	6·70
Betongarbetare	91	111	116	125	105	119	153	174	188	163	100	132	161	157	137	7·17	9·76	11·94	10·98	10 02
Stängselsättare	84	84	94	109	94	102	134	140	133	132	100	131	136	130	128	6·32	9·04	9·58	9·36	8·87
Diverse icke yrkesutbildade arbetare	69	71	83	94	80	85	98	124	133	115	71	79	94	105	89	5·10	5·69	7·15	7·49	6·48
Minderåriga eller eljest icke fullmåliga arbetare . . .	41	47	51	62	52	34	—	—	—	—	40	47	51	62	52	2·44	3·36	3·75	4·30	3·58
Grupp II	*94*	*98*	*112*	*119*	*110*	*120*	*143*	*147*	*173*	*151*	*115*	*134*	*138*	*159*	*141*	*7·72*	*8·96*	*9·88*	*11·28*	*9·85*
Gruslastare och spårlyftare	79	94	103	116	107	117	140	160	176	159	109	132	144	159	145	7·57	9·16	10·68	11·46	10·46
Gråstensmurare	105	95	119	120	113	113	135	130	161	136	113	129	128	156	133	7·14	8·18	8·64	10·59	8·77
Timmermän	105	103	120	128	115	146	168	167	198	169	132	144	146	169	148	9·52	10·15	11·00	12·16	10·77
Grupp III	*89*	*96*	*116*	*134*	*108*	*121*	*148*	*165*	*189*	*165*	*106*	*122*	*147*	*176*	*144*	*7·36*	*8·95*	*10·90*	*12·11*	*10·21*
Stenhuggare	87	94	106	126	105	113	133	149	191	163	106	129	141	185	155	6·92	9·01	9·93	12·09	10 33
Rälsläggare	92	107	131	159	141	128	160	184	202	188	109	148	174	190	176	7·28	10·17	13·22	13·84	12·55
Byggnads- och finsnickare (förråds-)	89	96	116	102	105	131	153	170	175	155	112	127	142	151	133	7·76	8·92	10·61	11·11	9·54
Smeder (förråds-)	84	95	117	127	108	124	147	166	183	154	103	122	138	149	129	7·68	9·23	10·80	10·92	9·75
Div. yrkesutbildade arb. .	91	96	122	132	97	112	150	184	216	141	93	98	124	146	100	7·26	8·09	10·71	11·88	8·06
Samtliga arbetare . .	**78**	**81**	**95**	**112**	**93**	**112**	**124**	**144**	**157**	**142**	**96**	**108**	**128**	**144**	**125**	**6·48**	**7·48**	**9·20**	**9·77**	**8·62**
Därav anställda vid:																				
Dubbelspårsbyggn. Aneby—Sandsjö, klass a	73	75	92	99	85	105	125	145	138	131	88	108	124	124	112	5·93	7·28	8·85	8·24	7·96
Dubbelspårsbyggn. Örebro—Hallsberg—Laxå, kl. a	71	77	93	99	90	96	116	148	149	131	89	108	120	135	120	6·42	7·20	8 77	9·89	8 61
Ombyggn. av södra ingångslinjen till Varberg, kl. a	68	76	80	86	76	101	98	113	132	113	93	93	110	128	107	5·65	6·46	8·01	9·02	7·88
Dubbelspårsbyggn. Lindome—Anneberg, kl. a . .	71	57	85	94	70	77	87	112	122	107	74	82	111	121	102	4·87	5·27	7·61	7·99	6·66
Broförbindelsen över Dalälven vid Mora, kl. a .	—	—	—	99	—	—	—	—	178	—	—	—	—	128	—	—	—	—	7·72	—
Dubbelspårsbyggn. Alingsås—Olskroken, kl. b . .	71	76	88	96	82	103	125	133	146	128	90	110	123	128	114	5·95	7·55	8·87	8·79	7·88
Dubbelspårsbyggn. Norrköping—Mjölby, kl. b . .	85	88	100	127	105	110	114	130	161	130	102	104	120	144	120	6·65	7·14	8·56	10·27	8·37
Inlandsbanan, södra distriktet, kl. c	74	75	88	125	85	117	145	167	164	155	100	111	143	151	129	6·83	8·13	10·52	10·58	9·20
Statsbanan Sveg—Brunflo, kl. c	68	64	82	104	81	115	134	143	160	149	93	96	114	149	126	6·35	7·26	8·52	10·17	8·84
Statsbanan Sveg—Hede, kl. c	—	—	75	74	74	—	—	156	164	158	—	—	145	134	143	—	—	9·73	9 05	9·57
Statsbanan Ulriksfors—Volgsjön, kl. c	73	84	96	108	85	130	151	154	121	146	75	100	135	115	110	5·11	7·08	9·46	8·18	7·69
Statsbanan Forsmo—Hoting, kl. c	—	—	79	101	95	—	—	143	142	142	—	—	113	133	129	—	—	8·30	9 25	9·09
Malmö bangårdsombyggnad, kl. c	75	86	112	118	100	116	139	158	175	149	98	122	139	151	129	6·28	8·60	10·46	10·50	9·14
Statsbanan Karungi—Haparanda, kl. d	91	100	110	121	110	99	112	143	136	134	97	110	134	132	127	7·43	8·53	10·86	9·80	10·07
Statsbanan Haparanda—Finska gränsen, kl. d . .	99	97	105	120	105	147	161	179	183	172	114	125	139	158	137	8·43	9·17	10·72	11·08	10·02
Inlandsbanan, norra distriktet, kl. d	70	83	97	108	92	185	180	227	239	224	84	133	171	207	175	6·94	10·07	13·07	13·95	12·56
Stockholms bangårdsombyggnad, kl. e	95	98	125	138	118	130	151	184	202	177	105	135	165	175	154	7·78	9·35	12·56	13·55	11·47
Värtans bangårdsombyggnad, kl. e	86	100	127	—	92	125	134	182	—	140	98	128	175	—	125	6·60	8·86	13·15	—	8·60
Bilvägarna i Bohuslän . .	54	58	63	75	64	74	79	85	88	84	68	76	81	86	81	3·53	4·46	5·03	4·93	4·74

huggare med 55 %, minst ifråga om bergsprängare med 4 %. Anmärkningsvärt hög eller 44 % mer än timlönen var även förtjänsten vid ackordsarbete för kategorien »diverse icke yrkesutbildade arbetare».

Per levnadsdag uppgick medelförtjänsten år 1918 för samtliga arbetare i genomsnitt till 8·62 kr. Rälsläggare och timmermän uppnådde de högsta dagsförtjänsterna med resp. 12·55 kr. och 10·77 kr.

Huvudtabellens nedre avdelning belyser, huru medelförtjänsterna per arbetstimme och levnadsdag varierat vid olika byggnadsföretag tillhörande skilda dyrortsklasser. Medelförtjänsterna uppvisa i allmänhet mindre skiljaktigheter vid jämförelse mellan olika banbyggen än vid jämförelse mellan olika kvartal vid samma byggnadsföretag. Störst synas förtjänsterna ha varit vid Inlandsbanans norra distrikt, minst däremot — om man bortser från automobilvägbyggnaderna i Bohuslän, som i viss mån haft karaktären av nödhjälpsarbete — vid dubbelspårsbyggnaden Lindome—Anneberg.

Av hela antalet arbetstimmar vid samtliga företag utgjordes 35 % mot tidlön och 65 % mot ackordlön. Vid flertalet företag var ackordsarbetet också den huvudsakligast förekommande arbetsformen.

Av stort intresse är givetvis att undersöka, hur lönenivån stegrats för ifrågavarande arbetare under kristiden 1915—1918. På grund av den förberörda omläggningen av byggnadsbyråns lönestatistik kan dock en dylik jämförelse knappast med fördel göras med avseende på de särskilda arbetarkategorierna utan blott för samtliga arbetare tillsammantagna. För dessa, vilka under de fyra åren i medeltal utgjort resp. 3 177, 2 212, 2 415 och 2 542, meddelas i nedanstående tablå dels medelförtjänsten per arbetstimme och per levnadsdag för samtliga arbetare i genomsnitt under åren 1915, 1916, 1917 och 1918, dels på grundval av dessa siffror uträknade indextal, utvisande lönestegringen för åren 1916—1918 i förhållande till år 1915.

	1915	1916	1917	1918
Medelförtjänst per arbetstimme, öre	60	68	87	125
Indextal, om timförtjänsten år 1915 sättes = 100 . .	*100*	*113*	*145*	*208*
Medelförtjänst per levnadsdag, kr.	4·35	5·12	6·36	8·62
Indextal, om dagsförtjänsten år 1915 sättes = 100 . .	*100*	*118*	*146*	*198*

Dessa genomsnittssiffror visa en stegring av tim- resp. dagsförtjänsten med 13, resp. 18 % under perioden 1915—1916, 45 %, resp. 46 % under perioden 1915—1917 samt 108 %, resp. 98 % under hela tiden 1915—1918.

Till belysning av medelförtjänsternas växling under olika kvartal meddelas i följande tabell dels medelförtjänsterna per arbetstimme och per levnadsdag i genomsnitt för samtliga arbetare under olika kvartal åren 1915—1918 dels på grundval av dessa lönesiffror uträknade kedjeindextal (föregående kvartals lönesiffra satt = 100), vilka för varje kvartal angiva den förändring, medelförtjänsten i genomsnitt undergått sedan det närmast föregående kvartalet.

	År 1915				År 1916				År 1917				År 1918			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Medelförtjänst per arbetstimme, öre	54	59	60	62	59	62	70	75	70	78	89	102	96	108	128	144
Kedjeindextal	—	*109*	*102*	*103*	*95*	*105*	*113*	*107*	*93*	*111*	*114*	*115*	*94*	*113*	*119*	*113*
Medelförtjänst per levnadsdag, kr. .	3·59	3·99	4·57	4·51	4·14	4·51	5·48	5·63	5·16	5·72	6·73	7·29	6·48	7·48	9·20	9·77
Kedjeindextal	—	*111*	*115*	*99*	*92*	*109*	*122*	*103*	*92*	*111*	*118*	*108*	*89*	*115*	*123*	*106*

Lönenivåns stegring faller sålunda väsentligen på andra och tredje kvartalen, varjämte medelförtjänsten per arbetstimme visar en betydande stegring även under fjärde kvartalet.

Att medelförtjänsternas maxima ligga vid resp. års senare kvartal har en förklaringsgrund däri, att under dessa kvartal ackordstimmarna med de avsevärt högre medelförtjänster utgöra största delen av samtliga utgjorda arbetstimmar. Till en del torde medelförtjänstens stegring vid berörda tidpunkter även bero på ökad arbetsintensitet, möjliggjord genom årstidens gynnsammare arbetsförhållanden, samt jämväl i någon mån också — vidkommande timförtjänstens relativt starkare stegring än dagsförtjänsten under fjärde kvartalet — på minskning av arbetstiden.

Löneförhållanden vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten åren 1914—1918.

I Sociala meddelanden har förut (årg. 1918, sid. 687 ff.) lämnats en översikt av löneförhållandena för väg- och vattenbyggnadsarbetare i statens tjänst på grundval av från vattenfallsstyrelsen erhållna uppgifter dels rörande timlönerna alltifrån tiden närmast före kristiden intill de den 1 maj 1918 fastställda, dels rörande medelförtjänsterna under åren 1915, 1916 och 1917 vid de av vattenfallsstyrelsen bedrivna arbetena med Älvkarleby kraftverk, Trollhätte kanals ombyggnad, Trollhätte kraftverk, Västerås kraftstation, Södertälje kanals ombyggnad och Porjus kraftverk. Motsvarande uppgifter jämväl för 1918 ha av vattenfallsstyrelsens byggnadsbyrå benäget ställts till socialstyrelsens förfogande. Ifrågavarande uppgifter avse utom ovan nämnda arbetsföretag, av vilka dock Trollhätte kanals ombyggnad under årets tredje kvartal samt Älvkarleby och Västerås kraftverksbyggnader under fjärde kvartalet nådde sin avslutning, även de under tredje kvartalet 1918 påbörjade arbetena med en mindre, provisorisk anläggning vid Stadsforsen i Indalsälven samt Motala kraftverksbyggnad.

Enligt de för arbetare vid statens affärsdrivande verk gällande allmänna bestämmelserna[1] utgår viss *normal timpenning* till var och en fullt arbetsför och i sitt yrke hemmastadd arbetare. Vid fastställande av dessa normaltimlöner tages hänsyn såväl till arbetets art och krav som till arbetsplatsens dyrortsförhållanden. Efter graden av yrkesutbildning och arbetets mer eller mindre krävande natur indelas arbetarna vid statens kanalombyggnads- och kraftverksarbeten i tre grupper, av vilka grupp I omfattar grovarbetare samt grupp II lägre och grupp III högre kvalificerade yrkesarbetare. Inom var och en av dessa huvudgrupper förekomma vissa yrkesspecialiteter (eller mindre grupper av sådana) med särskilda lönesatser. Denna yrkesuppdelning ter sig på följande sätt:

Grupp I: Jordarbetare, betonggjutare, hjälp-, transport- och diversearbetare, sistnämnda kategori omfattande verkstadsmedhjälpare, elektriska hjälparbetare, makadamslagare, skogs- och sågverksarbetare samt muddringsarbetare.

Grupp II: Bergarbetare, gråstensmurare, timmermän (fullt yrkeskunniga), järn- och metallarbetare (fullt yrkeskunniga). Till sistnämnda yrkeskategori räknas verkstadsarbetare, maskinister, smeder, rörläggare m. fl. samt elektriska montörer.

Grupp III: Stenhuggare, byggnads- och förrådssnickare (fullt yrkeskunniga med egen verktygsutrustning), förråds- och borrsmeder (fullt yrkeskunniga). — Till denna grupp kunna även i stort sett hänföras diverse yrkesutbildade specialarbetare, nämligen dykare, tegelmurare och cementarbetare, för vilka emellertid inga normaltimlöner äro fastställda.

I denna gruppindelning kunna dock vid de olika företagen smärre olikheter förekomma. Sålunda räknas vid Trollhätte kraftverks- och kanalombyggnad samt Södertälje kanals ombyggnad fullt yrkeskunniga timmermän till grupp III, under det att timmermän med lägre yrkesskicklighet hänföras till grupp II, medan vid Älvkarleby och Västerås kraftverksbyggnader sistnämnda yrke hör till grupp I. Vid Porjus göres ingen skillnad mellan högre och lägre kvalificerade timmermän, som alla ingå i grupp II. Icke heller äro samtliga ovan uppräknade yrkesspecialiteter, särskilt bland de till hjälp-, transport- och diversearbetare under grupp I hörande, representerade vid alla arbetsföretag.

Av efterföljande tablå framgå timlönernas förändringar inom varje lönegrupp vid de olika företagen från början av år 1914 till och med den 1 oktober 1918. I sammanställningen äro de olika företagen ordnade efter normaltimlönernas av de å arbetsplatserna rådande dyrortsförhållandena betingade höjd, och betecknar Ä Älvkarleby kraftverksbyggnad (fr. o. m. 3 kvartalet 1918 Motala kraftverksbyggnad) T dels Trollhätte kraftverksbyggnad (I), dels Trollhätte kanals ombyggnad (II), V Västerås kraftstationsbyggnad, S Södertälje kanals ombyggnad och P Porjus kraftverksbyggnad. Vid Stadsforsen ha några normaltimlöner ej varit fastställda.

[1] Soc. Medd., årg. 1909, sid. 398; årg. 1917, sid. 1008.

Lönegrupp:	Grupp I					Grupp II					Grupp III				
Företag	Ä	T	V	S	P	Ä	T	V	S	P	Ä	T	V	S	P
Före 12/8 1914 . . . öre	[1]38	[2]38	—	—	[3]46	[1]43	[2]43	—	—	[3]51	[1]48	[2]48	—	—	[3]56
12/8 1914—29/2 1916 »	38	40	[4]40	—	46	43	45	[4]45	—	51	48	50	[4]50	—	56
1/3 1916—31/7 » »	40	42	42	—	48	45	47	47	—	53	50	52	52	—	58
1/8 » —30/9 » »	43	45	45	—	51	48	50	50	—	56	53	55	55	—	61
1/10 » —22/4 1917 »	46	48	48	—	54	51	53	53	—	59	56	58	58	—	64
23/4 1917—30/6 » »	51	53	53	—	59	56	58	58	—	64	61	63	63	—	69
1/7 » —31/12 » »	63	65	65	67	72	68	70	70	72	77	73	75	75	77	82
1/1 1918—30/4 1918 »	68	[5]72	75	75	80	73	[5]77	80	80	85	78	[5]82	85	85	90
1/5 » —30/6 » »	76	[5]80	85	85	90	81	[5]85	90	90	95	86	[5]90	95	95	100
1/7 » —30/9 » »	86	[5]90	100	100	110	91	[5]95	105	105	115	96	[5]100	110	110	120
1/10 » — »	100	[6]105	115	115	120	105	[6]110	120	120	125	110	[6]115	125	125	130

Vad timlönerna vid de olika företagen beträffar, äro alltså dessa, såsom tablån ger vid handen, lägst vid Älvkarleby och Motala kraftverksbyggnader. Närmast högre dyrortsklass utgör Trollhättan, där samma lönesatser tillämpats vid kraftverks- och kanalombyggnadsarbetena. För Trollhätte kraftverksbyggnad och Trollhätte kanals ombyggnads arbeten vid Lilla Edet hava under här berörda tidsperiod normallönerna varit lika med dem vid Trollhättan till den 1 januari 1918, efter vilken tid lönerna å förstnämnda plats hållits 2 öre och från den 1 oktober 1918 5 öre lägre per timme. Till samma dyrortsklass som Trollhättan har även Västerås kraftstationsbyggnad hört till slutet av år 1917, men från början av år 1918 har denna arbetsplats hänförts till en högre dyrortsklass, till vilken ock Södertälje kanals ombyggnad räknas. Vid Porjus utgå de högsta lönesatserna. De timlöner, som utbetalats vid Stadsforsen, ha satts med hänsyn till arbetslönerna i trakten och hava i allmänhet varit lägre än vid vattenfallsstyrelsens övriga byggnadsplatser.

I de vid början av år 1914 gällande lönesatserna, som i allmänhet voro fastställda under närmast föregående år, vidtogos inga förändringar före den 1 mars 1916 utom vid Trollhätteanläggningarna, där timlönen ökades med 2 öre under augusti 1914, vilken höjning dock icke föranleddes av den inträdda kristiden. Vid nyssnämnda tillfälle, den 1 mars 1916, företogs en allmän revision av timlönerna, som höjdes med 2 öre över hela linjen, och sedermera hava dessa, samtidigt för alla företag, ökats flera gånger årligen, varvid de från 1 mars 1916 gällande lönesatserna ansetts utgöra grundlön och förhöjningarna givits karaktären av dyrtidstillägg. Under år 1918 höjdes grundlönen vid Älvkarleby och Motala samt Porjus kraftverksbyggnader med 2 öre, vid Trollhättearbetena med 3 öre och vid Södertälje kanals ombyggnad med 4 öre per timme, varjämte grundlönen vid Västerås kraftstationsbyggnad höjdes den 1 maj och 1 oktober med tillsammans 6 öre per timme.

[1] Från 23/8 1913. — [2] Vid Trollhätte kraftverk från 1/1 1914 och vid Trollhätte kanals ombyggnad från 21/1 1913. — [3] Från 21/1 1913. — [4] Från 15/6 1915. — [5] Vid Trollhätte kraftverks- och kanalbyggnadsarbeten i Lilla Edet 2 öre lägre. — [6] Vid Trollhätte kraftverks- och kanalbyggnadsarbeten i Lilla Edet 5 öre lägre.

Timlönerna ökades under 1916 trenne gånger med tillsammans 8 öre inom samtliga grupper vid alla företag, under 1917 höjdes lönesatserna två gånger med tillsammans 17 öre vid Älvkarleby, Trollhättan och Västerås samt med 18 öre vid Porjus och under 1918 kommo fyra förhöjningar till stånd med inalles 32 öre vid Älvkarleby kraftverksbyggnad, 33 öre vid Trollhätte kraftverks- och kanalbyggnader (vid Lilla Edet dock endast 30 öre), 40 öre vid de övriga företagen. Den totala ökningen av timlönerna under kristiden till den 1 oktober 1918 belöper sig alltså inom alla grupper till 62 öre vid Älvkarleby, 65 öre vid Trollhättan (den ovan omnämnda höjningen i augusti 1914 härstädes anses härvid hava inträtt före kristiden), 48 öre vid Södertälje (från den 1 juli 1917), 75 öre vid Västerås och 74 öre vid Porjus.

Den procentuella stegringen åskådliggöres vid de företag, som bedrivits under hela eller större delen av kristiden, (alltså alla med undantag av Södertälje kanals ombyggnad) genom efterföljande tablå, i vilken de under 1914 och 1915 utgående lönebeloppen satts lika med 100 och de vid slutet av åren 1916 och 1917 samt från 1 oktober 1918 gällande lönesatserna omräknats i procent härav:

	Grupp I				Grupp II				Grupp III			
	Ä	T	V	P	Ä	T	V	P	Ä	T	V	P
Åren 1914—1915	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Slutet av år 1916 . .	121	120	120	117	119	118	118	116	117	116	116	114
» » » 1917 . .	166	163	163	157	158	156	156	151	152	150	150	146
Den 1 oktober 1918 .	263	263	288	261	244	244	268	245	229	230	250	232

Normallönernas ökning under kristiden har alltså varit störst inom grupp I och minst inom grupp III och belöper sig till 130 à 190 % till början av oktober månad 1918 och till 50 à 60 % intill slutet av år 1917.

Då emellertid det mesta arbetet utföres på ackord, avvika de faktiska arbetsförtjänsterna ganska avsevärt från normallönerna, såsom framgår av omstående tabell, i vilken angives medelförtjänsten per timme vid de olika företagen under åren 1915, 1916, 1917 och 1918. I dessa arbetsförtjänster ingår timavlönat arbete endast i mindre utsträckning, och utgöres huvudparten sålunda av ackordsarbete. Antalet arbetare, till vilka uppgifterna hänföra sig, framgår i genomsnitt per månad under åren 1915—1918 vid de olika företagen av följande översikt:

År	Ä	T: I	T: II	V	S	P
1915	327	151	1 232	171	—	260
1916	174	351	830	164	—	148
1917	105	451	284	82	65	75
1918	52	434	86	51	[1]139	[2]225

Medelförtjänsten per år och arbetstimme för samtliga arbetare vid de olika företagen växlade år 1915 mellan 56 öre (Trollhätte kanals ombyggnad) och 68

[1] Om den tid, under vilken arbetskonflikt rådde (3 mars—13 april), medräknas, blir medeltalet 126. — [2] Om den tid, under vilken arbetskonflikt rådde (7 mars—4 april), medräknas, blir medeltalet 211.

Medelförtjänster i öre per arbetstimme åren 1915—1918.

Byggnadsföretag och arbetarkategori	1915					1916					1917					1918				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Älvkarleby kraftverksbyggnad	**56**	**58**	**59**	**58**	**57**	**54**	**57**	**74**	**81**	**67**	**81**	**82**	**90**	**104**	**87**	**104**	**108**	**112**	—	**106**
Grupp I	*50*	*54*	*53*	*52*	*52*	*49*	*44*	*56*	*62*	*52*	*68*	*70*	*75*	*93*	*74*	*97*	*103*	*104*	—	*100*
Jordarbetare	58	59	62	59	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Betonggjutare	57	55	65	—	58	—	—	—	—	—	82	81	—	—	81	—	—	—	—	—
Hjälp-, transport- och diversearbetare	48	53	49	51	50	49	44	56	62	52	64	68	75	93	73	97	103	104	—	100
Grupp II	*64*	*62*	*65*	*62*	*64*	*60*	*64*	*81*	*88*	*75*	*84*	*89*	*98*	*108*	*93*	*108*	*112*	*116*	—	*110*
Bergarbetare	65	65	76	73	67	58	65	85	93	79	85	94	—	—	88	—	—	—	—	—
Gråstensmurare	69	73	77	62	71	—	78	85	97	89	100	97	105	118	108	—	—	—	—	—
Timmermän	68	63	62	58	64	67	62	76	76	70	77	83	97	108	92	109	110	115	—	110
Järn- och metallarbetare	50	53	57	61	54	53	54	60	65	58	68	81	92	96	85	106	116	122	—	110
Grupp III	*60*	*63*	*66*	*72*	*63*	*65*	*69*	*91*	*98*	*81*	*111*	*93*	*102*	*118*	*107*	*132*	*119*	*130*	—	*127*
Stenhuggare	63	62	68	88	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Byggnadssnickare	55	60	60	56	58	53	—	—	—	—	—	—	88	102	93	101	104	—	—	103
Förråds- och borrsmeder	76	79	70	83	77	70	65	74	90	76	78	84	101	105	88	112	122	119	—	117
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	55	60	65	65	58	66	74	99	104	84	130	101	115	135	123	157	134	143	—	148
Trollhätte kraftverksbyggnader	**51**	**57**	**66**	**65**	**63**	**62**	**67**	**72**	**78**	**68**	**71**	**82**	**96**	**99**	**87**	**100**	**117**	**123**	**133**	**118**
Grupp I	*50*	*56*	*54*	*59*	*56*	*55*	*63*	*68*	*63*	*62*	*63*	*75*	*87*	*86*	*79*	*88*	*105*	*115*	*128*	*112*
Jordarbetare	51	57	59	63	58	61	70	65	66	62	81	81	93	97	87	94	101	113	134	117
Betonggjutare	—	—	—	71	—	60	68	75	74	70	68	89	98	100	92	99	125	129	130	117
Hjälp-, transport- och diversearbetare	40	53	49	50	50	46	56	64	58	57	54	67	80	80	72	82	98	113	126	109
Grupp II	*51*	*54*	*66*	*65*	*63*	*64*	*67*	*73*	*75*	*70*	*73*	*83*	*97*	*104*	*88*	*106*	*123*	*138*	*138*	*121*
Bergarbetare	52	58	73	77	71	67	68	79	79	73	77	85	101	108	91	111	129	136	145	122
Gråstensmurare	—	—	—	59	—	63	74	75	82	75	74	96	103	115	97	110	137	134	157	132
Timmermän	51	53	57	59	56	63	69	67	71	68	67	81	94	99	86	99	113	126	133	118
Järn- och metallarbetare	45	47	45	44	45	47	53	57	63	56	66	68	83	92	77	97	111	124	135	116
Grupp III	*50*	*70*	*94*	*93*	*87*	*83*	*86*	*87*	*92*	*88*	*83*	*100*	*134*	*122*	*110*	*109*	*129*	*137*	*149*	*131*
Stenhuggare	—	69	96	96	90	87	84	87	97	90	85	100	125	134	107	117	131	147	152	135
Byggnadssnickare	50	50	57	65	57	61	71	72	77	70	—	—	—	—	—	96	109	113	144	112
Förråds- och borrsmeder	50	74	91	89	88	76	73	86	74	78	89	96	99	102	96	111	121	130	138	127
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	—	90	90	90	90	85	98	90	91	99	83	100	147	123	117	109	140	145	161	138
Trollhätte kanals ombyggnad	**54**	**55**	**57**	**57**	**56**	**54**	**61**	**62**	**63**	**59**	**64**	**75**	**81**	**85**	**73**	**81**	**101**	**101**	—	**91**
Grupp I	*47*	*51*	*54*	*53*	*51*	*48*	*55*	*57*	*59*	*54*	*55*	*65*	*70*	*74*	*64*	*73*	*97*	*97*	—	*85*
Jordarbetare	53	59	61	56	58	57	60	66	66	62	62	68	79	84	71	78	107	102	—	101
Betonggjutare	50	59	50	60	58	57	65	57	53	60	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hjälp-, transport- och diversearbetare	44	44	49	50	46	40	49	52	56	48	53	65	67	73	63	72	83	91	—	77
Grupp II	*57*	*58*	*59*	*59*	*58*	*58*	*64*	*64*	*67*	*62*	*71*	*80*	*91*	*96*	*80*	*93*	*104*	*117*	—	*99*
Bergarbetare	57	51	63	62	58	59	65	71	78	62	75	99	94	101	85	106	101	—	—	103
Gråstensmurare	67	68	70	67	68	62	73	78	78	71	79	88	98	89	87	89	109	117	—	101
Timmermän	54	57	54	57	55	58	62	62	65	61	68	76	92	105	80	90	98	—	—	93
Järn- och metallarbetare	50	51	52	53	52	51	55	58	60	55	61	68	83	87	71	95	104	117	—	102
Grupp III	*71*	*72*	*80*	*79*	*76*	*77*	*86*	*87*	*66*	*82*	*77*	*89*	*94*	*97*	*88*	*97*	*133*	—	—	*109*
Stenhuggare	82	95	91	93	91	88	97	101	—	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Byggnadssnickare	50	51	50	52	51	54	59	63	66	60	70	78	80	88	78	91	—	—	—	—
Förråds- och borrsmeder	70	65	65	69	67	64	64	60	66	63	67	78	84	88	78	88	—	—	—	—
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	74	76	85	78	80	82	92	91	—	88	108	124	119	146	119	113	133	—	—	125

Medelförtjänster i öre per arbetstimme åren 1915—1918 (forts.).

Byggnadsföretag och arbetarkategori	1915					1916					1917					1918				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Västerås kraftstationsbyggnad	—	—	**63**	**59**	**60**	**59**	**60**	**63**	**68**	**63**	**67**	**77**	**91**	**99**	**78**	**110**	**116**	**134**	—	**118**
Grupp I	—	—	*62*	*58*	*59*	*54*	*57*	*60*	*66*	*59*	*63*	*74*	*91*	*98*	*78*	*109*	*109*	*125*	—	*114*
Jordarbetare	—	—	63	61	62	58	63	68	65	66	69	78	89	91	78	—	—	—	—	—
Betonggjutare	—	—	—	59	—	62	62	65	69	64	70	79	90	98	84	109	122	138	—	123
Hjälp-, transport- och diversearbetare	—	—	59	55	56	50	54	56	65	56	61	71	91	100	75	109	103	118	—	109
Grupp II	—	—	*66*	*61*	*62*	*66*	*64*	*66*	*70*	*67*	*69*	*81*	*91*	*101*	*78*	*108*	*133*	*160*	—	*126*
Bergarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gråstensmurare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermän	—	—	71	67	69	68	69	73	75	71	83	85	91	101	89	108	133	160	—	126
Järn- och metallarbetare	—	—	46	48	47	62	62	62	67	63	64	75	—	—	66	—	—	—	—	—
Grupp III	—	—	*66*	*76*	*71*	*69*	*73*	*59*	*80*	*75*	*91*	*95*	*105*	*112*	*96*	*122*	*133*	*156*	—	*133*
Stenhuggare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Byggnadssnickare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Förråds- och borrsmeder	—	—	66	76	71	75	86	86	88	84	94	110	—	—	100	—	—	—	—	—
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	—	—	—	—	—	63	68	69	70	68	68	87	105	112	93	122	133	156	—	133
Södertälje kanals ombyggnad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**67**	**71**	**91**	**103**	**92**	**103**	**129**	**151**	**161**	**138**
Grupp I	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*68*	*71*	*91*	*105*	*93*	*104*	*132*	*149*	*158*	*137*
Jordarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	96	113	105	107	140	150	165	139
Betonggjutare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hjälp-, transport- och diversearbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	69	83	91	80	95	110	148	149	133
Grupp II	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*63*	*70*	*74*	*94*	*87*	*102*	*121*	*145*	*162*	*134*
Bergarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gråstensmurare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermän	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	71	—	101	91	118	136	152	180	147
Järn- och metallarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	63	74	88	83	91	114	140	152	126
Grupp III	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*67*	—	*96*	*83*	*87*	*90*	*106*	*194*	*182*	*172*
Stenhuggare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Byggnadssnickare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	—	97	83	87	90	106	116	139	114
Förråds- och borrsmeder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	—	—	—	—	154	171	163
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	—	—	—	—	[1]244	[1]220	231
Porjus kraftverksbyggnad	**62**	**63**	**65**	**68**	**65**	**70**	**69**	**64**	**65**	**69**	**66**	**78**	**102**	**112**	**95**	**113**	**146**	**211**	**230**	**189**
Grupp I	*56*	*64*	*64*	*60*	*62*	*66*	*66*	*59*	*64*	*65*	*65*	*72*	*100*	*110*	*95*	*107*	*140*	*203*	*226*	*183*
Jordarbetare	65	68	75	77	69	78	72	70	70	74	80	85	121	123	117	121	159	228	234	209
Betonggjutare	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hjälp-, transport- och diversearbetare	49	49	52	54	51	56	57	57	62	58	63	69	89	96	82	101	130	176	215	160
Grupp II	*59*	*60*	*65*	*71*	*62*	*76*	*75*	*76*	*69*	*75*	*67*	*82*	*119*	*121*	*101*	*122*	*159*	*224*	*239*	*201*
Bergarbetare	48	—	—	74	74	78	75	—	—	77	—	—	—	—	—	135	160	234	234	203
Gråstensmurare	—	—	—	59	—	—	—	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	234	—
Timmermän	60	59	65	70	63	76	78	79	69	76	67	81	121	136	103	120	170	238	256	213
Järn- och metallarbetare	59	63	67	61	61	71	68	83	64	70	—	82	101	87	89	110	133	178	215	175
Grupp III	*71*	*72*	*71*	*72*	*71*	*66*	*68*	*67*	*73*	*71*	*76*	*76*	—	*138*	*95*	*136*	*156*	*253*	*260*	*197*
Stenhuggare	—	—	58	58	58	—	69	67	73	68	75	—	—	138	109	152	151	259	275	198
Byggnadssnickare	58	56	56	—	57	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Förråds- och borrsmeder	66	74	75	77	74	67	65	—	73	67	70	76	—	—	73	123	131	174	214	141
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	74	73	79	72	74	75	—	—	—	—	81	—	—	—	—	—	223	274	277	272

[1] Dessa yrkesutbildade specialarbetare utgjordes av ett mindre antal tegelmurare, vilka vid ett arbete ernådde dessa förtjänster.

Medelförtjänster i öre per arbetstimme år 1918

	Stadsforsen			Motala		
	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Kraftverksbyggnader påbörjade under 1918	**117**	**120**	**119**	**120**	**148**	**141**
Grupp I	*111*	*107*	*109*	*118*	*144*	*138*
Jordarbetare	124	120	123	—	153	—
Betonggjutare	108	—	—	—	—	—
Hjälp-, transport- och diversearbetare	101	106	105	118	129	124
Grupp II	*111*	*126*	*122*	*125*	*153*	*147*
Bergarbetare	—	133	—	—	—	—
Gråstensmurare	—	—	—	—	—	—
Timmermän	113	141	130	125	154	147
Järn- och metallarbetare	95	107	106	—	138	—
Grupp III	*170*	*150*	*158*	*128*	*156*	*151*
Stenhuggare	—	—	—	—	—	—
Byggnadssnickare	170	150	158	—	—	—
Förråds- och borrsmeder	—	—	—	129	161	149
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	—	—	—	127	155	152

öre (Trollhätte kraftverksbyggnad), och under år 1918 mellan 91 öre (Trollhätte kanals ombyggnad) och 189 öre (Porjus kraftverksbyggnad). Undersöker man de särskilda yrkesspecialiteterna, kunna dock dessa uppvisa ganska växlande medelförtjänster vid de olika företagen, liksom ock ganska stora olikheter äro rådande mellan skilda yrken vid samma företag, varvid timförtjänsten icke alltid står i förhållande till timlönen. Den procentuella stegringen av medelförtjänsten per arbetstimme under åren 1915—1916, 1916—1917, 1917—1918 och 1915—1918 framgår av följande tablå:

	Ä	T: I	T: II	V	P
Åren 1915—1916	17·5 %	7·9 %	5·4 %	5·0 %	6·2 %
» 1916—1917	29·9 »	27·9 »	23·7 »	23·8 »	37·7 »
» 1917—1918	21·8 »	35·6 »	24·7 »	51·3 »	98·9 »
» 1915—1918	86·0 »	87·3 »	62·5 »	96·7 »	190·8 »

Vad slutligen medelförtjänsternas växling under olika kvartal beträffar, belyses densamma vid de olika företagen närmare genom nedanstående s. k. kedjeindextal (föregående kvartals lönesiffra satt = 100), vilka för varje kvar-

tal angiva den förändring medelförtjänsten i genomsnitt undergått sedan det närmast föregående kvartalet.

	1915				1916				1917				1918			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Ä . .	—	104	102	98	93	106	130	109	100	101	110	116	100	104	104	—
T:I .	—	112	116	98	95	108	107	101	97	115	117	103	101	117	105	108
T:II .	—	102	104	100	95	113	102	102	102	117	108	105	95	125	100	—
V . .	—	—	—	94	100	102	105	108	99	115	118	109	111	105	116	—
S . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106	128	113	100	125	117	107
P . .	—	102	103	105	103	99	93	102	102	111	140	110	101	129	145	109

Vid dessa arbeten faller, såsom synes, lönenivåns stegring väsentligen på andra och tredje kvartalen, men även fjärde kvartalet visar under åren 1916 och 1917, särskilt vid vissa företag, ökning av lönesiffrorna. Det första kvartalet däremot betecknas i regel av stagnerande eller sjunkande arbetsförtjänster.

Levnadskostnader och levnadsstandard under kristiden.[1]

Livsmedelsfördyringen. Å sid. 495 i detta häfte återfinnes ett sammandrag av socialstyrelsens prisnoteringar å viktigare livsmedel, bränsle och lyse, för vilka månatligen insamlas prisuppgifter från 44 städer och stadsliknande samhällen. De med × betecknade prisnoteringarna äro av staten fastställda maximipriser. Dessa priser torde emellertid under kristiden hava i ej oväsentlig utsträckning överskridits, men har någon hänsyn härtill ej kunnat tagas vid socialstyrelsens beräkningar. Å andra sidan hava ej heller de lägre priser, för vilka livsmedel i vissa fall tillhandahållits de mindre bemedlade, fått komma till något uttryck vid ifrågavarande beräkningar.

För att få en tydligare överblick av prisrörelsen inom en hel grupp av likartade livsmedel har uppgjorts en sammanställning av de procentiska förändringarna inom sex olika varugrupper. Medelpriset för varje varuslag under juli månad år 1914 har härvid satts = 100, varefter medelpriserna för följande kvartal reducerats i förhållande därtill. För varje varugrupp hava sedan de på nyss angivet sätt erhållna indextalen hopsummerats och summorna dividerats med antalet i gruppen ingående varuslag. Slutligen har på grundvalen av indexsiffrorna för dessa sex olika varugrupper tillsammantagna uträknats ett aritmetiskt medeltal, som alltså skulle giva ett mått på livsmedelsstegringen i dess helhet. Ifrågavarande medeltal, som återfinnas i tabellen å sid. 496, kunna i stort sett betecknas såsom »ovägda», om ock en viss vägning kan anses hava ägt rum genom varuslagens sammanförande i särskilda grupper.

De sålunda beräknade indextalen kunna emellertid ej göra anspråk på att lämna en fullt korrekt bild av livsmedelsfördyringens betydelse för den enskilda hushållningen, enär ingen hänsyn tagits till storleken av de kvantiteter, varmed de olika varuslagen ingå i en normal årsbudget. Med tillhjälp av genom 1913—14 års levnadskostnadsundersökning fastställda kvantitetstal för olika varuslag inom en arbetarbudget hava därför även verkställts beräkningar rörande kostnadsstegringen för livsmedel, bränsle och lyse, om priserna vägas med dessa kvantitetstal. Resultatet av dessa senare beräkningar framgår av den i tabellen å sid. 496 meddelade serien av »vägda» medeltal. Man märker, hurusom dessa serier nästan täcka varandra ända till tredje kvartalet 1915, men sedan på ett alltmer påfallande sätt skilja sig åt. Orsaken härtill torde få sökas i, att statens åtgärder för att genom maximipriser hålla prisnivån nere företrädesvis inriktat sig på vissa för de mindre

[1] Föreliggande artikel har utarbetats på anmodan av professorn vid universitetet i London A. L. Bowley för att användas vid en av honom igångsatt undersökning rörande levnadskostnadernas stegring inom olika länder under kristiden.

bemedlades hushållning särskilt betydelsefulla livsmedel (bröd, mjöl, mjölk, smör, fläsk, socker). Sedan emellertid en avveckling av den statliga regleringen på ifrågavarande område numera påbörjats, har man kunnat iakttaga, hurusom de båda indexserierna åter närma sig varandra.

Kostnadsstegringen för olika huvudposter i en arbetarbudget. Uppgifter härom meddelas i nedanstående tabell, varvid kostnaden för de särskilda budgetposterna i juli 1914 satts lika med 100. Även dessa indextal avse förhållandena i städer och stadsliknande samhällen. Det finnes dock anledning antaga, att utvecklingen varit i det närmaste likartad jämväl på landsbygden.

	juli 1914	dec. 1916	maj 1917	sept. 1917	jan. 1918	april 1918	juli 1918	okt. 1918	jan. 1919	april 1919
Födo- o. njutningsämnen	100	152	174	180	214	229	258	281	323	327
Bostad	100	108	108	112	112	112	112	112	120	120
Bränsle och lyse	100	168	190	240	275	280	286	305	381	367
Beklädnad	100	160	170	210	250	270	285	350	350	320
Skatter	100	109	109	109	109	114	114	114	114	160
Övriga utgifter	100	125	130	150	175	185	195	220	225	215
Summa	**100**	**139**	**152**	**166**	**192**	**203**	**219**	**242**	**267**	**265**

Beträffande de olika posterna må nämnas, att såsom mått för prisstegringen å livsmedel samt bränsle och lyse använts de ovannämnda vägda indextalen. Ökningen för beklädnad har beräknats på grundvalen av från ett 40-tal orter inhämtade detaljpriser, varvid emellertid även en vägning ägt rum med hänsyn till de olika beklädnadsartiklarnas betydelse i en arbetarbudget. För att utröna stegringen med avseende å bostadshyra, skatter och tjänstefolkslöner hava särskilda omfattande undersökningar vidtagits för varje år. I fråga om hyrorna hava härvid uppgifter erhållits från de numera i ett hundratal städer och stadsliknande samhällen införda hyresnämnderna, vilka enligt särskilda lagbestämmelser medverka vid hyresregleringarna å resp. orter, och beträffande tjänstefolkslönerna hava uppgifter meddelats från arbetsförmedlingsanstalterna, varjämte med avseende å skatterna uppgifter stått att hämta ur den officiella statistiken. Den största svårigheten har givetvis fastställandet av prisökningen för »övriga ändamål» vållat. Denna samlingsrubrik har emellertid uppdelats i sina särskilda beståndsdelar (inventarier, förenings- och försäkringsavgifter, resor, hygien, tvätt o. s. v.), varefter stegringen beräknats för var och en av dessa småposter, och hava vid ifrågavarande beräkningar prisuppgifter, inhämtade från ett stort antal ledande firmor inom resp. branscher, i regel fått tjäna till ledning.

Omläggningen av konsumtionen. Beträffande frågan om den av kristiden framkallade omläggningen av konsumtionen må, under hänvisning till tabellen å sid. 459, anföras följande. För att vinna kännedom om förändringarna i livsmedelsförbrukningen hava under åren 1916, 1917 och 1918 å olika orter utdelats hushållsböcker, som på det mest noggranna sätt blivit förda under

fyra veckor av ett antal (mellan 500 och 700) familjer inom industriarbetar- och lägre tjänstemannaklasserna. Då hushållen äro i flertalet fall identiska och materialet även i socialt hänseende är synnerligen homogent sammansatt, torde de meddelade uppgifterna kunna anses vara synnerligen belysande för livsmedelsförbrukningen inom de mindre bemedlade klasserna. Förändringarna inom livsmedelskonsumtionen under kristiden och orsakerna till dessa förändringar skola här nedan i korthet angivas.

För att minska livsmedelsutgifternas stegring kunde konsumenterna givetvis förfara på olika sätt: dels åstadkomma en *kvalitativ* förändring, d. v. s. en omläggning av konsumtionen från dyrare till billigare varuslag, dels vidtaga en *kvantitativ* förändring, d. v. s. en inskränkning av den totala livsmedelsförbrukningen, dels slutligen använda sig av båda dessa utvägar samtidigt.

Under den förra hälften av kristiden eller åren 1914—1916 synas konsumenterna huvudsakligen hava tillgripit den första metoden för att mildra trycket av livsmedelskostnadernas ökning. Man kunde härvid gå till väga på olika sätt. Närmast till hands var att övergå från en dyrare och bättre kvalitet till en billigare och sämre av samma varuslag. Även om det är svårt att få siffermässiga belägg för denna omläggning, synas dock åtskilliga indicier tala för att man i rätt stor utsträckning begagnat sig därav. En annan besparingsmetod var, att ett dyrare livsmedel ersattes av ett billigare, likartat varuslag. Det dyrare salta fläsket utbyttes sålunda mot det billigare färska, likaså smör mot margarin, vetebröd och skorpor mot hårt och mjukt rågbröd, o. s. v. Tabellen visar även, att man använt ett tredje förfaringssätt, nämligen att utbyta ett dyrare varuslag mot ett billigare, även om de ej äro likartade och ej direkt kunna ersätta varandra.

Dyrheten av ett livsmedel torde bäst uttryckas genom priset på dess näringsvärde. Kostnaden per kalori är, beträffande kött, charkuterivaror, smör, ost, ägg och i allmänhet för animaliska födoämnen relativt stor, och av dessa varuslag gick också konsumtionen under åren 1914—1916 tillbaka. Däremot höra bröd, mjöl, gryn, ärter, potatis, socker, d. v. s. vegetabiliska födoämnen, till de billigare näringsmedlen, och för dessa finner man överallt en stark stegring av förbrukningen. Övergången från animaliska till vegetabiliska livsmedel var alltså en — kanske ej alltid fullt medveten — ändamålsenlig anpassning efter de stegrade levnadskostnaderna, ett fullt riktigt försök att med minsta möjliga ökning av livsmedelsutgifterna täcka näringsbehovet. En fysiologisk undersökning av kostens näringsvärde utvisar emellertid, att detta ej undergick någon sänkning under ifrågavarande tid utan var ungefär konstant. Konsumtionsförändringen var alltså i stort sett av kvalitativ och ej av kvantitativ art; omläggningen var väsentligen en prisfråga: »från dyrare till billigare». Den förnämsta anledningen till denna konsumtionsomläggning torde också få anses vara, att de stegrade levnadskostnaderna ej uppvägts av den lönestegring, som ägt rum under kristiden. En annan orsak, som dock ännu synes hava spelat en relativt underordnad roll, utgjordes av varuknappheten (någon ransonering existerade ej under denna tid). Dess verk-

Konsumerade kvantiteter av viktigare livsmedel i maj 1914, maj 1916, juni/juli 1917 och juni/juli 1918.

	Per vecka och hushåll.				Per vecka och konsumtionsenhet				Ökning (+) eller minskning (−) av förbrukningen per konsumtionsenhet.			
	1914	1916	1917	1918	1914	1916	1917	1918	1914–16	1916–17	1917–18	1914–18
Antal hushåll	454	454	422	390								
Konsumerade kvantiteter:									%	%	%	%
Kött . . . . . gr.	1 486	1 402	1 726	1 408	446	392	462	373	— 12·1	+ 17·9	— 19·3	— 16·4
Färskt kött . . . »	1 163	1 158	1 243	656	349	324	333	174	— 7·2	+ 2·8	— 47·8	— 50·2
oxkött . . . . . »	535	574	751	452	161	160	201	120	— 0·6	+ 25·6	— 40·3	— 25·5
kalvkött . . . . . »	237	181	261	143	71	51	70	38	— 28·2	+ 37·3	— 45·7	— 46·5
fårkött . . . . . »	15	7	10	22	4	2	3	6	— 50·0	+ 50·0	+ 100·0	+ 50·0
fläsk . . . . . »	376	396	221	39	113	111	59	10	— 1·8	— 46·9	— 83·1	— 91·2
Konserverat kött »	323	244	483	752	97	68	129	199	— 29·9	+ 89·7	+ 54·3	+ 105·2
oxkött . . . . . »	18	20	20	326	5	6	5	86	+ 20·0	— 16·7	+ 1620·0	+ 1620·0
fläsk . . . . . »	305	224	463	426	92	62	124	113	— 32·6	+ 100·0	— 8·9	+ 22·8
Charkuterivaror . »	324	277	443	435	96	77	119	115	— 19·8	+ 54·5	— 3·4	+ 19·8
Fisk . . . . . »	1 269	1 306	2 212	4 705	376	365	591	1 248	— 2·9	+ 61·9	+ 111·1	+ 231·9
Färsk fisk . . . »	957	935	1 798	3 360	283	261	480	891	— 7·8	+ 83·9	+ 85·6	+ 214·8
sill . . . . . »	119	126	618	870	35	35	165	231	± 0·0	+ 371·4	+ 40·0	+ 560·0
strömming . . . . »	264	163	536	1 008	78	46	143	267	— 41·0	+ 210·9	+ 86·7	+ 242·3
annan fisk . . . . »	574	646	644	1 482	170	180	172	393	+ 5·9	— 4·5	+ 128·5	+ 131·2
Salt fisk . . . . »	312	371	414	1 345	93	104	111	357	+ 11·8	+ 6·7	+ 221·6	+ 283·9
sill . . . . . »	237	303	285	1 036	71	85	76	275	+ 19·7	— 10·6	+ 261·8	+ 287·3
kabeljo . . . . »	23	27	35	30	7	8	9	8	+ 14·3	+ 12·5	— 11·1	+ 14·3
strömming . . . . »	—	12	2	51	—	3	1	13	—	— 66·7	+ 1200·0	—
annan fisk . . . . »	52	29	92	228	15	8	25	61	— 46·7	+ 212·5	+ 144·0	+ 306·7
Mjölk och grädde lit.	16·264	15·222	17·649	16·786	4·881	4·249	4·723	4·438	— 13·0	+ 11·2	— 6·0	— 9·1
oskummad . . . . »	11·803	10·952	13·975	12·594	3·546	3·057	3·739	3·339	— 13·8	+ 22·3	— 10·7	— 5·8
skummad . . . . »	5·460	5·561	4·889	3·510	1·640	1·552	1·295	0·931	— 5·4	— 16·6	— 28·1	— 43·2
grädde . . . . . »	0·395	0·311	0·257	1·018	0·117	0·087	0·069	0·270	— 25·7	— 20·7	+ 291·3	+ 130·8
Fett och flott . . gr.	65	64	40	125	19	18	11	33	— 5·3	— 38·9	+ 200·0	+ 73·7
Smör . . . . . »	603	449	1 057	458	181	126	283	121	— 30·4	+ 124·6	— 57·3	— 33·2
Margarin . . . . »	452	639	—	—	136	179	—	—	+ 31·6	—	—	—
Ost . . . . . »	307	225	225	121	92	63	60	32	— 31·5	— 4·8	— 46·7	— 65·2
Ägg . . . . . st.	15	13	9	10	4	4	3	3	± 0·0	— 25·0	± 0·0	— 25·0
Bröd . . . . . gr.	4 213	4 682	3 818	3 185	1 265	1 308	1 022	844	+ 3·4	— 21·9	— 17·4	— 33·3
rågbröd, hårt . . »	742	877	863	948	223	245	231	251	+ 9·9	— 5·7	+ 8·7	+ 12·6
» mjukt . . »	3 204	3 664	3 019	2 309	962	1 023	808	612	+ 6·3	— 21·0	— 24·3	— 36·4
vetebröd . . . . »	537	454	306	225	161	127	82	60	— 21·1	— 35·4	— 26·8	— 62·7
skorpor . . . . . »	324	332	143	39	97	93	38	10	— 4·1	— 51·9	— 73·7	— 89·7
Mjöl . . . . . »	3 425	4 530	3 679	3 707	1 029	1 266	984	982	+ 23·0	— 22·3	— 0·2	— 4·6
vetemjöl . . . . . »	2 519	3 247	1 693	1 819	757	907	453	482	+ 19·8	— 50·1	+ 6·4	— 36·3
rågmjöl . . . . . »	735	1 112	1 803	1 698	221	311	482	450	+ 40·7	+ 55·0	— 6·6	+ 103·6
potatismjöl . . . . »	93	104	30	84	28	29	8	23	+ 3·6	— 72·4	+ 187·5	— 17·9
havremjöl . . . . »	34	38	7	42	10	11	2	10	+ 10·0	— 81·8	+ 400·0	± 0·0
annat mjöl . . . . »	44	29	146	64	13	8	39	17	— 38·5	+ 387·5	— 56·5	+ 30·8
Gryn . . . . . »	526	634	309	128	159	178	83	34	+ 11·9	— 53·4	— 59·0	— 78·6
havregryn . . . . »	371	430	97	84	112	120	26	22	+ 7·1	— 78·3	— 15·4	— 80·4
risgryn . . . . . »	102	135	130	9	31	38	35	2	+ 22·6	— 7·9	— 94·3	— 93·6
korngryn . . . . »	11	13	19	10	3	4	5	3	+ 33·3	+ 25·0	— 40·0	± 0·0
mannagryn . . . »	30	36	4	4	9	10	1	1	+ 11·1	— 90·0	± 0·0	— 88·9
andra gryn . . . »	12	20	59	21	4	6	16	6	+ 50·0	+ 166·7	— 62·5	+ 50·0
Ärter, gula, gröna »	89	131	65	91	26	37	17	24	+ 42·3	— 54·1	+ 41·2	— 7·7
Bruna bönor . . . »	60	53	31	29	18	15	8	8	— 16·7	— 46·7	± 0·0	— 55·6
Potatis[1] . . . . . lit.	6·225	9·048	6·886	7·871	1·870	2·526	1·842	2·087	+ 35·1	— 27·1	+ 13·3	+ 11·6
Potatisflingor . . gr.	—	—	—	1 012	—	—	—	268	—	—	—	—
Kålrötter . . . . »	.	.	.	837	.	.	.	222	—	—	—	—
Socker . . . . . »	1 628	1 800	1 598	1 467	489	502	428	389	+ 2·7	— 14·8	— 9·1	— 20·5
Kaffe . . . . . »	327	356	184	96	98	100	49	26	+ 2·0	— 51·0	— 46·9	— 73·5
Matfr. centralkök port.	—	—	·	1·75	—	—	·	0·46	—	—	—	—

[1] Samtliga uppgifter rörande konsumtionen av potatis äro för låga, därför att man ej kunnat taga hänsyn till förbrukningen av befintliga förråd. Det oredovisade tillskottet kan uppskattas till minst 30 % år 1914 och 50 % år 1918.

ningar kommo till synes i det förhållandet, att prisstegringen vid mitten av år 1916 var störst för varugrupperna kött och fisk.

Emellertid gjorde sig varuknappheten alltmera kännbar under krisens vidare förlopp, så att den så småningom tvingade in förbrukningen på helt andra banor. Vid nästa undersökningstillfälle, *juli 1917*, hade också konsumtionen helt och hållet ändrat karaktär. Konsumtionen av kött, fisk, mjölk och smör eller i allmänhet animaliska födoämnen tilltog under året 1916—1917 högst väsentligt, medan förbrukningen av de vegetabiliska näringsmedlen företeddе den mest utpräglade nedgång. Denna nedgång var huvudsakligen förorsakad av varubristen, som någon gång, t. ex. beträffande växtmargarin, blev fullständig. I januari månad 1917 infördes statlig ransonering av bröd och mjöl samt snart nog även av gryn, vilket medförde, att förbrukningen av dessa varuslag, som under krisens första två år ökats med 12 %, sedan gick tillbaka med 24 % i förhållande till 1916 års tal. Jämförd med konsumtionen under fredstid visar 1917 års sammanlagda förbrukning av bröd, mjöl och gryn en nedgång med 15 %.

Även under perioden 1916—1917 nödgades konsumenterna ibland övergå till sämre kvaliteter; så framkallade bristen på de vanliga vegetabilierna en ökad förbrukning av mindervärdiga mjöl- och grynsorter, surrogat o. s. v. Å andra sidan medförde knappheten på de sämre och billigare kvaliteterna, att konsumenterna någon gång måste använda bättre kvaliteter; den fullkomliga bristen på margarin förorsakade sålunda en med cirka 125 % ökad förbrukning av smör.

Genom de statliga prisregleringarna upphörde småningom priset på flera standardartiklar att vara ett uttryck för relationen mellan tillgång och efterfrågan. Det blev sålunda framför allt tillgången och ej priset, som bestämde förbrukningens gestaltning. Om alltså konsumtionsförändringen i övervägande grad framkallades av varuknappheten, kunde man jämväl antaga, att förbrukningen i dess helhet avtagit. Den enda utvägen för att kunna påvisa en ökning eller minskning av alla livsmedel tillsammantagna är att anställa en fysiologisk undersökning av kostens näringsvärde. Inom socialstyrelsen har också företagits en ingående bearbetning ur näringsfysiologisk synpunkt av det material, som erhållits vid här ifrågavarande undersökningar. Det visar sig då, att under tiden juli 1914 till juli 1917 kostens näringsvärde minskades från 2 874 till 2 617 nettokalorier[1] per dag och konsumtionsenhet, motsvarande en nedgång av 8·9 %. Nedgången hänförde sig nästan uteslutande till de vegetabiliska livsmedlen. Genom denna undersökning bekräftas sålunda varuknappheten stora betydelse under sommaren 1917. Konsumtionsförändringen var då ej längre uteslutande av kvalitativ art, utan den kunde i övervägande grad karakteriseras såsom en försämring i kvantitativt hänseende.

[1] Med nettokalorivärde menas här den näringsmängd, som verkligen tillgodogöres av människokroppen, d. v. s. den absoluta näringsmängden i födan (»bruttokalorivärdet») minskad med avfall vid matlagningen och osmältbara beståndsdelar. För att erhålla bruttokalorivärdet måste man höja nettokaloritalen med något mer än 10 %.

Nästa undersökning *juli 1918* ådagalägger, att utvecklingen under tiden 1917—1918 ej företedde samma enhetliga prägel som under föregående perioder. Med avseende å de förskjutningar, som ägde rum inom förbrukningen, märkes särskilt, att kött i stor utsträckning ersattes av fisk samt bröd, mjöl och gryn av potatis. Förbrukningen av smör minskades högst väsentligt, vilket medförde en ökad användning av marmelad o. d. I mån av tilltagande knapphet på de vanligaste livsmedlen måste konsumenterna söka täcka den uppkomna bristen genom förbrukning av varuslag, som före kriget voro av jämförelsevis ringa betydelse (t. ex. salt kött, salt fisk, potatisflingor, kålrötter o. s. v.). Ett karaktäristiskt drag för konsumtionsomläggningen under denna tid synes vara en ökad förbrukning av konserverade livsmedel. De gamla konsumtionsförhållandena, som voro mer eller mindre gemensamma för de enskilda hushållen, hade fullständigt förändrats och ej ännu blivit ersatta av nya enhetliga vanor. Levnadsvillkoren bland de i undersökningen deltagande familjerna synas dock, oaktat den alltjämt fortgående starka prisökningen, ej hava försämrats så till vida, att kostens totala näringsvärde skulle hava undergått någon mera anmärkningsvärd sänkning sedan år 1917. Detta sammanhänger givetvis med att för en del av de mindre bemedlade klasserna den allmänna prisökningen under året 1917—1918 uppvägts av lönernas stegring under motsvarande tid.

Konsumtionsförändringarnas betydelse i ekonomiskt avseende framgår av en jämförelse mellan å ena sidan den verkliga kostnaden för viktigare livsmedel vid undersökningstillfällena och å andra sidan den beräknade kostnaden för en och samma förbrukning (»oförändrad standard»). Denna senare kostnad har i nedanstående tablå alltid beräknats på så sätt, att de konsumerade kvantiteterna av viktigare livsmedel år 1914 multiplicerats med de vid varje särskild tidpunkt gällande priserna.

	1914	1916	1917	1918
Verkliga utgifter *per vecka och konsumtionsenhet*[1]	412 öre	510 öre	639 öre	962 öre
Beräknade utgifter » » » »	[1] 412 »	537 »	715 »	1110 »
Skillnad (besparing + eller förlust −)		+ 27 »	+ 76 »	+ 148 »
Skillnaden i % av de beräknade utgifterna		+ 5·0 %	+ 10·6 %	+ 13·3 %

Härav framgår, att år 1916 den verkliga kostnaden för viktigare livsmedel utgjorde 510 öre per vecka och konsumtionsenhet. Om då precis samma slags livsmedel inköpts till samma priser men i kvantiteter, som voro lika stora som under år 1914, hade kostnaden uppgått till 537 öre. Genom förändring i förbrukningen inbesparades alltså 27 öre eller 5·0 % av de beräknade utgifterna. Undersökningen år 1917 utvisar en besparing på 76 öre eller 10·6 %; för år 1918 voro åter motsvarande tal 148 öre och 13·3 %.

Emellertid kan, såsom förut framhållits, en nedpressning av utgifterna tänkas uppkomma på olika sätt, dels genom en omläggning av förbrukningen i kvalitativt hänseende och dels genom en kvantitativ konsumtionsinskränkning.

[1] Delvis preliminära tal.

Vill man bortelimінera denna senare faktor eller med andra ord, vill man undersöka konsumtionsförändringarnas betydelse för en familj, som kunnat uppehålla samma kvantitativa standard, bör man jämföra de verkliga och de med oförändrad konsumtion beräknade utgifterna för samma näringsmängd. Jämförelse anställes sålunda mellan kostnaden (enligt de vid varje tidpunkt gällande priserna) för en och samma näringsmängd (exempelvis 10 000 nettokalorier), vars sammansättning är å ena sidan sådan, som den verkligen varit under de olika perioderna under kristiden, (»verkliga utgifter per 10 000 nettokalorier») och å andra sidan sådan, som den var före kriget (»beräknade utgifter per 10 000 nettokalorier»).

	1914	1916	1917	1918
Verkliga utgifter *per 10 000 nettokalorier*[1] . . .	217 öre	263 öre	373 öre	588 öre
Beräknade utgifter » » » . . .	217 »	283 »	377 »	585 »
Skillnad (besparing + eller förlust −)		+ 20 »	+ 4 »	− 3 »
Skillnaden i % av beräknade utgifter		+ 7·1 %	+ 1·1 %	− 0·5 %

Det visar sig då, att konsumenterna år 1916 kunde genom en omläggning av förbrukningen inbespara 7·1 % av de beräknade utgifterna. Att denna siffra är något större än den förut funna (5·0 %), beror därpå att konsumtionen, såsom redan framhållits, företrädesvis inriktat sig på de i förhållande till näringsvärdet billiga vegetabiliska näringsmedlen. Under år 1917 hade vinsten av den näringsfysiologiskt beräknade konsumtionsomläggningen nedgått till 1·1 %. Den relativt stora besparing (10·6 %), som förut — när hänsyn ej togs till en kvantitativt oförändrad näringsfysiologisk standard — påvisats för år 1917, kan sålunda till stor del tillskrivas en kvantitativ inskränkning i konsumtionen. År 1918 åsamkades däremot konsumenterna genom konsumtionsomläggningen en merutgift av 0·5 % av de beräknade näringsfysiologiska kostnaderna. Den besparing (13·3 %), som förut konstaterats, kan sålunda anses hava berott på en allmän inskränkning av de förbrukade kvantiteterna. Under de första krisåren hava konsumenterna genom en omläggning av 1914 års förbrukning till de i förhållande till näringsvärdet billiga livsmedlen i någon mån kunnat undgå trycket av prisstegringen å livsmedel; under sommaren 1918 synes denna utväg ej hava begagnats. Den från år 1916 sjunkande vinsten av konsumtionsomläggningen utvisar, hurusom de mindre bemedlade vidtagit en privatekonomiskt sett föga lämplig omläggning av föregående års förbrukning. Den förnämsta orsaken härtill är givetvis att söka i den växande knappheten på dessa billiga varuslag (bröd, mjöl, socker), men utvecklingen kan även till en del vara föranledd av att under den senare delen av krisen löneförhöjningen inom vissa yrkesgrenar nått upp till eller till och med överstigit levnadskostnadernas stegring, varigenom incitamentet till en rationell konsumtionsomläggning bortfallit.

[1] Delvis preliminära tal.

Av det föregående torde framgå, att den allmänna konsumtionsinskränkning, som de flesta konsumenterna måst underkasta sig, endast i relativt ringa grad gått ut över livsmedelsbudgeten. Detta är ju också fullt naturligt, enär födoämnesbehovet ej kan pressas ned under en viss gräns, som för de mindre bemedlade ligger helt nära den normala konsumtionen. Om reallönen sjunker, d. v. s. de totala levnadskostnaderna växa hastigare än nominallönen, måste livsmedelsutgifternas andel av hela budgeten (de relativa livsmedelskostnaderna eller »livsmedelsprocenten») stiga, för så vitt ej prisstegringen å livsmedel varit jämförelsevis ringa i förhållande till höjningen av den allmänna prisnivån. Någon mera ingående undersökning av livsmedelsprocentens förändring under kristiden har emellertid ej företagits i Sverige. Det material, som ovan nämnda konsumtionsstatistiska undersökningar lämnade rörande denna fråga, har endast undergått en mycket summarisk bearbetning, enär man ansett, att en bokföringsperiod av fyra veckor varit alltför kort, för att man skulle kunna generalisera uppgifterna rörande inkomster samt andra utgifter (än livsmedelsutgifterna).

På indirekt väg kan man dock erhålla en ungefärlig uppfattning om livsmedelsprocentens stegring inom arbetarklassen under åren 1917 och 1918. Genom särskilda, synnerligen omfattande undersökningar har man vunnit en rätt god kännedom om lönestegringen under kristiden inom industrien. De faktiskt utbetalade lönerna ökades under tiden 1913—1917 med c:a 44 % och 1913—jan./sept. 1918 med c:a 91 %. Då nu de verkliga livsmedelsutgifterna sedan krigsutbrottet stigit enligt tablån å sid. 461 med 55 % (från 4·12 kr. till 6·39 kr. per vecka och konsumtionsenhet) resp. 133 % (från 4·12 kr. till 9·62 kr.) vid mitten av åren 1917 resp. 1918, skulle alltså livsmedelsutgifternas andel av hela budgeten hava ökat under tiden 1914—1917 med 8 % och under åren 1914—1918 med 22 % av 1914 års relativa livsmedelskostnader. Betydelsen härav framgår lättast av ett exempel. En löntagare med 2 000 kronors inkomst år 1914 har fått sin lön ökad med 44 % till 2 880 kr. år 1917. Samtidigt hava utgifterna för livsmedel ökat från exempelvis 900 kr. till 1 395 kr. eller med 55 %. Livsmedelsutgifternas andel av hela budgeten stegrades sålunda från 45 % år 1914 till 48·44 % år 1917. Skillnaden (3·44 enheter) utgör 7·64 % av 1914 års relativa livsmedelskostnader. Vid mitten av år 1918 hade utgifterna för livsmedel stigit till 2 097 kr., samtidigt som inkomsten ökat till 3 820 kr. Livsmedelsprocenten utgjorde alltså då 55 % mot 45 % före kriget.

Den starka stegringen av livsmedelsutgifternas andel av hela budgeten har otvivelaktigt bidragit till att inskränkningar måst företagas på de andra posterna. Som ovan antytts, utsträcktes ej bearbetningen av de konsumtionsstatistiska undersökningarna till att omfatta även dessa poster, enär beträffande utgifterna för andra ändamål än livsmedel säsongvariationerna äro så stora, att förhållandena under en så jämförelsevis kort bokföringsperiod som fyra veckor kunna vara missvisande. Dock har man genom en enquête bland bokförarna erhållit en del upplysningar om kristidens verkningar på dessa

poster. Bostadsstandarden torde hava undergått en relativt obetydlig sänkning, som väl huvudsakligen förorsakats därav, att inneboendesystemet tilltagit. Genom lagstiftning har hyresstegringen kunnat begränsas i avsevärd mån, varjämte hyresgästerna erhållit vissa garantier för att få bo kvar i sina lägenheter. Byggnadsverksamheten har visserligen för närvarande avtagit, så att bostadsbrist uppstått, men då de gamla hyresgästerna bibehållit sina forna lägenheter, har den av kristiden framkallade trångboddheten koncentrerats på några jämförelsevis få hushåll.

Däremot synas större inskränkningar hava drabbat utgifterna för kläder, bohag, nöjen, hygien och kulturella ändamål eller de poster, som bruka vara känsligast för en förändring i levnadsvillkoren. En relativt stor andel (4 à 5 %) av samtliga utgifter åtgår bland de mindre bemedlade till att betala förenings- och försäkringsavgifter. Det ser dock ut, som om kristiden ej medfört någon reducering av detta konto.[1]

Levnadskostnaderna i Sverige 1913—1914.

Eskilstuna.

Av den för närvarande inom socialstyrelsen pågående undersökningen av levnadskostnaderna 1913—1914 har numera offentliggjorts en åttonde och sista lokalmonografi avseende Eskilstuna.[2] Under hänvisning till denna publikation meddelas här nedan några av de viktigare däri förekommande data.

Monografien omfattar 68 under loppet av ett helt år förda hushållsböcker. De flesta av uppgiftslämnarna voro arbetare och de övriga lägre funktionärer i allmän eller enskild tjänst. Medelinkomsten per hushåll uppgick till 1 934 kr., motsvarande 757 kr. per konsumtionsenhet. Efterföljande tabell utvisar de olika inkomsttitlarnas betydelse inom olika utgiftsgrupper och inom familjer av olika storlek.

Av tabellen framgår, att den del av totalinkomsten, som härleder sig från mannens inkomst av yrke eller tjänst, avtog, när familjens utgifter och i regel även när dess storlek ökades, medan samtidigt biinkomsterna visade en väsentlig stegring. Det med hushållets storlek växande behovet synes sålunda nödga familjeförsörjaren att i görligaste mån skaffa sig biinkomster, varvid även hustruns och barnens medverkan tages i anspråk.

Av samtliga utgifter användes ungefär två femtedelar till att bestrida

---

[1] Sedan vissa inom socialstyrelsen pågående undersökningar rörande lönestegringen inom industri och hantverk för år 1918 blivit avslutade, torde i Sociala Meddelanden komma att såsom fortsättning på denna artikel publiceras beräkningar rörande bl. a. reallönens förändringar under kristiden.

[2] *Levnadskostnaderna i Sverige 1913—1914. 8. Eskilstuna.*

	Inkomsternas relativa fördelning								
	Årsutgift per hushåll, kronor			Antal konsumtionsenheter per hushåll					Samtliga hushåll
	1000—1750	1750—2500	2500—4000	1·8—1·9	2·0—2·4	2·5—2·9	3·0—3·4	3·5—4·8	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Inkomst av arbete	95·41	94·51	89·74	91·39	93·74	95·55	94·94	93·92	93·99
Därav mannens inkomst av yrke eller tjänst	91·54	87·71	77·51	84·51	90·79	90·20	86·04	75·14	87·27
Familjens biinkomster	3·87	6·80	12·23	6·88	2·95	5·35	8·90	18·78	6·72
Övriga inkomster	4·59	5·49	10·26	8·61	6·26	4·45	5·06	6·08	6·01
Samtliga inkomster	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00

utgifterna för födoämnen, såsom framgår av efterföljande översikt över utgifternas procentuella fördelning på de olika huvudtitlarna. För att erhålla det rationellaste uttrycket för familjernas välstånd hava de ordnats efter inkomsten per konsumtionsenhet.

Utgifter för:	Inkomst per konsumtionsenhet, kronor under 600	600—900	900 och däröver	Samtliga hushåll
	%	%	%	%
födoämnen	48·6	41·5	32·4	40·3
njutningsmedel	2·3	3·3	4·0	3·3
bostad	11·2	11·4	11·6	11·4
bränsle och lyse	5·0	4·7	4·3	4·6
inventarier	3·4	3·7	6·2	4·2
beklädnad och tvätt	12·5	15·6	15·0	15·1
övriga ändamål	17·0	19·8	26·5	21·1
Samtliga utgifter	100·0	100·0	100·0	100·0

Med stigande välstånd sjönk sålunda livsmedelsutgifternas andel av de totala utgifterna från 48·6 till 32·4 %, medan däremot utgifterna för njutningsmedel företedde en stigande tendens. Engels lag om livsmedelsutgifternas sjunkande relativa betydelse med ökade inkomster framträder sålunda med all önskvärd skärpa. Någon väsentligare förskjutning av hyresbeloppets andel av årsutgifterna inom de olika inkomstgrupperna kan ej konstateras. Orsaken härtill torde vara den, att bostadsutgiften bestämmes ej endast av familjens välstånd utan även i väsentlig grad av dess sociala standard. Utgifterna för beklädnad och tvätt, som även i hög grad påverkas av familjens sociala förhållanden, visade ingen tendens till oavbruten relativ stegring men voro minst bland hushållen med den lägsta inkomststaten. Inventarieutgifternas andel av årsutgifterna stegrades däremot successivt med ökat välstånd. Under rubriken »utgifter för övriga ändamål» sammanfattas en mängd pos-

ter, av vilka de flesta uppvisa en betydande ökning, när familjens ekonomiska ställning förbättras. Utgifterna för hygien, intellektuella ändamål, gåvor, skatter, nöjen och förströelser, resor samt tjänare och hjälp togo sålunda inom de bäst situerade hushållen väsentligt större del av utgifterna i anspråk än inom den lägsta inkomstklassen.

Matvarubudgetens sammansättning ändras ävenledes högst väsentligt med stigande välstånd. Kostnaden för livsmedel, som i genomsnitt per konsumtionsenhet eller vuxen man utgjorde 302 kr., ökades från den lägsta till den högsta inkomstklassen med ej mindre än 36·5 % av utgiften för matvaror inom hushållen med den minsta relativa inkomsten. Denna stegring berodde på en högst betydande ökning av utgifterna för såväl animaliska som vegetabiliska födoämnen. Utgiftsökningen för de animaliska livsmedlen (39·4 %) var likväl ej oväsentligt större än för vegetabilierna (32·7 %).

Förändringarna i matvarubudgetens sammansättning beträffande de viktigaste varuslagen belysas närmare i nedanstående sammanställning, där ökningen i utgiftsbeloppen från den lägsta till den högsta inkomstklassen beräknats i procent av utgifterna i den lägsta gruppen.

Utgifter för:	Ökning i procent av utgifterna i den lägsta inkomstgruppen
kött och charkuterivaror	62·59
fisk	63·31
ägg	53·66
ost	28·65
fläsk	29·04
mjölk och grädde	41·44
smör, margarin, fett och flott	14·96
bröd, mjöl och gryn	15·78
potatis	9·95

De livsmedel, som förnämligast innehålla äggviteämnen, utvisade i allmänhet den största ökningen av kostnaden per konsumtionsenhet. Så stegrades utgifterna för fisk med 63·31 %, för kött och charkuterivaror med 62·59 % samt för ägg med 53·66 %. För de fettrika födoämnena var stegringen ej fullt så stor, t. ex. för mjölk och grädde 41·44 % samt för smör, margarin, fett och flott 14·96 %. Utgifterna för de vegetabiliska näringsmedlen, där huvudbeståndsdelen utgöres av kolhydrat, utvisade den minsta stegringen; för den viktigaste varugruppen, bröd, mjöl och gryn, var ökningen 15·78 % och för potatis endast 9·95 %.

Den tillväxt i de totala matvaruutgifterna, som det ökade välståndet medförde, torde otvivelaktigt innebära en stegrad näringstillförsel för de mera bemedlade bland de i undersökningen ingående hushållen. Ett närmare studium härav är emellertid ej möjligt utan en ingående näringsfysiologisk undersökning.

I tabellen å nästföljande sida lämnas en översikt över de konsumerade kvantiteterna av vissa varuslag per hushåll och per konsumtionsenhet inom trenne olika inkomstgrupper.

De förändringar, som det ökade välståndet medför i fråga om konsumtionens kvantitativa sammansättning, framträda tydligt inom de olika inkomstgrupperna. Särskilt i ögonen fallande är den gradvisa ökningen av animaliska födoämnen, medan de konsumerade kvantiteterna av vegetabiliska livsmedel i stort sett förblevo oförändrade. Ju mera välbärgade hushållen voro, desto större blev sålunda konsumtionen av kött, mjölk, smör, margarin och ägg. Förbrukningen av bröd och mjöl visade ingen bestämd förskjutning med ökade relativa inkomster men var ej oväsentligt mindre inom den högsta välståndsgruppen än bland familjerna tillhörande närmast lägre inkomstgrupp, vilket förhållande klarast framträder, om de särskilda slagen av bröd reduceras till mjöl (65 gr. mjukt bröd = 40 gr. hårt bröd = 50 gr. mjöl), såsom utvisas av efterföljande tablå.

	Årsinkomst per konsumtionsenhet, kronor		
	Under 600	600—900	900 och däröver
Antal kg. per konsumtionsenhet:			
vetemjöl	64·06	72·88	69·29
rågmjöl	69·17	69·70	60·30

De konsumerade kvantiteterna av gryn visade minskning med ökade relativa inkomster. Av potatis förbrukades ungefär lika mycket inom lägsta och högsta välståndsgruppen eller något mer än 100 l. per vuxen man, medan konsumtionen i mellangruppen steg till 134 l. Socker var det enda mera betydande vegetabiliska varuslag, varav förbrukningen stegrades med ökat välstånd.

Balansen mellan inkomster och utgifter erbjuder åtskilligt av intresse, och meddelas här nedan en översikt av antalet hushåll med överskott eller brist inom olika inkomstgrupper.

Inkomstgrupper	Hushåll med överskott			Hushåll med brist			Samtliga hushåll		
	Antal	%	Överskottets storlek i kr. per hushåll	Antal	%	Bristens storlek i kr. per hushåll	Antal	%	Överskott (+) eller brist (—) per hushåll
Inkomst i kr. per konsumtionsenhet:									
under 600	6	60·0	23·02	4	40·0	47·25	10	100·0	— 5·09
600—750	12	46·2	66·39	14	53·8	90·07	26	100·0	— 17·85
750—900	9	45·0	96·91	11	55·0	50 51	20	100·0	+ 15·83
900 och däröver	10	83·3	154·82	2	16·7	39·77	12	100·0	+ 122·38
Samtliga familjer	**37**	**54·4**	**90·68**	**31**	**45·6**	**67·26**	**68**	**100·0**	+ **18·97**

Konsumerade kvantiteter av viktigare varuslag.

	Kvantitet	I genomsnitt per hushåll: Årsinkomst per konsumtionsenhet, kronor: Under 600	600—900	900 och däröver	Samtliga hushåll	I genomsnitt per konsumtionsenhet: Årsinkomst per konsumtionsenhet, kronor: Under 600	600—900	900 och däröver	Samtliga hushåll
I. Matvaror:									
1. kött	kg.	62·54	75·61	71·87	**73·03**	20·57	29·98	29·44	**28·23**
A. färskt kött	»	47·30	55·85	53·89	**54·25**	15·56	22·11	22·07	**20·97**
oxkött	»	21·09	21·90	19·44	**21·35**	6·94	8·67	7·96	**8·25**
kalvkött	»	8·81	15·51	17·62	**14·90**	2·90	6·14	7·22	**5·76**
får- och lammkött	»	1·02	1·16	1·01	**1·11**	0·38	0·46	0·41	**0·43**
fläsk	»	16·38	17·28	15·82	**16·89**	5·39	6·84	6·48	**6·53**
B. konserverat kött	»	15·24	19·76	17·98	**18·78**	5·01	7·82	7·37	**7·26**
nötkött	»	1·26	1·59	2·00	**1·61**	0·41	0·63	0·82	**0·63**
fläsk	»	13·98	18·17	15·98	**17·17**	4·60	7·19	6·55	**6·63**
2. fisk: salt sill	»	22·22	14·74	17·21	**16·27**	7·31	5·82	7·05	**6·29**
kabeljo	»	0·59	0·86	1·98	**1·02**	0·19	0·34	0·81	**0·39**
3. mjölk	l.	992·10	938·21	919·37	**942·81**	326·35	371·41	376·54	**364·48**
A. oskummad mjölk	»	545·20	658·43	742·71	**656·65**	179·34	260·65	304·18	**253·85**
B. skummad mjölk	»	446·90	279·78	176·66	**286·16**	147·01	110·76	72·36	**110·63**
4. smör	kg.	47·16	40·60	40·58	**41·56**	15·51	16·07	16·62	**16·07**
5. margarin	»	14·17	16·48	17·61	**16·34**	4·66	6·53	7·21	**6·32**
6. ost	»	12·76	13·61	12·63	**13·31**	4·20	5·39	5·17	**5·15**
7. ägg	st.	406	457	501	**457**	134	181	205	**177**
8. bröd: rågbröd, hårt	kg.	105·85	65·68	56·51	**69·86**	34·65	25·98	23·14	**27·01**
rågbröd, mjukt	»	69·12	74·31	81·22	**74·76**	22·74	29·42	33·26	**28·90**
vetebröd	»	4·95	4·62	5·69	**4·85**	1·63	1·83	2·33	**1·88**
skorpor	»	14·46	7·45	14·15	**9·67**	4·76	2·95	5·80	**3·74**
9. mjöl	»	204·68	213·98	169·19	**204·71**	67·33	84·71	69·29	**79·14**
A. vetemjöl	»	172·85	171·22	147·12	**167·21**	56·86	67·78	60·25	**64·64**
B. rågmjöl	»	25·46	36·86	14·12	**31·17**	8·37	14·59	5·79	**12·05**
C. potatismjöl	»	3·07	3·93	4·52	**3·91**	1·01	1·56	1·85	**1·51**
D. havremjöl	»	1·91	0·95	1·81	**1·24**	0·63	0·38	0·74	**0·48**
E. ej spec.	»	1·39	1·02	1·62	**1·18**	0·46	0·40	0·66	**0·46**
10. gryn	»	48·82	37·68	33·21	**38·53**	16·06	14·92	13·60	**14·89**
A. havregryn	»	36·39	24·93	22·36	**26·16**	11·97	9·87	9·16	**10·01**
B. risgryn	»	6·09	6·93	5·10	**6·48**	2·00	2·74	2·09	**2·51**
C. korngryn	»	4·05	3·78	2·52	**3·60**	1·34	1·50	1·03	**1·39**
D. mannagryn	»	0·92	1·48	1·67	**1·43**	0·30	0·59	0·68	**0·55**
E. ej spec.	»	1·37	0·56	1·56	**0·86**	0·45	0·22	0·64	**0·33**
11. ärter, gula, gröna	»	6·68	7·31	7·53	**7·25**	2·20	2·89	3·09	**2·80**
12. bruna bönor	»	2·47	2·44	2·19	**2·40**	0·81	0·97	0·90	**0·93**
13. potatis	l.	311·40	337·95	257·54	**319·85**	102·43	133·78	105·48	**123·65**
14. socker	kg.	71·86	84·57	88·84	**83·45**	23·64	33·48	36·39	**32·26**
15. kaffe	»	14·61	16·72	13·00	**15·75**	4·80	6·62	5·32	**6·09**
II. Drycker:									
1. maltdrycker (öl, porter)	l.	3·43	10·80	49·58	**16·55**	1·11	4·29	22·09	**6·47**
2. vin	»	0·20	0·07	0·11	**0·10**	0·06	0·03	0·05	**0·04**
3. spritdrycker	»	8·55	4·75	5·33	**5·41**	2·76	1·89	2·38	**2·12**
III. Bränsle och lyse:									
1. ved	famn	2·28	1·87	1·94	**1·94**	0·71	0·71	0·77	**0·72**
A. björkved	»	1·52	1·48	1·36	**1·46**	0·47	0·56	0·54	**0·54**
B. barrved	»	0·76	1·39	0·58	**0·48**	0·24	0·15	0·23	**0·18**
2. kol	hl.	0·30	2·12	6·29	**2·59**	0·09	0·81	2·51	**0·96**
3. koks	»	0·83	1·30	0·08	**1·02**	0·26	0·50	0·03	**0·39**
4. gas	kbm.	85·80	123·49	103·80	**114·47**	26·73	47·22	41·38	**42·64**
5. fotogen	l.	68·25	67·54	52·79	**65·04**	21·26	25·83	21·05	**24·24**
6. elektrisk kraft	kilow.	—	5·26	28·97	**8·67**	—	2·01	11·55	**3·23**

Anm. De med medieval stil angivna kvantitetstalen för mjukt rågbröd, vetebröd och skorpor äro approximativa.

I mer än hälften (54·4 %) av hushållen hade inkomsterna överstigit utgifterna under året. Inom de olika inkomstgrupperna kan någon bestämd tendens till förskjutning i den procentuella fördelningen på hushåll med överskott och hushåll med brist ej spåras. Ju mera välbärgade familjerna voro, desto större blev överskottet, medan bristen — där sådan förekom — visade tendens till minskning med ökat välstånd.

Pensionsstyrelsens årsberättelse för 1917.[1]

Avgiftsbetalningen. Av de i berättelsen lämnade uppgifterna angående inbetalning av 1916 års grundavgifter framgår bland annat, att antalet försäkrade personer utgjorde i runt tal för städerna 924 200 och för landsbygden 2 340 800 eller resp. 92 och 94 procent av den mantalsskrivna befolkningen i ålder 15—66 år. Antalet från avgiftsplikt undantagna personer utgjorde alltså för städerna 8 procent och för landsbygden 6 procent. Beloppet av påförda grundavgifter utgjorde för städerna 2·77 och för landsbygden 7·02 eller sammanlagt 9·79 millioner kronor. Summan av de grundavgifter, som inbetalats av de försäkrade, utgjorde inalles för städerna 2·02 millioner och för landsbygden 6·19 eller sammanlagt för hela riket omkring 8·21 millioner kronor.

Beloppet av de för år 1916 påförda grundavgifter, vilka icke före den 1 juli 1917 erlagts av de avgiftspliktiga, och vilka sålunda icke tagas i beräkning vid bestämmande av de pensioner, som skola utgå till de försäkrade, utgjorde för städerna 0·75 och för landsbygden 0·83 millioner kronor, alltså sammanlagt omkring 1·58 millioner kronor eller ungefär 16 procent av summan av påförda grundavgifter. För städerna uppgingo restantierna till 27 procent och för landsbygden till närmare 12 procent av det påförda beloppet.

Antalet personer, som påförts tilläggsavgift, utgjorde i runt tal för städerna 392 000 och för landsbygden 684 000 eller resp. 39 och 28 procent av den mantalsskrivna befolkningen i ålder 15—66 år. Beloppet av påförda tilläggsavgifter utgjorde för städerna 2·62 och för landsbygden 3·47 eller sammanlagt 6·09 millioner kronor. Summan av inbetalade tilläggsavgifter utgjorde inalles för städerna 2·16 och för landsbygden 3·21 eller sammanlagt 5·37 millioner kronor. Restantierna utgjorde alltså sammanlagt för hela riket omkring 0·72 millioner kronor eller ungefär 12 procent av summan av påförda tilläggsavgifter. Restantierna uppgingo, liksom vid uppbörden av grundavgifterna, till relativt högre belopp i städerna än på landsbygden, nämligen för städerna till 18 procent och landsbygden till 7 procent av det påförda beloppet.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1917, sid. 369; årg. 1918, sid. 337.

Fördelningen på olika inkomstklasser av 1916 års avgifter framgår av efterföljande sammanställning:

Årsinkomst kronor	Medelavgift kronor	Försäkrade personer		Påförda avgiftsbelopp		Erlagda avgifter	Restantier
		Tusental	%	Tusental kronor	%	Tusental kronor	%
0—499	3	2 188·7	67·1	6 566·1	41·3	5 500·9	16·2
500—799	5	352·8	10·8	1 764·1	11·1	1 476·6	16·3
800—1 199 . . .	8	369·8	11·3	2 958·1	18·6	2 432·8	17·8
1 200—	13	353·7	10·8	4 598·0	29·0	4 174·0	9·2
Summa	4·9	3 265·0	100·0	15 886·3	100·0	13 584·3	14·5

Restantieprocenten har, efter vad härav framgår, i den lägsta inkomstklassen varit något mindre än i de båda närmast högre klasserna. Detta till synes anmärkningsvärda förhållande är tydligen beroende på den omständigheten, att till lägsta klassen enligt pensionsförsäkringslagen hänföras alla gifta kvinnor utan egen inkomst, oavsett mannens inkomstförhållanden.

Pensioner (understöd). Under år 1917 inkommo till pensionsstyrelsen 39 948 ansökningar om pension eller understöd eller om ändring därav. I 5 523 fall avsåg ansökningen äkta makar, vadan hela antalet personer, som ansökt om pension, uppgick till 45 471, därav 18 279 män och 27 192 kvinnor.

Av de under året till definitivt avgörande upptagna ansökningarna om pension eller understöd blevo ansökningar för 6 145 personer avslagna. De vanligaste orsakerna till avslag voro, att varaktig arbetsoförmåga ej påvisats (3 335 fall) eller att sökanden haft för hög årsinkomst (1 782 fall).

Under år 1917 utfärdades 34 142 pensionsbrev, varav 20 489 eller 60·0 procent för kvinnor. Sammanlagda årliga pensionsbeloppet utgjorde c:a 2·3 millioner kronor, eller kr. 66·60 i medeltal för varje pensionstagare. Medeltalen för manliga och kvinnliga pensionstagare utgjorde resp. kr. 67·62 och 65·92. I nyssnämnda pensionsbelopp ingå avgiftspensioner till ett belopp å 19 956 kr. Återstoden utgjorde pensionstillägg eller understöd.

Den sjukvårdande verksamheten. Under året inkommo 2 534 ansökningar om sjukvård, varav 1 296 för män och 1 238 för kvinnor. Styrelsen har därjämte beträffande personer, som sökt pension, på eget initiativ upptagit frågan om sjukvårdande åtgärder i 190 fall, därav 82 fall gällt män och 108 kvinnor. Till förnyad prövning upptagna ärenden hava under året utgjort 681.

I 2 127 fall har beslut fattats om lämnande av bidrag för åtgärder till förebyggande eller hävande av arbetsoförmåga, och har i 1 575 av dessa fall behandling under året ägt rum.

Fördelningen härav på de olika arterna av sjukvård och yrkesutbildning framgår av följande tablå.

Art av sjukvård eller yrkesutbildning	Män	Kvinnor	Summa	Utbetalda bidrag under år 1917
Kurort	159	265	424	111 428·55
Lungtuberkulossjukhus	237	252	489	41 326·29
Kustsanatorium	22	26	48	7 711·20
Lupushem (under finsenbehandling)	5	21	26	4 446·66
Lasarett	72	59	131	9 529·91
Vanföreanstalt	94	95	189	18 766·84
Statens hantverksskola för blinda i Kristinehamn	11	—	11	3 415·00
Annan hantverksskola eller handelsskola	15	8	23	11 317·33
Yrkesutbildning hos enskild yrkesidkare	46	23	69	5 644·91
Vård i hemmet	62	70	132	6 760·69
Andra sjukvårdande åtgärder (anskaffande av stickmaskiner m. m.)	13	20	33	3 862·07
Summa	**736**	**889**	**1 575**	**224 209·45**

I underhåll åt sjukbehandlads familj har utbetalats 189 kr., i resekostnader för patienter 197 kr. samt i ersättning för läkarutlåtanden 11 781 kr. Av det för år 1917 anvisade anslaget å 300 000 kronor har inalles utbetalats 236 376 kr.

Beträffande resultaten av den sjukvårdande verksamheten från dess början har pensionsstyrelsen skilt mellan sådana fall

1) där vården medfört varaktig arbetsförmåga och där sökanden (patienten) sålunda icke är i behov av ytterligare vård eller utbildning;

2) där sökanden visserligen blivit förbättrad och ofta i stånd att helt eller delvis återtaga sitt arbete, men av vederbörande läkare ansetts böra bliva föremål för ytterligare åtgärder för vinnande av varaktig arbetsförmåga; samt

3) där sökanden icke i avsevärd grad förbättrats utan sannolikt trots vården blir för framtiden ur stånd att genom arbete försörja sig. I dessa fall är sökanden givetvis i regel berättigad till pension.

Inom de största grenarna av sjukvårdsverksamheten ställa sig vårdresultaten vid 1917 års utgång på följande sätt:

Vård å:	Återställda		Förbättrade		Oförbättrade		Summa	
	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.
Kurorter	145	236	120	206	14	24	279	466
Lungtuberkulossjukhus	158	192	194	166	48	52	400	410
Lasarett	54	77	56	61	20	15	130	153
Vanföreanstalter	74	47	46	38	4	13	124	98

Pensionsnämnder och ombud. Indelningen i pensionsdistrikt undergick under år 1917 endast en del smärre förändringar. Antalet pensionsnämnder utgjorde vid årets slut 2 659 och antalet ledamöter däri 12 402.

Den reducering av antalet ombud, som föregående år vidtogs, har under 1917 ytterligare fortgått. Vid utgången av året var landet uppdelat i 148

ombudsområden, och voro i dessa ombud förordnade till ett antal av 124 (mot 134 vid årets början).

Familjeunderstöd till värnpliktiga. Ansökningar om understöd till sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar, vilka ansökningar i första hand prövas av pensionsnämndsordförandena och i andra hand av pensionsstyrelsen, hava år 1917 till styrelsen inkommit till ett antal av 13 343. Till styrelsen hava vidare under samma år från militärbefälet inkommit 240 förteckningar, upptagande sammanlagt 248 personer, avseende sådana fall, då värnpliktiga kvarhållits till tjänstgöring till rikets försvar efter föregående fredstjänstgöring, vilken varit förknippad med understöd åt deras familjer. Dessa förteckningar hava i fråga om däråt upptagna värnpliktiga — även utan att ansökning i vanlig ordning av dem gjorts — föranlett beviljande av understöd.

På grundval av nämnda ansökningar och förteckningar har styrelsen under året utfärdat 5 255 understödsbevis. Härtill komma 13 821 utanordningar av tilläggsunderstöd. Sistnämnda understöd avse i de flesta fall en senare tjänstgöringsperiod.

Antalet avslagna eller återkallade ansökningar hava under året uppgått till 1 586.

Utbetalning av de utanordnade understöden har verkställts av postsparbanken genom postanstalterna. Beloppet av utbetalade understöd av ifrågavarande slag, vilket belopp för åren 1914, 1915 och 1916 uppgick till resp. 3 624 912, 4 653 318 kr. och 1 944 415 kr. har för år 1917 utgjort 2 541 141 kr.

Yrkesinspektionens verksamhet

under *januari—mars* år 1919.

Sammandrag av yrkesinspektörernas rapporter för januari—mars 1919.

Antal	Yrkesinspektören i distriktet									Sprängämnesinspektören	Yrkesinspektrisen	Summa
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX			
Inspekterade arbetsställen	83	109	118	94	95	88	54	99	41	8	55	844
Sammanlagt arbetarantal	13 347	9 440	3 724	4 160	5 696	4 206	6 300	4 369	3 558	555	3 926	59 281
Sammanlagt kraftbelopp (eff. hkr.)	7 383	11 853	6 655	9 023	8 135	75 272	23 887	21 497	46 737	796	—	211 238
Inspektions- och resedagar: för yrkesinspektören .	59	25	33	41	56	46	26	39	35	15	48	423
» assistenten	11	29	6	7	17	15	7	8	—	—	6	106
Arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion)	7	61	67	42	64	67	21	49	34	22	12	446
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor: större besiktning . . .	17	64	22	30	24	33	20	48	27	—	—	285
mindre » . . .	58	136	70	67	77	79	56	95	56	—	—	694
Inkomna protokoll över besiktning av kokare eller andra kärl under tryck: större besiktning . . .	—	—	—	2	2	11	3	—	—	—	—	18
mindre » . . .	—	3	—	—	—	6	55	—	—	—	—	64
Inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar eller kranar .	59	169	24	3	88	98	4	58	4	—	—	507
Inkomna anmälningar om olycksfall i arbete . .	803	1 443	639	785	1 191	1 307	1 066	1 502	1 382	6	—	10 124
därav med dödlig utgång	3	15	16	3	6	9	5	9	15	—	—	81
Framställning till Konungens befallningshavande om tillämpning av 38 eller 39 § lagen om arbetarskydd	—	—	—	3	8	9	2	3	2	—	—	27
Anmälningar till åtal . .	1	2	—	—	3	41	1	—	3	—	3	54
Lämnade eftergifter . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1

Sammandrag av underinspektörernas rapporter för januari—mars 1919.

	Yrkesinspektionsdistrikt									Summa
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
Jordbruk:										
Inspekterade arbetsställen . .	2	106	37	23	172	44	39	25	7	455
Använda eff. hästkrafter . .	30	2 442	718	239	1 780	346	424	230	91	6 300
Hantverk:										
Inspekterade arbetsställen . .	24	76	75	57	190	174	40	137	27	800
Sysselsatta arbetare	86	190	210	214	447	517	102	260	54	2 080
Använda eff. hästkrafter . .	64	270	224	125	366	252	94	344	82	1 821
Övrig verksamhet:										
Inspekterade arbetsställen . .	145	87	140	81	160	195	63	141	33	1 045
Sysselsatta arbetare	1 068	361	549	276	787	3 349	379	512	147	7 428
Använda eff. hästkrafter . .	725	620	1 741	837	2 400	672	945	1 782	848	10 570
Hela antalet:										
Inspekterade arbetsställen . .	**171**	**269**	**252**	**161**	**522**	**413**	**142**	**303**	**67**	**2 300**
Sysselsatta arbetare [1]	**1 154**	**551**	**759**	**490**	**1 234**	**3 866**	**481**	**772**	**201**	**9 508**
Använda eff. hästkrafter . .	**819**	**3 332**	**2 683**	**1 201**	**4 546**	**1 270**	**1 463**	**2 356**	**1 021**	**18 691**
Förrättnings- och resedagar . .	58	88	64	61	146	124	48	77	42	708
Lämnade skriftliga meddelanden	12	26	29	17	40	34	1	36	10	205
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor:										
större besiktning	17	55	54	56	37	8	8	27	4	266
mindre »	19	24	80	60	101	22	43	46	22	417

Sammandrag av bergmästarnas rapporter för januari—mars 1919.

	Bergmästardistrikt						Summa
	norra	Gävle—Dala	östra	mellersta	västra	södra	
Inspekterade arbetsställen	1	22	—	1	—	6	30
Sammanlagt arbetarantal	931	2 655	—	25	—	282	3 893
» kraftbelopp (eff. hästkrafter) . . .	5 470	8 195	—	38	—	1 160	14 863
Förrättnings- och resedagar:							
för bergmästaren	5	19	—	—	—	4	28
» gruvingenjören	—	4	—	1	—	8	13
Arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion) . . .	—	1	—	—	—	—	1
Inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar eller kranar	—	—	—	—	—	—	—
Inkomna anmälningar om olycksfall i arbete .	146	129	75	117	9	161	637
därav med dödlig utgång	3	—	—	2	—	1	6

[1] Arbetarna inom jordbruket ej medräknade.

Sammandrag av specialinspektörernas för järnvägsdrift rapporter januari—mars 1919.

	Statens järnvägar			Enskilda järnvägarna	Summa
	överinspektören för säkerhetstjänsten	överinspektören för trafiktjänsten	inspektören för rullande materiel		
Besökta arbetsställen	6	45	18	105	**174**
Ungefärligt antal av besöken berörda arbetare	218	—	—	9 370	**9 588**
Förrättnings- och resedagar	9	35	36	44	**124**
Antal lämnade skriftliga meddelanden	6	[1])	25	28	**59**
Inkomna anmälningar om olycksfall i järnvägsdrift icke förorsakade av elektrisk ström	604	[2])	[2])	195	**799**
därav med dödlig utgång	8	[2])	[2])	5	**13**
Inkomna anmälningar om olycksfall i järnvägsdrift förorsakade av elektrisk ström	—	[2])	[2])	1	**1**
därav med dödlig utgång	—	[2])	[2])	—	—

Sammandrag av specialinspektörernas för elektriska anläggningar rapporter januari—mars 1919.

	Inspektionsdistrikt				Summa
	norra	östra	västra	södra	
Inspekterade elektriska anläggningar	34	9	18	—	**61**
Total eff. kilowatt	3 418	37 700	3 164	—	**44 282**
Sysselsatta arbetare	55	49	27	—	**131**
Inspektions- och resedagar	—	—	—	—	—
Antal arbetsställen till vilka lämnats skriftliga meddelanden med anledning av inspektion	17	6	18	—	**41**
Inkomna anmälningar om olycksfall i arbete förorsakade av elektrisk ström	4	4	8	4	**20**
därav med dödlig utgång	—	—	2	—	**2**

[1] Redovisas av överinspektören för säkerhetstjänsten samt inspektören för rullande materiel.
[2] Redovisas av överinspektören för säkerhetstjänsten.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)

33. Ett massaveduppläg var förlagt till en holme c:a 200 m. från den på fastlandet belägna sulfitfabriken. Från upplaget transporterades veden till fabriken medelst en linbana, och till denna fraktades veden från olika delar av upplaget på en omkring detsamma gående enkelspårig hängbana, vilken utgjordes av en järnskena, upplagd på c:a 2·5 m. höga bockar. Vagnarna drogos av en ändlös lina, och fastkopplades dessa medelst en klämanordning. Varje timmerlass hängdes i tvenne vagnar med kättingar, vilka surrades om stockarnas ändar, och då vagnarna gingo tomma tillbaka, hängdes kättingarna på å desamma anbragta krokar. Vid olyckstillfället hade ena ändan av en kätting lossnat och fallit ned samt fastnat i det under hängbanan anbragta gångplanet. En arbetare S. gick då fram för att lossa kättingen. Under det han höll på härmed, kom en annan tomvagn och törnade emot den, som S. höll på att lösgöra. Den sist ankomna vagnen störtade därvid ned och slog S. i huvudet, så att han förlorade balansen och föll ned från gångbanan i det c:a 1·5 m. därunder befintliga vattnet. I fallet slog S. huvudet mot en i vattnet flytande timmerstock. Några i närheten varande arbetare drogo omedelbart upp S., men var han då nästan livlös och avled kort därefter utan att hava återfått medvetandet.

För att förhindra ett upprepande av olycksfallet, föreskrev yrkesinspektören, att signalanordning skulle anordnas så, att signal kunde avgivas från olika delar av banan till drivmotorn, så att densamma kunde stoppas vid förefallande behov, exempelvis vid löstagandet av kättingar som fastnat.

34. Till en mekanisk verkstad hörde ett acetylengasverk, vilket var installerat i ett skjul strax utanför verkstadsbyggnaden. I skjulet fanns även ett elektriskt värmeelement för att förhindra frysning av vattnet i gasklockan. En arbetare, som skulle slå ifrån den elektriska strömmen till elementet, märkte vid sitt inträde i skjulet en ovanligt stark gaslukt, men reflekterade ej däröver, utan slog ifrån strömbrytaren. Den härvid inträffande gnistan vållade en kraftig explosion, som raserade väggen till verkstadsbyggnaden till en längd av c:a 10 m. samt slungade bort skjulet omkring acetylengasverket. Sju arbetare erhöllo brännskador samt en av dem ett armbrott.

35. R., som var sysselsatt med att dikta ett innertak, hade klivit upp på en stege. Denna var rest mot ett rör och hängde med sina krokar på röret, medan fotändan var stödd mot en på det sluttande golvet liggande plåt. R. stod på en höjd av 3 m. från golvet med ryggen vänd mot stegen, då denna helt plötsligt gled åt sidan. R. föll därvid i golvet och slog sig så svårt, att han några dagar senare avled.

36. Vid ett kalkbrott hade en 14 års yngling varit behjälplig att upplyfta en vagn, som urspårat i en kurva. När vagnen blivit upplyftad och säkerhetskopplet på ena sidan tillkopplats, sattes lokomotivet igång för att draga fram vagnarna. När sista vagnen passerade kurvan, skulle ynglingen kliva upp på bromsinrättningen, men halkade och kom under vagnen samt skadades därvid så svårt, att han samma dag avled å lasarettet, dit han omedelbart efter olyckshändelsen blivit förd. Yrkesinspektören har med anledning av olycksfallet förbjudit användandet av minderåriga till arbete med vagnskoppling vid växling.

37. En koltransportör bestod av ett stålband löpande omkring en gummibelagd drivrulle. Denna samt de in- och utgående parterna av transportbandet voro fullständigt inskyddade av en trälåda med lock, vilket skulle varit fastspikat. Locket till skyddslådan hade emellertid borttagits, och hade en arbetare W. sträckt in armen mellan skyddslådans vägg och det igång varande transportbandet i avsikt att hartsa drivrullen. Härvid blev han indragen mellan bandet och drivrullen och skadades så svårt, att han omedelbart dödades. Det var förbjudet att hartsa drivrullen, då detta ansågs onödigt och olämpligt, emedan drivrullen var gummibelagd och spänninrättning fanns.

38. Vid smörjning av ett lager till en presspump blev en arbetare B. indragen i en oskyddad kuggväxel. Växelskyddet hade några dagar tidigare borttagits för reparation av växeln. B. fick ena armen lössliten från bålen och avled påföljande natt på lasarettet.

39. K. och en annan minderårig arbetskamrat voro sysselsatta med borrningsarbete vid en horisontal borrspindel. Denna drevs medelst en 35 mm. bred rem från en i taket gående mindre axelledning. Under arbetet gled remmen av skivan i taket. På kamratens uppmaning steg K. upp på arbetsbordet och försökte att, medan axelledningen fortfarande var igång, med händerna pålägga remmen. Axelledningen var klibbig av remsmörja, och då K. höjde båda armarna mot densamma, fastnade högra blusärmen och snodde sig omkring axeln, varvid K. drogs med. Hans huvud hade därunder fått ett kraftigt slag mot en takbjälke och hade högra armen avbrutits. Döden torde hava inträffat omedelbart.

De minderåriga hade upprepade gånger av arbetsledningen förbjudits syssla med drivremmarna.

40. För att lossa ett fastfruset överfallshjul hade E. gått upp i tilloppsrännan för att därifrån söka bända loss hjulet. Härvid lossade detta så hastigt, att E. förlorade balansen och föll ned i avloppsrännan. I fallet slog han sig så svårt, att han senare avled.

41. En vanlig kajkran med ångpanna löpte på en rälsbana från verkstadsbyggnaden ned mot kajen, där en kraftig bom av ek, 250 mm. i fyrkant, var anbragt som stopp.

Efter lossning av kolsäckar från en vid kajen liggande ångslup skulle kranen av förmannen H. föras ned till sin plats vid kajen. Förutom H. befann sig även kranskötaren i manöverhytten. Vid färden ned mot kajen fick kranen så stor hastighet att, då den törnade emot stoppbommen, ångpannan slets loss och föll framåt, varvid kranen tog överbalansen och föll i sjön. H. lyckades taga sig ut ur manöverhytten, men kranskötaren följde med i djupet och omkom.

Författningar rörande sociala frågor

(inklusive folkhushållningsfrågor).

(Forts.)

I Svensk Författningssamling hava under tiden 1—31 maj 1919 publicerats följande författningar rörande sociala (folkhushållnings-)frågor.

Nr.		Daterad
192.	Deklaration mellan Sverige, Danmark och Norge ang. ömsesidighet med avseende å ersättning för olycksfall i arbete	12 febr.
196.	K. kung. ang. upphävande av förordn. d. 3 augusti 1918 ang. maximipris å potatis, kung. den 23 augusti 1918 ang. förbud mot transport av potatis samt, utom i vissa avseenden, förordn. den 23 augusti 1918 ang. reglering av potatisförbrukningen . .	2 maj.
197.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 28 december 1917 ang. tillverkning och försäljning av torrmjölk m. m.	2 »
212.	Lag ang. upphävande av vissa bestämmelser i legostadgan	9 »
222.	Lag ang. beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärge åt arbetarna m. m.	25 april.
230.	K. kung. ang. dels upphävande av § 2 i förordn. den 1 februari 1918 ang. tillverkning och försäljning av bröd och annat bakverk, dels ock ändrad lydelse av § 4 i samma förordning	16 maj.
231.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 22 juli 1918 ang. reglering av tillverkningen av konditorivaror	16 »
237.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 28 augusti 1917 ang. maximipris å kli	20 »
239.	K. kung. ang. ändrad lydelse av § 1 i kung. den 30 juni 1916 ang. bidrag av statsmedel till täckande av viss del av resekostnader för medellösa arbetssökande . . .	23 »
246.	K. kung. ang. upphävande i vissa avseenden av förordn. den 22 juli 1918 ang. reglering av spannmålsförbrukningen	27 »
247.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 23 augusti 1917 ang. maximipris å korn, havre, blandsäd m. m. ävensom, i vissa avseenden, av förordn. den 22 juli 1918 ang. maximipris å vete, råg, korn, havre, blandsäd, ärter, vicker och bönor av 1918 års skörd	27 »
248.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 15 februari 1918 ang. förbud mot befordran med järnväg, fartyg eller post av spannmål, fläsk och smör	27 »

Kortare meddelanden.

— Kollektivavtal, arbetsavtal m. m. —

Kollektivavtal i Tyskland år 1917.[1] Antalet under år 1917 ingångna kollektivavtal i tyska riket uppgick till 1 216, omfattande tillsammans 368 570 arbetare mot 1 426 avtal med 221 034 arbetare föregående år. Avtalsbeståndet visade vid slutet av året en fortsatt tillbakagång, såsom efterföljande sammanställning visar. Även antalet av avtalen berörda arbetsgivare har i avsevärd grad minskats, medan däremot arbetarantalet utvisar en stegring med icke mindre än c:a 165 000 beroende särskilt på den ökade omfattning, som avtalen inom gruppen metallindustri erhållit.

Näringsgrupper	Antal den 1 jan. 1917			Antal under år 1917			Antal den 31 dec. 1917		
	gällande kollektivavtal	Därav berörda		ingångna kollektivavtal	Därav berörda		gällande kollektivavtal	Därav berörda	
		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare
Jordbruk och skogshantering . .	82	569	2 856	3	56	806	84	763	3 363
Jord- och stenindustri	486	2 742	23 811	26	252	2 792	463	2 554	20 453
Metallindustri	1 072	11 108	166 533	176	1 465	176 968	978	9 751	301 837
Kemisk-teknisk industri	56	65	5 685	11	22	4 719	52	63	6 396
Kolnings- o. trädestilleringsindustri	55	63	2 593	3	3	949	40	43	2 067
Textilindustri	179	443	10 175	—	—	—	178	446	9 846
Pappersindustri	168	1 885	25 546	23	734	13 785	156	1 700	27 805
Läderindustri	234	5 061	28 429	11	165	2 769	216	4 952	28 866
Trävaruindustri	1 191	12 413	78 286	275	6 467	86 510	1 049	9 306	107 230
Livsmedelsindustri	2 059	9 911	71 293	48	554	12 132	1 939	9 406	65 789
Beklädnadsindustri	684	16 654	70 363	290	6 889	45 557	575	13 999	76 006
Tvätt, bad, frisering	85	671	2 013	2	2	340	72	286	1 755
Byggnadsverksamhet	1 713	28 373	150 350	289	8 223	14 196	1 686	23 197	138 199
Grafisk industri	81	6 310	44 467	—	—	—	80	6 195	45 101
Handel	748	2 600	34 351	27	108	2 523	740	2 556	34 813
Transport	301	4 076	25 507	21	446	3 981	295	4 029	25 527
Hotell- och restaurangrörelse . .	207	1 148	2 920	3	93	380	209	1 100	3 288
Musik, teater m. m.	34	87	446	8	16	163	42	967	7 884
Summa	**9 435**	**104 179**	**740 074**	**1 216**	**25 495**	**368 570**	**8 854**	**91 313**	**905 670**

Av de vid 1917 års utgång gällande avtalen voro 14 riksavtal, 1 357 distriktsavtal, 1 389 ortsavtal och 6 094 avtal för enskilda arbetsplatser. Beträffande riksavtalen hava under året tvenne — avseende korgmakerier samt isolerings- och hjälparbetare inom byggnadsbranschen — upphört att gälla. Nytillkomna äro ett avtal för skomakeriarbetare och ett för korgmakeriarbetare, bägge gällande till viss tid, resp. 6 och 3 månader, efter fredsslutet, varjämte redovisats för ett riksavtal berörande vid sjukkassorna anställda, vilket träffades år 1912 men icke återfinnes i redogörelserna för åren 1915 och 1916, enär uppgift om detsamma icke kunnat erhållas för dessa år.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1914, sid. 120; årg. 1915, sid. 556; årg. 1916, sid. 1072; årg. 1917, sid. 1350; årg. 1918, sid. 616.

— Olycksfallsförsäkring. —

Överenskommelse mellan Sverige, Danmark och Norge angående ömsesidighet med avseende å ersättning för olycksfall i arbete. Den 12 februari 1919 undertecknades i Köpenhamn av befullmäktigade för Sveriges, Danmarks och Norges regeringar följande deklaration mellan de tre länderna angående ömsesidighet med avseende å ersättning för olycksfall i arbete (Sv. F. 19, n:r 192).

»På grund av bestämmelserna i § 37, andra punkten, i den danska »Lov om Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde af 6 Juli 1916», § 25, andra stycket, i den norska »Lov om Ulykkesforsikring for Industriarbeidere m. v. av 13 august 1915», § 8, första stycket, andra punkten, i den norska »Lov om Ulykkesforsikring for sjömænd av 18 august 1911 med tillægslov av 30 juli 1915», samt 27 §, sista stycket, i den svenska »lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916», medgivas följande undantag (Lempelser) från vissa föreskrifter i nämnda lagar, nämligen:

1. för *Danmarks* vidkommande till förmån för norska och svenska medborgare:

att bestämmelsen i § 37, första punkten, i »Lov om Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde af 6 juli 1916» icke skall gälla för norska eller svenska medborgares efterlevande;

2. för *Norges* vidkommande till förmån för danska och svenska medborgare:

a) att bestämmelsen i § 5, näst sista stycket, i »Lov om Ulykkesforsikring for Industriarbeidere m. v. av 13 august 1915» icke skall gälla för danska eller svenska medborgares efterlevande, samt att bestämmelsen i § 8 första punkten, i »Lov om Ulykkesforsikring for sjømænd av 18 august 1911 med tillægslov av 30 juli 1915» icke skall gälla för danska eller svenska medborgare eller deras efterlevande;

b) att bestämmelsen i § 25, första punkten, i förenämnda lag av den 13 augusti 1915 och bestämmelsen i § 26, första punkten, i förenämnda lag av den 18 augusti 1911 icke skall gälla för danska eller svenska medborgare eller deras efterlevande, som hava eller taga sitt hemvist i Danmark eller Sverige; skolande, på sätt, som finnes stadgat i lagen av den 13 augusti 1915, § 25, andra och tredje punkterna, och i lagen av den 18 augusti 1911, § 26, andra punkten, beträffande norska medborgare, därjämte danska eller svenska medborgare eller deras efterlevande, som varit bosatte utanför Danmark, Norge eller Sverige och ånyo taga sitt hemvist i ett av dessa tre land, vara berättigade att ånyo uppbära ersättning;

c) att undersökning, som omförmäles i § 4, sista stycket, i lagen av den 18 augusti 1911, skall kunna äga rum även i Danmark eller Sverige liksom intyg av dansk eller svensk läkare i dylikt fall kan ersätta intyg av norsk läkare;

3. för *Sveriges* vidkommande till förmån för danska och norska medborgare:

a) att bestämmelsen i 27 §, första stycket, andra punkten, i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 icke skall äga tillämpning ifråga om dansk medborgare, som icke är bosatt i Sverige, ej heller å norsk medborgare som är bosatt i Danmark eller Norge; i enlighet varmed danska medborgare, oavsett var de äro bosatta, och norska medborgare, så länge de äro bosatta i Danmark eller Norge, skola hava rätt till ersättning efter de i lagens 6 och 7 §§ samt 27 §, första stycket, första punkten, angivna grunder;

b) att bestämmelserna i 27 §, andra stycket i samma lag icke skola äga tillämpning ifråga om dansk eller norsk medborgare.

4. Ersättningarna tillerkännas och fastställas för övrigt enligt de regler, som vid varje tidpunkt äro gällande i avseende härå i det land, varifrån ersättningen utgår, likasom den ersättningsberättigade i alla ärenden, som angå hans rättigheter och förpliktelser på grund av försäkringen, skall vara underkastad olycksfallsförsäkringslagstiftningen i det land, varifrån han mottager ersättningen.

5. Det danska Arbejderforsikringsraadet, den norska Riksforsikringsanstalten och den svenska Riksförsäkringsanstalten skola i de fall, som i denna överenskommelse avses, mot vederlag för upp-

kommande omkostnader bistå varandra ävensom på begäran annan försäkringsinrättning, som enligt någon av ovannämnda lagar meddelar försäkring för olycksfall i arbete, med verkställande av utredningar och utgivande av ersättningar.

6. Överenskommelsen kan genom uppsägning av var och en av parterna efter en uppsägningstid av minst ett år upphöra att gälla med utgången av ett kalenderår.

7. Förevarande överenskommelse tillämpas på olycksfall, som inträffa från och med dagen efter den då denna överenskommelse undertecknas, dock att bestämmelserna i punkt 5 skola gälla även i fråga om olycksfall, som dessförinnan inträffat.

8. Denna överenskommelse skall icke äga tillämpning i avseende å de lagar om ökad ersättning till sjöfolk för olycksfall på grund av krigstillstånd, som äro eller kunna bliva utfärdade i Danmark, Norge eller Sverige.

9. Denna överenskommelse träder omedelbart i kraft.»

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under mars 1919. Läget å den engelska arbetsmarknaden bestämdes under mars månad alltjämt av den pågående demobiliseringen. Av samtliga redovisade medlemmar i fackorganisationerna voro vid månadens slut 2·9 % arbetslösa mot 2·8 % närmast föregående månad och 1·2 % under mars 1918.

Antalet på arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetssökande uppgick den 28 mars till 565 368 män och 563 190 kvinnor mot resp. 416 150 och 549 261 den 28 februari. Antalet icke tillsatta platser vid slutet av mars utgjorde 46 591 för män och 65 145 för kvinnor mot resp. 51 369 och 63 698 vid föregående månads slut.

Löneförbättringar (krigstillägg inräknat) beviljades under månaden till över 200 000 arbetare med omkring 40 000 pund sterling i veckan. Arbetstiden har reducerats för över 830 000 arbetare med i genomsnitt $7^1/_2$ timme i veckan.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under mars 1919. Läget å den tyska arbetsmarknaden under mars 1919 karakteriseras i Reichsarbeitsblatt i följande ordalag:

»Till det statistiska riksämbetsverket ingångna uppgifter giva vid handen, att det ogynnsamma ekonomiska läget under mars icke undergått någon förbättring, då kol- och råvarubrist, de svåra samfärdselsförhållandena, ävensom förkortande av arbetstiden och höjning av lönerna i förening med avtagande arbetsintensitet och arbetsvillighet alltjämt inverkade hämmande. Vidare försvårades industriens ställning genom isolerandet av de besatta områdena, genom den särskilt i det rhensk-westfaliska industridistriktet allt mer tilltagande malmbristen, genom avbrytande av samfärdseln med de östra provinserna samt genom de överallt uppflammande strejkerna och de politiska oroligheterna. Kraven på upphävande av blockaden ävensom på skingrande av ovissheten rörande den framtida riktningen av såväl Tysklands egen som främmande länders ekonomiska politik göra sig allt starkare gällande.

De viktigaste industrigrenarna förete samma ogynnsamma bild som under föregående månad, även om en lätt förbättring av läget här och var kunnat konstateras. Jämte livs- och njutningsmedelsindustrierna samt byggnadsverksamheten befinner sig särskilt textilindustrien i ett prekärt läge. De flesta beställningar å pappersgarn och pappersvävnader återtagas, varför det måste räknas med nedläggande av driften i ökat omfång.»

Under månaden ökades antalet i arbete varande sjukkassemedlemmar med sammanlagt 241 773 eller 3·2 %; för männens vidkommande utgjorde ökningen 229 140 (5·1 %) och för kvinnornas 12 633 (0·4 %).

Av 2 899 157 medlemmar av 34 fackförbund voro vid slutet av mars 110 269 eller 3·8 % arbetslösa mot 6·0 % närmast föregående månad samt resp. 0·9, 1·4, 2·2, 3·3 och 2·8 % under mars 1918, 1917, 1916, 1915 och 1914.

Enligt arbetsförmedlingsstatistiken kommo under mars på 100 lediga platser för män 168 arbetssökande (mot 205 under februari) och på 100 lediga platser för kvinnor 159 arbetssökande (mot 203 under februari).

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetslösheten i Danmark under år 1918.[1] I likhet med föregående år har Det statistiske Departement bearbetat de uppgifter rörande arbetslösheten under sistlidet år, som av De samvirkende Fagforbund införskaffats från olika arbetarorganisationer.

Redogörelsen avser, liksom förhållandet varit under de föregående åren, endast sådan arbetslöshet, som icke förorsakats av arbetskonflikter och omfattar väsentligen endast egentliga arbetarorganisationer (däribland kypare). Som ett undantag i sistnämnda avseende är dock att anteckna, att i översikten medtagits även handels- och kontorsbiträden, från vilkas fackorganisation upplysningar rörande arbetslösheten föreligga sedan år 1916. I övrigt omfattar denna icke sådana yrkesgrenar, vilka icke räknas till arbetarklassen (farmaceuter m. fl.). Undantagna äro likaledes som förut funktionärer i kommunal tjänst, järnvägsmän och därmed besläktade organisationer, inom vilka någon egentlig arbetslöshet icke förekommer, ävensom sjömän. Däremot är Landarbejderforbundet för första gången medräknat i statistiken över arbetslösheten.

Av hela antalet redovisade arbetare, vilket i medeltal per månad belöpte sig till 217 600, voro i årsgenomsnitt 17·4 % arbetslösa. Antalet förlorade arbetsdagar har beräknats till 10·3 mill. eller i genomsnitt 47 dagar per arbetare under året.

Arbetslöshetsprocenten var liksom föregående år något större i Köpenhamn än i landsorten, nämligen 18·8 gentemot 16·0. Även antalet förlorade arbetsdagar var störst i Köpenhamn, där förlusten per arbetare utgjorde 51 dagar mot 44 i landsorten.

Arbetslöshetens växlingar under olika månader framgår av nedanstående sammanställning, som även meddelar jämförelsetal för föregående år.

	Arbetslöshetsprocent												
	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Medeltal
1910	17·9	17·0	10·7	7·4	7·0	6·8	7·6	7·3	6·9	9·1	12·3	18·1	**10·7**
1911	19·0	17·2	11·6	9·3	7·2	5·6	5·0	5·0	4·3	5·4	8·8	15·3	**9·5**
1912	18·6	14·6	8·4	4·7	4·3	3·9	3·5	3·6	3·7	4·6	7·4	14·5	**7·6**
1913	17·0	13·3	7·8	4·8	4·1	3·7	4·0	3·7	3·8	4·7	8·4	15·1	**7·5**
1914	18·0	13·5	9·5	6·0	4·6	4·0	4·0	10·4	10·7	10·2	11·5	16·5	**9·9**
1915	18·5	15·8	12·8	5·4	4·0	3·4	3·5	3·7	3·5	3·9	7·1	11·8	**7·7**
1916	11·2	12·3	9·0	4·7	2·7	2·0	2·0	2·2	2·0	2·0	3·2	6·0	**4·9**
1917	9·5	11·1	11·6	4·8	3·8	3·9	4·5	5·7	6·4	9·3	14·6	24·0	**9·2**
1918	*24·1*	*24·1*	*20·2*	*14·5*	*13·3*	*13·0*	*13·2*	*14·3*	*14·6*	*14·7*	*17·8*	*25·8*	*17·4*

Såsom framgår av tabellen, fortsatte den under år 1917 påbörjade stegringen av arbetslösheten under år 1918, som genomgående uppvisade avsevärt högre siffror än samtliga i jämförelsen ingående år. Detta enastående ogynnsamma läge har i främsta rummet orsakats av den genom Förenta staternas inträde i kriget skärpta avspärrningen.

Arbetslösheten inom olika yrkesgrupper belyses av följande sammanställning, där grupperna ordnats efter arbetslöshetens storlek under redogörelseåret.

	Arbetslöshetsprocent					
	1913	1914	1915	1916	1917	*1918*
Textilindustri	2·9	6·2	2·1	0·9	8·4	*43·2*
Livsmedelsindustri	3·5	4·2	2·5	2·5	6·0	*26·8*
Beklädnadsindustri	4·6	6·0	5·3	3·2	5·5	*19·1*
Byggnads- och möbelindustri . . .	12·2	15·3	15·2	8·9	13·1	*16·9*

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1914, sid. 453; årg. 1915, sid. 566; årg. 1916, sid. 592; årg. 1917, sid. 1014; årg. 1918, sid. 705.

	Arbetslöshetsprocent					
	1913	1914	1915	1916	1917	*1918*
Grovarbetare	9·7	18·7	10·9	8·0	15·0	*16·4*
Metallindustri m. fl.	4·6	5·5	2·9	2·2	5·7	*12·8*
Trävaruindustri	5·3	5·8	3·5	2·2	6·2	*12·8*
Jord- och stenindustri	1·7	3·0	3·8	1·8	8·4	*5·9*
Läderindustri	3·5	3·2	1·8	1·4	2·3	*5·1*
Grafisk industri	4·6	7·3	6·5	2·7	3·5	*4·4*
Pappersindustri	0·5	0·8	0·2	0·3	0·8	*2·3*
Medeltal	7·5	9·9	7·7	4·9	9·2	17·4

Med undantag av jord- och stenindustrien kan inom alla grupper en avgjord ökning av arbetslösheten konstateras. Särskilt stark har stegringen varit inom de tre första grupperna, textilindustri, livsmedelsindustri och beklädnadsindustri. Beträffande gruppen grovarbetare må anmärkas, att i denna för 1918 medräknats även lantarbetare, bland vilka arbetslösheten varit betydligt mindre än för gruppen i övrigt.

Av de olika fackförbunden uppvisade textilarbetarna den största arbetslösheten, 44 % i årsgenomsnitt. Därnäst kommo av de större yrkesgrenarna målarna med 42 %.

(Statistiske Efterretninger.)

— Arbets- och löneförhållanden. —

Lag om upphävande av vissa bestämmelser i legostadgan. Frågan om tjänstehjonsstadgans revision eller avskaffande har vid olika tillfällen alltsedan år 1878 varit föremål för riksdagens uppmärksamhet, och med anledning av en inom andra kammaren väckt motion hemställde 1918 års riksdag hos Kungl. Maj:t, att regeringen ville inkomma med utredning och förslag avseende tjänstehjonsstadgans avskaffande och ersättande med en efter tidsförhållandena avpassad avtalsform jämväl för lantarbetarna. I riksdagens skrivelse i ämnet framhölls bl. a., att förhållandena inom jordbruket äro så olikartade med dem, som gälla industrien, att en särskild avtalsform, som skänker behövlig stadga åt förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, är ur båda parternas synpunkt påkallad. Å ena sidan måste arbetsgivarna genom någon form av avtal äga garanti för att de arbetare, som anställas, kvarstanna i tjänst den avtalade tiden, å andra sidan bör tillräckligt skydd tillförsäkras arbetarna, varvid särskilt statkarlarna, som i regel bebo av arbetsgivaren upplåtna bostäder, erhålla säkerhet för att få kvarstanna i tjänsten och inneha bostaden, så länge de fullgöra sina avtalsenliga förpliktelser.

Vid föredragning i statsrådet av ifrågavarande skrivelse erinrade justitieministern om, att legostadgan numera gäller för huvudsakligen två sinsemellan olikartade områden, nämligen dels för arbete i jordbruket, dels för husligt arbete i städerna och på landsbygden. Rådande förhållanden kunde emellertid ej motivera i varje avseende gemensamma bestämmelser för dessa arbetsområden. Även inom jordbrukets område vore anställningsformerna olika för skilda grupper av jordbruksarbetare och även i viss mån i olika delar av landet. Ehuru frågan om en moderniserad lagstiftning såsom ersättning för legostadgan på grund härav vore synnerligen omfattande och invecklad, kunde och borde en provisorisk lagstiftning med ändamål att undanrödja de mest i ögonenfallande orättvisorna i legostadgans bestämmelser ske utan avbidan på en utredning rörande de positiva lagstiftningsuppgifter, som erbjuda sig vid legostadgans fullständiga upphävande, varför inom justitiedepartementet utarbetats ett förslag till lag angående upphävande av vissa bestämmelser i legostadgan. — Sedan lagförslaget i vissa hänseenden omarbetats i anslutning till lagrådets erinringar, framlades det som kungl. proposition för 1919 års riksdag som ock för sin del godkände detsamma, varpå lag utfärdades i ämnet den 9 maj 1919 (Sv. F. 19 n:r 212). Härigenom upphäves vad paragraferna 6, 9, 45 och 52 i tjänstehjonsstadgan innehålla därom, att tjänstehjon genom polismyndighets försorg kan entledigas från tjänsten eller hämtas och däri inställas, ävensom dess föreskrifter beträffande särskilda bötesstraff eller förverkande av lönen eller viss del därav.

Lagstadgad åtta timmars arbetsdag i Frankrike. Den 8 april 1919 framlade den franska regeringen förslag till lag om åtta timmars arbetsdag i Frankrike, och sedan deputeradekammaren och senaten med vissa jämkningar antagit detsamma, utfärdades lagbestämmelserna den 23 april 1919 i form av ändringar och tillägg i bok II avd. 1 av Code du travail et de la prévoyance sociale. De delar av denna lag, som innehålla arbetstidsbestämmelserna skola hava följande lydelse:

Art. 1 kap. II (arbetstidens längd): § 6. I industriella eller kommersiella anläggningar eller å dem tillhörande arbetsplatser, av vad natur som helst, offentliga eller enskilda, profana eller religiösa, även om de ha en karaktär av yrkesundervisning eller välgörenhet, må den effektiva arbetstiden för arbetare eller biträden av det ena eller andra könet och av vilken ålder som helst icke överstiga 8 timmar per dag, 48 timmar per vecka eller ock en motsvarande begränsning beräknad för annan tidsperiod än vecka.

§ 7. Administrativa författningar bestämma för yrken, industrier, handelsfack eller yrkesgrenar, för hela statsområdet eller viss del därav, tiderna och villkoren för tillämpningen av nästföregående §.

Dylika författningar utfärdas på vederbörande myndighets eget initiativ eller efter hemställan av en eller flera hela statsområdet eller viss del därav omfattande sammanslutningar av arbetsgivare eller arbetare. I varje fall skola av ärendet berörda sammanslutningar av arbetsgivare och arbetare höras, och skall yttrande av dem avgivas inom en månad. Ändringar vidtagas i samma ordning.

Dylika författningar böra, där åsyftade sammanslutningar finnas, ansluta sig till avtal ingångna mellan därav berörda, hela statsområdet eller viss del därav omfattande sammanslutningar av arbetsgivare och arbetare.

Författningarna skola ovillkorligen revideras, då däri föreskrivna tider för ikraftträdande eller villkor strida mot i ämnet ingångna internationella överenskommelser.

§ 8. De i nästföregående § åsyftade administrativa författningarna skola särskilt avse:

1. Fördelningen av arbetstimmarna under 48-timmarsveckan i ändamål att möjliggöra ledighet å lördag eftermiddag, eller annan motsvarande anordning;

2. Arbetstimmarnas fördelning under annan tidsperiod än vecka;

3. De tider, inom vilka nu gängse arbetstid inom yrket, industrien, handelsfacket eller yrkesgrenen skall, antingen på en gång eller successivt, bringas till överensstämmelse med § 6;

4. De beständiga undantag för förberedande och avslutande arbeten, som nödvändigt måste utföras utom den för anläggningen fastställda allmänna arbetstiden, eller för vissa personalgrupper, vilkas arbete är väsentligen intermittent;

5. De tillfälliga undantag, som finnas böra medgivas för att bereda företag möjlighet att möta extra ordinär arbetsökning, behov av offentlig natur eller inträffade eller hotande olyckshändelser;

6. Åtgärder för kontroll av arbetstid, raster och den effektiva arbetstidens längd ävensom den ordning, enligt vilken undantag må medgivas och tillämpas;

7. Det område, inom vilket författningarna skola finna tillämpning.

Art. 2. Arbetstidens förkortning må ej under några omständigheter vara avgörande orsak till lönenedsättning.

Varje bestämmelse i motsatt riktning är ogiltig och utan laga kraft.

Art. 3. Bestämmelserna i nu gällande kap. II upphävas för varje område och varje yrke, industri, handelsfack eller yrkesgren, i den mån de administrativa författningarna träda i kraft för ifrågakommande yrke, industri, handelsfack eller yrkesgren inom området ifråga.

Art. 4. Denna lag skall finna tillämpning i Algeriet och kolonierna.

Lagstadgad åtta timmars arbetsdag i Spanien. Den 3 april utfärdades av den spanske konseljpresidenten ett dekret angående genomförande av åtta timmars arbetsdag i Spanien. Dekretet har följande lydelse:

»§ 1. Från och med 1 oktober 1919 skall beträffande allt arbete arbetstiden utgöra högst 8 timmar per dag eller 48 timmar per vecka.

§ 2. Före den 1 juli skola paritetiska yrkeskommittéer inrättas, vilka före den 1 oktober skola

till institutet för sociala reformer ingiva förteckning över de industrier eller yrkesfack, inom vilka det ej är möjligt att tillämpa 8-timmars arbetsdag och beträffande vilka undantag bör medgivas.

§ 3. Sedan institutet för sociala reformer insamlat nödiga upplysningar, har det att före den 1 januari 1920 slutgiltigt fastställa arbetstidens längd.

§ 4. De paritetiska kommittéer, som ej före den 1 oktober till institutet ingivit ovan avsedd förteckning, skola anses hava godtagit den lagstadgade maximiarbetstiden.»

(Revue du travail.)

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

April månad år 1919.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under april månad.

Översikt av verksamheten under *april* månad år 1919.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 062	1 562	1 386	2 420	3 857	1 889	**5 482**	**5 419**	**3 275**
Stockholms län	1 277	1 048	787	177	695	124	**1 454**	**1 743**	**911**
Uppsala stad och län	714	373	290	239	340	205	**953**	**713**	**495**
Södermanlands län	435	423	317	145	257	85	**580**	**680**	**402**
Östergötlands län	814	570	402	537	714	345	**1 351**	**1 284**	**747**
Norrköping	651	261	238	919	415	196	**1 570**	**676**	**434**
Jönköpings län	275	194	134	162	215	91	**437**	**409**	**225**
Kronobergs län	86	43	34	62	78	47	**148**	**121**	**81**
Norra Kalmar län	99	76	58	14	70	27	**113**	**146**	**85**
Södra Kalmar län	150	89	76	64	123	77	**214**	**212**	**153**
Gottlands län	172	147	127	45	92	39	**217**	**239**	**166**
Blekinge län	778	377	332	436	565	348	**1 214**	**942**	**680**
Kristianstads län	417	345	258	227	668	182	**644**	**1 013**	**440**
Malmöhus län: Malmö	1 260	395	316	1 383	1 814	1 062	**2 643**	**2 209**	**1 378**
Malmöhus län: Lund	378	136	130	127	95	76	**505**	**231**	**206**
Malmöhus län: Landskrona	142	75	57	102	65	38	**244**	**140**	**95**
Malmöhus län: Hälsingborg	593	276	248	507	444	324	**1 100**	**720**	**572**
Malmöhus län: Ystad	186	79	67	70	59	36	**256**	**138**	**103**
Malmöhus län: Trälleborg	220	149	140	25	53	25	**245**	**202**	**165**
Malmöhus län: Eslöv	110	97	79	51	81	44	**161**	**178**	**123**
Malmöhus län: Skurup	53	56	42	26	65	26	**79**	**121**	**68**
Hallands län	221	125	75	130	200	83	**351**	**325**	**158**
Göteb. o. Bohus län	260	197	148	156	259	81	**416**	**456**	**229**
Göteborg	1 603	1 309	1 191	1 278	1 433	748	**2 881**	**2 742**	**1 939**
Älvsborgs län	770	364	292	1 088	328	212	**1 858**	**692**	**504**
Skaraborgs län	246	255	149	223	519	161	**469**	**774**	**310**
Värmlands län	139	157	117	117	288	92	**256**	**395**	**209**
Örebro län	533	390	289	354	710	214	**887**	**1 100**	**503**
Västmanlands län	538	363	264	223	441	199	**761**	**804**	**463**
Kopparbergs län	337	133	109	244	424	182	**581**	**557**	**291**
Gävle stad och län	396	230	216	140	184	119	**536**	**414**	**335**
Västernorrlands län	234	91	60	130	182	94	**364**	**273**	**154**
Jämtlands län	108	42	30	148	245	81	**256**	**287**	**111**
Västerbottens län	184	51	46	93	145	76	**277**	**196**	**122**
Norrbottens län	132	78	70	139	174	109	**271**	**252**	**179**
Tillsammans april 1919	**17 573**	**10 556**	**8 574**	**12 201**	**16 247**	**7 737**	**29 774**	**26 803**	**16 311**
» mars 1919	*19 063*	*9 378*	*7 536*	*13 014*	*13 378*	*6 846*	*32 077*	*22 756*	*14 382*
» april 1918	18 605	11 780	9 170	17 422	13 361	7 669	36 027	25 141	16 839
» » 1917	14 138	11 218	7 263	10 571	11 682	6 668	24 709	22 900	13 931
» » 1916	12 753	12 494	8 389	9 880	12 776	6 908	22 633	25 270	15 297

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Manliga avdelningen			Kvinnliga avdelningen			Tillsammans			På 100 lediga platser kommo	
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	ansökningar om arbete	tillsatta platser
Jordbruk m. m.	3 842	4 421	3 109	831	2 380	863	**4 673**	**6 801**	**3 972**	69	58
därav arbetssökande personer	3 690			778			**4 468**				
Skogshushållning	271	157	134	1	163	163	**272**	**320**	**297**	85	93
därav arbetssökande personer	262			1			**263**				
Gruvdrift och malmförädling	110	16	15	—	—	—	**110**	**16**	**15**	688	94
därav arbetssökande personer	109			—			**109**				
Industri och hantverk m. m.	6 936	2 040	1 787	3 733	887	553	**10 669**	**2 927**	**2 340**	365	80
därav arbetssökande personer	6 388			3 308			**9 698**				
Handel och samfärdsel	1 564	995	715	1 145	1 918	837	**2 709**	**2 913**	**1 552**	93	53
därav arbetssökande personer	1 426			1 048			**2 474**				
Husligt arbete	1	3	1	6 245	10 669	5 215	**6 246**	**10 672**	**5 216**	59	49
därav arbetssökande personer	1			4 366			**4 367**				
Allmän o. litterär verksamhet	14	18	14	89	193	76	**103**	**211**	**90**	49	43
därav arbetssökande personer	13			83			**96**				
Arbete, ej hänförligt till annan grupp	4 835	2 906	2 799	157	37	30	**4 992**	**2 943**	**2 829**	170	96
därav arbetssökande personer	3 778			136			**3 914**				
Summa för april 1919	**17 573**	**10 556**	**8 574**	**12 201**	**16 247**	**7 737**	**29 774**	**26 803**	**16 311**	111	61
därav arbetssökande personer	**15 667**			**9 720**			**25 387**				

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete			*Tillsatta platser*		
	April	Mars	April	April	Mars	April
Jordbruk och skogshushållning m.m.	1918	1919	1919	1918	1919	1919
Män	90	108	*90*	75	68	*71*
Kvinnor	46	43	*33*	53	34	*40*
Tillsammans	**77**	**90**	***69***	**68**	**58**	***60***
Övriga näringsgrenar						
Män	205	272	*225*	80	89	*89*
Kvinnor	145	105	*83*	58	54	*49*
Tillsammans	**168**	**157**	***126***	**66**	**65**	***61***
Samtliga yrkesgrenar						
Män	158	203	*166*	78	80	*81*
Kvinnor	130	97	*75*	57	51	*48*
Tillsammans	**143**	**141**	***111***	**67**	**63**	***61***

Beträffande dessa relationstals innebörd för bedömandet av läget på den svenska arbetsmarknaden i dess helhet under april 1919 hänvisas till den första uppsatsen i häftet, vilken i detta hänseende lämnar utförligare besked.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 877 platser, varav 1 157 manliga och 720 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 825, 1 157 och 668 samt under nästlidna månad resp. 1 145, 830 och 315.

Yrkesgrupper	Stockholm			Stockholms län			Uppsala stad och län			Södermanlands län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	25	12	8	774	1 115	677	309	323	233	162	282	121
Därav kvinnor	12	3	—	50	251	43	59	81	46	7	26	5
B Skogshushållning	—	9	9	63	23	18	12	5	3	—	4	4
Därav kvinnor							—	2	2			
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	10	9	7	—	—	—	18	2	2	—	—	—
Därav kvinnor	4	9	7									
B Metall- och maskinindustri	647	98	50	91	18	13	64	2	1	69	5	5
Därav kvinnor	40	47	20									
C Trävaruindustri	38	22	14	16	14	12	6	13	13	1	—	—
Därav kvinnor	3	5	3									
D Byggnadsverksamhet	727	145	127	79	27	20	67	29	21	22	6	6
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	7	2	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	1	—									
F Textilindustri	7	5	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
Därav kvinnor	7	5	—									
G Beklädnadsindustri	100	135	69	4	2	—	6	2	1	—	—	—
Därav kvinnor	86	132	69	2	1	—						
H Närings- o. njutningsämnesindustri	291	245	223	10	5	—	22	3	2	—	—	—
Därav kvinnor	87	47	25				6	2	1			
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	23	20	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	15	20	9									
J Trämasse- o. pappersindustri	15	8	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	10	8	2									
K Grafisk industri	7	2	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	1	—									
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	65	29	27	16	4	4	6	3	3	45	6	6
Därav kvinnor	8	1	1							3	1	1
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	106	41	21	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	63	23	10	1	—	—						
B Butiks- och magasinspersonal	245	215	144	10	1	1	8	3	3	6	1	1
Därav kvinnor	49	57	16	1	—	—	2	1	1			
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	214	577	223	20	21	7	8	17	13	6	5	3
Därav kvinnor	192	559	210	20	21	7	8	15	11	6	4	3
D Landtransport	144	184	99	33	19	15	21	11	7	15	2	1
Därav kvinnor	9	28	8				1	1	1	3	1	—
E Vattentransport	58	19	15	5	1	1	1	1	1	—	4	4
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	10	82	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	10	82	80									
V. Husligt arbete	1 755	2 716	1 373	102	420	73	161	236	141	124	224	75
Därav kvinnor	1 754	2 714	1 372	102	420	73	161	236	141	124	224	75
VI. Allmän och litterär verksamhet	56	103	54	1	2	1	2	2	2	2	1	1
Därav kvinnor	50	94	46	1	2	1	2	2	2	2	1	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	932	741	721	225	71	69	235	61	49	128	189	174
Därav kvinnor	18	21	16									
Summa för april månad år 1919	5 482	5 419	3 275	1 454	1 743	911	953	713	495	580	680	402
Därav kvinnor	2 420	3 857	1 889	177	695	124	239	340	205	145	257	85
» » » månad år 1918	5 862	5 007	2 861	1 636	1 543	1 086	1 001	640	484	782	656	418
Därav kvinnor	2 725	3 576	1 747	294	420	161	271	256	196	297	296	154

Östergötlands län						Jönköpings län			Kronobergs län			Kalmar län			Gottlands län			
Norrköping			Övriga anstalter															
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
102	81	68	488	570	347	84	133	49	29	37	20	103	196	137	68	78	35	A
7	28	15	56	153	62	8	52	6	8	15	7	19	88	52	5	37	3	
—	37	37	29	22	14	6	3	3	—	—	—	4	6	2	—	—	—	B
—	37	37																
1	—	—	11	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	II.
																		III.
2	—	—	7	13	10	20	18	18	—	—	—	37	—	—	6	6	6	A
47	10	4	57	8	6	40	10	2	—	—	—	21	3	2	—	—	—	B
2	—	—																
17	6	6	12	6	3	7	5	5	—	—	—	1	2	1	1	—	—	C
120	89	89	61	26	21	32	3	3	35	—	—	38	35	33	—	—	—	D
6	6	6	5	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—	—	—	—	E
1	6	6	2	—	—				3	3	3							
774	10	8	34	13	13	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
614	8	6	32	13	13	1	—	—										
97	2	1	8	8	1	2	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	G
91	2	1	7	8	1	2	—	—	1	1	1							
46	7	3	13	10	6	10	4	4	6	2	2	1	1	—	—	—	—	H
17	3	—	6	7	3	5	4	4				—	1	—				
6	1	1	—	3	2	8	—	—	—	—	—	6	8	8	—	—	—	I
6	1	1	—	2	1	6	—	—				3	5	5				
5	3	2	4	—	—	2	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	J
2	3	2	3	—	—	2	—	—										
10	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
9	—	—																
8	1	1	20	10	9	4	—	—	3	—	—	11	—	—	2	—	—	L
1	—	—																
																		IV.
2	—	—	6	5	2	2	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	A
2	—	—	2	2	—	2	—	—										
25	13	11	8	10	7	4	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	B
5	2	—	4	4	2	1	—	—										
17	49	24	41	44	27	15	31	18	2	4	4	5	7	5	—	—	—	C
15	49	24	41	44	27	13	29	17	2	4	4	5	7	5				
27	30	12	29	24	13	12	3	3	—	—	—	2	1	1	—	—	—	D
2	6	2	6	3	2	2	—	—										
23	20	20	16	3	2	4	2	1	—	—	—	4	3	3	—	—	—	E
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
78	268	102	347	458	220	118	128	63	48	55	32	51	92	42	40	55	36	V.
78	268	102	347	458	220	118	128	63	48	55	32	51	92	42	40	55	36	
1	2	—	5	17	11	1	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	VI.
1	2	—	4	14	8	1	2	1										
156	41	39	149	33	32	61	66	55	21	19	19	25	3	3	98	100	89	VII.
66	—	—	27	6	6	1	—	—										
1 570	676	484	1 851	1 284	747	487	409	225	148	121	81	327	358	238	217	239	166	
919	415	196	587	714	345	162	215	91	62	78	47	78	193	104	45	92	39	
2 247	647	421	1 608	1 127	772	678	568	376	427	143	115	350	308	210	166	173	92	
1 810	362	172	731	587	384	278	250	150	221	70	52	183	152	99	68	80	37	

Yrkesgrupper	Blekinge län			Kristianstads län			Malmöhus					
							Malmö			Hälsingborg		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	408	473	342	249	464	197	129	217	148	88	184	102
Därav kvinnor	179	262	167	38	214	80	75	120	85	8	45	30
B Skogshushållning	—	12	12	10	—	—	—	69	69	1	63	63
Därav kvinnor							—	63	63	—	60	60
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	98	13	13	9	6	6	2	—	—	9	—	—
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	61	3	2	7	3	—	191	10	6	81	4	3
Därav kvinnor							18	3	1			
C Trävaruindustri	6	5	3	3	1	—	37	2	—	3	6	6
Därav kvinnor							4	1	—			
D Byggnadsverksamhet	36	39	37	3	1	1	382	53	52	124	67	67
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	4	—	—	—	—	—	76	15	14	14	—	—
Därav kvinnor							2	13	12	11	—	—
F Textilindustri	—	—	—	1	—	—	141	2	1	114	—	—
Därav kvinnor							123	1	—	110	—	—
G Beklädnadsindustri	2	4	2	6	6	2	396	69	44	31	27	26
Därav kvinnor	1	—	—	—	6	2	364	65	40	12	3	2
H Närings- och njutningsämnesindustri	2	1	1	10	3	1	79	8	4	38	2	1
Därav kvinnor	—	1	1	—	2	—	21	6	2	19	1	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	1	—	—	—	—	—	4	—	—	21	14	13
Därav kvinnor							4	—	—	12	1	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	11	8	8	30	2	1
Därav kvinnor							11	8	8	28	2	1
K Grafisk industri	—	—	—	1	1	—	1	1	—	4	—	—
Därav kvinnor				—	1	—	—	1	—	3	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	57	26	26	1	—	—	145	69	65	46	2	2
Därav kvinnor							70	57	54	6	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	2	—	—	1	—	—	66	5	5	7	—	—
Därav kvinnor							47	4	4	4	—	—
B Butiks- och magasinspersonal	12	6	6	6	2	2	105	25	13	17	6	6
Därav kvinnor	2	1	1	3	—	—	45	18	7	9	1	1
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	35	40	34	31	62	24	68	100	51	24	53	19
Därav kvinnor	27	37	31	24	60	22	63	98	49	22	50	17
D Landtransport	21	12	10	2	2	2	70	208	33	16	13	5
Därav kvinnor	4	3	3				24	155	19	1	2	2
E Vattentransport	65	7	7	2	—	—	29	26	26	35	6	6
Därav kvinnor												
F Handel o. samf., ej särsk. spec.	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
V. Husligt arbete	223	261	145	162	385	128	505	1 191	716	220	268	203
Därav kvinnor	223	261	145	162	385	128	505	1 191	716	220	268	203
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	1	1	—	—	—	7	10	2	2	2	—
Därav kvinnor							7	10	2	2	2	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	181	89	89	140	77	77	198	120	120	173	51	49
Därav kvinnor										40	9	7
Summa för april månad år 1919	1214	942	680	644	1013	440	2 643	2 209	1 378	1 100	720	572
Därav kvinnor	436	565	348	227	668	182	1 388	1 814	1 062	507	444	324
» » » månad år 1918	911	666	506	698	965	527	3 385	2 043	1 556	1 707	593	457
Därav kvinnor	361	361	253	325	495	282	1 850	1 359	967	952	297	191

Övriga anstalter			Hallands län			Göteborgs och Bohus län						Älvsborgs län			Skaraborgs län			
						Göteborg			Övriga anstalter									
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
315	428	286	104	174	79	98	185	120	121	157	60	60	179	121	197	334	130	
37	127	46	26	73	24	8	33	4	28	68	15	5	53	44	22	125	15	A
1	1	1	1	4	4	—	1	—	—	10	10	3	5	4	—	—	—	B
1	1	1																
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	II.
																		III.
1	5	5	7	1	—	17	21	19	9	5	3	13	1	1	4	4	4	A
						—	4	3										
108	31	29	28	3	3	206	61	49	4	—	—	46	10	9	2	2	1	B
			2	—	—	28	1	1										
6	2	1	7	—	—	42	15	11	2	3	3	5	—	—	1	1	—	C
						3	—	—										
195	64	61	54	1	1	209	102	98	12	10	10	98	41	39	5	6	5	D
30	2	1	1	—	—	8	5	5										
11	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	5	4	4	—	—	—	E
33	—	—	17	—	—	96	7	5				516	60	53				
26	—	—	17	—	—	93	2	—	—	—	—	307	42	37	—	—	—	F
101	7	5	7	—	—	348	46	33	11	3	1	302	87	81	1	1	1	
64	4	3	6	—	—	338	43	33	9	2	1	729	86	80	1	1	1	G
82	12	11	3	3	1	92	70	56	5	2	—	8	7	7	13	13	6	
22	1	—	—	1	—	64	59	47	1	2	—				10	13	6	H
						11	5	4										
—	—	—	—	—	—	8	1	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	I
1	—	—				23	9	7	45	39	39							
1	—	—	—	—	—	17	9	7	9	9	9	—	—	—	—	—	—	J
5	3	2				4	10	9										
1	2	1	1	—	—	—	2	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	K
25	5	4				8	2	—										
12	3	2	3	—	—	1	—	—	2	1	1	33	29	25	10	1	1	L
																		IV.
1	—	—	—	1	—	22	23	12				5	1	—				
			—	1	—	2	4	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	A
14	5	5	2	2	1	99	72	52	2	1	—	2	1	1	—	—	—	B
5	1	1	2	2	1	29	16	6	1	—	—							
18	17	15	3	20	10	41	56	23	18	27	8	5	8	4	18	16	10	
18	14	13	3	18	8	35	52	21	15	25	6	4	6	3	13	16	10	C
27	24	17	6	5	4	117	124	87	3	2	—	9	8	7	—	—	—	
9	7	6	4	2	2	6	15	6	—	1	—							D
12	7	7	19	3	3	77	13	12	3	—	—	2	—	—	—	—	—	E
—	—	—	—	—	—	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
197	257	171	69	102	48	633	1 174	612	92	139	46	41	131	48	176	364	129	
197	257	171	69	102	48	633	1 173	612	92	139	46	41	131	48	176	364	129	V.
2	1	—	—	1	—	15	19	4	1	13	4	—	9	—	—	—	—	
1	—	—	—	1	—	10	18	4	1	13	4	—	9	—				VI.
321	139	139	19	5	4	715	717	716	82	44	44	201	111	100	47	32	23	
1	1	1				8	—	—							1	—	—	VII.
1 490	1010	760	351	325	158	2 881	2 742	1 939	416	456	229	1 858	692	504	469	774	310	
401	418	245	130	200	83	1 278	1 488	748	156	259	81	1 088	828	212	223	519	161	
1 308	924	727	287	281	162	3 543	2 579	1 968	511	497	332	3 688	695	630	616	738	436	
511	342	288	144	136	77	1 901	1 208	745	196	189	92	2 588	278	288	250	325	169	

Yrkesgrupper	Värmlands län			Örebro län			Västmanlands län			Kopparbergs län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	98	173	101	227	425	218	271	384	243	79	125	58
Därav kvinnor	17	52	20	46	191	56	49	110	40	31	74	24
B Skogshushållning	6	4	4	18	21	19	22	7	7	26	4	4
Därav kvinnor												
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	41	13	13	5	—	—	33	8	2
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	—	—	—	9	7	5	1	—	—	12	1	1
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	—	—	—	32	7	4	33	75	1	27	4	4
Därav kvinnor							—	50	—			
C Trävaruindustri	1	—	—	7	5	5	4	5	4	5	2	2
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	6	4	4	43	19	17	33	14	12	61	34	30
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Textilindustri	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	10	—
Därav kvinnor				3	—	—				—	10	—
G Beklädnadsindustri	1	—	—	95	5	1	—	1	1	—	—	—
Därav kvinnor	1	—	—	25	—	—	—	1	1			
H Närings- och njutningsämnesindustri	1	3	1	9	2	1	4	4	3	4	4	1
Därav kvinnor	—	2	—	2	1	—	3	4	3	1	4	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Därav kvinnor												
K Grafisk industri	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	18	14	14	6	2	1	3	1	1
Därav kvinnor				1	—	—	—	1	—			
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	4	—	—	3	—	—	2	2	2
Därav kvinnor				1	—	—				1	1	1
B Butiks- o. magasinspersonal	—	—	—	7	6	5	—	1	1	3	3	2
Därav kvinnor				3	2	1	—	1	1	2	2	1
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	9	19	6	19	40	7	21	33	28	46	73	38
Därav kvinnor	9	19	6	19	39	7	19	32	27	45	72	37
D Landtransport	3	3	3	30	29	3	12	7	6	18	11	10
Därav kvinnor				17	18	1				3	1	1
E Vattentransport	—	2	—	1	1	1	3	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	2	—									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	90	163	66	237	459	149	152	236	127	158	251	114
Därav kvinnor	90	163	66	237	459	149	152	236	127	158	251	114
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	—	1	—	—	6	—	3	9	3
Därav kvinnor							—	6	—	3	9	3
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	39	24	24	84	44	40	191	29	29	99	20	19
Därav kvinnor												
Summa för april månad år 1919	256	395	209	887	1 100	503	761	804	463	581	557	291
Därav kvinnor	117	238	92	354	710	214	223	441	199	244	424	182
» » » månad år 1918	281	352	219	887	1 087	580	777	668	399	658	614	398
Därav kvinnor	156	231	120	355	448	224	298	366	205	324	397	231

Gävle stad och län			Västernorrlands län			Jämtlands län			Västerbottens län			Norrbottens län			Hela riket			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
21	29	15	14	26	11	24	68	17	23	36	21	8	18	8	4 673	6 801	3 972	I.
5	12	4	3	12	5	7	43	1	13	25	11	3	7	3	831	2 380	868	*A*
10	2	2	—	—	—	54	5	5	—	—	—	6	3	3	272	320	297	*B*
															1	163	163	
2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	110	16	15	II.
																		III.
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	294	112	100	*A*
															4	13	10	
29	14	12	3	6	—	9	—	—	6	5	5	3	—	—	1 912	392	211	*B*
															90	101	22	
14	4	3	13	8	—	1	—	—	19	5	5	9	3	3	284	135	100	*C*
															10	6	3	
126	123	123	21	5	5	5	1	1	3	6	2	19	9	9	2 616	959	894	*D*
2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	170	37	33	*E*
															32	24	22	
—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 741	110	83	*F*
															1 333	81	56	
3	1	1	2	—	—	3	3	3	—	—	—	1	—	—	2 028	410	274	*G*
1	1	1				3	3	3							1 743	359	239	
24	5	5	6	1	1	—	3	1	—	—	—	1	—	—	780	420	341	*H*
2	—	—				—	3	1				1	—	—	267	164	95	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	51	37	*I*
															54	30	17	
1	—	—	6	—	—	—	—	—	6	4	4	—	—	—	164	73	63	*J*
															83	39	29	
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	18	11	*K*
															15	7	2	
15	1	1	3	2	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	556	210	193	*L*
															102	63	58	
																		IV
2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	237	81	44	*A*
2	—	—							1	1	1	1	—	—	131	37	17	
4	1	1	1	3	1	—	—	—	4	3	3	6	2	2	595	382	268	*B*
1	1	1	1	—	—				1	—	—	4	2	2	170	111	42	
18	17	9	18	34	18	47	75	19	21	19	18	32	37	27	805	1 501	692	*C*
13	17	9	18	29	15	46	72	18	16	14	13	32	37	27	738	1 489	647	
12	8	6	8	1	—	4	3	3	1	1	1	6	3	2	648	738	350	*D*
1	2	1				1	1	1							93	246	50	
37	—	—	14	4	2	1	—	—	—	—	—	2	—	—	413	122	111	*E*
			3	1	1										3	3	1	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	89	87	*F*
															10	82	80	
115	146	101	105	140	73	90	123	57	59	102	49	98	128	77	6 246	10 672	5 216	V.
115	146	101	105	140	73	90	123	57	59	102	49	98	128	77	6 245	10 669	5 215	
—	5	2	—	2	2	1	—	—	3	3	2	—	—	—	103	211	90	VI.
—	5	2				1	—	—	3	3	2				89	193	76	
102	57	53	150	41	40	16	4	4	128	11	11	76	54	48	4 992	2 943	2 829	VII.
															157	37	30	
536	414	335	364	273	154	256	287	111	277	196	122	271	252	179	29 774	26 803	16 811	
140	184	119	130	182	94	148	245	81	93	145	76	139	174	109	12 201	16 247	7 787	
551	403	337	505	319	197	453	401	224	267	234	162	237	270	187	36 027	25 141	16 839	
203	180	103	175	180	108	214	250	102	158	171	113	133	159	109	17 422	18 861	7 669	

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under april månad 1919. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 44 ombudsorter (sid. 500—501), hava inhämtats och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet. Vad beträffar de förut under kristiden månatligen publicerade individualuppgifterna för de olika ombudsorterna, så har det från och med ingången av detta år på grund av det ändrade läget å livsmedelsmarknaden ansetts tillräckligt att endast meddela desamma kvartalsvis.

En granskning av sammandragstabellen giver vid handen, att i jämförelse med marspriserna *prisstegring* inträffat för 20 av de i varulistan upptagna artiklar, varå medelpriser kunnat fastställas. Bland dessa torde särskilt böra nämnas mjölk, smör och kalvkött, för vilka varuslag handeln fr. o. m. den 17 april helt frigivits, vidare vissa slag av färsk fisk, i synnerhet sill, varå medelpriset sedan föregående månad stigit från 69 öre till 1·06 kr. per kg. För att bliva i tillfälle att noggrant följa de prisförändringar, som kunde väntas bliva följden av mejeriregleringens upphävande, har styrelsen under april månad infordrat veckouppgifter jämväl för mjölk, varå noteringar av ombuden förut plägat insändas blott en gång i månaden, och lämnas i tabellen å sid. 504 en sammanställning av ifrågavarande veckouppgifter tillika med de för månaden uträknade medelpriserna. Som synes av denna sammanställning företogos omedelbart efter maximipriserna upphävande å ett flertal orter synnerligen kraftiga förhöjningar av mjölkpriset, vilka emellertid å en del håll, till följd av den starka och i vissa fall väl organiserade oppositionen gentemot de enligt allmänhetens åsikt omotiverade förhöjningarna, snart måste avsevärt reduceras. Medelpriset för socialstyrelsens 44 ombudsorter utgjorde under månaden för den oskummade mjölken 48 öre och för den separerade 24 öre per liter mot resp. 47 och 23 öre under föregående månad. Vad beträffar smörpriset, så har det, på grund av den osäkerhet, som kännetecknat de under tiden närmast efter smörhandelns frigivande insända noteringarna, ej ansetts möjligt att meddela särskilda uppgifter för mejeri- och landssmör, utan har man måst nöja sig med att av samtliga insända noteringar framräkna ett för båda kvaliteterna gemensamt medelpris, vilket för redovisningsmånaden utgör 8·32 kr. per kg. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 13 varuslag, däribland kaffe och socker ävensom mjöl och vissa brödsorter. I fråga om sistnämnda varuslag torde böra framhållas, att de förhöjningar i priset å sötlimpa, som kunnat konstateras å vissa sydsvenska ombudsorter, tydligen stå i samband med rågsiktningsförbudets upphävande den 5 april. Under redovisnings-

Medelpris å 44 orter.

Varuslag	Kvantitet	April 1919	Mars 1919	April 1918	April 1914	Höjning (+) eller sänkning (—) från april 1914 till april 1919	Höjning (+) eller sänkning (—) från april 1918 till april 1919
		öre	öre	öre	öre	%	%
Mjölk: oskummad	l.	48	47	36	14	+ 242·9	+ 33·3
handskummad	»	—	—	23	8	—	—
separerad	»	24	23	18	6	+ 300·0	+ 33·3
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	832	725	535	229	+ 263·3	+ 55·5
mat- (lands-)	»	832	723	480	210	+ 296·2	+ 73·3
Margarin, växt-	»	475	474	—	138	+ 244·2	—
Ägg, färska	tjog	516	610	463	125	+ 312·8	+ 11·4
Potatis: gammal	5 l.	101	100	59	28	+ 260·7	+ 71·2
»	hl.	2008	2198	1100	—	—	+ 82·1
Ärter, gula	kg.	81	80	—	30	+ 170·0	—
Bruna bönor	»	250	250	—	46	+ 443·5	—
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	[1]) 73	[1]) 73	[1]) 42	31	+ 135·5	+ 73·8
råg-, svenskt, bästa sort	»	56	56	36	21	+ 166·7	+ 55·6
rågsikt-, svenskt, bästa sort	»	73	—	—	26	+ 180·8	—
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	101	101	79	36	+ 180·6	+ 27·8
ris-, bästa sort svenska	»	82	91	68	39	+ 110·3	+ 20·6
Rågbröd:							
hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	»	92	91	69	41	+ 124·4	+ 33·3
mjukt: limpa, söt	»	94	94	73	38	+ 147·4	+ 28·8
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	»	63	63	47	30	+ 110·0	+ 34·0
Vetebröd:							
skorpor, runda, ordinära	»	229	225	177	75	+ 205·3	+ 29·4
mjukt, billigaste sort: bakat med vatten	»	116	115	84	43	+ 169·8	+ 38·1
mjukt, billigaste sort: » » mjölk	»	181	176	145	60	+ 201·7	+ 24·8
Nötkött, färskt: stek	»	591	590	523	120	+ 392·5	+ 13·0
soppkött	»	517	513	465	99	+ 422·2	+ 11·2
Kalvkött, stek: gödkalv	»	484	350	535	131	+ 269·5	— 9·5
spädkalv	»	310	250	353	72	+ 330·6	— 12·2
Fårkött: färskt, stek	»	671	666	589	136	+ 393·4	+ 13·9
salt, svenskt	»	588	590	436	118	+ 398·3	+ 34·9
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	679	717	329	129	+ 426·4	+ 106·4
salt, svenskt »	»	670	723	342	136	+ 392·6	+ 95·9
Sill, salt, prima	»	148	153	143	44	+ 236·4	+ 3·5
Kaffe (obränt), prima Santos	»	300	300	304	158	+ 89·9	— 1·3
Socker, bit-	»	132	132	95	64	+ 106·3	+ 38·9
Fotogen, Water White	l.	88	100	—	20	+ 340·0	—
Ved: björk-, osågad, hemkörd	famn	8000	7950	7440	2580	+ 210·0	+ 7·5
barr-, » »	»	6590	6570	6260	2060	+ 219·9	+ 5·3
Bränntorv	100 kg.	947	947	1104	204	+ 364·2	— 14·2
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	—	—	394	—	—
engelska hushålls-(fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	227	—	—
Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	157	—	—
engelsk kamin- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	182	—	—

[1]) 75 %-utmalning.

månaden har däremot *prissänkning* konstaterats för 15 varuslag, bland vilka särskilt märkas färska ägg, varå medelpriset sedan föregående månad nedgått från 6·10 kr. till 5·16 kr. per tjog, vidare fläsk, såväl färskt som salt, samt slutligen fotogen, som under månaden betingat ett genomsnittspris av 88 öre per liter mot 1·00 kr. under mars.

Kreaturspriserna beräknade såsom ett medeltal för Stockholm, Malmö och Göteborg finnas publicerade i tabellen å sid. 502—503. Som huvudresultat av denna tabell framgår, att för i stort sett samtliga kvaliteter av nötkreatur och får en prisstegring ägt rum sedan föregående månad. Vad däremot svinpriserna beträffar, så förete dessa i jämförelse med marspriserna en synnerligen stark nedgång.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar under kristiden. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med april 1919, meddelas nedanstående indexserier, vilka utarbetats på sätt förut finnes angivet i dessa meddelanden (årg. 1919, sid. 401—404).

	Juli 1914	1:a kvartalet 1916	2:a kvartalet 1916	3:e kvartalet 1916	4:e kvartalet 1916	1:a kvartalet 1917	2:a kvartalet 1917	3:e kvartalet 1917	4:e kvartalet 1917	1:a kvartalet 1918	2:a kvartalet 1918	3:e kvartalet 1918	4:e kvartalet 1918	1:a kvartalet 1919	Mars 1919	April 1919
Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	143	148	162	175	190	197	208	235	268	305	330	373	364	358	359
»Vägda» medeltal	100	130	134	142	152	166	175	181	201	227	255	277	320	335	331	337

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle, vilken under 1919 års första kvartal befunnit sig i oavbrutet sjunkande, under april åter visat en uppåtgående tendens, och utgjorde prisstegringen från juli 1914 till april 1919 237 % mot 231 % under mars. Den sålunda konstaterade uppgången står givetvis i samband med de förut omnämnda vid statsregleringens upphävande för vissa varuslag inträffade prisstegringarna och torde av senare erhållna prisuppgifter att döma blott vara av tillfällig natur. I fråga om livsmedelskostnaderna å *olika orter* i riket hänvisas till tabellerna å sid. 498—499. I den första av dessa tabeller lämnas för de olika orterna en redogörelse för stegringen av ovannämnda utgiftsposter från juli 1914 till olika tidpunkter under kristiden, medan i tabellen å sid. 499 en jämförelse anställts mellan storleken av dessa utgifter å de olika ombudsorterna och det för riket i dess helhet beräknade medeltalet, som härvid satts = 100.

Det må emellertid noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte n:r 4 av Sociala

Meddelanden (sid. 405 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 april 1919 till c:a 165 %.

Tillgången av livsförnödenheter å olika orter i riket under april månad åskådliggöres genom den å sid. 505 meddelade tabellen. En granskning härav giver vid handen, att vad beträffar *ägg* och *salt sill* ävensom *ved* tillgången icke betecknats såsom otillräcklig å någon enda rapportort. Även å *kött*, *fläsk*, *färsk fisk* och *fotogen* synes tillgången inom flertalet ombudsorter hava motsvarat efterfrågan. Med avseende å *mjölk*tillförseln har ej någon mera betydande förändring kunnat konstateras sedan föregående månad. Sålunda har liksom under mars tillgången rapporterats tillräcklig å 10 ombudsorter. Däremot har tillförseln av *smör* och *ost* efter maximiprisernas upphävande för dessa varuslag under redovisningsmånadens senare del väsentligt förbättrats, även om tillgången varit så knapp att den fortfarande måst betecknas såsom otillräcklig. Flera ombud anmärka emellertid, att tillgången å margarin under månaden varit fullt tillräcklig. Rörande tillgången av *potatis* hava inga uppgifter infordrats från ombuden, sedan ifrågavarande varuslag hösten 1918 lades under statlig ransonering.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1914—1919 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.

Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915		1916		1917		1918		1919	
	Juli	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta kvar-talet	April[1]
Stockholm	100	106	119	128	133	147	169	188	253	319	352	352
Södertälje	100	108	119	130	134	147	168	189	246	306	337	343
Uppsala	100	109	120	131	136	150	177	197	250	312	348	353
Nyköping	100	105	117	124	131	146	173	190	243	296	343	345
Eskilstuna	100	106	118	124	128	144	171	195	243	294	334	342
Linköping	100	106	121	129	134	150	177	196	242	299	341	344
Norrköping	100	106	118	126	130	144	167	189	239	292	333	341
Motala	100	106	122	131	138	155	180	203	251	311	350	352
Jönköping	100	104	117	126	133	146	172	195	245	297	333	341
Växjö	100	104	118	124	132	147	167	185	231	287	323	327
Kalmar	100	104	117	127	131	145	169	194	237	289	326	323
Västervik	100	103	113	121	131	145	169	186	236	288	317	319
Visby	100	104	113	121	127	140	162	179	223	273	311	312
Karlskrona	100	106	121	129	134	146	169	189	236	282	323	324
Kristianstad	100	108	121	135	138	149	173	198	254	306	335	342
Malmö	100	106	119	131	144	148	174	203	259	308	342	335
Lund	100	105	121	130	133	148	173	205	259	305	337	329
Landskrona	100	108	122	133	138	152	177	208	259	308	345	349
Hälsingborg	100	105	118	129	134	146	172	201	260	306	340	341
Ystad	100	105	119	130	135	146	171	197	255	303	336	331
Halmstad	100	106	120	129	134	146	169	192	244	301	331	329
Göteborg	100	104	121	129	135	151	176	203	264	312	352	360
Lysekil	100	103	113	122	129	142	166	188	235	284	320	325
Vänersborg	100	104	117	126	135	149	172	194	246	303	346	346
Borås	100	107	121	130	136	150	173	196	247	298	334	344
Tidaholm	100	104	118	127	136	149	167	187	234	290	331	326
Karlstad	100	108	119	126	123	148	171	192	245	302	341	349
Örebro	100	107	119	128	133	148	173	192	239	295	331	338
Kopparberg	100	105	116	123	131	147	169	189	240	295	337	338
Västerås	100	105	117	127	134	150	173	194	244	302	345	354
Falun	100	105	114	125	131	146	171	190	239	300	343	342
Domnarvet o. Borlänge	100	105	117	128	134	150	177	199	247	314	354	359
Ludvika	100	104	115	123	130	148	170	194	247	303	345	348
Gävle	100	107	116	125	132	148	173	191	244	302	341	341
Söderhamn	100	107	119	126	133	149	177	193	252	310	347	353
Sundsvall: staden	100	105	114	125	135	153	172	197	251	313	347	349
sågverksdistriktet	100	104	111	123	132	153	176	199	246	313	344	341
Nyland	100	104	110	117	128	148	170	190	229	296	324	324
Östersund	100	105	113	123	128	149	168	190	243	299	331	320
Umeå	100	104	112	122	130	147	173	195	235	294	332	329
Luleå	100	105	114	122	128	148	173	199	246	309	340	334
Boden	100	107	118	124	132	150	174	203	252	316	352	346
Malmberget o. Gällivare	100	105	111	114	122	135	157	184	230	298	337	329
Kiruna	100	104	109	116	121	135	155	183	230	295	332	326
Samtliga orter	**100**	**105**	**117**	**126**	**132**	**147**	**170**	**191**	**241**	**299**	**335**	**337**

[1] Preliminära siffror.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1913—1919 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.

Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter (»riksmedeltalet») = 100

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918				1919
						1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet	4:de kvartalet	1:sta kvartalet
Stockholm	111	111	113	111	109	113	120	121	117	117
Södertälje	103	105	105	104	101	105	104	105	106	103
Uppsala	100	101	102	101	102	101	102	102	103	102
Nyköping	97	97	97	97	98	98	98	95	98	100
Eskilstuna	99	101	101	99	102	102	102	98	100	101
Linköping	97	97	100	99	100	98	97	96	99	99
Norrköping	100	102	104	101	102	102	102	99	102	102
Motala	92	93	96	97	98	96	96	95	97	96
Jönköping	99	97	97	97	98	98	99	96	97	96
Växjö	95	94	95	96	93	90	92	91	92	92
Kalmar	97	95	97	95	97	95	93	93	93	93
Västervik	97	96	95	97	97	96	96	95	95	93
Visby	100	99	97	97	95	93	93	91	93	93
Karlskrona	99	99	101	99	97	97	96	93	93	95
Kristianstad	94	94	98	95	95	97	97	95	94	92
Malmö	100	100	103	105	105	108	107	104	103	102
Lund	97	97	99	97	101	104	102	99	98	97
Landskrona	97	95	99	99	101	102	101	99	97	98
Hälsingborg	96	95	97	96	99	104	103	99	98	97
Ystad	97	95	98	96	97	102	100	97	96	95
Halmstad	99	97	99	97	96	96	99	97	97	95
Göteborg	102	100	105	105	107	112	112	107	106	108
Lysekil	102	101	100	101	101	102	100	98	99	99
Vänersborg	99	97	98	100	99	100	99	99	99	101
Borås	97	97	100	100	99	99	100	96	98	97
Tidaholm	94	94	96	97	93	91	93	92	92	94
Karlstad	101	101	100	101	100	101	101	100	101	101
Örebro	100	100	101	100	100	98	98	97	99	98
Kopparberg	96	95	95	96	96	97	96	94	97	98
Västerås	98	98	99	100	100	99	100	99	100	101
Falun	101	100	100	100	101	100	100	101	102	103
Domnarvet och Borlänge	94	94	96	97	98	98	96	99	100	100
Ludvika	98	97	96	98	99	101	100	99	101	101
Gävle	102	102	101	102	102	102	103	102	102	103
Söderhamn	100	101	101	101	102	104	104	103	103	103
Sundsvall: staden	110	108	106	111	110	113	111	111	113	111
sågverksdistriktet	104	102	99	105	107	104	106	108	108	106
Nyland	106	105	98	104	104	100	99	105	103	102
Östersund	109	108	106	109	108	111	108	110	108	108
Umeå	105	103	99	102	104	100	99	99	102	101
Luleå	104	104	102	104	108	107	106	110	107	106
Boden	102	103	102	103	107	106	107	109	107	107
Malmberget och Gällivare	110	111	103	103	105	105	107	111	111	112
Kiruna	113	110	104	104	105	106	108	112	110	111
Samtliga orter	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Livsmedelspriser å olika orter

Medelpris per år (1908—1918) och per månad

Obs.! Siffrorna för åren 1908—1909 angiva medelpris för 28 orter, för

	Varuslag	Kvantitet	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	14	14	14	14	14	15	16
2	handskummad	»	7	7	7	7	8	8	8	9
3	separerad	»	—	—	5	5	6	6	6	7
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	226	220	222	228	237	236	239	292
5	mat- (lands-)	»	204	198	200	205	214	218	218	260
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	150	151	156	164	162	197
7	halvfet, »	»	119	116	114	111	115	121	119	149
8	skummjölks-, »	»	—	—	49	48	51	58	60	82
9	Margarin: högsta kvalitet	»	164	159	169	152	157	—	—	—
10	lägsta »	»	119	116	125	116	122	—	—	—
11	växtmargarin	»	—	—	—	126	132	135	144	170
12	Ägg: svenska, färska	tjog	148	151	149	149	161	159	171	198
13	» konserverade	»			134	128	139	137	151	169
14	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—
15	»	5 l.	32	28	27	29	32	28	30	36
16	färsk	»			76	48	49	46	80	87
17	Ärter, gula	kg.	30	28	29	29	30	31	35	57
18	Bruna bönor	»	42	41	46	47	53	48	49	75
19	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [9])	»	31	33	32	30	31	31	33	40
20	råg-, » » »	»	23	22	20	20	22	22	23	32
21	rågsikt-, » » »	»	29	28	26	25	27	27	29	39
22	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1]) 33	[1]) 33	34	32	36	36	42	52
23	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	[2]) 59	[2]) 60	39	39	40	41	41	46
24	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	41	40	40	39	41	41	43	54
25	mjukt, limpa, söt	»	39	39	39	37	38	38	40	48
26	» » sur	»	28	28	28	27	29	30	31	38
27	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära [10])	»	73	74	76	74	76	76	78	88
28	mjukt, billigaste sort bakat med vatten [10])	»	51	53	45	44	45	43	46	53
29	» » mjölk [10])	»			61	60	61	60	61	67
30	Nötkött, färskt: stek	»	109	104	98	96	111	122	116	140
31	soppkött	»	91	85	78	78	91	100	95	119
32	Kalvkött, stek: gödkalv	»	122	120	117	116	123	131	130	154
33	spädkalv	»	66	63	60	58	65	72	70	87
34	Fårkött: färskt, stek	»	125	121	118	115	124	133	130	158
35	salt, svenskt	»	—	—	103	102	105	114	118	139
36	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	119	121	140
37	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	114	121	129	120	123	133	129	191
38	salt, svenskt »	»	121	127	138	129	129	140	137	198
39	» amerikanskt	»	121	128	149	139	136	—	—	—
40	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	75	76	80
41	gädda	»	—	—	—	—	—	108	110	117
	sill	»	28	28	31	31	32	34	35	45
43	strömming	»	37	37	36	36	36	38	39	43
44	torsk	»	—	—	—	—	—	55	57	62
45	rödspotta (»spätta»)	»	81	79	80	79	77	79	81	89
46	salt: sill, prima	»	38	37	[5]) 39	[5]) 39	[5]) 41	[5]) 45	45	57
47	strömming	»	25	23	23	25	25	30	31	36
48	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	60	61	54	51	52	56	58	72
49	» » » rundskuren	»			—	—	—	76	77	91
50	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4]) 116	[4]) 115	125	155	176	170	159	161
51	Socker, bit-	»	66	67	71	69	72	67	65	66
52	Salt (matsalt)	»	—	—	—	—	—	—	10	10
53	Svagdricka	l.	—	—	6	6	6	6	6	7
54	Fotogen, Water White	»	[5]) 18	[5]) 18	17	15	17	20	21	23
55	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn	2680	2520	2280	2280	2360	2560	2630	2890
56	barr- 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	2140	2020	1810	1810	1880	2040	2110	2310
57	Bränntorv	100 kg.	[6]) 80	[6]) 74	187	185	187	196	220	290
58	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	388	376	373	373	397	401	411	531
59	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	234	242	367
60	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	139	134	130	132	155	165	157	211
61	eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	159	156	177	189	190	248

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — [3]) Upp- [6]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — [6]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. — [7]) Upp- två orter. — [8]) Uppgifterna avse för aug. och sept. 1918 en ort, för okt. två, för nov. fyra samt för dec. fem regleringen av brödsäd rena vetebrödstyper utan inblandning av rågmjöl ej saluföras, avse de meddelade pri- [11]) Preliminära siffror. — × Maximipris. — ×× Eljest fastställda pris. — (Maximipris har varit rådande å 24 febr. 1919, å *potatis* från den 16 april, å *gula ärter* från den 27 mars, å *gryn* från förra delen av april, till den 17 april 1919, å *smör* sedan slutet av år 1916 till den 17 april 1919, å *ost* från den 21 aug. 1917 kastat statsreglering under tiden dec. 1917—19 jan. 1919.)

(april 1918—april 1919) för samtliga orter.

åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1913—1919 för 44 orter.

1916	1917	1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	Jan. 1919	Febr. 1919	Mars 1919	April[11]) 1919	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
19	25	× 38	× 36	× 36	× 37	× 38	× 38	× 39	× 39	× 46	× 46	× 47	× 47	× 47	48	1
10	15	× 24	× 23	× 22	× 23	× 23	× 24	× 25	× 24	× 29	× 29	—	—	—	—	2
8	12	× 19	× 18	× 18	× 18	× 18	× 19	× 19	× 20	× 23	× 23	× 23	× 23	× 23	24	3
×× 310	× 401	× 587	× 535	× 535	× 535	× 536	× 540	× 588	× 724	× 725	× 726	× 725	× 725	× 725	832	4
295	× 358	× 546	× 480	× 480	× 480	× 480	× 480	× 540	× 722	× 724	× 723	× 724	× 724	× 723	832	5
257	× 305	× 372	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 460	× 515	× 515	× 515	× 515	× 516	× 516	6
191	× 234	× 332	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 410	× 485	× 485	× 485	× 485	× 486	× 485	7
127	× 167	× 220	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 260	× 335	× 335	× 335	× 335	× 335	× 335	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
216	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	× 474	× 474	× 475	11
287	343	725	463	632	681	741	736	795	904	1006	1121	1126	812	610	516	12
204	307	615	413 [7])	478	[7]) 546	[7]) 490	[7]) 600	—	[7]) 856	949	1049	1061	755	[7]) 623	[7])547	13
526	× 955	× 1200	× 1100	× 1166	× 932	× 988	—	—	× 1655	× 1581	× 1816	× 1781	× 1936	× 2198	× 2003	14
33	× 58	× 68	× 58	× 59	× 57	× 60	—	× 92	× 82	× 85	× 90	× 92	× 97	× 100	× 101	15
76	146	237	—	—	—	342	132	—	—	—	—	—	—	—	—	16
55	× 63	× 66	—	× 58	× 61	× 61	× 62	× 62	× 63	× 80	× 81	× 81	× 81	× 80	× 81	17
111	199	× 173	—	—	× 144	× 143	× 142	× 142	× 141	× 250	× 250	× 250	× 250	× 250	× 250	18
×× 38	× 42	× 50	× 42	× 42	× 42	× 42	× 43	× 43	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	73	19
×× 29	× 36	× 41	× 36	× 37	× 37	× 37	× 37	× 37	× 56	× 56	× 56	× 56	× 56	× 56	56	20
×× 34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	21
50	× 68	× 82	× 79	× 79	× 79	× 79	× 79	× 80	× 80	× 100	× 100	× 101	× 101	× 101	× 101	22
52	× 75	× 73	× 68	× 67	× 67	× 72	× 71	—	—	× 72	× 90	× 90	× 90	× 91	× 82	23
53	× 62	× 73	× 69	× 69	× 70	× 68	× 68	× 69	× 88	× 88	× 90	× 91	× 90	91	92	24
49	× 60	× 75	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	× 74	× 89	× 90	× 92	× 92	× 93	94	94	25
38	× 45	× 49	× 47	× 47	× 48	× 46	× 46	× 46	× 59	× 59	× 61	× 62	× 62	63	63	26
90	× 117	× 180	× 180	× 180	× 180	× 181	× 182	× 182	× 205	× 208	× 228	× 228	× 226	225	229	27
54	× 68	× 88	× 84	× 85	× 85	× 84	× 85	× 84	× 102	× 104	× 114	× 114	× 115	115	116	28
66	× 83	× 144	× 145	× 146	× 145	× 145	× 145	× 145	× 166	× 168	× 174	× 175	× 176	176	181	29
198	219	567	523	634	662	674	680	682	676	646	633	634	596	590	591	30
169	198	507	465	567	594	603	604	610	608	578	563	562	523	513	517	31
203	× 215	546	535	633	658	659	676	702	704	× 516	× 350	× 350	× 350	× 350	484	32
122	× 148	357	353	403	413	420	433	453	463	× 350	× 250	× 250	× 250	× 250	310	33
215	258	626	589	684	712	710	717	727	726	707	701	705	666	666	671	34
194	241	546	436	542	676	618	606	644	669	657	654	653	606	590	588	35
184	261	509	392	—	—	—	[8]) 592	[8]) 592	[8]) 579	[8]) 597	675	697	660	580	595	36
233	× 270	× 388	× 329	× 331	× 331	× 406	× 430	× 434	× 458	× 527	× 538	× 621	691	717	679	37
246	× 287	× 404	× 341	× 341	× 343	× 432	× 446	× 449	× 482	× 544	× 549	× 629	704	723	670	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39
99	122	211	179	183	195	212	222	246	250	260	260	241	240	238	210	40
149	188	317	268	279	307	323	335	354	373	381	391	393	382	377	316	41
68	91	149	108	166	161	169	170	205	209	168	166	99	70	69	106	42
56	65	123	97	109	122	114	120	138	157	172	165	134	112	114	125	43
82	111	196	168	186	196	192	202	224	248	232	229	214	190	191	172	44
123	167	295	259	265	275	280	317	357	365	354	356	299	284	298	253	45
97	105	145	143	136	132	133	136	144	151	158	160	156	153	153	148	46
61	73	100	88	83	83	92	97	115	126	126	125	127	118	110	119	47
111	152	293	255	265	279	304	327	332	355	355	345	324	289	293	263	48
139	191	343	283	308	311	357	358	417	450	423	425	—	406	396	308	49
209	× 315	× 307	× 304	× 304	× 304	× 312	× 312	× 313	× 313	× 312	× 300	× 300	× 300	× 300	× 300	50
×× 68	× 70	× 92	× 95	× 96	× 96	× 96	× 97	× 97	× 97	× 97	× 97	× 131	× 132	× 132	× 132	51
13	19	31	29	29	30	31	32	32	33	33	34	34	34	34	33	52
8	10	14	14	13	14	14	15	15	15	16	16	15	15	16	16	53
27	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	×× 101	×× 111	113	100	88	54
3810	5520	7850	7460	7550	7690	7950	8090	8210	8270	8300	8360	8240	8090	7950	8000	55
3060	4500	6620	6280	6370	6420	6720	6880	6960	7020	7070	7030	6880	6740	6570	6590	56
385	670	1035	1104	1010	976	1056	986	923	980	1028	1017	1046	971	947	947	57
717	803	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58
543	707	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59
292	413	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
339	521	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61

gifterna för åren 1910—1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — gifterna avse för maj 1918 fyra, för juni tre, för juli och aug. två, för okt. fyra samt för mars 1919 sex oeh för april orter. — [9]) Uppgifterna avse 1917—april 1919 75 % utmalning. — [10]) Å de orter, där i samband med den statliga serna från och med febr. 1917 sådana brödslag, som närmast motsvara de i varulistan angivna kvaliteterna. — *socker* sedan den 1 juli 1916, å *mjöl* sedan den 27 nov. 1916, å *bröd* från den 4 jan. 1917 till den å *kaffe* fr. o. m. febr. 1917, å *kalvkött* under tiden 19 maj—17 sept. 1917 samt fr. o. m. den 22 nov. 1918 till den 23 april 1919 och å *mjölk* från den 19 mars 1918 till den 17 april 1919. *Fläsk* kan anses hava varit under-

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1908—1918) och per månad

Kreatursslag	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917
Kor:	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
Extra prima[1]	54	46	47	50	57	61	61	94	—	119
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	46	40	41	42	49	55	53	77	100	106
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	43	36	37	36	43	50	48	71	91	95
» 3. Mindre feta[2]	35	27	28	25	34	41	36	53	76	76
Kvigor (och stutar):										
Extra prima[3]	59	52	55	58	63	66	66	93	115	129
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	52	45	44	46	54	60	58	80	105	117
» 2. Mindre feta	44	36	36	36	44	50	47	65	87	91
Tjurar:										
Extra prima[4]	56	46	49	55	62	65	63	90	—	122
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	48	42	43	46	56	62	58	82	105	112
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	44	38	40	43	52	58	54	76	100	103
» 3. Mindre köttiga[5]	39	32	33	33	43	50	44	60	89	86
Oxar:										
Extra prima[6]	58	—	47	50	58	63	61	92	—	126
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	49	43	43	44	52	57	54	78	104	115
» 2. Mindre feta[7]	43	34	36	38	44	48	45	66	89	92
Kalvar:										
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[8]	63	60	61	60	68	78	67	87	105	104
» (70—90 »)[8]	56	55	55	52	60	67	62	79	99	96
Skummjölkskalvar	41	39	40	41	48	57	49	69	85	83
Får:										
Yngre, feta[9]	52	50	51	51	58	58	55	70	92	113
Äldre, » [9]	46	45	45	42	48	58	47	62	83	101
Svin:										
Slakterisvin (75—100 kg.)	56	69	77	64	78	82	74	129	168	167
Rena, större svin (100—170 kg.)	55	68	78	62	71	81	71	131	164	157
Suggor	46	58	67	53	60	68	58	122	151	160

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för okt. 1917—april 1918 endast Malmö och Malmö. — [2]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för april 1918 endast Malmö endast Malmö och för maj 1918—april 1919 Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna för åren 1912—endast Stockholm och Malmö. — [7]) Uppgifterna avse för maj och juni 1918 Stockholm och Göteborg.

priser

vande vikt)

Göteborg 1908—april 1919.

(april 1918—april 1919) för alla tre orterna.

1918	April 1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	Jan. 1919	Febr. 1919	Mars 1919	April 1919
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
309	296	360	347	362	358	368	365	343	350	336	332	321	326
262	247	304	290	296	299	311	310	299	294	284	273	269	270
238	226	275	261	264	259	274	272	257	251	242	236	235	238
184	190	231	213	206	201	214	207	194	186	177	169	168	171
339	330	389	381	392	398	399	400	376	376	363	353	344	351
289	273	335	329	303	342	345	346	330	322	315	299	290	296
231	227	284	267	262	259	273	272	254	244	237	225	224	230
315	308	375	362	354	355	373	372	344	340	328	314	308	305
278	267	330	317	320	319	324	327	312	302	292	276	265	266
259	247	310	297	300	293	302	307	292	281	268	252	245	247
218	219	282	252	246	245	254	252	236	222	213	202	201	203
342	325	394	385	400	395	406	400	394	393	361	—	336	337
296	270	334	337	341	342	347	342	337	334	322	302	292	294
230	219	267	251	264	273	279	258	271	240	252	229	228	232
299	274	354	295	282	288	348	363	363	—	—	—	—	288
281	313	312	269	244	250	315	325	287	213	213	213	213	219
243	226	297	274	273	278	305	311	281	198	198	197	193	228
299	282	345	329	340	337	339	349	342	342	333	295	310	320
278	258	323	303	313	318	321	324	318	325	322	277	282	290
220	187	188	192	227	241	241	262	304	301	381	437	456	382
172	153	153	155	179	186	186	202	227	227	323	428	448	369
221	187	188	192	226	241	241	263	306	306	372	396	402	327

samt för maj 1918—april 1919 Stockholm och Malmö. — [3]) Uppgifterna för åren 1912—1917 avse Stockholm samt för maj 1918—april 1919 Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för år 1911 samt för april 1918 avse 1917 samt för april—aug. 1918 avse Stockholm och Malmö. — [6]) Uppgifterna avse 1918—april 1919 — [8]) Uppgifterna avse endast Malmö. — [9]) Uppgifterna för åren 1908—1909 avse endast Göteborg.

Mjölkpriser

(öre per liter)

å olika orter i riket under april månad 1919.

	Oskummad mjölk						Separerad mjölk					
	30/3—5/4	6/4—12/4	13/4—19/4	20/4—26/4	27/4—3/5	April 1919	30/5—5/4	6/4—12/4	13/4—19/4	20/4—26/4	27/4—3/5	April 1919
Stockholm	58	58	58	65	65	61	—	—	—	—	—	—
Södertälje	50	50	50	60	60	54	26	26	26	28	28	27
Uppsala	51	51	51	61	61	55	25	25	25	29	29	27
Nyköping	48	48	48	48	48	48	24	24	24	24	24	24
Eskilstuna	46	46	46	46	46	46	23	23	23	23	23	23
Linköping	48	48	48	48	48	48	24	24	24	24	24	24
Norrköping	50	50	50	50	50	50	25	25	25	25	25	25
Motala	45	45	45	45	45	45	23	23	23	23	23	23
Jönköping	43	43	43	43	43	43	29	29	29	29	29	29
Växjö	41	41	41	41	41	41	20	20	20	20	20	20
Kalmar	41	41	41	41	41	41	23	23	23	25	25	24
Västervik	41	41	41	41	41	41	20	20	20	20	20	20
Visby	43	43	43	43	43	43	21	21	21	21	21	21
Karlskrona	44	44	44	44	44	44	22	22	22	22	22	22
Kristianstad	42	42	50	42	42	44	21	21	25	21	21	22
Malmö	44	44	44	44	44	44	23	23	23	23	23	23
Lund	42	42	42	42	42	42	21	21	21	21	21	21
Landskrona	42	42	42	42	42	42	21	21	21	21	21	21
Hälsingborg	42	42	42	42	42	42	21	21	21	21	21	21
Ystad	40	40	40	40	40	40	20	20	20	20	20	20
Halmstad	40	40	40	52	40	42	21	21	21	26	21	22
Göteborg	55	55	55	60	64	58	28	28	28	28	28	28
Lysekil	48	48	48	60	60	53	25	25	25	25	25	25
Vänersborg	50	50	50	50	50	50	30	30	30	30	30	30
Borås	46	46	46	60	60	52	23	23	23	30	30	26
Tidaholm	42	42	42	42	42	42	21	21	21	21	21	21
Karlstad	46	46	46	60	60	52	23	23	23	28	28	25
Örebro	48	49	49	49	49	49	24	24	24	24	24	24
Kopparberg	46	46	46	46	46	46	23	23	23	23	23	23
Västerås	50	50	50	60	57	53	25	25	25	28	25	26
Falun	48	48	48	48	48	48	24	24	24	24	24	24
Domnarvet o. Borlänge	45	45	45	45	45	45	22	22	22	22	22	22
Ludvika	50	50	50	64	58	54	30	30	30	32	30	30
Gävle	51	51	51	55	55	53	25	25	25	25	25	25
Söderhamn	47	55	55	55	55	53	20	25	25	25	25	24
Sundsvall: staden	60	60	60	60	60	60	27	27	27	27	27	27
sågverksdistr.	51	51	51	51	51	51	25	25	25	25	25	25
Nyland	46	46	46	46	46	46	23	23	23	23	23	23
Östersund	50	50	50	50	50	50	25	25	25	25	25	25
Umeå	46	46	46	46	46	46	23	23	23	23	23	23
Luleå	46	46	46	46	46	46	23	23	23	23	23	23
Boden	46	46	46	46	46	46	23	23	23	23	23	23
Malmberget o. Gällivare	58	58	58	58	58	58	—	—	—	—	—	—
Kiruna	60	60	60	60	60	60	—	—	—	—	—	—
Samtliga orter	**47**	**47**	**47**	**50**	**50**	**48**	**24**	**24**	**24**	**24**	**24**	**24**

Uppgifter rörande tillgången av vissa viktigare livsförnödenheter å olika orter i riket under *april* månad 1919.

(○ = god. ◑ = tillräcklig. ● = otillräcklig.)

	Mjölk	Smör	Ost	Ägg	* Potatis	Kött	Fläsk	Sill, salt	Fisk, färsk	Fotogen	Ved	Kol	Koks
Stockholm	●	●	●	○	—	◑	◑	◑	[2]◑	◑	◑	●	◑
Södertälje	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Uppsala	●	●	●	[1]◑	—	◑	◑	○	◑	◑	◑	●	●
Nyköping	●	●	●	○	—	○	[1]◑	○	○	◑	○	●	●
Eskilstuna	●	●	[1]◑	○	—	○	○	○	◑	◑	○	◑	◑
Linköping	◑	●	●	◑	—	○	○	○	◑	○	○	●	◑
Norrköping	●	●	●	◑	—	◑	●	○	◑	◑	○	◑	◑
Motala	◑	●	●	○	—	○	○	○	◑	◑	○	●	◑
Jönköping	●	●	●	○	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Växjö	●	●	●	◑	—	◑	◑	○	○	◑	○	●	●
Kalmar	●	●	●	○	—	○	○	○	◑	◑	○	●	●
Västervik	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Visby	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Karlskrona	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Kristianstad	◑	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Malmö	◑	[1]◑	[1]◑	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	◑	◑
Lund	○	●	●	○	—	○	○	○	◑	○	○	●	●
Landskrona	◑	●	●	◑	—	○	○	◑	○	◑	○	◑	◑
Hälsingborg	◑	●	●	◑	—	◑	◑	○	○	○	○	◑	◑
Ystad	●	●	●	◑	—	○	○	○	◑	○	○	●	●
Halmstad	◑	●	●	○	—	○	○	◑	[2]◑	◑	○	●	◑
Göteborg	●	●	●	○	—	○	○	○	○	◑	◑	◑	◑
Lysekil	●	●	●	◑	—	●	●	◑	◑	●	◑	●	●
Vänersborg	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	◑
Borås	●	●	●	◑	—	◑	◑	○	○	◑	◑	◑	◑
Tidaholm	●	●	●	◑	—	●	●	◑	◑	◑	○	●	●
Karlstad	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	○	○	●	●
Örebro	●	●	●	○	—	◑	○	◑	○	◑	○	●	●
Kopparberg	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	◑
Västerås	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑
Falun och Domnarvet	●	●	●	◑	—	◑	◑	○	◑	◑	◑	◑	◑
Ludvika	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	●	○	●	●
Gävle	●	●	●	○	—	○	◑	○	◑	◑	○	●	●
Söderhamn	●	●	●	○	—	○	◑	○	●	◑	◑	●	●
Sundsvall	●	●	●	◑	—	◑	◑	○	●	◑	◑	●	●
Nyland	●	●	●	○	—	○	●	○	●	○	○	●	●
Östersund	●	●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Umeå	◑	●	●	○	—	◑	◑	○	●	◑	○	◑	◑
Luleå och Boden	◑	●	●	○	—	◑	◑	◑	●	◑	◑	◑	◑
Malmberget och Gällivare	●	[1]●	●	◑	—	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑
Kiruna	●	●	●	◑	—	●	●	◑	◑	◑	◑	●	●

* Då detta varuslag var lagt under statlig ransonering, lämnas av ombuden tillsvidare ej några uppgifter angående tillgången.

[1] Under månaden var tillgången omväxlande tillräcklig och otillräcklig.

[2] » » » » » god och tillräcklig.

Arbetsmarknaden under maj månad 1919.

På grund av säsongförhållandena har det allmänna läget å arbetsmarknaden under maj i någon mån förbättrats, särskilt under månadens senare del. Förbättringen har framför allt gjort sig gällande i de mellersta och södra delarna av landet men i ringare grad i Norrland. Ställningen måste likväl i stort sett alltjämt betecknas som mindre god men i förhållande till det tryckta industri- och affärsläget likväl förvånande gynnsam.

Den olikhet, som under de föregående månaderna framträtt mellan jordbrukets och industriens arbetsmarknad, i det att en viss brist på arbetskraft varit rådande å den förra, medan överflödet å den senare varit synnerligen starkt, har under maj utjämnats såtillvida, som jordbrukets behov av manlig arbetskraft nu var till fullo tillgodosett. Visserligen var efterfrågan å yngre drängar här och var större än tillgången, men å andra sidan kunde å många orter ej alla arbetare placeras, som sökte anställning som daglönare. Den lättnad, som sålunda inträtt å jordbrukets arbetsmarknad, torde till stor del förklaras därav, att den överflyttning av arbetskraft från städerna till landsbygden, som med hänsyn till den bristande arbetstillgången inom industrien under den närmast föregående tiden skett i oväntat ringa utsträckning, nu tagit större omfång. I Skåne synes återströmningen företrädesvis hava vänt sig till betfälten, där arbetsfolk ock utan svårighet kunde erhållas och, såsom det förefaller, lättare än under fjolåret. — Den brist å tjänarinnor inom jordbruket och för husligt arbete såväl i städerna som å landsbygden, som sedan längre tid varit synnerligen kännbar, har under maj om möjligt ytterligare ökats och har å sina ställen betecknats som krisartad. I de södra och västra gränsprovinserna skärpes bristen genom utvandring till grannländerna, särskilt till Norge, dit de unga kvinnorna lockas av anbud om fördelaktig anställning genom tidningsannonser och även genom kringresande värvare.

Den med säsongförhållandena sammanhängande förbättring, som kunnat förmärkas inom industrien, torde företrädesvis hava kommit grovarbetarna till godo. Många arbetslösa industriarbetare begåvo sig till torvmossarna i hopp om att där finna sysselsättning, som dock på grund av den ringa livaktigheten inom torvindustrien endast i begränsad omfattning kunde beredas. Mera avsevärd förbättring sedan föregående månad torde hava ägt rum blott beträffande textilindustrien och bagerinäringen, vilken sistnämnda nu syntes hava i stort sett övervunnit den depression, som förut framkallats av brödransoneringen. Arbetslösheten inom denna industri var dock ännu ej helt hävd. Bland industrier, där de dåliga konjunkturerna voro särskilt

kännbara, är skoindustrien att nämna, inom vilken driften i stor utsträckning låg nere. Ett antal arbetslösa skofabriksarbetare placerades vid Skogssällskapets statsarbeten.

Högsäsongens inverkan gjorde sig framförallt gällande inom byggnadsverksamheten, huvudsakligen beroende på igångsättande av reparationsarbeten. Arbetslösheten inom hithörande hantverksyrken gick därför starkt tillbaka, särskilt vad måleriarbetarna beträffar, vilka å många orter erhöllo full sysselsättning med iståndsättnings- och rustningsarbeten för säsongen.

Även transportverksamheten företedde stegrad livaktighet. I Göteborg var tillgången på arbete god för sjöfolk och mycket god för hamn- och stuveriarbetare, och jämväl i andra västkusthamnar ökades arbetstillfällena. På Östersjökusten var förbättringen mindre märkbar, och till Norrlandshamnarna syntes den ännu icke hava nått.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 99. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning.

		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Jord- och skogsbruk	1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
	1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
	1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
	1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
	1917	57	59	61	58	50	46	35	49	47	69	73	79
	1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
	1919	*122*	*95*	*90*	*69*	*67*	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrenar	1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
	1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
	1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
	1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
	1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
	1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
	1919	*192*	*181*	*157*	*126*	*109*	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga näringsgrenar	1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
	1913	153	138	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
	1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
	1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
	1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
	1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
	1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
	1919	*179*	*162*	*141*	*111*	*99*	—	—	—	—	—	—	—

Den relativa tillgången å arbetskraft var, enligt vad tablån utvisar, såväl *inom gruppen jord- och skogsbruk* som inom övriga näringsgrenar och följaktligen även inom näringslivet över huvud mindre än under närmast föregående månad och samma månad föregående år. Beträffande gruppen övriga näringsgrenar är nedgången sedan årets början högst betydande, men har häremot svarande förbättring av arbetsmarknaden ingalunda försiggått. Relationstalens sjunkande beror nämligen till stor del på det förhållandet, att de arbetssökande i allt större utsträckning underlåta att hänvända sig till arbetsförmedlingsanstalterna, sannolikt på grund av de försämrade möjligheterna att genom dem erhålla anställning. Vad maj beträffar, synes ten-

densen hava stegrats till följd av att arbetslöshetsunderstöden under månaden i en del fall upphört att utgå.

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av nedanstående tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·8	4·8	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·8	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·8	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·8
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	8·0	6·7	5·2	4·7	3·8	2·7	2·7	2·2	2·2	2·8	2·2
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	5·8	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4
1919	*7·3*	*7·8*	*7·6*	*7·0*	*7·3*	*5·3*	[1]4·7	—	—	—	—	—

Den sista tidpunkt, för vilken statistik härom föreligger, är, efter vad av tablån framgår, den 1 juli 1919.

Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden.

Statens arbetslöshetskommission.

Understödsverksamheten för arbetslösa. Under maj månad 1919 har understöd till arbetslösa enligt kungl. kungörelserna den 19 maj 1916 och 16 augusti 1918 utbetalats å följande orter med nedan angivna belopp:

	Summa kr.	Därav in natura, kr.		Summa kr.	Därav in natura, kr.
Stockholm	23 727	117	Kristianstad	699	—
Södertälje	728	—	Malmö	25 173	11 209
Uppsala	2 327	834	Hälsingborg	5 447	—
Nyköping	1 110	—	Landskrona	1 040	—
Oxelösund	552	552	Lund	7 237	—
Norrköping	45 907	—	Trälleborg	1 039	—
Linköping	115	115	Ystad	1 197	—
Mjölby	436	—	Burlövs s:n	1 313	—
Jönköping	44	—	Halmstad	2 123	—
Växjö	90	—	Göteborg	3 220	—
Västervik	2 066	—	Uddevalla	5 372	—
Kalmar	1 399	—	Västra Frölunda s:n	202	—
Karlskrona	4 893	171	Örgryte s:n	2 903	125

[1] Preliminär uppgift.

	Summa kr.	Därav in natura, kr.
Borås	11 655	—
Alingsås	2 906	—
Trollhättan	557	—
Berghem s:n	266	—
Fritsla s:n	1 811	—
Kinna s:n	184	—
Kinnarumma s:n	454	—
Sätila s:n	153	—
Toarp s:n	1 692	—
Torpa s:n	1 326	—
Tranemo s:n	135	—
Vänga s:n	17	17
Karlstad	1 359	—
Örebro	5 127	5 127
Västerås	56	—
Gävle	473	—
Arbrå s:n	467	—
Hille s:n	439	—
Säbrå s:n	148	—
Timrå s:n	4 435	—
Umeå	202	140
Luleå	645	516
Kiruna	493	—
Summa maj 1919	**175 359**	**18 923**
» april 1919	358 734[1]	33 509
» maj 1918	375 963	4 322

Anslag av 1919 års riksdag till arbetslöshetens bekämpande. I proposition n:r 300 till 1919 års riksdag hemställde Kungl. Maj:t, under hänvisning till en i propositionen anförd framställning från arbetslöshetskommissionen, vari en utförlig redogörelse lämnats för den å arbetsmarknaden efter krigets upphörande inträdda situationen,[2] att riksdagen för bekämpande av den arbetslöshet, som förefunnes eller kunde uppkomma, måtte bevilja dels å tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag å högst 8 miljoner kronor, dels ock på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag å högst 2 miljoner kronor. Denna hemställan blev ock av riksdagen bifallen.

Anslag för fortsatt bedrivande av Skogssällskapets statsarbeten. Då det belopp å 2 miljoner kronor, som av Kungl. Maj:t den 31 december 1918 av arbetslöshetsanslaget anvisats för fullföljande under år 1919 av Skogssällskapets statsarbeten[3], under juni månad syntes komma att förbrukas, hemställde arbetslöshetskommissionen i skrivelse den 12 juni, att Kungl. Maj:t för fortsatt bedrivande av ifrågavarande arbeten måtte anvisa ytterligare 4 miljoner kronor. Denna summa hade av arbetsdirektionen för statsarbetena beräknats under förutsättning, att sysselsättning skulle kunna beredas åt omkring 2 000 arbetslösa under tiden juni—september och omkring 1 500 under tiden oktober—december 1919. Den 19 juni beslöt Kungl. Maj:t att bevilja det begärda anslaget. På arbetslöshetskommissionens hemställan medgav Kungl. Maj:t samtidigt, att av det sålunda anvisade beloppet må utgå erforderliga medel för avslutande av arbetena med dels reglering av Krokån dels ock utförande av vägarbeten å Mästermyr på Gottland.

I sin framställning i ämnet framhöll arbetslöshetskommissionen, att läget å arbetsmarknaden, trots påtaglig förbättring under andra kvartalet 1919 i jämförelse med

[1] Skillnaden mellan denna och den i förra häftet publicerade summan beror på senare inkommen uppgift från Umeå å 215 kronor.
[2] Soc. Medd. 1919, sid. 315 ff.
[3] Soc. Medd. 1918, sid. 1261.

det föregående, alltjämt syntes motivera ett vidmakthållande av statsarbetenas verksamhet. Under år 1918, då dessa arbeten igångsattes, var krisen å arbetsmarknaden i huvudsak begränsad till textilindustrien med dess talrika kvinnliga arbetarstam, och på grund därav utgjordes ock de vid statsarbetena sysselsatta under nämnda år till övervägande del av kvinnor. I år är emellertid det motsatta förhållandet rådande, enär läget inom textilindustrien högst avsevärt förbättrats och efterfrågan å kvinnlig arbetskraft i allmänhet är stark, medan å andra sidan fredskrisen spritt sig över hela det svenska näringslivet, vilket så kännbart berörts, att en ytterligare skärpning av svårigheterna eller endast att förlängt dröjsmål med den allmänna och den handelspolitiska situationens uppklarande kan medföra beklagliga verkningar i arbetslöshetshänseende. På grund av dessa förhållanden och då statsarbetena genom sin elastiska organisation och vissa utvidgningsmöjligheter hava stor betydelse såsom en arbetsmarknadens krisberedskap, hemställde kommissionen, att anslaget måtte beviljas.

Folkhushållningskommissionen.

Verksamhetens avveckling. Sedan kriget avslutats, inträdde snart sådan stegring av livsmedelsimporten, att avvecklingen av de för folknäringens tryggande under kristiden vidtagna extraordinära åtgärderna kunde påbörjas. Redan den 19 januari 1919 upphörde den s. k. fläskregleringen. Under mars och april avvecklades fodermedelsregleringen och regleringen beträffande mjölk och mejeriprodukter med undantag för de kommunala mjölkransoneringarna å vissa orter, vilka dock successivt under våren och försommaren upphävts. Potatisregleringen slopades från och med den 5 maj och kaffe-regleringen med utgången av juni månad. Efter denna tidpunkt kvarstå av viktigare statliga restriktioner beträffande livsförnödenheter endast sockerregleringen (förordningen den 7 december 1917) samt brödsädsregleringen (förordningen den 22 juli 1918 i vad den avser råg och vete).

Jämväl sockerregleringen torde inom en nära framtid komma att avvecklas.[1] Vad spannmålsregleringen beträffar, är det däremot av flera skäl nödvändigt, att återgången till normala förhållanden å detta område sker successivt och efter en på förhand noga genomtänkt plan. Det grundläggande faktum, varpå spannmålsfrågans lösning måste byggas, är riksdagens beslut att garantera de svenska jordbrukarna vissa minimipriser för all vete- och rågspannmål, som hembjudes staten till inlösen före den 1 juni 1920. Efter hemställan av folkhushållningskommissionen, vilken det närmast ålåg att framlägga förslag till lösning av frågan, huru staten under konsumtionsåret 1919—1920 skulle kunna infria detta sitt löfte med nödig hänsyn till de mot varandra stridande intressen, som ur producent-, handels-, konsument- och statsfinansiella synpunkter kunde göras gällande, hade, som i »Sociala Meddelanden» förut omförmälts, av statsrådet och chefen för jordbruksdeparte-

[1] Sockerregleringen upphörde att gälla den 1 augusti.

mentet efter nådigt bemyndigande vissa sakkunniga tillkallats med uppdrag att verkställa utredning beträffande hithörande spörsmål samt, bland annat, såväl att framlägga förslag till lämplig anordning av spannmålshandeln under tiden för det garanterade minimipriset som ock att yttra sig över de åtgärder, som för den följande tiden vore erforderliga för att övergången till normala förhållanden skulle bliva tillräckligt smidig.[1]

I sitt den 30 april 1919 avgivna betänkande begränsa sig de sakkunniga till den egentliga brödsäden, vete och råg, då det förutsattes, att alla statliga åtgärder beträffande foderspannmål inom kort skulle bliva överflödiga. Såsom ovan framhållits, har ock denna del av spannmålsregleringen upphävts.

Beträffande tillgången å brödsäd under förbrukningsåret 1919—1920 ansågo sig de sakkunniga kunna antaga, att densamma skulle bliva så god, att ur tillgångssynpunkt någon konsumtionsreglering av spannmål och bröd under ifrågavarande period ej skulle bliva erforderlig, även om försiktigheten ansågs bjuda, att det definitiva beslutet om brödregleringens slopande uppskötes till en tidpunkt, då läget i dess helhet kunde klarare överblickas.

Frågan om spannmålsregleringens ordnande under den närmast kommande tiden vore sålunda reducerad till ett ekonomiskt problem. Vad ställningen under skördeåret 1919—1920 beträffar, kan, enligt de sakkunniga, med stor sannolikhet beräknas, att utländsk brödsäd kan till landet införas till priser, som komma att ligga under de garanterade minimipriserna. Under sådana förhållanden måste det för staten bliva nödvändigt att vidtaga sådana åtgärder, att den inlösta spannmålen ej blir liggande osäljbar och förbrukningens behov täckes med billigare importerad vara. För att förhindra en dylik situation måste staten uppenbarligen kontrollera importen och spannmålshandeln under tiden för minimipriserna giltighet. Närmast till hands syntes ligga att för utövande av denna kontroll den verksamhet, som av folkhushållningskommissionen bedrivits på spannmålsomsättningens område, bibehölles med de väsentliga inskränkningar och modifikationer, som föranledes av ransoneringens avskrivande. De sakkunniga ansågo sig emellertid ej böra tillstyrka ett sådant system utan förordade en anordning, enligt vilken rätten till importen av och handeln med brödsäd skulle överlåtas till ett enskilt företag, som dock skulle underkastas statens kontroll. Ett särskilt förslag till frågans lösning i denna riktning innebar, att en förening »Sveriges kvarnintressenter» skulle bildas, till vilken alla landets kvarnföretag, som kunna ställa vederbörliga garantier för fullgörande av sina förbindelser till föreningen, skulle erbjudas ansluta sig. Denna förening skulle av staten tillförsäkras ensamrätt dels att till riket införa vete och råg samt mjöl därav, dels ock att inom riket — med vissa undantag till förmån för kvarnar som ej tillhörde föreningen — försälja vetemjöl. Råg beräknades under förbrukningsåret ej behöva eller kunna till riket importeras, varför förmalning av råg och försäljning av rågmjöl skulle lämnas fri för alla kvar-

[1] Soc. Medd. 1919, sid. 105 ff.

nar utan undantag. Föreningen skulle inlösa folkhushållningskommissionens lager av brödsäd samt mjöl därav ävensom, i överensstämmelse med minimiprisutfästelserna, till staten hembjuden spannmål. I föreningens styrelse skulle staten insätta en representant.

Med avseende på tiden efter den 1 juni 1920, då minimipriserna upphöra att gälla, hava de sakkunniga tagit under övervägande, huru trygghet skulle kunna vinnas mot alltför häftiga prisfall beträffande brödsäd. Då förhållandena på världsmarknaden alltjämt kunna förväntas komma att bliva osäkra, måste det nämligen vara ett starkt intresse att vidtaga åtgärder för att förhindra en så kraftig tillbakagång av den inhemska brödsädsodlingen, att landets förmåga av självförsörjning därigenom komme att väsentligt lida, och de sakkunniga frukta, att så skulle bliva fallet, om en hastig prisnedgång på världsmarknaden finge öva sitt inflytande på vårt land med dess ovanligt uppskruvade prisnivå. Efter att hava undersökt olika utvägar för jordbrukets skyddande i ovan angivet syfte under övergångstiden efter minimiprisernas upphörande lämna de sakkunniga för sin del sitt förord för ett system med glidande tullar för vete och råg, avsett att gälla under de bägge konsumtionsåren 1920—1921 och 1921—1922. Systemet innebär, att tullsatserna, med hänsyn till det inhemska jordbrukets beräknade produktionskostnader skola sjunka med stigande och stiga med sjunkande importpriser i svensk hamn.

Folkhushållningskommissionens upplösning. Då den uppgift, som påvilat folkhushållningskommissionen, ansetts vara fullgjord sedan avvecklingen kommit till stånd, förklarade Kungl. Maj:t den 6 juni 1919, att kommissionen från och med den 10 i samma månad skulle upplösas. Samtidigt uppdrogs åt en mindre kommission, benämnd *folkhushållningskommissionen av juni 1919*, att övertaga den förvaltning och affärsrörelse, som omhänderhafts av folkhushållningskommissionen, samt att fullfölja och snarast möjligt slutföra avvecklingen av de olika grenar av folkhushållningskommissionens verksamhet, som icke med nödvändighet tillsvidare erfordrades för en fortsatt statlig reglering av spannmål och socker samt dyrtidsanslagets fördelande, ävensom att i fråga om nämnda reglering och fördelning övertaga de uppgifter, som ålegat folkhushållningskommissionen (Sv. F. 19, n:r 276).

Till ordförande i folkhushållningskommissionen av juni 1919 förordnades generaldirektören Henning Elmquist och till ledamöter av densamma byråchefen E. Insulander, professorn H. Juhlin Dannfelt, ledamoten av riksdagens första kammare C. E. Svensson, ingenjören Bertil Almgren samt direktören Karl Eriksson, varjämte till sekreterare utsågs aktuarien Carl Mannerfelt.

Avgången ur statstjänst åren 1913—1918.

Inledning.

Med anledning av en av Sveriges statstjänstemannanämnds arbetsutskott gjord framställning uppdrog Kungl. Maj:t den 18 oktober 1918 åt socialstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med en av styrelsen i infordrat utlåtande angiven plan omedelbart ingångsätta och skyndsammast möjligt verkställa utredning, i vilken omfattning och under vilka förhållanden avgång från statstjänst ägt rum under de senare åren.

Vad beträffar det första momentet eller omfattningen av avgången, skulle uppgifter enligt nämnda förslag införskaffas genom direkt hänvändelse till olika ämbetsverk och myndigheter. För ändamålet upprättades särskilda formulär, upptagande följande nominativa uppgifter rörande befattningshavare (ordinarie och extra), som under perioden $^1/_1$ 1913—$^1/_{12}$ 1918, utan att hava uppnått stadgad ålder för full pension, avgått till annan befattning eller verksamhet utanför statstjänst:

1. För- och tillnamn.
2. Nuvarande adress.
3. Födelseår.
4. Avlagda examina.
5. År för avgången.
6. Befattning vid avgången.
7. Antalet anställningsår vid avgången.
8. Löneinkomst per år vid avgången.

Berörda uppgifter infordrades till civildepartementet under december månad 1918 och överlämnades därifrån till socialstyrelsen för bearbetning.

Genom det sålunda erhållna materialet kunde fullständig kännedom erhållas rörande omfattningen av avgången från statstjänst under angivna år, såväl inom statsförvaltningen i dess helhet som inom olika verk och inrättningar, bland ordinarie och extra personal, inom olika specialiteter av befattningshavare, inom olika examenskategorier samt inom olika lönegrupper. För vinnande av nöjaktig belysning av hithörande spörsmål var emellertid erforderligt att jämväl erhålla kunskap om, under vilka ekonomiska betingelser avgång från statstjänst ägt rum, eller med andra ord att få veta ej blott vilka inkomster vederbörande hade av sin befattning i statens tjänst, utan även vilka inkomster som erhållits av den nya verksamheten utanför statstjänst. Uppgifter härom kunde givetvis endast inhämtas genom direkt hänvändelse till de personer själva, vilka avgått från statstjänst. För ändamålet utarbetades ett frågeformulär, innehållande följande punkter:

1. Examina och utbildning (vid tiden för avgången från statstjänst):
   a) avlagda examina? .....
   b) praktisk utbildning? .....
2. Befattning (eventuellt befattningar) i statstjänst vid tiden för avgången? .....

3. Totalinkomsten *per år* (avlöning, dyrtidstillägg, värdet av naturaförmåner, sportler o. s. v.) av förestående befattning (befattningar) vid tiden för avgången? .....
4. Förenade Ni med förestående befattning (befattningar) i statstjänst annan avlönad befattning (eller uppdrag) av stadigvarande natur *utanför statstjänst?* .....
I så fall huru stora inkomster *per år* åtnjöt Ni härav vid tiden för avgången? .....
5. Vilken befattning (verksamhet) tillträdde Ni vid Eder avgång från statstjänst? .....
6. Totalinkomsten *per år* (avlöning, dyrtidstillägg, värdet av naturaförmåner, tantième, sportler o. s. v.) av denna befattning (verksamhet) vid tillträdandet? .....
7. Var med ifrågavarande befattning förenad rätt till *ålderstillägg?* ..... I så fall, angiv med vilka belopp och med vilka mellanrum ålderstilläggen utgingo? .....
8. Var med befattningen förenad rätt till *pension* a) för befattningshavaren själv? .....
Efter vilka grunder? .....
b) för änka och barn? ..... Efter vilka grunder? .....
9. Erhöll ni vid tillträdandet av befattningen särskild ersättning för mistade förmåner (t. ex. för pension, statstjänstens säkra karaktär o. s. v.) och i så fall med vilket belopp? .....
10. Erhöll ni vid tillträdandet av befattningen några garantier med hänsyn till uppsägning av befattningen och i så fall vilka? .....
11. Erhöll Ni vid tillträdandet av den nya befattningen (verksamheten) annan avlönad befattning (eller uppdrag) av stadigvarande natur? ..... I så fall, huru stora inkomster *per år* beräknades härav? .....
12. Anmärkningar och tillägg, (t. ex. angående orsakerna till avgång från statstjänst, därest de ej varit av ekonomisk natur o. s. v.). .....

Med ledning av de från de olika ämbetsverken erhållna adressuppgifterna utsändes ifrågavarande formulär till samtliga såsom avgångna redovisade ordinarie befattningshavare ävensom till flertalet manliga extra befattningshavare av högre grad, inalles c:a 1 700 personer. Av de utsända formulären återkommo 180 såsom obeställbara, c:a 700 blevo obesvarade och omkring 820 återsändes mer eller mindre fullständigt besvarade. Av dessa måste emellertid ytterligare ett 80-tal före bearbetningen utgallras, huvudsakligen av den orsak, att uppgiftslämnaren visat sig fortfarande kvarstå i statstjänst, om ock inom annan förvaltningsgren än förut, eller också uppgivit sig hava avgått under sådana omständigheter, som icke berördes av förevarande undersökning (t. ex. för ingående av äktenskap, vad kvinnliga befattningshavare beträffar). Det för bearbetning kvarstående materialet kom sålunda att utgöras av uppgifter från 739 förutvarande befattningshavare.

Efterföljande utredning sönderfaller, efter vad av förestående framgår, i två huvuddelar, dels den *allmänna undersökningen*, grundande sig på ämbetsverkens uppgifter rörande samtliga under perioden 1/1 1913—1/12 1918 före uppnådd pensionsålder ur statstjänst avgångna befattningshavare, dels en *specialundersökning*, byggd på de från nyssnämnda 739 uppgiftslämnare erhållna individuella uppgifterna.[1]

I. Den allmänna undersökningen.

1. **Avgångens omfattning inom olika grupper av befattningshavare.** Hela antalet befattningshavare, ordinarie och extra, som under perioden 1/1 1913—1/12 1918, utan att hava uppnått stadgad ålder för full pension, avgått till

[1] I detta häfte meddelas endast resultaten av den allmänna undersökningen. Del II, avseende specialundersökningen, torde inflyta i efterföljande häfte.

annan befattning eller verksamhet utanför statstjänst, uppgick enligt de från olika ämbetsverk och myndigheter ingivna uppgifterna till sammanlagt 9 048, fördelade efter tjänsteställning och avgångsår, såsom nedanstående sammanställning utvisar:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	Summa
Manliga, av högre grad: ordinarie . . .	51	37	44	78	123	216	**549**
extra	59	52	86	103	131	171	**602**
» av lägre grad: ordinarie . . .	33	24	57	64	91	148	**417**
extra	248	253	341	1 452	1 285	1 651	**5 230**
Kvinnliga, ordinarie	15	19	23	36	27	39	**159**
extra	244	223	263	348	413	600	**2 091**
Summa	**650**	**608**	**814**	**2 081**	**2 070**	**2 825**	**9 048**

Om till utgångspunkt tages medeltalet mellan 1913 och 1914 års siffror befinnes, efter vad härav framgår, sammanlagda avgången hava ökats med c:a 30 % år 1915, 230 % åren 1916 och 1917 samt 350 % år 1918 (intill 1 december). Bland de ovan redovisade olika grupperna av befattningshavare förete de manliga befattningshavarna av lägre grad den starkaste relativa ökningen: avgången bland de lägre ordinarie tjänstemännen var under 1918 års elva första månader mer än fem gånger så stor och bland de extra befattningshavarna mellan sex och sju gånger större än 1913—1914 års medeltal. Bland de ordinarie tjänstemännen av högre grad hade avgången efter samma beräkningsgrund nära nog femdubblats och bland motsvarande extra befattningshavare mer än tredubblats. Minst framträdande har ökningen varit bland de kvinnliga befattningshavarna; dock var även här avgången under 1918 mellan två och tre gånger så stor som 1913 och 1914.

De avgångna befattningshavarnas fördelning på olika ämbetsverk, stater och kårer framgår närmare av den bifogade tabellbilagan, varav vidstående *tab. 1 och 2* utgöra ett sammandrag.

De tjänstemannagrupper, som företett den absolut taget största avgången, äro, efter vad av tabellerna framgår, järnvägs-, telegraf- och hospitalspersonalen. Inom de båda sistnämnda kårerna råder även under normala förhållanden, åtminstone vad vissa grupper av befattningshavarna angår, en ganska livlig omsättning. Vid hospitalen har avgången också under de olika åren varit tämligen konstant, allenast med en tillfällig stegring under 1916. Vid telegrafverket förete åren 1916—1918 en successivt ökad avgång, som dock, vad det sista året beträffar, delvis står i samband med förvärvet av det privata telefonnätet i Stockholm. I varje fall framträder stegringen även här såsom en obetydlighet i jämförelse med statens järnvägar. Redan 1916 — året för den stora bromsarstrejken — var avgången bland statsbanepersonalen omkring tio gånger så stor som 1913 och 1914 och avsevärt större än inom samtliga övriga stater och kårer tillsammantagna. Under 1917 var avgången något mindre, men 1918 inträdde ny stegring. Av sammanlagda avgången inom hela statsförvaltningen kom under båda de sistnämnda åren något mer än hälften på järnvägarna.

Tab. 1. Avgången inom olika stater och kårer under vart och ett av åren 1913—1918.

Ämbetsverk, stater och kårer	1913		1914		1915		1916		1917		1918		Summa	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Kungl. Maj:ts kansli, beskickningar och konsulat	4	1·2	4	1·1	4	1·1	8	2·1	8	2·0	7	1·6	35	9·2
Övriga stater och kårer:														
A) tillhörande justitiedep.	4	0·4	5	0·5	9	0·8	3	0·3	7	0·6	3	0·3	31	2·8
B) » lantförsvarsdep.	33	0·6	21	0·4	21	0·4	45	0·8	99	1·6	143	2·4	362	6·1
C) » sjöförsvarsdep.														
Marinen	11	0·7	6	0·4	5	0·3	11	0·7	20	1·2	47	2·9	100	6·4
Lots- och sjökarteverken m. m.	8	0·5	10	0·6	21	1·3	16	1·0	15	1·0	20	1·3	90	5·8
D) tillhörande civildep.														
Landsstaten	15	1·2	10	0·8	11	0·8	23	1·7	17	1·3	26	2·0	102	7·8
Postverket	20	0·5	8	0·2	14	0·3	23	0·5	27	0·5	35	0·7	127	2·6
Telegrafverket	227	3·5	186	2·7	225	3·0	358	4·4	447	4·7	655	6·4	2 098	25·8
Statens järnvägar . . .	121	0·6	128	0·6	225	1·1	1 243	5·5	1 059	3·9	1 430	4·9	4 206	18·2
Statens vattenfallsverk samt väg- och vattenbyggnadsstaten . . .	19	4·2	24	4·8	43	7·7	44	7·5	76	10·7	90	10·8	296	48·8
Medicinalstyrelsen och hospitalsstaten	143	5·5	152	5·8	157	5·6	185	6·4	143	4·8	154	5·2	934	33·2
Riksförsäkringsanstalten, social- o pensionsstyrelserna m. m. . . .	9	4·7	15	5·3	10	2·5	20	4·3	33	6·6	86	12·0	173	40·6
E) tillhörande finansdep.	7	0·2	7	0·2	14	0·5	17	0·5	40	1·3	51	1·6	136	4·5
F) » ecklesiastikdep.	14	0·4	14	0·4	32	0·9	32	0·9	29	0·8	42	1·1	163	4·6
G) » jordbruksdep.														
Domänstyrelsen o. skogsstaten	13	1·3	16	1·6	14	1·3	44	3·3	44	3·8	30	2·6	161	14·4
Övriga hithörande stater	2	0·2	2	0·2	9	1·0	9	1·0	6	0·6	6	0·6	34	3·7
Summa	650	1·2	608	1·1	814	1·4	2 081	3·3	2 070	3·0	2 825	3·9	9 048	14·6

En omständighet, som måste tagas med i räkningen vid en jämförelse olika stater och kårer emellan, är emellertid, att alldeles enahanda principer säkerligen ej av alla myndigheter tillämpats vid bestämmande av vilka kategorier av befattningshavare, som bort ingå i förevarande undersökning. Gränsfall äro här i många fall oundvikliga, särskilt beträffande sådan personal, som endast antagits för aspirant- eller vikariattjänstgöring eller eljest innehaft rent tillfällig anställning. Bland grupper av extra ordinarie befattningshavare, som i undersökningen icke ansetts böra medtagas, kunna särskilt nämnas hovrätternas e. o. notarier samt den talrika extra personalen vid tullverket. Undantagna äro vidare en del stater och kårer, vilkas befattningar

i regel äro att anse såsom bisysselsättningar, eventuellt vid sidan av annan statstjänst, t. ex. krigsrätternas civila personal, kontrollörer vid brännvins- och maltdryckstillverkningen, justerare av mått och vikter, växelstationsföreståndare vid telegrafverket m. fl. Befattningshavare, vilkas anställning är av den art, att de ej kunna anses innehava något slags tjänstemannaställning (kroppsarbetare o. d.) hava vidare icke medtagits, liksom ej heller militär personal av manskaps grad. Vad officerare och underofficerare med vederlikar beträffar, hava medtagits icke endast sådana, vilka erhållit helt avsked från aktiv tjänst — eventuellt med tillstånd eller skyldighet att kvarstå i reserven — utan även sådana, vilka efter avgången fortfarande kvarstå över stat, däremot icke befattningshavare, som övergått till reservstat.

Vad som för bedömande av den företeelse, förevarande undersökning avser att klarlägga, är av avgörande betydelse, är för övrigt givetvis icke de förut anförda absoluta talen, utan snarare avgångens relativa omfattning i förhållande till hela antalet inom respektive förvaltningsgrenar anställda befattningshavare. De beräkningar häröver, som i tab. 1 och 2 framlagts, grunda sig på de uppgifter angående antalet inom statsförvaltningen under åren 1913—1918 anställda befattningshavare, som socialstyrelsen från olika myndigheter erhållit i samband med den löneundersökning, vars resultat framlagts såsom bilaga till Kungl. Maj:ts proposition nr 225 till 1919 års riksdag (angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.). De i förevarande undersökning upptagna avgångna befattningshavarna motsvarade enligt dessa beräkningar 14·6 % av hela antalet inom vidkommande förvaltningsområden anställda statsfunktionärer, räknat i genomsnitt för åren 1913—1918. För de särskilda åren utgjorde motsvarande siffror, såsom tab. 1 utvisar, resp. 1·2, 1·1, 1·4, 3·3, 3·0 och 3·9 %.

Vad de olika förvaltningsgrenarna beträffar, företer statens vattenfallsverk (varmed väg- och vattenbyggnadsstaten i tabellerna sammanförts) den avgjort största relativa avgången, motsvarande i det närmaste hälften av medeltalet å hithörande stater under tidsperioden anställda befattningshavare. I andra rummet kommer den grupp till civildepartement hörande institutioner, som sammanfattas under beteckningen sociala verk och inrättningar. Den jämförelsevis höga avgångssiffran, c:a 40 %, står här uppenbarligen i samband med, att samtliga hithörande ämbetsverk under tidsperioden ny- eller omorganiserats, varmed i regel följer en mer än vanligt stark omsättning inom alla tjänstegrader. Vid hospitalsstaten har den relativa avgången beräknats till 33 %, vid telegrafverket till 26 % och vid statens järnvägar till 18 %. Bland förvaltningsgrenar med relativt stark avgång är förutom ovan anförda slutligen också att nämna domänförvaltningen med c:a 14 %.

En fördelning av de avgångna befattningshavarna efter tjänsteställning ger vid handen, att avgången, såsom också lätteligen kunnat förutses, varit vida större bland extra än bland ordinarie befattningshavare. Förhållandet belyses genom följande sammanställning av slutsiffrorna ur tab. 2.

Tab. 2. De avgångna befattningshavarna, fördelade efter tjänsteställning.

Ämbetsverk, stater och kårer	Manliga befattningshavare								Kvinnliga befattningshavare				Summa	
	av högre grad				av lägre grad									
	ordinarie		extra		ordinarie		extra		ordinarie		extra			
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Kungl. Maj:ts kansli, beskickningar och konsulat	11	5·8	21	23·3	—	—	—	—	2	5·7	1	4·4	**35**	9·2
Övriga stater och kårer:														
A) tillhörande justitiedep.	9	2·8	4	3·6	4	0·8	1	1·5	5	5·6	8	28·0	**31**	2·8
B) » lantförsvarsdep.	256	9·3	7	22·6	96	3·0	—	—	—	—	3	100·0	**362**	6·1
C) » sjöförsvarsdep.														
Marinen	63	11·2	29	50·0	8	0·8	—	—	—	—	—	—	**100**	6·4
Lots- och sjökarteverken m. m.	—	—	1	33·3	24	2·7	58	9·3	1	8·0	6	85·7	**90**	5·8
D) tillhörande civildep.														
Landsstaten	35	3·5	64	31·8	3	6·1	—	—	—	—	—	—	**102**	7·8
Postverket	13	0·9	16	16·8	48	1·9	50	17·9	—	—	—	—	**127**	2·6
Telegrafverket	15	4·9	23	34·1	4	0·8	799	147·5	106	6·4	1 151	27·9	**2 098**	25·8
Statens järnvägar . . .	72	4·2	41	24·4	198	1·3	3 880	63·2	8	3·0	7	2·3	**4 206**	18·2
Statens vattenfallsverk samt väg- och vattenbyggnadsstaten . . .	9	18·0	132	73·7	7	5·8	129	55·2	3	30·0	16	32·0	**296**	48·8
Medicinalstyrelsen och hospitalsstaten	3	2·0	1	3·2	—	—	208	16·0	—	—	722	55·5	**934**	33·2
Riksförsäkringsanstalten, social- o. pensionsstyrelserna m. m.	10	11·8	35	53·0	—	—	6	100·0	21	21·0	101	60·0	**173**	40·6
E) tillhörande finansdep.	8	1·1	67	10·0	7	0·5	3	1·8	7	5·7	44	21·6	**136**	4·5
F) » ecklesiastikdep.	29	1·5	83	9·2	8	5·2	7	6·8	6	3·0	30	12·7	**163**	4·6
G) » jordbruksdep.														
Domänstyrelsen o. skogsstaten	8	5·3	58	52·3	8	1·7	87	29·6	—	—	—	—	**161**	14·4
Övriga hithörande stater	8	2·4	20	5·8	2	2·1	2	4·7	—	—	2	3·5	**34**	3·7
Summa	**549**	4·7	**602**	18·6	**417**	1·6	**5 230**	49·0	**159**	5·3	**2 091**	36·4	**9 048**	14·6

Relativa avgången bland:	Ordinarie %	Extra %
Tjänstemän av högre grad	4·7	18·6
» » lägre »	1·6	49·0
Kvinnliga befattningshavare	5·3	36·4

Relativa avgången har, efter vad härav framgår, i fråga om högre tjänstemän varit fyra gånger, i fråga om kvinnliga befattningshavare sju gånger och i fråga om lägre tjänstemän ej mindre än trettio gånger så stor bland de

extra som bland de ordinarie. Vid bedömande av sistnämnda siffra måste givetvis hänsyn tagas bland annat till de säregna anställningsförhållandena inom en sådan grupp av befattningshavare som telegrafverkets telegrambärare, vilka rekryteras av minderåriga, bland vilka endast ett begränsat antal över huvud hava utsikt att vid äldre år vinna ordinarie anställning vid verket. Vad som emellertid framför allt haft inverkan på den höga avgångssiffran bland de extra tjänstemännen av lägre grad har varit den starka omsättningen bland statsbanornas extra ordinarie och aspirantpersonal, en företeelse, vilken som bekant stått i nära samband med arbetsmarknadens allmänna läge under krigsåren.

De avgångna befattningshavarnas examenskvalifikationer. Beträffande de manliga befattningshavarna har i *tab. 3* verkställts en särskild fördelning allt efter innehavda examenskvalifikationer. Akademisk examen hade, efter vad tabellen utvisar, avlagts av inalles 255 bland de avgangna tjänstemännen — därav hälften jurister —, officersexamen av 298 och examina från olika tekniska läroanstalter (inklusive navigationsskolor) av 324, därav omkring hälften genomgått teknisk högskola. Bland övriga tjänstemän med högskoleutbildning utgjorde skogsmännen den talrikaste gruppen (67 personer). Därjämte hade student- eller realskoleexamen, eventuellt i förening med fortsatt utbildning vid i tabellen ej särskilt upptagna specialinstitut, avlagts av 241 tjänstemän, medan återstående 5 613 befattningshavare endast genomgått folkskola eller annan lägre undervisningsanstalt. Sistnämnda grupp sammanfaller givetvis i huvudsak med den kategori, som i tab. 1 betecknats såsom tjänstemän av lägre grad.

Befattningshavare, som avlagt flera examina, hava för undvikande av dubbelräkning endast upptagits i den kolumn, dit vederbörande med hänsyn till den huvudsakliga läggningen av sin utbildning ansetts vara att hänföra.

Beträffande de kvinnliga befattningshavarna har någon motsvarande fördelning ej kunnat verkställas, enär ämbetsverkens uppgifter om examenskvalifikationer i stor utsträckning varit ofullständiga och det ej heller varit möjligt att i samma grad som beträffande männen av innehavd tjänsteställning draga några slutsatser rörande avlagda examina.

För ett rätt bedömande av de i tab. 3 meddelade siffrorna vore det nödvändigt att också äga uppgifter om hela antalet inom statsförvaltningens olika grenar anställda tjänstemän med motsvarande examenskvalifikationer som de redovisade avgångna befattningshavarna, så att relativa avgången inom varje särskild kategori därav kunde beräknas. Att erhålla fullständiga sådana uppgifter har emellertid icke varit möjligt. Rörande en speciell grupp av befattningshavare, nämligen högskoleutbildade tekniker vid statens affärsverk, har likväl ett fördjupande av utredningen i ifrågavarande hänseende ansetts av särskilt intresse, och har för den skull hänvändelse gjorts till vederbörande styrelser om erforderliga uppgifter för beräknande av den relativa avgången. Med stöd av dessa uppgifter har uppgjorts efterföljande sammanställning, utvisande dels hela antalet inom affärsverken vid 1918 års

Tab. 8. De manliga befattningshavarna, fördelade efter examenskvalifikationer.

Ämbetsverk, stater och kårer.	Juridisk exam.	Annan akademisk exam.	Officers exam.	Exam. från skogshögskolan	Exam. fr. teknisk högskola	Ex. fr. lägre tekn. el. navigationsskola	Studentexamen eller realskoleexam.	Endast folkskola eller annan lägre skola	Summa
Kungl. Maj:ts kansli, beskickningar och konsulat	29	—	—	—	2	—	1	—	32
Övriga stater och kårer:									
A) tillhörande justitiedep. . . .	12	1	—	—	—	—	—	5	18
B) » lantförsvarsdep. .	7	6	250	—	—	—	—	96	359
C) » sjöförsvarsdep.									
Marinen	—	8	48	—	14	14	8	8	100
Lots- och sjökarteverken m. m.	—	1	—	—	—	38	6	38	83
D) tillhörande civildep.									
Landsstaten	38	—	—	—	—	—	40	24	102
Postverket	2	1	—	—	—	—	26	98	127
Telegrafverket	—	—	—	—	5	10	17	809	841
Statens järnvägar	2	1	—	—	47	37	37	4 067	4 191
Statens vattenfallsverk samt väg- och vattenbyggnadsstaten . .	1	1	—	3	56	49	40	127	277
Medicinalstyrelsen och hospitalsstaten	—	2	—	—	—	—	3	207	212
Riksförsäkringsanstalten, social- o. pensionsstyrelserna m. m. .	16	20	—	—	5	1	3	6	51
E) tillhörande finansdep.	16	17	—	—	18	8	16	10	85
F) » ecklesiastikdep. .	3	67	—	—	12	5	20	20	127
G) » jordbruksdep.:									
Domänstyrelsen och skogsstaten	2	—	—	64	—	—	1	94	161
Övriga hithörande stater . . .	—	2	—	—	2	1	23	4	32
Summa	128	127	298	67	161	163	241	5 613	6 798
Därav avgångna under år 1913 .	17	14	28	9	16	9	13	285	391
» » 1914 .	12	10	13	7	16	11	21	276	366
» » 1915 .	16	20	15	5	24	25	32	391	528
» » 1916 .	24	18	31	14	30	22	46	1 512	1 697
» » 1917 .	24	26	75	16	33	41	49	1 366	1 630
» » 1918 .	35	39	136	16	42	55	80	1 783	2 186

början anställda tjänstemän med examen från teknisk högskola, dels antalet sådana tjänstemän, som redovisats såsom avgångna under åren 1913—18:

	Hela antalet anställda	Antal avgångna	Procent av anställda
Telegrafverket	49	5	10·2
Statens järnvägar	202	47	23·3
» vattenfallsverk	80	48	60·0

De sålunda erhållna relationstalen böra för ett rätt bedömande givetvis ses i samband med de i tab. 2 angivna siffrorna för den totala avgången inom de olika förvaltningsgrenarna. Vad särskilt statens vattenfallsverk beträffar, visar det sig, att påfallande stor omsättning varit rådande icke blott bland de högskoleutbildade ingenjörerna, utan även bland andra kategorier av befattningshavare; för extra ordinarie tjänstemän av högre grad över huvud taget uppgick relativa avgången till cirka 74 %.

De avgångna befattningshavarnas ålder. Uppgifter om födelseår föreligga beträffande 4 831 av de avgångna befattningshavarna eller något mer än hälften av hela antalet i undersökningen medtagna. Av de 4 217 befattningshavare, beträffande vilka uppgifter i förevarande avseende saknas, utgöres huvudparten av personal i lägsta löneklassen vid statens järnvägar, för vilken personalgrupp överhuvud icke erhållits annat än summariska uppgifter. Inom övriga ämbetsverk är det inalles blott 364 befattningshavare, för vilka födelseår icke kunnat uppgivas.

Tab. 4 meddelar en sammanställning av födelse- och avgångsår för samtliga de befattningshavare, beträffande vilka sådan uppgift förelegat. På grundval av denna sammanställning har sedermera, såsom nedanstående tablå utvisar, uträknats avgångsåldern för de manliga och kvinnliga befattningshavare, som avgått under vart och ett av åren 1913—1918.

	1913		1914		1915		1916		1917		1918		Summa	
Män.	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	—	—	4	*2*	5	*2*	18	*4*	24	*4*	31	*4*	**82**	*3*
15—19 år	60	*22*	51	*23*	54	*18*	94	*21*	136	*22*	168	*21*	**563**	*21*
20—24 »	42	*15*	27	*12*	34	*12*	54	*12*	94	*15*	91	*11*	**342**	*13*
25—29 »	73	*27*	61	*27*	76	*26*	119	*27*	151	*25*	220	*27*	**700**	*26*
30—34 »	50	*18*	45	*20*	50	*17*	75	*17*	100	*16*	153	*19*	**473**	*18*
35—39 »	22	*8*	14	*6*	40	*14*	31	*7*	56	*9*	76	*10*	**239**	*9*
40—44 »	7	*3*	12	*5*	15	*5*	27	*6*	21	*4*	32	*4*	**114**	*4*
45—49 »	10	*4*	10	*4*	3	*1*	11	*3*	20	*3*	17	*2*	**71**	*3*
50 år och däröver . .	7	*3*	3	*1*	14	*5*	13	*3*	11	*2*	17	*2*	**65**	*3*
Summa	**271**	*100*	**227**	*100*	**291**	*100*	**442**	*100*	**613**	*100*	**805**	*100*	**2 649**	*100*
Kvinnor.														
Under 20 år	14	*5*	16	*7*	21	*8*	46	*12*	73	*17*	114	*21*	**284**	*14*
20—24 år	134	*53*	94	*40*	105	*38*	118	*32*	180	*43*	215	*41*	**846**	*41*
25—29 »	73	*29*	93	*40*	108	*39*	150	*41*	118	*28*	147	*28*	**689**	*33*
30—34 »	23	*9*	24	*10*	25	*9*	44	*12*	34	*8*	43	*8*	**193**	*9*
35 år och däröver . .	9	*4*	8	*3*	18	*6*	10	*3*	16	*4*	10	*2*	**71**	*3*
Summa	**253**	*100*	**235**	*100*	**277**	*100*	**368**	*100*	**421**	*100*	**529**	*100*	**2 083**	*100*

Tab. 4. Sammanställning av födelse- och avgångsår.

Födelseår	Antal män, avgångna år							Antal kvinnor, avgångna år							Hela antalet
	1913	1914	1915	1916	1917	1918	Summa	1913	1914	1915	1916	1917	1918	Summa	
1847—53	*3*	—	*4*	—	*1*	—	**8**	—	—	—	—	—	—	—	**8**
1854	—	—	*1*	*1*	—	—	**2**	—	—	—	—	—	—	—	**2**
55	—	—	*2*	—	—	*1*	**3**	—	—	—	—	—	—	—	**3**
56	1	—	—	—	—	*1*	**2**	—	—	—	—	—	—	—	**2**
57	1	—	—	—	—	*3*	**4**	—	—	—	—	—	—	—	**4**
58	1	—	1	3	—	—	**5**	1	—	—	—	—	—	**1**	**6**
59	—	—	—	1	1	—	**2**	—	—	—	—	1	—	**1**	**3**
1860	—	—	—	1	—	1	**2**	1	—	—	—	—	—	**1**	**3**
61	1	—	3	1	1	—	**6**	—	—	—	—	—	—	—	**6**
62	—	1	2	2	—	—	**5**	—	—	—	—	—	—	—	**5**
63	—	—	—	1	1	—	**2**	—	—	—	1	—	—	**1**	**3**
64	*2*	2	—	1	2	—	**7**	—	—	—	—	—	—	—	**7**
65	*2*	*1*	1	1	2	3	**10**	—	—	1	—	—	—	**1**	**11**
66	*2*	*1*	*1*	1	—	1	**6**	—	—	—	—	—	1	**1**	**7**
67	*3*	*4*	—	*1*	3	3	**14**	—	—	—	—	—	—	—	**14**
68	*1*	*2*	*1*	*5*	*1*	4	**14**	—	—	—	—	—	—	—	**14**
69	—	*2*	*1*	*3*	*5*	*4*	**15**	—	—	—	—	—	—	—	**15**
1870	*3*	—	—	—	*2*	*4*	**9**	*1*	*1*	—	—	*2*	—	**4**	**13**
71	*1*	*4*	*1*	*2*	*4*	*2*	**14**	*1*	—	*1*	*1*	—	—	**3**	**17**
72	*2*	*4*	*4*	*4*	*8*	*4*	**26**	—	—	—	—	—	—	—	**26**
73	*1*	*1*	*4*	*4*	*2*	*3*	**15**	—	*1*	*3*	—	*1*	—	**5**	**20**
74	2	*3*	*3*	*3*	*3*	*6*	**20**	1	—	—	1	1	—	**3**	**23**
75	5	3	*3*	*6*	*5*	*4*	**26**	—	—	*1*	—	—	—	**1**	**27**
76	6	5	6	*10*	*4*	*5*	**36**	1	—	1	*2*	—	—	**4**	**40**
77	4	2	7	4	*7*	*8*	**32**	1	2	1	1	*1*	*1*	**7**	**39**
78	5	3	11	7	6	*9*	**41**	2	2	1	—	1	*1*	**7**	**48**
79	6	1	10	6	9	12	**44**	1	2	4	1	1	1	**10**	**54**
1880	14	11	6	6	8	16	**61**	6	3	5	2	2	2	**20**	**81**
81	6	6	8	8	14	8	**50**	2	2	2	1	2	2	**11**	**61**
82	11	10	11	13	19	19	**83**	5	5	1	1	4	2	**18**	**101**
83	13	10	13	11	15	21	**83**	9	8	4	5	3	—	**29**	**112**
84	*17*	8	7	16	21	25	**94**	*8*	6	11	12	6	1	**44**	**138**
85	*16*	*14*	11	20	19	27	**107**	*11*	*15*	7	11	6	9	**59**	**166**
86	*10*	*14*	*15*	15	23	25	**102**	*11*	*7*	*8*	15	7	9	**57**	**159**
87	*17*	*17*	*19*	*27*	22	36	**138**	*20*	*19*	*14*	*22*	12	13	**100**	**238**
88	*13*	*10*	*11*	*24*	*35*	40	**133**	*23*	*20*	*23*	*24*	*11*	11	**112**	**245**
89	*6*	*6*	*18*	*18*	*32*	*47*	**127**	*30*	*32*	*28*	*27*	*18*	*22*	**157**	**284**
1890	*12*	*6*	*13*	*24*	*29*	*39*	**123**	*31*	*23*	*35*	*42*	*19*	*27*	**177**	**300**
91	*10*	*4*	*13*	*26*	*26*	*42*	**121**	*29*	*24*	*36*	*35*	*40*	*27*	**191**	**312**
92	*8*	*6*	*7*	*18*	*29*	*51*	**119**	*30*	*24*	*16*	*18*	*30*	*39*	**157**	**276**
93	*6*	*4*	*5*	*13*	*22*	*41*	**91**	*14*	*14*	*22*	*30*	*42*	*34*	**156**	**247**
94	5	*7*	*4*	*11*	*27*	*30*	**84**	11	*9*	*18*	*28*	*48*	*39*	**153**	**237**
95	8	1	*5*	*5*	*20*	*27*	**66**	—	9	*13*	*25*	*32*	*54*	**133**	**199**
96	17	5	8	*7*	*10*	*18*	**65**	2	6	10	*17*	*35*	*46*	**116**	**181**
97	22	6	7	9	*15*	*9*	**68**	—	1	5	18	*23*	*58*	**105**	**173**
98	8	23	10	6	17	*7*	**71**	—	—	5	19	25	*53*	**102**	**173**
99	—	16	13	23	10	7	**69**	—	—	—	6	28	69	**103**	**172**
1900	—	4	16	29	16	16	**81**	—	—	—	1	14	35	**50**	**131**
01	—	—	5	27	42	22	**96**	1	—	1	1	3	37	**43**	**139**
02	—	—	—	15	51	53	**119**	—	—	—	1	1	25	**27**	**146**
03	—	—	—	3	22	70	**95**	—	—	—	—	1	10	**11**	**106**
04—07	—	—	—	—	2	31	**33**	—	—	—	—	1	—	**1**	**34**
Summa	**271**	**227**	**291**	**442**	**613**	**805**	**2 649**	**253**	**235**	**277**	**368**	**421**	**628**	**2 182**	**4 831**

Kursiv stil utmärker åldersgrupperna 20—29, 40—49 och 60—69 år.

Tab. 5. De avgångna befattningshavarnas åldersfördelning.

Ämbetsverk, stater och kårer	Befattningshavare med uppgiven ålder									Utan åldersuppgift	Summa
	under 20 år		20—29 år		30—39 år		minst 40 år		Hela antalet		
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%			
Manliga befattningshavare.											
Kungl. Maj:ts kansli, beskickningar och konsulat	—	—	10	*31*	17	*53*	5	*16*	32	—	**32**
Övriga stater och kårer:											
A) tillhörande justitiedep. . . .	—	—	4	*22*	9	*50*	5	*28*	18	—	**18**
B) » lantförsvarsdep. .	—	—	135	*38*	163	*45*	60	*17*	358	1	**359**
C) » sjöförsvarsdep.											
Marinen	—	—	42	*42*	45	*45*	13	*13*	100	—	**100**
Lots- och sjökarteverken m. m.	10	*12*	46	*57*	14	*17*	11	*14*	81	2	**83**
D) tillhörande civildep.											
Landsstaten	2	*2*	57	*59*	28	*29*	9	*10*	96	6	**102**
Postverket	—	—	69	*54*	41	*32*	17	*14*	127	—	**127**
Telegrafverket	590	*91*	43	*7*	7	*1*	6	*1*	646	195	**841**
Statens järnvägar	21	*6*	198	*59*	92	*27*	27	*8*	338	3 853	**4 191**
Statens vattenfallsverk samt väg- och vattenbyggnadsstaten	12	*5*	121	*55*	70	*32*	18	*8*	221	56	**277**
Medicinalstyrelsen och hospitalsstaten	5	*3*	134	*65*	55	*27*	11	*5*	205	7	**212**
Riksförsäkringsanstalten, social- och pensionsstyrelserna m. m.	4	*8*	21	*45*	15	*32*	7	*15*	47	4	**51**
E) tillhörande finansdep. . . .	1	*1*	28	*34*	37	*45*	17	*20*	83	2	**85**
F) » ecklesiastikdep. .	—	—	48	*42*	38	*33*	29	*25*	115	12	**127**
G) » jordbruksdep.											
Domänstyrelsen och skogsstaten	—	—	73	*47*	72	*46*	10	*7*	155	6	**161**
Övriga hithörande stater . . .	—	—	13	*48*	9	*33*	5	*19*	27	5	**32**
Summa	**645**	*24*	**1 042**	*39*	**712**	*27*	**250**	*10*	**2 649**	**4 149**	**6 798**
Kvinnliga befattningshavare.											
Telegrafverket	311	*25*	855	*69*	71	*6*	1	—	1 238	19	**1 257**
Hospitalstaten	9	*1*	542	*78*	134	*19*	14	*2*	699	23	**722**
Övriga förvaltningsgrenar . . .	26	*11*	175	*71*	33	*13*	11	*5*	245	26	**271**
Summa	**346**	*16*	**1 572**	*72*	**238**	*11*	**26**	*1*	**2 182**	**68**	**2 250**
Manliga o. kvinnliga tillsamman	**991**	*20*	**2 614**	*54*	**950**	*20*	**276**	*6*	**4 831**	**4 217**	**9 048**

Antalet under år 1918 avgångna kvinnliga befattningshavare med uppgiven ålder uppgick enligt tab. 4 till inalles 628, medan i förestående tablå endast 529 äro medtagna. Skiljaktigheten beror därpå, att i och för jämförelse mellan den procentuella åldersfördelningen under olika år ansetts riktigast frändraga de avgångna befattningshavarna vid det först under 1918 med telegraf-

verket införlivade enskilda telefonnätet i Stockholm, 99 till antalet, vilka med sin genomgående jämförelsevis låga ålder skulle medfört en väsentlig förskjutning av den genomsnittliga åldersnivån sistnämnda år. Även frånsett denna sovring framträder emellertid, vad de kvinnliga befattningshavarna beträffar, år ifrån år en påfallande stark ökning av avgången inom den lägsta åldersgruppen. Under det 1913 endast 5 % av de avgångna kvinnorna voro under 20 år, hade siffran 1918 successivt stigit till 21 %. Även i övrigt framträder för kvinnornas vidkommande ganska starka förskjutningar mellan åldersgrupperna under olika år. Sålunda voro till gruppen 25—29 år att hänföra c:a 40 % av de redovisade kvinnliga befattningshavarna under åren 1914—1916, mot endast 28 à 29 % åren 1913, 1917 och 1918. Dessa ojämnheter sammanhänga uppenbarligen därmed, att de i undersökningen ingående kvinnliga befattningshavarna, såsom *tab. 5* närmare utvisar, till övervägande del varit anställda inom två särskilda områden av statsförvaltningen med väsentligen olika åldersfördelning, telegrafverket och sinnessjukvården.

Bland de manliga befattningshavarna, där ingen särskild kår eller grupp på samma sätt dominerar, äro åldersförskjutningarna från det ena året till det andra tämligen obetydliga. Skiljaktigheterna olika stater och kårer emellan äro däremot ganska framträdande. De yngsta åldersklasserna — under 20 år — voro avgjort starkast representerade inom telegrafverket. Inom de till civildepartementet hörande tjänstemannakårerna över huvud liksom också vid de under sjöförsvarsdepartementet lydande civila ämbetsverken voro flertalet av de avgångna tjänstemännen under 30 år, medan inom övriga förvaltningsområden majoriteten av de manliga befattningshavarna överskridit denna ålder.

De avgångna befattningshavarnas anställningstid. I fråga om anställningstid hava uppgifter erhållits beträffande 5 089 av de i undersökningen ingående, ur statstjänsten avgångna befattningshavarna. Uppgifter i förevarande avseende saknas sålunda för 3 959 personer, varav, såsom *tab. 6* utvisar, den allra största delen utgöres av tjänstemän i lägsta löneklassen vid staten järnvägar.

Av berörda 5 089 befattningshavare hade, såsom av ovannämnda tabell jämväl framgår, 39 % vid avgången innehaft en anställningstid understigande 2 år, medan 29 % varit anställda 2—5 år, 20 % mellan 5 och 10 år samt 12 % 10 år och därutöver. Av olika stater och kårer uppvisade armén den avgjort längsta genomsnittstiden. Av hithörande befattningshavare hade ej mindre än 63 % en anställningstid av 10 år eller därutöver, medan endast 1 % tillhörde gruppen under 2 år. Vid bedömande av dessa siffror är dock att märka, att de militära befattningshavarna under åtminstone de två första anställningsåren över huvud icke kunna uppnå sådan tjänsteställning (officers eller underofficers grad), som utgör förutsättning för deras medtagande i förevarande undersökning. — Bland förvaltningsgrenar, som i övrigt redovisat relativt många befattningshavare med lång anställningstid, äro att märka justitiestaten, marinen och postverket, där respektive 36, 31 och 27 % av de

avgångna befattningshavarna innehaft en tjänsteålder av 10 år eller därutöver. Den kortaste genomsnittliga anställningstiden synes vara att finna vid de jämförelsevis nya sociala verken, där endast 10 % av de avgångna befattningshavarna räknat 5 tjänstår, medan 64 % varit anställda kortare tid än 2 år. Ett relativt stort antal befattningshavare, som avgått efter helt kort anställningstid, företer likaså statens vattenfallsverk.

Mellan ordinarie och extra befattningshavare framträder en avsevärd skiljaktighet i fråga om anställningstidens längd, såsom av nedanstående sammanställning närmare framgår:

Anställningstid	Manliga befattningshavare								Kvinnliga befattningshavare				Samtliga befattningshavare	
	av högre grad				av lägre grad									
	ordinarie		extra		ordinarie		extra		ordinarie		extra			
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 1 år	9	*2*	161	*27*	7	*2*	456	*32*	2	*1*	339	*17*	**974**	*19*
1—2 år	15	*3*	139	*24*	16	*5*	432	*30*	5	*3*	409	*20*	**1 016**	*20*
2—3 »	23	*4*	93	*16*	13	*4*	229	*16*	5	*3*	333	*16*	**696**	*14*
3—4 »	45	*8*	49	*8*	15	*5*	115	*8*	12	*8*	218	*11*	**454**	*9*
4—5 »	28	*5*	38	*6*	15	*5*	74	*5*	8	*5*	154	*7*	**317**	*6*
Under 5 år	120	*22*	480	*81*	66	*21*	1 306	*91*	32	*20*	1 453	*71*	**3 457**	*68*
5—10 år	158	*29*	93	*16*	76	*25*	109	*8*	44	*28*	529	*26*	**1 009**	*20*
10—15 »	127	*23*	13	*2*	57	*19*	11	*1*	70	*44*	69	*3*	**347**	*7*
15—20 »	75	*14*	3	*1*	57	*19*	5	—	12	*7*	3	—	**155**	*3*
20 år och däröver	67	*12*	3		48	*16*	1	—	1	*1*	1	—	**121**	*2*
Summa	**547**	*100*	**592**	*100*	**304**	*100*	**1 432**	*100*	**159**	*100*	**2 055**	*100*	**5 089**	*100*

Då ordinarie anställning inom statsförvaltningen i regel ernås först efter en längre eller kortare tids föregående tjänstgöring såsom extra befattningshavare, är det givet, att bland de yngre befattningshavarna över huvud endast ett relativt fåtal kunna hava erhållit ordinarie tjänst, medan det däremot bland de äldre åldersklasserna är mera undantagsvis någon ännu kvarstår såsom extra befattningshavare. Av de avgångna ordinarie befattningshavarna räknade också, såsom synes, det övervägande flertalet en tjänsteålder av fem år och däröver, medan av de extra huvudmassan varit anställd kortare tid än tre år. Mellan de manliga och kvinnliga ordinarie befattningshavarna framträdde en ganska utpräglad skiljaktighet så till vida, att av männen ett relativt stort antal vid avskedstagandet kunde se tillbaka på en tjänstetid av 15 à 20 år och därutöver, medan bland kvinnorna en anställningstid av 10—15 år var allmännast förekommande. Särskilt synes detta hava varit den vanliga anställningsåldern vid telegrafverket, där ej mindre än $^2/_3$ av de avgångna ordinarie kvinnliga befattningshavarna hörde hemma. Inom

övriga förvaltningsgrenar var kvinnornas genomsnittliga anställningstid ännu avsevärt lägre, som följande tablå utvisar:

Anställningstid	Telegrafverket						Hospitalsstaten (extra)		Övriga förvaltningsgrenar					
	Ordinarie		Extra		Summa				Ordinarie		Extra		Summa	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 1 år	—	—	170	15	170	13	87	12	2	4	82	41	84	33
1—2 »	—	—	195	17	195	16	174	24	5	9	40	20	45	18
2—3 »	—	—	136	12	136	11	164	23	5	9	33	16	38	15
3—4 »	1	1	85	7	86	7	115	16	11	21	18	9	29	11
4—5 »	—	—	74	7	74	6	71	10	8	15	9	5	17	7
Under 5 år	1	1	660	58	661	53	611	85	31	58	182	91	213	84
5—10 år	30	28	410	36	440	36	104	14	14	27	15	7	29	11
10—15 »	65	61	61	6	126	10	6	1	5	9	2	1	7	3
15—20 »	10	10	1		11	1	1		2	4	1	1	3	2
20 år och däröver	—	—	1		1		—		1	2	—	—	1	
Summa kvinnor	106	100	1 133	100	1 239	100	722	100	53	100	200	100	253	100

I vad mån förskjutningar i fråga om anställningstidens längd under de olika åren inträtt, framgår av nedanstående översikt:

Anställningstid	1913		1914		1915		1916		1917		1918		Summa	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 1 år	82	15	70	14	108	18	132	15	221	20	361	24	**974**	19
1—2 »	101	19	105	21	103	17	199	23	240	22	268	18	**1 016**	20
2—3 »	76	14	77	16	86	14	123	14	138	13	196	13	**696**	14
3—4 »	52	10	53	11	65	10	94	11	80	7	110	8	**454**	9
4—5 »	46	8	23	5	38	6	61	7	74	7	75	5	**317**	6
Under 5 år	357	66	328	67	400	65	609	70	753	69	1 010	68	**3 457**	68
5—10 år	133	24	107	22	138	22	153	18	213	19	265	18	**1 009**	20
10—15 »	26	5	24	5	41	7	66	8	74	7	116	8	**347**	7
15—20 »	16	3	18	4	22	4	21	2	28	2	50	3	**155**	3
20 år och däröver	11	2	10	2	10	2	20	2	31	3	39	3	**121**	2
Summa	543	100	487	100	611	100	869	100	1 099	100	1 480	100	5 089	100

Om allenast åren 1913 och 1918 jämföras finner man, att relativa antalet avgångna befattningshavare med mindre än ett års tjänstetid ökats från 15 till 24 %, medan grupperna 1—10 år tillsammantagna minskats från 75 till 62 % och de äldre klasserna (med 10 tjänstår och däröver) ökats från 10 till 14 %. Om emellertid även de mellanliggande åren tagas med i räkningen, visar det

Tab. 6. De avgångna befattningshavarna, fördelade efter anställningstid.

Ämbetsverk, stater och kårer	Befattningshavare med uppgiven anställningstid									Utan uppgift om anställningstid	Summa
	under 2 år		2—5 år		5—10 år		10 år och däröver		Hela antalet		
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%			
Kungl. Maj:ts kansli, beskickningar och konsulat . . .	11	*32*	10	*29*	7	*21*	6	*18*	34	1	**35**
Övriga stater och kårer:											
A) tillhörande justitiedep. . . .	4	*13*	10	*32*	6	*19*	11	*36*	31	—	**31**
B) » lantförsvarsdep. .	4	*1*	33	*9*	97	*27*	227	*63*	361	1	**362**
C) » sjöförsvarsdep.											
Marinen	32	*32*	18	*18*	19	*19*	31	*31*	100	—	**100**
Lots- och sjökarteverken m. m.	30	*33*	20	*22*	24	*27*	16	*18*	90	—	**90**
D) tillhörande civildep.											
Landsstaten	34	*34*	28	*28*	23	*23*	15	*15*	100	2	**102**
Postverket	32	*25*	28	*22*	33	*26*	34	*27*	127	—	**127**
Telegrafverket	886	*44*	511	*26*	463	*23*	145	*7*	2 005	93	**2 098**
Statens järnvägar	170	*45*	83	*22*	59	*16*	62	*17*	374	3 832	**4 206**
Statens vattenfallsverk samt väg- och vattenbyggnadsstaten . .	170	*58*	81	*28*	40	*13*	2	*1*	293	3	**296**
Medicinalstyrelsen och hospitalsstaten	360	*39*	430	*46*	134	*14*	10	*1*	934	—	**934**
Riksförsäkringsanstalten, social- och pensionsstyrelserna m. m.	100	*64*	41	*26*	11	*7*	4	*3*	156	17	**173**
E) tillhörande finansdep.	41	*30*	56	*42*	18	*13*	20	*15*	135	1	**136**
F) » ecklesiastikdep. .	63	*39*	51	*32*	29	*18*	18	*11*	161	2	**163**
G) » jordbruksdep.											
Domänstyrelsen och skogsstaten	39	*25*	58	*37*	40	*26*	18	*12*	155	6	**161**
Övriga hithörande stater . . .	14	*43*	9	*27*	6	*18*	4	*12*	33	1	**34**
Summa	**1 990**	*39*	**1 467**	*29*	**1 009**	*20*	**623**	*12*	**5 089**	**3 959**	**9 048**

sig, att utvecklingen gått i starka kurvor. Den allmänna tendensen synes dock hava varit en relativt ökad avgångsfrekvens bland de med avseende å anställningstid yngsta och äldsta grupperna av befattningshavare, medan sjunkande procenttal kunna iakttagas för mellangrupperna; särskilt synes denna företeelse hava gjort sig konstant gällande ifråga om gruppen 5—10 år, som 1913—15 omfattade 22—24 % av de avgångna befattningshavarna, medan 1916—1918 dit voro att hänföra endast 18—19 %.

Tabellbilaga:

Befattningshavare, avgångna från statstjänst före uppnådd pensionsålder under tiden 1 januari 1913—1 december 1918.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Ämbetsverk, stater och kårer	Manliga befattningshavare				Kvinnliga befattningshavare		Summa	Därav avgångna under år					
	av högre grad		av lägre grad										
	Ord.	Extra	Ord.	Extra	Ord.	Extra		1913	1914	1915	1916	1917	1918
Kungl. Maj:ts kansli, beskickningar och konsulat	11	21	—	—	2	1	**35**	4	4	4	8	8	7
Övriga ämbetsverk, stater och kårer, tillhörande:													
A) *justitiedepartementet:*													
Hovrätterna	8	4	—	1	1	6	**20**	3	4	4	2	4	3
Fängvårdsstaten	1	—	4	—	4	2	**11**	1	1	5	1	3	—
B) *lantförsvarsdepartementet:*													
Arméförvaltningen	—	7	—	—	—	3	**10**	2	—	1	—	3	4
Armén: Infanteriet	106	—	52	—	—	—	**158**	14	11	12	16	48	57
Kavalleriet	46	—	15	—	—	—	**61**	5	2	2	14	17	21
Artilleriet	54	—	10	—	—	—	**64**	5	5	5	8	11	30
Fortifikationen	27	—	6	—	—	—	**33**	2	1	1	3	12	14
Trängen	7	—	7	—	—	—	**14**	3	1	—	—	4	6
Intendenturkåren	10	—	6	—	—	—	**16**	2	1	—	3	2	8
Fältläkarkåren	6	—	—	—	—	—	**6**	—	—	—	1	2	3
Hela armén	*256*	—	*96*	—	—	—	***352***	*31*	*21*	*20*	*45*	*96*	*139*
därav: kvarstående över stat	112	—	20	—	—	—	**132**	5	1	1	3	43	79
» övriga avgångna	144	—	76	—	—	—	**220**	26	20	19	42	53	60
C) *sjöförsvarsdepartementet:*													
Marinförvaltningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marinen: Flottans militära kårer	32	—	2	—	—	—	**34**	6	1	2	1	4	20
Maringenjörkåren och månadslönarstaten	6	29	4	—	—	—	**39**	2	1	2	8	10	16
Marinintendenturkåren	4	—	—	—	—	—	**4**	—	1	—	—	—	3
Marinläkarkåren	7	—	—	—	—	—	**7**	3	3	—	—	1	—
Kustartilleriet	14	—	2	—	—	—	**16**	—	—	1	2	5	8
Hela marinen	*63*	*29*	*8*	—	—	—	***100***	*11*	*6*	*5*	*11*	*20*	*47*
därav: kvarstående över stat	35	—	1	—	—	—	**36**	—	—	—	1	4	31
» övriga avgångna	28	29	7	—	—	—	**64**	11	6	5	10	16	16

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Ämbetsverk, stater och kårer	Manliga befattningshavare				Kvinnliga befattningshavare		Summa	Därav avgångna under år					
	av högre grad		av lägre grad										
	Ord.	Extra	Ord.	Extra	Ord.	Extra		1913	1914	1915	1916	1917	1918
Lotsverket	—	—	22	54	1	—	**77**	8	10	19	11	10	19
Sjökarteverket	—	—	2	4	—	6	**12**	—	—	2	5	5	—
Nautisk-meteorologiska byrån	—	1	—	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—	1
D) *civildepartementet:*													
Landsstaten	35	64	3	—	—	—	**102**	15	10	11	23	17	26
Postverket	13	16	48	50	—	—	**127**	20	8	14	23	27	35
Telegrafverket	15	23	4	799	106	1 151	**2 098**	227	186	225	358	447	655
Statens järnvägar	72	41	198	3 880	8	7	**4 206**	121	128	225	1 243	1 059	1 430
Väg- och vattenbyggnadsstaten	—	8	—	—	—	—	**8**	—	1	1	3	1	2
Statens vattenfallsverk	9	124	7	129	3	16	**288**	19	23	42	41	75	88
Medicinalstyrelsen	1	1	—	2	—	10	**14**	—	1	4	4	3	2
Hospitalen	2	—	—	206	—	712	**920**	143	151	153	181	140	152
Riksförsäkringsanstalten	3	21	—	3	6	33	**66**	3	5	5	1	4	48
Socialstyrelsen och yrkesinspektionen	3	9	—	—	2	33	**47**	6	6	2	9	8	16
Pensionsstyrelsen	—	5	—	3	12	34	**54**	—	4	2	9	19	20
Försäkringsinspektionen	3	—	—	—	1	1	**5**	—	—	1	1	2	1
Statens biografbyrå	1	—	—	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—	1
E) *finansdepartementet:*													
Kammarkollegium	—	4	—	—	—	2	**6**	—	1	2	1	1	1
Statskontoret	—	2	1	—	—	2	**5**	1	—	—	2	1	1
Mynt- och justeringsverket	—	4	—	—	—	1	**5**	—	—	—	1	1	3
Kommerskollegium, bergsstaten och fartygsinspektionen	3	26	—	1	3	4	**37**	2	3	6	7	6	13
Tullverket	5	1	6	—	3	—	**15**	—	1	1	1	4	8
Statistiska centralbyrån	—	4	—	—	—	2	**6**	—	—	1	—	2	3
Byggnadsstyrelsen (överintendentsämbetet)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Postsparbanken	—	11	—	2	1	33	**47**	1	—	1	5	22	18
Patent- och registreringsverket	—	11	—	—	—	—	**11**	2	1	2	—	3	3
Bankinspektionen	—	4	—	—	—	—	**4**	1	1	1	—	—	1
F) *ecklesiastikdepartementet:*													
Riksarkivet	—	1	1	4	—	—	**6**	—	—	—	—	—	6
Kungl. biblioteket	1	—	—	—	—	2	**3**	—	1	—	1	1	—
Nationalmuseum	1	—	—	—	—	—	**1**	—	—	—	1	—	—

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Ämbetsverk, stater och kårer	Manliga befattningshavare				Kvinnliga befattningshavare		Summa	Därav avgångna under år					
	av högre grad		av lägre grad										
	Ord.	Extra	Ord.	Extra	Ord.	Extra		1913	1914	1915	1916	1917	1918
Konsistorierna	—	3	—	—	—	—	3	1	—	—	1	—	1
Universiteten	—	—	2	—	—	—	2	1	—	—	—	1	—
Läroverks- och skolöverstyrelserna	—	1	—	—	1	1	3	1	—	1	—	1	—
Folkskoleinspektionen	1	2	—	—	—	—	3	—	—	1	1	—	1
Högre allmänna läroverk	15	34	—	—	4	15	68	4	6	15	11	16	16
Folkskoleseminarier	1	14	—	1	1	6	23	3	1	3	5	3	8
Tekniska högskolor	1	—	1	1	—	—	3	—	—	1	2	—	—
Lägre tekniska skolor	7	23	—	—	—	2	32	2	5	8	5	4	8
Gymnastiska centralinstitutet	—	2	—	—	—	3	5	2	—	—	1	1	1
Farmaceutiska institutet	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—
Naturhistoriska riksmuseum och meteorolog. centralanstalten	—	—	2	1	—	1	4	—	1	1	1	—	1
Konst- och musikaliska akademierna	2	1	1	—	—	—	4	—	—	1	2	1	—
Folkskollärarnas pensionskassa	—	2	—	—	—	—	2	—	—	1	—	1	—
G) *jordbruksdepartementet:*													
Domänstyrelsen och skogsstaten	8	58	8	87	—	—	161	13	16	14	44	44	30
Lantbruksstyrelsen	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Stuteristaten	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	1	—	1
Lantmäteristaten	2	6	—	—	—	—	8	—	1	2	3	2	—
Sveriges geologiska undersökning	1	1	—	1	—	2	5	1	—	1	1	1	1
Rikets allmänna kartverk	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—
Hydrografiska byrån	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—
Lantbruksinstituten	3	5	—	—	—	—	8	1	1	—	1	2	3
Veterinärinstitutet	—	6	1	—	—	—	7	—	—	4	2	—	1
Summa	549	602	417	5 230	159	2 091	9 048	650	608	814	2 081	2 070	2 825

Fylleriförseelserna och deras orsaker under första och andra kvartalen 1919.

För åren 1917 och 1918 ha i denna tidskrift lämnats preliminära kvartalsöversikter över fylleriförseelserna med fördelning efter berusningsmedlens art.[1] Sedan Kungl. Maj:t, på framställning av socialstyrelsen, genom nådig kungörelse den 8 november 1918 förordnat, att skyldigheten för åklagare och polismyndigheter att avlämna uppgifter om inträffade fylleriförseelser skulle fortfara att äga tillämpning tillsvidare från och med år 1919, är det socialstyrelsens avsikt att fullfölja denna statistik även i det följande.

Ifrågavarande redogörelser för första och andra kvartalen innevarande år föreligga i efterföljande huvudtabeller (sid. 544—557). I avsikt att för de olika redovisningsområdena kunna lämna uppgifter icke blott om berusningsmedlets art utan även vissa sammanfattande upplysningar rörande åtkomstsättet för detsamma har huvudtabellen något omredigerats. Första delen av densamma (kol. 5—28 i dess nuvarande uppställning) utgör sålunda ett sammandrag av den förut använda huvudtabellen och lämnar en fördelning av fylleriförseelserna med hänsyn till berusningsmedlets art, medan den senare delen (kol. 29—39) upptager vissa, förut icke ortsvis meddelade uppgifter om sättet för berusningsmedlets anskaffande.

Antalet under första och andra kvartalen 1919 inträffade fylleriförseelser, varom rapporter ingivits till socialstyrelsen före den 1 september 1919, utgjorde enligt kol. 3 av ifrågavarande tabeller resp. 5 917 och 9 121. En översikt av fylleriförseelsens storlek under de kvartal, beträffande vilka dylik redovisning hittills föreligger, lämnas i efterföljande tablå:[2]

	År 1917				År 1918				År 1919	
Absoluta tal.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Samtliga fylleriförseelser, antal . .	6 651	4 897	4 148	2 811	3 006	4 740	5 343	5 765	5 917	9 121
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., antal	—	— 1 754	— 749	— 1 337	+ 195	+ 1 734	+ 603	+ 422	+ 152	+ 3 204
Relativa tal.										
Samtliga fylleriförseelser, indextal[3] .	100	74	62	42	45	71	80	87	89	137
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., procent	—	— 26·4	— 15·3	— 32·2	+ 6·9	+ 57·7	+ 12·7	+ 7·9	+ 2·6	+ 54·1

Under hela år 1917 ägde sålunda ett oavbrutet avtagande rum av fylleriförseelsernas frekvens. Vid årsskiftet 1917/18 synes däremot hava inträtt en vändning mot ökat antal fylleriförseelser och under år 1918 har utvecklingen fortgått

[1] Föregående kvartalsrapporter återfinnas i Soc. Medd., årg. 1917, sid. 731 ff., 1069 ff. och 1430 ff., årg. 1918, sid. 475 ff., 799 ff., 888 ff., 1174 ff. samt årg. 1919, sid. 120 ff.

[2] De i tablån lämnade siffrorna för åren 1917 och 1918, vilka liksom vissa andra i denna redogörelse lämnade sifferuppgifter något avvika från i föregående kvartalsrapporter meddelade preliminära uppgifter, hava erhållits i samband med den mera fullständiga redogörelse för fylleriförseelserna under år 1917, som är under utarbetande inom socialstyrelsen, och kunna betraktas som definitiva, under det uppgifterna för år 1919 äro preliminära.

[3] 1 kv. 1917 = 100.

i denna riktning, med alldeles särskild styrka under andra kvartalet. Att döma av siffran för första kvartalet 1919 betecknar detta kvartal i stort sett stillastående i jämförelse med närmast föregående, varemot andra kvartalet företer en ökning med över 50 %.

Härvid är att märka, att även under mera normala förhållanden fylleri-frekvensen plägar vara icke obetydligt svagare under första kvartalet än under övriga delar av året. Visserligen föreligga för förhållandena före kristiden uppgifter i detta hänseende huvudsakligen endast från våra tre största städer, men inga skäl tala för, att fördelningen av fylleriförseelserna på de olika kvartalen skulle vara väsentligen olikartad i dessa och i andra städer. Under fyra-årsperioden 1913—1916 uppgick sammanlagda antalet sådana förseelser i Stockholm, Göteborg och Malmö under resp. första, andra, tredje och fjärde kvartalen till 22 733, 26 435, 26 158 och 25 961 eller resp. 22·5, 26·1, 25·8 och 25·6 % av samtliga i nämnda städer begångna förseelser under dessa år. Ett avtagande av fylleri-frekvensen för fjärde kvartalet 1918 i förhållandet 25·6 till 22·5 skulle emellertid för första kvartalet 1919 givit ett antal av endast 5 048 fall, i jämförelse varmed den verkliga frekvensen betecknar en stegring med mer än 17 %.

Såsom av det ovan sagda framgår, synes stark fylleri-frekvens i allmänhet vara utmärkande för vårkvartalet, vartill bl. a. torde bidraga den omständigheten, att vissa helger infalla under detta kvartal. Dessas inverkan år 1919 på frekvensen av fylleriförseelserna framgår av följande tablå:

	Påskhelgen[1] (17—21 april)	1 maj	Pingsthelgen[1] (7—9 juni)	Midsommarhelgen[2] (21—24 juni)	Tillhopa
Antal fylleriförseelser	734	245	526	721	2 226
Förseelser i genomsnitt pr dag	147	245	175	180	171

Medan genomsnittliga antalet förseelser per dag för kvartalet i dess helhet var 100, belöpte sig motsvarande antal för dessa helger till icke mindre än 171 och för övriga dagar till 88. Därest frekvensen under helgerna icke varit större än under övriga dagar, skulle antalet fylleriförseelser under kvartalet varit omkring ett tusental lägre.

Med avseende å den mera detaljerade fördelningen av fylleriförseelserna på de olika månaderna kan konstateras, att fylleri-frekvensen under de första månaderna av år 1919 tilltog mycket starkt för att under april uppnå ett maximum. Därefter var, som av följande tablå framgår, frekvensen nära nog konstant under andra kvartalets olika månader, till följd varav antalet fylleriförseelser, inträffade under kvartalet i dess helhet, med mer än 50 % översteg summan för första kvartalet:

	Antal fylleriförseelser år 1919, inträffade under						
	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	okänt datum
Städer	1 564	1 815	2 312	2 886	28 478	2 888	4
Landsbygden	55	76	90	188	169	140	4
Hela riket	1 619	1 891	2 402	3 074	3 016	3 028	8

[1] Påskhelgen har räknats fr. o. m. skärtorsdagen t. o. m. annandag påsk, pingsthelgen fr. o. m. pingstafton t. o. m. annandag pingst.

[2] Inräknat närmast föregående lördag och söndag, som omedelbart föregingo midsommarafton.

Tilltagandet under andra kvartalet har, absolut taget, varit av större omfattning än sammanlagda ökningen under närmast föregående fem kvartal. Genom denna synnerligen starka stegring har fyllerifrekvensen under andra kvartalet bringats upp till en nivå, betydligt högre än under hittills redovisade kvartal.

Fördelningen av de båda redovisningskvartalens fylleriförseelser på olika delar av landet åskådliggöres av nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser		Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket
under första kv.	i städer med mer än 10 000 inv.[1]	2 226	320	88	440	1 734	222	**5 030**
	i övriga städer[2]	—	91	110	65	322	74	**662**
	å landsbygden	—	42	34	24	66	59	**225**
	tillhopa	2 226	453	232	529	2 122	355	**5 917**
under andra kv.	i städer med mer än 10 000 inv.[1]	2 846	522	181	649	2 805	506	**7 509**
	i övriga städer[3]	—	196	186	105	433	195	**1 115**
	å landsbygden	—	103	31	40	119	204	**497**
	tillhopa	2 846	821	398	794	3 357	905	**9 121**

Av en jämförelse med motsvarande översikt för föregående kvartal framgår, att anmärkningsvärda förändringar under första kvartalet ägde rum i södra Sveriges städer (med en stegring från 394 förseelser till 505 eller med 28·2 %) och i vissa mindre städer i Småland och öarna. Däremot gjorde i de större norrländska städerna en avtagande tendens sig gällande, liksom även var förhållandet å hela landsbygden. Till viss del torde dock denna nedgång, vilken sänkte siffran för landsbygden från 327 till 225 förseelser, täckas av senare inkommande anmälningar.

Under andra kvartalet har så gott som undantagslöst stegring ägt rum över hela landet. Det relativt starkaste tilltagandet uppvisar norra Sverige med mer än halvannan gång så stort antal förseelser som under första kvartalet. Särskilt den norrländska landsbygden har erfarit en kraftig höjning. I regel ha förseelserna å landsbygden, med undantag av Småland och öarna, ökat starkare än i städerna, bland vilka de mindre uppvisa större relativ tillväxt än de större. Sistnämnda förhållande beror dock förnämligast på att i Stockholm, där förseelserna visserligen ökat från 2 226 till 2 846 eller med 27·9 %, tilltagandet dock varit relativt svagare än annorstädes. I Göteborg har antalet förseelser vuxit från 1 315 till 2 132 eller med 62·1 %, medan motsvarande procenttal för de större städerna utom Stockholm och Göteborg är 70·0 och för de mindre städerna 68·4 %. Den i föregående kvartalsredogörelse påpekade koncentrationen av fylleriförseelserna till de båda storstäderna Stockholm och Göteborg synes sålunda hava avlösts av en motsatt rörelse, varvid vändpunkten legat omkring årsskiftet, som vidstående uppställning utvisar:

[1] Till denna grupp ha för jämförbarhetens skull fortfarande hänförts Visby och Härnösand, oaktat folkmängden i dessa städer den 1/1 1919 icke uppgick till 10 000 invånare.

[2] Från och med första kvartalet 1919 hava i denna grupp tillkommit Tranås, Ludvika och Boden, varest under första redovisningskvartalet inträffade tillhopa 24 fylleriförseelser.

[3] Fr. o. m. andra kvartalet 1919 ingår i denna grupp även Avesta, som sedan den 1 april 1919 åtnjuter stadsrättigheter. Antalet förseelser därstädes under sagda kvartal uppgick till 13.

		År 1917				År 1918				År 1919	
		1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Fylleriförseelser i Stockholm och Göteborg	antal . .	2 611	1 728	1 522	1 113	1 416	2 256	3 034	3 455	3 541	4 978
	i % av samtliga . . .	39·3	35·8	36·7	39·6	47·1	47·6	56·8	60·1	59·8	54·6

I kol. 4 av resp. huvudtabeller angives antalet fylleriförseelser, vid vilka det *huvudsakliga berusningsmedlet* uppgivits, och uppgick detta antal för hela riket till resp. 5 850 och 9 018, motsvarande under vartdera kvartalet 98·9 % av samtliga. De erhållna uppgifterna rörande berusningsmedlets art redovisas i huvudtabellernas kol. 5—28, varav nedan lämnas sammandrag:

Berusningsmedlets art	Stockholms stad	Östra Sverige		Småland och öarna		Södra Sverige		Västra Sverige		Norra Sverige		Hela riket			
		städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	antal	procent
Hela antalet fylleriförseelser med känt berusningsmedel . .	*Första kvartalet 1919*														
	2 187	410	39	197	33	501	24	1959	64	375	61	5629	221	**5 850**	**100·0**
Därav fall, där detta utgjordes av:	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%		
spritdrycker	18·1	31·4	23·2	37·6	45·4	43·1	62·5	33·4	45·3	41·8	54·1	28·9	45·7	**1 727**	**29·5**
vin	8·5	6·6	2·5	9·1	—	2·2	—	7·4	—	11·5	4·9	7·6	1·8	**435**	**7·4**
öl	0·6	0·5	—	—	—	0·6	—	0·6	—	0·5	1·6	0·6	0·5	**33**	**0·6**
spritdrycker och vin	8·7	23·4	2·5	11·7	6·1	13·2	12·5	13·4	3·1	14·7	3·3	12·8	4·5	**703**	**12·0**
spritdrycker och öl .	1·3	6·1	12·8	10·1	18·2	22·7	12·5	4·8	1·6	5·9	1·7	5·4	7·2	**320**	**5·5**
spritdrycker, vin o. öl	0·8	3·7	12·8	8·6	—	5·4	4·2	4·7	10·9	1·3	—	3·1	5·9	**186**	**3·2**
vin och öl	0·6	3·7	2·6	3·6	3·0	2·0	8·3	4·1	1·6	1·9	4·9	2·3	3·6	**140**	**2·4**
samtliga rusdrycker	**38·6**	**75·4**	**56·4**	**80·7**	**72·7**	**89·2**	**100·0**	**68·4**	**62·5**	**77·6**	**70·5**	**60·2**	**69·2**	**3 544**	**60·6**
denaturerad sprit .	61·0	22·2	38·5	18·3	21·2	8·6	—	30·4	35·9	16·0	24·6	38·4	27·2	**2 220**	**37·9**
tekniska preparat .	0·4	2·4	5·1	1·0	6·1	2·2	—	1·2	1·6	6·4	4·9	1·4	3·6	**86**	**1·5**
samtliga surrogat .	**61·4**	**24·6**	**43·6**	**19·3**	**27·3**	**10·8**	—	**31·6**	**37·5**	**22·4**	**29·5**	**39·8**	**30·8**	**2 306**	**39·4**
Hela antalet fylleriförseelser med känt berusningsmedel . .	*Andra kvartalet 1919*														
	2 775	716	98	364	31	740	40	3233	117	700	204	8528	490	**9 018**	**100·0**
Därav fall, där detta utgjordes av:	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%		
spritdrycker	18·2	42·0	29·6	46·7	45·2	53·5	65·0	43·3	47·9	47·4	60·8	36·4	50·6	**3 354**	**37·2**
vin	8·9	4·3	4·1	2·2	—	1·0	5·0	5·4	2·6	7·0	1·4	6·1	2·4	**528**	**5·9**
öl	1·3	0·3	—	1·9	—	1·2	—	1·6	—	0·4	—	1·3	—	**108**	**1·2**
spritdrycker och vin	5·9	17·2	7·1	6·9	6·5	8·2	2·5	8·7	8·5	12·0	4·4	8·6	5·9	**766**	**8·5**
spritdrycker och öl .	1·1	13·3	8·2	16·8	12·9	21·9	7·5	5·8	7·7	9·7	7·4	7·1	8·0	**642**	**7·1**
spritdrycker, vin o. öl	0·3	5·0	30·6	11·5	6·4	4·5	2·5	2·9	6·8	3·0	0·5	2·7	8·6	**276**	**3·1**
vin och öl	0·9	2·7	1·0	4·9	—	1·2	10·0	4·2	2·5	5·5	0·5	2·9	1·8	**256**	**2·8**
samtliga rusdrycker	**36·6**	**84·8**	**80·6**	**90·9**	**71·0**	**91·5**	**92·5**	**71·9**	**76·0**	**85·0**	**74·5**	**65·1**	**77·3**	**5 930**	**65·8**
denaturerad sprit .	63·3	13·5	19·4	8·5	29·0	8·1	7·5	27·5	19·7	11·1	15·2	34·1	17·4	**2 996**	**33·2**
tekniska preparat .	0·1	1·7	—	0·6	—	0·4	—	0·6	4·3	3·9	10·3	0·8	5·3	**92**	**1·0**
samtliga surrogat .	**63·4**	**15·2**	**19·4**	**9·1**	**29·0**	**8·5**	**7·5**	**28·1**	**24·0**	**15·0**	**25·5**	**34·9**	**22·7**	**3 088**	**34·2**

Beträffande de egentliga *rusdryckerna* framgår av tablån, att de av spritdrycker föranledda fylleriförseelserna under första kvartalet uppgingo till 1 727, motsvarande nära 30 % av samtliga. I jämförelse med föregående kvartal betecknar detta antal en ökning av icke mindre än 572 fall eller hälften (49·5 %). Sedan det tillfälliga rusdrycksförbudet under andra kvartalet 1917 och restriktionerna av juni månad samma år nedbringat antalet spritdrycksfall till en tredjedel av frekvensen under det första jämförelsekvartalet, har, såsom framgår av följande sammanställning, från slutet av år 1917 en nästan oavbruten stegring av antalet dylika fall ägt rum. Efter närmast föregående kvartals till synes tillfälliga nedgång har spritdrycksfrekvensen under redovisningskvartalen erfarit den hittills ojämförligt starkaste stegringen, i det antalet dylika fall under första kvartalet, som nämnts, ökades med hälften och under andra kvartalet praktiskt taget fördubblades. På ett halvt år har sålunda denna frekvens nära nog tredubblats.

	År 1917				År 1918				År 1919	
Absoluta tal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Fylleriförseelser genom spritdrycker, antal	1 162	511	381	465	749	1 174	1 301	1 155	1 727	3 354
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., antal	—	— 551	— 130	+ 84	+ 284	+ 425	+ 127	— 146	+ 572	+ 1 627
Relativa tal										
Fylleriförseelser genom spritdrycker, indextal[1]	100	44	33	40	64	101	112	99	149	289
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., procent	—	— 56·0	— 25·4	+ 22·0	+ 61·1	+ 56·7	+ 10·6	— 11·3	+ 49·5	+ 94·2

Antalet fylleriförseelser genom spritdrycker var sålunda även under första redovisningskvartalet större än tillförne under den tid dylik redovisning föreligger, oaktat tillgången på spritdrycker och därmed betingelserna för spritdrycksmissbruk därunder icke nämnvärt skilde sig från motsvarande förhållanden under närmast föregående kvartal. Däremot synes den starka stegringen under andra kvartalet 1919 åtminstone till någon del vara att sätta i samband med ökad spritdryckstilldelning till restaurangerna (jfr. kol. 8 å sid. 556 för de redovisade kvartalen) och väsentligt utvidgade möjligheter till inköp av utminuterade spritdrycker (jfr kol. 6 a. st.).

Uppgifterna häntyda emellertid även på, att en huvudanledning till spritdryckernas ökade betydelse som berusningsmedel alltjämt är att söka i en omfattande olaglig brännvinshantering. Härvid må erinras om det växande antalet konstaterade fyllerifall genom hembränt brännvin under de sista 8 kvartalen, nämligen resp. 3, 13, 55, 114, 186, 227, 287 och 569, ehuru det ligger i sakens natur, att dessa tal mindre ge ett mått på den verkliga utbredningen av denna dolda hantering än på dess starka stegring under kristiden i allt flera delar av landet. I ännu mera utpräglad grad än övriga

[1] 1 kv. 1917 = 100.

uppgifter rörande fylleriförseelser hava dessa siffror övervägande symtomatisk betydelse, medan däremot de absoluta talen äro av mindre värde, påverkade som de bl. a. äro av svårigheten att avgränsa dessa fall från de fyllerifall, som orsakats av förtäring av mer eller mindre renad denaturerad sprit eller motorsprit.

Vin, vartill även räknats vinglögg o. d., uppgives under kvartalen hava föranlett resp. 435 (7·4 %) och 528 (5·9 %) fylleriförseelser, vilket motsvarar en betydande minskning från föregående kvartals antal, 904. Frekvensens växlande styrka under de olika redovisningskvartalen åskådliggöres i följande uppställning:

	År 1917				År 1918				År 1919	
Absoluta tal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Fylleriförseelser genom vin, antal . .	167	224	309	260	198	490	748	904	435	528
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., antal	—	+ 57	+ 85	— 49	— 62	+ 292	+ 258	+ 156	— 469	+ 93
Relativa tal										
Fylleriförseelser genom vin, indextal[1]	100	134	185	156	119	293	448	541	260	316
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., procent	—	+ 34·1	+ 37·9	— 15·9	— 23·8	+ 147·5	+ 52·7	+ 20·9	— 51·9	+ 21·4

Det mot slutet av år 1918 i hög grad ökade bruket av vin i berusningssyfte har sålunda, som nämnts, under första kvartalet starkt avtagit, ehuru följande kvartal åter uppvisar någon ökning. En omständighet, som härvid kommer i betraktande, är ikraftträdandet den 1 januari 1919 av förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, vilken som bekant överflyttat hela vinhandeln till systembolagen.

I likhet med förhållandena under senaste året var ölet under första kvartalet fortfarande betydelselöst som rusdryck, i det att sammanlagt i hela riket blott 33 fylleriförseelser tillskrivits förtäring av enbart maltdrycker. Under andra kvartalet har däremot någon förändring kunnat skönjas, i det antalet dylika fall steg till 108, vilket dock motsvarar endast 1·2 % av samtliga.

Under första kvartalet hade i 1 349 eller 23·1 % av samtliga redovisade fyllerifall berusningen åstadkommits genom förtärande i betydande utsträckning av flera olika slag av rusdrycker. Sammansättningarna med spritdrycker hade härvid ökat, under det att kombinationen vin och öl avtagit. Under andra kvartalet var motsvarande antal resp. 1 940 och 21·5 %, i det samtliga dylika sammansättningar uppvisade ökat antal förseelser. Det starkaste tilltagandet hade ägt rum beträffande sammansättningen spritdrycker och öl, som visade ökning från 320 till 642 fall, d. v. s. fördubbling.

Sammanlagda antalet av egentliga *rusdrycker* föranledda fylleriförseelser utgjorde under kvartalen resp. 3 544 och 5 930, motsvarande resp. 60·6 och

[1] 1 kv. 1917 = 100.

65·8 % av samtliga orsaksredovisade fall. Motsvarande antal under de 10 hittills redovisade kvartalen framgår av följande tablå:

	År 1917				År 1918				År 1919	
Absoluta tal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Fylleriförseelser genom rusdrycker, antal	6 127	4 178	3 561	2 140	2 035	3 151	3 328	3 274	3 544	5 930
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., antal	—	— 1 949	— 617	— 1 421	— 105	+ 1 116	+ 177	— 54	+ 270	+ 2 386
Relativa tal										
Fylleriförseelser genom rusdrycker, indextal[1]	100	68	58	35	33	51	54	53	58	97
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., procent	—	— 31·8	— 14·8	— 39·9	— 4·9	+ 54·8	+ 5·6	— 1·6	+ 8·2	+ 67·3
Andel av hela fylleri-frekvensen, procent	93·4	86·4	86·4	76·6	68·4	67·3	63·0	57·5	60·6	65·8

Under de tre sista kvartalen år 1918 ävensom under första kvartalet 1919 var frekvensen av fylleriförseelser, varvid endast förtärts rusdrycker, tämligen konstant och utgjorde något mer än hälften av motsvarande frekvens under första kvartalet 1917. Under andra kvartalet 1919 har härutinnan inträtt en avgjord förändring, i det antalet dylika fall stigit med icke mindre än 2 386 eller två tredjedelar (67·3 %) av föregående kvartals antal och därigenom nått en siffra, som endast med några procent understiger motsvarande antal under första kvartalet 1917. Under samtliga förut redovisade kvartal har rusdrycksfallens andel i fyllerifrekvensen varit i avtagande, vilken utveckling dock från 1919 års ingång synes vara avslutad. Enligt sista talraden i ovanstående tablå har nämligen ifrågavarande procenttal ökat från 57·5 % under fjärde kvartalet 1918 till resp. 60·6 och 65·8 % under redovisningskvartalen.

I viss motsats till rusdrycksfallen — ehuru, som ovan nämnts, skilda därifrån genom en i vissa fall något svävande gräns — stå de fylleriförseelser, vid vilka berusningsmedlet utgjorts av *surrogat* för rusdrycker. Omfattningen och relativa frekvensen av dessa fall åskådliggöras genom följande tablå:

	År 1917				År 1918				År 1919	
Absoluta tal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Fylleriförseelser genom surrogat, antal	436	657	559	652	941	1 532	1 956	2 421	2 306	3 088
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., antal	—	+ 221	— 98	+ 93	+ 289	+ 591	+ 424	+ 465	— 115	+ 782
Relativa tal										
Fylleriförseelser genom surrogat, indextal[1]	100	151	128	150	216	351	449	555	529	703
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., procent	—	+ 50·7	— 14·9	+ 16·6	+ 44·3	+ 62·8	+ 27·7	+ 23·8	— 4·8	+ 33·9
Andel av hela fylleri-frekvensen, procent	6·6	13·6	13·6	23·4	31·6	32·7	37·0	42·5	39·4	34·2

[1] 1 kv. 1917 = 100.

Medan alltsedan slutet av år 1917 en tendens till ökning av surrogatfallen gjort sig så starkt gällande, att desamma från sista kvartalet år 1917 till slutet av år 1918 nära nog fyrdubblades, företer första redovisningskvartalet en mindre nedgång i detta hänseende. Detta tillfälliga avtagande avlöstes dock av en stark ökning av antalet dylika fall under andra kvartalet 1919. I jämförelse med rusdrycksfallens häftiga tilltagande (se tablån överst å sid. 538) var dock även denna stegring mindre betydande, till följd varav surrogatens andel i fyllerifrekvensen avtagit under år 1919, såsom sista talraden i omstående tablå utvisar. Hur väsentligen olikartad utvecklingen i detta hänseende varit inom storstäderna och i övriga delar av landet, framgår av följande översikt:

Fylleriförseelser genom rusdrycks-surrogat		År 1917				År 1918				År 1919	
		1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Stockholm och Göteborg	antal	165	221	147	262	395	738	1 254	1 637	1 834	2 443
	procent	6·4	13·0	9·8	24·0	28·4	33·4	42·1	48·1	52·5	49·8
Övriga Sverige	antal	271	436	412	390	546	794	702	781	472	645
	procent	6·8	13·9	15·7	22·9	34·4	32·1	30·5	34·8	20·0	15·7

Medan under år 1917 och början av år 1918 storstädernas fylleriförseelser till relativt mindre del orsakades av surrogat än förhållandet var inom övriga delar av landet, äro sedan sommaren år 1918 förhållandena härutinnan omkastade. Den ovan påvisade koncentrationen t. o. m. år 1918 av fylleriförseelserna till dessa storstäder har nämligen i långt högre grad varit utmärkande för surrogatfallen än för rusdrycksfallen, som synes av följande sammanställning:

Fylleriförseelser i Stockholm och Göteborg i % av dylika i hela riket	År 1917				År 1918				År 1919	
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Rusdrycksfall	39·4	35·3	37·8	38·8	48·9	46·8	51·9	51·1	46·9	41·5
Surrogatfall	37·8	33·6	26·3	40·2	42·0	48·2	64·1	67·7	79 5	79·1

Vid den stora huvudmassan av surrogatfallen har det använda berusningsmedlet utgjorts av denaturerad sprit, nämligen vid resp. 2 220 och 2 996 fylleriförseelser, motsvarande resp. 37·9 och 33·2 % av samtliga fylleriförseelser överhuvud. Den denaturerade spritens utveckling från ett mera undantagsvis och endast i vissa mera begränsade befolkningskretsar förekommande surrogatmedel till det i långt vidare lager nyttjade berusningsmedel, som det för närvarande är, kan utläsas ur efterföljande tablå:

	År 1917				År 1918				År 1919	
Absoluta tal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Fylleriförseelser genom denaturerad sprit, antal	338	379	260	261	564	1 002	1 601	2 032	2 220	2 996
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., antal	—	+ 41	— 119	+ 1	+ 303	+ 438	+ 559	+ 431	+ 188	+ 776
Relativa tal										
Fylleriförseelser genom denaturerad sprit, indextal[1] . .	100	112	77	77	167	296	474	601	657	886
Ökn. (+) el. minskn. (—) från föreg. kv., procent	—	+ 12·1	— 31·4	+ 0·4	+ 116·1	+ 77·7	+ 55·8	+ 26·9	+ 9·3	+ 35·0
Andel av hela fylleri-frekvensen, procent.	5·2	7·8	6·3	9·3	18·9	21·4	30·3	35·7	37·9	33·2

Under redovisningskvartalen har sålunda ägt rum en stegring av antalet dylika fall med resp. 188 och 776. Antalet fylleriförseelser genom denaturerad sprit i hela landet utom Stockholm och Göteborg belöpte sig under de sex sista kvartalen till resp. 321, 431, 429, 459, 409 och 566, medan för nämnda städer motsvarande tal äro resp. 243, 571, 1 172, 1 573, 1 811 och 2 430. För de båda storstäderna är sålunda det mycket starka tilltagandet av användningen av denaturerad sprit som berusningsmedel en av de mest karakteristiska omständigheterna i förevarande hänseende under denna tid.

Ingången av år 1919 har däremot inneburit minskad användning av tekniska preparat som berusningsmedel. Mot 389 fylleriförseelser, som tillskrivits förtäring av dylika preparat under sista kvartalet 1918, stå endast resp. 86 och 92 under de båda redovisningskvartalen. Det fr. o. m. årsskiftet lagstadgade denatureringstvånget synes sålunda haft en för folknykterheten gynnsam effekt.

Huvudtabellen upptar, som nämnts, numera även uppgifter om *åtkomstsättet* för berusningsmedlen och lämnas i vidstående ta lå ett sammandrag av dessa data, som tillåter en ungefärlig uppskattning av utminuterings- och utskänkningsställenas samt surrogatförsäljningens och — i viss mån — den olagliga rusdryckshanteringens relativa betydelse för fylleriförekvensen under kvartalet.

Av dessa, enligt sakens natur delvis icke så alldeles tillförlitliga, uppgifter att döma skulle sålunda från den mera legitima rusdryckshanteringen under första kvartalet hava härrört sammanlagt 1 995 förseelser motsvarande 34·1 % av samtliga. Motsvarande siffror för de båda sista kvartalen år 1918 voro resp. 2 041 och 1 970. Den praktiskt taget konstanta frekvensen av dylika fall antyder, att läget å den statskontrollerade rusdrycksmarknaden varit oförändrat under dessa tre kvartal. I annan riktning peka siffrorna för andra kvartalet, varunder sammanlagt 2 956 personer upp-

[1] 1 kv. 1917 = 100.

Fylleriförseelserna fördelade efter berusningsmedlets art och åtkomstsätt.

Berusningsmedlets art och åtkomstsätt	Stockholms stad	Östra Sverige		Småland och öarna		Södra Sverige		Västra Sverige		Norra Sverige		Hela riket			
		städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	städer	landsbygd	tillhopa antal	tillhopa procent
								Första kvartalet 1919							
Hela antalet fylleriförseelser med känt åtkomstsätt för berusningsmedlet	2 187	410	39	197	33	501	24	1950	64	375	61	5 629	221	5 850	100·0
Därav fall, där berusningsmedlet utgjorts av															
rusdrycker: från utminuteringsställe	3·6	8·6	7·7	22·3	24·3	13·6	29·2	8·3	21·9	16·5	13·1	8·0	18·1	490	8·4
rusdrycker: från bolagsutskänkningsställe	1·1	6 2	2·6	6·1	—	13·6	29·2	7·4	3·1	5·3	3·3	5·3	5·4	307	5·2
rusdrycker: från restaurang, ölstuga o. d.	13·2	18·5	5·1	23·4	3·0	28·5	8·3	19·2	3·1	18·1	3·3	17·7	4·1	1 007	17·2
rusdrycker: från både utminuterings- och utskänkningsställe	0·7	6·8	10·2	7·6	—	7·0	8·3	3.4	—	6·4	1·6	3·3	3·2	191	3·3
rusdrycker: genom förmedling av andra vid privata samkväm o. d.	11·3	20·0	7·7	15.7	42·4	18·3	16·6	19·5	25.0	22·9	27·9	16·4	24·4	976	16·7
rusdrycker: genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	1·5	11·2	5·1	3·6	—	7·6	4·2	5·4	—	6·7	6·6	4·5	3·2	261	4·5
rusdrycker: genom olaglig rusdrycks hantering	7·0	3·4	15·4	1·0	—	0·2	4·2	4·8	7·8	1·6	9·8	4·8	8·2	287	4·9
rusdrycker: på annat (eller obekant) sätt	0·2	0·7	2·6	1·0	3·0	0·4	—	0·4	1·6	—	4·9	0·3	2·7	25	0·4
rusdrycksurrogat: från försäljningsställe	0·2	2·2	12·8	1·5	6·1	3·2	--	2·1	3·1	3·2	4·9	1·5	5·4	97	1·6
rusdrycksurrogat: genom förmedling av andra	59·9	22·4	30·8	16·3	18·2	6·8	—	29·0	29·7	18·7	24·6	37·4	23·5	2 159	36·9
rusdrycksurrogat: på annat (eller obekant) sätt	1·3	—	—	1·5	3·0	0·8	—	0·5	4·7	0·6	—	0·8	1·8	50	0·9
								Andra kvartalet 1919							
Hela antalet fylleriförseelser med känt åtkomstsätt för berusningsmedlet	2 770	716	98	364	31	740	40	3233	117	700	204	8 528	490	9 018	100·0
Därav fall, där berusningsmedlet utgjorts av															
rusdrycker: från utminuteringsställe	4·0	14·4	6·1	27·7	51·6	20·1	40·0	10·4	14·5	19·4	11·8	11·0	16·1	1 015	11 3
rusdrycker: från bolagsutskänkringställe	1·0	7·1	3·1	4·1	3·2	7·2	17·5	5·6	1·7	3.9	3·4	4·2	4·1	376	4·2
rusdrycker: från restaurang, ölstuga o. d.	9·0	15·8	5·1	19·3	—	22·7	2·5	14·8	6·0	14·8	—	13·8	2·7	1 195	13·2
rusdrycker: från både utminuterings- och utskänkningsställe	0·7	6·5	11·2	15·7	9·7	9·3	7·5	2·9	4·3	8·7	0·5	4·1	4·7	370	4·1
rusdrycker: genom förmedling av andra vid privata samkväm o. d.	12·9	25·3	23·4	17·0	6·5	23·1	22·5	26·4	36·7	26·4	33·3	21·2	29·6	1 956	21·7
rusdrycker: genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	1·1	12·6	3·1	5·8	—	7·7	2·5	5·2	6·0	5·7	1·5	4·8	2·9	421	4·7
rusdrycker: genom olaglig rusdryckshantering	7·9	2·8	23·5	0·3	—	0·4	—	6·5	6·0	5·6	23·5	5·8	15·9	569	6·3
rusdrycker: på annat (eller obekant) sätt	0·0	0·3	5·1	1·0	—	1·0	—	0·1	0·9	0·4	0·5	0·2	1·4	28	0·3
rusdrycksurrogat: från försäljningsställe	0·2	1·1	4·1	0·6	—	1·2	5·0	1·0	1·7	2·6	5·4	0·9	3·9	93	1·0
rusdrycksurrogat: genom förmedling av andra	62·5	13·1	7·1	5·5	25·8	6·8	2·5	26·0	18·8	11·6	20·1	33 0	16 1	2 898	32 1
rusdrycksurrogat: på annat (eller obekant) sätt	0·7	1·0	8·2	3·0	3·2	0·5	—	1·1	3.4	0·9	—	1·0	2·6	97	1·1

givit sig hava anskaffat rusdryckerna på legitimt sätt. Det är härvid särskilt utminuteringsställena, som ökat i betydelse (från 490 fall till 1 015 eller mer än fördubbling) ävensom de »blandade» fallen, varvid både utminuterade och utskänkta rusdrycker förtärts, (från 191 till 370 eller nära fördubbling), medan de från utskänkningsställena (bolagsvärdshus, restauranger o. d.) härrörande fyllerifallen blott ökat med omkring 20 %.

Förhållandena i detta avseende förete påtagliga lokala skiljaktigheter. Så t. ex. har i Stockholm, där antalet »legitima» fall är mycket ringa i förhållande till samtliga där inträffade fylleriförseelser (resp. 18·3 och 14·7 % under de båda redovisningskvartalen), ingen som helst ökning eller minskning förekommit (båda kvartalen 408 fall), medan landet i övrigt (där resp. 43·8 och 40·8 % av förseelserna tillskrevos den legitima rusdrycksbanteringen) uppvisade en ökning av dessa fall från 1 587 till 2 548, eller med 60 %. Tydligtvis har härvid gjort sig gällande dels, om än i mindre utsträckning, ökningen av tilldelningen till utskänkningsställena, dels höjningen av kvartalsransonen utminuterade spritdrycker (3 accisfria och upp till 3 accisbelagda liter i kvartalet mot förut 2 liter).

En grupp av fylleriförseelser, som erfarit synnerligen stark stegring under sista redovisningskvartalet, nämligen från 1 237 (976 + 261) eller 21·2 % till 2 377 (1956 + 421) eller 26·4 %, äro sådana, vid vilka rusdryckerna helt eller delvis erhållits genom »förmedling av andra». Motsvarande antal de båda närmast föregående kvartalen utgjorde resp. 1 082 och 1 048. Medan en del av dessa fall äro att tillskriva den lagliga rusdrycksbanteringen, utgör en annan del i själva verket fall av olaglig rusdrycksbantering. Dennas inverkan på fyllerifrekvensen uttömmes sålunda ingalunda genom de resp. 287 och 569 fylleriförseelser, motsvarande resp. 4·9 och 6·3 % av samtliga, vilka av polismyndigheterna, som ovan nämnts, konstaterats böra tillskrivas hembränning i en eller annan form.

Beträffande surrogatfallens fördelning i ifrågavarande avseende lämnar även följande tablå upplysning:

	År 1918		År 1919	
	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Hela antalet surrogatfall	1 956	2 421	2 306	3 088
Därav:				
från försäljningsställe	323	357	97	93
genom förmedling av andra	1 493	1 902	2 159	2 898
på annat (eller obekant) sätt	140	162	50	97

Det påtagliga avtagandet av försäljningsställenas betydelse synes böra tillskrivas ikraftträdandet av den nya, väsentligt skärpta lagstiftningen på detta område. Effektiviteten härav kan dock knappast utläsas ur dessa tal, enär fallen under rubriken »genom förmedling av andra» ävensom surrogatfallen sammantagna ökat under andra kvartalet. Särskilt beträffande den denaturerade spriten har ju, som nämnts, ingen gynnsam inverkan förmärkts. Å vissa orter, däribland först och främst huvudstaden, är dock frågan om detta berusningsmedel av väsentlig betydelse för nykterhetstillståndet.

Av intresse skulle det givetvis vara att konstatera, i vad mån fyllerifrekvensen i vårt land kan anses vara hög eller låg i jämförelse med andra länder. På grund av nämnda frekvens stora beroende av rådande alkoholvanor ävensom av lagstiftningen och sättet för dess handhavande genom polismyndigheterna måste emellertid dylika jämförelser göras med mycken försiktighet. Dock torde en sammanställning med fördel kunna göras mellan den svenska fylleristatistiken och de motsvarande uppgifter för Norge, som lämnas i »Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå»:

		År 1917				År 1918				År 1919	
Fylleriförseelser:		1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Sverige	antal . .	6 651	4 897	4 148	2 811	3 006	4 740	5 343	5 765	5 917	9 121
	indextal [a[1]]	100	74	62	42	45	71	80	87	89	137
	indextal [b[2]]	127	93	79	54	57	90	102	110	113	174
Norge	antal . .	10 405	9 555	5 945	5 204	5 231	5 697	5 956	6 030	7 783	10 859
	indextal [a[1]]	100	92	57	50	50	55	57	58	75	104
	indextal [b[2]]	143	131	82	72	72	78	82	83	107	149

Ehuru nämnda länders alkohollagstiftning under kristiden ju icke följt samma linjer, eftersom i Sverige tillämpats restriktionssystem men i Norge förbudssystem (mot spritdrycker och heta viner), visa emellertid indextalen en anmärkningsvärd överensstämmelse i utvecklingen av fyllerifrekvensen under nämnda år. Framhållas må emellertid, att fylleriförseelsernas antal i Norge under redovisningsperioden varit i genomsnitt omkring 40 % högre än i Sverige, oaktat folkmängden i Norge utgör mindre än hälften av Sveriges.

[1] Antalet förseelser 1 kv. 1917 satt lika med 100.
[2] Genomsnittliga antalet förseelser under de 10 kvartalen satt lika med 100.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
				Antal fylleriförseelser, där											
Område.	Invånarantal den 1 jan. 1919	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	*spritdrycker* (bränvin, konjak, punsch o. d.)	därav huvudsakligen					*vin*	därav utskänkt vin	*öl* (andra maltdrycker)	därav utskänkt öl	*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker
					från utminuteringsställe	å bolagsutskänkningsställe	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom olaglig rusdrycksförsäljning (eller på annat sätt)						
1 *Stockholms stad* . .	**408 456**	**2 226**	**2 187**	**395**	56	14	43	142	140	**187**	108	**13**	13	**190**	119
2 *Stockholms län* . .	**232 349**	**59**	**59**	**17**	5	—	4	4	4	**1**	1	**2**	2	**10**	5
därav															
3 Södertälje	14 347	32	32	10	5	—	2	2	1	1	1	2	2	10	5
4 övriga städer	15 539	12	12	4	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—
5 landsbygden	202 463	15	15	3	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—
6 *Uppsala län* . . .	**134 622**	**113**	**113**	**54**	13	—	2	27	12	**8**	6	—	—	**20**	13
därav															
7 Uppsala	27 696	90	90	42	8	—	2	21	11	7	5	—	—	20	13
8 Enköping	5 843	22	22	11	4	—	—	6	1	1	1	—	—	—	—
9 landsbygden	101 083	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10 *Södermanlands län* .	**188 910**	**86**	**83**	**14**	4	—	3	7	—	**8**	4	—	—	**26**	15
därav															
11 Nyköping	11 244	26	26	4	1	—	—	3	—	1	—	—	—	8	3
12 Eskilstuna	30 354	35	35	4	1	—	3	—	—	3	1	—	—	15	12
13 övriga städer	15 961	12	12	4	1	—	—	3	—	4	3	—	—	2	—
14 landsbygden	131 351	13	10	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
15 *Östergötlands län* .	**301 753**	**103**	**103**	**29**	6	1	1	18	3	**4**	2	—	—	**22**	13
därav															
16 Linköping	26 060	23	23	8	3	—	1	4	—	1	—	—	—	6	3
17 Norrköping	56 872	51	51	9	1	1	—	6	1	1	1	—	—	12	8
18 övriga städer	12 483	18	18	9	1	—	—	7	1	2	1	—	—	4	2
19 landsbygden	206 338	11	11	3	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
20 *Jönköpings län* . .	**223 878**	**86**	**86**	**31**	19	1	3	8	—	—	—	—	—	**5**	2
därav															
21 Jönköping	28 684	32	32	12	9	—	3	—	—	—	—	—	—	3	1
22 övriga städer	28 373	41	41	18	10	1	—	7	—	—	—	—	—	1	1
23 landsbygden	166 821	13	13	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
24 *Kronobergs län* . .	**157 786**	**61**	**60**	**31**	13	—	8	10	—	**15**	8	—	—	**9**	7
därav															
25 Växjö	8 911	56	55	29	11	—	8	10	—	15	8	—	—	8	7
26 landsbygden	148 875	5	5	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
27 *Kalmar län* . . .	**229 480**	**59**	**58**	**25**	10	1	2	12	—	**3**	2	—	—	**8**	5
därav															
28 Kalmar	16 608	21	21	9	3	1	2	3	—	2	1	—	—	3	2
29 Västervik	11 845	9	9	3	2	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
30 övriga städer	13 113	13	13	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	4	3
31 landsbygden	187 914	16	15	12	4	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—
32 *Gottlands län* . .	**56 028**	**26**	**26**	**2**	—	—	—	1	1	—	—	—	—	**3**	1
därav															
33 Visby	9 781	26	26	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	3	1
34 landsbygden	46 247	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	
huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av												Antal förseelser med känt berusningsmedel, nämligen											
					därav							*rusdrycker*, som huvudsakligen erhållits								*rusdrycks-surrogat*			
sprit-drycker och öl	därav utskänkta spritdrycker	*sprit-drycker, vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	från utminuteringsställe	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	från utskänkningsställe	*denaturerad sprit*	därav tillsammans med rusdrycker	*tekniska preparat*	därav tillsammans med rusdrycker	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycks-hantering	på annat (eller obekant) sätt	från försäljningsställe	genom förmedling av andra	på annat (eller obekant) sätt	
29	8	**18**	10	**13**	3	2	8	**1 333**	73	**9**	2	79	25	288	16	248	32	152	5	4	1 310	28	1
11	1	**1**	1	**6**	—	3	3	**11**	4	—	—	4	4	11	7	4	10	7	1	2	9	—	2
3	1	—	—	4	—	3	1	2	1	—	—	4	1	10	6	2	6	—	1	—	2	—	3
4	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	—	2	—	1	1	4	2	—	—	2	—	4
4	—	1	1	—	—	—	—	7	3	—	—	—	1	1	—	1	—	5	—	2	5	—	5
6	2	**5**	5	—	—	—	—	**20**	6	—	—	15	2	20	6	30	8	10	2	—	20	—	6
4	2	5	5	—	—	—	—	12	4	—	—	9	2	19	6	24	7	9	2	—	12	—	7
2	—	—	—	—	—	—	—	8	2	—	—	5	—	1	—	6	1	1	—	—	8	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
7	2	**5**	4	**3**	—	1	2	**17**	3	**3**	3	5	9	19	4	12	13	—	1	4	16	—	10
6	2	5	4	—	—	—	—	1	1	1	1	—	7	1	1	5	10	—	—	1	1	—	11
1	—	—	—	3	—	1	2	7	1	2	2	2	2	15	3	2	2	—	—	1	8	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	2	—	3	—	4	1	—	—	—	2	—	13
—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	5	—	14
6	2	**7**	2	**3**	2	1	—	**24**	12	**8**	5	5	6	13	12	22	10	3	—	8	24	—	15
1	1	—	—	1	1	—	—	2	1	4	3	—	1	3	5	8	—	—	—	4	2	—	16
3	1	2	1	1	1	—	—	20	10	3	1	2	4	7	2	4	8	1	—	2	21	—	17
1	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	2	1	3	1	9	—	1	—	1	—	—	18
1	—	4	—	1	—	1	—	1	—	1	1	1	—	—	4	1	2	1	—	1	1	—	19
10	1	**4**	4	**3**	—	—	3	**30**	10	**3**	—	23	3	8	4	14	1	—	—	3	28	2	20
3	—	4	4	2	—	—	2	8	2	—	—	11	2	5	3	3	—	—	—	—	7	1	21
3	1	—	—	1	—	—	1	17	4	1	—	10	1	3	1	7	1	—	—	1	17	—	22
4	—	—	—	—	—	—	—	5	4	2	—	2	—	—	—	4	—	—	—	2	4	1	23
—	—	—	—	**2**	—	—	2	**2**	—	1	—	17	2	23	—	12	1	—	2	—	1	2	24
—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	1	—	15	2	22	—	11	1	—	2	—	—	2	25
—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	26
8	—	**5**	5	**1**	—	—	1	**8**	5	—	—	12	1	15	3	17	1	—	1	—	8	—	27
5	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	4	1	6	1	7	1	—	—	—	1	—	28
1	—	—	—	—	—	—	—	4	4	—	—	2	—	—	2	1	—	—	—	—	4	—	29
—	—	4	4	1	—	—	1	2	1	—	—	2	—	9	—	—	—	—	—	—	2	—	30
2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—	—	9	—	—	1	—	1	—	31
8	1	**8**	6	**2**	—	1	1	**3**	2	—	—	—	6	1	8	2	4	2	—	2	1	—	32
8	1	8	6	2	—	1	1	3	2	—	—	—	6	1	8	2	4	2	—	2	1	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Område.	Invånarantal den 1 jan. 1919	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, där huvud-											
				spritdrycker (bränvin, konjak, punsch o. d.)	därav huvudsakligen					*vin*	därav utskänkt vin	*öl* (andra maltdrycker)	därav utskänkt öl	*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker
					från utminuteringsställe	å bolagsutskänkningsställe	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata sammankomster o. d.	genom olaglig rusdrycksförsäljning (eller på annat sätt)						
1	***Blekinge län***	**148 458**	**51**	**51**	**18**	12	2	—	4	—	**2**	1	—	—	**7**	4
	därav															
2	Karlskrona	27 642	30	30	10	7	2	—	1	—	1	—	—	—	2	2
3	övriga städer	14 463	20	20	7	4	—	—	3	—	1	1	—	—	5	2
4	landsbygden	106 353	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	***Kristianstads län***	**238 998**	**89**	**88**	**42**	11	6	6	18	1	**4**	2	—	—	**20**	13
	därav															
6	Kristianstad	12 498	45	44	21	5	2	3	11	—	2	1	—	—	10	10
7	övriga städer	10 630	32	32	13	5	2	3	3	—	2	1	—	—	7	1
8	landsbygden	215 870	12	12	8	1	2	—	4	1	—	—	—	—	3	2
9	***Malmöhus län***	**479 197**	**389**	**386**	**171**	46	15	46	61	3	**5**	—	**3**	3	**42**	27
	därav															
10	Malmö	110 459	[1] 249	247	108	28	9	27	42	2	2	—	2	2	33	21
11	Lund	22 918	27	26	19	5	1	7	6	—	—	—	—	—	4	4
12	Landskrona	18 740	29	29	9	2	—	2	4	1	1	—	1	1	1	—
13	Hälsingborg	45 330	[2] 47	47	23	6	4	7	6	—	1	—	—	—	2	1
14	Ystad	11 314	4	4	2	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
15	Trälleborg	10 812	9	9	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	1
16	övriga städer	7 141	13	13	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
17	landsbygden	252 483	11	11	6	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
18	***Hallands län***	**148 040**	**92**	**92**	**39**	18	3	5	13	—	**8**	1	—	—	**22**	10
	därav															
19	Halmstad	18 759	41	41	22	6	2	5	9	—	1	1	—	—	8	4
20	övriga städer	15 891	51	51	17	12	1	—	4	—	7	—	—	—	14	6
21	landsbygden	113 390	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	***Göteborgs o. Bohus län***	**416 508**	**1 420**	**1 413**	**475**	75	20	55	229	96	**113**	76	**10**	8	**147**	84
	därav															
23	Göteborg	197 421	1 315	1 309	445	63	20	55	216	91	105	70	10	8	142	83
24	Uddevalla	13 596	24	23	11	5	—	—	6	—	—	—	—	—	1	—
25	övriga städer	10 784	35	35	5	2	—	—	3	—	8	6	—	—	2	1
26	landsbygden	194 707	46	46	14	5	—	—	4	5	—	—	—	—	2	—
27	***Älvsborgs län***	**298 078**	**165**	**165**	**50**	17	6	3	24	—	**14**	13	1	1	**46**	28
	därav															
28	Trollhättan	14 887	41	41	10	3	2	—	5	—	1	1	—	—	8	5
29	Borås	23 811	72	72	24	5	1	2	16	—	10	10	1	1	26	14
30	övriga städer	22 937	51	51	15	8	3	1	3	—	3	[3]	—	—	12	9
31	landsbygden	236 443	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32	***Skaraborgs län***	**243 178**	**110**	**110**	**32**	18	2	4	8	—	**1**	1	—	—	**6**	4
	därav															
33	städerna	42 459	110	110	32	18	2	4	8	—	1	1	—	—	6	4
34	landsbygden	200 179	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	***Värmlands län***	**264 023**	**141**	**140**	**55**	14	3	5	33	—	**7**	3	—	—	**30**	16
	därav															
36	Karlstad	18 820	76	76	32	6	3	4	19	—	6	2	—	—	22	12
37	Kristinehamn	10 729	27	26	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	6	4
38	övriga städer	10 093	23	23	10	1	—	—	9	—	1	1	—	—	2	—
39	landsbygden	224 381	15	15	12	7	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—

[1] Därav 5, som erhållit berusningsmedlet i Danmark.
[2] » 7, » » » » »

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	3	33	34	35	36	37	38	39	
sakliga berusningsmedlet utgjordes av												Antal förseelser med känt berusningsmedel, nämligen											
					därav							*rusdrycker*, som huvudsakligen erhållits								*rusdrycks-surrogat*.			
sprit-drycker och öl	därav utskänkta spritdrycker	*sprit-drycker, vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	från utminuteringsställe	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	från utskänkningsställe	*denaturerad sprit*	därav tillsammans med rusdrycker	*tekniska preparat*	därav tillsammans med rusdrycker	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuterings- och utskänkningsställe	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycks-hantering	på annat (eller obekant) sätt	från försäljningsställe	genom förmedling av andra	på annat (eller obekant) sätt	
15	13	**1**	1	**2**	—	—	2	**5**	1	**1**	—	12	16	7	3	6	1	—	—	4	2	—	1
13	11	—	—	1	—	—	1	3	1	—	—	7	15	1	3	1	—	—	—	2	1	—	2
2	2	1	1	1	—	—	1	2	—	1	—	4	1	6	—	5	1	—	—	2	1	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
17	6	**2**	1	**1**	—	—	1	**2**	1	—	—	14	14	21	3	19	14	1	—	1	1	—	5
8	3	1	—	1	—	—	1	1	—	—	—	5	7	13	—	11	7	—	—	1	—	—	6
9	3	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	7	3	7	3	5	6	—	—	—	1	—	7
—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	1	—	3	1	1	—	—	—	—	8
85	50	**25**	20	**9**	3	1	5	**36**	11	**10**	1	49	45	117	31	71	24	1	2	11	31	4	9
59	34	6	5	3	—	—	3	24	6	10	1	25	20	78	23	47	18	—	2	9	23	2	10
2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	2	12	—	6	—	—	—	1	—	—	11
7	4	8	6	—	—	—	—	2	2	—	—	5	5	7	1	7	1	1	—	—	—	2	12
9	6	4	3	1	—	1	—	7	2	—	—	6	7	14	2	8	3	—	—	—	7	—	13
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	14
1	—	1	—	2	1	—	1	1	—	—	—	2	3	—	2	—	1	—	—	1	—	—	15
3	2	6	6	1	—	—	1	1	1	—	—	1	5	5	—	—	1	—	—	—	1	—	16
3	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	4	3	1	2	1	—	—	—	—	—	—	17
—	—	**5**	4	**2**	—	—	2	**15**	3	1	1	18	13	17	8	14	6	—	—	4	12	—	18
—	—	2	2	—	—	—	—	8	2	—	—	6	4	10	3	9	1	—	—	3	5	—	19
—	—	5	2	2	—	—	2	7	1	1	1	12	9	7	5	5	5	—	—	1	7	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
43	14	**44**	18	**61**	6	12	43	**506**	100	**14**	7	95	49	268	17	298	59	99	8	21	495	4	22
35	10	28	10	52	6	7	39	478	91	14	7	80	47	247	9	280	53	94	7	19	472	1	23
3	1	1	—	1	—	—	1	6	4	—	—	5	—	2	1	6	3	—	—	—	6	—	24
4	3	8	5	7	—	5	2	1	1	—	—	4	—	17	7	8	3	—	—	—	1	—	25
1	—	7	3	1	—	—	1	21	4	—	—	6	2	2	—	9	—	5	1	2	16	3	26
5	5	**14**	9	**4**	—	—	4	**31**	14	—	—	15	39	26	14	22	18	—	—	2	29	—	27
4	4	11	8	2	—	—	2	5	3	—	—	3	13	7	3	5	5	—	—	—	5	—	28
—	—	2	—	2	—	—	2	7	5	—	—	4	22	6	6	14	13	—	—	—	7	—	29
1	1	1	1	—	—	—	—	19	6	—	—	7	4	13	5	3	—	—	—	2	17	—	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
31	12	**6**	5	**2**	—	1	1	**32**	13	—	—	17	9	19	12	11	10	—	—	11	17	4	32
31	12	6	5	2	—	1	1	32	13	—	—	17	9	19	12	11	10	—	—	11	17	4	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
4	3	**9**	5	**10**	3	4	3	**21**	6	**4**	2	28	8	30	9	36	9	—	—	1	22	2	35
4	3	1	1	1	—	1	—	8	3	2	1	12	8	17	4	18	7	—	—	—	9	1	36
—	—	5	4	9	3	3	3	4	—	1	—	2	—	12	3	4	—	—	—	1	4	—	37
—	—	3	—	—	—	—	—	7	2	—	—	2	—	1	2	9	2	—	—	—	6	1	38
—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	7	—	—	—	5	—	—	—	—	3	—	39

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
				Antal fylleriförseelser, där huvud-											
Område.	Invånarantal den 1 jan. 1919	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	*spritdrycker* (bränvin, konjak, punsch o. d.)	därav huvudsakligen					*vin*	därav utskänkt vin	*öl* (andra maltdrycker)	därav utskänkt öl	*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker
					från utminuteringsställe	å bolagsutskänkningsställe	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata sammanväm o. d.	genom olaglig rusdrycksförsäljning (eller på annat sätt)						
1	**Örebro län** . . .	**215 774**	**103**	**103**	**33**	7	3	6	17	—	**2**	2	**1**	1	**14**	9
	därav															
2	Örebro	34 861	75	75	25	6	3	6	10	—	1	1	1	1	11	9
3	övriga städer	7 384	26	26	6	1	—	—	5	—	1	1	—	—	3	—
4	landsbygden	173 529	2	2	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
5	**Västmanlands län** .	**166 694**	**92**	**91**	**24**	8	1	2	18	—	**7**	4	—	—	**19**	8
	därav															
6	Västerås	28 608	63	63	15	4	1	2	8	—	5	4	—	—	11	3
7	övriga städer	19 480	27	26	9	4	—	—	5	—	1	—	—	—	8	5
8	landsbygden	118 606	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
9	**Kopparbergs län** . .	**249 878**	**43**	**43**	**22**	9	—	2	10	1	1	1	—	—	**2**	1
	därav															
10	Falun	12 206	16	16	6	1	—	2	3	—	1	1	—	—	2	1
11	övriga städer	8 405	10	10	5	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
12	landsbygden	229 267	17	17	11	5	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—
13	**Gävleborgs län** . .	**264 323**	**139**	**139**	**51**	15	2	2	28	4	**5**	2	**2**	2	**21**	12
	därav															
14	Gävle	36 194	73	73	27	6	2	—	19	—	1	—	—	—	13	7
15	Söderhamn	11 084	19	19	9	6	—	—	1	2	1	1	—	—	1	1
16	Hudiksvall	7 325	31	31	11	3	—	2	6	—	3	1	1	1	7	4
17	landsbygden	209 720	16	16	4	—	—	—	2	2	—	—	1	1	—	—
18	**Västernorrlands län** .	**261 550**	**108**	**99**	**53**	31	1	1	19	1	**9**	6	**1**	1	**11**	7
	därav															
19	Härnösand	9 990	30	21	9	5	—	1	2	1	2	—	—	—	1	—
20	Sundsvall	16 730	53	53	33	20	—	—	13	—	1	1	1	1	5	4
21	övriga städer	6 736	21	21	8	3	1	—	4	—	5	5	—	—	5	3
22	landsbygden	228 094	4	4	3	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
23	**Jämtlands län** . .	**130 138**	**103**	**102**	**40**	7	5	1	23	4	**23**	17	—	—	**14**	3
	därav															
24	Östersund	13 006	91	90	33	7	5	1	20	—	22	17	—	—	13	3
25	landsbygden	117 132	12	12	7	—	—	—	3	4	1	—	—	—	1	—
26	**Västerbottens län** .	**177 049**	**21**	**21**	**10**	2	2	4	2	—	—	—	—	—	**4**	4
	därav															
27	städerna	9 864	19	19	8	2	—	4	2	—	—	—	—	—	4	4
28	landsbygden	167 185	2	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	**Norrbottens län** . .	**178 702**	**32**	**32**	**14**	1	—	—	8	5	**8**	4	—	—	**5**	2
	därav															
30	Luleå	10 283	3	3	3	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
31	övriga städer	10 824	19	19	5	—	—	—	3	2	7	4	—	—	4	2
32	landsbygden	157 595	10	10	6	1	—	—	3	2	1	—	—	—	1	—
	S:a för *första* kvartalet:															
33	städerna . . . . antal	1 677 284	5 692	5 629	1 626	382	84	205	697	258	431	264	32	30	693	410
34	städerna . . . . procent	—	—	100·0	28·9	6·8	1·5	3·6	12·4	4·6	7·6	4·7	0·6	0·5	12·3	7·3
35	landsbygden . . antal	4 136 566	225	221	101	35	4	3	42	17	4	—	1	1	10	2
36	landsbygden . . procent	—	—	100·0	45·7	15·8	1·8	1·4	19·0	7·7	1·8	—	0·5	0·5	4·5	0·9
37	Hela riket . . . antal	**5 818 850**	**5 917**	**5 850**	**1 727**	**417**	**88**	**208**	**739**	**275**	**435**	**264**	**33**	**31**	**703**	**412**
38	Hela riket . . . procent	—	—	**100·0**	**29·5**	**7·1**	**1·5**	**3·6**	**12·6**	**4·7**	**7·4**	**4·5**	**0·6**	**0·5**	**12·0**	**7·1**

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	
Sakliga berusningsmedlet utgjordes av												Antal förseelser med känt berusningsmedel, nämligen											
sprit-drycker och öl	därav utskänkta spritdrycker	*sprit-drycker, vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	därav: från utminuteringsställe	därav: från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	därav: från utskänkningsställe	*denaturerad sprit*	därav tillsammans med rusdrycker	*tekniska preparat*	därav tillsammans med rusdrycker	*rusdrycker*, som huvudsakligen erhållits: från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycks-huntering	på annat (eller obekant) sätt	*rusdrycks-surrogat*: från försäljningsställe	genom förmedling av andra	på annat (eller obekant) sätt	
12	5	**20**	20	**2**	—	2	—	**14**	2	**5**	3	8	29	19	6	18	4	—	—	4	13	2	1
10	4	14	14	—	—	—	—	10	2	3	1	8	21	17	4	10	2	—	—	1	12	—	2
2	1	6	6	2	—	2	—	4	—	2	2	—	8	2	2	6	2	—	—	3	1	2	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	4
—	—	**2**	1	**4**	—	1	3	**35**	9	—	—	9	5	15	3	17	7	—	—	—	35	—	5
—	—	2	1	3	—	1	2	27	8	—	—	5	3	10	1	11	6	—	—	—	27	—	6
—	—	—	—	1	—	—	1	7	1	—	—	4	2	4	2	6	1	—	—	—	7	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	8
2	—	1	—	**2**	1	—	1	10	3	**3**	1	9	—	5	3	11	1	1	—	2	9	2	9
2	—	1	—	1	—	—	1	1	—	2	—	1	—	5	2	4	1	—	—	—	2	1	10
—	—	—	—	1	1	—	—	3	3	1	1	4	—	—	—	2	—	—	—	2	1	1	11
—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	4	—	—	1	5	—	1	—	—	6	—	12
14	6	**4**	1	**4**	1	3	—	**33**	14	**5**	3	21	5	19	5	27	20	2	2	3	35	—	13
3	—	1	1	2	1	1	—	25	11	1	1	8	2	8	5	17	7	—	—	1	25	—	14
4	3	1	—	—	—	—	—	1	1	2	2	6	3	2	—	1	2	2	—	—	3	—	15
6	3	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	7	—	9	—	7	7	—	—	—	1	—	16
1	—	—	—	2	—	2	—	6	2	2	—	—	—	—	—	2	4	—	2	2	6	—	17
4	1	—	—	**2**	—	1	1	**7**	4	**12**	9	27	8	11	10	19	4	1	—	5	14	—	18
—	—	—	—	2	—	1	1	—	—	7	6	5	—	2	2	3	1	1	—	2	5	—	19
4	1	—	—	—	—	—	—	7	4	2	1	17	—	7	5	12	3	—	—	2	7	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	8	1	3	4	—	—	—	1	2	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	22
1	1	—	—	**1**	1	—	—	**20**	4	**3**	—	8	7	20	4	33	3	4	—	3	20	—	23
1	1	—	—	1	1	—	—	18	4	2	—	8	7	20	4	28	3	—	—	2	18	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	5	—	4	—	1	2	—	25
2	—	—	—	—	—	—	—	**3**	1	**2**	1	1	2	8	2	2	1	—	—	1	4	—	26
2	—	—	—	—	—	—	—	3	1	2	1	1	—	8	2	2	1	—	—	1	4	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	1	—	—	1	**2**	1	**2**	—	4	—	7	1	11	—	4	1	1	3	—	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	30
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	6	1	4	—	2	—	1	2	—	31
—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	2	—	1	—	1	—	5	—	1	1	—	1	—	32
304	131	173	117	132	18	30	84	2 159	287	79	36	450	295	998	184	922	254	269	19	85	2 107	46	33
5·4	2·3	3·1	2·1	2·3	0·3	0·5	1·5	38·4	5·1	1·4	0·6	8·0	5·3	17·7	3·3	16·4	4·5	4·8	0·3	1·5	37·4	0·8	34
16	2	13	5	8	2	3	3	61	15	7	2	40	12	9	7	54	7	18	6	12	52	4	35
7·2	0·9	5·9	2·3	3·6	0·9	1·4	1·3	27·2	6·8	3·6	0·9	18·1	5·4	4·1	3·2	24·4	3·2	8·2	2·7	5·4	23·5	1·8	36
320	**133**	**186**	**122**	**140**	**20**	**33**	**87**	**2 220**	**302**	**86**	**38**	**490**	**307**	**1007**	**191**	**976**	**261**	**287**	**25**	**97**	**2 159**	**50**	37
5·5	**2·3**	**3·2**	**2·1**	**2·4**	**0·3**	**0·6**	**1·5**	**37·9**	**5·2**	**1·5**	**0·6**	**8·4**	**5·2**	**17·2**	**3·3**	**16·7**	**4·5**	**4·9**	**0·4**	**1·6**	**36·9**	**0·9**	38

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Område	Invånarantal den 1 jan. 1919	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, där huvud-											
				spritdrycker (bränvin, konjak, punsch o. d.)	därav huvudsakligen					*vin*	därav utskänkt vin	*öl* (andra maltdrycker)	därav utskänkt öl	*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker
					från utminuteringsställe	å bolagsutskänkningsställe	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom olaglig rusdrycksförsäljning (eller på annat sätt)						
1	*Stockholms stad* . .	**406 456**	**2 846**	**2 775**	**506**	86	8	20	191	201	**247**	114	**36**	28	**162**	100
2	*Stockholms län* . .	**232 349**	**134**	**134**	**38**	14	—	1	17	6	**7**	6	—	—	**17**	7
	därav															
3	Södertälje	14 347	58	58	23	9	—	1	13	—	3	3	—	—	10	5
4	övriga städer	15 539	32	32	11	4	—	—	4	3	—	—	—	—	4	2
5	landsbygden	202 463	44	44	4	1	—	—	—	3	4	3	—	—	3	—
6	*Uppsala län* . . .	**134 622**	**182**	**182**	**86**	29	2	6	44	5	**9**	9	—	—	**24**	12
	därav															
7	Uppsala	27 696	152	152	73	27	—	3	38	5	9	9	—	—	23	11
8	Enköping	5 843	29	29	12	2	2	2	6	—	—	—	—	—	1	1
9	landsbygden	101 083	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
10	*Södermanlands län* .	**188 910**	**164**	**159**	**78**	21	1	3	48	5	7	5	**2**	2	**22**	13
	därav															
11	Nyköping	11 244	23	23	10	2	—	—	6	2	1	—	—	—	3	1
12	Eskilstuna	30 354	62	62	28	8	1	3	16	—	2	2	—	—	12	11
13	övriga städer	15 961	59	59	31	8	—	—	22	1	4	3	2	2	6	1
14	landsbygden	131 351	20	15	9	3	—	—	4	2	—	—	—	—	1	—
15	*Östergötlands län* .	**301 753**	**187**	**186**	**59**	24	2	1	30	2	**3**	1	—	—	**33**	14
	därav															
16	Linköping	26 060	30	30	12	6	—	—	6	—	1	—	—	—	6	5
17	Norrköping	56 872	89	88	25	9	—	1	13	2	1	—	—	—	17	9
18	övriga städer	12 483	39	39	14	9	1	—	4	—	1	1	—	—	7	—
19	landsbygden	206 338	29	29	8	—	1	—	7	—	—	—	—	—	3	—
20	*Jönköpings län* . .	**223 878**	**155**	**155**	**89**	58	2	7	22	—	—	—	**5**	1	**7**	1
	därav															
21	Jönköping	28 684	64	64	36	22	—	6	8	—	—	—	1	1	5	1
22	övriga städer	28 373	75	75	48	31	2	1	14	—	—	—	4	—	—	—
23	landsbygden	166 821	16	16	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
24	*Kronobergs län* . .	**157 786**	**67**	**67**	**45**	32	1	1	11	—	**2**	2	**2**	—	**9**	8
	därav															
25	Växjö	8 911	60	60	38	26	1	1	10	—	2	2	2	—	9	8
26	landsbygden	148 875	7	7	7	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
27	*Kalmar län* . . .	**229 480**	**134**	**131**	**50**	20	4	5	19	2	**6**	2	—	—	**10**	9
	därav															
28	Kalmar	16 608	53	53	30	11	1	3	15	—	3	2	—	—	6	6
29	Västervik	11 845	22	21	8	2	3	1	1	1	3	—	—	—	1	—
30	övriga städer	13 113	51	49	10	5	—	1	3	1	—	—	—	—	3	3
31	landsbygden	187 914	8	8	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36, 37	38	39	
sakliga berusningsmedlet utgjordes av												Antal förseelser med känt berusningsmedel, nämligen										
												rusdrycker, som huvudsakligen erhållits								*rusdrycks-surrogat*		
					därav																	
spritdrycker och öl	därav utskänkta spritdrycker	*spritdrycker vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	från utminuteringsställe	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	från utskänkningsställe	*denaturerad sprit*	därav tillsammans med rusdrycker	*tekniska preparat*	därav tillsammans med rusdrycker	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycks-hantering	på annat (eller obekant) sätt	från försäljningsställe	genom förmedling av andra	på annat (eller obekant) sätt	
31	1	8	8	26	8	11	7	1 756	74	3	—	111	28	250	19	359	30	218	1	4	1 735	20	1
18	2	18	2	3	—	—	3	28	11	5	5	14	2	18	12	17	11	24	3	7	18	8	2
7	1	—	—	3	—	—	3	12	4	—	—	8	—	12	6	12	8	—	—	1	11	—	3
7	—	2	—	—	—	—	—	3	3	5	5	6	—	2	5	5	3	3	—	2	5	1	4
4	1	16	2	—	—	—	—	13	4	—	—	—	2	4	1	—	—	21	3	4	2	7	5
27	6	10	6	4	—	—	4	22	8	—	—	30	12	33	10	48	20	7	—	—	22	—	6
18	4	10	6	3	—	—	3	16	5	—	—	28	9	27	9	42	14	7	—	—	16	—	7
9	2	—	—	1	—	—	1	6	3	—	—	2	3	5	1	6	6	—	—	—	6	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9
13	5	8	7	6	3	—	3	22	11	1	1	21	11	26	8	51	13	3	3	3	19	1	10
4	—	4	4	1	1	—	—	—	—	—	—	2	2	1	1	5	10	2	—	—	—	—	11
6	5	1	1	2	2	—	—	11	4	—	—	7	7	16	2	17	2	—	—	2	9	—	12
—	—	2	2	3	—	—	3	10	6	1	1	9	2	9	4	22	1	—	1	1	10	—	13
3	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	3	—	—	1	7	—	1	2	—	—	1	14
40	17	19	4	4	1	1	2	23	11	5	4	26	24	14	21	39	31	3	—	2	26	—	15
2	1	—	—	1	1	—	—	8	3	—	—	7	2	4	—	7	2	—	—	—	8	—	16
22	12	6	4	1	—	—	1	11	4	5	4	8	15	9	10	16	12	2	—	2	14	—	17
15	4	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	9	6	1	3	5	14	1	—	—	—	—	18
1	—	12	—	1	—	1	—	4	4	—	—	2	1	—	8	11	3	—	—	—	4	—	19
24	5	7	2	3	—	1	2	20	6	—	—	64	5	15	21	27	3	—	—	1	18	1	20
14	3	3	2	2	—	—	2	3	1	—	—	20	2	13	13	10	3	—	—	—	3	—	21
7	1	3	—	1	—	1	—	12	5	—	—	36	2	2	7	16	—	—	—	1	10	1	22
3	1	1	—	—	—	—	—	5	—	—	—	8	1	—	1	1	—	—	—	—	5	—	28
6	1	—	—	—	—	—	—	2	2	1	1	34	2	10	2	14	2	—	—	—	1	2	24
6	1	—	—	—	—	—	—	2	2	1	1	28	2	10	2	13	2	—	—	—	1	2	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	26
27	7	20	9	4	—	1	3	13	9	1	1	18	7	32	22	23	10	1	4	1	4	9	27
10	3	3	3	—	—	—	—	—	—	1	1	10	2	16	1	15	8	—	—	—	—	1	28
2	—	2	1	1	—	—	1	4	—	—	—	2	3	3	4	3	1	1	—	1	1	2	29
14	4	14	5	3	—	1	2	5	5	—	—	4	2	13	15	5	1	—	4	—	—	5	31
1	—	1	—	—	—	—	—	4	4	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	3	1	30

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Område	Invånarantal den 1 jan. 1919	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, där huvud-											
				spritdrycker (brännvin, konjak, punsch o. d.)	därav huvudsakligen					*vin*	därav utskänkt vin	*öl* (andra maltdrycker)	därav utskänkt öl	*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker
					från utminuteringsställe	å bolagsutskänkningsställe	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata sammankväm o. d.	genom olaglig rusdrycksförsäljning (eller på annat sätt)						
1	*Gottlands län* . .	56 028	42	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
	därav														
2	Visby	9 781	42	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
3	landsbygden	46 247	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	*Blekinge län* . . .	148 458	90	88	55	32	2	2	19	—	1	—	—	22	15
	därav														
5	Karlskrona	27 642	48	47	24	19	2	—	3	—	—	—	—	21	14
6	övriga städer	14 463	41	40	30	13	—	2	15	—	1	—	—	1	1
7	landsbygden	106 353	1	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
8	*Kristianstads län* .	238 998	143	143	83	40	1	5	36	1	1	1	2	21	14
	därav														
9	Kristianstad	12 498	89	89	53	22	—	4	26	1	1	1	2	18	12
10	övriga städer	10 630	34	34	16	9	—	1	6	—	—	—	—	3	2
11	landsbygden	215 870	20	20	14	9	1	—	4	—	—	—	—	—	—
12	*Malmöhus län* . .	479 197	531	549	284	95	19	64	102	4	7	8	7	5	18	14
	därav														
13	Malmö	110 459	[1] 342	337	194	50	18	55	67	4	2	2	5	3	12	7
14	Lund	22 918	14	14	12	7	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—
15	Landskrona	18 740	51	51	24	6	—	3	15	—	—	—	2	2	1	1
16	Hälsingborg	45 330	[2] 79	78	30	17	—	1	12	—	2	1	—	—	4	4
17	Ystad	11 314	14	9	4	2	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1
18	Trelleborg	10 812	12	11	4	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
19	övriga städer	7 141	30	30	5	5	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
20	landsbygden	252 483	19	19	11	7	1	1	2	—	2	—	—	—	1	1
21	*Hallands län* . .	148 040	135	134	52	22	2	5	21	2	8	5	—	—	17	6
	därav														
22	Halmstad	18 759	72	72	30	10	2	4	12	2	1	—	—	—	3	—
23	övriga städer	15 891	63	62	22	12	—	1	9	—	7	5	—	—	14	6
24	landsbygden	113 390	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	*Göteborgs o. Bohus län*	416 508	2 272	2 266	986	132	17	102	548	187	126	76	50	47	144	71
	därav														
26	Göteborg	197 421	2 132	2 128	926	115	17	99	514	181	122	75	46	43	134	68
27	Uddevalla	13 596	49	49	30	11	—	3	16	—	—	—	2	2	1	1
28	övriga städer	10 784	28	28	11	3	—	—	8	—	1	1	2	2	5	—
29	landsbygden	194 707	63	61	19	3	—	—	10	6	3	—	—	—	4	2
30	*Älvsborgs län* . .	298 078	342	342	123	60	3	5	53	2	22	19	1	1	56	20
	därav														
31	Trollhättan	14 887	84	84	21	7	1	3	10	—	1	1	1	1	4	—
32	Borås	23 811	124	124	37	11	2	—	23	1	17	16	—	—	42	19
33	övriga städer	22 937	128	128	60	42	—	2	15	1	4	2	—	—	10	1
34	landsbygden	236 443	6	6	5	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—

[1] Därav 1, som erhållit berusningsmedlet i Danmark.
[2] » 3, » » » » »

17	18	19	20	21	22	23	24, 25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36, 37	38	39	
sakliga berusningsmedlet utgjordes av											Antal förseelser med känt berusningsmedel, nämligen										
					därav						*rusdrycker*, som huvudsakligen erhållits								*rusdrycks-surrogat*		
sprit-drycker och öl	därav utskänkta spritdrycker	*sprit-drycker vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	från utminuteringsställe	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	från utskänkningsställe	*denaturerad sprit*	därav tillsammans med rusdrycker	*tekniska preparat*	därav tillsammans med rusdrycker	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycks-hantering	på annat (eller obekant) sätt	från försäljningsställe	genom förmedling av andra	på annat (eller obekant) sätt	
8	—	**17**	5	**11**	—	1	10	**5**	5	—	—	1	2	13	15	—	6	—	—	—	5	—	1
8	—	17	5	11	—	1	10	5	5	—	—	1	2	13	15	—	6	—	—	—	5	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
3	—	**3**	2	**1**	—	—	1	**1**	—	**2**	2	33	15	5	8	21	2	—	1	3	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	19	15	1	5	4	1	—	—	2	—	—	5
3	—	3	2	1	—	—	1	1	—	—	—	14	—	4	3	16	1	—	1	1	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	7
25	6	**6**	1	**4**	—	2	2	**1**	1	—	—	35	7	26	15	33	25	1	—	—	1	—	8
12	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	2	22	7	22	16	1	—	—	—	—	9
13	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	2	4	6	7	8	—	—	—	—	—	10
—	—	1	—	4	—	2	2	1	1	—	—	9	3	—	2	4	1	—	—	—	1	—	11
137	51	**25**	14	**8**	1	1	6	**61**	16	**1**	—	97	38	138	49	126	31	2	6	8	50	4	12
69	24	6	5	3	—	—	3	45	10	1	—	55	22	94	20	77	16	1	6	3	39	4	13
1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	7	—	5	—	1	—	—	—	1	—	—	14
19	5	—	—	—	—	—	—	5	3	—	—	6	—	11	9	17	2	1	—	2	3	—	15
25	14	7	4	3	1	1	1	7	3	—	—	15	6	19	5	20	6	—	—	—	7	—	16
4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	1	3	1	—	—	—	—	—	17
2	1	4	2	—	—	—	—	1	—	—	—	2	2	1	1	4	—	—	—	—	1	—	18
14	8	8	8	2	—	—	2	—	—	—	—	3	4	5	12	—	6	—	—	—	—	—	19
3	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	7	4	1	1	4	—	—	—	2	—	—	20
6	2	**9**	6	**4**	1	—	3	**38**	10	—	—	24	10	18	10	24	7	3	—	6	29	3	21
1	—	6	5	—	—	—	—	31	5	—	—	9	2	9	2	13	3	3	—	4	26	1	22
5	2	3	1	4	1	—	3	7	5	—	—	15	8	9	8	11	4	—	—	2	3	2	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
91	19	**51**	22	**105**	14	5	86	**703**	117	**10**	8	149	89	347	34	640	82	211	1	8	698	7	25
67	15	47	19	102	14	5	83	674	111	10	8	132	87	328	21	604	67	204	1	8	678	3	26
9	2	—	—	—	—	—	—	7	3	—	—	10	2	6	3	16	5	—	—	—	7	—	27
8	2	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3	—	6	6	7	6	—	—	—	—	—	28
7	—	4	3	2	—	—	2	22	3	—	—	4	—	7	4	13	4	7	—	—	18	4	29
40	11	**15**	11	**16**	3	2	11	**65**	35	**4**	3	64	49	26	22	69	40	1	2	9	51	9	30
28	11	7	5	4	2	—	2	18	14	—	—	8	18	5	3	15	17	—	—	—	18	—	31
4	—	4	3	2	—	—	2	16	7	2	2	9	27	10	12	24	23	1	—	—	18	—	32
8	—	4	3	10	1	2	7	31	14	1	1	47	4	11	7	25	—	—	2	9	14	9	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	1	—	34

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Område	Invånarantal den 1 jan. 1919	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, där huvud-											
				spritdrycker (bränvin, konjak, punsch o. d.)	därav huvudsakligen					*vin*	därav utskänkt vin	*öl* (andra maltdrycker)	därav utskänkt öl	*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker
					från utminuteringsställe	å bolagsutskänkningsställe	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata sammankomster o. d.	genom olaglig rusdrycksförsäljning (eller på annat sätt)						
1	***Skaraborgs län*** . .	**243 178**	**158**	**158**	**72**	**35**	**2**	**1**	**34**	—	—	—	—	—	**13**	6
	därav															
2	**städerna**	42 459	145	145	65	34	2	1	28	—	—	—	—	—	12	6
3	landsbygden	200 179	13	13	7	1	—	—	6	—	—	—	—	—	1	—
4	***Värmlands län*** . .	**264 023**	**289**	**289**	**150**	**64**	**2**	**14**	**69**	**1**	**11**	**8**	—	—	**43**	**29**
	därav															
5	**Karlstad**	18 820	162	1 2	93	30	2	13	47	1	5	3	—	—	33	24
7	**Kristinehamn**	10 729	67	67	25	20	—	1	4	—	5	4	—	—	6	4
8	**övriga städer**	10 093	49	49	27	10	—	—	17	—	1	1	—	—	1	—
9	landsbygden	224 381	11	11	5	4	—	—	1	—	—	—	—	—	3	1
10	***Örebro län*** . . .	**215 774**	**161**	**161**	**74**	**21**	**3**	**2**	**47**	**1**	**10**	**6**	—	—	**19**	**14**
	därav															
11	**Örebro**	34 861	115	115	45	10	3	2	30	—	8	4	—	—	17	14
12	**övriga städer**	7 384	20	20	9	5	—	—	3	1	2	2	—	—	—	—
13	landsbygden	173 529	26	26	20	6	—	—	14	—	—	—	—	—	2	—
14	***Västmanlands län*** .	**166 694**	**154**	**153**	**69**	**19**	—	**2**	**44**	**4**	**9**	**8**	—	—	**34**	**13**
	därav															
15	**Västerås**	28 608	108	107	48	15	—	1	29	3	8	7	—	—	28	10
16	**övriga städer**	19 480	37	37	14	3	—	1	10	—	1	1	—	—	6	3
17	landsbygden	118 606	9	9	7	1	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—
18	***Kopparbergs län*** . .	**249 878**	**171**	**170**	**92**	**23**	**2**	**3**	**50**	**14**	**5**	**2**	**2**	**1**	**9**	**1**
	därav															
19	**Falun**	12 206	47	46	23	6	2	3	12	—	3	2	2	1	2	—
20	**övriga städer**	13 966	46	46	21	5	—	—	15	1	1	—	—	—	5	1
21	landsbygden	223 706	78	78	48	12	—	—	23	13	1	—	—	—	2	—
22	***Gävleborgs län*** . .	**264 323**	**275**	**275**	**135**	**40**	**1**	**7**	**68**	**19**	**6**	**4**	—	—	**34**	**14**
	därav															
23	**Gävle**	36 194	126	126	70	26	1	1	42	—	2	—	—	—	16	7
24	**Söderhamn**	11 084	54	54	11	8	—	1	2	—	4	4	—	—	10	5
25	**Hudiksvall**	7 32)	31	31	16	3	—	2	11	—	—	—	—	—	3	2
26	landsbygden	209 720	64	64	38	8	—	3	18	19	—	—	—	—	5	—
27	***Västernorrlands län*** .	**261 550**	**202**	**202**	**98**	**45**	**2**	**1**	**34**	**16**	**12**	**7**	**1**	**1**	**26**	**15**
	därav															
28	**Härnösand**	9 990	37	37	12	7	—	—	5	—	3	1	—	—	13	9
29	**Sundsvall**	16 730	107	107	60	28	—	1	21	15	—	—	1	1	9	3
30	**övriga städer**	6 736	40	40	19	13	2	—	4	—	9	6	—	—	4	3
31	landsbygden	228 094	18	18	7	2	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—
32	***Jämtlands län*** . .	**130 138**	**150**	**150**	**69**	**15**	**1**	**4**	**40**	**9**	**24**	**18**	—	—	**7**	**2**
	därav															
33	**Östersund**	13 006	127	12	55	13	1	4	33	4	22	18	—	—	6	2
34	landsbygden	117 132	23	23	14	2	—	—	7	5	2	—	—	—	1	—

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	
sakliga berusningsmedlet utgjordes av												Antal förseelser med känt berusningsmedel, nämligen											
					därav							*rusdrycker*, som huvudsakligen erhållits								*rusdrycks-surrogat*			
sprit-drycker och öl	däraf utskänkta spritdrycker	*sprit-drycker vin och öl*	däraf utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	från utminuteringsställe	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	från utskänkningsställe	*denaturerad sprit*	däraf tillsammans med rusdrycker	*tekniska preparat*	däraf tillsammans med rusdrycker	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycks-hantering	på annat (eller obekant) sätt	från försäljningsställe	genom förmedling av andra	på annat (eller obekant) sätt	
24	7	**10**	3	**4**	1	1	2	**35**	16	—	—	35	13	8	13	38	13	1	2	7	13	15	1
24	7	7	3	3	1	1	1	34	15	—	—	34	12	8	13	30	12	1	1	7	12	15	2
—	—	3	—	1	—	—	1	1	1	—	—	1	1	—	—	8	1	—	1	—	1	—	3
12	3	**4**	1	**6**	—	—	6	**57**	13	**6**	5	60	7	56	12	69	21	1	—	2	55	6	4
5	3	1	—	—	—	—	—	20	8	5	4	23	3	42	9	40	19	1	—	2	17	6	5
—	—	—	—	4	—	—	4	26	1	1	1	20	—	13	1	6	—	—	—	—	27	—	7
5	—	2	1	2	—	—	2	11	4	—	—	11	3	1	1	20	2	—	—	—	11	—	8
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	—	1	3	—	—	—	—	—	—	9
22	8	**13**	8	**5**	1	—	4	**14**	5	**4**	1	21	16	29	8	56	13	—	—	3	15	—	10
19	7	13	8	1	—	—	1	12	5	—	—	10	11	27	8	36	11	—	—	—	12	—	11
3	1	—	—	4	1	—	3	2	—	—	—	5	5	2	—	6	—	—	—	1	1	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	6	—	—	—	14	2	—	—	2	2	—	13
5	—	**11**	8	**3**	—	—	3	**21**	4	**1**	—	18	5	27	7	49	18	6	1	—	16	6	14
1	—	3	3	—	—	—	—	19	3	—	—	15	2	17	2	32	14	5	1	—	14	5	15
4	—	7	5	3	—	—	3	1	1	1	—	2	3	10	4	12	4	—	—	—	1	1	16
—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	5	—	1	—	—	1	—	17
8	1	**2**	—	**4**	—	—	**4**	**28**	3	**20**	4	29	4	10	1	58	2	16	2	11	34	3	18
3	1	—	—	3	—	—	3	8	1	2	—	9	3	9	—	14	1	—	—	3	7	—	19
4	—	2	—	—	—	—	—	9	2	4	1	6	—	1	1	19	1	3	2	4	6	3	20
1	—	—	—	1	—	—	1	11	—	14	3	14	1	—	—	25	—	13	—	4	21	—	21
28	8	11	4	**14**	1	4	9	**44**	9	**3**	2	44	18	25	12	74	27	28	—	2	44	1	22
1	—	—	—	—	—	—	—	35	9	2	1	27	1	4	6	42	9	—	—	1	35	1	23
6	3	8	2	14	1	4	9	1	—	—	—	11	18	11	4	3	10	1	—	—	1	—	24
10	5	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	10	1	12	5	—	—	—	—	—	25
11	—	1	1	—	—	—	—	8	—	1	1	3	4	—	1	17	3	27	—	1	8	—	26
33	1	**7**	1	**6**	—	4	2	**13**	5	**6**	4	46	5	22	40	33	12	25	—	3	16	—	27
2	—	1	—	3	—	2	1	1	1	2	2	7	1	8	9	4	5	—	—	1	2	—	28
31	1	1	—	1	—	1	—	2	1	2	1	22	—	6	27	21	3	24	—	—	4	—	29
—	—	5	1	2	—	1	1	—	—	1	1	15	4	8	4	4	4	—	—	—	1	—	30
—	—	—	—	—	—	—	—	10	3	1	—	2	—	—	—	4	—	1	—	2	9	—	31
3	1	**1**	—	**15**	1	1	13	**23**	7	**8**	4	19	2	37	2	47	2	9	1	4	25	2	32
1	1	1	—	15	1	1	13	21	7	6	3	17	2	37	2	36	2	4	—	3	22	2	33
2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	1	2	—	—	—	11	—	5	1	1	3	—	34

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
					Antal fylleriförseelser, där huvud-											
						därav huvudsakligen										
	Område	Invånarantal den 1 jan. 1919	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	*spritdrycker* (brännvin, konjak, punsch o. d.)	från utminuteringsställe	å bolagsutskänkningsställe	å restaurang	genom förmedling av andra, vid privata sammanträffanden o. d.	genom olaglig rusdrycksförsäljning (eller på annat sätt)	*vin*	därav utskänkt vin	*öl* (andra maltdrycker)	därav utskänkt öl	*spritdrycker och vin*	därav utskänkta spritdrycker
1	*Västerbottens län* .	**177 049**	**52**	**52**	**21**	5	1	5	10	—	**5**	1	—	—	11	5
	därav															
2	**städerna**	9 864	46	46	15	5	—	5	5	—	5	1	—	—	11	5
3	**landsbygden**	167 185	6	6	6	—	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—
4	*Norrbottens län* . .	**178 702**	**55**	**55**	**40**	12	—	—	19	9	—	—	—	—	**6**	4
	därav															
5	**Luleå**	10 283	8	8	8	2	—	—	4	2	—	—	—	—	—	—
6	**övriga städer**	10 824	32	32	22	7	—	—	10	5	—	—	—	—	5	3
7	**landsbygden**	157 595	15	15	10	3	—	—	5	2	—	—	—	—	1	1
	S:a för *andra* kvartalet:															
8	**städerna** . . {antal	1 682 845	8 624	8 528	3 106	874	74	261	1 459	438	516	294	108	88	737	402
9	{procent	—	—	100·0	36·4	10·2	0·9	3·1	17·1	5·1	6·1	3·4	1·3	1·0	8·6	4·7
10	**landsbygden** . {antal	4 131 005	497	490	248	70	4	5	117	52	12	3	—	—	29	5
11	{procent	—	—	100·0	50·6	14·3	0·8	1·0	23·9	10 6	2·4	0·6	—	—	5·9	1·0
	Hela riket.															
12	Andra kvart. 1919 . antal	**5 813 850**	**9 121**	**9 018**	**3 354**	**944**	**78**	**266**	**1 576**	**490**	**528**	**297**	**108**	**88**	**706**	**407**
13	Första » » . »	5 813 850	5 917	5 850	1 727	417	88	208	739	275	435	264	33	31	703	412
14	Fjärde » 1918 . »	5 800 847	5 765	5 695	1 155	262	51	93	532	217	904	429	32	21	602	291
15	Tredje » » . »	5 800 847	5 343	5 284	1 301	335	52	187	548	179	748	308	20	14	607	324
16	Andra » » . »	5 800 847	4 740	4 683	1 174	384	55	153	467	115	490	196	75	64	429	261
17	Första » » . »	5 800 847	3 006	2 976	749	246	31	134	293	45	198	101	91	74	227	121
18	Fjärde » 1917 . »	5 757 566	2 811	2 792	465	200	28	100	137	5	260	126	154	117	181	109
19	Tredje » » . »	5 757 566	4 148	4 120	381	143	18	104	111	10	309	131	652	529	151	86
20	Andra » » . »	5 757 566	4 897	4 835	511	201	26	144	130	10	224	68	1 021	809	77	39
21	Första » » . »	5 757 566	6 651	6 563	1 162	318	86	370	371	17	167	32	1 239	1 075	81	37
22	Andra kvart. 1919 procent	—	—	**100·0**	**37·2**	**10·4**	**0·9**	**3·0**	**17·5**	**5·4**	**5·9**	**3·3**	**1·2**	**1·0**	**8·5**	**4·5**
23	Första » » »	—	—	100·0	29·5	7·1	1·5	3·6	12·6	4·7	7·4	4·5	0·6	0·5	12·0	7·1
24	Fjärde » 1918 »	—	—	100·0	20·3	4·6	0·9	1·6	9·4	3·8	15·9	7·5	0·5	0·4	10·6	5·1
25	Tredje » » »	—	—	100·0	24·6	6·3	1·0	3·5	10·4	3·4	14·2	5·8	0·4	0·3	11·5	6·1
26	Andra » » »	—	—	100 0	25·1	8·2	1·2	3·3	10·0	2·4	10·5	4·2	1·6	1·4	9·2	5·6
27	Första » » »	—	—	100·0	25·2	8·4	0·9	4·5	10·0	1·4	6·6	3·4	3·1	2·5	7·6	4·1
28	Fjärde » 1917 »	—	—	100·0	16·7	7·2	0·8	3·6	4·9	0·2	9·3	1·1	5·5	4·2	6·5	3·9
29	Tredje » » »	—	—	100·0	9·3	3·5	0·3	2·5	2·7	0·3	7·5	3·2	15·8	12·8	3·7	2·1
30	Andra » » »	—	—	100·0	10·6	4·2	0·5	3·0	2·7	0·2	4·6	1·4	21·1	16·7	1·6	0·8
31	Första » » »	—	—	100·0	17·7	4·8	1·3	5·6	5·7	0·3	2·5	0·5	18·9	16·4	1·2	0·6
32	*Hela år 1918* . . antal	**5 800 847**	**18 854**	**18 638**	**4 379**	**1 227**	**189**	**567**	**1 840**	**556**	**2 340**	**1 034**	**218**	**173**	**1 865**	**997**
33	» » *1917* . . »	**5 757 566**	**18 521**	**18 310**	**2 519**	**862**	**148**	**718**	**749**	**42**	**960**	**357**	**3 066**	**2 530**	**490**	**271**
34	» » *1918* . . procent	—	—	**100·0**	**23·5**	**6·6**	**1·0**	**3·0**	**9·9**	**3·0**	**12·6**	**5·6**	**1·2**	**0·9**	**10·0**	**5·4**
35	» » *1917* . . »	—	—	**100·0**	**13·8**	**4·7**	**0·8**	**3·9**	**4·1**	**0·3**	**5·2**	**1·9**	**16·7**	**13·8**	**2·7**	**1·5**

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	
sakliga berusningsmedlet utgjordes av												Antal förseelseer med känt berusningsmedel, nämligen											
					därav							*rusdrycker*, som huvudsakligen erhållits								*rusdrycks-surrogat*			
sprit-drycker och öl	därav utskänkta spritdrycker	*sprit-drycker, vin och öl*	därav utskänkta spritdrycker	*vin och öl*	från utminuteringsställe	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	från utskänkningsställe	*denaturerad sprit*	därav tillsammans med rusdrycker	*tekniska preparat*	därav tillsammans med rusdrycker	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuteringsställe och utskänkningsställe	genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycks-hantering	på annat (eller obekant) sätt	från försäljningsställe	genom förmedling av andra	på annat (eller obekant) sätt	
9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	**6**	3	10	3	10	3	19	—	—	1	6	—	—	1
9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3	10	2	10	3	14	—	—	1	6	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	—	3
2	—	1	—	—	—	—	—	1	1	**5**	5	12	2	—	4	22	—	9	—	3	3	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	4	—	2	—	—	—	—	5
1	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2	2	7	1	—	4	12	—	5	—	—	3	—	6
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	1	—	—	6	—	2	—	3	—	—	7
603	159	234	118	247	35	32	180	2 914	358	66	44	936	356	1182	347	1811	407	491	21	74	2 819	84	8
7·1	1·9	2·7	1·4	2·9	0·4	0·4	2·1	34·1	4·2	0·8	0·5	11·0	4·2	13·8	4·1	21·2	4·8	5·8	0·2	0·9	33·0	1·0	9
39	4	42	6	9	—	3	6	85	21	26	9	79	20	13	23	145	14	78	7	19	79	13	10
8·0	0·8	8·6	1·2	1·8	—	0·6	1·2	17·4	4·3	5·3	1·8	16·1	4·1	2·7	4·7	29·6	2·9	15·9	1·4	3·9	16·1	2·6	11
642	**163**	**276**	**124**	**256**	**35**	**35**	**186**	**2 996**	**379**	**92**	**53**	**1015**	**378**	**1195**	**370**	**1956**	**421**	**569**	**28**	**93**	**2 898**	**97**	12
320	133	186	122	140	20	33	87	2 220	302	86	38	490	307	1 007	191	976	261	287	25	97	2 159	50	13
171	60	159	103	251	34	69	148	2 032	374	389	164	613	1 127		237	844	204	227	22	357	1 902	162	14
216	87	155	90	281	60	77	144	1 601	456	355	167	665	1 153		225	870	212	188	15	323	1 493	140	15
485	209	231	153	267	23	80	164	1 002	344	530	241	1475	1 260		267	—	—	114	35		1 532		16
454	205	167	102	149	20	50	79	564	239	377	203	925	850		200	—	—	55	5		941		17
636	310	200	163	244	42	95	107	261	150	391	288	762	1 039		304	—	—	13	22		652		18
854	482	425	323	789	137	343	309	260	174	299	209	919	1 982		606	—	—	3	51		559		19
1 277	676	277	168	791	166	359	266	379	214	278	193	1170	2 229		711	—	—	—	68		657		20
2 492	1 396	346	219	640	110	314	216	338	205	98	82	1845	3 400		1 188	—	—	—	194		436		21
7·1	**1·8**	**3·1**	**1·4**	**2·8**	**0·4**	**0·4**	**2·0**	**33·2**	**4·2**	**1·0**	**0·6**	**11·3**	**4·2**	**13·2**	**4·1**	**21·7**	**4·7**	**6·3**	**0·3**	**1·0**	**32·1**	**1·1**	22
5·5	2·3	3·2	2·1	2·4	0·3	0·6	1·5	37·9	5·2	1·5	0·6	8·4	5·2	17·2	3·3	16·7	4·5	4·9	0·4	1·6	36·9	0·9	23
3·0	1·1	2·8	1·8	4·4	0·6	1·2	2·6	35·7	6·6	6·8	2·9	10·7	19·8		4·2	14·8	3·6	4·0	0·4	6·3	33·4	2·8	24
4·1	1·6	2·9	1·7	5·3	1·1	1·5	2·7	30·3	8·6	6·7	3·2	12·6	21·8		4·2	16·5	4·0	3·5	0·3	6·1	28·3	2·6	25
10·3	4·5	4·9	3·3	5·7	0·5	1·7	3·5	21·4	7·3	11·3	5·1	31·5	26·9		5·7	—	—	2·4	0·8		32·7		26
15·3	6·9	5·6	3·4	5·0	0·7	1·7	2·6	18·9	8·0	12·7	6·8	31·1	28·6		6·7	—	—	1·8	0·2		31·6		27
22·8	11·1	7·2	5·8	8·7	1·5	3·4	3·8	9·3	5·4	14·0	10·3	27·3	37·2		10·9	—	—	0·4	0·8		23·3		28
20·7	11·7	10·3	7·8	19·1	3·3	8·3	7·5	6·3	4·2	7·3	5·1	22·3	48·1		14·7	—	—	0·1	1·2		13·6		29
26·4	14·0	5·7	3·5	16·4	3·5	7·4	5·5	7·8	4·4	5·8	4·0	24·2	46·1		14·7	—	—	—	1·4		13·6		30
38·0	21·3	5·3	3·3	9·7	1·6	4·8	3·3	5·2	3·1	1·5	1·2	20·5	51·8		18·1	—	—	—	3·0		6·6		31
1 326	**561**	**712**	**448**	**948**	**137**	**276**	**535**	**5 199**	**1 413**	**1 651**	**775**	**5808**	**4 390**		**929**	—	—	**584**	**77**		**6 850**		32
5 259	**2 864**	**1 248**	**873**	**2 464**	**455**	**1 111**	**898**	**1 238**	**743**	**1 066**	**772**	**4196**	**8 650**		**2809**	—	—	**16**	**335**		**2 304**		33
7·1	**3·0**	**3·8**	**2·4**	**5·1**	**0·7**	**1·5**	**2·9**	**27·9**	**7·6**	**8·8**	**4·2**	**31·2**	**23·6**		**5·0**	—	—	**3·1**	**0·4**		**36·7**		34
28·7	**15·6**	**6·8**	**4.8**	**13·5**	**2·5**	**6·1**	**4·9**	**6·8**	**4·1**	**5·8**	**4·2**	**22·9**	**47·3**		**15·3**	—	—	**0·1**	**1·8**		**12·6**		35

Lag om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.

Med anledning av ett flertal remisser hade socialstyrelsen den 2 september 1918 till Kungl. Maj:t överlämnat förslag till revision av den s. k. butiksstängningslagen den 5 juni 1909 (Soc. Medd. 1918, sid. 1207), och sedan förslaget inom civildepartementet undergått en mindre omarbetning, framlades det såsom kungl. proposition för 1919 års lagtima riksdag, vilken ock med vissa ändringar antog detsamma, varpå lag i ämnet utfärdades den 30 maj 1919 (*Lag om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.*)

Medan 1909 års lag allenast avsåg städer, köpingar och municipalsamhällen samt överlämnade åt de kommunala myndigheterna att enligt i lagen angivna grunder genomföra en reglering av stängningstiden, stadgar den nya lagen direkt förbud mot öppethållande under viss tid utan undantag för landskommunernas vidkommande. Därjämte avser den nya lagen icke endast butiker utan även rakstugor, frisérsalonger och varmbadinrättningar.

Beträffande tiderna för öppnande och stängning å söckendag föreskrives, att handelsbod ej må hållas öppen för allmänheten före kl. 8 f. m. och efter kl. 7 e. m., varigenom en inskränkning skett i jämförelse med tidsbestämmelserna i 1909 års lag med en timme på morgonen och en timme på kvällen. Det enligt den gamla lagen medgivna längre öppethållandet av bod för försäljning av livsförnödenheter m. m. har i den nya inskränkts till att gälla endast sådan bod, där handel idkas med mejeriprodukter, ägg, margarin eller bageri- och konditorivaror, vilken för försäljning av enbart dylika varor må öppna en timme tidigare och stänga en timme senare. Däremot har tobakshandelns undantagsställning avskaffats. För rakstugor, frisérsalonger och varmbadinrättningar förbjudes öppethållande före kl. 8 f. m. och efter kl. 8 e. m. Den för handelsbodar medgivna senare stängningstiden å lördagar och helgdagsaftnar har i den nya lagen borttagits, varemot liknande rätt för tiden närmast före jul bibehållits.

Rörande handeln å sön- och helgdagar, som genom lag den 6 juni 1912 angående ändring av 1909 års butiksstängningslag erhållit en otillfredsställande reglering, stadgar den nya lagen generellt förbud mot öppethållande av handelsbod, frisérsalong eller varmbadinrättning. Undantag medgives endast för livsmedelsbutiker av ovan angivna slag samt frukt- och blomsterbutiker, som få hållas öppna mellan kl. 7 och 11 f. m. Rakstugor och frisérsalonger men ej varmbadinrättningar få hållas öppna under högst två timmar före kl. 11 f. m. å den ena av två eller flera på varandra följande sön- eller helgdagar.

För tillgodoseende av de krav, som på grund av särskilda förhållanden kunna göra sig gällande å skilda orter, hava de kommunala myndigheterna

tillerkänts befogenhet att i viss utsträckning besluta angående ändring i de lagstadgade tiderna.

I samband med denna revision av butiksstängningslagen vidtogs jämväl viss ändring av 7 kap. 3 § strafflagen. I detta lagrum stadgas i första punkten förbud mot idkande av hantverk eller annat arbete, som kan tåla uppskov, å sön- eller högtidsdag å tid mellan kl. 6 på morgonen och kl. 9 på aftonen, såvida icke dylikt arbete sker till egen eller annans nödtorft. Å sådan sabbatstid får ej heller enligt andra punkten av samma lagrum kramlåda eller annan dylik bod hållas öppen till salu. Då genom ovan omförmälda lagstiftning stadgas allmänt förbud mot varje öppethållande av handelsbutik under sön- och helgdag, och de undantag som medgivas från denna regel icke äro hänförliga till kramlåda eller annan dylik bod, varom förmäles i nyssnämnda lagrum av strafflagen, har detta ändrats därhän, att bestämmelsen om förbud mot öppethållande av kramlåda eller annan dylik bod upphäves samtidigt med ikraftträdande av lagen om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse, eller från och med den 1 oktober 1919 (Sv. F. 19, n:r 271).

Sistnämnda lag återgives in extenso här nedan.

Lag om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse den 30 maj 1919.

(Sv. F. 19, n:r 270.)

1 §.

Handelsbod må å söckendag ej hållas öppen för allmänheten å förmiddagen före klockan 8 och å eftermiddagen efter klockan 7 eller, under tiden från och med den 10 till och med den 23 december, efter klockan 8.

Bod, där handel idkas med mejeriprodukter, ägg, margarin eller bageri- och konditorivaror, må dock för försäljning enbart av dylika varor öppnas en timme tidigare och hållas öppen en timme längre än nyss är sagt.

Rakstuga, frisérsalong eller varmbadinrättning må å söckendag ej hållas öppen för allmänheten å tid före klockan 8 förmiddagen eller efter klockan 8 eftermiddagen.

2 §.

Å sön- eller helgdag må handelsbod, rakstuga, frisérsalong eller varmbadinrättning ej hållas öppen för allmänheten.

För försäljning enbart av sådana livsmedel, som i 1 § angivas, ävensom av färsk frukt eller levande blommor må dock bod å sön- eller helgdag hållas öppen å tid mellan klockan 7 och klockan 10 förmiddagen.

Därest sådana dagar inträffa i följd, må rakstuga eller frisérsalong hållas öppen en av dem under högst två timmar å tid före klockan 11 förmiddagen.

3 §.

I den mån sådant påkallas av särskilt förhållande inom viss kommun, må, efter vad nedan sägs, tiden för öppethållande bestämmas annorlunda än i 1 och 2 §§ är stadgat.

Beträffande söckendag må nämnda tid utsträckas för stad eller köping med högst en timme på morgonen och en timme på aftonen och för annan kommun med högst två timmar på morgonen och två timmar på aftonen. Jämväl må öppethållande inskränkas med högst fyra timmar.

Såvitt angår sön- eller helgdag må öppethållande kunna inskränkas eller förbjudas ävensom medgivande lämnas dels till försäljning, varom i 2 § andra stycket sägs, under högst två timmar å tid efter klockan 1 eftermiddagen, dels ock till öppethållande, därest detta icke jämlikt 2 § sista stycket eljest är medgivet, av rakstuga eller frisérsalong under högst två timmar samt av varmbadinrättning under högst fyra timmar, dock ej under högmässogudstjänst.

4 §.

I fråga om företag av samma slag må ej meddelas olika bestämmelser enligt 3 §, med mindre sådant kan ske utan obehörigt gynnande av vissa företag.

Bestämmelse om utsträckning av tiden för öppethållande bör, där sådant finnes påkallat för att personalens arbetstid ej må obehörigen förlängas, innefatta villkor om lämpliga raster för personalen eller dylikt.

5 §.

Om bestämmelse enligt 3 § beslutar den myndighet, som utövar kommunens beslutanderätt.

Beslutet skall underställas länsstyrelsen och för sådant ändamål överlämnas, där det avser annan stad än Stockholm, till magistraten eller, där sådan ej finnes, till den för staden särskilt tillsatta styrelsen och beträffande kommun å landet till landsfiskalen i orten. Magistraten, stadsstyrelsen eller landsfiskalen insänder beslutet till länsstyrelsen med eget utlåtande, sedan tillfälle lämnats föreningar av näringsidkare och deras biträden ävensom i orten boende, vilkas rätt beröres av beslutet, att yttra sig över detsamma; och skall i Stockholm sådant tillfälle lämnas föreningar och enskilda av överståthållarämbetet.

6 §.

Beslut, som i 5 § omförmäles, skall av länsstyrelsen oförändrat fastställas eller ock ogillas. Fastställt beslut skall ofördröjligen allmängöras genom dess införande i länskungörelserna eller, beträffande Stockholm, i den tidning, vari överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas. Därjämte skall i fråga om annan ort än Stockholm genom vederbörande kommunala myndighets försorg tillkännagivande om kungörelsen med angivande av dess huvudsakliga innehåll införas i minst en tidning inom orten, varförutom beträffande landskommun tillkännagivande om kungörelsen skall ske i kyrkan.

7 §.

I avseende å ändring eller upphävande av beslut, som avses i 5 §, gälle vad om sådant besluts meddelande är stadgat.

8 §.

Under tid, då handelsbod ej må hållas öppen, må ej heller vara från boden utlämnas eller försändas, så framt den ej är såld å tid, då boden fått hållas öppen. Då försäljning i handelsbod enligt denna lag må avse endast varor av vissa slag, må vara av annat slag ej därifrån utlämnas eller försändas, så framt den ej är såld å tid, då det lagligen kunnat ske.

Ej heller må under tid, då handelsbod av visst slag ej må hållas öppen, vara, varmed handel i dylik bod idkas, annorstädes för allmänheten hållas till salu, med mindre länsstyrelsen med hänsyn till särskilt förhållande därtill lämnat tillstånd.

9 §.

Var som håller handelsbod, rakstuga, frisérsalong eller varmbadinrättning öppen å tid, då öppethållande enligt denna lag icke är medgivet, eller som i handelsbod un-

der tid, då försäljning må avse blott vara av visst slag, säljer vara av annat slag, böte från och med fem till och med femhundra kronor.

Lag samma vare, om någon bryter mot vad i 8 § är stadgat.

10 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, som i 8 eller 9 § omförmäles, fortsätter samma förseelse, skall, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som för dylik förseelse äro bestämda.

11 §.

För förseelse, som i 8 eller 9 § sägs, vare, där den med husbondes vetskap begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, husbonden ansvarig, liksom vore förseelsen begången av honom själv.

12 §.

Förseelse, som i 8 eller 9 § omförmäles, skall åtalas av allmän åklagare vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol.

13 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

14 §.

I fråga om köping, som icke utgör egen kommun, samt municipalsamhälle, skall vad i denna lag om kommun sägs äga motsvarande tillämpning; och må förty av kommunen enligt denna lag fattat beslut ej gälla köpingen eller samhället.

Beträffande sådan utsträckning av tiden för öppethållande, varom i 3 § andra stycket förmäles, skall köping eller samhälle, som i denna paragraf avses, likställas med stad.

15 §.

Från tillämpning av stadgandena i denna lag äro undantagna:

försäljning å apotek,

försäljning av rusdrycker och pilsnerdricka,

för resande avsedd försäljning vid järnvägs- eller ångbåtsstation, i järnvägsvagn eller å fartyg,

försäljning, som bedrives under utövning av eller i samband med kafé- eller restaurangrörelse och antingen sker allenast till förtäring eller förbrukning å stället, eller ock avser försändning eller avhämtning av lagad mat, tillagade alkoholfria drycker eller svagdricka,

tillfällig försäljning för välgörande eller annat ideellt ändamål,

försäljning av tidningar, som bedrives utomhus eller till gäster å kafé- eller restauranglokal, samt

försäljning utomhus och allenast i mindre omfattning av matvaror, läskedrycker, blommor eller dylikt.

Genom denna lag upphävas:

lagen den 14 maj 1909 (n:r 31) om förbud mot viss försäljning av tobak, samt

lagen den 5 juni 1909 (n:r 50) om förbud mot handels idkande under vissa tider av dygnet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 oktober 1919.

Hyresstegringslagen år 1919.

I proposition n:r 345 till 1919 års lagtima riksdag föreslog Kungl. Maj:t, att då de med kristidsföreteelserna sammanhängande förhållanden, som givit anledning till lagstiftningen rörande reglering av hyresstegringen, icke kunde beräknas bliva avvecklade under innevarande år, och den av Kungl. Maj:t och 1918 års lagtima riksdag beslutade lagen i ämnet (lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. den 14 juni 1918 [1]) skulle upphöra att gälla vid årets slut, riksdagen måtte medgiva, att giltighetstiden för de i ifrågavarande lag intagna bestämmelser med vissa ändringar och tillägg utsträcktes under ytterligare ett år eller till och med den 31 december 1920. Sedan lagförslaget med vissa av första lagutskottet förordade modifikationer blivit av riksdagen antaget, blev den nya lagen den 19 juni 1919 av Kungl. Maj:t utfärdad. Den trädde i kraft den 22 juni, och samtidigt upphörde ovannämnda hyresstegringslag av år 1918 att gälla.

Med hänsyn till hyreslagstiftningens provisoriska karaktär samt önskvärdheten av dess avveckling hava de ändringar av den förut gällande lagen, som i den nya vidtagits, begränsats till vad som utvecklingen å området synts nödvändigt påkalla. Dessa ändringar äro i principiellt hänseende väsentligen tre och avse dels förhöjning av den procentsats, inom vars ram hyresförhöjning icke i regel må upptagas till prövning av hyresnämnd, dels utsträckning av lagens tillämpningsområde till att omfatta jämväl lägenheter, som först efter den 25 maj 1917 tagits i bruk och dels slutligen ett tillägg i syfte att stävja den form av ocker, som tager sig uttryck i anspråk på uppenbart oskäliga hyresbelopp för lägenheter, som äro undantagna från lagens tillämpningsområde.

Beträffande förhöjning av hyresbelopp stadgades i § 6, mom. 2, i 1918 års ovan berörda lag, att hyresförhöjning, som med högst 15 procent överstege den före den 1 oktober 1915 senast gällande hyran, icke finge upptagas till prövning av hyresnämnd, med mindre nämnden med hän yn till lägenhetens uppenbart mindervärdiga beskaffenhet funne synnerliga skäl tala därför. Funne emellertid nämnden med hänsyn till särskilda förhållanden inom dess verksamhetsområde, att angivna gräns borde fastställas till annan procentsats än 15 procent, ägde nämnden därom förordna. Stadgandet avsåg närmast att med behörigt hänsynstagande till de inom olika orter rådande särskilda förhållandena fylla det praktiska syftemålet att befria nämnderna från att behandla sådana fall, där det icke kunde ifrågasättas, att oskälig hyresförhöjning förelåge.

[1] Soc. Medd. 1918, sid. 663 ff.

Socialstyrelsen och bostadskommissionen, som med biträde av särskilda sakkunniga den 12 februari 1919 avgivit utlåtande rörande frågan om förlängning av ifrågavarande lagstiftnings giltighetstid, hade föreslagit, att procentsatsen måtte höjas till 40 procent. Ändamålet härmed vore enligt sakkunnigeberedningens uttalande att omedelbart bereda möjlighet till en successiv höjning av hyresnivån, på det att icke byggnadsverksamhetens återupptagande måtte ytterligare fördröjas och sålunda varaktigheten av rådande nära nog olidliga bostadsförhållanden uttänjas med en motsvarande tidrymd. De sakkunniga utvecklade närmare sin ståndpunkt härutinnan samt anförde bland annat följande:

»Den höjning av hyresnivån, som en i det föregående ifrågasatt anpassning för närvarande innebär, bör självfallet icke på något sätt framtvingas genom positiva lagstadganden. I stället synes den böra oberoende av varje reglerande verksamhet från hyresnämndernas sida medgivas fritt få äga rum, låt vara inom vissa utstakade gränser, utanför vilka hyresnämndernas rätt att individuellt pröva hyresbeloppets skälighet tillsvidare skulle förefinnas. En sådan avtalsfrihet på hyresmarknaden skulle ej påkalla någon principiell omläggning av nu gällande bestämmelser, utan skulle kunna vinnas genom ändring av endast en detaljföreskrift. I 6 § 2 mom. stadgas sålunda, att hyresstegringar inom en viss procentgräns under närmare angivna villkor icke av hyresnämnd må upptagas till prövning. Det syfte, som i det föregående blivit uppställt, skulle vinnas därigenom, att ifrågavarande procentgräns i lämplig utsträckning höjdes. Redan under fjolåret gjordes från visst håll gällande, att denna gräns borde sättas åtminstone så högt, att den icke blott komme att från hyresnämndernas prövningsarbete avskilja en del så självklart befogade hyresstegringar, att någon nedsättning i allt fall ej kunde ifrågasättas, utan även medgåve en viss avtalsfrihet på hyresmarknaden, dock icke större, än att allt utnyttjande av nödläget på bostadsmarknaden i oskäligt vinstsyfte alltjämt skulle kunna förhindras. Sålunda må erinras om att de tre av bostadskommissionens ledamöter, vilka år 1918 deltogo i den slutliga behandlingen av frågan om hyresstegringslagstiftningens prolongation, i ett till meranämnda skrivelse den 15 februari fogat särskilt yttrande ansågo sig böra förorda en högre procentgräns än socialstyrelsen för sin del fann sig kunna tillstyrka. Sagda tre ledamöter förordade sålunda, att gränsen borde sättas vid 25 procent, varemot socialstyrelsen föreslog 15 procent. Under det att kommissionen därvid främst ville hävda intresset av hyresnivåns anpassning ur synpunkten av byggnadsverksamhetens snara återupptagande, ansåg sig socialstyrelsen böra tillse, att hyresnivån, under en tid, då övriga levnadsomkostnader i oerhörd grad tyngde både de mindre bemedlades och medelklassens hushållsbudget, icke medgavs stiga mer, än vad tillsvidare visade sig vara oundgängligen av behovet påkallat. Någon djupare meningsskiljaktighet mellan styrelsens och kommissionens ståndpunkter förelåg sålunda ej beträffande lagstiftningens framtida utformning, utan rörde sig olikheten i uppfattning endast om tidpunkten, då åtgärder i förevarande riktning lämpligen borde vidtagas.

När ifrågavarande spörsmål nu åter föreligger till behandling, tala åtskilliga, delvis helt och hållet nytillkomna omständigheter för att den avtalsfrihet, som år 1918 ifrågasattes och i viss mån även kom till stånd, under innevarande år bör betydligt utsträckas därigenom, att förevarande procentsats höjes. Närmast kommer härvid i betraktande, att i och med det förändrade världspolitiska läget särskilt livsmedelsmarknaden företer en betydligt ljusare eller åtminstone mera uppmuntrande bild än under tidigare delen av år 1918. Det må ej heller förbises, att verkningarna av den ifrågasatta lagändringen i allmänhet skulle komma att göra sig gällande tidigast under hösten innevarande år, alltså vid samma tid som årets skörd hunnit bärgas och i samband därmed en ytterligare förbättring av livsmedelsförhållandena torde kunna

emotses. Om prisnivån i övrigt så småningom börjar dala, torde denna sänkning mer än väl kunna uppväga de något ökade hyresutgifter, som en dylik avtalsfrihet kan komma att medföra. Det synes följaktligen ur den anförda synpunkten vara en lämpligt vald tidpunkt att nu medgiva en i sig själv nödvändig men i det längsta uppskjuten hyresstegring.

Vad angår förhållandet mellan hyres- och lönenivån är det uppenbart, att det ej i längden låter sig göra att tvångsvis reglera den förra uteslutande med hänsyn till den senare, utan att lönenivån i stället måste drivas upp så, att den enskilde förmår erlägga den hyra, som en dräglig bostad ur produktionssynpunkt betingar. Man löper eljest uppenbarligen fara, att i själva verket ett slags lönetillägg åt den enskilde inkomsttagaren, sålunda ofta indirekt en förmån åt hans arbetsgivare, frampressas på bekostnad av en viss grupp samhällsmedlemmar, nämligen fastighetsägarna. När hyresnivåns tillbakahållande tidigare motiverats därmed, att den enskildes inkomster ej tilläte nämnvärt ökade hyresutgifter, har nämligen detta motiv endast kunnat försvaras såsom ett av kristiden framtvunget provisorium. Ur denna synpunkt synes det därför befogat att uppställa frågan, huruvida lönenivån höjts så mycket, att den enskilde förmår bära ökade hyresutgifter».

Efter att närmare med siffror hava belyst löneförhöjningarnas avsevärda stegring samt hurusom hyresutgifterna med hänsyn såväl härtill som till övriga hushållsutgifters ökning måste anses numera utgöra en relativt mindre del av hushållsbudgeten än före kristiden, fortsatte styrelsen och kommissionen:

»Såsom ett ytterligare skäl för en avveckling av lagen i angiven riktning må framhållas, att det med den tilltagande bostadsknappheten och den samtidigt ökade betalningsförmågan visat sig allt svårare att i varje enskilt fall förebygga, att lagstiftningen kringgås. Tidigare uttalade farhågor för att det i längden skulle visa sig ogörligt att med lagstiftningsåtgärder tvångsvis hålla hyresnivån nere vid ett läge, som understiger det ekonomiskt naturliga, hava sålunda icke visat sig alldeles ogrundade».

Sedan styrelsen och kommissionen vidare framhållit, att nettoökningen i hyresavkastningen dittills varit ringa och i allt fall icke ens tillnärmelsevis motsvarat penningvärdets fall, anförde de slutligen:

»Det ovan anförda synes giva vid handen, att förevarande procentgräns borde sättas betydligt högre än den nuvarande. Då emellertid dels höjningen av hyresnivån synes, särskilt ur sociala synpunkter, böra försiggå endast successivt, dels det allmänna ekonomiska läget tillsvidare torde kunna karakteriseras såsom särdeles labilt, har gränsen ansetts böra sättas vid 40 procent. Styrelsen och kommissionen hålla med bestämdhet före, att ett sådant medgivande, vilket ej är avsett att ens i minsta mån utgöra den individuella normen för skälig hyresstegring, ej heller skulle komma att i praktiken verka såsom en sådan. Ju högre gränsen sättes, desto mindre kommer den att giva anledning till en sådan misstolkning, vare sig från hyresnämndernas eller den enskildes sida. Tvärtom torde dess verkliga innebörd, nämligen att erbjuda en viss avtalsfrihet under övergången till fullständigt fria förhållanden på hyresmarknaden, komma att framstå klarare, om gränsen sättes så pass högt, att den verkligen lättar lagstiftningens tryck på hyresprisbildningen. Inom vissa orter torde läget på hyresmarknaden vara sådant, att detta tryck vid ett genomförande av den föreslagna lagändringen praktiskt taget skulle upphöra».

Socialstyrelsens och bostadskommissionens förslag till höjning av ifrågavarande procentsats hade emellertid inför Kungl. Maj:t av vissa skäl avstyrkts av föredragande departementschefen, och ovanberörda bestämmelse i 6 §, mom. 2, i 1918 års lag upptogs därför oförändrad i Kungl. Maj:ts förslag till ny lag. Första lagutskottet fann däremot de av styrelsen och kommissionen anförda skälen för höjning av procentgränsen så vägande, att det ansåg sig böra förorda en sådan, vilken dock, enligt utskottets mening icke skulle sättas högre än till 25 procent. Utskottet framhöll emellertid därvid särskilt, att denna procentsats icke vore att uppfatta som en allmängiltig norm för vad som bör anses utgöra skälig eller oskälig hyresstegring. Det skulle sålunda stå hyresnämnderna fritt att, oberoende av den i lagen angivna generella procentsatsen, vid prövning, huruvida inom deras verksamhetsområden en högre eller lägre procentsats må fastställas, taga skälig hänsyn till alla på frågan inverkande faktorer. Riksdagen anslöt sig till utskottets mening beträffande procentsatsens höjning, och den nya lagen har i förevarande hänseende avfattats i överensstämmelse härmed.

I fråga om utvidgningen av lagens tillämpningsområde må erinras om att enligt den föregående lagstiftningen lägenheter, som tagits i bruk först efter den 25 maj 1917, varit undantagna från hyresreglering, varjämte omöblerade lägenheter lämnats helt oberörda av denna lagstiftning. Att hyrorna i nya hus icke underkastats reglering hade motiverats dels med att hyressökande näppeligen skulle vara villiga att för lägenheter i dylika hus betala de höga hyror, som för en skälig förräntning av de stegrade byggnadskostnaderna måste fordras, och dels med nödvändigheten att undvika åtgärder, som kunde hämma byggnadsverksamheten. Förstnämnda skäl, som kunnat tillmätas betydelse under ett tidigare skede av kristiden, har emellertid nu icke längre något berättigande, sedan bostadsbristen nått en sådan skärpa, att hyressökande i många fall icke haft annat val än att godtaga de hyresvillkor, som kunna hava uppställts, samtidigt som detta nödläge utnyttjats därhän, att hyrorna under de mest stötande former oavlåtligen drivits i höjden. Under sådana förhållanden har det icke längre ansetts försvarligt att lämna hyrespriserna för nybyggda hus utan varje kontroll. I propositionen föreslogs, att möjlighet till ingripande vid uttagande av oskälig hyra för nya lägenheter måtte beredas genom införande i lagen av straffbestämmelser mot ocker, avsedda att tillämpas i dylika fall. Första lagutskottet förordade emellertid en bestämmelse av innebörd, att hyresreglering skulle kunna äga rum även för lägenheter, som icke den 25 maj 1917 eller tidigare varit uthyrda, dock icke vid den *första* uthyrningen utan blott då fråga vore om förhöjning av det därvid betingade hyresbeloppet. Att avtalsfrihet sålunda alltjämt skulle tillåtas gälla vid den första uthyrningen motiverades med att reglering även vid sådant tillfälle måhända kunde komma att verka återhållande å byggnadsverksamheten, ehuru denna farhåga numera likväl syntes vara av mindre betydelse.

Med hänsyn till att avtal, innefattande oskäliga hyresförhöjningar, torde hava ingåtts redan före lagens ikraftträdande, ehuru de först den 1 oktober

1919 skulle träda i tillämpning, föreslog utskottet vidare, att ifrågavarande bestämmelser skulle erhålla retroaktiv verkan beträffande avtalade hyresförhöjningar, avsedda att gälla för tid från den 1 oktober 1919 eller senare. Även bestämmelserna om uppsägning borde enligt utskottets mening i fråga om nya lägenheter äga tillämpning jämväl beträffande uppsägning, som skett före lagens ikraftträdande, då avtalet uppsagts att upphöra den 30 september 1919 eller senare. Hithörande bestämmelser blevo av riksdagen gillade i den av utskottet föreslagna formen och återfinnas i den nya lagen.

Genom denna har slutligen möjlighet för första gången åvägabragts till lagligt inskridande mot försök att utnyttja det rådande nödläget å bostadsmarknaden genom betingande av oskälig hyra för nya lägenheter jämväl vid den första uthyrningen ävensom vid uthyrning av omöblerade lägenheter. I lagen har nämligen inryckts en paragraf, enligt vilken den, som vid uthyrning av sådana lägenheter fordrar eller mottager vederlag, av vad slag det vara må, som enligt vad han insett eller bort inse, är uppenbart oskälig, skall anses hava gjort sig skyldig till ocker och straffas med böter eller fängelse. Såsom uthyrning av lägenhet anses även upplåtande eller överlåtande av delägarrätt i fastighet, eller i bolag eller förening, som äger fastighet, när avtalets syfte uppenbarligen är att vinna eller bevara tillgång till lägenhet.

Lagen lyder som följer:

Lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m.; given den 19 juni 1919. (Sv. F. 19 n:r 331.)

Lagens tillämplighetsområde.

1 §.

1. Denna lag äger tillämpning inom område, där lagen med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. den 14 juni 1918 är gällande vid denna lags ikraftträdande. Dock må Konungen härifrån kunna medgiva undantag, såframt den myndighet, som utövar kommunens, köpingens eller municipalsamhällets beslutanderätt, därom gör framställning, för vilken avgivits minst två tredjedelar av de i beslutet deltagandes röster.

2. Konungen äger ock förordna, att lagen skall tillämpas i annan stad eller köping eller annat municipalsamhälle, så ock eljest i annan kommun eller del av kommun, än som i 1 mom. sägs, försåvitt där i större utsträckning förekommer uthyrning av omöblerade lägenheter för bostads-, affärs- eller annat ändamål. Sådant förordnande varder ej meddelat, innan den myndighet, som utövar kommunens, köpingens eller municipalsamhällets beslutanderätt, yttrat sig i frågan.

Om hyresnämnd.

2 §.

1. För område, där denna lag äger tillämpning, skall finnas en hyresnämnd. Den myndighet, som utövar kommunens, köpingens eller municipalsamhällets beslutande-

rätt, äge dock bestämma, att inom området skola inrättas flera hyresnämnder, envar för viss del av området.

2. Hyresnämnd består av ordförande och fyra ledamöter. För ordföranden såväl som för ledamöterna skola finnas suppleanter minst till motsvarande antal.

3. Ordförande och suppleant för honom, vilka vad angår hyresnämnd i stad skola vara lagfarna, förordnas av Konungens befallningshavande för viss tid, Konungens befallningshavande obetaget att när som helst återkalla förordnandet. Samma person må förordnas till ordförande eller suppleant för ordförande i flera hyresnämnder.

4. De fyra ledamöterna och deras suppleanter utses av den myndighet, som utövar kommunens, köpingens eller municipalsamhällets beslutanderätt, att tjänstgöra tills vidare eller viss tid. Av dessa ledamöter och suppleanter skola två ledamöter och suppleanter för dem äga eller förvalta till uthyrning avsedd fastighet. Övriga två ledamöter och suppleanter för dem, vilka ej må äga eller förvalta fastighet, som nyss sagts, skola äga kännedom om ortens hyresmarknad och åtminstone den ene ledamoten och minst en suppleant särskilt om de mindre bemedlades bostadsförhållanden. I övrigt skall om valbarhet till hyresnämnd, så ock om rätt för den, som blivit vald, att avsäga sig uppdraget gälla vad i enahanda avseenden är stadgat i fråga om hälsovårdsnämnd.

5. Stadsläkare och bostadsinspektör, där sådan finnes, äga att närvara vid hyresnämnds sammanträden, om vilka underrättelse skall meddelas dem i god tid förut, samt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. De hava att tillhandagå hyresnämnd med det tjänstebiträde, som av nämnden påkallas.

3 §.

1. Vid handläggning hos hyresnämnd av frågor, om vilka i 6, 7, 8 och 11 §§ sägs skall beträffande jäv mot nämndens ordförande och ledamöter i tillämpliga delar gälla vad allmän lag stadgar om domarjäv.

2. Hyresnämnd är beslutför, om ordförande och tre ledamöter äro närvarande och om beslutet ense. Som beslut gälle i övrigt den mening, som efter jämkning, där sådan erfordras och kan ske, omfattas av mer än halva antalet av de röstande. Finnes ingen sådan mening, gäller den, som erhållit flera röster än någon annan, eller, därest två sådana meningar finnas, den som efter förnyad omröstning mellan dem erhåller de flesta rösterna. Har var röstande sin mening, gäller ordförandens.

3. Ej må hyresnämnd till avgörande företaga ärende, med mindre parterna beretts tillfälle att yttra sig inför nämnden eller parts hörande uppenbarligen är obehövligt.

4. Finner hyresnämnd, att dess beslut på grund av förelupet förbiseende eller meddelade oriktiga eller missvisande upplysningar blivit i avsevärd mån felaktigt, eller att omständigheter tillkommit, som bragt ärendet i ett väsentligt ändrat läge, äge nämnden att förordna om den rättelse, som därav må föranledas.

5. Vid hyresnämnds sammanträde föres protokoll, upptagande nämndens beslut; och skall riktigheten av detta protokoll granskas så snart ske kan och senast inom tio dagar. Så snart dylik granskning skett, skall protokollet vara tillgängligt för allmänheten. Sker ej granskning genast, skall besked om nämndens beslut omedelbart lämnas part, som sådant begär. Innefattar nämndens beslut förordnande, som i 6 § 2 mom. sista punkten sägs, skall å nämndens dörr samma dag, granskning skett, göras anslag därom, innefattande jämväl uppgift om vad den har att iakttaga, som är med beslutet missnöjd.

4 §.

De uppgifter, som lämnas hyresnämnd vid handläggning av frågor, om vilka i 6, 7 och 8 §§ förmäles, må ej mot vederbörande uppgiftslämnares önskan upptagas i nämndens protokoll eller skrivelser i vidare mån, än som för avfattande av nämndens

beslut är oundgängligen erforderligt. Ej heller må de i annan mån av nämndens ordförande, ledamöter eller tjänstemän yppas.

5 §.

Vederbörande kommun, köping eller municipalsamhälle har att lämna erforderliga medel ej mindre till skälig gottgörelse åt hyresnämnds ordförande, ledamöter och tjänstemän än även till bestridande av övriga nödiga utgifter för upprätthållande av nämndens verksamhet. Myndighet som i 2 § 4 mom. sagts äger jämväl utfärda instruktion för hyresnämnd.

Om hyresbelopp och uppsägning av hyresavtal.

6 §.

1. Fordras för omöblerad lägenhet, som är uthyrd eller avsedd att uthyras av husägaren eller annan, och som den 25 maj 1917 eller tidigare varit uthyrd, högre hyra, än den, som enligt för tid före nämnda dag senast gällande hyresavtal varit för lägenheten betingad, ankommer med nedan angivna inskränkning på hyresnämnden att, efter framställning av hyresvärd, hyresgäst eller hyressökande, eller där nämnden eljest finner anledning därtill, pröva, huruvida det fordrade beloppet med hänsyn till ej mindre lägenhetens beskaffenhet än även omkostnaderna för fastigheten och förhållandena i övrigt är att anse såsom oskäligt samt att i sådant fall fastställa den lägre hyra, varje gång för högst ett år, som nämnden finner skälig. Lag samma vare, där hyresavtal träffas om omöblerad lägenhet, innefattande höjning av hyran utöver för tid före den 25 maj 1917 senast gällande hyresbelopp, så ock där sådant avtal träffats antingen vad angår orter, där lagen den 25 maj 1917 med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. varit gällande, senare än å etthundratjugoförsta dagen före den dag lagen blivit tillämpad inom området, eller, vad angår orter där lagen den 14 juni 1918 med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. enligt Konungens särskilda förordnande senare blivit gällande för området, från och med den dag, lagen sålunda blivit tillämplig inom området; i fråga om hyresavtal, som träffats före den dag, då lagen den 25 maj 1917 blev gällande för det område, där fastigheten ligger, äge dock hyresnämnd ingripa allenast om lägre hyra än den avtalade blivit fastställd såväl för hyresåret 1917—1918 som för hyresåret 1918—1919. Skall hyresvärd enligt hyresavtal besörja lägenhetens uppvärmning eller tillhandahålla varmvatten till densamma, åligger det nämnden att särskilt bestämma ersättningen för envar sådan förmån att utgå med visst belopp eller efter grund, som nämnden finner skälig.

Fordras för omöblerad lägenhet, som är uthyrd eller avsedd att uthyras av husägaren eller annan, men som icke den 25 maj 1917 eller tidigare varit uthyrd, högre hyra än den, som betingats vid första uthyrningen av lägenheten, eller träffas om sådan lägenhet hyresavtal, innefattande höjning av hyran utöver det vid lägenhetens första uthyrning betingade hyresbelopp eller har före denna lags ikraftträdande sådant avtal träffats att gälla för tid från och med den 1 oktober 1919 eller senare, skall i fråga om hyresnämnds prövning vad i första stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

2. Överstiger hyra för lägenhet, som varit uthyrd för tid före den 1 oktober 1915, den före sagda dag senast gällande hyran med högst 25 procent, må sådan hyreshöjning icke upptagas till prövning av hyresnämnden, med mindre nämnden med hänsyn till lägenhetens uppenbart mindervärdiga beskaffenhet finner synnerliga skäl tala därför. Finner nämnden med hänsyn till särskilda förhållanden inom dess verksamhetsområde, att angivna gräns bör fastställas till annan procentsats än 25 procent, äge nämnden därom förordna.

3. Hyresnämnds prövning må ej avse hyresbelopp, som till betalning förfallit före den dag, då framställning om hyresreglering gjorts hos nämnden, eller, där nämnden eljest företager reglering, före den dag, då hyresvärden erhållit meddelande, att fråga väckts om företagande av reglering. Denna bestämmelse skall dock ej äga tillämpning, där avtal träffats, att hyresbeloppet helt eller delvis skall vara till betalning förfallet tidigare än å sista söckendagen före den avtalade hyrestidens början.

4. Under hyra inbegripes varje vederlag, i penningar eller vad det är, som av hyresvärden eller till hans förmån för upplåtelsen betingas.

5. Har hyresnämnd för viss tid fastställt hyra för lägenhet, gälle avtal, däri högre hyra för lägenheten betingats, såsom om hyran för nämnda tid överenskommits till det fastställda beloppet.

6. Har enligt denna lag ändring gjorts i hyresavtal, i vad angår redan erlagd hyra, skall vad hyresgästen sålunda betalat för mycket eller för litet i förra fallet till honom av hyresvärden återbetalas och i senare fallet av honom till hyresvärden inbetalas vid den hyresbetalningsdag, som infaller näst efter den dag beslut i ärendet föreligger, dock att i senare fallet vad i 3 kap. 23 § 1 i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom stadgas ej skall äga tillämpning, med mindre hyresvärden minst femton dagar före den dag, han sålunda påyrkar beloppets inbetalning, hos motparten styrker sitt krav.

7 §.

Har hyresavtal om omöblerad lägenhet, vilket även omfattar vare sig uppvärmning av lägenheten eller tillhandahållande av varmvatten, träffats för längre tid än ett år, och har efter dess ingående sådan stegring av bränslekostnaderna inträtt, att överenskommen hyra, till den del denna får anses hava vid avtalets träffande avsett ersättning för angivna förmåner, befinnes icke längre utgöra skälig gottgörelse därför, äger hyresnämnden, varje gång för högst ett år av den återstående avtalstiden, fastställa vad som därutöver skäligen må tillkomma hyresvärden, börande därvid särskilt bestämmas ersättning för uppvärmning samt för beredning av varmvatten. Hyresgästen vare dock berättigad att inom trettio dagar efter delfåendet av sådant beslut uppsäga avtalet att upphöra å den fardag, som inträffar närmast efter en månad från delfåendet. För hyresnämnds prövning enligt denna paragraf gälle i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 § 3 mom.

8 §.

1. Uppsägning från hyresvärds sida av hyresavtal om omöblerad lägenhet vare utan verkan, med mindre hyresgästen efter hyresavtalets ingående avgivit skriftlig uttrycklig försäkran, att han är villig låta avtalet upphöra, eller samtycke till uppsägningen senast den dag, som i 3 mom. sägs meddelas av hyresnämnd, eller fall föreligger, som enligt bestämmelserna i 3 kap. 21—24 §§ av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom berättigar till uppsägning.

Vad nu sagts skall äga tillämpning jämväl i fråga om uppsägning, som skett före denna lags ikraftträdande, där uppsägningen avsett hyresavtal om omöblerad lägenhet, som icke den 25 maj 1917 eller tidigare varit tagen i bruk, samt avtalet uppsagts att upphöra den 30 september 1919 eller senare.

2. Har i fråga om omöblerad lägenhet träffats skriftligt hyresavtal, avsett att utan uppsägning upphöra å viss dag, vare hyresvärden skyldig att, såvitt angår avtal, vilket avser lägenhet, som ej den 25 maj 1917 eller tidigare varit tagen i bruk, och vilket träffats före den dag, denna lag träder i kraft, inom trettio dagar efter nyssnämnda dag och ifråga om andra avtal inom femton dagar efter det avtalet träffats, underställa avtalet hyresnämndens prövning; ägande hyresnämnden, därest särskilda skäl

därtill föranleda, förordna, att det skall så anses, som om avtalet träffats under förbehåll, att detsamma efter avtalstidens slut, så framt icke uppsägning skett, skall förlängas för ytterligare lika lång tid, dock varje gång högst ett år. Om avtal, som här sagts, icke inom nämnd tid underställts hyresnämnds prövning, vare hyresvärden, på samma sätt som om sådant förordnande meddelats, bunden utöver avtalstiden. För de fall, som nu nämnts, gälle i fråga om uppsägningstidens längd vad för motsvarande fall finnes stadgat i 3 kap. 4 § sista stycket av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom.

3. Samtycke till uppsägning av hyresavtal kan, om ej särskilda skäl annat föranleda, av hyresnämnd lämnas, endast där hyresvärd ingivit framställning därom senast å trettionde dagen före den dag, då uppsägning sist kan ske. Dock må framställning om samtycke till uppsägning kunna ingivas till hyresnämnden, där fråga är om sådan uppsägning, som avses i 8 § 1 mom. andra stycket, sist å trettionde dagen efter den dag, denna lag trätt i kraft, samt, där fråga är om sådan uppsägning, som avses i 133 § utsökningslagen och som skett efter det lagen trätt i kraft, senast den dag, då uppsägning sist kan ske. Varje framställning om samtycke till uppsägning bör innehålla uppgift såväl om den för lägenheten före den 1 oktober 1915 senast gällande eller, beträffande lägenhet, som först efter nämnda dag uthyrts, den vid första uthyrningen betingade hyran som ock om den ändring av hyresvillkoren, som med uppsägningen avses, eller den anledning till uppsägning, som eljest åberopas.

Beslut över framställning om samtycke till uppsägning skall av hyresnämnden meddelas snarast möjligt och senast å trettionde dagen efter den dag, då framställningen sist kunnat ingivas till nämnden.

4. Ej må hyresnämnd vägra samtycke till uppsägning av hyresavtal, då fråga är om lägenhet, som varit uthyrd för tid före den 1 oktober 1915, där hyresvärden med uppsägningen allenast avsett att erhålla en hyresförhöjning av högst 25 procent eller annan av nämnden jämlikt 6 § 2 mom. fastställd procentsats utöver den för tiden före angivna dag senast betingade hyran, med mindre nämnden med hänsyn till lägenhetens uppenbart mindervärdiga beskaffenhet finner synnerliga skäl tala därför. Ej heller må samtycke vägras till sådan uppsägning av hyresavtal, som avses i 133 § utsökningslagen, därest i hyresavtalet betingade villkor finnas till skada för ny ägare i avsevärd mån avvika från i hyreskontrakt inom orten gängse bestämmelser.

5. I varje fall, där hyresnämnds samtycke till uppsägningen grundas allenast därpå, att nämnden funnit, att samtycke till uppsägningen jämlikt 8 § 4 mom. icke kunnat förvägras, eller att hyresvärdens anspråk på högre hyra eller eljest förbättrade hyresvillkor bör upptagas till prövning, skall vid samtycket fästas det villkor, att innehavaren av lägenheten beredes tillfälle att, inom viss av hyresnämnden förelagd kortare tid, träffa avtal om lägenhetens fortsatta förhyrning med den ändring av hyresvillkoren, som jämlikt 6 § 2 mom. inträtt eller av nämnden fastställts eller må kunna komma att fastställas.

6. Finner nämnden sig icke böra lämna begärt samtycke till uppsägning, må i intet fall hyresavtal därigenom anses förnyat för längre tid än varje gång högst ett år.

7. Där för lägenhet, som omfattar högst fyra rum, kök däri inbegripet, och helt eller delvis är avsedd till bostad, hyran enligt avtalet skall erläggas i förskott för längre tid än en månad, berättigar underlåtenhet härutinnan icke till uppsägning, så länge hyresgästen sist å andra söckendagen av varje månad till fullo erlägger den på samma månad belöpande hyran.

8. Vid prövning av uppsägning skall hyresnämnd beakta ej mindre de av hyresvärden för uppsägningen anförda skäl än även, i vilken mån uppsägningen medför svårighet för hyresgästen att erhålla lämplig lägenhet å tid, därtill hyresavtalet uppsagts.

9 §.

Med lägenhet avses i denna lag varje utrymme inom byggnad.

Om skyldighet att hörsamma hyresnämnds bud.

10 §.

1. Envar, som inom hyresnämnds verksamhetsområde för egen eller annans räkning uthyr eller uthyrt omöblerad lägenhet, liksom envar hyresgäst eller hyressökande inom området vare, på hyresnämnds kallelse, skyldig att personligen eller, där nämnden finner sådant utan olägenhet kunna ske, genom befullmäktigat, i saken kunnigt ombud inställa sig inför nämnden. Sådan kallelse, i vilken må utsättas vite för uteblivande från och med två till och med etthundra kronor, skall delgivas i god tid förut och senast dagen före den, då inställelse skall ske.

2. Lägenheter inom hyresnämnds verksamhetsområde, uthyrda eller avsedda att uthyras, skola, på nämndens anfordran, av hyresvärden eller hyresgästen hållas tillgängliga för nämnden.

3. Ägare eller förutvarande ägare av fastighet inom hyresnämnds verksamhetsområde vare pliktiga att, då hyresnämnd det begär, i den ordning nämnden angiver lämna uppgift angående hyran vid olika tidpunkter för de inom fastigheten inrymda lägenheterna ävensom de andra uppgifter angående fastigheten eller hyresförhållandena i övrigt, som nämnden må påfordra.

Om rivning av byggnader, sammanslagning av lägenheter m. m.

11 §.

1. Utan samtycke av hyresnämnd må byggnad, inrymmande bostadslägenhet, ej rivas, ej heller i sådan lägenhet företagas ändringsarbete, som påkallar lägenhetens utrymmande eller är ägnat att leda till avsevärd höjning av hyran eller åsyftar att sammanslå flera lägenheter eller att inreda bostadslägenhet eller del därav till annat ändamål, allt såvida icke åtgärden av vederbörande myndighet prövas vara med hänsyn till allmän säkerhet eller hälsovård erforderlig.

2. Lägenhet, som, då lagen den 25 maj 1917 med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. eller ock enligt Konungens särskilda förordnande lagen den 14 juni 1918 med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. eller eljest denna lag trädde i tillämpning inom området, användes till bostad eller var oanvänd men dessförinnan senast använts till bostad, må ej utan hyresnämndens medgivande tagas i bruk för annat ändamål; ej heller må utan nämndens medgivande lägenhet uthyras möblerad, vilken icke vid nyssnämnda tid varit uthyrd i sådant skick.

3. Vid prövning av nu angivna frågor skall hänsyn tagas till de av hyresvärden för åtgärdens företagande anförda skäl, till åtgärdens inverkan på hyresförhållandena i allmänhet i orten samt till svårigheterna för vederbörande hyresgäster att erhålla andra lämpliga bostäder.

4. På ansökan av hyresnämnd äge överexekutor meddela handräckning till återställande av olagligen rubbat förhållande, varom i denna paragraf förmäles; och gälle därom enahanda bestämmelser, som för det i 191 § utsökningslagen avsedda fall äro stadgade.

Om skyldighet att anmäla hyresavtals träffande och upphörande.

12 §.

Envar, som inom hyresnämnds verksamhetsområde för egen eller annans räkning uthyr omöblerad lägenhet, är pliktig att hos nämnden anmäla ej mindre hyresavtals träffande och upphörande med angivande av i förra fallet närmast därförut betingad hyra och i senare fallet, där så ske kan, hyresanspråk för förnyad uthyrning, än ock varje med förutvarande hyresgäst träffat avtal om fortsatt hyresupplåtelse mot höjd hyra, ävenledes med angivande av den förutvarande och den höjda hyrans belopp. I anmälan skall, då lägenhet varit uthyrd för tid före den 1 oktober 1915, även angivas den för tid före nämnda dag senast betingade hyran. Om tiden och sättet för anmälan, som här sagts, förordnas av nämnden.

Om bostadsförmedling.

13 §.

1. Inom stad, där denna lag äger tillämpning, skall med ledning av de i 12 § omförmälda anmälningar genom hyresnämnden eller annan kommunal myndighet avgiftsfritt förmedlas uthyrning av omöblerade lägenheter, som omfatta högst fyra rum, kök däri inbegripet, och helt eller delvis äro avsedda till bostad. Vid sådan kommunal bostadsförmedling skall särskilt eftersträvas att bereda barnrika familjer lämpliga bostäder.

2. Huru dylik bostadsförmedling närmare skall ordnas, därom beslutes av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmänna rådstugan.

Om överklagande av hyresnämnds beslut m. m.

14 §.

1. Har vid hyresnämnds beslut i fråga, som i 6, 7 eller 8 § sägs, ledamot av hyresnämnd varit jävig eller av annan orsak obehörig, eller nämnden överskridit sin befogenhet, eller annan felaktighet ägt rum i avseende på ärendets behandling, må part, som är med beslutet missnöjd, däröver föra klagan, i Stockholm hos överståthållarämbetet, i annan stad, där magistrat finnes, hos denna samt i övriga orter hos Konungens befallningshavande inom trettio dagar efter erhållen del av beslutet.

2. Hyresnämnds beslut om förordnande enligt 6 § 2 mom. sista punkten skall underställas prövning av myndighet, som i 1 mom. sägs; och åligger det nämnden att inom femton dagar från den dag, då protokollet över beslutet granskats, till prövningsmyndigheten insända protokollet och samtliga handlingar i ärendet. Är någon missnöjd med beslutet, äger han att inom tid, som nyss sagts, till prövningsmyndigheten ingiva de påminnelser, han aktar nödiga.

3. Över hyresnämnds beslut i fråga, som i 11 § 1 och 2 mom. förmäles, må klagan föras hos Konungens befallningshavande inom trettio dagar efter erhållen del av beslutet.

4. Mot prövningsmyndighets beslut i fråga, som i 1 och 2 mom. sägs, må talan ej föras. I Konungens befallningshavandes beslut enligt 3 mom. må ändring sökas hos Konungen genom besvär, vilka skola vara inkomna till civildepartementet inom den tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Ansvarsbestämmelser.

15 §.

1. Hyresvärd, som med vetskap därom, att hyresnämnd för lägenhet fastställt visst hyresbelopp, av hyresgäst, hyressökande eller annan för uthyrning av lägenheten fordrar eller mottager vederlag, i penningar eller vad det är, till högre värde, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

2. Lag samma vare, där hyresvärd vid uthyrning av omöblerad lägenhet såsom villkor för upplåtelsen avfordrar eller mottager av hyresgäst eller hyressökande förbindelse, vari denne förklarar sig avstå från rätten att få hyresbeloppet prövat enligt denna lag eller ock vara villig att utan hyresnämnds prövning av uppsägning låta avtalet upphöra.

3. På framställning av hyresnämnd eller eljest, när skäl därtill äro, må Konungens befallningshavande för område, där denna lag äger tillämpning, fastställa taxa för hyresförmedling. Har Konungens befallningshavande fastställt sådan taxa, straffes den, som erbjuder sig att mot vederlag till högre värde, än taxan föranleder, förmedla uthyrning av eller överlåta hyresrätt till omöblerad lägenhet, eller som för sådan förmedling eller överlåtelse fordrar eller mottager vederlag till högre värde, likaledes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

16 §.

Bryter någon mot vad i 11 § 1 eller 2 mom. är stadgat, straffes med böter från och med etthundra till och med tiotusen kronor.

17 §.

För överträdelse av de i 4 § givna stadgandena vare straffet böter från och med fem till och med femhundra kronor.

18 §.

1. Utebliver någon, som kallats att inställa sig inför hyresnämnd, utan laga förfall, varde fälld till vite, där sådant varit honom av nämnden förelagt, eller till böter från och med fem till och med femhundra kronor.

2. Till enahanda ansvar av böter vare den förfallen, som bryter mot vad i 10 § 2 eller 3 mom. är stadgat, eller som försummar att i föreskriven tid och ordning göra anmälan, som föreskrives i 12 §.

3. Har någon i dylik anmälan eller eljest inför hyresnämnd emot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, vare straffet böter från och med femtio till och med ettusen kronor: dock att straff, som här stadgas, ej må tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

19 §.

1. Den som för uthyrning av omöblerad lägenhet, som icke tidigare varit uthyrd, eller ock av möblerad lägenhet fordrar eller mottager vederlag, av vad slag det vara må, som, enligt vad han insett eller bort inse, är uppenbart oskälig, straffes med böter från och med tjugufem till och med tiotusen kronor eller med fängelse från

och med en månad till och med ett år. Såsom uthyrning av lägenhet skall anses även upplåtande eller överlåtande av delägarrätt i fastighet eller i bolag eller förening, som äger fastighet, när avtalets syfte uppenbarligen är att vinna eller bevara tillgång till lägenhet.

2. Fälles någon till straff för brott, som i denna paragraf sägs, må domstolen, efter ty skäligt finnes, kunna förplikta gärningsmannen, att utgiva, helt eller delvis, värdet av taget eller avtalat vederlag.

20 §.

Förseelser som avses i 15—19 §§, skola åtalas av allmän åklagare, de i 18 § 1 och 2 mom. angivna vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan icke finnes, vid allmän domstol och de övriga vid allmän domstol.

21 §.

1. Böter och viten, vilka ådömas enligt denna lag, så ock vad gärningsmannen enligt 19 § 2 mom. förpliktas utgiva, tillfalla kommunen, köpingen eller municipalsamhället.

2. Saknas tillgång till fulla gäldandet av böter eller vite, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

22 §.

De närmara föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna lag, rörande hyresnämnds verksamhet eller eljest, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt däråmeddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling,[1] och upphör därmed lagen med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. den 14 juni 1918 att gälla. Dock skall beträffande förseelse, som begåtts under tiden för sistnämnda lags giltighet och varå påföljd är i densamma bestämd, vad därutinnan är i sagda lag stadgat fortfarande gälla. Beträffande förseelse, som begåtts, då lagen den 25 maj 1917 med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring ägde giltighet, och varå påföljd är i densamma bestämd, skall vad därutinnan är i sagda lag stadgat likaledes fortfarande gälla; och skola bestämmelserna i 7 § av sistnämnda lag fortfarande äga giltighet, såvitt angår hyresbelopp, som icke prövats av nämnden och som belöper på tid före den 1 oktober 1918. Därjämte skola av hyresnämnd ej mindre enligt lagen den 25 maj 1917 än även enligt lagen den 14 juni 1918 meddelade beslut fortfarande äga giltighet; och skola ordförande och ledamöter i hyresnämnder jämte suppleanter för dem, vilka utsetts på grund av bestämmelserna i endera av dessa lagar, anses såsom behörigen utsedda enligt denna lag.

Lagen gäller till och med den 31 december 1920, men skall vad däri stadgas angående förseelse, som omförmäles i 15 § 1 mom., fortfarande äga giltighet. Hyresnämnds beslut, varigenom nämnden enligt 6 eller 7 § fastställt hyra för viss tid, skall äga giltighet högst till den 1 oktober 1921. Beträffande annan än i 15 § 1 mom. omförmäld, under tiden för lagens giltighet begången förseelse, varå påföljd i lagen är bestämd, skall vad därutinnan i lagen är stadgat fortfarande gälla.

---

[1] Lagen utkom från trycket den 21 juni 1919.

Statstjänstemännens dyrtidstillägg under år 1919.

Jämlikt nådigt bemyndigande hade chefen för finansdepartementet den 7 oktober 1918 tillkallat vissa sakkunniga för att inom sagda departement verkställa utredning och avgiva förslag till bestämmelser rörande krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1919 till befattningshavare och f. d. befattningshavare i statens tjänst, ävensom till vissa andra pensionärer; efter fullgjort uppdrag framlade de sakkunniga betänkande i ämnet den 18 februari 1919.

I betänkandet framhålles olägenheten med det dittills tillämpade systemet för dyrtidsbidragets bestämmande, enligt vilket detta förblir oförändrat, ända till dess riksdagen kommer i tillfälle att fatta nytt beslut, d. v. s. i regel under ett helt år. Under året inträdda förändringar i prisläget, om än så stora, inverka sålunda icke utan vidare på bidragets storlek. För att avhjälpa denna brist på anpassningsförmåga föreslogo de sakkunniga ett system med s. k. glidande skala, varigenom dyrtidstillägget periodvis och automatiskt skulle regleras efter levnadskostnadernas växlingar. Som alternativ framlades därjämte ett förslag, som i allt väsentligt grundade sig på de dittills tillämpade principerna, av kommitterade benämnt det fixa systemet.

Enligt det förstnämnda av dessa förslag skulle dyrtidsbidraget utgå i förhållande till det inom socialstyrelsen uträknade procenttalet för levnadskostnadsökningen, på så sätt att nämnda fördyringstal minskat med en tiondel lades till grund för beräkningen. Då fördyringsprocenten (det s. k. dyrtidsindextalet minskat med 100) vid årsskiftet utgjorde 167, skulle det procenttal, efter vilket dyrtidstillägget skulle beräknas, av kommitterade benämnt *grundtal*, — vederbörligen avrundat — bli 150. Med tillämpning av dessa principer skulle dyrtidstillägg utgå å avlöning, som icke överstege 100 kr. för månad, med ett procenttal motsvarande grundtalet, d. v. s. vid början av året med 150 % samt å avlöning, som överstege 100 kr. för månad, med nyss nämnda procenttal å den del av avlöningen, som utgjorde 100 kr. för månad och å den del, som överstege 100 men icke 550 kr, efter ett procenttal, motsvarande fyra tiondelar av grundtalet, d. v. s. vid början av året med 60 %. Anpassningen efter de växlande prisförhållandena under året skulle vinnas på det sätt, att åt Kungl. Maj:t inrymdes befogenhet att efter prövning av omständigheterna höja eller sänka grundtalet och således, allt efter som under året inträffade förändringar i levnadskostnadernas allmänna läge därtill gåve anledning, fastställa nytt grundtal med ledning av den dyrtidsindex, som av socialstyrelsen senast uträknats. Anordnades dyrtidstillägget enligt dessa grunder, varigenom befattningshavare med lägre avlöning följaktligen skulle erhålla i det närmaste full ekvivalent för dyrtidsökningen, borde, enligt kommitterades mening, den förut till familjeförsörjare utgående dyrtidshjälpen bortfalla.

I sin proposition till 1919 års lagtima riksdag med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst m. m. (n:r 225) upptog Kungl. Maj:t med vissa jämkningar och modifikationer det av de sakkunniga förordade systemet med s. k. glidande skala. Då dyrtidsbidragen emellertid enligt de sakkunnigas förslag särskilt för de barnrikare familjeförsörjarna inom de lägsta avlöningsklasserna skulle komma att understiga, vad som under år 1918 till befattningshavarna utgått, föreslog Kungl. Maj:t, att det till alla befattningshavare efter enhetliga grunder utgående dyrtidstillägget skulle något nedsättas, men att dessutom dyrtidshjälp skulle utbetalas till de lägst avlönade familjeförsörjarna. I detta syfte företogs en sänkning av det av kommitterade förordade grundtalet sålunda, att den för levnadskostnadsökningen uträknade siffran minskades med en femtedel, varigenom grundtalet med avrundning till närmast liggande 5-tal skulle nedgå till 135. Samtidigt skulle för motverkande av vissa härav orsakade olägenheter den av de sakkunniga uppställda dyrtidsskalan förlängas därhän, att dyrtidstillägg enligt den lägre procenten, fyra tiondelar av grundtalet, skulle få åtnjutas å en avlöning av ytterligare 50 kr. i månaden eller alltså högst å en månadsavlöning av 600 kr. Dyrtidshjälpen skulle utgå till familjeförsörjare, som under näst föregående år erlagt inkomst- och förmögenhetsskatt för högst 6 000 kr., med vissa med hänsyn till det beskattade beloppets storlek, de försörjda familjemedlemmarnas antal och grundtalets höjd fastställda belopp, därvid skulle iakttagas, att då grundtalet nedginge till 50 eller därunder, dyrtidshjälpen skulle helt upphöra.

Statsutskottet, dit propositionen hänvisats, avstyrkte emellertid den av Kungl. Maj:t förordade anordningen med familjeförsörjningsbidrag och anslöt sig till de av de sakkunniga föreslagna grunderna för dyrtidstilläggens beräknande. Enär emellertid kostnaderna under år 1919 för dyrtidstilläggen enligt de sakkunnigas förslag med ett oförändrat grundtal under hela året av 150 hade beräknats uppgå till sammanlagt omkring 225 miljoner kronor, och detta belopp vore så högt, att det för dess täckande bleve nödvändigt att anlita kassafonden i en omfattning, som icke medgåve någon som helst ytterligare utsträckning, ansåg utskottet det vara oundgängligen nödvändigt att vidtaga en mindre begränsning av de utav de sakkunniga föreslagna tilläggsbeloppen. Efter övervägande av olika möjligheter för erhållande av en lösning, vilken, samtidigt som den medförde nödig besparing, komme att tillräckligt tillgodose särskilt de lägst avlönade befattningshavarna, förordade utskottet, att grundtalet skulle beräknas efter åtta niondelar av talet för kostnadsökningen samt att för avlöningsbelopp mellan 100 och 600 kr. för månad procenttalet för tillägget måtte bestämmas till en tredjedel av grundtalet. Av praktiska skäl borde emellertid grundtalet alltid jämkas så, att det komme att utgöra en siffra, som vore jämt delbar med 3, varigenom helt procenttal för det reducerade tillägget komme att erhållas. Med en dyrtidsindex av 167 bleve sålunda grundtalet 147 samt det reducerade procenttalet för avlöningsbelopp över 100 kr. i månaden 49. För de två första

kvartalen av år 1919 skulle nyssnämnda grundtal fastställas. Allt efter som inträffade förändringar i levnadskostnadernas allmänna läge därtill gåve anledning, skulle Kungl. Maj:t med ledning av socialstyrelsens beräkningar rörande levnadskostnadernas förändringar bestämma nytt grundtal. Beträffande den tid, under vilken de nya bestämmelserna skulle gälla, hade i propositionen föreslagits, att de — för undvikande av förskottsförfarande under 1920 — skulle tillämpas till den 1 juli 1920. Utskottet hade intet att invända mot denna anordning.

Vid ärendets behandling i riksdagen fattade kamrarna skiljaktiga beslut, i det att andra kammaren biföll utskottets förslag oförändrat, medan första kammaren anslöt sig till en inom utskottet framförd reservation av innehåll, att med hänsyn till de sjunkande livsmedelspriserna och framför allt på grund av nödvändigheten att minska statsutgifterna grundtalet borde beräknas efter fyra femtedelar av talet för kostnadsökningen samt att grundtalet för de två första kvartalen av år 1919 skulle bestämmas till 135. Reservanten hade beräknat, att i sådant fall en besparing av omkring 20 miljoner skulle uppstå. Vid sedermera företagen gemensam omröstning beslöt emellertid riksdagen att biträda andra kammarens beslut. Kungl. kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst utfärdades den 30 maj 1919 (Sv. F. 19, n:r 262).

Extra statsbidrag för år 1919 åt registrerade sjukkassor.

Sedan riksdagen, med bifall till av Kungl. Maj:t därom gjord hemställan, för beredande av extra statsbidrag för år 1919 åt registrerade sjukkassor, på extra stat för år 1920 anvisat ett förslagsanslag av 1 500 000 kronor, har Kungl. Maj:t beträffande villkor och bestämmelser för åtnjutande av statsbidrag från ifrågavarande anslag genom kungörelse den 13 juni 1919 (Sv. F. 19, n:r 314) förordnat som följer:

§ 1.

Till sjukkassa, som är registrerad enligt lagen om sjukkassor den 4 juli 1910 (n:r 77 s. 1), må för år 1919 eller, där kassan ej varit registrerad vid ingången av år 1919, för den del av samma år, kassan varit registrerad, för understöd åt medlemmarna från ifrågavarande anslag utbetalas extra statsbidrag under följande villkor, nämligen:

att kassan tillerkännes statsbidrag enligt kungörelsen den 4 juli 1910 (n:r 77 s. 33) angående statsbidrag åt sjukkassor och, vad angår bidrag för meddelad moderskapshjälp, enligt kungörelsen den 30 juni 1913 (n:r 136) angående statsbidrag åt sjukkassor, som meddela moderskapshjälp;

att kassan efter hand, i den mån sjukhjälpen eller moderskapshjälpen förfallit till betalning, till den understödsberättigade förskottsvis utbetalat ett belopp, motsvarande bidraget; samt

att kassan vid ansökan om bidraget icke uppsåtligen eller av vårdslöshet meddelat oriktiga uppgifter.

§ 2.

Bidraget må utgå med 50 öre för varje dag, för vilken kontant sjukhjälp eller moderskapshjälp utgivits av kassan med minst 90 öre; dock att för medlem, som jämlikt 116 § mom. 3 i lagen den 4 juli 1910 tillhör även annan registrerad sjukkassa, bidraget må utgå med allenast 25 öre för dag.

§ 3.

1. Vid sjukdom må bidraget utgå från och med sjunde dagen efter den, från vilken sjukhjälpen börjat utgå från kassan; dock att i fråga om sjukhjälp från fortsättningskassa bidraget må utgå från sjukhjälpens början.

2. Vid barnsbörd må bidraget utgå från och med den dag, moderskapshjälpen börjat utgå från kassan.

3. Vid sjukdoms- eller barnsbördsfall, som inträffat före den 1 januari 1919, må bidraget utgå från och med nämnda dag eller, där vid sjukdomsfall sjukhjälp från annan sjukkassa än fortsättningskassa då icke utgått för sju dagar, från och med sjunde dagen efter dagen för sjukhjälpens början.

§ 4.

Bidraget må icke utgå för medlem, som av kassan uppburit sjukhjälp eller moderskapshjälp till belopp, överstigande fyra kronor för dag, och icke heller för sjukdagar, för vilka ersättning skall utgivas enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 (n:r 235).

§ 5.

1. Ansökan om extra statsbidrag skall göras i samband med ansökan år 1920 om statsbidrag enligt kungörelsen den 4 juli 1910, och skall i övrigt beträffande handläggningen av hithörande frågor kungörelsen angående handläggningen av frågor om statsbidrag åt sjukkassor den 23 december 1910 (n:r 150 s. 4) med däri genom kungörelse den 28 november 1912 (n:r 307) gjord ändring i tillämpliga delar vara gällande.

2. Formulär för de uppgifter från sjukkassa, som erfordras för att styrka kassans rätt till extra statsbidrag för understöd åt medlemmarna, fastställes av socialstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet över sjukkasseväsendet i riket.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete (Forts.).

42. Under pågående grundläggningsarbete för en verkstad hade upptagits en del gropar, vari nedslagits betongpålar med från övre ändan uppstående armeringsjärn. Dessa voro nedböjda i horisontal riktning, men hade vid spettning av is, någon dag före nedan omnämnda olycksfall, ett av dessa järn blivit upprättat utan att sedan åter nedböjas. Intill groparna gick en rälsbana, och voro groparna intill banan övertäckta med ett par plankor.

Då en arbetare S. skulle skjuta fram en med sten lastad vagn av c:a 6 000 kg:s vikt, urspårade denna strax intill gropen med det uppåtstående armeringsjärnet. Härvid föll S. omkull, rullade över plankorna och ner i gropen samt fastnade i sittande ställning på armeringsjärnet, vilket trängde in i kroppen. Av de därvid ådragna inre skadorna avled S. några timmar senare.

43. Vid sågning av bokved användes en vanlig cirkelsåg med rörligt bord. Cirkelklingan hade en diameter av 800 mm. samt drevs av en 20 hkr. elektrisk•motor. En arbetare P. hade genomsågat en gren i en s. k. »grenklöfta» och skulle just sätta den andra grenen till klingan, då denna helt plötsligt sprang sönder. Av de utslungade bitarna klöv en P:s huvud, varefter den fortsatte och fastnade i taket till en uthuslänga ett stycke därifrån. En annan bit hittades 125 m. från olycksplatsen. P. ljöt en ögonblicklig död.

44. S. jämte en broder voro sysselsatta med timmerkörning. I en dalgång sluttade vägen ganska starkt, varför den måste hållas väl sandad, för att ej lassen skulle få allt för stark fart. Utefter ena sidan av vägen hade utlagts slanor som styrning för kälkarna. Föregående dag hade vägen ordentligt grusats, men hade det under natten fallit något snö, dock ej mera än att man kunde antaga, att gruset i alla fall skulle hejda farten. Sedan timmerlasset blivit färdigt, drogs detsamma fram till krönet av backen, varefter S. tog plats framtill som körare och brodern bak på lasset. När lasset kom i utförsbacken, visade det sig att snötäcket var för tjockt så att gruset ej verkade, utan fick lasset stark fart och törnade emot slanväggen med påföljd, att S. kastades av och föll framför kälken, snett mot slanan. Han blev därvid klämd mellan lasset och slanan, så att högra armen och vänstra benet avbrötos, samt illa skadad i veka livet. S. avled påföljande dag.

45. En arbetare P. hade fällt ett träd, men hade detta fastnat i ett annat närstående träd. P. fällde då även detta, och när träden föllo, råkade P. komma inunder det först nämnda trädet. Av en tillskyndade arbetskamrat framdrogs P. samt fördes till en närbelägen timmerkoja, men avled strax efter framkomsten dit på grund av skador, som han erhållit i nacken och ryggen.

46. Ett arbetslag om 7 man var sysselsatt med jordschaktning i en skärning, vars medeldjup var 3·6 m. Emedan jorden på grund av årstiden var tjälbunden och svårarbetad, underminerades densamma för åstadkommande av ras, och måste ibland även flera sprängningar göras. Vid ett tillfälle, då undermineringen var relativt obe-

tydlig i förhållande till vad som vid föregående tillfällen varit fallet, inträffade helt plötsligt ett ras. Förmannen, som observerat, att sand och sten började falla ner, ropade i samma ögonblick raset gick: »Nu kommer det», varvid han kastade sig åt sidan. Samtliga arbetare hunno sätta sig i säkerhet utom K., som av den nedfallande jordmassan fullständigt begravdes, och var han, då han efter 10 minuters ivrigt grävningsarbete framdrogs, redan död.

47. En 14 års pojke N. jämte en kamrat voro sysselsatta med rengörning i undervåningen till ett hyvleri. Under arbetet härmed fastnade N:s rock i en c:a 80 cm. från golvet belägen axelledning och lindades omkring denna. N., som följde med i rotationen, slogs så svårt mot golvet, att han omedelbart avled. Axeln har sedermera inskyddats i en trumma av trä.

48. Vid muddringsarbete i en älv användes ett enskopigt mudderverk med en skopa, rymmande c:a 1 kbm. och försedd med lucka i botten. Vid ett tillfällo voro några karlar sysselsatta med att borttaga is framför mudderverket. Isen, som hade en tjocklek av 60 à 70 cm., sönderspräng̈des med dynamit och upptogos sedan isstyckena med mudderskopan och stjälptes på isen vid sidan av mudderverket. Ett större isstycke hade just lyfts upp och skulle släppas ner genom skopan, men blev detta på grund av sin storlek liggande på skopans överkant. En arbetare F. klev då upp på skoparmen för att med ett järnspett hugga sönder isstycket. Då detta helt plötsligt brast, föll en del ner i skopan och en del utanför densamma. Härvid fick F. av järnspettet ett så kraftigt slag, att han kastades mot skopans upphängningsbygel, mot vilken han slog huvudet, varefter han föll ner och blev liggande sanslös på isstycket i skopan. F. avled några minuter senare, då han av sina kamrater fördes till den närbelägna baracken.

49. Tvenne arbetare H. och K. voro sysselsatta med att draga några elektriska kablar över en å, varvid de begagnade sig av en flatbottnad eka. K. rodde och H. stod i aktern läggande ut tråden. Två trådar voro redan överförda, då de höllo på med den tredje slutade K. av någon anledning upp med att ro och fattade tag i en av de överförda trådarna. På grund av den vid tillfället rådande starka strömmen kantrade ekan, och kommo båda i vattnet och drunknade.

Författningar rörande sociala frågor

(inklusive folkhushållningsfrågor).

(Forts.)

I Svensk Författningssamling hava under tiden 1—30 juni 1919 publicerats följande författningar rörande sociala (folkhushållnings-)frågor.

N:r		Daterad
262.	K. kung. med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	30 maj
270.	Lag om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse	30 »
271.	Lag om ändrad lydelse av 7 kap. 3 § strafflagen	30 »
276.	K. kung. ang. överflyttande av vissa folkhushållningskommissionen givna uppdrag och befogenheter å en mindre kommission, benämnd folkhushållningskommissionen av juni 1919	6 juni
283.	Lag om ändring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka	2 maj
292.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 23 augusti 1918 ang. reglering av potatisförbrukningen	13 juni
298.	Lag om ändrad lydelse av 6, 7 och 13 §§ i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården	13 »
301.	K. kung. ang. registrering och besiktning av vissa ångpannor m. m.	23 maj
302.	K. kung. ang. överflyttning av yrkesinspektionens tillsyn å vissa ångpannor från bergmästarna till yrkesinspektörerna	23 »
303.	K. kung. ang. statsbidrag till uppförande av bostadshus med smålägenheter	13 juni
307.	K. kung. om antalet fattigvårdskonsulentdistrikt i riket m. m.	13 »
314.	K. kung. ang. statsbidrag för år 1919 åt registrerade sjukkassor	13 »
318.	K. kung. ang. tillfälligt tillägg till de understödsbelopp, som utgå åt värnpliktigs hustru och barn (familjetillägg)	13 »
321.	K. kung. ang. ändrad lydelse av § 1 i kung. den 31 december 1912 ang. läkarundersökning och läkarbesiktning av minderåriga arbetare	30 maj
323.	Lag om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete	19 juni
324.	Lag om ändrad lydelse av 35 § i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete	19 »
325.	K. kung. ang. statsbidrag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor	13 »
331.	Lag med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring	19 »
337.	K. kung. om ändrad lydelse av § 9 i instruktionen för odlingsorganisationen den 16 april 1918	13 »
340.	Lag om statsdepartementen	19 »
347.	K. kung. med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer	19 »
349.	K. kung. med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.	19 »
352.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 16 februari 1917 ang. reglering av kaffeförbrukningen	20 »
356.	K. kung. ang. fortsatt tullfrihet å vissa livsmedel	20 »
358.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 28 september 1917 ang. förbud mot mältning av spannmål	27 juni
359.	K. kung. ang. upphävande av förordn. den 22 juli 1918 ang. maximipris å vete, råg, korn, havre, blandsäd, ärter, vicker och bönor av 1918 års skörd	27 »
360.	K. kung. ang. undantag från tillämpningen av förordn. den 22 juli 1918 ang. reglering av spannmålsförbrukningen samt om befrielse från leveransskyldighet jämlikt samma förordning	27 »

Kortare Meddelanden.

— Sociala förhållanden i allmänhet. —

Det nordiska socialpolitiska samarbetet. Å den nordiska socialpolitiska konferensen i Köpenhamn den 25—28 april 1919[1] hade föreslagits, bland annat, att för det positiva samarbetet mellan de nordiska länderna å det sociala området skulle tillsättas dels en permanent nordisk socialpolitisk kommission dels ock en specialkommission, bestående av intill 5 delegerade från vart och ett av de fem nordiska länderna, för undersökning av möjligheterna för ett gemensamt uppträdande utåt från dessa länders sida på förevarande område och särskilt för att bevaka deras intressen å den tillämnade internationella socialpolitiska konferensen i Washington under hösten 1919. Kungl. Maj:t har den 30 maj 1919 för Sveriges del utsett ledamöter av båda dessa kommissioner. Till ordförande i den svenska delegationen av den permanenta kommissionen förordnades generaldirektören och chefen för socialstyrelsen Henning Elmquist samt till ledamöter av densamma ledamoten av försäkringsrådet, förtroendemannen O. Carlsson, direktören Allan Cederborg, yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren, talmannen i riksdagens andra kammare, landsorganisationens ordförande H. Lindqvist, ordföranden i Svenska arbetsgivarföreningen, vice häradshövdingen Hj. von Sydow och bruksdisponenten B. E. Wijkander. Därjämte förordnades till suppleant för generaldirektören Elmquist t. f. chefen för socialstyrelsen, byråchefen Gunnar Huss.

Till ordförande i den svenska delegationen inom specialkommissionen förordnades generaldirektören Elmquist och till ledamöter statens fattigvårdsinspektör R. G. H. von Koch, talmannen Lindqvist byråchefen i socialstyrelsen A. Molin samt vice häradshövdingen von Sydow. Till suppleanter utsågos, för generaldirektören Elmquist byråchefen Huss, för talmannen Lindqvist ledamoten av försäkringsrådet Carlsson och för vice häradshövdingen von Sydow direktören J. S. Edström.

Till sekreterare i båda delegationerna har utsetts förste aktuarien i socialstyrelsen Otto Järte.

— Arbetarskydd. —

Bestämmelser rörande besiktning och registrering av ångpannor. Den 23 maj 1919 utfärdades kungl. kungörelse angående *registrering och besiktning av vissa ångpannor* m. m., avseende fasta ångpannor utom sådana, i vilka trycket på grund av särskilda anordningar icke kan överstiga atmosfärens med mer än ett kg. per kvadratcentimeter (Sv. F. 19, n:r 301).

För varje län skall enligt författningen av yrkesinspektionen föras ett ångpanneregister, och innan panna får brukas, skall den genom yrkesinspektionens försorg intagas i detta register samt förses med ett registreringsmärke, utvisande det län, den tillhör, samt det nummer, den i registret innehar. För att panna må användas, skall den vidare underkastas besiktning. Sådan besiktning är av två slag, nämligen dels större, dels mindre besiktning. Vid större besiktning skall ångpannan underkastas såvitt möjligt fullständig in- och utvändig undersökning samt ång- och vattentrycksprov. Därvid skall fastställas det högsta ångtryck, varvid pannan erbjuder betryggande säkerhet. Större besiktning skall äga rum, innan pannan första gången tages i bruk samt efter det fem år och två månader förflutit, sedan ångpannan senast underkastats större besiktning, ävensom efter större reparation eller ändring eller sedan den, därest densamma är avsedd att inmuras, blivit flyttad. Vid mindre besiktning, som skall äga rum, då ett år och en månad förflutit från senast verkställda större eller mindre besiktning, skall pannan underkastas noggrann undersökning samt ångtrycksprov, varvid skall avgöras, huruvida pannan fortfarande erbjuder betryggande säkerhet vid det för

[1] Soc. Medd. 1919, sid. 358 ff.

pannan senast bestämda, högsta tillåtna ångtrycket. Då sådan besiktning pågår, behöver ej pannan, där ej särskilt förhållande påkallar det, vara befriad från murverk och beklädnad.

Större besiktning må uppdragas allenast åt person, som fyller vissa av yrkesinspektionens chefsmyndighet fastställda kompetensfordringar. Mindre besiktning må uppdragas jämväl åt annan person, som skäligen kan förutsättas äga därför erforderlig kompetens, såsom i ångpannors skötsel erfaren maskinist eller förman vid ångpanneverkstad. Dock må besiktning icke verkställas av arbetsgivaren själv eller uppdragas åt person, som sköter den panna besiktningen avser.

För varje ångpanna skall vid det arbetsställe, där pannan brukas, finnas förvarad en protokolls- och anteckningsbok, i vilken ett exemplar av vid besiktningsförrättning uppsatt protokoll skall inhäftas. Ett annat exemplar av protokollet skall av arbetsgivaren insändas till vederbörande yrkesinspektör. I protokolls- och anteckningsbok skall jämväl enligt av yrkesinspektionens chefsmyndighet meddelade närmare föreskrifter genom arbetsgivarens försorg göras anteckning om sådana åtgärder i avseende å ångpannan, som kunna vara av betydelse för pannans driftsäkerhet och kontrollen däröver.

Beträffande ångpanna, som står under uppsikt av ångpanneförening eller därmed jämförlig anstalt, ävensom i fråga om ångpanna, som brukas endast under kortare del av året eller med avsevärt lägre tryck än det högsta tillåtna, må yrkesinspektionens chefsmyndighet meddela eftergift från bestämmelserna rörande besiktning och protokoll däröver.

Kungörelsen träder i kraft den 1 januari 1922. Från och med den 1 januari 1920 åligger det emellertid yrkesinspektionen och dess chefsmyndighet att, i vad på dem ankommer, bereda möjlighet för arbetsgivare att ställa sig kungörelsens bestämmelser till efterrättelse.

Samma dag, som ovan omförmälda kungörelse utfärdades eller den 23 maj 1919, förordnade Kungl. Maj:t, att ångpanna, som användes inom verksamhet, varöver bergmästare enligt lagen om arbetarskydd har att öva tillsyn, från och med den 18 juni 1919 skall stå under tillsyn av vederbörande yrkesinspektör (Sv. F. 19, nr 302).

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under april 1919. Det allmänna läget inom det engelska näringslivet under april 1919 var i stort sett detsamma som under föregående månad. Arbetslöshet, som uppkommit i samband med krigets upphörande, var sålunda alltjämt rådande, särskilt inom textilindustrien och närstående yrken. Byggnadsverksamheten låg fortfarande nere utom beträffande underhålls- och reparationsarbeten. Av *samtliga redovisade medlemmar i fackorganisationerna* voro vid månadens slut 2·8 % arbetslösa mot 2·9 % närmast föregående månad och 0·9 % under april 1918.

Antalet på arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetssökande uppgick den 9 maj till 653 270 män och 450 155 kvinnor mot resp. 565 368 och 563 190 den 28 mars. Antalet icke tillsatta platser samma dag utgjorde 44 211 för män och 62 369 för kvinnor mot resp. 46 591 och 65 145 den 28 mars.

Löneförbättringar (krigstillägg inräknade) beviljades under månaden nära 1 300 000 arbetare med nära 600 000 pund sterling i veckan. Arbetstiden har reducerats för 400 000 arbetare med i genomsnitt 7 ½ timme i veckan. Sedan årets början har arbetstiden minskats för över 3 miljoner arbetare.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under april 1919. Situationen inom näringslivet under april var på grund av råvaru- och kolbrist, kommunikationssvårigheter, strejker och höga löner samt begränsade avsättningsmöjligheter liksom förut ogynnsam. Under normala förhållanden plägar arbetsmarknaden under mars och april månader förete förbättring, men i år har sådan försports blott beträffande några få yrkesgrenar och orter. Antalet understödsberättigade arbetslösa hade visserligen vid slutet av april nedgått till 829 758 från 914 959 den 19 i samma månad och 1 053 854 vid slutet av mars, men är denna minskning huvudsakligen att tillskriva överflyttning

av arbetslösa från industrien till jordbruket jämte strängare urval vid beviljande av arbetslöshetsunderstöd.

Hela industrien ävensom arbetet i hamnarna samt rederinäringen berördes kännbart av gruvarbetarstrejken i Rhenprovinsen och Westfalen. Inom de viktigaste industrierna var därför ställningen lika otillfredsställande som under föregående månad. Särskilt bekymmersamt var läget inom byggnadsverksamheten, livsmedels- och metallindustrierna och framför allt i fråga om textilindustrien. Livsmedelsindustrien och byggnadsverksamheten företedde visserligen en viss ändring till det bättre, men inom metallindustrien skärptes svårigheterna ytterligare genom strejk av de anställda.

Enligt sjukkassestatistiken ökades under tiden 1 april—1 maj 1919 antalet sysselsatta män med 203 315 (5·0 %) och antalet sysselsatta kvinnor med 61 222 (2·3 %), vilket för båda könen utgör en ökning av 264 537 (3·9 %). Anmärkas bör dock, att av dessa siffror ingen slutsats kan dragas beträffande den faktiska arbetstillgången, enär arbetslösa delvis ingå i de anförda talen.

Av 3 051 521 redovisade medlemmar av 32 fackförbund voro vid slutet av april 166 836 eller 5·5 % arbetslösa mot 3·9 % i mars samt resp. 0·8 och 1·0 % under april åren 1918 och 1917; för april 1914 utgör motsvarande procenttal 2·8.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna kommo under månaden på 100 lediga platser för män resp. kvinnor 155 resp. 149 arbetssökande mot 168 resp. 159 under mars.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Arbetsförmedling. —

Statsbidrag till arbetsförmedlingsanstalterna under år 1918. Jämlikt kungl. kungörelsen den 30 juni 1916 angående understöd av statsmedel till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket har socialstyrelsen i enlighet med § 2 mom. 1 och 2 i omförmälda kungörelse beviljat understöd för år 1918 åt nedannämnda offentliga arbetsförmedlingsanstalter med följande belopp:

	Enligt § 2 mom. 1	Enligt § 2 mom. 2	Tillsammans
	Kronor	Kronor	Kronor
Stockholms stads arbetsförmedling	8 622·40	3 000·00	11 622·40
Stockholms läns arbetsförmedling	3 194·49	3 800·00	6 994·49
Uppsala stads och läns arbetskontor	981·26	1 500·00	2 481·26
Södermanlands läns arbetsförmedling	1 742·57	1 500·00	3 242·57
Östergötlands läns arbetsförmedling	5 330·01	3 300·00	8 630·01
Arbetsförmedlingen i Norrköping	1 406·38	1 500·00	2 906·38
Jönköpings läns arbetsformedling	2 207·90	600·00	2 807·90
Kronobergs läns arbetsförmedling	1 010·68	300·00	1 310·68
Norra Kalmar läns arbetsförmedling	450·54	300·00	750·54
Södra Kalmar läns arbetsförmedling	587·51	400·00	987·51
Gottlands läns arbetsförmedlingsanstalt	637·17	100·00	737·17
Blekinge läns arbetsförmedling	1 519·44	1 300·00	2 819·44
Arbetsförmedlingsanstalten i Kristianstads län	1 822·28	1 300·00	3 122·28
Malmö stads arbetsförmedling	5 515·41	2 800·00	8 315·41
Lunds stads arbetsanskaffningsbyrå	1 287·28	700·00	1 987·28
Landskrona stads arbetsförmedlingsanstalt	549·93	200·00	749·93
Hälsingborgs stads arbetskontor	1 239·35	700·00	1 939·35
Staden Ystads arbetsförmedlingsanstalt	373·44	100·00	473·44
Trälleborgs stads arbetsförmedling	262·67	200·00	462·67
Eslövs stads arbetsförmedlingsanstalt	709·58	600·00	1 309·58
Arbetsförmedlingen i Skurup	249·90	100·00	349·90
Hallands läns arbetsförmedlingsanstalt	1 271·63	800·00	2 071·63
Göteborgs och Bohus läns arbetsförmedlingsanstalt	2 394·19	1 500·00	3 894·19

	Enligt § 2 mom. 1	Enligt § 2 mom. 2	Tillsammans
	Kronor	Kronor	Kronor
Göteborgs arbetsförmedlingsanstalt	4 086·16	2 000·00	6 086·16
Älvsborgs läns arbetsförmedlingsanstalt	2 511·22	1 500·00	4 011·22
Skaraborgs läns arbetsförmedling	3 118·15	1 600·00	4 718·15
Värmlands läns arbetsförmedlingsanstalt	605·51	500·00	1 105·51
Örebro läns arbetsförmedlingsanstalt	2 061·94	1 500·00	3 561·94
Västmanlands läns arbetsförmedling	1 367·28	1 200·00	2 567·28
Kopparbergs läns arbetsförmedling	1 668·93	600·00	2 268·93
Gävle stads och läns arbetsförmedlingsanstalt	1 998·79	1 000·00	2 998·79
Västernorrlands läns arbetsförmedling	965·18	200·00	1 165·18
Jämtlands läns arbetsförmedlingsanstalt	2 067·08	800 00	2 867·08
Västerbottens läns arbetsförmedling	1 198·14	800·00	1 998·14
Norrbottens läns arbetsförmedlingsanstalt	1 241·08	500·00	1 841·08
Summa	66 200·37	38 800·00	105 000·37

— Bostadsförhållanden. —

Statsunderstöd till bostadsproduktionen. Efter framställningar av Kungl. Maj:t hade 1917 och 1918 års riksdagar anvisat, den förra å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag å högst 4 miljoner kronor med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel utanordna beloppet[1] och den senare å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag å högst 3 miljoner kronor, att användas till uppförande av bostadshus med smålägenheter.[2] Av dessa medel har, enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder, statsbidrag tilldelats stads- och andra tätare bebyggda kommuner, vilka beviljat understöd för avhjälpande av den alltjämt ökade bostadsbrist, som framkallats genom den enskilda byggnadsverksamhetens avstannande under kristidsförhållandenas tryck.

Enligt bemyndigande den 14 december 1918 hade statsrådet och chefen för civildepartementet tillkallat vissa sakkunniga för att inom nämnda departement biträda med vissa utredningar på bostadsfrågans område, bland annat med avseende å frågan om fortsatt understöd från statens sida till byggande av bostadshus med smålägenheter. Då emellertid på sagda sakkunnigas utredning grundat förslag till åtgärder i syfte att på ett mera varaktigt sätt främja bostadsproduktionen än genom direkt subventionering av statsmedel, ej kunde underställas 1919 års lagtima riksdag, föreslog Kungl. Maj:t med hänsyn till bostadsmarknadens betryckta läge samt betydelsen av föregående års statsunderstöd till uppförande av bostadshus med smålägenheter, att ytterligare medel skulle av 1919 års riksdag anvisas för samma ändamål. Dock betonades uttryckligen, att härmed allenast avsåges en av de särskilda förhållandena påkallad extraordinär åtgärd, som på intet vis finge anses innebära ett föregripande av prövningen av ovannämnda sakkunnigas förslag. Med hänsyn till dels det statsfinansiella läget, dels ock till önskvärdheten av att anslag av statsmedel för ifrågavarande ändamål successivt minskas för att snarast möjligt helt upphöra i den form, varom här vore fråga, ansåg Kungl. Maj:t, att anslaget ej borde sättas högre än till 2 miljoner kronor. Det skulle uppföras som förslagsanslag å tilläggsstat för år 1919.

Sedan riksdagen anvisat det sålunda äskade anslaget, har Kungl. Maj:t den 13 juni 1919 beträffande medlens användning utfärdat kungörelse (Sv. F. 19, n:r 303) av i det väsentliga samma lydelse som den för fördelningen av 1918 års anslag gällande författningen.[2] Byggnadsföretag, beträffande vilket statsbidrag av det nya anslaget beviljas, skall hava påbörjats icke tidigare än den 1 januari och icke senare än den 31 december 1919 samt skall vara slutfört före den 1 oktober 1920.

---

[1] Soc Medd. 1917, sid. 384.
[2] Soc. Medd. 1918, sid. 672.

— Nykterhetsrörelsen. —

Folkomröstning om rusdrycksförbud i Norge. Den 25 april 1919 beslöt den norska regeringen att till stortinget avlåta proposition med förslag till lag om folkomröstning om rusdrycksförbud. Folkomröstningen skall enligt lagförslaget äga rum den 5 och 6 oktober 1919, varvid alla, som enligt grundlagen hava rösträtt, skola beredas tillfälle att avgiva svar på frågan, huruvida de önska lagstadgat permanent förbud mot tillverkning, införsel och försäljning av brännvin och heta viner. Svaret skall vara *ja* (förbud) eller *nej* (mot förbud). Vid ärendets föredragning i regeringen förklarade sig socialministern, därest folkomröstning kommer till stånd och utfaller till förmån för rusdrycksförbud, skola vid 1919 års storting framlägga förslag till förbudslag. Förslaget har sedermera bifallits av stortinget.

(Sociale Meddelelser.)

— Fattigvård. —

Kommunernas fattigvård under år 1917.[1] Antalet fattigvårdssamhällen (kommuner) uppgick enligt statistiska centralbyråns berättelse rörande fattigvården för år 1917 till 2 512, varav 136 voro städer och köpingar samt 2 376 tillhörde landsbygden. Av dessa voro 115 indelade i rotar, vilka var för sig hade att ombesörja sin fattigvård. Distriktsindelning (med bibehållande av gemensam ekonomi) förekom i 318 samhällen, varav 63 stads- och 255 landskommuner.

Antalet fattigvårdsanstalter, mindre fattigstugor inräknade, uppgick till 3 810 med utrymme för 72 127 personer, nämligen:

1 425	fattighus	rymmande 31 428	personer
524	fattiggårdar	» 26 794	»
28	arbetshus	» 5 910	»
40	barnhem	» 1 482	»
1 793	mindre fattigstugor	» 6 513	»
Summa **3 810**	fattigvårdsanstalter,	rymmande **72 127**	personer
Därav 3 556	»	på landsbygden	
254	»	i städer och köpingar.	

Sedan 1916 hade antalet fattigvårdsanstalter nedgått med 87, och det i dem befintliga utrymmet minskats med 496 platser. Minskningen kommer som vanligt nästan uteslutande på de mindre fattigstugorna, vilkas antal nedgått med 86. I saknad av varje slags fattigvårdsanstalter voro 363 kommuner, därav största antalet eller 49 tillhörde Älvsborgs län.

Sammanlagda antalet personer i hela riket, vilka under år 1917 åtnjöto fattigunderstöd utgjorde 258 663. Detta utvisar en ökning sedan näst föregående år med 3 105 personer eller 1·2 %. Av understödstagarna utgjorde landsbygdens fattigpersonal 54·41 % och stadskommunernas 45·59 %.

Proportionen mellan antalet understödstagare och folkmängden har för år 1917 beräknats utgöra 4·46 % för hela riket, 3·44 % för landsbygden och 6·88 % för stadskommunerna. Procentsiffran för hela riket är högre än för åren 1905—14 ävensom 1916, och siffran för städerna överstiger motsvarande tal för åren 1900—1914 ävensom 1916, men båda procenttalen äro lägre än för de flesta tidigare år, räknat från år 1874, för vilka uppgifter föreligga. Landsbygdens siffra understiger motsvarande siffror för samtliga föregående år. Jämfört med det sista decenniet hava sålunda förhållandena under år 1917 varit relativt gynnsamma på landsbygden men ogynnsamma för städer och köpingar, vilket utan tvivel torde i viss mån få tillskrivas världskrigets inverkan.

En jämförelse mellan de särskilda länen ådagalägger, vad landsbygden beträffar, att Norrbottens län under redogörelseåret intagit första platsen med 5·44 % varefter närmast följa Västernorrlands,

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1916, sid. 684, årg. 1917, sid. 800, årg. 1918, sid. 1019.

Blekinge, Östergötlands samt Göteborgs och Bohus län, alla med mer än 4 % understödstagare, under det Gottlands län liksom åren 1904—1916 intagit sista rummet med endast 1·91 %. De därnäst lägsta procentsiffrorna förekomma i de skånska länen. Av städerna företedde Norrköping det relativt högsta antalet understödstagare (12·80 %) och därnäst Örebro (12·52 %). Eskilstuna uppvisade bland de större städerna den lägsta siffran (3·78 %). Å landsbygden däremot kunde inga fattigvårdssamhällen uppvisa större procenttal än 5·44. Å andra sidan utgjorde understödstagarna i förhållande till folkmängden 1 % eller ännu mindre inom 157 fattigvårdssamhällen, därav det största antalet i Skåne, å Gottland och i Västergötland. Inom 7 kommuner utgick intet understöd under året.

Beträffande understödstagarnas kön föreligga uppgifter endast i fråga om personer över 15 år samt direkt understödda barn. Dessa fördelade sig år 1917 å 72 103 mankön och 118 350 kvinnkön. Mot varje hundratal understödstagare av mankön svarade i hela riket 164 av kvinnkön. Bland de understödda barnen var kvinnkönets antal något underlägset mankönets, varemot bland äldre personer kvinnorna utgjorde ett nära dubbelt så stort antal som männen, och uppnådde denna kvinnkönets övertalighet sin höjdpunkt inom gruppen änklingar, änkor och frånskilda, där mot 100 män svarade 365 kvinnor.

Till belysning av understödstagarnas fördelning efter ålder och civilstånd m. m. kan följande sammanställning anföras:

	Landskommuner		Stadskommuner		Hela riket	
Av 100 understödstagare voro:	1917	1916	1917	1916	1917	1916
Direkt understödda	75·9	75·7	70·9	71·6	73·6	73·9
Därav: barn	11·4	11·2	14·3	14·7	12·7	12·7
äldre, ogifta	23·6	23·0	20·2	20·5	22·0	21·9
gifta	15·9	16·5	18·4	18·0	17·1	17·2
änkor, o. d.	25·0	25·0	18·0	18·4	21·8	22·1
Indirekt understödda (barn)	24·1	24·3	29·1	28·4	26·4	26·1
Därav tillhörande: ogifta	4·2	4·1	3·6	3·5	3·9	3·9
gifta	11·1	11·5	17·3	16·6	13·9	13·7
änkor o. d.	8·8	8·7	8·2	8·3	8·6	8·5

Med hänsyn till understödets beskaffenhet eller sättet för dess meddelande kunna understödstagarna fördelas på följande sätt:

	Landskommuner		Stadskommuner		Hela riket	
Av 100 understödstagare voro:	1917	1916	1917	1916	1917	1916
Intagna i fattighus e. d. anstalt	19·6	19·0	19·1	20·8	19·4	19·8
Boende i mindre fattigstugor	2·2	2·2	0·3	0·3	1·8	1·8
Utackorderade	12·9	12·9	10·2	10·5	11·7	11·8
Vårdade i sjukvårdsanstalt	7·2	7·0	4·3	4·3	5·8	5·9
Understödda i sina hem	58·1	58·9	66·1	64·1	61·8	61·2

Beträffande antalet å sjukvårdsanstalt vårdade understödstagare är att märka, att den angivna siffran uppenbarligen är för låg, enär särskilda uppgifter härutinnan liksom föregående år saknas för Stockholm och Göteborg.

Förutom de i tablån upptagna försörjningsformerna har å landsbygden i en del fall även förekommit omgång (socken- eller rotegång); antalet på detta sätt försörjda personer uppgick dock endast till 18.

En fördelning av understödstagarna efter understödets varaktighet och storlek giver följande resultat:

	Landskommuner		Stadskommuner		Hela riket	
Av 100 understödstagare voro:	1917	1916	1917	1916	1917	1916
Varaktigt understödda: helt försörjda	36·9	37·2	27·4	29·0	32·5	33·7
delvis »	48·1	47·4	44·4	46·0	46·4	46·8
Tillfälligt understödda	15·0	15·4	28·2	25·0	21·1	19·5

Medelvärdet för full fattigförsörjning uppgick på landsbygden till 263 och i städerna till 376 kronor. Medeltalet för hela riket, beräknat efter ett genomsnitt av samtliga kommuners medelvärden, utgjorde 269 kronor, mot 226 kronor föregående år.

— Levnadskostnader. —

Förlängd giltighet för förfoganderätts-, maximipris- och prisockerlagarna. Förfoganderättslagen den 26 april 1918,[1] maximiprislagen den 30 i samma månad[1] samt prisockerlagen den 19 juni 1917[2] skulle upphöra att gälla den 30 april 1919, och giltighetstiden för samtliga de förordningar, som Kungl. Maj:t med stöd av dessa eller tidigare lagar av samma art utfärdat, skulle sålunda samma dag jämväl utgå. Redan före denna tidpunkt hade emellertid avvecklingen av de å förevarande område vidtagna åtgärderna till följd av den stegrade importen efter krigets upphörande kunnat påbörjas, men då det ännu icke kunde förutses, när förhållandena skulle göra ifrågavarande lagar överflödiga, föreslog Kungl. Maj:t 1919 års lagtima riksdag, att den måtte medgiva, att giltighetstiden för desamma måtte utsträckas under ytterligare ett år eller till och med den 30 april 1920.

Med hänsyn till såväl de politiska förhållandena som det handelspolitiska läge, vilket vid ett emotsett fredsslut kunde uppkomma, ansåg riksdagen det emellertid vara tillräckligt, om lagarna förlängdes till viss tidpunkt efter det nästa års lagtima riksdag sammanträtt, samt beslöt i enlighet med denna mening förlängd giltighet av lagarna till utgången av februari månad 1920

I den skrivelse, varigenom riksdagen för Kungl. Maj:t anmälde sitt beslut med anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förfoganderättslagens förlängning, gav riksdagen uttryck åt «den förvissningen, att lagens tillämpning må ifrågakomma endast för sådant fall, som betingas av synnerligt statsintresse, ävensom att kommissionernas fortsatta verksamhet inskränkes till fall av lika trängande art och att densamma så skyndsamt som möjligt bringas till slutlig avveckling».

Sedan Kungl. Maj:t biträtt riksdagens beslut, utfärdades den 25 april 1919 särskilda lagar, varigenom giltighetstiden för omförmälda kristidsförfattningar förlängdes i enlighet med vad därom ovan sagts.

Bränsleregleringens upphävande. Sedan de förhållanden, som föranlett bränsleförbrukningens läggande under statlig reglering efter krigets upphörande så förändrats, att ifrågavarande reglering ansetts kunna avvecklas, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 28 mars 1919 (Sv. F. 19, n:r 146) från och med den 1 juni 1919 upphävt förordningen angående reglering av bränsleförbrukningen den 13 juli 1917 (återgiven i Soc. Medd. 1917, sid. 955 ff.) ävensom vissa andra å området utfärdade författningar. Dock skall § 5 i sagda förordning, innehållande vissa föreskrifter rörande tillgodoseendet av den enskilda hushållsförbrukningens oundgängliga behov av bränsle upphöra att gälla först den 1 juli 1919.

Ny dyrortsgruppering. Kungl. Maj:t har genom nådigt brev den 19 juni 1919 uppdragit åt socialstyrelsen att verkställa en gruppering efter levnadskostnadernas dyrhet av de orter, där tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk finnas stationerade.

Samma dag utfärdades följande kungörelse (S. F. 19, n:r 378) angående skyldighet för kommunala myndigheter att till socialstyrelsen avgiva vissa uppgifter rörande levnadskostnader:

»Vi Gustaf, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med anledning av framställning från socialstyrelsen funnit gott förordna, att det skall åligga i landskommun och i köping, som bildar egen kommun, kommunalnämnden, i municipalsamhälle och i köping, som ej bildar egen kommun, municipalnämnden eller köpingsnämnden samt i stad drätselkammaren att till socialstyrelsen avgiva sådana uppgifter rörande levnadskostnaderna å orten, vilka styrelsen för verkställande av dyrortsgrupperingar kan finna nödigt inhämta.

[1] Soc. Medd. 1918, sid. 564 ff.
[2] Soc. Medd. 1917, sid 864; jfr årg. 1918, sid. 622.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling».[1]

Enär en allmän dyrortsgruppering måste verkställas även på grund av den av årets lagtima riksdag antagna inkomst- och förmögenhetsskatteförordningen, vilken föreskriver, att det bevillningsfria avdraget skall bestämmas med hänsyn till levnadskostnadernas storlek inom resp. kommuner (orter), har socialstyrelsen igångsatt en utredning rörande levnadskostnaderna inom rikets samtliga städer, köpingar, municipalsamhällen och landskommuner samt inom de ytterligare orter, där ovannämnda ämbetsverk hava personal stationerad. Då liknande avlöningsbestämmelser som för dessa kunna förväntas inom kort komma att genomföras jämväl för domänstyrelsens tjänstemän, hava även stationeringsorterna för detta verk medtagits.

Slutligen har socialstyrelsen vänt sig till styrelsen för Svenska järnvägarnas arbetsgivareförening, järnbruksförbundet och sågverksförbundet med förfrågan, om de önskade få vid undersökningen medtagna några orter. Från de bägge förstnämnda organisationerna hava också uttalats önskemål i denna riktning, vadan även för samtliga järnvägsstationer vid de enskilda järnvägarna och samtliga gruvor och järnverk anslutna till järnbruksförbundet infordrats uppgifter.

På detta sätt har undersökningen kommit att omfatta omkring 5 000 orter och blivit betydligt omfångsrikare än föregående undersökningar av liknande slag.

De uppgifter, som infordras från de kommunala myndigheterna, avse minuthandelspriser å livsmedel, hyror samt vissa skatter. De förstnämnda uppgifterna skola avse mitten av juli månad, hyrorna året 1918—1919 samt skatterna de under innevarande kalenderår betalade. Under höstens lopp torde för vinnande av ett pålitligare primärmaterial uppgifter infordras ytterligare en gång.

Kungl. Maj:t har samtidigt med förut omförmälda beslut ställt medel till styrelsens förfogande för att möjliggöra för styrelsen att anställa vissa av sina ombud för att i orterna kontrollera och komplettera de av de kommunala myndigheterna insamlade uppgifterna. På grund härav har styrelsen vänt sig till det antal av ombuden, som för ändamålet ansågs erforderligt, med anmodan att åtaga sig detta uppdrag.

Levnadskostnadernas stegring i Danmark under kristiden.[2] I Statistiske Efterretninger 1919, h. 11, har publicerats en beräkning av levnadskostnadernas stegring i Danmark från krigsutbrottet till juli 1919. Grundprincipen vid denna undersökning — liksom vid motsvarande svenska beräkningar — är, att man utgår från konsumtionen före kriget inom ett normalhushåll, där den sammanlagda årsutgiften enligt prisnivån i juli 1914 uppgår till 2 000 kr., och sedan beräknar, vad denna förbrukning skulle kosta enligt de vid olika tidpunkter av krisen gällande priserna.

De i nedanstående tabell meddelade uppgifterna hänföra sig egentligen blott till förhållandena i Köpenhamn. Emellertid visar den officiella prisstatistiken, att prisstegringen i landsortsstäderna

Utgiftsposter	Årsutgift enligt priserna under						Indextal, om siffrorna för juli 1914 sättas = 100				
	juli 1914	juli 1915	juli 1916	juli 1917	juli 1918	juli 1919	juli 1915	juli 1916	juli 1917	juli 1918	juli 1919
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.					
Matvaror	950	1 219	1 886	1 580	1 777	2 015	128	146	166	187	212
Kläder, skodon, tvätt	270	297	432	518	702	837	110	160	190	260	310
Bostad	330	330	342	375	426	457	100	104	114	129	138
Bränsle och lyse	100	130	175	220	275	292	130	175	220	275	292
Skatter och försäkringsavg. m. m.	210	210	210	210	210	340	100	100	100	100	162
Övriga utgifter	140	140	173	196	245	280	100	124	140	175	200
Summa	**2 000**	**2 326**	**2 718**	**3 094**	**3 635**	**4 221**	**116**	**136**	**155**	**182**	**211**

[1] Kungörelsen utkom av trycket den 5 juli 1919.

[2] Jfr Soc. Medd., årg. 1918, sid. 927 och årg. 1919 sid. 56.

och på landsbygden varit minst lika stor som i huvudstaden. Levnadskostnadsberäkningarna kunna därför anses gälla för alla normalfamiljer utom för sådana rena lantbrukarhushåll, vilka själva producera en väsentlig del av de förbrukade varuslagen.

Under förutsättning av i stort sett oförändrad sammansättning av budgeten skulle årsutgifterna hava stigit från 2 000 kr. före kriget till 4 221 kr. i juli 1919. Sedan krigsutbrottet hava kostnaderna för enbart livsmedel stegrats med 112 % till juli 1919; de totala levnadskostnaderna utvisa under samma tid en ökning av 111 %.

Vid föreliggande beräkningar har man, såsom ovan nämnts, utgått från förbrukningen inom ett normalhushåll med 2 000 kronors årsutgift före krigsutbrottet och kunna de erhållna resultaten givetvis icke omedelbart tillämpas för större budgeter. I början av kristiden träffade den starka prisökningen i synnerhet de nödvändigaste livsförnödenheterna; den genomsnittliga prisstegringen var då något högre för ett 2 000 kronors hushåll än för större budgeter. Denna skillnad bortföll dock allt eftersom prisförhöjningen blev mera omfattande. För närvarande är stegringen särdeles betydande för de varuslag, vilka upptaga en relativ stor andel av de högre utgiftsstaterna, varigenom levnadskostnadsökningen blir större för de högre inkomstgrupperna än för de lägre. Härtill bidrager även att maximipriser, rabatter o. d. icke bliva av så stor betydelse för de välsituerade som för de mindre bemedlade klasserna.

I Sverige, där de av socialstyrelsen företagna undersökningarna av levnadskostnadernas stegring utföras på liknande sätt, beräknas levnadskostnaderna hava stigit till juli 1919 med 157 % sedan krigsutbrottet. Under det att levnadskostnaderna i Sverige under tiden jan.—juli 1919 sjunkit från 167 % till 157 %, visa motsvarande siffror för Danmark en stegring från 90 % till 111 %. Liknande undersökningar för Norge visa en ökning av 162 % under tiden juli 1914—mars 1919. (Jfr efterföljande redogörelse).

Levnadskostnadernas stegring i Norge. I femte häftet av »Sociale Meddelelser» för år 1919 återfinnas nedanstående beräkningar av levnadskostnadernas stegring för en norsk arbetarfamilj med omkring 1 500 kronors inkomst under år 1914. Vid dessa beräkningar har man utgått från konsumtionen före kriget och antagit, att denna förbrukning kunnat i stort sett uppehållas oförändrad. Resultaten, som äro väl jämförbara med motsvarande svenska beräkningar, utgöra en direkt fortsättning av de norska undersökningar, för vilka redogjorts i Sociala Meddelanden årg. 1918, sid. 237. De å sid. 362 av innevarande årgång refererade beräkningarna över levnadskostnadsstegringen i Norge äro däremot utförda enligt en annan metod, i det att man där utgått från konsumtionen under augusti 1916 och februari 1917, då varuknappheten och prisökningen framtvungit omläggningar och begränsningar av förbrukningen.

Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av kostnadsstegringen för budgetens skilda huvudposter må nämnas, att man antagit, att brödkonsumtionen under kristiden omfattat endast s. k. »landsbröd», en brödtyp, tillverkad av mjöl, som tillhandahålles av staten till priser, vilka avsevärt understiga självkostnaderna. För de livsmedel, för vilka direkta prisnoteringar saknats, har en uppskattning av stegringen skett på så sätt, att denna antagits vara lika stor som stegringen för

Varuslag	Årsutgift enligt priserna under					Indextal (juli 1914 = 100)			
	juli 1914	november 1918	januari 1919	februari 1919	mars 1919	november 1918	januari 1919	februari 1919	mars 1919
Livsmedel	732·86	2 018·57	2 042·18	2 034·98	2 034·86	275	279	278	278
Kol, ved och fotogen .	68·22	232·20	219·69	222·42	217·20	340	322	326	318
Beklädnad	193·40	729·00	700·00	700·00	690·00	377	362	362	357
Hyra	239·24	278·24	280·00	280·00	280·00	116	117	117	117
Skatter	20·22	71·17	71·17	71·17	71·17	352	352	352	352
Övriga utgifter	274·36	712·34	710·59	710·59	707·85	260	259	259	258
Summa	**1 528·30**	**4 042·52**	**4 023·63**	**4 019·16**	**4 061·08**	**264**	**263**	**263**	**262**

övriga matvaror inom samma grupp. Beräkningarna rörande prisstegringen å kläder och bostad grunda sig på uppgifter från Kristiania, vilka sedan efter mindre korrektioner ansetts gälla för samtliga städer. Vid fastställandet av skatteutgifternas storlek har hänsyn tagits till att de skattepliktiga beloppen ökats. Under rubriken »övriga utgifter» har sammanförts ett flertal smärre poster, såsom kostnader för inventarier, sjukvård, försäkring, nöjen, gas och elektricitet. Prisstegringen för hela detta konto har ansetts vara lika stor som för livsmedel, kläder och hyra tillsammans.

Beräkningarna visa att levnadskostnaderna under november 1918 stigit med 164 % och under mars 1919 med 162 %. En ytterst svag tendens till sänkning synes alltså föreligga, vilket huvudsakligen beror på att priserna på bränsle och kläder gått något tillbaka. Det ser även ut, som om prisökningen på livsmedel nått sin kulmen.

Levnadskostnadernas stegring i Nederländerna. Under titeln »Arbeidersbudgets gedurende de crisis» har det nederländska arbetsdepartementet publicerat resultaten av en levnadskostnadsundersökning från år 1918. Materialet består av 36 stycken hushållsböcker, som förts under en fyraveckorsperiod i februari—mars månader nyssnämnda år.

Man har vid beräknandet av levnadskostnadsstegringen begagnat tvenne metoder, av vilka den ena skiljer sig i viss mån från alla andra i övriga länder använda beräkningssätt. Såsom framgår av efterföljande tabell, har man utgått från de genom budgetsundersökningen funna verkliga utgifterna per vecka och konsumtionsenhet inom ett arbetarhushåll under våren 1918 (kol. 1) och sedan beräknat, vad denna förbrukning skulle kosta enligt de under år 1910—11 gällande priserna (kol. 2). Genom att sedan sätta utgiftssummorna vid de båda undersökningstillfällena i relation till varandra erhåller man prisstegringen (kol. 3).

De verkliga utgifterna under februari—mars 1918 uppgingo till 7·04 gulden. Då kostnaden för att före kriget uppehålla denna förbrukning beräknas hava varit 4·85 g., hava levnadskostnaderna enligt detta beräkningssätt stigit med 45·1 % under tiden 1910—11 till febr.—mars 1918.

Det funna resultatet giver emellertid ej svar på frågan, huru stor kostnadsstegringen skulle bliva, om det varit möjligt att under kristiden uppehålla samma levnadssätt som före kriget. Önskar man erhålla ett uttryck för denna stegring, måste man utgå från konsumtionen före krigsutbrottet och sedan beräkna kostnaden för denna förbrukning enligt kristidens priser eller med andra ord använda beräkningsmetoden med »oförändrad standard». Tabellens tvenne sista kolumner belysa närmare detta förfaringssätt. Till följd av budgetens olikartade sammansättning före och under kristiden blir kostnadsökningen ej densamma som förut. Utgiftsbeloppets stegring från 5·85 g. år 1910—11 till 9·62 g. under februari—mars 1918 motsvarar en levnadskostnadsökning av 64·4 %[1]. Prisstegringen för de förnödenheter, som användes före kriget, var alltså betydligt större än för krigskonsumtionens varuslag, vilka såsom ovan visats hade stigit med i genomsnitt 45·1 %. Skillnaden mellan dessa båda stegringssiffror beror därpå, att arbetarklassen varit tvungen att inskränka förbrukningen av särskilt de varuslag, för vilka prisökningen varit störst. Resultatet av beräkningarna rörande prisstegringen på krigskonsumtionens artiklar (45·1 %) kan ej godtagas såsom ett rationellt uttryck för den allmänna fördyringen, ty det framställer förhållandena i en alltför gynnsam dager. Ju mer konsumenterna hava tvingats till allehanda inskränkningar och umbäranden, desto mer pressas stegringstalet ned av dessa förändringar i förbrukningen. Sänkningen av standarden inverkar emellertid ej på det andra uttrycket för kostnadsstegringen (64·4 %), vilket från metodisk synpunkt kan anses såsom ett mera rättvisande mått på prisrörelsen under kristiden.

Vid oförändrad standard ökades utgifterna för livsmedel från 2·66 g. till 4·27 g. eller med 61 % (i Sverige uppgick stegringen vid samma tid till 120 %), för bränsle och lyse med 71 % (i Sverige 178 %), för bostad med 10 % (i Sverige 12 %), för kläder och skodon med 162 % (i Sverige c:a 165 %), för skatter 16 % (i Sverige 14 %) och för »övriga ändamål» med 53 % (i Sverige c:a 80 %)

Utredningen avslutas med en undersökning av kristidens inverkan på kostens näringsvärde. Den viktigaste av de fordringar, som uppställas av den moderna näringsfysiologien på en ur

[1] I Sverige uppgick levnadskostnadernas stegring. beräknad enligt metoden med oförändrad standard, till 92 % i januari och 103 % i april 1918.

	Utgifter (i cents) per vecka och konsumtionsenhet enligt förbrukningen under				
	febr.—mars 1918 och priserna under			år 1910—11 och priserna under	
	febr.—mars 1918	år 1910—11	prisstegring %	år 1910—11	febr.—mars 1918
Potatis	37·5	33·5	12	19·5	22
Bröd	53·5	41·5	31	55	72
Gryn	12·5	11	13	11·5	13
Mat från centralkök	20·5	21	—	—	—
Mjölk	45·5	27	65	34	56
Smör och margarin	40	24·5	63	20	32·5
Ägg	4	1·5	165	3·5	9·5
Ost	15	8	87	8·5	16
Kött	24·5	11·5	113	28	59·5
Fett	19	13	46	15·5	22·5
Fisk	15·5	11	41	4·5	6·5
Socker	22	19	16	14·5	17
Kaffe	13	4	225	8·5	27·5
Te	—	—	—	5·5	11
Kryddor	23·5	9·5	147	19·5	36·5
Grönsaker	22	17·5	26	13	16·5
Frukt	—	—	—	4·5	9
Livsmedel	**368**	**253**	**45**	**266**	**427**
Bränsle	12	5	140	8·5	20·5
Lyse	29	19·5	49	27·5	41
Tvätt och renhållning	23	9	155	11	28
Bostad	92	84	10	94	104
Dryckesvaror	—	—	—	4	4
Tobak och cigarrer	17	6·5	161	10	26
Föreningsavgifter m. m.	44	36·5	41	38·5	46·5
Skatter	11	9·5	16	6	7
Kläder	30	10·5	185	55·5	159
Skodon	25·5	13	93	19·5	37·5
Diverse	52	38	37	44·5	61
Samtliga utgifter	**704**	**485**	**45·1**	**585**	**962**

hygienisk synpunkt tillfredsställande kost, är, att den totala näringstillförseln bör uppgå till cirka 3 000 kalorier för en vuxen man med medelhårt arbete. Beträffande kostens sammansättning är av vikt, att huvudbeståndsdelarna äggvita, fett och kolhydrat ingå i fullt riktiga proportioner, ävensom att vissa salter förekomma i tillräcklig mängd.

Undersökningen gav till resultat, att inom den del av arbetarbefolkningen, som utspisades vid de kommunala folkköken var kosten i såväl kvantitativt som kvalitativt hänseende tillfredsställande. För övriga i undersökningen deltagande familjer beräknas den totala näringsmängden hava nedgått från omkring 3 000 kalorier per dag och konsumtionsenhet år 1917 till 2 834 kalorier i februari—mars 1918. Äggvitemängden visade en minskning från 74 till 72 gram och fettförbrukningen från 90·5 till 78 gram. Därjämte hade födans sammansättning blivit mindre lämplig än förut; mer än en fjärdedel av kosten bestod av potatis, varemot mjöl förekom ytterst sparsamt.

Förhållandena på livsmedelsmarknaden voro under själva undersökningsperioden relativt gynnsamma; tillförseln av fisk och grönsaker var ovanligt riklig. Först sedermera inträdde en stark skärpning i ransoneringen av bröd och fettämnen, varjämte folkköken nödgades införa strängare bestämmelser vid utlämnandet av livsmedel.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Maj månad år 1919.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under maj månad.

Översikt av verksamheten under *maj* månad år 1919.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	2 850	2 205	1 840	2 246	3 453	1 942	5 096	5 658	3 782
Stockholms län	1 337	1 202	1 036	219	563	130	1 556	1 765	1 166
Uppsala stad och län	422	288	242	113	185	110	535	473	352
Södermanlands län	331	300	240	111	197	71	442	497	311
Östergötlands län	689	514	391	334	518	195	1 023	1 032	586
Norrköping	571	224	201	760	384	213	1 331	608	414
Jönköpings län	242	192	155	126	178	91	368	370	246
Kronobergs län	43	26	23	35	70	30	78	96	53
Norra Kalmar län	64	55	44	15	51	19	79	106	63
Södra Kalmar län	91	77	64	59	98	52	150	175	116
Gottlands län	177	78	78	28	72	10	205	150	88
Blekinge län	794	387	348	282	341	209	1 076	728	557
Kristianstads län	341	282	214	201	425	191	542	707	405
Malmöhus län: Malmö	1 124	562	478	1 104	1 607	910	2 228	2 169	1 388
Malmöhus län: Lund	296	129	124	111	90	80	407	219	204
Malmöhus län: Landskrona	97	40	36	76	43	24	173	83	60
Malmöhus län: Hälsingborg	434	201	183	358	325	262	792	526	445
Malmöhus län: Ystad	162	43	39	52	79	38	214	122	77
Malmöhus län: Trälleborg	134	75	69	21	30	18	155	105	87
Malmöhus län: Eslöv	119	81	69	38	52	23	157	133	92
Malmöhus län: Skurup	48	40	36	14	41	13	62	81	49
Hallands län	239	155	121	88	152	55	327	307	176
Göteb. o. Bohus län	212	135	105	139	203	99	351	338	204
Göteborg	1 564	1 439	1 227	853	1 580	648	2 417	3 019	1 875
Älvsborgs län	588	484	408	301	221	111	889	705	519
Skaraborgs län	323	313	228	173	424	121	496	737	349
Värmlands län	100	137	84	109	199	99	209	336	183
Örebro län	513	391	277	383	765	358	896	1 156	635
Västmanlands län	469	275	184	195	326	151	664	601	335
Kopparbergs län	309	164	140	124	310	95	433	474	235
Gävle stad och län	366	255	236	136	188	113	502	443	349
Västernorrlands län	181	149	115	68	109	52	249	258	167
Jämtlands län	142	69	56	154	295	90	296	364	146
Västerbottens län	120	77	60	83	147	74	203	224	134
Norrbottens län	94	86	72	127	174	101	221	260	173
Tillsammans maj 1919	**15 586**	**11 180**	**9 223**	**9 286**	**13 895**	**6 798**	**24 822**	**25 025**	**16 021**
» april 1919	*17 573*	*10 556*	*8 574*	*12 201*	*16 247*	*7 737*	*29 774*	*26 803*	*16 311*
» maj 1918	16 488	11 211	8 967	14 298	11 475	7 379	30 786	22 686	16 346
» » 1917	13 527	13 665	8 960	8 719	10 174	6 001	22 246	23 839	14 961
» » 1916	14 259	15 638	10 822	8 294	11 007	6 132	22 553	26 645	16 954

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Manliga avdelningen			Kvinnliga avdelningen			Tillsammans			På 100 lediga platser kommo	
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	ansökningar om arbete	tillsatta platser
Jordbruk m. m.	2 928	3 378	2 645	575	1 636	676	**3 503**	**5 014**	**3 321**	70	66
därav arbetssökande personer	2 780			543			3 323				
Skogshushållning	253	451	420	—	154	154	**253**	**605**	**574**	42	95
därav arbetssökande personer	235			—			235				
Gruvdrift och malmförädling	90	21	19	—	—	—	**90**	**21**	**19**	429	90
därav arbetssökande personer	83			—			83				
Industri och hantverk m. m.	6 043	3 116	2 559	2 071	870	428	**8 114**	**3 986**	**2 987**	204	75
därav arbetssökande personer	5 461			1 784			7 245				
Handel och samfärdsel	1 539	1 325	858	1 083	2 127	848	**2 622**	**3 452**	**1 706**	76	49
därav arbetssökande personer	1 426			974			2 400				
Husligt arbete	2	6	3	5 265	8 863	4 565	**5 267**	**8 869**	**4 568**	59	52
därav arbetssökande personer	2			3 404			3 406				
Allmän o. litterär verksamhet	11	13	11	107	175	66	**118**	**188**	**77**	68	41
därav arbetssökande personer	11			94			105				
Arbete, ej hänförligt till annan grupp	4 720	2 820	2 708	135	70	61	**4 855**	**2 890**	**2 769**	168	96
därav arbetssökande personer	3 484			105			3 589				
Summa för maj 1919	**15 586**	**11 130**	**9 223**	**9 236**	**13 895**	**6 798**	**24 822**	**25 025**	**16 021**	99	64
därav arbetssökande personer	**13 482**			**6 904**			**20 386**				

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete			*Tillsatta platser*		
	Maj	April	Maj	Maj	April	Maj
Jordbruk och skogshushållning m. m.	1918	1919	1919	1918	1919	1919
Män	92	90	*83*	80	71	*80*
Kvinnor	41	33	*32*	66	40	*46*
Tillsammans	**74**	**69**	***67***	**75**	**60**	***69***
Övriga näringsgrenar						
Män	169	225	*170*	80	89	*84*
Kvinnor	139	83	*72*	64	49	*49*
Tillsammans	**153**	**126**	***109***	**71**	**61**	***62***
Samtliga yrkesgrenar						
Män	147	166	*140*	80	81	*83*
Kvinnor	125	75	*66*	64	48	*49*
Tillsammans	**136**	**111**	***99***	**72**	**61**	***64***

Beträffande dessa relationstals innebörd för bedömandet av läget på den svenska arbetsmarknaden i dess helhet under maj 1919 hänvisas till den första uppsatsen i häftet, vilken i detta hänseende lämnar utförligare besked.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 802 platser, varav 1 317 manliga och 485 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 104, 1 192 och 912 samt under nästlidna månad resp. 1 877, 1 157 och 720.

Yrkesgrupper	Stockholm			Stockholms län			Uppsala stad och län			Södermanlands län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	17	38	34	706	1 009	805	133	164	124	96	138	89
Därav kvinnor	9	26	25	29	135	27	24	34	19	8	19	6
B Skogshushållning	1	45	45	72	61	55	14	18	14	5	6	6
Därav kvinnor												
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	11	13	9	8	4	—	18	7	7	6	4	4
Därav kvinnor	3	13	9									
B Metall- och maskinindustri	493	128	70	61	23	20	36	6	2	79	18	11
Därav kvinnor	48	27	9	1	—	—						
C Trävaruindustri	49	37	27	15	19	14	7	10	10	8	4	4
Därav kvinnor	1	7	6									
D Byggnadsverksamhet	551	427	323	103	77	63	46	15	15	19	22	17
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	4	5	1	—	—	—	2	—	—	1	—	—
Därav kvinnor	—	3	—									
F Textilindustri	10	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	10	3	3									
G Beklädnadsindustri	144	151	43	8	6	3	4	1	—	—	—	—
Därav kvinnor	108	149	42	3	3	2	—	1	—			
H Närings- o. njutningsämnesindustri	235	219	174	11	16	9	13	4	3	1	3	—
Därav kvinnor	64	62	19							—	3	—
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	18	53	40	3	3	3	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	10	33	27									
J Trämasse- o. pappersindustri	17	21	9	2	—	—	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	14	20	9									
K Grafisk industri	6	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	1	—									
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	61	67	54	13	10	4	4	18	12	28	1	1
Därav kvinnor	5	8	3	—	2	—				1	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	105	68	26	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	66	40	16				1	—	—			
B Butiks- och magasinspersonal	248	295	195	15	5	2	6	1	1	2	—	—
Därav kvinnor	60	61	21	—	1	—	1	1	1	1	—	—
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	236	583	266	24	47	19	8	17	10	4	9	4
Därav kvinnor	218	533	227	21	43	16	8	16	9	4	7	2
D Landtransport	130	207	107	45	20	13	13	9	7	6	3	2
Därav kvinnor	5	17	2				—	1	1			
E Vattentransport	53	5	4	21	1	1	—	4	4	2	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	7	61	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	7	60	45									
V. Husligt arbete	1 587	2 252	1 400	165	379	85	79	132	80	96	166	61
Därav kvinnor	1 586	2 250	1 399	165	379	85	79	132	80	96	166	61
VI. Allmän och litterär verksamhet	69	83	30	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Därav kvinnor	68	79	28							1	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	1 094	894	877	281	84	70	150	67	68	93	123	112
Därav kvinnor	18	61	52							—	2	2
Summa för maj månad år 1919	5 096	5 658	3 782	1 556	1 765	1 166	535	473	352	442	497	311
Därav kvinnor	2 246	3 453	1 942	219	568	180	113	185	110	111	197	71
» » » månad år 1918	5 303	4 960	3 303	1 558	1 154	904	667	437	276	622	458	337
Därav kvinnor	2 468	3 059	1 797	251	315	165	133	174	111	195	187	110

Östergötlands län						Jönköpings län			Kronobergs län			Kalmar län			Gottlands län			
Norrköping			Övriga anstalter															
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
80	95	82	273	293	188	91	111	68	15	14	7	83	118	73	49	36	17	A
3	46	33	26	68	19	7	32	7	4	8	2	17	50	23	13	25	4	
—	2	2	26	11	11	12	—	—	—	2	2	1	3	3	—	—	—	B
3	—	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																		III.
3	3	3	7	18	14	25	54	53	—	—	—	3	—	—	—	—	—	A
						1	—	—										
47	9	8	54	20	13	21	11	3	2	—	—	28	4	4	—	—	—	B
4	—	—																
14	3	2	25	35	29	7	5	4	—	3	1	2	—	—	—	—	—	C
			1	—	—													
114	59	58	64	78	66	17	5	3	8	2	2	19	26	20	3	2	1	D
9	—	—	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
2	—	—																
660	13	9	13	5	2	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	F
514	12	8	12	1	—	2	—	—										
73	11	6	6	2	—	—	10	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—	G
68	10	5	5	2	—	—	10	—	1	1	1				1	—	—	
41	10	7	14	17	8	4	1	—	3	—	—	1	—	—	—	1	—	H
20	5	3	6	10	3										—	1	—	
9	2	2	—	3	1	7	2	2	—	—	—	4	3	3	—	—	—	I
9	1	1	—	1	1	3	—	—				1	1	1				
6	3	1	2	—	—	2	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	J
1	3	1				2	—	—				—	1	1				
7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
6	—	—																
7	2	1	32	6	3	4	3	3	—	—	—	5	14	14	1	—	—	L
2	1	—																
																		IV.
2	1	1	8	2	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	A
2	1	1	3	—	—	1	—	—										
22	16	12	24	8	5	6	1	1	—	—	—	3	—	—	1	—	—	B
8	4	2	15	5	2	1	—	—										
10	51	24	22	57	33	13	28	20	4	16	8	5	8	6	6	16	2	C
8	49	22	19	51	28	13	26	19	4	16	8	5	8	6	3	12	1	
19	26	11	35	48	25	8	4	4	—	—	—	4	1	1	1	1	—	D
3	6	2	3	7	—	1	—	—				1	—	—				
21	—	—	14	10	9	4	1	1	—	—	—	5	1	1	—	—	—	E
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
40	244	133	220	370	135	94	105	61	26	44	19	50	86	40	12	34	5	V.
40	244	133	220	369	135	94	105	61	26	44	19	50	86	40	11	33	5	
1	3	3	2	5	3	1	5	4	—	1	—	—	3	—	—	1	—	VI.
1	2	2	2	5	3	1	5	4	—	1	—	—	3	—	—	1	—	
143	55	49	156	43	39	47	22	19	19	13	13	12	13	13	130	58	62	VII.
69	—	—	22	4	4													
1 831	608	414	1 023	1 032	586	368	370	246	78	96	53	229	281	179	205	150	88	
760	384	213	334	518	195	126	178	91	35	70	30	74	149	71	28	72	10	
1 923	665	508	1 128	785	546	535	409	301	82	87	52	272	222	175	105	123	71	
1 157	415	286	559	421	278	179	149	101	27	56	25	119	115	80	37	61	22	

Yrkesgrupper	Blekinge län			Kristianstads län			Malmöhus					
							Malmö			Hälsingborg		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	221	192	157	811	886	251	115	216	161	54	57	48
Därav kvinnor	84	92	78	94	172	92	62	175	127	8	18	11
B Skogshushållning	—	—	—	2	—	—	—	141	141	1	83	83
Därav kvinnor							—	25	25	—	18	18
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	1	5	3	—	—	—	7	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	259	34	31	10	15	14	3	—	—	11	1	—
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	73	12	4	3	4	2	158	20	9	47	2	—
Därav kvinnor							9	1	—			
C Trävaruindustri	10	2	—	1	—	—	22	4	3	2	—	—
Därav kvinnor							1	2	1			
D Byggnadsverksamhet	21	138	137	14	11	7	247	82	76	79	17	15
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	5	—	—	1	—	—	77	2	2	8	4	4
Därav kvinnor							5	—	—	5	—	—
F Textilindustri	7	—	—	1	—	—	65	3	2	76	—	—
Därav kvinnor	1	—	—				48	3	2	68	—	—
G Beklädnadsindustri	4	6	6	7	9	—	125	70	25	33	5	3
Därav kvinnor	3	—	—	—	9	—	85	67	22	19	5	3
H Närings- och njutningsämnesindustri	4	—	—	5	5	1	70	18	7	28	20	16
Därav kvinnor				1	5	1	17	14	4	11	17	14
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	3	2	1	19	18	18
Därav kvinnor							3	1	—	4	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	2	2	—	—	—	5	8	7	8	3	1
Därav kvinnor	—	1	1				5	8	7	7	2	1
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	3	4	3	2	—	—
Därav kvinnor							2	4	3	1	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	40	33	33	2	—	—	125	50	47	30	3	3
Därav kvinnor	6	—	—				50	45	42	5	1	1
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	1	—	—	1	—	—	86	14	8	2	—	—
Därav kvinnor							65	10	5	1	—	—
B Butiks- och magasinspersonal	10	1	1	3	—	—	106	30	22	18	19	19
Därav kvinnor	4	—	—	2	—	—	87	23	16	8	18	18
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	27	65	81	24	69	21	44	127	42	16	25	18
Därav kvinnor	25	61	27	20	66	19	42	122	39	15	24	12
D Landtransport	22	10	7	2	1	1	76	229	38	11	11	5
Därav kvinnor	1	1	1				34	151	16	1	3	1
E Vattentransport	36	4	4	1	—	—	26	10	10	30	6	6
Därav kvinnor												
F Handel o. samf., ej särsk. spec.	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—
V. Husligt arbete	158	186	107	83	172	78	625	950	599	200	220	184
Därav kvinnor	158	186	107	83	172	78	625	950	599	200	220	184
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	1	1	1	5	6	2	2	2	2
Därav kvinnor				1	1	1	5	5	1	2	2	2
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	178	43	37	69	29	26	239	182	182	113	30	30
Därav kvinnor							9	1	1	18	2	2
Summa för maj månad år 1919	1076	728	557	542	707	405	2 228	2 169	1 888	792	526	445
Därav kvinnor	282	341	209	201	425	191	1 104	1 607	910	358	325	262
» » » månad år 1918	690	586	482	633	804	509	2 674	1 780	1 385	1 543	631	537
Därav kvinnor	256	268	209	295	418	246	1 330	1 200	878	786	367	291

län			Hallands län			Göteborgs och Bohus län						Älvsborgs län			Skaraborgs län			
Övriga anstalter						Göteborg			Övriga anstalter									
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
260	273	200	63	125	44	118	218	142	86	85	41	35	251	217	125	221	90	A
33	80	33	10	61	7	6	48	7	28	41	18	2	44	33	17	88	11	
1	—	—	9	3	3	—	—	—	—	70	70	1	6	5	—	—	—	B
									—	44	44							
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—	II.
																		III.
2	10	10	7	3	3	13	19	19	4	18	18	5	28	16	67	74	62	A
												—	6	—				
82	15	10	25	5	1	204	99	68	6	1	—	32	9	6	2	—	—	B
			2	—	—	10	6	—										
1	2	2	7	—	—	31	27	22	1	—	—	10	13	8	11	10	8	C
						1	—	—										
111	44	43	61	56	56	155	144	129	6	5	5	51	45	43	28	21	19	D
36	12	12				4	10	8	2	—	—	1	—	—	—	—	—	E
8	4	4	—	—	—	—	1	1										
27	1	1	15	—	—	57	13	10	—	—	—	341	27	24	—	—	—	F
17	—	—	14	—	—	48	5	2				176	14	12				
59	1	—	11	4	1	113	38	10	56	1	—	129	26	16	—	1	—	G
35	1	—	10	3	—	107	32	6	50	—	—	89	10	10				
69	9	9	8	3	1	71	76	57	1	3	—	5	4	4	10	10	3	H
11	2	2	—	3	1	46	57	43							5	7	2	
1	1	1	1	—	—	15	10	8	14	—	—	—	—	—	—	—	—	I
						10	—	—	2	—	—							
3	—	—	—	—	—	23	23	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	J
2	—	—				18	8	1										
1	—	—	1	1	—	4	10	9	—	—	—	1	—	—	—	—	—	K
						—	3	2										
25	54	54	—	1	—	18	11	8	4	—	—	16	34	29	9	3	2	L
7	41	41																
																		IV.
—	—	—	2	—	—	15	16	9	2	2	2	2	—	—	13	11	10	A
			2	—	—	1	—	—							1	—	—	
12	5	5	3	3	3	100	100	62	4	7	3	2	1	1	4	3	2	B
2	—	—	2	—	—	18	21	9	1	—	—				2	2	2	
14	40	23	4	17	11	26	88	19	20	31	15	2	18	10	11	33	10	C
14	37	20	4	16	10	17	77	10	19	28	14	1	11	8	10	33	10	
36	16	12	21	9	8	101	191	91	3	1	—	14	9	5	34	26	26	D
9	4	3	6	1	1	8	26	3				—	4	4				
9	—	—	17	2	2	63	22	21	4	1	1	2	—	—	—	—	—	E
—	—	—	—	—	—	—	15	15	—	—	—	—	—	—	4	1	1	F
															4	1	1	
172	165	92	37	68	36	557	1 286	564	44	87	28	32	125	43	122	279	83	V.
172	165	92	37	68	36	557	1 284	562	44	87	28	32	125	43	122	279	83	
2	3	3	1	—	—	5	13	3	—	3	—	1	7	1	12	19	12	VI.
1	1	1	1	—	—	3	12	2	—	3	—	1	7	1	12	19	12	
245	92	92	33	7	7	724	590	587	94	23	21	206	100	89	44	25	21	VII.
1	—	—				3	—	—										
1 168	743	569	327	307	176	2 417	3 019	1 875	351	338	204	889	705	519	496	787	349	
312	385	196	88	152	55	853	1 580	648	189	208	99	301	221	111	178	424	121	
1 067	768	626	222	241	139	3 440	2 861	2 259	450	377	282	3 498	852	792	442	521	292	
418	324	244	99	131	60	1 667	1 131	746	153	145	83	2 587	568	549	160	215	95	

Yrkesgrupper	Värmlands län			Örebro län			Västmanlands län			Kopparbergs län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	55	106	57	182	324	164	172	267	135	62	88	37
Därav kvinnor	11	25	10	25	116	32	25	94	29	8	51	8
B Skogshushållning	1	—	—	9	100	95	11	19	14	30	17	12
Därav kvinnor				—	72	72						
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	22	8	8	9	—	—	18	4	4
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	2	1	1	21	10	10	2	5	2	2	6	6
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	1	—	—	42	10	7	39	6	4	27	7	7
Därav kvinnor												
C Trävaruindustri	2	—	—	7	—	—	4	2	—	16	14	10
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	6	13	5	35	19	8	31	5	4	28	14	13
Därav kvinnor												
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Textilindustri	1	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				2	1	—						
G Beklädnadsindustri	20	20	20	142	1	—	—	3	—	—	—	—
Därav kvinnor	20	20	20	81	—	—	—	3	—			
H Närings- och njutningsämnesindustri	—	2	—	8	12	6	9	15	13	1	—	—
Därav kvinnor	—	2	—	1	10	5	7	13	11	1	—	—
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	20	2	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				—	20	2						
K Grafisk industri	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				1	—	—						
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	2	1	1	21	8	8	12	1	1	1	1	1
Därav kvinnor				1	4	4	1	1	1			
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor				1	—	—						
B Butiks- o. magasinspersonal	2	—	—	5	6	4	7	1	—	2	1	1
Därav kvinnor				2	4	2	5	1	—	2	1	1
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	7	10	8	16	87	31	14	25	12	26	65	17
Därav kvinnor	7	9	8	15	82	26	11	24	12	19	61	13
D Landtransport	—	1	1	24	27	6	13	12	8	18	17	13
Därav kvinnor				16	14	3	1	1	1	1	1	1
E Vattentransport	3	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	71	141	61	238	440	212	144	187	95	89	186	69
Därav kvinnor	71	141	61	238	440	212	144	187	95	89	186	69
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	2	—	—	4	2	1	2	2	5	11	4
Därav kvinnor	—	2	—	—	2	—	1	2	2	4	10	3
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	86	89	29	113	77	71	192	51	45	108	43	41
Därav kvinnor												
Summa för maj månad år 1919	209	336	183	896	1 156	635	664	601	335	433	474	235
Därav kvinnor	109	199	99	383	765	358	195	326	151	124	310	95
» » » månad år 1918	231	262	177	707	1 043	537	673	457	270	541	525	351
Därav kvinnor	111	152	89	282	419	285	199	256	140	188	232	128

Gävle stad och län			Västernorrlands län			Jämtlands län			Västerbottens län			Norrbottens län			Hela riket			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
25	40	24	7	22	10	38	76	35	22	37	17	9	14	9	3 503	5 014	3 321	A
5	15	8	3	5	2	12	46	8	9	26	9	3	6	3	575	1 636	676	
7	7	5	—	—	—	45	5	5	—	3	—	5	3	3	253	605	574	B
															—	154	154	
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	2	2	90	21	19	II.
																		III.
1	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	490	331	285	A
															4	19	9	
29	21	18	7	3	—	3	—	—	3	2	2	1	—	—	1 605	435	269	B
															74	34	9	
18	19	17	7	10	—	1	2	—	34	10	9	5	2	2	312	233	172	C
															4	9	7	
144	123	123	9	23	17	7	5	—	22	22	18	21	21	18	2 020	1 521	1 304	D
2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	86	29	E
															20	8	5	
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 280	67	51	F
—	1	—													912	40	27	
2	1	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	939	370	135	G
—	1	1				—	2	—							685	329	112	
15	9	8	1	1	—	2	5	1	2	2	2	—	—	—	632	465	329	H
1	1	—				—	5	1							191	217	109	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	97	79	I
															42	37	30	
2	—	—	1	4	1	—	—	—	3	2	2	—	—	—	77	87	40	J
1	—	—	—	3	—										50	66	23	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	19	12	K
															11	8	5	
9	3	2	1	—	—	1	1	1	3	—	—	—	—	—	474	325	282	L
															78	103	92	
																		IV
—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	2	1	1	252	120	61	A
						1	—	—	1	1	1	2	1	1	148	53	24	
2	2	1	3	1	1	2	3	1	4	3	2	2	1	1	613	513	345	B
1	1	—	2	1	1	1	2	1	3	2	2	1	1	1	174	149	79	
6	7	2	9	25	11	64	118	31	24	26	22	32	43	27	718	1 751	748	C
6	6	2	8	21	9	64	114	28	20	22	20	32	43	27	652	1 618	652	
13	12	10	1	1	—	10	4	2	1	—	—	4	2	2	665	898	405	D
						—	1	—							90	238	39	
16	1	1	13	6	5	—	—	—	3	3	2	12	15	13	359	92	85	E
			2	4	4							6	4	4	8	8	8	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	78	62	F
															11	61	46	
120	157	107	58	75	36	72	122	50	49	93	41	82	118	64	5 267	8 869	4 568	V.
120	157	107	58	75	36	72	122	50	49	93	41	82	118	64	5 265	8 863	4 565	
2	6	—	—	—	—	4	3	2	2	4	2	1	1	1	118	188	77	VI.
2	6	—				4	3	2	1	3	1	1	1	1	107	175	66	
86	29	26	135	87	86	46	18	18	80	16	14	39	37	30	4 855	2 890	2 769	VII.
															135	70	61	
502	448	349	249	258	167	296	364	146	203	224	134	221	260	178	24 822	25 025	16 021	
136	188	118	68	109	52	154	295	90	83	147	74	127	174	101	9 236	13 895	6 798	
589	489	407	315	258	179	320	344	203	320	317	256	236	270	190	30 786	22 686	16 346	
237	141	124	76	82	49	97	150	60	99	110	69	143	164	114	12 298	11 475	7 379	

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under maj månad 1919. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 44 ombudsorter (sid. 608—609), hava inhämtats och bearbetats på samma sätt som tidigare varit fallet. Vad beträffar de förut under kristiden månatligen publicerade individualuppgifterna för de olika ombudsorterna, så har det från och med ingången av detta år ansetts tillräckligt att endast meddela desamma kvartalsvis.

En granskning av sammandragstabellen giver vid handen, att 11 av de varuslag, varå medelpriser kunnat fastställas, i förhållande till föregående månad förete *ökade genomsnittspriser*. Bland dessa varuslag märkas särskilt mjölk, ost och kalvkött ävensom hårt rågbröd och färsk sill. Beträffande de tre förstnämnda varuslagen torde böra framhållas, att prisförskjutningen givetvis står i samband med maximiprisernas upphävande i mitten av april, varefter en synnerligen kraftig prisuppgång inträffade. Även smörpriset, som vid samma tidpunkt frigavs, företedde då en synnerligen stark förskjutning uppåt, men har för detta varuslag sedermera en så betydande prissänkning ägt rum, att genomsnittspriset för maj väsentligt understiger aprilmedelpriset.

Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 11 varuslag, såsom vete- och rågmjöl, vissa brödsorter, kaffe och socker.

Däremot har *prissänkning* under redovisningsmånaden kunnat konstateras för ej mindre än 28 varuslag, däribland så som förut nämnts smör. Särskilt i ögonen fallande är den starka prisnedgången å potatis efter potatishandelns frigivande den 5 maj. Medelpriset, som i april utgjorde 1·01 kr. per 5 liter, var under maj månad, då prisuppgifter å detta varuslag införskaffades varje vecka, 75 öre per 5 liter — således ett prisfall på c:a 25 %. Även ägg, kött (utom kalvkött), fläsk, fisk (med undantag av färsk sill) samt fotogen visa en tydlig prisnedgång.

Kreaturspriserna, beräknade i genomsnitt för Stockholm, Malmö och Göteborg, meddelas i tabellen å sid. 610—611. Priserna utvisa en tydligt fallande tendens för i stort sett samtliga slag av nötkreatur, får och svin. I jämförelse med föregående månad förete emellertid kalvpriserna en stark stegring, vilket får sin förklaring därav, att maximipriset å kalvkött vid mitten av april upphörde att gälla.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar under kristiden. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna

Medelpris å 44 orter.

Varuslag	Kvantitet	Maj 1919	April 1919	Maj 1918	Maj 1914	Höjning (+) eller sänkning (—) från maj 1914 till maj 1919	Höjning (+) eller sänkning (—) från maj 1918 till maj 1919
		öre	öre	öre	öre	%	%
Mjölk: oskummad	l.	51	48	36	14	+ 264·3	+ 41·7
handskummad	»	—	—	22	8	—	—
separerad	»	25	24	18	6	+ 316·7	+ 38·9
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	776	832	535	225	+ 244·9	+ 45·0
mat- (lands-)	»	794	832	480	207	+ 283·6	+ 65·4
Margarin, växt-	»	474	475	—	138	+ 243·5	—
Ägg, färska	tjog	496	516	632	123	+ 303·5	— 21·5
Potatis: gammal	5 l.	75	101	59	27	+ 177·8	+ 27·1
»	hl.	1134	2003	1166	—	—	— 2·7
Ärter, gula	kg.	81	81	58	30	+ 170·0	+ 39·7
Bruna bönor	»	239	250	—	45	+ 431·1	—
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	[1]) 73	[1]) 73	[1]) 42	31	+ 135·5	+ 73·8
råg-, svenskt, bästa sort	»	56	56	37	21	+ 166·7	+ 51·4
rågsikt-, svenskt, bästa sort	»	73	73	—	26	+ 180·8	—
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	100	101	79	36	+ 177·8	+ 26·6
ris-, bästa sort svenska	»	82	82	67	39	+ 110·3	+ 22·4
Rågbröd:							
hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	»	93	92	69	41	+ 126·8	+ 34·8
mjukt: limpa, söt	»	94	94	73	38	+ 147·4	+ 28·8
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	»	63	63	47	30	+ 110·0	+ 34·0
Vetebröd:							
skorpor, runda, ordinära	»	226	229	180	75	+ 201·3	+ 25·6
mjukt, billigaste sort: bakat med vatten	»	115	116	85	44	+ 161·4	+ 35·3
mjukt, billigaste sort: » » mjölk	»	181	181	146	60	+ 201·7	+ 24·0
Nötkött, färskt: stek	»	586	591	634	120	+ 388·3	— 7·6
soppkött	»	513	517	567	99	+ 418·2	— 9·5
Kalvkött, stek: gödkalv	»	567	484	633	132	+ 329·5	— 10·4
spädkalv	»	317	310	403	71	+ 346·5	— 21·3
Fårkött: färskt, stek	»	649	671	684	138	+ 370·3	— 5·1
salt, svenskt	»	576	588	542	120	+ 380·0	+ 6·3
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	572	679	331	129	+ 343·4	+ 72·8
salt, svenskt »	»	596	670	341	136	+ 338·2	+ 74·8
Sill, salt, prima	»	145	148	136	43	+ 237·2	+ 6·6
Kaffe (obränt), prima Santos	»	300	300	304	157	+ 91·1	— 1·3
Socker, bit-	»	132	132	96	64	+ 106·3	+ 37·5
Fotogen, Water White	l.	75	88	—	20	+ 275·0	—
Ved: björk-, osågad, hemkörd	famn	7950	8000	7550	2580	+ 208·1	+ 5·3
barr-, » »	»	6590	6590	6370	2080	+ 216·8	+ 3·5
Bränntorv	100 kg.	927	947	1010	205	+ 352·2	— 8·2
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	—	—	—	393	—	—
engelska hushålls-(fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	226	—	—
Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	155	—	—
engelsk kamin- (okrossad) hemkörd	»	—	—	—	181	—	—

[1]) 75 %-utmalning.

ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med maj 1919, meddelas nedanstående indexserier, vilka utarbetats på sätt som förut beskrivits i Sociala meddelanden (årg. 1919, sid. 401—404).

	Juli 1914	1:a kvartalet 1916	2:a kvartalet 1916	3:e kvartalet 1916	4:e kvartalet 1916	1:a kvartalet 1917	2:a kvartalet 1917	3:e kvartalet 1917	4:e kvartalet 1917	1:a kvartalet 1918	2:a kvartalet 1918	3:e kvartalet 1918	4:e kvartalet 1918	1:a kvartalet 1919	April 1919	Ma 191
Aritmetiska (»ovägda») medeltal	100	143	148	162	175	190	197	208	235	268	305	330	373	364	359	350
»Vägda» medeltal	100	130	134	142	152	166	175	181	201	227	255	277	320	335	337	328

Den stegring av den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle, som kunde konstateras i april i samband med mejeriregleringens upphävande, har, såsom ock kunde väntas, visat sig blott vara av tillfällig natur. Den »vägda» indexserien har sålunda under maj sjunkit med 9 enheter, och utgjorde prisstegringen från juli 1914 till maj 1919 228 %. I fråga om livsmedelskostnaderna å *olika orter* i riket hänvisas till tabellerna å sid. 606—607. I den första av dessa tabeller lämnas för de olika orterna en redogörelse för stegringen av ovannämnda utgiftsposter från juli 1914 till olika tidpunkter under kristiden, medan i tabellen å sid. 607 en jämförelse anställts mellan storleken av dessa utgifter å de olika ombudsorterna och det för riket i dess helhet beräknade medeltalet, som härvid satts = 100.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar under kristiden. Det må emellertid noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte n:r 4 av Sociala Meddelanden (sid. 405 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 april 1919 till c:a 165 % mot 167 % den 1 januari 1919.[1]

Tillgången av livsförnödenheter å olika orter i riket under maj månad åskådliggöres genom den å sid. 612 meddelade tabellen. En granskning härav giver vid handen, att vad beträffar *ägg*, *fläsk*, *salt sill* och *ved* tillgången liksom under föregående månad icke betecknats såsom otillräcklig å någon rapportort. Jämväl i fråga om *fotogen* synes tillgången numera fullt täcka behovet å alla orter. Även å *kött* och *färsk fisk* har tillgången under redovisningsmånaden inom praktiskt taget samtliga rapportorter motsvarat efterfrågan. Så har t. ex. beträffande kött endast från en ort, Kiruna, rapporterats otillräcklig tillgång. Rörande tillgången av *potatis*, varom rapportering ej förekommit sedan ifrågavarande varuslag hösten 1918 lades under

[1] Sedan denna redogörelse lämnats, har ytterligare en beräkning angående levnadskostnadsstegringen under kristiden slutförts. Enligt denna undersökning, vars publicerande i Sociala Meddelanden på grund av typografkonflikten fördröjts, men för vilken en närmare redogörelse kommer att lämnas i häfte n:r 7, uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring *den 1 juli 1919* till c:a 157 %.

statlig reglering, hava efter potatishandelns frigivande den 5 maj uppgifter åter börjat inkomma, och visa dessa en fullt tillräcklig tillgång å samtliga rapportorter. Å ej mindre än 24 orter var tillgången till och med så riklig, att ombuden ansett sig kunna beteckna densamma som god. Med avseende å tillgången av mejeriprodukter å styrelsens ombudsorter är efter regleringens upphävande i mitten av april förbättringen synnerligen i ögonen fallande. Tillförseln av *smör* och *ost*, som sedan länge praktiskt taget varit avstannad, anses sålunda under maj månad vara tillräcklig eller däröver å resp. 26 och 17 ombudsorter; beträffande *mjölk* var motsvarande siffra 18 mot 10 under april. Vad slutligen beträffar tillgången av *kol* och *koks*, synes denna under de senaste månaderna ej hava undergått någon större förändring.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1914—1919 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.

Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915		1916		1917		1918		1919	
	Juli	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta halv-året	2:dra halv-året	1:sta kvar-talet	Maj [1]
Stockholm	100	106	119	128	133	147	169	188	253	319	352	341
Södertälje	100	108	119	130	134	147	168	189	246	306	337	330
Uppsala	100	109	120	131	136	150	177	197	250	312	348	341
Nyköping	100	105	117	124	131	146	173	190	243	296	343	326
Eskilstuna	100	106	118	124	128	144	171	195	243	294	334	329
Linköping	100	106	121	129	134	150	177	196	242	299	341	333
Norrköping	100	106	118	126	130	144	167	189	239	292	333	319
Motala	100	106	122	131	138	155	180	203	251	311	350	337
Jönköping	100	104	117	126	133	146	172	195	245	297	333	333
Växjö	100	104	118	124	132	147	167	185	231	287	323	315
Kalmar	100	104	117	127	131	145	169	194	237	289	326	312
Västervik	100	103	113	121	131	145	169	186	236	288	317	310
Visby	100	104	113	121	127	140	162	179	223	273	311	296
Karlskrona	100	106	121	129	134	146	169	189	236	282	323	313
Kristianstad	100	108	121	135	138	149	173	198	254	306	335	326
Malmö	100	106	119	131	144	148	174	203	259	308	342	330
Lund	100	105	121	130	133	148	173	205	259	305	337	315
Landskrona	100	108	122	133	138	152	177	208	259	308	345	330
Hälsingborg	100	105	118	129	134	146	172	201	260	306	340	318
Ystad	100	105	119	130	135	146	171	197	255	303	336	312
Halmstad	100	106	120	129	134	146	169	192	244	301	331	310
Göteborg	100	104	121	129	135	151	176	203	264	312	352	346
Lysekil	100	103	113	122	129	142	166	188	235	284	320	318
Vänersborg	100	104	117	126	135	149	172	194	246	303	346	338
Borås	100	107	121	130	136	150	173	196	247	298	334	332
Tidaholm	100	104	118	127	136	149	167	187	234	290	331	320
Karlstad	100	108	119	126	123	148	171	192	245	302	341	338
Örebro	100	107	119	128	133	148	173	192	239	295	331	319
Kopparberg	100	105	116	123	131	147	169	189	240	295	337	333
Västerås	100	105	117	127	134	150	173	194	244	302	345	342
Falun	100	105	114	125	131	146	171	190	239	300	343	335
Domnarvet o. Borlänge	100	105	117	128	134	150	177	199	247	314	354	344
Ludvika	100	104	115	123	130	148	170	194	247	303	345	350
Gävle	100	107	116	125	132	148	173	191	244	302	341	328
Söderhamn	100	107	119	126	133	149	177	193	252	310	347	343
Sundsvall: staden	100	105	114	125	135	153	172	197	251	313	347	339
sågverksdistriktet	100	104	111	123	132	153	176	199	246	313	344	337
Nyland	100	104	110	117	128	148	170	190	229	296	324	329
Östersund	100	105	113	123	128	149	168	190	243	299	331	322
Umeå	100	104	112	122	130	147	173	195	235	294	332	320
Luleå	100	105	114	122	128	148	173	199	246	309	340	334
Boden	100	107	118	124	132	150	174	203	252	316	352	344
Malmberget o. Gällivare	100	105	111	114	122	135	157	184	230	298	337	339
Kiruna	100	104	109	116	121	135	155	183	230	295	332	337
Samtliga orter	**100**	**105**	**117**	**126**	**132**	**147**	**170**	**191**	**241**	**299**	**335**	**328**

[1] Preliminära siffror.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1913—1919 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av ca 2 000 kronor.

Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter (»riksmedeltalet») = 100

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918				1919
						1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet	4:de kvartalet	1:sta kvartalet
Stockholm	111	111	113	111	109	113	120	121	117	117
Södertälje	103	105	105	104	101	105	104	105	106	103
Uppsala	100	101	102	101	102	101	102	102	103	102
Nyköping	97	97	97	97	98	98	98	95	98	100
Eskilstuna	99	101	101	99	102	102	102	98	100	101
Linköping	97	97	100	99	100	98	97	96	99	99
Norrköping	100	102	104	101	102	102	102	99	102	102
Motala	92	93	96	97	98	96	96	95	97	96
Jönköping	99	97	97	97	98	98	99	96	97	96
Växjö	95	94	95	96	93	90	92	91	92	92
Kalmar	97	95	97	95	97	95	93	93	93	93
Västervik	97	96	95	97	97	96	96	95	95	93
Visby	100	99	97	97	95	93	93	91	93	93
Karlskrona	99	99	101	99	97	97	96	93	93	95
Kristianstad	94	94	98	95	95	97	97	95	94	92
Malmö	100	100	103	105	105	108	107	104	103	102
Lund	97	97	99	97	101	104	102	99	98	97
Landskrona	97	95	99	99	101	102	101	99	97	98
Hälsingborg	96	95	97	96	99	104	103	99	98	97
Ystad	97	95	98	96	97	102	100	97	96	95
Halmstad	99	97	99	97	96	96	99	97	97	95
Göteborg	102	100	105	105	107	112	112	107	106	108
Lysekil	102	101	100	101	101	102	100	98	99	99
Vänersborg	99	97	98	100	99	100	99	99	99	101
Borås	97	97	100	100	99	99	100	96	98	97
Tidaholm	94	94	96	97	93	91	93	92	92	94
Karlstad	101	101	100	101	100	101	101	100	101	101
Örebro	100	100	101	100	100	98	98	97	99	98
Kopparberg	96	95	95	96	96	97	96	94	97	98
Västerås	98	98	99	100	100	99	100	99	100	101
Falun	101	100	100	100	101	100	100	101	102	103
Domnarvet och Borlänge	94	94	96	97	98	98	96	99	100	100
Ludvika	98	97	96	98	99	101	100	99	101	101
Gävle	102	102	101	102	102	102	103	102	102	103
Söderhamn	100	101	101	101	102	104	104	103	103	103
Sundsvall: staden	110	108	106	111	110	113	111	111	113	111
sågverksdistriktet	104	102	99	105	107	104	106	108	108	106
Nyland	106	105	98	104	104	100	99	105	103	102
Östersund	109	108	106	109	108	111	108	110	108	108
Umeå	105	103	99	102	104	100	99	99	102	101
Luleå	104	104	102	104	108	107	106	110	107	106
Boden	102	103	102	103	107	106	107	109	107	107
Malmberget och Gällivare	110	111	103	103	105	105	107	111	111	112
Kiruna	113	110	104	104	105	106	108	112	110	111
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Medelpris per år (1908—1918) och per månad

Obs.! Siffrorna för åren 1908—1909 angiva medelpris för 28 orter, för

	Varuslag	Kvantitet	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	14	14	14	14	14	15	16
2	handskummad	»	7	7	7	7	8	8	8	9
3	separerad	»	—	—	5	5	6	6	6	7
4	Smör: borda- (mejeri-)	kg.	226	220	222	228	237	236	239	292
5	mat- (lands-)	»	204	198	200	205	214	218	218	260
6	Ost: helfet, okryddad	»	—	—	150	151	156	164	162	197
7	halvfet, »	»	119	116	114	111	115	121	119	149
8	skummjölks- »	»	—	—	49	48	51	58	60	82
9	Margarin: högsta kvalitet	»	164	159	169	152	157	—	—	—
10	lägsta »	»	119	116	125	116	122	—	—	—
11	växtmargarin	»	—	—	—	126	132	135	144	170
12	Ägg: svenska, färska	tjog	148	151	149	149	161	159	171	198
13	» konserverade	»			134	128	139	137	151	169
14	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—
15	»	5 l.	32	28	27	29	32	28	30	36
16	färsk	»			76	48	49	46	30	37
17	Ärter, gula	kg.	30	28	29	29	30	31	35	57
18	Bruna bönor	»	42	41	46	47	53	48	49	75
19	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [9]	»	31	33	32	30	31	31	33	40
20	råg-, » » »	»	23	22	20	20	22	22	23	32
21	rågsikt-, » » »	»	29	28	26	25	27	27	29	39
22	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	[1] 33	[1] 33	34	32	36	36	42	52
23	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	[2] 59	[2] 60	39	39	40	41	41	46
24	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	41	40	40	39	41	41	43	54
25	mjukt, limpa, söt	»	39	39	39	37	38	38	40	48
26	» » sur	»	28	28	28	27	29	30	31	38
27	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära [10]	»	73	74	76	74	76	76	78	88
28	mjukt, billigaste sort bakat med vatten [10]	»	51	53	45	44	45	43	46	53
29	» » mjölk [10]	»			61	60	61	60	61	67
30	Nötkött, färskt: stek	»	109	104	98	96	111	122	116	140
31	soppkött	»	91	85	78	78	91	100	95	119
32	Kalvkött, stek: gödkalv	»	122	120	117	116	123	131	130	154
33	spädkalv	»	66	63	60	58	65	72	70	87
34	Fårkött: färskt, stek	»	125	121	118	115	124	133	130	158
35	salt, svenskt	»	—	—	103	102	105	114	118	139
36	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	119	121	140
37	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	114	121	129	120	123	133	129	191
38	salt, svenskt »	»	121	127	133	129	129	140	137	198
39	» amerikanskt	»	121	128	149	139	136	—	—	—
40	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	—	—	75	76	80
41	gädda	»	—	—	—	—	—	108	110	117
42	sill	»	28	28	31	31	32	34	35	45
43	strömming	»	37	37	36	36	36	38	39	43
44	torsk	»	—	—	—	—	—	55	57	62
45	rödspotta (»spätta»)	»	81	79	80	79	77	79	81	89
46	salt: sill, prima	»	38	37	[3] 39	[3] 39	[3] 41	[3] 45	45	57
47	strömming	»	25	23	23	25	25	30	31	36
48	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	60	61	54	51	52	56	58	72
49	» » » rundskuren	»			—	—	—	76	77	91
50	Kaffe (obränt), prima Santos	»	[4] 116	[4] 115	125	155	176	170	159	161
51	Socker, bit-	»	66	67	71	69	72	67	65	66
52	Salt (matsalt)	»	—	—	—	—	—	—	10	10
53	Svagdricka	l.	—	—	6	6	6	6	6	7
54	Fotogen, Water White	»	[5] 18	[5] 18	17	15	17	20	21	23
55	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn	2680	2520	2280	2280	2360	2560	2630	2890
56	barr- 2·5 × 1·6 × 0·89 m. = 3·56 kbm.)	»	2140	2020	1810	1810	1880	2040	2110	2310
57	Bränntorv	100 kg.	[6] 80	[6] 74	187	185	187	196	220	290
58	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	388	376	378	378	397	401	411	531
59	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	234	242	307
60	Koks: gasverks- (okrossad) hemkörd	»	189	184	180	182	155	165	157	211
61	eng. kamin- » hemkörd	»	—	—	159	156	177	189	190	248

[1]) Uppgifterna avse *ej* ångpreparerade gryn. — [2]) Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — [3]) Upp- [5]) Uppgifterna avse »prima fotogen». — [6]) Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 à 50 kg. — [7]) Upp- två orter. — [8]) Uppgifterna avse för aug. och sept. 1918 en ort, för okt. två, för nov. fyra samt för dec. fem regleringen av brödsäd rena vetebrödstyper utan inblandning av rågmjöl ej saluföras, avse de meddelade pri- [11]) Preliminära siffror. — × Maximipris. — ×× Eljest fastställda pris. — (Maximipris har varit rådande å 24 febr. 1919, å *potatis* från den 16 april 1917 till den 5 maj 1919, å *gula ärter* från den 27 mars 1917 till *kalvkött* under tiden 19 maj—17 sept. 1917 samt fr. o. m. den 22 nov. 1918 till den 17 april 1919, å *smör* från den 19 mars 1918 till den 17 april 1919. *Fläsk* kan anses hava varit underkastat statsreglering under tiden

(maj 1918—maj 1919) för samtliga orter.

åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1918—1919 för 44 orter.

1916	1917	1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	Jan. 1919	Febr. 1919	Mars 1919	April [11] 1919	Maj [11]) 1919	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
19	25	× 38	× 36	× 37	× 38	× 38	× 39	× 39	× 46	× 46	× 47	× 47	× 47	48	51	1
10	15	× 24	× 22	× 23	× 23	× 24	× 25	× 24	× 29	× 29	—	—	—	—	—	2
8	12	× 19	× 18	× 18	× 18	× 19	× 19	× 20	× 23	× 23	× 23	× 23	× 23	24	25	3
×310	× 401	× 587	× 535	× 535	× 536	× 540	× 588	× 724	× 725	× 726	× 725	× 725	× 725	832	776	4
295	× 358	× 546	× 480	× 480	× 480	× 480	× 540	× 722	× 724	× 723	× 724	× 724	× 723	832	794	5
257	× 305	× 372	× 330	× 330	× 330	× 330	× 330	× 460	× 515	× 515	× 515	× 515	× 516	× 516	761	6
191	× 234	× 332	× 290	× 290	× 290	× 290	× 290	× 410	× 485	× 485	× 485	× 485	× 486	× 485	561	7
127	× 167	× 220	× 190	× 190	× 190	× 190	× 190	× 260	× 335	× 335	× 335	× 335	× 335	× 335	373	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
216	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	× 474	× 474	× 475	× 474	11
237	343	725	632	681	741	736	795	904	1006	1121	1126	812	610	516	496	12
204	307	615	[7]) 478	[7]) 546	[7]) 490	[7]) 600	—	[7]) 856	949	1049	1061	755	[7]) 623	[7]) 547	—	13
526	× 955	×1200	×1166	× 932	× 988	—	—	× 1655	× 1581	× 1816	× 1781	×1936	× 2198	× 2003	1134	14
33	× 58	× 68	× 59	× 57	× 60	—	× 92	× 82	× 85	× 90	× 92	× 97	× 100	× 101	75	15
76	146	237	—	—	342	132	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
55	× 63	× 66	× 58	× 61	× 61	× 62	× 62	× 63	× 80	× 81	× 81	× 81	× 80	× 81	81	17
111	199	× 173	—	× 144	× 143	× 142	× 142	× 141	× 250	× 250	× 250	× 250	× 250	× 250	239	18
×× 38	× 42	× 50	× 42	× 42	× 42	× 43	× 43	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	× 73	19
×× 29	× 36	× 41	× 37	× 37	× 37	× 37	× 37	× 56	× 56	× 56	× 56	× 56	× 56	× 56	× 56	20
×× 34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	× 73	× 73	21
50	× 68	× 82	× 79	× 79	× 79	× 79	× 80	× 80	× 100	× 100	× 101	× 101	× 101	× 101	100	22
52	× 75	× 78	× 67	× 67	× 72	× 71	—	—	× 72	× 90	× 90	× 90	× 91	× 82	82	23
53	× 62	× 78	× 69	× 70	× 68	× 68	× 69	× 88	× 88	× 90	× 91	× 90	91	92	93	24
49	× 60	× 75	× 73	× 73	× 73	× 73	× 74	× 89	× 90	× 92	× 92	× 93	94	94	94	25
38	× 45	× 49	× 47	× 48	× 46	× 46	× 46	× 59	× 59	× 61	× 62	× 62	63	63	63	26
90	× 117	× 180	× 180	× 180	× 181	× 182	× 182	× 205	× 208	× 228	× 228	× 226	225	229	226	27
54	× 68	× 88	× 85	× 85	× 84	× 85	× 84	× 102	× 104	× 114	× 114	× 115	115	116	115	28
66	× 83	× 144	× 146	× 145	× 145	× 145	× 145	× 166	× 168	× 174	× 175	× 176	176	181	181	29
193	219	567	634	662	674	680	682	676	646	633	634	596	590	591	586	30
169	193	507	567	594	603	604	610	608	578	563	562	523	513	517	513	31
203	× 215	546	633	658	659	676	702	704	× 516	× 350	× 350	× 350	× 350	484	567	32
122	× *148*	*357*	*403*	*418*	*420*	*433*	*453*	*463*	× *350*	× *250*	× *250*	× *250*	× *250*	*310*	*317*	*33*
215	258	626	684	712	710	717	727	726	707	701	705	666	666	671	649	34
194	241	546	542	676	618	606	644	669	657	654	653	606	590	588	576	35
184	261	509	—	—	—	[8]) 592	[8]) 592	[8]) 579	[8]) 597	675	697	660	580	595	525	36
233	× 270	× 388	× 331	× 331	× 406	× 430	× 434	× 458	× 527	× 538	× 621	691	717	679	572	37
246	× 287	× 404	× 341	× 343	× 432	× 446	× 449	× 482	× 544	× 549	× 629	704	723	670	596	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39
99	122	211	183	195	212	222	246	250	260	260	241	240	238	210	145	40
149	188	317	279	307	323	335	354	373	381	391	393	382	377	316	256	41
68	91	149	166	161	169	170	205	209	168	166	99	70	69	106	121	42
56	65	123	109	122	114	120	138	157	172	165	134	112	114	125	105	43
82	111	196	186	196	192	202	224	248	232	229	214	190	191	172	134	44
123	167	295	265	275	280	317	357	365	354	356	299	284	298	253	181	45
97	105	145	136	132	133	136	144	151	158	160	156	153	153	148	145	46
61	78	100	83	88	92	97	115	126	126	125	127	118	110	119	111	47
111	152	208	265	279	304	327	332	355	355	345	324	289	293	263	251	48
189	191	343	308	311	357	358	417	450	423	425	—	406	396	308	325	49
209	× 315	× 307	× 304	× 304	× 312	× 312	× 313	× 313	× 312	× 300	× 300	× 300	× 300	× 300	× 300	50
×68	× 70	× 92	× 96	× 96	× 96	× 97	× 97	× 97	× 97	× 97	× 131	× 132	× 132	× 132	× 132	51
13	19	31	29	30	31	32	32	33	33	34	34	34	34	33	32	52
8	10	14	13	14	14	15	15	15	16	16	15	15	16	16	16	53
27	37	—	—	—	—	—	—	—	—	×× 101	×× 111	113	100	88	75	54
8810	5520	7850	7550	7690	7950	8090	8210	8270	8300	8360	8240	8090	7950	8000	7950	55
8060	4500	6620	6370	6420	6720	6880	6960	7020	7070	7030	6880	6740	6570	6590	6590	56
885	670	1035	1010	976	1056	986	923	980	1028	1017	1046	971	947	947	927	57
717	803	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58
543	707	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59
292	413	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
339	521	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61

gifterna för åren 1910—1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [4]) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — gifterna avse för maj 1918 fyra, för juni tre, för juli och aug. två, för okt. fyra samt för mars 1919 sex och för april orter. — [9]) Uppgifterna avse 1917—maj 1919 75 % utmalning. — [10]) Å de orter, där i samband med den statliga serna från och med febr. 1917 sådana brödslag, som närmast motsvara de i varulistan angivna kvaliteterna. — *socker* sedan den 1 juli 1916, å *mjöl* sedan den 27 nov. 1916, å *bröd* från den 4 jan. 1917 till den mitten av april 1919, å *gryn* från förra delen av april 1917 till mitten av maj 1919, å *kaffe* från febr. 1917, å sedan slutet av år 1916 till den 17 april 1919, å *ost* från den 21 aug. 1917 till den 23 april 1919 och å *mjölk* dec. 1917—19 jan. 1919.)

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1908—1918) och per månad

Kreatursslag	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917
	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
Kor:										
Extra prima[1]	54	46	47	50	57	61	61	94	—	119
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	46	40	41	42	49	55	53	77	100	106
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	43	36	37	36	43	50	48	71	91	95
» 3. Mindre feta[2]	35	27	28	25	34	41	36	53	76	76
Kvigor (och stutar):										
Extra prima[3]	59	52	55	58	63	66	66	93	115	129
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	52	45	44	46	54	60	58	80	105	117
» 2. Mindre feta	44	36	36	36	44	50	47	65	87	91
Tjurar:										
Extra prima[4]	56	46	49	55	62	65	63	90	—	122
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	48	42	43	46	56	62	58	82	105	112
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	44	38	40	43	52	58	54	76	100	103
» 3. Mindre köttiga[5]	39	32	33	33	43	50	44	60	89	86
Oxar:										
Extra prima[6]	58	—	47	50	58	63	61	92	—	126
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	49	43	43	44	52	57	54	78	104	115
» 2. Mindre feta[7]	43	34	36	38	44	48	45	66	89	92
Kalvar:										
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[8]	63	60	61	60	68	73	67	87	105	104
» (70—90 »)[8]	56	55	55	52	60	67	62	79	99	96
Skummjölkskalvar	41	39	40	41	48	57	49	69	85	83
Får:										
Yngre, feta[9]	52	50	51	51	58	58	55	70	92	113
Äldre, » [9]	46	45	45	42	48	53	47	62	83	101
Svin:										
Slakterisvin (75—100 kg.)	56	69	77	64	78	82	74	129	168	167
Rena, större svin (100—170 kg.)	55	68	78	62	71	81	71	131	164	157
Suggor	46	58	67	53	60	68	58	122	151	160

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för okt. 1917—april 1918 endast Malmö och Malmö. — [2]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för maj 1918—maj 1919 Stockholm [5]) Uppgifterna för åren 1912—1917 samt för maj—aug. 1918 avse Stockholm och Malmö. — [6]) Upp- Stockholm och Göteborg. — [8]) Fr. o. m. år 1908 t. o. m. mars 1919 avse uppgifterna Malmö, för april 1919

priser

vande vikt)

Göteborg 1908—maj 1919.

(maj 1918—maj 1919) för alla tre orterna.

1918	Maj 1918	Juni 1918	Juli 1918	Aug. 1918	Sept. 1918	Okt. 1918	Nov. 1918	Dec. 1918	Jan. 1919	Febr. 1919	Mars 1919	April 1919	Maj 1919
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
309	360	347	362	358	368	365	343	350	336	332	321	326	305
262	304	290	296	299	311	310	299	294	284	273	269	270	259
233	275	261	264	259	274	272	257	251	242	236	235	238	226
184	231	213	206	201	214	207	194	186	177	169	168	171	157
339	389	381	392	398	399	400	376	376	363	353	344	351	335
289	335	329	303	342	345	346	330	322	315	299	290	296	281
231	284	267	262	259	273	272	254	244	237	225	224	230	223
315	375	362	354	355	373	372	344	340	328	314	308	305	288
278	330	317	320	319	324	327	312	302	292	276	265	266	257
259	310	297	300	293	302	307	292	281	268	252	245	247	239
218	282	252	246	245	254	252	236	222	213	202	201	203	196
342	394	385	400	395	406	400	394	393	361	—	336	337	340
293	334	337	341	342	347	342	337	334	322	302	292	294	281
230	267	251	264	273	279	258	271	240	252	229	228	232	224
299	354	295	282	288	348	363	363	—	—	—	—	291	346
281	312	269	244	250	315	325	287	213	213	213	213		
243	297	274	273	278	305	311	281	198	198	197	193	228	267
299	345	329	340	337	339	349	342	342	333	295	310	320	298
278	323	303	313	318	321	324	318	325	322	277	282	290	274
220	188	192	227	241	241	262	304	301	381	437	456	382	312
172	153	155	179	186	186	202	227	227	323	428	448	369	300
221	188	192	226	241	241	263	306	306	372	396	402	327	247

samt för maj 1918—maj 1919 Stockholm och Malmö. — [2]) Uppgifterna för åren 1912—1917 avse Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för år 1911 samt för maj 1918—maj 1919 avse Stockholm och Malmö. — gifterna avse 1918—maj 1919 endast Stockholm och Malmö. — [7]) Uppgifterna avse för maj och juni 1918 Stockholm och Malmö. — [9]) Uppgifterna för åren 1908—1909 avse endast Göteborg.

Uppgifter rörande tillgången av vissa viktigare livsförnödenheter å olika orter i riket under *maj* månad 1919.

(○ = god. ◑ = tillräcklig. ● = otillräcklig.)

	Mjölk	Smör	Ost	Ägg	Potatis	Kött	Fläsk	Sill, salt	Fisk, färsk	Fotogen	Ved	Kol	Koks
Stockholm	●	◑	◑	○	◑	◑	◑	◑	○	◑	◑	●	◑
Södertälje	[1]◑	◑	●	◑	◑	◑	◑	◑	○	◑	◑	●	◑
Uppsala	●	●	●	◑	○	◑	◑	○	◑	◑	◑	●	●
Nyköping	◑	◑	●	◑	○	◑	◑	○	○	○	○	●	●
Eskilstuna	●	●	◑	○	○	○	○	○	○	○	○	◑	◑
Linköping	○	◑	◑	○	○	○	○	○	○	○	○	●	◑
Norrköping	[1]◑	◑	[1]◑	◑	○	◑	◑	○	◑	◑	○	◑	○
Motala	◑	◑	●	○	○	○	○	○	○	○	○	●	◑
Jönköping	●	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Växjö	●	●	●	◑	◑	◑	○	○	○	◑	○	●	◑
Kalmar	●	◑	◑	◑	○	○	○	○	◑	◑	○	●	●
Västervik	●	◑	◑	◑	○	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Visby	●	●	●	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Karlskrona	●	◑	●	◑	○	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Kristianstad	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Malmö	○	◑	◑	◑	○	◑	◑	○	◑	◑	○	◑	○
Lund	○	○	◑	○	○	○	○	○	○	○	○	●	●
Landskrona	◑	◑	●	○	○	○	○	○	○	○	○	◑	◑
Hälsingborg	○	◑	◑	◑	○	◑	○	○	○	○	○	◑	◑
Ystad	○	○	◑	○	○	○	○	◑	○	○	○	●	●
Halmstad	◑	◑	◑	○	○	○	○	○	○	◑	○	◑	◑
Göteborg	●	◑	◑	○	○	○	○	○	○	○	○	◑	◑
Lysekil	●	●	●	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	●
Vänersborg	◑	●	●	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	◑
Borås	◑	◑	●	[2]◑	◑	◑	◑	○	○	◑	◑	●	◑
Tidaholm	◑	◑	●	◑	○	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Karlstad	●	◑	●	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	○	◑	◑
Örebro	●	[1]◑	◑	○	○	[1]◑	○	◑	○	◑	○	●	●
Kopparberg	●	●	●	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	●	◑
Västerås	●	●	●	○	○	◑	○	○	○	◑	◑	◑	◑
Falun och Domnarvet	●	◑	◑	◑	◑	◑	◑	○	◑	◑	○	◑	◑
Ludvika	●	●	●	◑	○	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Gävle	●	◑	●	○	○	○	◑	○	○	◑	○	●	◑
Söderhamn	●	●	●	○	◑	○	◑	○	◑	◑	◑	●	●
Sundsvall	●	●	●	◑	○	◑	◑	○	◑	◑	◑	●	●
Nyland	●	●	●	○	○	○	◑	○	●	○	○	●	●
Östersund	●	●	●	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	○	●	●
Umeå	◑	◑	◑	○	○	○	○	○	◑	○	○	◑	◑
Luleå och Boden	◑	◑	●	◑	◑	◑	◑	◑	●	◑	◑	◑	◑
Malmberget och Gällivare	◑	●	●	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑	◑
Kiruna	●	●	●	[1]◑*	◑	●	◑	◑	◑	◑	◑	●	●

[1] Under månaden var tillgången omväxlande tillräcklig och otillräcklig.
[2] » » » » » god och tillräcklig.